ITPÂBHNOr

rEtaTA<t>iicA in

STRABON

GEOGRAFIA

VOL. III

Traducere,
notiţe introductive,
note si indice
FELICIA VANŢ-ŞTEF

288131
288131*
■■■'CÂ%ºv',-:;~

NOTIȚA INTRODUCTIVA LA CĂRȚILE XI—XIV — ASIA MICA ȘI TRANSCASPIANA

1. CONȚINUTUL CĂRȚILOR ȘI REPARTIZAREA MATERIALULUI

1.0. Cărțile XI—XIV ale Geografiei lui Strabon sînt rezervate descrierii Asiei Mici și Asiei Transcaspiene[1]. Spațiul larg — cel mai larg din întreaga economie a operei acordat unei regiuni, însăși Elada fiind cuprinsă numai în trei cărți — se justifică în primul rînd prin originea autorului; născut în Pont și educat la școlile celebre ale marii peninsule asiatice, Strabon nu are un alt ținut al globului mai apropiat și mai familiar decît acesta; în al doilea rînd, Asia Mică este focarul unei vechi culturi în care au strălucit, pentru prima oară, cetățile eline. Iată, deci, motivele pentru care primele patru cărți ale decadei a doua a Geografiei sînt închinate integral acestei secțiuni a insulei terestre. Descrierea Asiei Mici are ca punct de plecare rîul Ta-nais (Don); la această limită geografică, Strabon a întrerupt circuitul descrierii pămîntului populat, pe care 1-a început la Coloanele lui Heraeles și 1-a continuat de la vest spre est prin nordul Mediteranei, pentru a intercala marea digresiune asupra Eladei (cărțile VIII—X). La începutul cărții a Xl-a, geograful din Pont înnoadă, așadar, firul rupt înaintea acestei digresiuni și, de la Tanais înainte, el schimbă direcția, potrivit conturului Mediteranei, coborînd de la miazănoapte spre miazăzi; el îmbrățișează astfel, la rînd, regiunea septentrională apoi meridională ale Asiei Mici, despărțite de lanțul munților Taurus, care se află în prelungirea paralelei ce traversează Mediterana de la Coloane (Gibraltar) la Rodos.

In primele paragrafe ale cărții a Xl-a, Strabon schițează planul general al descrierii întregii Asii (XI, 1), desfășurată în limitele cărților XI—XVI. Primele patru cărți, așa cum am arătat, sînt rezervate Asiei Mici și Transcaspiene. Teritoriul acestei mari peninsule este repartizat, în descrierea sa, în patru zone.

1.1. Prima zonă (XI, 2—5) o formează fîșia cea mai nordică a regiunii septentrionale a Asiei Mici ale cărei capete ating fluviul Tanais în vest, Marea Caspică în est. Descrierea acestei zone pornește de la Tanais, continuă cu coastele Maeotidei, parcurge apoi țărmul sudic al Pontului Euxin pînă în Colchida (XI, 2), înaintează prin nordul Caucazului pe la amazoane spre răsărit, prin Iberia

[1] Asia Transcaspiană include Parția, Media, Armenia, Regiunile Caucaziene.

(XI, 3) şi Albania (XI, 4), pînă la Marea Caspică, şi se întoarce apoi din est spre vest pe la populaţiile dintre Caspiana şi Maeotida (XI, 5).

1.2. Zona a doua (XI, 6—11) începe descrierea regiunii septentrionale a Asiei Mici. După menţionarea populaţiilor scite din jurul Mării Caspice (XI, 6), Strabon descrie Hyr-cania (XI, 7), coasta răsăriteană a Munţilor Taurus, cu populaţiile scite din estul Caspianei, insistând asupra dai-lor, sacilor şi massageţilor (XI, 8); continuă apoi cu sudul Caspicei, unde se află Parţia (XI, 9), şi, pe aceeaşi latitudine spre est, Aria, Margiana (XI, 10), Bactriana şi Sog-diana (XI, 11).

1.3. Zona a treia (XI, 12—«14 — XII, 1—6) cuprinde regiunea dintre Marea Caspică şi ^ Eufrat. Descrierea acestei regiuni porneşte din sudul Caspicei, înaintează apoi de la est la vest prin interiorul lanţului Taurie, înfăţişînd populaţiile şi geografia acestui vast teritoriu ca şi geografia sa politică' (XI, 12). Apoi, după trasarea cursului celor două mari fluvii asiatice, Eufratul şi Tigrul, în limitele acestei zone sfat descrise Media şi Media Mare (XI, 13) precum şi cele două Armenii (XI, 14), cu care se încheie cartea a Xl-a. Cartea a XII-a continuă, fără introducere, aceeaşi zonă, în care intră şi Cappadocia, Cappadoeia Mare (XII, 1—2), regatul Pontului, apoi o digresiune asupra halizo-nilor homerici (XII, 3), Bithynia (XII, 4), Paflagonia, Ga-latia (XII, 5), Lycaonia şi Isauria {XII, 6).

1.4. Zona a IV-a conţine regiunile sudice şi apusene ale Asiei Mici, în următoarea ordine: Pisidia (XII, 7), Mysia şi Frigia (XII, 8) formează prima subzonă din interiorul vestic al peninsulei; Troia Şi Eolida (XIII, 1), Lesbos şi insulele din jur (XIII, 2), eu o incursiune asupra lelegi-lor, cilicienilor, pelasgiior homerici, cu care se încheie Eolida (XIII, 3), alcătuiesc a doua subzonă; ea se află pe litoralul Mediteranei şi este descrisă de la nord spre sud; Lydia şi Mysia Hellespontieă (XIII, 4), Ionia, Caria şi insulele Rodos şi Cos (XIV, 1—2) compun a treia subzonă, care este situată în continuare pe litoralul apusean şi este înfăţişată tot de la nord spre sud ; în sfîrşit, a patra şi ultima subzonă este formată din ţinuturile de pe ţărmul sudic al peninsulei, a căror descriere înaintează de la apus spre răsărit, cuprinzând Lycia (XIV, 3), Pamphyîia (XIV, 4), Cilicia (XIV, 5), insula Cipru (XIV, 6), cu care se încheie descrierea Asiei Mici şi cartea a XlV-a.

2. IZVOARE

Pentru compunerea geografiei Asiei Mici şi Transcas-piene, Strabon s-a servit de numeroase informaţii personale, precum şi de bogate izvoare scrise şi orale.

2.1. Informații personale directe a obținut Strabon în legătură cu numeroase puncte ale Asiei Mici, pe care a străbătut-o în lung și lat încă din copilărie. Limita răsăriteană a călătoriilor sale, după propria-i mărturisire (II, 5, 12), a fost Armenia, deși din Armenia se pare că n-a văzut decît Zela (XII, 3, 37), vestită pentru templul său închinat Anaitidei.

Urmărind faptele în ordinea relatării lor, se presupune că din informații personale provin: considerațiile lui asupra neglijenței reprezentanței romane față de pirații de pe coasta răsăriteană a Pontului Euxin, la nord de Col-chida (XI, 2, 12); mențiunea unificării tronului în Albania {XI, 4, 6); relatările despre victoria lui Aspurgianes asupra lui Polernon în anul 8 î.e.n. (XI, 2, 11) ca și despre ținuturile supuse reginei Pontului, Pythodoris, după anul 8 î.e.n. (XI, 2, 18). Un fapt divers aflat de Strabon la Roma i-a inspirat acestuia explicația obiceiului part de a-și schimba soțiile, așa cum Cato Uticensis a cedat pe Marcia sa lui Hortensius în 56 î.e.n. (XI, 9, 1). Din Comentariile sale istorice a transpus Strabon în opera sa geografică unele rezumate privind istoria „modernă" a Armeniei, emanciparea ei de sub Seleucizi în 189 î.e.n. și intrarea acesteia sub protectorat roman în 20 î.e.n. (XI, 14, 15). Aceste date și mai cu seamă cele privitoare la domnia lui Artaxias și Zariadris pot proveni, în ultimă instanță, de la Apollodoros din Artemita. Tot din Comentariile sale istorice a preluat Strabon datele privitoare la regele Armeniei, Tigranes (XI, 5, 1), avînd ca izvor prim, probabil, pe Metrodoros din Skepsis. Din considerații personale se face mențiunea imperiilor oare au supus Armenia (XI, 14, 15). Episodul privind trădarea lui Artavazdes, arestarea și claustrarea lui în Alexandria între 34—31 î.e.n. și executarea lui de către Antonius în ajunul luptei de la Ac-tium, 31 î.e.n. (XI, 14, 15), episod transpus din Comentariile istorice, a putut avea ca izvor prim pe Quintus Dellius și Nicolaos din Damasc. Tot din Comentariile istorice provin și unele date privitoare la expedițiile lui Antonius împotriva părților, ca de pildă campania lui Cani-dius la iberii asiatici în 37 î.e.n. (XI, 3, 4), cedarea Sym-bakei mezilor Atropatenei în 33 î.e.n., ca răsplată a lui Antonius pentru ajutorul prestat, după ce în 36 î.e.n. Ie-o smulseseră acestora armenii lui Artavazdes III (XI, 13, 2). Aceeași proveniență are informația despre comorile Babyrsei și Olanei încredințate de Tigranes lui Artavazdes, despuiate în 34 î.e.n. de către Antonius (XI, 14, 6). Informațiile personale predomină de asemenea în descrierea Pontului (XII, 3), patria geografului, ca și în prezentarea altor numeroase puncte din peninsulă pe care le-a vizitat direct. Astfel Strabon înfățișează din propriile sale cunoștințe istoria lui Mithridates Eupator de al cărui des-

W***5,lS^ytffl A^f «5* **** -le

Mithridates Eupator(XII3 'in "nf-' Pe< Patria M
Sinopitis, Gazelonitis Sărând» A- Halvs> regiunile
Thermodont, curau Tr'sutaT ' Z*"808 (XU_ 3_ 12~14>>
gă zidul Amaseiei pînă se VJZT, ^^ pe lîn"
Themiskyra, în Pontul Euldn «II S^ acesta, la
Sidene, printre ai cărei bârhaH V ' ' .15~16); în sfirsit,
Tyrannion, profesorul său (X 3 ITZ f ? grama^î
nale prezintă împărăția Pv+hn^' .'j • ' ot dm ?tiri Perso-
29), oraşele pontice TheSt' familia ei l»L 3,
si culturile ei de măslfnTvS '/hana^ia, aPele re^ni
Castel Nou, vistie™° £ ^. de Vre <Xn. 3, 30); oraşele
Mithridates Eupator si CaL?a £ret„>aSe COmori ale '**
a folosit-o ca reşedinţăi Si Pe ^r*®"*»» Pythodoris
Augusta (XII, 3, % precum '• s^hmbînd«-i numele fa
dinţa marelui poatif (X I I ? !^Co?ana Pontului, rese-
oferă Strabon despre proDria,'* l directe Preţioase
vestit strămoş, Dorylaos Tarti, T^' înce Pînd cu «el
decăderea acestei S «HT& /Spre grandoarea ?i
din Comana, unchiul lui sw *' Pre marele Pontii
lui Mithridates Bupator (XlfTSf 1^^ * trădăteul
vestit şi bogat din ComaVn ' n f~ \ despre tem PM
rivaliza cu cele din CorS OHT% C **"?^^ Puteau
ca şi Pbaniaroia, felitis &£=?' L 6>' to* acest e locuri
Geografului sub' s&T2?p%E^? tflau pe V1~
cunoştinţe proprii Xse riest^K °?dei (XII, 3, 37)- Din
Caramitis, ^e£^ (W^ dilître
seama oraşul său natal A™= ' ' 38>S1 m^\ cu
nire romană în anul 2 îen ?Xn' f^flJun» sub s^
mie pontice de peste Halw „TO' ' k prccunl # regiu-
lisene (XII, 3, 40). In iSturf T™' Doman**? tf Pi™o-
pe P. Servilius Isaur cus £"££\ ^1% *} menţionează
Roma în 44 î.e.n. (XII 6 % r ?• \amt m Persoană la
baza notiţei despre Cleon ™T™T™°f^ Persona le stau la
temporan cu StrabojTXsTS ^a iSGf de tîlhari con"
(XII, 3, 8-% des,pre' Laod irP- -i Zeus Abr ettenos
Geografului şi a părinţSTuT^îf 8^ °6f°f P?V™
despre cele două scoli rivali \ ' ' 6)' de asemenea,
Şcoala Apollodoreilor si <X '= -8? ?mM Părinţilor săi
Geograful declară că a viW Theo?omlOT (XIII, 4, ?,).
sus de Mesogis cu cinaţifV^t S f^1*1„1 di"
mce-roare o vrăbiuţă ce si-» rf^f f 6 a aruncat spre
14). Ştiri personale stau Ta hf« ■ T0^ Pe l0C (XI11, 4,
doros din Nysa tatăl reSn^^ »fo™aţiei despre Pytho-
în sfârşit, despre bărbat ^1'^ M"S (XIV, l< 42>- ".
numără însuşi profesoru st i df/ysa. P"ntre care se

a*ui .oală .^Z^ĂiSTS^^ ^ ^ ta
daetarea geografiei Asiei Micî < SS**** Strabon in re" ASiei Mici si
Transcaspiene sînt foarte

ogate Geograful citează un număr foarte mare de autori tial),„]■ l*\ u tlllZat- Parte- direct, parte indirect sau par-naitsv; Y7l' prima caieSone se situează marile perso-si Arîi ' "nțlfire ^e vremii ca Eratosthenes, Poseidonios ou ,L ,mid o ros din EPhes pe care Geograful i-a consultat lor TMf aQta direct A doua categorie este cea a autori-riiiil^ rf Parțial direct, Pa^ial indirect, prin intenme-do^r, H"l °I trei- ln rtnldul acesto ra pot fi citați Apollo-Cf Artemita, Timosthenes, Theophanes din Mîty-DPiii.c "S i0s SkePsi0S. Athenodoros din Tars. Quintus caW N,co;aos d« °am* si alții. în sfirsit, a treia Strabm!e-o formează logografii si alți scriitori pe care ceVirrf la 0ltlt mai degPab ă indirect, prin intermediul obțin* mai SUS- Astfel, Prin Eratosthenes a putut să Fiiiw in rma t"le unor autori ca Aristobulos, Uamastes. S„ dln ?nidos, Anaximandros, Hecataios etc; !a Po-MeWW ^ of3,916 fura,zate de istorici « Ephoros, LYd^n Fdln Skepsis, Sky liax *n Caryanda, Xanthos din nr • ' fară de «aintasii săi, după cum reiese știri -n !a mărturisire. geograful din Pont beneficia de

m proaspete procurate de marile expediții militare care rntn T" Zone noi ale insulei tereste. „Meleagurile de din-Strln * ape <este vorba <& Istru si Tyas) - spune

doon - pmă la hotarele maeoților și pînă la țărmul MUhlJaIre Se termină ^ Colchida, le-a făcut cunoscute PnrH ' denumit EuPato r, si generalii săi" (I, 2, 1) MiZlf l l^ a lnmul tit cunoștințele despre ținuturile Hyr-de nUl i Bactrianei > dt 5i despre sciții așezați mai sus acele locuri, mai puțin cunoscute de premergătorii, ostil, 2 1)aVm CS SpÛne ln pius iafi de înaintașii noștri

thm* '-înaintai?i"' Strabon înțelege în special pe Eratos-f ie Î7 tS1-donios af caror aP01"1 însemnat merită să „„J7 m considerare în primul rînd în examenul sur-saor livrești ale geografiei acestor regiuni.

nul a1' Er?tosthenes Uà fur niîat Geografului din Pont plate]! V al descrierii Asiei Mici, diviziunea ei prin murală <YT ∀Ù 1 mtrJo regtale septentrională si alta meri ZOHP YT i 5)" Precum si împărțirea peninsulei în film î • '»,' " Lul " datore ază Strabon critica ist w iu. Alexandru în privința amazoanelor QO> ni^tYT l C ltează în legătură cu dimensiunile wL^L' '] și în descnsrea Caspianei (XI Matosthenes îi aparțin critica lingușitorilor starea lui Eudoxos din Cnidos (XI 'l 4-generală a populațiilor de la est de O gu> versantului nordic al muntelui T Osthenes este luat în sprijin în i « «'ce și dimensiuni privind tinutura yina la căpătui răsăritean al insulei tei

°t acesta este vizat, se pare, în acele citări anonime privitoare La tapyri (XI, 9, 1) şi pe el se sprijină fixarea imensiu$_n$ii$_{or}$ lanţului Tauric ca şi prezentarea unor obi-U^{IUr}7 s$^{Parte\ ale}$ P°P^{ula}t"l°r caucaziene din Elburz (XI, ■ ' 8); Eratosthenes este citat în legătură cu rîurile i.ycos şi Thermodont (XI, 14, 7) şi lui îi datorează Strabon delimitarea Cappadociei, diviziunea ei în două satrapii, (Xn î"^{63} Cataoniei ca o regiune aparte de Cappadoeia 1 i' ^{14}^' $^{descriere.}$a generală a acestor regiuni (XII, 2, (XTT £^{récum} ?i ^{a} apelor, fortăreţelor şi oraşelor oataone (AII, 2, ^ 4—7j Eratosthenes este invocat de Strabon ca izvor privind fertilitatea Ciprului si critica adusă lui Da-mastes p$_{en}$fcru ştirile acestuia despre Cipru (XIV, 6, 4—5). 2.2.2. Poseidonios, al doilea izvor de bază al lui Strabon ^{m} ^^{actarea} Geografiei, ridică în privinţa Asiei Mici unele probleme. Ca profesor şi prieten al lui Pompeius Magnus, Poseidonios a compus o Istorie a lui Pompeius. Dar asu-^{pra} ^{oarn}PamiMor consulului roman în Asia Mică a scris Şi ineophanes din Mytilene, prieten, la rîndul său, sfetnic Şi msoţito$_r$ al lui Pompeius în războiul mithridatic, care s-a desfăşurat între anii 66—63 î.e.n. Existând, deci, doi autori care au scris despre aceleaşi evenimente şi aceleaşi Jocuri, este greu să se facă o delimitare netă a aportului tiecăruia î$_n$ cunoaşterea Asiei Mici de către Strabon. De aici s-au iscat unele dispute între specialiştii moderni, unii inclinînd spre Theophanes, alţii spre Poseidonios, ca izvor principal $_a$l lui Strabon. K. J. Neumann[2] şi C. Franklin Arnold[3], care atribuie lui Theophanes partea precutmpăni-^{oare} din informaţiile lui Strabon asupra Albaniei şi a oeriei, se sprijină pe faptul că Theophanes a fost primul grec care $_a$ ajuns pe acele meleaguri îndepărtate. Alţii, $^{ca\ w}$- Fabricius[4] şi P. Otto[5], restrîng contribuţia lui Theo-Pnanes în informarea lui Strabon asupra Asiei Mici numai ^{a} Caucaz. F$_r$ Lasserre[6], care ne-a furnizat documentaţia asupra.. acestei dispute, consideră pe cei doi autori antici n egală^ măsură responsabili în informarea lui Strabon asupra peninsulei asiatice, adăugind că ei trebuiesc examinaţi

Strabo$_{ns}$ Quellen im elften Buch, I, Kaukasien, Leip-zig, 1881, pp. $_{331}$ 351.

Untersuchungen uber Theophanes von Mytilene und rosidonios $_V$on Apamea, Jahrb. ci. Philologie, Suppl. XIII, ^{la}«^{4}, pp. 75—150.

Theophanes von Mytilene und Quintus Dellius als Wuellen der Geographie des Strabon, Strasbourg, 1888.

Strabonis 'Ia-ropixăv 'Yxo\jxrni.â~o>v fragmenta adiectis quaestionibus Strabonianis, Leipzig^ 1889.

[1] Strabon Geographie, tome VIII (livre XI), Paris, 1975, p. 8.

tST* V*P[a r at] P[e] bază de stil, ceea ce au si făcut învățați ca H. L. Heeren[7] și R. Munz[8].

Potrivit acestei precizări, Poseidonios pare să fie sursa • iui btrabon despre climatele teritoriilor limitrofe lanțului tauric și despre dispoziția mărilor și istmurilor dintre 'Marea Caspică, Maeotida și ■ Pontul Euxin (XI, 1, 4-6); lui î se datorează aprecierile privind caracterul sedentar sau nomad al populațiilor Maeotidei si de pe coasta orientală t °ntu U1 „„ Euxm (XI> [2]. i-2), incertitudinea privitoare ia cursul lanaisului și menționarea orașului Tanais, tîrg tj£[elor] l°"fi (XI, 2, 3). La Poseidonios a putut afla itrabon știrile privind piața comercială Phanagoreia, pirații din estul Pontului Euxin (XI, 2, 10 si 12-13), populațiile acelor meleaguri (XI, 2, 14), utilitatea economică a pădurilor caucaziene, orografia Caueazului, ca si despre romi jucat de locurile de negoț Dioscurias si Colehida în viața populațiilor caucaziene (XI, 2, 15—19). învățatului din itodos pare să-i datoreze Strabon parte din știrile despre Iberia (XI, 3, 1-6) și Albania (XI, 4, 1-8), despre v,?n[Z^e]T (F'« \ [1_3)] # [dês]P[re] Populațiile nord-cauca-ziene (Al, 5, 6—8). Poseidonios este citat de Strabon în legătura cu obiceiurile politice ale pârtilor (XI, 9, 3). De ia ei provin parte din datele privitoare la orografia lanțului Taurus (XI, 12, 1-4), [la] Media (XI, 13, 1-4), la terenurile cavernoase împădurite, avînd gropi cu foc, din regiunea Mazacăi (XII, 2, 7) și i[a] stăvilarul de pe rîul îvieiasdin fața Mazacăi construit prost de regele Ariara-xnos (AU 2, 8). Adecvate stilului poseidonian sînt si relată-+• [e]/VTT [S] „„ [on] P[rivi]nd esența lemnelor bune din Sinopi-1[Al]' £> [12]}< minele și terenurile de vânătoare din Pont i«r '. ' [dU)» trg Uil] înfloritor al orașului Comana (XII, 3, t> [§.1],[m]P[ele ld]e arsenic de lîngă Pimolisene (XII, 3, 40). Poseidonios pare să fie izvorul lui Strabon pentru notița istorica privind cele trei seminții galate, trocmii, tolisto-Dogu și teotosagii, așezați în Bithynia sub regii Attalici, Și organizarea lor în 4 tetrarhii (XII, 5, 1-2), ca si infor-matule despre marele tîrg al regiunii Pessinus (XII, 5, 3). despre efectele lacului sărat Tatta (XII, 5, 4) al Frigiei M-ari și despre pășunile cu măgari sălbateci de pe podișul Lycaomei (XII, 6, 1). La Poseidonios probabil a găsit Stra-n <£?[fe e Care] înfă^eazâ arborele de cauciuc din părțile Selgei (XII, 7, 3), prosperitatea regiunilor de peste Ha-iys, neamurile pelasgilor, cauconilor, lelegilor, dispărute

*?[e] f°[ntib]us Geographicorum Strabonis commentatio-v itT [h]Commentationes societatis Reg. scient." Gotting, [v], 1823, pp. 135—6.

* Quellenkritische Untersuchungen zu Strabo's Geographie thL °[eso]TM[e]rer Riieksicht auf die posidonianische Sprach-theorie, Bale, 1918, p. 5-11 si [pass]im.

sub migratori (XII, 8, 4), migrația carienilor, întemeietori ai Miletului (XII, 8, 5), aprecierile privind fertilitatea regiunii Amazoanelor şi sărăcia insulelor vecine (XII, 8, 6), perturbarea vechilor graniţe datorită colonizării greceşti (XII, 8, 7) şi invaziei trerilor, cimrnerienilor şi galaţilor (XII, 8, 7). Lui Poseidonios îi aparţin, se pare, detaliile descrierii Kyzicului şi compararea acestui loc cu Rodosul (XII, 8, 11), descrierea Frigiei Bpictete şi Paroreate (XII, 8, 12—14), a Apameei şi a cursului Meandrului (XII, 8, 15), a Laodiceei, în jurul căreia cresc oi negre cu lingă fină (XII, 8, 16) intr-o regiune bogată, dar bîntuită de cutremure; descrierea Carurei cu apele sale fierbinţi şi subsol găunos (XII, 8, 17), precum şi a regiunii Catakecaumene (XII, 8, 18). Tot Poseidonios pare să fie autorul ştirilor despre templul lui Men Caros dintre Laodioeea şi Carura şi despre şcoala Heirophileilor de aici (XII, 8, 20), ca şi despre neamurile dispărute din acele părţi, ca berekyntii, menţionaţi de mit şi poezie (XII, 8, 21). De la Poseidonios provine probabil informaţia despre un loc lîngă Pitane, unde cărămizile plutesc pe apă ca în Iberia (XII, 1, 67), datele despre colonizarea Ioniei şi întemeierea celor 12 oraşe ale ei (XIV, 1, 3—4) şi despre oracolul Branchizitor din' Didyme (XIV, 1, 4). Probabil ia Poseidonios a găsit Strabon informaţia despre acel Heraion-pinacotecă sub cerul liber din faţa insulei Narthekis (XIV, 1, 14), descrierea templelor Artemidei Munychia şi cel din Ephes, înzestrate cu operele statuare ale lui Scopas XIV, 1, 20), precum şi datele despre adunările solemne de la Acharaca, unde se află peştera vindecătoare (XIV, 1, 44). Poseidonios trebuie să fi descris în amănunt ţărmul carian din faţa insulei Rodos (XIV, 2, 1) şi ţărmul Daidala aparUnînd Rodosului (XIV, 2, 2). Cu siguranţă la Poseidonios a găsit Strabon numeroase amănunte privind insula şi oraşul Rodos (XIV, 2, 5—7) ca şi alte oraşe rodiene, uneîe rînduieîi din această insulă (XIV, 2, 8—10), precum şi ştirile despre cîmpia fertilă din Mylasa, oraş cu frumoase construcţii şi cu temple celebre (XIV, 2, 23)[9].

2.2.3. Theophanes din Mytilene, istoriograful campaniilor lui Magnus Pompeius în războiul antimithridatic şi în campaniile din Armenia, şi cunoscătorul direct al Albaniei şi al Iberici <XI, 3 şi 4). este citat de Strabon de cinci ori în descrierea acestor regiuni în legătură cu Armenia, Cau-caz (XI, 2, 2; 5, 1; 14, 4; 14, 11) şi cu atacul întreprins de M. Pompeius contra lui Mitbridates Eupator lîngă Dasteira, numită apoi Nicopolis (XII, 3, 28). Dar, în afara locurilor

[3] Vezi asupra lui Poseidonios si M. Laffranque, Poseidonios d'Apamee, Paris, 1964, p. 204 şi urm.; K. E. Muller, Geschichte der antiken Ethnographie und ethnologischen Theoriebildung, I, Wiesbaden, 1972, p. 310—347.

unde este citat nominal, Theophanes poate fi presupus ca izvor al lui Strabon pretutindeni alături de Poseido-nios. El sau Poseidonios este autorul informațiilor despre Eupatoria a cărei construcție a fost începută de Mithrida-tes Eupator, dar a fost încheiată de Pompeius (XII, 1, 30), despre comorile mari ale monarhului pontic adăpostite Ia Castel Nou (XII, 1, 31), despre înlocuirea lui Lucullus cu Pompeius în comanda războiului antimithridatic (XII, 1, 34), despre continuarea ostilităților de către Pompeius cu victoria romanilor şi întemeierea oraşului Pornpeiopolis (XII, 1, 40); ia fel lui Theophanes i se datorează ştirile despre trei fortărețe trocme, Tavion, Mithridation, dăruită de Pompeius lui Bogodiataros, şi Danala, unde Pompeius şi Lucullus au schimbat comanda războiului (XII, 5, 2).

2.2.4. Artemidoros din Ephes[10], al treilea izvor principal al lui Strabon în descrierea Asiei Miei şi Transcaspiene, este citat de autorul Geografiei în toate cele patru cărți închinate peninsulei asiatice şi este utilizat amplu şi in afara acestor citări, fapt uşor ide recunoscut după caracterul de periplu al descrierilor sale. Astfel, Artemidoros i-a servit lui Strabon ca sursă de informare în descrierea rîu-lui si a oraşului Tanais (XI, 2, 2—3), a litoralului Maeoti-dei pînă la Corocondame (XI, 2, 4—10). a Pontului Euxm de la Corocondame la Dioscurias (XI, 2, 14), a Bithyniei (XII, 3, 3—8), populată de traci, a Paflagoniei (XII, 3, 9) şi a țărmului pontic de la Amisos la Zygopolis (XII, 3, 17); el vorbeşte despre locuitorii acestor locuri, despre chaldeii, foşti chaiibi (XII, 3, 19—20), ca şi despre populațiile aşezate mai sus de Pharnakia şi Trapezunt (XII, 3, 28); de la el provin datele privind țărmul pontic de dincolo de Pharnakia pînă la Phanaroia (XII, 3, 30) şi marginile Bithyniei; el descrie oraşul Chalkedon, golful AStakenos, oraşul Prusias şi muntele Arganthonion (XII, 4, 2—3), apoi My-lasa, gura Aisopului, cîmpia Adrasteia la mare (XII, 4, 5—6). Artemidoros este citat de Strabon în legătură cu oraşele Pisidiei populate de neamuri paşnice (XII, 7, 2) şi referitor la Mysia (XII, 8, 1), şi se presupune că la el a găsit date în legătură eu promontoriul Dardanis, oraşul Dardania (XIII, 1, 28—29), țărmul de la Khoiteion la Si-geion şi la gurile Scamandrului (XIII, 1, 31—32) şi, în continuare de la Sigeion, despre țărmul Troadei, despre Acha-ion (XIII, 1, 46—48), despre oraşele de pe țărmul mani, despre Chrysa (XIII, 1, 63), promontoriul Cane, Canai, capul Aiga şi cîmpia Caicon (XIII, 1, 68—70); Artemidoros este citat în descrierea țărmului de la Kyme pînă la golful Elaitic (XIII, 3, 5—6). De asemenea, Artemidoros i-a servit date lui Strabon, se pare, în descrierea oraşelor ioniene

[10] Vezi R. Stiehle, Der Geograph Artemidoros von Ephe-sos, Philologus, II, 1856, pp. 193—244.

maritime, Milet, Myus, Ephes (XIV, 1, 3), a Heracleiei sub Latmos în Golful Latmicos, a orăşelului Pyrrha, a regiunii mlăştinoase de la Pyrrha la gura Meandrului (XIV, 1, 8—11); în continuare, pe el 1-a urmat descriind ţărmul Prienei, cu muntele Mycale, promontoriul Trogilion şi insuliţa omonimă din faţă (XIV, 1, 12—14), ca şi insulele Sa-m'os (XIV, 1, 18), Icaria (XIV, 1, 19), ţărmul efesienilor cu oraşul Ephes (XIV, 1, 20—21). El este citat normal în descrierea templului Artemidei din Ephes (XIV, 1, 22), a ţărmului aflat dincolo de gura Caystrului (XIV, 1, 26), a regiunii în care se află muntele Gallesion, oraşul Colophon, muntele Corakesion, Lebedos (XIV, 1, 27—29), Teos, Chal-kideis, Hypoeremnos, Erythrai, insuliţele Hippoi, oraşul Erai, muntele Corycos, porturile Casystes şi Erythras, insula Halonnesos şi promontoriul Argennon (XIV, 1, 30—33). De asemenea, formă de periplu, deci atribuabile lui Artemidoros, au descrierile privind insulele Chios, litoralul din faţă, Laius, promontoriul Melaina ou insula Psyra, Clazo-menai cu opt insuliţe în jur, golful şi oraşul Smyrna (XIV, 1, 35—37), oraşul Leucai şi Foceea (XIV, 1, 38), Nysa, Lei-mon (XIV, 1, 43—45), ţărmul Cariei de la sanctuarul Posei-don al milesienilor pînă la muntele Phoenix (XIV, 2, 1—2), oraşul Caunos, Physcos (XIV, 2, 3—4), ţărmul de la Elaius şi Loryma pînă la Haiicarnas (XIV, 2, 14—16), promontoriul Termerion, Laketer, Drecanon, ipromontoriul Astypalaia şi Zephyrion (XIV, 2, 18—20 şi 22). Artemidoros este citat de Strabon în descrierea ţărmului de la Physcos la Meandru (XIV, 2, 29) şi pentru sistemul Lycian de 12 oraşe (XIV, 3, 2—3); el trebuie să fie izvorul lui Strabon în descrierea întregului litoral lycian (XIV, 3, 4—9), cilician (XIV, 5, 1—3 şi 5—8), în paragraful 3 fiind citat nominal. Artemidoros i-a furnizat informaţii Geografului şi pentru ţărmul sudic al Asiei Mici (XIV, 5, 11—20), fiind citat nominal in paragraful 16, precum şi în 22, unde este criticat în disputa sa cu Apollodoros privind istmul dintre Sinope şi Issos care marchează limita răsăriteană a Asiei Mici. Descrierea Ciprului (XIV, 6, 1—3) pare să-1 aibă tot pe Artemidoros ca izvor principal.

Pentru celelalte izvoare, foarte numeroase, dar despre care nu există garanţia că Strabon lena consultat direct, semnalăm doar trei autori, pe Apollodoros din Artemita, Demetrios din Skepsis şi Quintus Dellius, menţionînd în special locurile unde Strabon îi citează nominal.

2.2.5. Apollodoros din Artemita, autor „mai nou" care a elaborat o Parthica în 4 cărţi, a descris evenimentele din prima treime a secolului I î.e.n. încheind cu moartea lui Mithridates II Arsacidul, întîmplată în 87 î.e.n. Lucrarea, pierdută, a fost compilată de Trogus Pompeius în Istoriile sale, mai cu seamă în cărţile XLI şi XLII, iar această operă a ajuns pînă la noi numai în forma prescurtată, Epitome, pe care a transmis-o Iustinus.

Informațiile găsite de Strabon la Apollodoros se referă mai cu seamă la expansiunea imperiului part[11] oare începe în secolul III î.e.n. Ştirile „noi" pe care Strabon pretinde (I, 2, 1; II, 5, 12; XI, 6, 4) că le deține în plus față de precursori şi anume în legătură cu Parția, Hyrcania, Bactria-na, bazinul nurilor Oxos şi Qehos şi cu Sciția Transcas-piană, provin de la Apollodoros. Acestui scriitor îi datorează versiunea peregrinărilor lui Iason în Iberia şi Albania (XI, 4, 8), parțial, (descrierea Hyrcaniei (XI, 7, 1—3), ştirile despre saci, massageți (XI, 8, 2—8) şi părți (XI, 9, 1—3), fiind citat nominal în XI, 9, 1. Apollodoros i-a furnizat date Geografului despre Aria, Margiana (XI, 10, 1—2) si Bactriana (XI, 11, 1—7) în descrierea cărora este de două ori menționat nominal. El constituie izvorul principal al lui Strabon în prezentarea Mediei Mari (XI, 13, 5—6) şi a mezilor, în bună măsură (XI, 13, 5—6 şi 9—11), fiind de două ori citat; de asemenea, ei este izvorul parțial în furnizarea ştirilor despre Armenia (XI, 14, 5 şi 12—14) şi despre cultul Anaitidei (XI, 14, 16). Apollodoros este citat nominal de Strabon şi combătut în reproşurile pe care le-aduce ignoranței lui Homer (XII, 3, 24—27), este criticat pentru felul în care determină istmul Asiei Mici (XIV, 5,. 22) şi este citat în critica pe care acesta o aduce lui Epho-ros care determinase populația Asiei Mici la 16 neamuri (XIV, 5, 23—26). De asemenea Strabon îl citează criticîn-du-1 în problema migrației popoarelor (XIV, 5, 27—28) şi a neamurilor peninsulei (XIV, 5, 29).

2.2.6. Demetrios din Skepsis, autor din secolul II î.e.n. care a compus Catalogul corăbiilor în 30 de cărți, este consultat de,. Strabon în special în problemele legate de poemele homerice. Astfel, el este criticat pentru poziția geografică acordată oraşelor homerice Alope şi Alobe (XII, 1, 22—23) şi este izvorul lui Strabon în ştirile privind ocupanții ținutului Troiei după distrugerea ei (XII,. 4, 6), istoria Troadei cu cele şapte ocînmuiri (XIII, 1, 1—9) şi dezvoltarea Ilionului dintr-un sat (XIII, 1, 26—27). Strabon citează nominal pe Demetrios din Skepsis în descrierea regiunii interioare a Troadei, a muntelui Ida şi a Cîmpiei Troiene (XIII, 1, 33—34), în disputa filologică privind existența sau absența zidului Troiei (XIII, 1, 35—38) şi în divergența cu Timaios în legătură cu Periandros care pretinde că a zidit Achilleion, o aşezare cu mormântul lui Ahile, cu piatra din zidurile Troiei (XIII, 1, 39—40). Demetrios este autorul disputelor privind unele lecțiuni din. poemele homerice (XIII, 1, 41) şi în explicarea prin con-

[11] Vezi W. W. Tarn, The Greeks in Bactria and India[2], Carnbridge, 1951 p. 44, 50; F. Altheim — R. Stiwhl, Oe-schichte Mittelasiens im Altertum, Berlin, 1970, p. 359— 379.

fruntarea cu teritoriul geografic a diverselor expresii homerice ca „Troia cea plină de izvoare" (XIII, 1, 43-45). El este citat de Geograf în descrierea regiunilor învecinate cu Troia, ca Antandros, oraş leleg, Asparneus, tîrg de buşteni, Astyra, Adramyttion, Kisthene etc. precum si cu cele 'două oraşe Sfcepsis, Nou şi Vechi, patria lui Demetrios (XIII, 1, 51—53), şi în legătură cu oamenii icelebri din Skepsis (XIII, 1, 54—55). El mai este citat nominal în legătură cu arinii (XIII, 4, 6), cu migraţia cimmerienilor, lyeienilor şi lydienilor (XIII, 4, 8), cît şi pentru informaţia despre minele din care provin comorile regilor Asiei (XIV, 5, 28).

2.2.7. Quintus Dellius, citat de Strabon în legătură cu distanţa dintre Gaza şi Araxes (XI, 13, 3), s-a aflat în ser viciul lui Antonius din 42 î.e.n. pînă în preajma bătăliei de Ia Actium. In timpul expediţiei lui Antonius în Armenia, în 36—35 î.e.n., Quintus Dellius i-a servit acestuia ca subaltern (%eîAovtoai sl_{ie}) $_{si\ ca}$ jstoriagraf Relatarea acestei expediţii întocmite de Qu. Dellius i-a procurat lui Strabon informaţii despre dificultăţile create lui Antonius de regele armean, Artavazdes, care îi călău zise oştirea pe căi anevoioase şi zăbavnice complotînd contra lui (XI, 13, 4), despre efectivul cavaleriei aduse de regele armean lui Antonius (XI, 14, 9), ca si evocarea felului de luptă alban. Quintus Dellius i-a furnizat desigur episodul despre trădarea lui Artavazdes si pedeapsa cu închisoarea şi execuţia pe care i-a hotărît-o Antonius cu puţin înainte de Actium, în 31 Le.n. (XI, 14, 15). Probabil tot Dellius a consemnat informaţiile în legătură eu instalarea lui Archelaos în Armenia de către Antonius (XII, 2, 11) şi despre Adiatorix, protejatul lui Antonius, care a atacat colonia romană din Heracleia pontică (XII, 3, 6). La acest istoriograf a putut găsi geograful ştiri despre'stabilirea oraşului Amisos la sosirea lui Antonius (XII, 3, 14), despre tâlharul Oleon din Gordion aflat în slujba'lui' Antonius pîmă în 31 î.e.n. (XII, 8, 9), ca şi despre faptul că Antonius a dăruit Cleopatrei oraşul Rhoiteion din Troada.

2.2.8. Alţi istoriografi şi geografi minori, consultaţi de Strabon probabil prin intermediul celor dintîi, sînt menţionaţi de geograf pe tot parcursul acestei secţiuni. Astfel, Strabon citează pe Hesiod şi Sofocle (XIV, 1, 27 şi 40) în legătură cu concursul de la Glaros dintre profeţii' Mopsos şi Calehas şi ta legătură cu magneţii. Herodot este pomenit (XIV, 4, 3) pentru legenda despre originea pamphylienilor. Arhtobulos şi Choirilos sînt menţionaţi în legătură cu Anchiale, oraş întemeiat de Sardanapallos (XI, 7, 2—3; XIV, 5, 9); Damastes este citat prin Eratosthenes'(XIV, 6, 4) pentru datele furnizate despre diferite insule; Eudoxos este pomenit pentru informarea sa în legătură cu peştii fosile din Paflagonia (XII, 3, 42), Skylax din Caryanda, pentru populaţiile Bithyniei (XII, 4, 8), la fel Dionysios si

Euphorion, despre întemeierea oraşelor Bithyniei (XII, 4, 8); Xanthos Lydianul, auto de LydUca, este menționat de Geograf în legătură cu numele mysilor şi originea limbii lor (XII, 8, 3) si referitor la Typhon şi arinii (XU, a, un, pentru bărbații' vestiți din Sardes (XIII, 4, 9) şi pentru regele Arimun (XIII, 4, 11). Menecrates Elaitul este citat (în XIII 3, 3) ca izvor in descrierea țărmului ionic, populat odinioară de pelasgi. Callisthenes (XI, 14, 13) este ^menționat în legătură cu Adrasteia şi tempM ei de lingă ivy-zicos (XIII, 1, 13), cu cele opt oraşe pelasge unite in «an-carnas (XIII, 1, 59) şi în legătură cu arimii v*om< ™ Calycadnos, cu stînca Sarpedon şi cu peştera CaryKion (XIII 4, 6). Antimachos este citat de Strabon referitor ia cucerirea Sardesului de către cimmerieni, treri, lycieni Şi lydieni (XIII, 4, 8; XIV, 1, 7 şi XIV, 4, 1). ^acleides Ponticul este menționat în legătură cu şoarecii „simți CKU jurul templului lui Apollon Smintheus din Cnrysa ATU, 1 48) iar Myrsilos, referitor la Assos, colonie a Metnym nei (XIII 1 58). Numele lui Hellankos e luat în sprijin de Strabon pentru afirmația că Ilionul păstrat este cel mai vechi (XIII, 1, 42), că Assos este o colonie eoUca (ATU, 1. 58), originară din Lesbos (XIII, 2, 4). Timosthenes este citat pentru ştirile furnizate despre Heratonnesoi dintre Lesbos şi Asia (XIII, 2, 5). Mai sînt «menționați Aiw« nes din Lampsacos în legătură cu oraşele ionice \estue {XIII 1 19) si cu coloniile milesiene (XIV, 1, [b]>[in]f" pomp, în legătură cu Sestos, oraş fortificat în Ş^mtoa-rea Byzanțului (XIII, 1, 22); Hegetianax, in legătura cu itioml sat fără zid împrejmuitor (XIII, 1 27); fPP°™* este pomenit în legătură cu Smyma, loc al Ephesului A v, 1 4) Pherekydes, referitor la oraşele ionice maritime w , 1,' 3)'si la concursurile dintre Calrfras şi Mopsos (XIV I, 27)- numele lui Mimnermos este pomenit pentru mențiunea pe care acesta o face în poemul său Nanno despre luptele pentru Smyrna; Ephoros, pentru ştirile furnizate despre fundarea Miletului (XIV, 1, 6). Mai sînt BP™*ffi Cleitarchos (XI, 5, 4 şi XV, 1, 69); Medeios ^ f^™ (XI, 14, 12); Polycleitos .(XI, 7, 4) şi Pălaiphatos (XII, J, W-

3. CONSIDERAȚII PRIVIND NEAMURILE ASIEI MICI ŞI TRANSCASPIENE

3 1. Asia Mică este una din regiunile antice ale „insulei terestre" cu cea mai densă şi mai variată populație sub aspect etnic. Această uriaşă peninsulă adăpostea W ser mintii după Ephoros, 17, după Apollodoros (XIV, a, ^ 26) Strabon îi atribuie un număr şi mai mare de neamun,

unele mai reprezentative pe tărto istoric, cum au fost părții ;(XI, 9), mezii (XI, 13, 9—11), armenii (XI, 14), tracii (XII, XIII passim); altele, mai puțin remarcabile ca, de pildă, sitracii, aorșii (XI, 5, 8), tapyrii (XI, 9, 1), tibarenii, chaldeii, sainnii, macronii (XII, 3, 18—19) și, în sfîrșit, altele, dispărute pe vremea autorului și cunoscute numai din poemele homerice, ca pelasgii, cauconii, lettegii (XII, 8, 4), trerii, cimmerienii (XII, 8, 7), arimii, berekynții (XII, 8, 19 si 21), troienii (XIII, 1, 1—2), dardanii (XII, 8, 33), solymii (XIII, 4, 13; XIV, 3, 10) și alții.

3.2. Cu toate că disputa în jurul numărului populațiilor Asiei Mici a făcut în antichitate mare vîlvă, Strabon o menționează doar în treacăt, fără a se angaja în polemici zadarnice. In schimb, el abordează o serie de alte probleme etnografice de un real interes istoric. Două dintre ele ne-au atras atenția în mod deosebit: este vorba de anumite considerații exprimate de Geograf în legătură cu semințiile trace, pe de o parte, eu caracterul neamurilor Asiei Mici, pe de altă parte.

3.2.1. Tracii sînt considerați, încă de Herodot (V, 3), cel mai numeros neam după indieni, dar nu și cel mai puternic, deoarece triburile trace nu s-au unificat niciodată într-un singur stat. Mare parte a lor populau nordul Peninsulei Balcanice în sudul și în nordul Dunării. De pe acest vast teritoriu populat de traci, s-au desprins din vremuri imemoriale, înaintea războiului troian și a colonizării grecești, triburile trace care au traversat Heliespontul în Asia Mică. Ele s-au așezat compact în nord-vestul peninsulei, unde sînt consemnate de diferiți autori. Printre triburile trace asiatice se numără mysii, așezați în Mysia și proveniți din Moesia Balcanică (XII, 8; XIII, 4) precum și tracii mysieni numiți bithyni și thyni (XII, 3, 3—4; XII, cap. 4), maryandynii, cauconii (XII, 3, 4), bebryeii (XIII, 1, 8; XIV, 5, 23) și... înșiși troienii.

In legătură cu troienii, Strabon ne oferă o notiță filologică cu revers etnografic de un real interes istork, din care aflăm că:

„Tracii și troienii au multe nume identice, ca, de pildă, tracii scai — rîul Scaios, Zidul Scaion și Porțile Skeie din Troia; tracii xanți — rîul Xanthos de la Troia; Arisbos, afluent al Hebrului (în Tracia) — Arisbe de la Troia; rîul Rhesos la Troia — Rhesos, regele tracilor (XIII, 1, 21 § 590).

Toponimele și antroponimele trace și troiene, puse alături de Strabon în acest pasaj, sînt menționate și de alte izvoare. Astfel, tracii scai, după precizările făcute de fr. 133 din FHG I, erau așezați între Troia și ceilalți traci asiatici. Pe de altă parte, Porțile Skeie ale Troiei sînt pomenite în repetate rînduri de Homer (Iliada, III, 145, 149;

XI, 170 etc). Rîul Scaios mai este atestat într-o sholie Ia Homer, Iliada, III, 145; XI, 170[12].

Xanții, seminție tracă menționată de Strabon în acest paragraf, poartă același nume ca rîul Xanthos, azi Men-dersu, din Troada; despre acest rîu aduc mărturie și Homer, Iliada, XX, 74, și Platon, Cratylos, 392 a.

Rîul Arisbos, afluent al Hebrului, al Măritei de azi, este menționat și de Stephanos Byzantinul, în dicționarul său; el curgea, deci, prin Tracia balcanică și malurile lui erau populate de tracii kebreni. Orașul Arisbe era situat pe rîul Selleeis în Troada, nu departe de Abydos. Este atestat la mai mulți scriitori antici ca Homer, Iliada, II, 836; VI, 13, Polybios, V, 111; Vergilius, Eneida, IX, 264, și Lucan, III, 204.

Rîul Rhesos al Troadei este pomenit și de Homer, Iliada, XII, 20, precum și de Hesiod, Theogonia, 340. Rhesos, re gele tracilor asiatici, este contemporan cu războiul troian. El participă la război ca unul dintre aliații cei mai falnici ai troienilor, din cîte spune Homer:

Tracii, veniți de curînd, se află la marginea oastei,
Rhesos li-i Domnul, odrasla lui Eioneu, și-i acolo.
Caii văzutu-i-am eu, n-au seamăn de mari și de mîndri,
Albi ca zăpada sînt ei și la fugă sînt repezi ca vintul,
Și ferecat îi e carul cu aur și argint, și mai are
Arme grozave de aur ce par la vedere-o minune".
(Iliada, X, 434 și urm.)

Acestui rege trac Euripide i-a închinat o tragedie, azi pierdută.

Toate aceste coincidențe onomastice dintre traci • și troieni, corect sesizate de Strabon, nu pot fi întâmplătoare. Ele pledează convingător în favoarea obîrșiei trace a troienilor.

3.2.2. A doua considerație etnografică, pe care o face Strabon consecvent în această secțiune a operei sale, privește gradul de civilizație a neamurilor peninsulei, caracterul pașnic și evoluat al unora, turbulent și fărădelege al altora.

Deoarece în întreaga sa operă Geograful din Pont scoate în lumină strînsa legătură dlnftre om și mediu, spunînd în Preliminarii că „într-o regiune cu condiții fericite totul respiră numai pace, în vreme ce într-una cu condiții triste, totul ia înfățișare războinică și bărbătească" (XII, 5, 26), el determină gradul de civilizație a popoarelor în

[12] Pentru tracii din Asia, vezi și H. H. Roer, De nomini-bus heroum propriis, quae in Iliade inveniuntur ab ethni-cis derivatis. Diss. Miinster, 1947, 7.

funcție de mediu, pornind de la teza lansată de Platon în Legile, 111, 677 și urm.

„Platon — spune Strabon (XIII, 1, 25) — presupune că, după potop, au existat trei forme de viață socială, prima, pe culmile munților, simplă și sălbatică, deoarece oamenii se temeau de apele oare acopereau cîmpiile pînă spre culmi; a doua, ia poalele munților, deoarece încetul cu încetul ei au prins curaj, pe măsură ce cîmpiile an ieșit de sub ape. A treia este viața de la șes". Pentru primul gen de viață, Platon dă ca exemplu traiul ciclopilor, care populau peșterile munților, pentru al doilea, ocîrmuirea lui Dardanos de la poalele muntelui Ida, iar celui de al treilea mod de viață îi corespunde domnia lui Ilos în cîmpia tro-ianã.

Strabon dezvoltă teza platoniană a progresului social în funcție de mediu, adăugind:

„S-ar putea vorbi și de al patrulea fel de viață și de al cincilea și, de asemenea, de mai multe, ultimul fiind cel de pe litoral și din insule. Pe .măsură ce oamenii au prins mai mult curaj să se apropie de mare, se pot înregistra tot mai numeroase feluri de oeîrmuiri sociale si de instituții (civilizate)" (XIII § 592, 25).

Teza este întru totul justificată pentru acele vremuri cînd marea, „punte" între continente, oferea sursa principală de trai pentru cea mai mare parte a omenirii, cînd așezările umane de pe litoral au cunoscut o mare înflorire de pe urma comerțului. De aceea, Strabon, în repetate rînduri, subliniază caracterul sălbatic al muntenilor, pașnic și civilizat al celor de pe litoral și din insule. Iată, de pildă, ce spune despre heptacomeți; „Toți locuitorii acestor munți (este vorba de ramificațiile Caueazului) sînt sălbatici cu desăvârșire, dar heptacomeții îi întrec pe toți ceilalți. Unii dintre aceștia locuiesc chiar în copaci sau în niște turnulețe, de unde cei vechi le-au zis mosynici, deoarece, în limba localnicilor, turnurile se chemau mosyne. Ei se hrănesc cu vînat și cu poame pădurețe; adesea atacă pe călători sarin-du-îe în spinare de pe platourile lor. Acești heptacomeți au măcelărit trei cohorte ale luă Pampehis" (XII, 3, 18). în chip asemănător, homonadeii de pe culmile munților Taurus trăiau mai mult înarmați făcînd incursiuni de jaf în cîmpiile de Ia poalele munților (XII, 6, 5).

în schimb, pe țărmul rodienilor și în insula Rodos se înregistrează. în același timp, un gen de viață cu un înalt grad de civilizație.

„Rodienii — spune Strabon — poartă o deosebită grijă poporului. Cu toate că nu au conducere democratică, ei sînt însuflețiți de dorința de a întreține masa celor săraci. Poporului i se distribuie cereale și cei bogați îi întrețin pe cei lipsiți, dintr-o datină strămoșească; există chiar anumite slujbe publice cu menirea de a distribui alimente, astfel

încît şi săracii au hrană, iar oraşul nu duce lipsă (de braţe) pentru lucrările publice şi mai ales pentru nevoile flotei" (XIV, 2, 5). Locuitorii Rodosului erau vestiţi meşteri fauri, cunoscuţi sub denumirea de telehini (XIV, 2, 6); ei au creat şi o instituţie Olympică, un adevărat Salvamar, pentru naufragiaţii Mediteranei (XIV, 2, 10).

Strabon întregeşte teza platonică a progresului social în funcţie de mediu cu o idee nouă care ar putea fi formulată astfel: litoralul şi insulele, unde progresul social a atins punctul culminant, îmbinat cu muntele, care adăposteşte oameni neciviiizaţi, poate fi leagănul unor practici de viaţă şi al unor deformări morale necunoscute în altă parte. Iată un exemplu foarte grăitor: „Dincolo de Sindike şi de Gorgippia, la mare, se întinde ţărmul aheilor, al zygi-lor şi al heniochilor; în cea mai mare parte a sa, acest ţărm este lipsit de porturi, fiind muntos, deoarece este o porţiune din Caucaz. Populaţiile de aici trăiesc din pirateriile puse Ia cale pe mare, avînd mici ambarcaţiuni înguste şi uşoare, cu o capacitate cam de 25 de bărbaţi, rareori pînă la 30, numite de eleni camarai... Procurîndu-şi, aşadar, o flotă din astfel de ambarcaţiuni... şi făcînd cu ele curse cînd împotriva unor nave încărcate cu mărfuri, cînd împotriva unei ţări sau a unui oraş, ei ajung eurînd stăpînii mării. S-a înîîrnplat să le acorde ajutor şi stă-pînii Bosforului, punîndu-ile ia dispoziţie porturi, pieţe de desfacere şi prilejul de a-şi vinde obiectele jefuite. Cînd se întorc în propriile lor ţinuturi, neputînd să-şi ancoreze ambarcaţiunile în vreun port, le ridică pe umeri şi le transportă în pădure, în care şi locuiesc, cultivtod un sol să-răcăcios. Ei le coboară din nou la mare cînd sosește timpul prielnic pentru navigaţie. Acelaşi lucru îl fac şi pe teritoriu străin, deoarece cunosc locurile împădurite, în care, după ce şi-au ascuns bărcile, rătăcesc ziua şi noaptea pe jos pentru a captura şi a înrobi oameni. în caz că fac prizonieri, îi cedează uşor prin răscumpărare, înştiinţîndu-i pe cei care se plîng de anumite pierderi după incursiunile lor maritime" (XI, 2, 12).

Comerţul cu sclavi era practicat în soecial de cilicieni, cei mai înrăiţi piraţi ai Mediteranei. „îndeosebi exportul de sclavi — spune Strabon în legătură cu aceştia — aţîţa la muite fărădelegi, deoarece era foarte bănos. Căci, pe de o parte, oamenii se capturau uşor, pe de alta, nu departe se g'ăsea o piaţă de sclavi, mare şi cu mult bănet; aceasta era insula Delos, care putea să primească si să exporte 10.000 de sclavi pe zi" (XIV, 5, 2).

Iată pentru ce Strabon este permanent atent, în prezentarea neamurilor Asiei Mici, să aprecieze pe unele ca „fri-gienii, lydienii şi carienii, toate neamuri paşnice, cu toate că sînt aşezate spre miazănoapte" (XII, 7, 2) şi să înfiereze neamurile dedate tîlhăriilor puse la cale pe uscat şi pe

mare. Iată un exemplu în care Strabon prezintă comparativ cele două categorii de neamuri ale peninsulei:

„Dincolo de Daidala rodienilor, se înalţă un munte al Lyeiei omonim, de la care navigaţia ţine în întregime pe lingă ţărmul lycian... Acest ţărm este stîncos şi greu de parcurs, dar foarte propice pentru porturi şi populat de oameni cumpătaţi. într-adevăr, natura acestei regiuni este foarte apropiată şi de cea a pamiphylienilor ca şi de cea a cilicienilor tracheioţi, dar ultimii au folosit locurile prielnice porturilor pentru prădăciuni, fie practicînd ei înşişi pirateria, fie oferind piraţilor piete de desfacere a prăzilor şi staţiuni pentru vasele lor. în oraşul Side al Pamphyliei> şantierul de construcţii navale aparţine cilicienilor; acolo ei vindeau prin licitaţie pe cei capturaţi... Lycienii însă au dus o viaţă atît de civilizată şi de înţeleaptă, încît, deşi au ajuns, datorită bunăstării lor, stăpîni pe mare pînă în Italia, totuşi ei nu s-au făcut vinovaţi de nici un cîştig ruşinos, ci s-au menţinut în marginile rânduielilor strămoşeşti ale sistemului lycian" (XIV, 3, 2).

Pe vremea în care Strabon consemnează aceste fapte, pi-raţii Mediteranei, în frunte cu cilieienii, fuseseră distruşi ?i nimicite cuiburile lor de pe coastele peninsulei de campania lui Magnus Pompeius din 67 î.e.n. (XIV, 3, 3). Puţinii supravieţuitori au fost aşezaţi forţat la Soloi (XIV, 5, 6) în Cilicia, oraş cu populaţie puţină, care şi-a schimbat apoi numele în Pompeiopoliis (XIV, 5, 8).

4. PROBLEME ECONOMICE

4.1. Economia Asiei Mici, pentru care Strabon oferă multe date preţioase, a atins în antichitate un grad înalt de dezvoltare şi de prosperitate datorită poziţiei pe glob a peninsulei şi climei sale prielnice. Asia Mică era tăiată pe la mijloc de paralela Rodosului (30°N) şi, înconjurată de mări din trei părţi, beneficia de căldură şi umiditate tot timpul anului. Principalele ramuri ale economiei Asiei Mici erau agricultura, pomicultura, viticultura, creşterea animalelor, vînatul, pescuitul, mineritul şi negoţul.

Agricultura şi, în special, cultura cerealelor a cunoscut o mare înflorire, datorită numeroaselor cîmpii, unele celebre pentru fertilitatea lor. Astfel de terenuri au fost regiunile Pontului, Gazelonitis (XII, 3, 13), Themiskyra (XII, 3, 15), Sidene (XII, 3, 16) şi Blaene (XII, 3, 40); în vestul peninsulei se întindeau cîmpiile roditoare ale Selgei (XII, 7, 3), Cîmpia Halesion (XIII, 1, 48), Cîmpia Sardesului. a lui Cyrus, Lunca Hermosului, Cîmpia Caystrului (XIII, 4, 5) si, in continuare, spre răsărit, Cîmpiile Kilbiană. Hyrcanică,'Peltină, Killaniană şi Tabenă (XIII, 4, 13). Regiunea Magnesiei, de asemenea vestită pentru grînele sale, a fost

dăruită de Xerxes lui Themistocles pentru pîine (XIV, 1, 10). Foarte roditoare erau şi Cîmpiile Mylasei (XIV, 2, 23) şi Aleion (XIV, 5, 17), precum şi insulele Samos (XIV, 1, 15) şi Cipru (XIV, 6, 5), vecine cu peninsula. Locurile din preajma peşterei Corykion erau renumite pentru şofranul de calitate pe care îl produceau (XIV, 5, 5).

Pe o scară largă se cultivau şi pomi fructiferi. Existau regiuni ale peninsulei, ca cea a oraşului Caunos (XIV, 2, 3), în care rodul pomilor era atît de bogat, încît mare parte a lui nu se mai putea culege şi putrezea în strat gros pe jos. Peninsula mai are faima de a fi patria cireşului, adus în Europa din Kerasus (XII, 3, 17), oraş in Pont, azi Kerasun Dere, de unde şi numele acestui pom. Viticultura era, de asemenea, la loc de cinste. Se bucurau de apreciere deosebită podgoriile din regiunea Catakecaumene a Mysiei (XIII, 4, 11), cele din Lampsacos (XIV, 1, 10), altele de lingă muntele Mesogis (XIV, 1, 47) şi cele din regiunea Ariusia a insulei Chios (XIV, 1, 35).

O resursă bogată a economiei Asiei Mici o formau pădurile. Renumite erau pădurile caucaziene {XI, 2, 15—19) a căror exploatare realiza mari venituri. Pădurile din regiunea oraşului Sinope erau vestite pentru esenţe de lemn foarte căutate, ca nucul de Pont, arţarul şi măslinul (XII, 3, 12). Pe coastele munţilor Taurus din părţile Selgei, creşteau păduri în care predomina arborele cu sevă ca guma, avînd şi arbori de tămîie şi crin de Selge (XII, 7, 3).

Păşunile bogate şi ierburile grase ale peninsulei au favorizat creşterea animalelor, în special a cornutelor mici. Astfel, multe turme de oi si capre creşteau în ţinutul Ga-zelonitis (XII, 3, 13), precum şi pe podişurile montane de la Oreaoreoi, Pitnisos şi Soatra, unde Amyntas, după alţii, împăratul Augustus însuşi, avea 300 de turme (XII, 6, 1). Vestite erau, de asemenea, oile Laodiceei pentru lîna lor neagră şi fină ca şi cea a Miletului (XII, 8, 16); foarte renumită si căutată era şi brînza de Salon din Bithynia (XII, 4, 7).

Vînatul şi pescuitul, în unele regiuni, constituiau sursa principală de cîştig. Strabon menţionează, printre altele, vînatul bogat din regiunea Themiskyra (XII, 3, 15) şi pescuitul tonului din preajma Pharnakiei (XII, 3, 19).

Minele şi carierele de piatră constituiau a doua ramură a economiei după agricultură, sub aspectul veniturilor. Renumite erau minele de aur de la Astyra în Troada (XII, 1, 23) şi cele din muntele Tmolos al Lydiei, din care izvorau rîurile Paetolos si Hyllos, ale căror unde purtau fire de aur (XIII, 4, 5); cunoscute erau şi minele de arsenic de la Blaene în Pont (XII, 3, 40) si salinele Tragasaion (XIII, 1, 48). Existau, de asemenea, numeroase cariere de piatră cu multe utilizări, unele lîngă Andeira în Troada (XIII, 1, 56), altele în muntele Pelinaion al insulei Chios, unde se scotea marmură de calitate (XIII, 1, 35), şi altele, în muntele ce

domină orașul Mylasa, avînd piatră albă foarte apreciată (XIV, 2, 23).

Peninsula avea şi ape termale renumite, de pildă, cele de la Hierapolis de lîngă Mesogis, unde apa era foarte bună şi pentru vopsit lîna (XIII, 4, 14); vestite erau si apele termale de la Clazomenai (XIV, 1, 36).

Intr-o regiune cu produse atît de bogate şi de variate, în mod firesc comerțul era în floare. El a dus la dezvoltarea unor piețe de desfacere de mare amploare, cum a fost cea din Dioscurias (XI, 2, 15—19), în care marfa principală era lemnul; la tîrgul din Comana, un adevărat „Corinth" al peninsulei, veneau negustori tocmai din Armenia. (XII, 3, 36); la Pessinus era cel mai mare tîrg al galaților (XII, 5, 3); un vestit tîrg de buşteni era la Aspaneus în Troada (XIII, 1, 51); la Smyrna circula o monedă specială „Homericul" (XIV, 1, 37); iar la Delos, nu prea departe de fortăreața ciliciană Corakesion a lui Diodotos Tryphon, era o piață de sclavi, unde zilnic se vindeau zeci de mii de sclavi (XIV, 5, 2).

4.2. Acumulări de averi. Prosperitatea Asiei Mici a dus în mod firesc la o producție de bunuri care a depăşit nevoile populației; surplusurile considerabile s-au acumulat treptat în averi uriaşe care au ajuns în posesiunea unui număr restrîns de persoane. Izvoarele vechi vorbesc de tezaure de-a dreptul fabuloase, depozitate în uriaşe vistierii sau în castele fortificate în creierul munților. Nume de regi şi prinți sau de tîlhari celebri au intrat în legendă odată cu averile lor. Iată ce ne apune Strabon în această privință:

„Din Timolos (munte al Lydiei) curge Pactolos care, în vechime, cana la vale nisip plin cu aur; din acest aur provin, după cîte se spune, averile fabuloase ale lui Crpesus şi ale strămoşilor lui" (XIV, 4, 5).

Midas, regele frigian, despre care mitologia spune că preschimba în aur tot ce atingea, Gyges, regele Lydiei, Aîyattes, regele Mediei, sînt alte persoane care au acumulat tezaure celebre.

„Averile lui Midas — spune Strabon — au provenit din muntele Bermion, cele ale lui Gyges, ale lui Aîyattes şi ale lui Croesus, din minele Lydiei..., şi ale regiunii dintre Atarneus şi Pergam" (XIV, 5, 28).

Philetairos, eunucul, întemeietorul dinastiei Attalizilor din Pergam, s-a făcut stăpîn pe tezaurul lui Lysimaeh al cărui custode era.

„Pergamul — informează Strabon — era vistieria lui Lysimachos, fiul lui Agathodes, unul din urmaşii lui Alexandru cel Mare; el ocupa, prin aşezarea sa, însăşi culmea muntelui. Acest masiv are formă de con, teTminîndu-se într^un vîrf ascuțit. Paza acestei fortărețe ca şi a vistieriei (căci erau depozitați aici 9 000 de talanți) i s-*a încredințat lui Philetairos, un bărbat din Tion, eunuc din copilărie" (XIII, 4, 1).

La persoanele din vîrful piramidei sociale ale vremii, se mai adaugă șefii de tîlhari, prin mâna cărora au trecut de asemenea averi mari. Un astfel de om a fost Cleon, care își avea baza de operațiuni în fortăreața Callydion din Olympul Mysiei (XII, 8, 8—9), și Zeniketas, care stăpînea reduta Olympos din muntele Glymp al CMiciei (XIV, 5, 7) etc.

5. DATA REDACTĂRII

Geografiei Asiei Mici este, după toate probabilitățile, sfîr-șitul anului 18-începutul anului 19 e.n.

Presupunerea se bazează pe câteva evenimente menționate de Strabon în această secțiune a operei sale. Astfel în XI, 2, 12, Strabon face răspunzătoare de acțiunile piratерești în NE Pontului Euxin neglijența procuratorilor romani din Asia. în VI, 4, 2, el făcuse aceeași critică la adresa guvernării romane în Asia, plîngîndu-se de armeni, iberi și al-bani. Germanieus a pus capăt acestei dezordini din Armenia, numindu-1 „rege al Armeniei", în 18 e.n., pe Zenon-Artaxias, fiul lui Polemon I si al Pythodoridei, eveniment menționat de Strabon în XII, 3, 29".

în XIII, 2, 3, vorbind de istoricul Theophanes, tiran în Mitylene, el spune că acesta a lăsat un fiu, pe Cn. Pompeius Macer, numit guvernator al Asiei de către Caesar Augustus (în 20 î.e.n.), „iar acum se află printre primii prieteni ai lui Tiberius". Se știe că Tiberius a ajuns împărat după moartea lui Augustus din 14 e.n.

în XIII 4, 8, Strabon vorbește de marele cutremur care a zguduit Asia Mică; Sardesul, unul din orașele greu afectate de cutremur, a fost curînd restaurat de Tiberiu. Este vorba de marele cutremur din 17 e.n. menționat și de Tacitus, Annăles, II, 47. Restaurarea s-a putut realiza în 17—18 e.n.

în cartea a XII-a, 8, 11, Strabon vorbește de orașul Cyzik, care „se menține liber pînă în prezent". Se știe azi că Cyzikul și-a păstrat autonomia administrativă pînă în 25 e.n.

Rezultă că Strabon a lucrat la cărțile XI—XIV ale Geografiei aproximativ între anii 18—19 e.n., deoarece la aceste date se opresc cele mai multe evenimente relatate în aceste cărți.

Notă: toate poeziile citate de Strabon în opera sa au fost traduse și versificate de autoare, cu excepția poemelor ho-

[13] Vezi F.r. Lasserre, Strabon, Geographie, Toime VIII, Paris, 1975, p. 4—5. Aceeași datare pentru cartea a XII-a o susține B. Niese, Beiträ'ge zur Biographie Strabos, Hermes, 13, 1878, p. 34. V. si Tacit, Annales, II, 56.

merice pe care le-am dat în traducerea consacrată a lui G. Murnu; chiar şi în ultimul caz, am efectuat unele modificări, pe alocuri, cînd traducerea era prea depărtată de original şi nu motiva citatul.

Bibliografie

U. B. Alklm, The Amanus region in Turkey. New Ught on the historical geography and archaeology, Archaeoloev XXII, 1969, 280-289. F. Althekn — R. Stiebl, Geschichte Mittelasiens im Alter-tum, Berlin, 1970. J. Boardman, Greek archaeology on the shores of the Black Sea, Archaeological Reports in Journal of Hellenic Studies, 1963. C. A. Burney — D. M. Lang, The Peoples of the Hills: Ancient Ararat and Caucasus, London, 1971. W. Dorpfeld, Strabon und die Kiiste von Pergamon, MDA(I) 1928, LIII, p. 117—158. V. F. Gaidukevici, Contribution ă l'histoire agraire de l'Asie Mineure dans Vantiquite (în rusă), VDI, 1948, 3 nr 25, p. 193—204. Idem, Das Bosporanische Reich, trad. din rusă, Berlin, 1971. K. S. Gorbunova, Archaeological investigations on the northern shore of the Black Sea in territory of the Soviet Union, 1965—1970, „Arch. Rep." (10), 1963, 34—41 şi 18.

R. Grousset, Histoire de VArmenie des origines ă 1071. Paris, 1947. T. S. Kaukhcisvili, Geographie de Strabon, renseignements sur la Georgie (în georg.), Tiflis, 1957. Fr. Lasserre, Strabon Geographie, tome IX, [livre XIII Paris, 1975. Fr. Lasserre, Strabon Geographie, tome IX, [livre XIII Paris, 1981. K. E. Muller, Geschichte der antiken EthnograpMe und ethnologischen Theoriebildung, I, Wiesbaden, 1972. Colectiv, Thraco-Dacica, Recueil d'etudes ă l'occasion du Il-e Congres International de Thracologie, Bucureşti 1976.

W. W. Tarn, The Greeks in Bactria and India, ed. II, Cambridge, 1951. S. P. Tolstow, Auf den Spuren der altchoresmischen Kultur, Berlin, 1953. R. Vulpe şi colectiv, Studia Thracologica, Bucureşti, 1976. Ed. Will, Histoire politique du monde hellenistique'(323—30 av J—C), Nancy, 1966—1967.

CARTEA A XI-A

REZUMAT

Cartea a Xl-a descrie Asia, începînd cu părţile de miazănoapte ale fluviului Tanais, care, izvorînd undeva mai sus, desparte Europa de acest continent. Ea înfăţişează, de asemenea, şi neamurile aşezate la izvoarele acestui rîu, spre răsărit şi miazăzi, pe teritorii ce ţin tot de Asia. Mai sînt pomenite în această carte şi unele neamuri barbare din preajma muntelui Caucaz: printre ele se numără amazoane, massageţi, sciţi, albani, iberi, bactriani, caspi, mezi, perşi, de asemenea, cele două Armenii pînă în Mesopotamia. Acest continent mai cuprinde troglodiţi, apoi nişte neamuri de oameni numiţi heniochi, skeptuchi precum şi soani, assyrieni, polyphagi, nabiani, siraci şi tapyri. S-a pomenit aici şi despre Iason şi Medeea, despre oraşele pe care le-au întemeiat aceştia, precum şi despre Xerxes, Mithridates şi Alexandru cel Mare, fiul lui Filip.

CAPITOLUL 1

1 în continuarea Europei se află Asia, oare se în- [490]
vecinează cu Europa de-a lungul fluviului Tanais. De aici în continuare trebuie, deci, să vorbim despre acest continent, delimitîndu-1 prin unele hotare naturale, pentru o mai mare claritate. Altfel spus, aşa cum a procedat Eratosthenes[1] în legătură cu întregul pămînt populat, aceiaşi lucru trebuie să-1 realizăm şi noi în privinţa Asiei.

2 Căci muntele Taurus a încins aproape pe la mijloc acest continent, tăindu-1 în două regiuni, una nordică, alta sudică. Pe una din ele elenii o numesc Asia de dincoace de Taurus, pe cealaltă, Asia trans-

laurică. Această diviziune am pomenit-o şi mai înainte[2], dar s-o amintim şi de această dată pentru împrospătarea memoriei.

3 Muntele Taurus are o lăţime care atinge în multe părţi chiar 3 000 de stadii (555 km)[3], şi o lungime cît a Asiei, deci cam de 45 000 de stadii (8 325 km), măsurate de la ţărmul din faţa rodieni-lor pînă la extremităţile răsăritene ale Indiei şi ale Sciţiei.

4 Acest lanţ muntos a fost împărţit în mai multe grupuri de masivi care au fost felurit denumite şi delimitate prin circumscrieri şi mai mari şi mai mici.

491 Deoarece în interiorul muntelui, dată fiind lăţimea lui extraordinară, sînt cuprinse şi cîteva neamuri, unele mai neînsemnate, altelie pe de-a-ntregul cunoscute (ourn simt părţii, mezii, armenii, o parte din cappadoci, alta din cilicieni şi pisidieni), neamurile care ating părţile .lui dinspre miazănoapte trebuie să le trecem în Asia septentrională, iar pe cele din părţile lui de miazăzi, în Asia meridională, după cum semiţiile situate în inima munţilor, datorită asemănării climatice, trebuie să le înglobăm în grupa ce-'lor de la miazănoapte, pentru că şi acestea au climatul rece, în vreme ce populaţiile de pe versantul sudic au clima caldă. Şi cursurile rîurilor -care izvorăsc de aici, aproape toate, curg în sens opus, unele spre miazănoapte, ailtele spre miazăzi, cel puţin la început, chiar dacă mai departe unele o cotese spre răsărit sau spre apus. Acest lanţ de munţi are o poziţie naturală foarte potrivită pentru a fi folosit ca hotar ia împărţirea în două a Asiei, aşa după cum şi Marea din interiorul Coloanelor care, în cea mai mare parte a ei, se întinde în linie dreaptă cu aceşti munţi, a înlesnit constituirea celor două continente, Europa şi Libya, fiind pentru amîndouă un hotar vrednic de luat în seamă.

5 De altfel, cînd se trece de la Europa la Asia, în descrierea pămîntului, primele părţi întâlnite din cele două subîmpărţiri de mai sus sînt cele de miază noapte, astfel că de la acestea trebuie să începem şi noi. Primele regiuni din înseşi ţinuturile de miază-

noapte stat cele din preajma fluviului Tanais, pe oare l-am socotit hotarul! dintre Europa şi Asia. Aceste regiuni, într-un anumit fel, iau configuraţia unei peninsule, fiind mărginite, spre apus, de fluviul Tanais şi de lacul Maeotis, pînă la Bosfor[4] şi pînă la coasta Pontului Euxin ce se termină în Colchida, spre miazănoapte, de ocean, pînă la gura Mării Caspice, la răsărit, chiar de această mare pînă la frontiera dintre Albania şi Armenia, în părţile unde se varsă fluviile Kyros[5] şi Araxes; ultimul curge prin răsăritul Armeniei, în vreme ce Kyros traversează Iberia şi Albania spre miazăzi de teritoriul[1] cuprins între gura fluviului Kyros şi Colchida; întinderea acestei regiuni, măsurată de la o mare la alta prin Albania şi Iberia, este de 3 000 de stadii (555 km) şi are o formă de istm[6]. Cei care strîmtează această gîtuire la acelaşi număr de stadii cum face Cleitarchos[7], pretinzînd că acest istm poate fi inundat de apele celor două mări, nu merită să fie luaţi în seamă. Poseidonios[8] a apreciat istoull despre care vorbim la 1 500 de stadii (277,50 km), cît măsoară şi istmul cuprins între gura Pelusică (a Nilului) şi Marea Erythree. „Cred", zice acest autor, „că nu se deosebeşte prea mult de acesta nici istmul cuprins între Maeotida şi Ocean".

6 Nu ştiu însă cum i s-ar putea acorda încredere lui Poseidonios în chestiuni obscure, despre care nu are de spus nimic oe poate fi verificat, cîtă vreme despre ţinuturi cunoscute relatează lucruri atât de absurde: şi de notat că toate acestea privesc un om care a fost prieten cu Pornpeius în vremea expediţiei întreprinse de acesta împotriva iberiîor şi a albani-lor[9] pînă la cele două mări, Oaspica şi Colchida. Se spune că Poimpeius Magnus, sosind în Rhodos pe vremea cînd a întreprins războiull împotriva piraţilor[10] (şi în curînd avea de gînd să pornească şi împotriva lui Mithridates[11] oa şi împotriva neamurilor aflate dincoace de Marea Caspieă), a ajuns să asiste la o lecţie de a lui Poseidonios; cînd, la despărţire, l-a întrebat pe filosof dacă are să-i facă vreo recomandare, acesta i-a spus:

„Să-acționezi strălucit și să stai mai presus decît alții"[1].

Mai adaugă la acestea și faptul că Poseidonios a scris _și o istorie a isprăvilor lui Potapeius[13]. De aceea s-ar fi cuvenit să se fi preocupat mai mult de .adevăr. 7 A doua regiune a Asiei ar fi cea situată mai sus de Marea Hyrcaniei, pe care o nuntim și Caspică, în-tinzinduHse pînă la sciții din apropierea indienilor[14]. A treia regiune este cea din continuarea istaufeii pomenit mai sus ou ținuturile care urmează după acest istm și după Porțile Oaspiene, fiind însă foarte apropiate de regiunea de dincoace de Taurus și de Luropa: este vorba de Media, Armenia, Cappadoicia și regiunile intermediare[15]. A patra cuprinde (acele) teritorii de dincoace de Halys și din însuși perimetrul muntelui Taurus ca și din afara lui, care cad m peninsula pe care o creează istmul, ce desparte Marea Pontică de Marea Ciliciană. Printre celelalte ^nuturi.din afara muntelui Taurus situăm India si Ariana, pînă la neamurile care ating Marea Persică, Golful Arabic, Nilul, Marea Egiptului și Marea de la Issos.

■ ., CAPITOLUL 2

1_ în această împărțire a ținuturilor Asiei,, prima regiune, începînd din părțile de miazănoapte și de la ocean, aparține sciților, -care sînt nomazi si cu locuința în căruțe[1]»; dincoace de aceștia, locuiesc sar-mațn , tot soiți și aceștia, apoi aorșii[18] si siracii[19], care se -întind spre miazăzi pînă în Caucaz, unii dintre ei fund nomazi, alții locuind în corturi si cul-tivmd pămîntul. în preajma lacului Maeotis trăiesc maeoțn[20]. în vecinătatea mării sînt teritoriile asiatice ale -Bosforului și Sindica*[1]. Dincolo de această localitate, se întîlhesc ahei, zygi*[2], heniochi, kerfeeti și macropogoni. Mai sus de aceștia se află si trecă-tonle phtheirophagilor23. Dincolo de heniochi se gă-

seşte Colchida[24], care se întinde la poalele munţilor Caucaz şi Moschici[23]. Deoarece fluviul Tanais formează graniţa dintre Europa şi Asia, voim descrie fiecare regiune în parte, începînd de la acest fluviu.

2 Tanais[26], aşadar, coboară din regiunile de miază noapte, fără să aibă cursul diametral opus Nilului, după cum cred cei mai mulţi[27], ci mai spre răsărit 493 decît acesta, şi, asemănător cu el, îi sînt necunoscute începuturile. Dar în vreme ce Nilul este cunoscut în cea mai mare parte a cursului său, deoarece întreg teritoriul pe care-l străbate este uşor accesibil şi este navigabil pe o mare distanţă în amont, Tanais, dim potrivă, nu este cunoscut decît la gurile saile: ele sînt două la număr şi se descarcă în părţile cele mai nor dice ale lacului Maeotis, la o depărtare una de alta de 60 de stadii (11,10 km)[28], dar cursul lui din sus de guri este puţin cunoscut din pricina frigului şi a asprimii locurilor, pe care băştinaşii le pot îndura, hră-nindu-se cu carne şi lapte şi ducînd o viaţă de nomazi, dar străinii de regiune nu le suportă. De altfel nomazii, ostili legăturilor ou alţi oameni şi deosebin-du-se de ei prin număr şi forţă, au închis orice cale de acces în regiunea lor, fie pe uscat fie pe porţiunile eventual navigabile ale fluviului[29]. Din această cauză, unii autori au presupus că fluviul Tanais îşi are izvoarele în muntele Caucaz şi că înaintează cu albia mare spre miazănoapte, apoi, descriind o cotitură, se varsă în MJaeotida. Aceeaşi părere îmbrăţişează şi Theophanes Mitylenianul[30]. Alţii, dimpotrivă, susţin că el coboară din bazinul superior al IstrulUi. Numai că aceştia nu aduc nici o dovadă în sprijinul unui curs oare ar începe atît de departe şi din alte climate, ca şi cum n-ar fi cu putinţă să provină de undeva din apropiere şi dinspre miazănoapte[31] .

3 Pe fluviu, lingă Lacul Maeotis, este aşezat un oraş ce poartă, la fel, numele de Tanais[32]; el a fost întemeiat de elenii care locuiesc în Bosfor[33]. De cu rând 1-a pustiit regele Polamon[34] pentru nesupunerea sa. Tanais servea ca piaţă comună atît pentru no mazii din Asia şi din Europa cit şi pentru naviga-

torii care traversau Lacul Maeotis venind din Bosfor, primii aducând sclavi, piei şi, în general, tot ceea ce pot oferi nomazii, ceilalți, transportând în schimb îmbrăcăminte, vin şi alte mărfuri proprii unei vieți civilizate. în fața acestui târg, la 100 de stadii (18,50 km) depărtare, se află o insulă, Alopekia[35], locuită de o populație pestriță. în lacul Maeotis, în apropierea acesteia, mai sînt şi alte insulițe. Fluviul Taniais se află la 2 200 stadii (407 km) depărtare de la gura Maeotidei, dacă se navighează direct spre miazănoapte; nu sînlt însă cu mult mai multe stadiile, nici dacă se socotesc de^a lungul țărmului.

4 Cei care fac o croazieră pe lîngă acest țărm, după ce au înaintat de la Tanais 800 de stadii (148 km), întîlnesc mai întîi aşa-zisul Marele Rhcm-bites[36], unde se află cele mai multe locuri de pescuit peşte pentru sărat. Apoi, la alte 800 de stadii (148 km), se iveşte Micul Rhombites[37], avînd un promontoriu care are, de asemenea, locuri de pescuit, doar ceva mai mici. Cei dintâi folosesc ca baze de 494 pescuit nişte insulițe, pe cînd în Micul Rhombites lucrează înşişi maeoții. într-adevăr, pe toată lungimea acestui țărm locuiesc maeoți, oare, cu toate că sînt agricultori, nu sînt mai puțin războinici decît nomazii. Ei sînt împărțiți în mai multe neamuri; cele din apropierea fluviului Tanais sînt mai sălbatice, în vreme ce neamurile care ating Bosforul au deprinderi mai b'ânde. De la Micul Rhombites sînt 600 de stadii (111 km) până la Ty^ambe[3]" şi la rîul Antikeites[39]; apoi mai sînt încă 120 de stadii (22,20 km) pînă la satul Kimmericon[40], care formează locul de îmbarcare pentru navigatorii de pe Maeo-tida. în această croazieră se întîlnesc şi nişte Stînci zise ale Clazomenilor[41].

5 Kimmericon era mai înainte un oraş situat într-o peninsulă, care închidea istaiul printr-un şanț şi un dig. Odinioară, cimmerienii îşi câştigaseră o mare putere în Bosfor, de aceea Bosforul a fost numit şi Cimmerian. Aceştia sînt cei care au invadat şi ținuturile din interior, situate în părțile din dreapta ale Pontului, pînă în Ionia[42]. Din aceste Io-

• 5 *u alungat sciţii, iar pe sciţi, elenii care au SrS pScapaion« şi alte oraşe din Bosfor TSai sînt apoi alte 20 de stadii (3,70 Wj**£

? i AchiUeion" în care se află templul lui Ahile. T ,e găseSe cea mai îngusta porţiune a gum M° ffdei cam de 20 de stadii (3,70 km) sau doar cu Sn £ SSt; pe ţărmul potrivnic se află un a*. ffîSton-. * vecinătatea sanctuarului lui He-racles*[6] # Parthenion[47].

71 aici pînă la mormântul lui Satyros« sint 90 „ ?adii (6 65 km). Acesta este un dîmb artificial ridiSi (un'ţ™mitoiu în cinstea unui bărbat din oSi străluciţi ai Bosforului.

7în apropiere de turnul se află satul Patrasys« * J caresînt 130 de stadii (24,05 km) pîna la un f/L Tumî Corocondame^. Acesta fanmeaza h-alt, LSui zis Cimmerdan. Aşa se cheamă stran-mite Bo^orumz Maeotidei, întmzm-?OT?de la bSSfde mare îngust de lîngă AchiUeion dU Mv™ekion pmă la Corocondame şi la cătunul Sn M/aracesteia, de.pe teritoriul panticapeUor nu-v Arna"- acesta din urmă este despărţit de Co-mindame'pStr-un braţ de mare de 70 de stadn SC Pînă aici se întinde şi gheaţa, cmd la-(1'B; prinde o crustă groasă pe timp de ger, încît ?Se fi trecut cu piciorul-. întreagă aceasta strîttoare este bine înzestrată cu porturi.

o Mai' sus de Corocondame se întinde un iac ma«T -re îşi datorează numele fe Corooonda-S$» tocmai acestui oraş; la 0 stadii (185 km Tartare de oraş, lacul se varsă m mare. In acest feP^fa?uncă un braţ al fluviului Antikeites care SCeeSăTfel de insulă, udată în jur _ de acest^ d? Maeotida şi de fluviu. Unii autori **£** fluviu îl numesc Hypanis, ca pe cel din părţile fluviului Borysthenes.

10 Navigatorul care intră în Corocondamitis jn-tîite mai intîi Phanagoreia^, un «««««"* l™i Kepoi[55] Hermonassa şi Templul Afroditei Apa- 49» Zis Dintre aceste localităţi, Phanagoreia şi Ke-

poi sînt aşezate în inc,,la ,,^,, ■<.-
stînga.cind se int ă S ffii u "^ SUS, la
toate la dreapta, £ celătlt ml? -T^** Si~
în Sindica. TWîfsSiS fl "^ Hy!panis>
reşedința regală fgH?^ afla j[1] Gorgippia^, Aborake"
Pent-ii *?***: «P.^Pe de mare, ca si siSS dinaSr /f
f0™ aoestor locuri sin*
SSn ia? a cekr Paraml0r eU,rapeni es*e Pantica-paion, iar a
celor a'siatild Phanagoreion (pentru ră
serS ea S ESyS d[Că] $*%£

AA^^T^E-^fe îmemnat al Afro ditei tTal zeiței £S eXp lcă
0!biir[ia] S cestui epi-xex ai zeiței prin mitul următor: odată
cînd sfewhtii au atacat-o în acestp Wumtri na A* A
.^^"v[11] mîndu-l pe Heracfi in aiutL ^ ' ' ^ *?*" •peșteră-
anoi nri™ • a]^ ' l-a ascuns initr"0gi(R)an!t în ^te
l-a iasat unul X f ^ fie o are
sa-l ucidă prm acest viclesug «eracles ca «
11 Dintre maeoti mai for- +^a«f[n] • • ..« dandarii,
toretii agiri^ * !l-?., Șl^ în:Și?i"

alții. Printre acest* ^3* ^ * mai mul« sînt aşezați
tate'ftSrt^i^SS"^*[1] care
tindere de 500 de S,?^^ ° ™-terenul acestora rege e
PoSl^ Păt™[nz]M Pe teniei fără să-i rS Po™[n] ' sub Pretextul
prie-
rîS său siluatul[3] ^ "^ ,a fost ,atacat *
Unii dW iţfSSTmff 3Stf^ m o artea
întregimea lor, se aff[a]f Sh f u 00nsidera^ în
stăpâneau comerțul 4 re«iunef T, ^ • 6lor Care
erau supuşii bospora^r^ Dar JT*'-"*. ?**
cînd alții se răsculau D[e mi]î ^i ^ Unii
l«r au stăpînit și frtlhXînil T[1] ^P[0]™™-CII seamă ultim i
dSe 1 PhL JT[IS] ' și ,mai și Polemon. PharnaSTi[P1]?[Wlakes] '
^andros nînd apele fluviului T ' P **** Se spune>
«feWr-

dat tara. Oeschizind canalul, le-a imam-

12 Dincolo de Sindioa şi de Gorgippia, la mare, se întinde ţărmul aheilor, al zygilor şi al heniochilor; în cea mai mare pante a sa, acest ţărm este lipsit de -porturi, fiind muntos, deoarece este o porţiune din Caucaz. Populaţiile de aici trăiesc din pirateriile puse la cale pe mare, avînd mici ambarcaţiuni înguste şi uşoare, cu o capacitate cam de 25 de oameni, rareori putînd să cuprindă pînă la 30 în total. 496 Elenii le numesc eamarai[65]. Se povesteşte că aheii pfathioţi participanţi la expediţia lui Iason au populat Ahaia din aceste părţi, iar laconienii, în fruntea cărora se aflau Rhadas şi Amphistratos, vizitiii Diosou-rilor, au colonizat Heniochia: astfel heniochii s-ar putea să-şi fi primit numele chiar de la aceşti vizitii[66]. Procurîndu-şi, aşadar, o flotă din astfel de ambarcaţiuni zise eamarai şi făcînd ou ele curse, cînd împotriva uoor corăbii cu mărfuri cînd împotriva unei ţări sau a unui oraş, aceştia ajung cu-rînd stăpînii mării. S-a întîmplalt să le acorde ajutorul lor chiar stăpînii Bosforului, punîndu-le la dispoziţie porturi, pieţe de desfacere şi prilejul de a-şi vinde lucrurile jefuite[67]. Cînd se întorc în propriile lor ţinuturi, neputînd să-^şi ancoreze ambarcaţiunile în vreun port, le pun pe umeri şi le transportă în pădure, în care şi locuiesc, eultivîmd un sol sărăcăcios. Ei le coboară din nou la mare cînd soseşte timpul prielnic pentru navigaţie. Acelaşi lucru îl fac şi pe teritoriu străin, deoarece cunosc locurile împădurite, în care, după ce şi-au ascuns bărcile, rătăcesc ziua şi noaptea pe jos pentru a prinde şi a înrobi oameni. In oaz că fac prizonieri, ei îngăduie uşor oa aceia să fie răscumpăraţi, înştiinţîndu-i pe cei care se plîng de anumite pierderi după incursiunile lor maritime. în regiunile care au şefi locali, cei năpăstuiţi primesc ajutor din partea acestor căpetenii. Căci aceştia resping adeseori atacurile tîlha-rilor şi le capturează ambarcaţiunile cu echipaj cu tot. în schimb teritoriile supuse romanilor sînt mai lipsite de apărare, datorită neglijenţei prefecţilor trimişi în aoele părţi.

beniochu aveau patru «w r>a ,r,, P^da dates Eupator, fffi S JaSSff^ ^ Bosfnr TL,/™' * pamintul strămoşesc în «astor, a trecut prin ţara acestora. Căci ne aici i «P oferea un drum practicabil, în vreme ee ,,u se as tepta la nimic bun de ne n&mînfni f , ~ asperităţii locurilor si arâlbSi S??"' datorită cu greu a Rabatul S^rS^£!*** adeseori pînă ce a aiiin<T L ? I'. ™ibarci™i«-se numai .paSScîiSSTTi^r^111 ^^ Şi el a izbutit să parcuX ££*? S* PTOte 5a lor- stadii (740 km)^^^'^ ^^4^ de Phasis. P ■ ln, iniC epmd de la

tâ/m SîMcrccrc na r?ia pe lîngă (33,30 km) de drum se Tn« ^f1' l& 18o de stadii Sindic-. După aeeS; S JWde^fcftK cÎSaTu' otebIS ££*î W ^ ^ miazăzi, oraşul Sin^e, ** ^^ f6pt Spre

punde promontoriului PCria umeto™n CE^TnT mte zice Artemidoros", se înt de ^1 £keT lor7^, oare are staţiuni navale si «a+a Vcarmm ^*et1- stadii H57 9s w«V i <*VcUe Şi sate cam pe 850 de stadii (157,25 km) lungime; dincolo de el se în+îi «este ţărmul aheilor, lung de S) ^ f^ ■ (92,50 km); după el urmează tărmnl l • u-, Stedu 1 000 de stadii (185 km^apo^ $££5 *??<*>*>'. de , 360 de stadii (66 60 J), K^^^.* torn istoriei lui Mithridates pe care Z , ' ~ urmăm îndeosebi, prezintă,^?" Sa^Z ^ anei, apoi înşiră la rînd r^ • . P kerkeţi, moschi™, cidflEL « ^i henIodli" aceştia pe phtheirophagf £S *V£*S J6 runte din preajma Caucazului. Tăriei Sar t~ întinde la început, aşa după cum IS^

Căci aceste localităţi ating ţărmul Colchidei descris mai 'sus. Dincolo de Dioscurias, se întinde restul coastei Colchidei şi, imediat în continuarea ei, coasta Tnapezuntului[77], care marchează mai întîi o curbă pronunţată, apoi înaintează în linie aproape dreaptă, creînd latura din dreapta a Pontului cu vederea spre miazănoapte. La poalele Caucazului se întinde întreg ţărmul aheilor şi al celorlalte neamuri, pînă la Dioscurias şi, de aici, pînă la locurile din inima uscatului aflate în linie dreaptă spre miazăzi.

15 Muntele Caucaz domină amândouă mările, Marea Pontică şi Marea Caspică, închizând, da printr-un zid, istmul ce desparte aceste mări. Cu părţile lui de miazăzi, Gauoazul desparte Albania[78] de Iberia, iar cu cele de miazănoapte, câmpiile sarmaţilor. Este bine împădurit cu copaci de tot soiul şi, printre altele, ou lemn bun pentru construcţiile navale. Eratosthenes spune[79] că localnicii îi zic Caucazului Caspios[80], care este denumit astfel, poate, după caspieni. Cîteva ramificaţii ale lui, ce înaintează spre miazăzi, cuprind la mijloc Iberia şi ating munţii armenilor ca şi aşa-numiţii Munţi Moschici precum şi Skydises[81] şi Paryadres; toţi aceşti masivi sînt părţi din muntele Taurus, care formează hotarul sudic al Armeniei; fiind oarecum rupţi din el, aceştia înaintează spre miazănoapte pînă la Caucaz şi la ţărmul Euxinului, cuprins între Colehida şi Themiskyra[82].

16 Oraşul Dioscurias, aşadar, care este situat într-un astfel de golf şi alcătuieşte punctul cel mai răsăritean[83] al întregii mări, se mai cheamă nu numai fundul Euxinului, ci şi capătul navigaţiei. în acest sens trebuie înţeleasă expresia proverbială:

„La Phasis, unde-i capătul curselor pentru corăbii", şi nu că autorul acestui vers iambic ar vorbi de rîul Phasis[84], ou atît mai puţin de oraşul omonim situat pe malul acestuia; luînd partea pentru întreg, el desemnează în aceşti termeni Colehida, pentru că de la fluviu şi de la oraşul de pe el, în linie dreaptă pînă in fundul golfului, calea de navigaţie ce a mai 498 rămas nu depăşeşte 600 de stadii (111 km). Tot ora-

şui Dioscurias marchează începutul istmului dintre Marea Caspică şi Pontul Euxin, fiind şi pontul comercial comun al neamufrilor aşezate în interiorul regiunii şi prin împrejurimi. Această piață o frecventează 70 de seminții, ba după .unii[85], cărora puțin le pasă de adevăr, ar fi vorba chiar de 300 de neamuri. Fiecare din ele vorbeşte altă limbă, deoarece locuitorii ■sînrt risipiți şi fără legături -unii cu alții, datorită icaracterului lor arțăgos şi sălbatec. Cei mai mulți dintre ei sânt sarmați, toți fiind caucazieni. Acestea le^am avut de spus despre Dioscurias.

17 Restul Colchidei, îm cea mai mare parte, se află la mare. Această țară este brăzdată de rîul Pha-sis, rîu mare care izvorăşte din Armenia şi primeşte, la rînd, afluenții Glaucos[86] şi Hippos ce coboară din munții vecini. Pe Phasis se poate urca cu ambarcațiuni de la mare în sus .până la Sarapanai[87], o fortăreață în stare să cuprindă chiar jpopuliația unui oraş. De aici, în răstimp de patru zile, se .parcurge un drum de căruțe[88] pînă la rîul Kyros. Pe Phasis este situat un oraş ou acelaşi nume. Servind ca piață de negoț a eolehidienilor, aoest oraş este mărginit, într-o parte, de rîu, într-alta, de un lac şi în alta de mare. Navigația pe mare, de aici pînă la Amisos şi la Sinqpe, ține trei sau patru zile, pentru că țâr* murile cu solul moale unde se deschid gurile fluviilor sînt impracticabile. Regiunea, în schimb, este bogată nu numai în roade de tot felul, în afară de miere (pentru că aceasta de cele mai multe ori este amăruie), ci şi în toate produsele de trebuință construcțiilor navale. într-adevăr, ea furnizează mult material lemnos, oare coboară pe rîurile sale. Mai produce, de asemenea, şi mult in şi cînepă, ceară şi răşină. Pentru meşteşugul prelucrării inului, i-a mers vestea pînă departe, pentru că exportă şi în alte părți, în afara Colchidei; unii autori, care au vrut să dovedească înrudirea eolehidienilor eu egiptenii[89], pe această îndeletnicire comună se sprijină. Pe cursul superior al râurilor pomenite, în regiunea Moschică, se .află templul Leucotheei[90], întemeiat de Phrixos, ca şi oracolul acestuia unde nu se jertfeşte

nici un berbec; acest oracol a fost bogat odinioară, dar a fost jefuit pe vremea noastră de Pharnakes şi, puţin mai tîrziu, de Mithridates din Pergam[91]. Căci atunci cîmd o regiune suferă unele neajunsuri,

„Tînjesc şi jertfele zeilor şi lipsite-s de cinste"[92] — zice Euripide.

18 Cîtă strălucire a avut în vechime această ţară mărturisesc înseşi legendele despre expediţia lui fason, care a înaintat pînă în Media, şi despre alta anterioară a lui Phrixos. Dar, mai tîrziiu, regii care au moştenit tronul au împărţit ţara între ei şi i-au asigurat o prosperitate doar mediocră. Cînd Mithridates Eupator a dobîndiit o mlare putere, Colchida a ajuns sub stăpînirea lui[93]. El trimitea mereu aici cîte un prieten ca prefect şi guvernator al ţării. 499 Unul dintre aceştia a fost şi Moaphernes, unchiul dinspre tată al marnei imele. De aici îi proveneau regelui cele mai multe subsidii pentru echiparea forţelor sale navale[94]. Oînd Miithridates a fost răsturnat, s-a distrus o dată cu el întreaga lui împărăţie şi s-a repartizat iar între mai mulţi suverani. în cele din urmă, Colchida a ajuns sub stăpînirea lui Polemon, iar după moartea acestuia, puterea reveni soţiei sale cu numele Pythodoris[95]; aceasta era, în acelaşi timp, regina colchidienilor şi a Trapezuntului, a Phatrna-kiei[96] şi a barbarilor aşezaţi mai în interior, despre care vom vorbi mai tîrziu. Regiunea Moschică, aşadar, în oare se află templul, este împărţită în trei părţi: una este populată de colchidieni, a doua de iberi şi a treia de armeni. Există şi un orăşel în Iberia cu numele Oraşul lui Phrixos, acelaşi cu Ideessa[97] de astăzi; este o localitate bine fortificată, situată la hotarul cu Colchida. In preajma Dioscu-riadei curge rîul Chares[98].

19 Printre neamurile care se adună la tîrg în Dioscurias, se numără şi phtheirophagii, care şi-au primit numele de la murdăria şi jegul de pe ei. în vecinătatea lor se află şi soanii, care nu stau deloc mai presus de aceştia în privinţa curăţeniei, dar le sînt superiori ca forţă, întrecînd aproape toate acele neamuri ca vitejie şi putere. Aceştia ţin

sub stăpînirea lor populațiile din jur, ocupând crestele Caucazului ce domină Dioseuriadla. Ei au om rege şi un sfat alcătuit din 300 de bărbați şi recrutează pentru oaste, după cîte se spume[09], pînă la 200 000 de bărbați. într-adevăr, întreaga lor mulțime este aptă de-a purta război, dar nu în unități organizate. Despre aceştia se 'povestește că torenți'i le cară la vale pînă şi aur, iar acești barbari îl adună cu ajutorul unor albii prevăzute cu găuri precum şi cu nişte blănuri de oaie; de la această practică s-'a creat şi mitul linei de aur[100], dacă nu cumva şi iberii din aceste părți se numesc la fel ca cei apuseni[101], după minele de aur existente şi la unii şi la ■uții. Soanii folosesc otrăvuri puternice pentru săgeți; ele ucid pînă şi cu mirosul lor, chiar atunci cînd rana a fost provocată de săgeți neînmuiate în astfel de otrăvuri. Celelalte neamuri vecine din preajma Caucazului ocupă o regiune săracă şi mică; dar neamul albanilor şi cel al iberilor, care populează aproape în întregime istmul suspomenlt, deşi ar putea fi numite şi ele seminții caucaziene, au totuşi un teritoriu roditor şi foarte potrivit pentru aşezări omeneşti.

CAPITOLUL 3

1 îndeosebi Iberia este frumos populată cu oraşe şi sate în cea mai mare parte a ei; se puteau vedea aici şi clădiri acoperite cu țiglă şi construite după anumite reguli arhitectonice, precum şi piețe şi alte edificii publice.

2 Unele părți ale țării sînt înconjurate de munții 500 Cauoaz pentru că, aşa cum spuneam[102], eîteva rami ficații ale acestui munte înaintează spre miazăzi acoperite de culturi bogate, cnprinzînd la mijloc în treaga Iberie, şi întinzîndu-se pînă în Armenia si în Colchida. în interiorul lor se află o câmpie brăz dată de rîuri. Cel mai mare dintre ele este Kyros[103]

care izvorăşte din Armenia, coboară apoi curînd în Câmpia pomenită mai sus şi, după ce primeşte afluentul Aragon[104], ce coboară din Cauoaz, ca Şi [aJjte] cursuri de apă, ferece printr-o vale îngustă în Albania, înaintând apoi cu debit mare printre Albania şi Armenia, prin cîmpii cu păşuni foarte bogate şi primind mai mulţi alţi afluenţi, printre care se numără Alazonios[105], Sandobanes, Rhoitakes şi Chames, toţi navigabili, se varsă în Marea Casipică. Mai înainte, Kyros se chema Ooros.

3 Aşadar cîmpia o populează aceia dintre iben care sînt înclinaţi mai mult spre agricultură şi spre îndeletniciri paşnice, purtând îmbrăcăminte armeană şi medică. Dar cei mai mulţi ocupă regiunea^ de munte. Aoeia sînt, în general, războinicii, trăind după obiceiul sciţilor şi al isairmaţilor cu care se învecinează şi se şi înrudesc. Practică totuşi puţin şi agricultura. în caz de alertă, ei recrutează repede miulte zeci de mii de bărbaţi, atât dinte ai lor cit şi dintre sciţi şi sarmaţi[106].

4 Sînt patru trecători prin idare se poate pătrunde în interiorul ţării iberilor. Una duce ,pe la Sarapana, o fortăreaţă oolchidiană, şi prin păsurile înguste din apropiere; prin ele, Phasis, care oferă o oale practicabilă prin cele 120 de punţi ale sale, coboară în Colchida învolburat şi violent, datorită pantei sale, în vreme oe toate aceste locuri, în timpul marilor ploi, sînt răvăşite de pîraie. Phasis izvorăşte din munţii situaţi ceva mai sus, uirnplîndu-şi albia din mai multe izvoare, iar după ce ajunge în cîmpii, primeşte şi alţi afluenţi, prinitre oare se numără şi Glaucos işi Hippos. Cu albia plină, avînd cursul navigabil, Phasis se varsă în Pontul Euxin; el are un oraş cu acelaşi nume înălţat pe malurile sale şi un lac în apropiere. Aşa este, prin urmare, trecătoarea ce duce din Colchida în liberia, barată pe alocuri de stânci, de fortăreţe şi de pîraie torenţiale.

5 De la nomazii aşezaţi la miazănoapte de Iberia, în răstimp de trei zile, călătorul are de făcut un urcuş greu; urmează după aceea o vale îngustă[107] prin care curge fluviul Aragos; de^a lungul acestuia duce

o cale de patru zile, strâmtă, pentru un singur an; capătul acestui drum este străjuit de o fortăreaţă greu de cucerit. Cît priveşte drumul[108] ce vine din Albania, acesta străbate, mai întâi, un pas tăiat printre stînci, apoi trece prin mlaştinile formate de rîul (Alazonios) ce coboară din Caueaz; în sfârşit, din Armenia, treeătorile[109] duc spre interior pe valea rîului Kyros şi pe cea a rîului Aragos. Căci înainte de a se uni într-o singură albie, pe malurile lor se 5°l înalţă câte un ,oraş întărit, fiind mnstruite pe creasta unor stânei, la o depărtare unul de altul cam de 16 stadii (2,96 bm); pe Kyros se ridică oraşul Har-rnozika[110], iar pe Aragos, Seusamora. Aceste trecători le-4a folosit mai întîi Pompeius, când a pătruns în Iberia din Armenia, iar mai târziu, Canidius[111]. 6 Patru sânt clasele sociale oare alcătuiesc populaţia acestei ţări. Una, care este prima clasă a iberilor, este aceea din care îşi aleg regii; în acest scop, ei caută ca alesul să fie cel mai apropiat ca înrudire . cu înaintaşul său şi cel mai bătrân ca virstă[112]; al doilea în vîrstă .conduce justiţia şi armata. A doua clasă este cea a preoţilor, care se ocupă şi de controversele cu vecinii de hotar. A 'treia este clasa ostaşilor şi a agricultorilor. A patra este clasa poporfului de jos, care este înrobit regelui şi asigură toate cele de trebuinţă traiului zilnic. Proprietăţile lor sînlt comune pe familii, dar pe fiecare în parte o conduce şi o administrează cel mai vârstnic din familie. Astfel de oameni sînt iberii şi aşa este ţara lor.

CAPITOLUL 4

1 Albanii sânt mai mult păstori şi mai apropiaţi de felul de viaţă al nomazilor, afară de faptul că nu sînt sălbateci. Din aceeaşi pricină, albanii sânt războinici mai temperaţi. Sînt aşezaţi între iberi şi Marea Caspică, pe care o ating la răsărit, iar la apus se învecinează cu iberii. Dintre celelalte laturi, cea de miazănoapte este străjuită de munţii Caucazukii

cheamă Kerauni[113], mai care domină cimpiile şi [se] [maire:] latura de cu seamă în partite ^ *£**£ *£& întinderea ei, miazăzi o for» Am^T'S: tot atîta şi munte, BW în mare parte * d*** ^ ^^ cum este Oambysena, mae■
atîtcuiberiicîtşieu abaim [a]lte rîuri
2 Fluviul Kyros, ce f^[6] ^ fertilitatea setata, care îl alimentează «^f ^ [căci] aluviunile, mdar izolează regiunea * ^^iderabile, încarcă grărnădtodu-se în .[ca]~ [„sl]tuate aproape de ţărm Jura albiei, încît şi **$**££ [s]i formează astInt alipite de f ^.^Sat'şi greu de oeofel funduri înalte eu nivel nereg, , [presl]Unile [lit]. Această inegalitate ţ^^[t] [se] V* ca mareelor descendente. ^[intr] [div]i[z]îndu^e in fluviul Kyros se v«a ta ^[r] [„altele ,cu] fundul douăsprezece braţe, «* •"g^ complet plat, care nu l'[a]f [™c]„^ [la] [tar]m. In felul cită trebuie pentru o ancomre ^ ^ ^ [6O] acesta, pentru ca acest tărm p [de] [O] [parte] stadii (11,10 ^)[1]fVrîuri dreagă această pordе mare, pe de ^[a]^ S' [jar] aluviunile, care se ţiune a ţării este «^™ VLiii (92,50 hm), mintind pe o stanţa de 500 de^jo £ [ere] [se] groapă ţâr»! sub ^£3SaS* dto A^evarsă si Araxes[114], care cw înaintea sa * uia. MIM pe care *f**fgţiX* Kyros îl berînd albia pentru a putea îi P încarcă la loc [ca] [ac]|f ^î[d] [o3]eni cum smt b02 nu au nevoxe de mare ^[inei] 3 Poate, de altfel, ^ intr-adevar, ei au albanii nici folоase nici P^[m]^<Xi [tot] felul de roade şi din acesta le dăruieşte nu [nTM^]» [mai] îngrijită, ci şi sdurile care reclama o cultura m v ^ ^ toate varietăţile de P^^ ^eu verde şi nu duce o vegetaţie ce se-Pf^[ire]. pretinde nici cea mai ™ta mgJ^
„Ci far' a fi ******* bunurile toatei cel Cresc aici cu nvna chior [întreprins] [e]xpeputin după cite spun ^/f™ [de] viaţă cicloditi în acele părţi descriind un ge

f)ic»°: într-adevăr, în multe locuri, parafatul, semănat o singură dată, produce doua sau chiar _ trei recolte, dintre care prima dă chiar de cmcizeci de ori sărnînta, şi toate acestea, fara sa se are ogorul între recolte; de altfel, nici nu se brăzdează parafatul cu plug de fier, ci ou unul de lemn. Întreaga cîmpia este udată mai bine deeit Babilonia şi/e-cît Egiptul de rîuri şi de alte cursuri de apa, incit se păstrează în permanenţă -privelişţea verde. Din acelaşi motiv Albania are şi păşuni foarte bune. Se mai adaugă la aceasta şi climatul cu mult mai plăcut decît fa regiunile pomenite adineaori. Butucii vitei de vie nu se îngroapă, dar se taie tot la cinci ani: vita proaspăt plantata da rod inca de la doi am iar cea adultă produce atît de mulţi struguri incit o mare parte din ei este lăsata pe crengi. Şi animalele se dezvoltă aici frumos, atît cele domestice cit şi cele sălbatice.

4 Chiar si oamenii se disting aici prin frumuseţe si înălţime,'fiind totuşi simpli şi kpsiţi de orice spirit negustoresc. De altfel, în general, ei nici nu folosesc moneda şi nici nu cunosc numerele peste o sută, ci practică schimbul în natura şi nu arată nici o preocupare pentru celelalte nevoi ale vieţii. Nu au experienţa masurilor exacte nici de greutate, nici de lungime. în treburile de război, în cele ale statului şi ale cultivam pămîntului, ei nu depun nici o strădanie de a fi prevăzători. Cu toate acestea, lupta şi pedestra şi călări, fie uşor înarmaţi, fie cu armament greu, ca armenii.

5 Trimit la război o oaste mai mare decît ibeni. într-adevăr, ei înzestrează cu arme grele pma la 60 000 de infanterişti şi 12 000 de călăreţi; cu acest efectiv s-au angajat în luptă împotriva lui Pom-peiusUT. Aiu›tor in război le oferă nomazii împotriva celor din afară, de altfel ca şi iberilor şi din aceleaşi pricini. Altfel, nomazii hărţuiesc adesea aceste popoare, încît le împiedică chiar să-şi cultive ogoarele. Albanii sînt sulitaşi şi arcaşi, purtmd zale şi

scuturi lungi, ca şi coifuri din piei de animale sălbatice asemănător cu iberii.

Teritoriului albanilor aparţine şi Caspiana[118]; această regiune poartă numele neamului caspian dispărut fel prezent, după care este desemnată şi Marea Caspieă. Trecătoarea din Iberia în Albania duce prin Caimibysena[119] care este regiune uscată şi stîncoasâ ce ţine pînă la fluviul Alazonios.

Sînt străluciţi vînători şi albanii şi clinii lor, nu atît ca ocupaţie în sine, cit dintr-un zel deosebit pentru această activitate.

6 Deosebiţi sînt şi regii lor; în prezent[120], un sin gur rege îi drmuieşte pe toţi albanii, dar mai înainte ei aveau regi penitru fiecare limbă ee-o vorbeau: folosesc douăzeci şi şase de limbi pentru că nu se amestecă unii cu alţii.

Pământul lor produce şi unele specii de reptile din cele veninoase, scorpioni şi păianjeni otrăvitori; undi dintre păianjeni provoacă moartea prin râs, alţii, prin plîns de dorul după ai săi[121].

7 Ca zei, ei cinstesc Soarele, pe Zeus şi Luna[122], dar cu deosebire Luna. Există şi un templu al ei aproape de Iberia. Slujba de preot o deţine cel mai cinstit bărbat după rege; acesta stă în fruntea do meniului sacru, care este întins şi bine populat, ca şi în fruntea slujitorilor sacri, dintre care mulţi sînt însufleţiţi de harul divin şi prooro cesc. Acela dintre ei, care este cel mai pu ternic stăpânit de divinitate şi rătăceşte sin gur prin păduri este prins de preot, legat eu că tuşe sfinţite şi hrănit din belşug timp de un an, apoi este scos pentru a fi jertfit zeiţei şi, uns cu mir, este sacrificat împreună cu celelalte victime. Iată care este ritualul jertfei; o persoană cu o lance sfîntă în mînă, cu care obişnuiesc să se facă jertfele umane, ieşind din mulţime, loveşte victima printre coaste drept în inimă, nu fără să aibă o deosebită îndemânare în acest mod de lovitură. Cînd victima cade, ei obţin anumite prevestiri din însăşi căderea ei şi le fac cunoscute mulţimii. Apoi, după ce leşul

a fost dus într-un anumit loc, îî calcă în picioare toți, purifieîndu-se în acest fel.

8 Albanii cinstesc peste măsură bătrînețea, nu numai pe a părinților, ci și pe a altora. Dar nu este îngăduit să porți de grijă celor icare au murit, nici să-i .pomenești. Ei îngroapă împreună cu morții^ și bunurile lor personale, de aceea trăiesc săraci, fără avere moștenită de la părinți. Acestea le-am avult de spus despre albani.

Sie povesteşte că Iason împreună ou Armenos, fiul lui Thebtalos', în timpul navigației sale spre țara Colcbidei, s-a aventurat de acolo pînă la Marea Casnică și a străbătut liberia. Albania şi o mare parte din Armenia şi din Media, după cum aduc mărturie sanctuarele lud Iason și alte multe monumente. Iar Armenos era din oraşul Armenion[123], una din localitățile din jurul lacului Boibeis, între Pherai şi Larisa; el cu oamenii săi au întemeiat localitățile Âkilisene[124] şi Syspiritis pînă la Calachene[125] şi la Adiabene. în afară de aceasta, a lăsat numele său Armeniei.

CAPITOLUL 5

1 In munții care domină Albania locuiesc,: se spune, şi amazoanele. Theophanes, care 1-a însoțit pe Pompeius în expedițiile sale şi care a ajuns astfel şi în Albania, spune[126] că între amazoane şi albani locuiesc populațiile scite, gelii[127] şi legii, şi că undeva 504 pe aici, printre aceştia şi amazoane, curge riul Mer-madalis[128]. Alții însă, printre care şi Metrodoros[129] Skapsios şi Hypsiorates, .care au cunoscut ei înşişi aceste locuri, susțin că ele locuiesc în vecinătatea gargareilor[130], la poalele dinspre miazănoapte ale munților Caucazului, pe porțiunea lor care se cheamă Kerauni. Cea mai mare parte a timpului, amazoanele şi^o petrec laolaltă, îndeplinind ele însele fiecare din lucrările ce privesc aratul, semănatul,

păscutul turmelor şi mai cu seamă al cailor; cele mai voinice se ocupă de vînătoare ,şi se exersează în ale războiului; toate şi-au ars sânul drept din fragedă copilărie ca să-şi poată folosi cu îndemînare braţul drept pentru orice nevoie şi, în primul rînd, pentru aruncarea cu lancea. Folosesc arcul, sabia sagaris[131] şi scutul mic; din piei de animale sălbatice îşi foc căciuli, îmbrăcăminte şi centuri. Au însă două luni pe vară, anume alese, în oare urcă muntele din apropiere ce le desparte de gargarei. în acelaşi timp urcă şi aceştia, după o datină străbună, ca' să aducă jertfe şi să se unească ou femeile în vederea procreării, pe ascuns şi în întuneric, fiecare la nimereală; după ce le-au lăsat gravide, le trimit înapoi. Acestea, dacă cumva nasc un vlăstar de parte femeiască, îl păstrează la ele, dar pe băieţi îi duc la gargarei ca să-i crească aceştia. Fiecare dintre gargarei adoptă individual pe aceşti copii, soco-tindi^-l pe fiecare fiul său, penttru că nu se cunoaşte tatăl.

2 Menmodas[132] (sau Mermadalis), coiborfad vertigi nos din munţi, străbate pămîntul amazoanelor, Sira-kena[133] si pusta dintre acestea, şi se varsă în lacul Maeotis.'Gargareii, după cîte se povesteşte[134], au ve nit din Themiskyra în aceste locuri împreună ou amazoanele, apoi, revoltîndu-se, au purtat război împotriva acestor femei, sprijiniţi de cîţiva traci şi eubei, care au rătăcit pînă pe aici; mai tîrziu, după ce au terminat războiul împotriva lor, au încheiat unele învoieli pe temeiul celor spuse miai sus, ca să aibă legături împreună numai în vederea copiilor, în rest să trăiască fiecare separat.

3 Povestea amazoanelor a avut o soartă aparte. Căci alte neamuri îşi au despăţite cu totul legendele si istoria. Se numesc legende sau mituri toate m-tîmplările din trecut, fabuloase şi miraculoase, în vreme ce istoria urmăreşte adevărul, fie că este vorba de un eveniment vechi sau nou, iar miracu losul sau IKI-l admite sau doar arareori. în schimb, despre amazoane, şi în prezent ca şi In trecut, se povestesc aceleaşi lucruri, care sînt miraculoase şi

cu neputință de crezut. într-adevăr, cine ar putea crede că o oştire sau un oraş sau chiar un neam ar putea vreodată să fie alcătuite numai din femei, fără de bărbați? Dar nu numai să fie formate astfel, dar că ar putea să facă şi incursiuni împotriva unei țări străine, că ar fi în măsură sâ-şi învingă nu numai vecinii şi să înainteze pînâ in Ionia de astăzi, ci că ar fi în stare să întreprindă o expediție militară şi peste Pont pînă în Attica?[135] Aceasta este la fel ea şi .cînd s-ar spune că bărbații de pe acele vremuri au devenit femei, iar femeile, bărbați. Cu toate acestea, asemenea ştiri se vîntaă mereu şi astăzi despre ele. Singularitatea acestei situații este mărită şi de faptul că se acordă mai uşor crezare în-tîmplărilor de demult decât celor prezente.

4 Se pomenesc oraşe care au fost fundate şi numite de amazoane, ca Bphesul[1]", Smyrna, Kyme, Myrina; se menționează de asemenea morminte de ale acestora ca şi alte mărturii. Themiskyra şi câmpiile din preajma ThermodontuM precum ;şi munții care le domină sînt socotite de tată lumea că aparțin amazoanelor, dar că mai itfcziu, susțin unii autori, ele au fost izgonite din aceste locuri. Unde se află acestea în prezent, puțini autori mai precizează, ba şi aceia,, fără să aducă dovezi şi fără garanții de credință. Aşa este de pildă povestea Thalesitriei[137], regina amazoanelor, despre care se spune că a avut legături cu Alexandru cel Mare, in Hyrcania, şi a convieţuit cu el în dorința de-a avea un copil. Negreşit asupra acestui fapt nu exista o singură părere; dimpotrivă, nici unul dintre lafiția istoriografi care sînt preocupați cel mai mult de adevăr nu a menționat nimic în acest sens, după ttffi nici cei care se bucură de cea mai mare încredere nu pomenesc nimic în legătură cu această întâmplare; nici ,măcar cei care au vorbit despre ea n-au povestit aceleaşi lucruri. Cleitechos[138], de pildă, susține că Thalestria a venit tocmai de la Porțile Oaspiene sau de la Ther-rnodont ca să se întîlnească ou Alexandru; dar de la

Marea Caspică la Thermodont sîn<t mai bine de 6000 de stadii (1110 km).

5 în afară de aceasta, poveştile care s-au răspindit pentru a mări faima (lui Alexandru) nu sînt acceptate de toţi istoricii: acei care le-au plăsmuit au fost preocupaţi mai mulit de linguşire decât de adevăr[139]. Aşa esite, de pildă, strămutarea Caucaaului, din munţii oare'domină Colehida şi de la Pontul Euxin, tocmai în masivii Indiei şi lingă marea răsăriteană din vecinătatea lor. Căci elenii desemnau ou numele de Caucaz pe acei munţi care se află la mai bine de 30 000 de stadii (5550 km) depărtare de India, şi aici au localizat ei mitul lui Prameteu şi legarea lui (de stîincă), pentru că oamenii de pe acele vremuri considerau regiunile Caucazului drept capătul dinspre răsărit al lumii. Expediţia lui Dionysos şi cea a lui Heiraclas pe pămîratul indienilor dezvăluie un mit născut mai tîrziu, deoarece el spune că Heracles 1-a dezlegat pe Prometeu de pe stîncă la 1 000 de ani[140] după înlănţuirea lui. Dar mai multă glorie conferă lui Alexandru faptul de a fi supus Asia pînă la munţii Indiei, decît pînă în înfundătura Euxioului şi pînă la Caucaz. Iar gloria şi renumele acestui munte ca şi faptul că Iason şi ceata lui par Să fi sâvîirsit expediţia cea mai îrwtepărtfâtă, ajungînd 5C pînă în locurile din preajma Caucazului, şi faptul că Prometeu, după tradiţie, a fost legat la capătul pămîntului, în Caucaz, ... toate aceste considerente duc la presupunerea că numai pentru a-i face plăcere regelui (Alexandru) a fost strămutat numele acestui munte[141] tocmai în. India.

6 Cei mai înalţi masivi ai adevăratului Caucaz sînt cei dinspre .miazăzi, spre Albania şi Iberia ca şi spre colchidieni şi spre heniochi; aceste înălţimi sînt ocupate de populaţiile despre care spuneam[142] că se întîlnesc la tîirg în Diosourias. Toţi acei oameni vin aici mai cu seamă pentru sare. Unii dintre aceştia ocupă chiar crestele munţilor, alţii se adăpostesc prin văi si trăiesc .mai ales ou carne de animale sălbatice, cu poame sălbatice şi cu lapte. Piscurile sînt in-accesibile iarna, vara însă le urcă legîndu-şi pe

talpa picioarelor, din pricina zăpezilor şi a gheţurilor, piele orudă de bou de grosiimea pieii de tobă prevăzută cu cuie. Cînd coboară munţii, ei se aşază odată cu sarcinile lor pe cîte o piele de animal lă-sîndu-se să alunece la vale, cum se obişnuieşte şi în Media Atropatia[143] ca şi în muntele Masion[144] din Armenia; aici pun sub tălpile picioarelor şi nişte discuri de lemn prevăzute cu cuie. Aşa sînt, prin urmare, crestele Gaucazului.

7 Co'borînd apoi la poalele Munţilor Caucaz, climatul de aici este septentrional, dar ceva mai blînd, pentru că locurile se învecinează cu cîmpiile siraci-lor. Prin aceste locuri se află şi un soi de troglodiţi care 'trăiesc în peşteri din pricina frigului, dar care au şi făină de orz din belşug. Dincolo de troglodiţi sînt situaţi aşa-numiţii chatmaikoiţi[145] apoi pdly-phagii[146], ca şi satele eisaddkilior[147] oare pot cultiva păsmmtul, deoarece teritoriul lor nu cade cu desă-vîirşire înspre miazănoapte.

8 în continuare, populaţiile aflate între Maeotis şi Caspică sînt nomade; este vorba de nabiani[148], panxani precum şi de triburile de sirati şi de aorşi[149]. Se pare că aorşii şi sinacâi s-au desprins dintre populaţiile cu acelaşi nume situate ceva mai sus, în Caucaz, iar cei mai nordici decît toţi sînt aorşii. Pe vremea când Pharnakes[150] stăpânea Bosporul, Abea-cos, regele siracilor, recruta la oaste 20 000 de călăreţi, iar Spadines, regele aotrşilor, chiar 200 000; în acelaşi timp, aorşii de pe masivi recrutau chiar şi mai mulţi. Tocmai de aceea ţineau în stăpânirea lor un teritoriu mai vast şi dominau cea mai mare parte a ţărmului populat de oaspieni, ceea ce le permitea să importe pe cămile marfă indiană şi babiloniană, procurată de la armeni şi de la mezi. Datorită acestei bogăţii, ei purtau podoabe de aur. Aorşii populează malurile fluviului Tanais, stocii, malurile rîuiui Achardeos[151] cate curge din Caucaz şi se varsă în lacul Maeotis.

-m^mmmmmmmKMk

CAPITOLUL 6

1 A doua regiune a Asiei începe de la Marea [507] Caspică, unde se termină priina regiune[15]?. Această mare se cheamă şi Hyrcania. Trebuie, deci, să vor bim mai întîi despre Marea Hyrcaniei şi despre nea murile de pe ţărmurile ei. Această mare este de fa.pt golful[153] care pătrunde din Ocean spre miazăzi, la început destul de îngust, dar pe măsură ce înain teză spre interiorul uscatului, el se lăţeşte, mai cu seamă la capătul său, unde măsoară aproape 5 000 de stadii (925 km); de la intrare pînă în funidiul golfului ar putea fi ou puţin mai mult, deoarece gura golfului intră în ţinuturi nepopulate; Eratos-thenes spune că navigaţia pe lingă coasta cunoscută de eleni a acestei mări, mai întîi pe lîngă ţărmul al-banilior şi al caduşilor[154], atinge 5 400 de stadii (999 km), apoi, pe lîngă coasta anariaeilor[155], a mar-zilor şi a hyraanilor, pînă la gura fluviului Oxos[136], 4 800 de stadii (888 km), iar de aici pînă la Iaxiar-tes[157], încă 2 400 (444 km). Dar ştirile despre această regiune a Asiei, fiind vorba de locuiri atât de îndepărtate, trebuie să le luăm în considerare drept indicaţii cu totul generale, mai eu seamă în privinţa, distanţelor.

2 La dreapta oîind intră în Marea Caspică, navi gatorul întîlneşte, în continuarea sciţilor şi a sar-imţfflbr europeni, sciţii şi sanmiaţii nomazi, în cea mai mare parte, care trăiesc între Tanais şi Marea Caspică despre care, dealtfel, am vorbit[158]. în stingă, se află sciţii de la răsărit, nomazi şi ei, oare se în tind pînă la Marea de răsărit şi la India. Vechii is toriografi eleni desemnau printr-jyn nume comun de sciţi şi celto-saiţi[159] toate populaţiile de la miază noapte. Iar încă şi mai de demult, se făcea o deose bire între populaţiile aşezate mai sus de Pontul Eu-xin, de Istru si de Adriatică, desemnate cu numele

de hiperborei[160], de sauromaţi şi arimaşpi, şi la neamurile situate de cealaltă parte a Mării Caspice, cuprinse sub denumirile de saci, unele, de massageţi[161], altele, fără să se poată spune ceva precis despre ele cu toate că erau pomenite în contextul războiului'dus de Cyrus[162] împotriva massageţilor. Dar, în legătură cu aceste populaţii, nici nu s-a căutat exactitatea care are în vedere adevărul, cum de altfel nici datele vechi despre perşi şi despre mezi sau syrieni n-au ajuns să câştige prea mare credit, din cauza naivităţii istoriografilor şi a dragostei lor pentru legende.

3 Aceştia, văzînd că autorii care soriu in mod deliberat mituri se bucură de un bun renume, au crezut că vor oferi şi ei un gen de lucrări atrăgătoare, dacă vor reda sub formă de istorie fapte la care nu au fost prezenţi şi despre care nu au auzit şi nici nu le-au aflat de la martori oculari, preocupîn-du-se de un singur lucru, să ofere o lectură pla-
508 cută şi miraculoasă[163]. Dar, în acest caz, mai uşor s-ar putea da crezare lui Hesiod şi lui Homer, and relatează legende despre eroi, ca şi poeţilor tragici sau istoriografilor Ctesias, Herodot, Hellanicos şi altora ca aceştia!

4 Nu e uşor să le acorzi încredere nici istoriografilor lui Alexandru cel Mare, în marea lor majoritate pentru că s-au dovedit superficiali în munca lor 'atît din pricina gloriei lui Alexandru, cît şi pentru că expediţiile acestuia s-au întins până la capătul hotarelor Asiei, oare se află foarte departe de noi; iar ceea ce se petrece departe greu poate fi contrazis. Dar cuceririle romanilor şi cele ale părţilor dezvăluie tot mai mult din regiunile despre care s-au auzit doar zvonuri mai înainte. Istoriografii care scriu istoria acestor două popoare înfăţişează şi locurile şi neamurile, unde ele au acţionat, mai verosimil derît înaintaşii, pentru că dispun de mai multe mărturii oculare[164].

CAPITOLUL 7

1 Populaţiile nomade, aşezate pe malul stîng cînd intri în Marea Caspică, sînt numite de istoricii de astăzi dai supranumiţi şi (s)parra[165]. Urmează apoi un loc pustiu şi, în continuarea lui, este Hyircania[166]; în dreptul acesteia, marea se lărgeşte şi ţine astfel pînă în locurile unde atinge Munţii Medici şi ai armenilor. Poalele acestor munţi se curbează în formă de lună şi, terminîndu-se la mare, mărginesc înfundătura golfului. Acest versant este populat pînă la creste, începînd de la mare, de albani şi de armeni, pe o mică porţiune, iar pe una mai mare, de geli, caduşi, amarzi, viţii[167] şi anariaci. Se spune că la un loc cu anariacii locuiau şi unii dintre par-rasii[168], cunoscuţi astăzi sub numele de parşi; că, în Vitia, anianii au întărit ou zid un oraş ce se cheamă azi Ainian(a)[169]. Aici se văd arme elene, vase de bronz şi morminte. In aceste părţi se află şi oraşul Aniariake[170], în care, după cîite se spune, se poate vedea un sanctuar ou oracol în care proorocirile se dau prin somn celor oare dorm în templu. (Tot în aceste părţi trăiesc) şi alte neamuri, de hoţi şi de războinici, mai degrabă, decât de agricultori, ca urmare a asprimii acestor locuri. Dar, negreşit, cea mai mare parte a coastei din preajma munţilor o ocupă caduşii, pe o întindere de aproape 5 000 de stadii (925 km), după cum spune Patrocles[171], care consideră această mare la fel ca Pontul de întinsă. Prin urtraare, aceste locuri sînt sărace.

2 Hyrcania, în schimb, este foarte bogată. Ea are o mare întindere, care, în cea mai mare parte a ei, este câmpie; un caracter aparte îi conferă oraşele ei vestite, printre oare se numără Talabroca[172], Sama-riana şi Carta, ca şi reşedinţa regală Tape[173]; aceasta, după cîte se spune, este clădită la o mică depărtare de mare, aflîndu-se la 1 400 stadii (259 km) depărtare de Porţile Caspiene. Iată acum şi (alte) dovezi 509 ale prosperităţii lor: un butuc de vie dă aici un metret de vin (39 litri), smochinul, 60 de medimne

« ÎLîSî'J? ocrealele ^^ doair din ^^le ^
„^S^V/1ɔSPK: al,biraele îşi prind în arbori
uSS»[5] • - Pf$_T$ frunze curge miere"". Aoest lucru se Petrece ş, m Metana Mediei şi în Sacasena si Araxena Apmenzeix- Totuşi nu s-au bucurat de o grifă
2 2 LTJ' f l! PS1,tă de ^^ţie şi de forfota fiT^ L H?U1 mam * găsesc V insule care pot zlZSf' dU?a d,tê Spun ^ autorii™, şi ele 7u
ai;' hrănitor s-au mmei,ilt să fe ^^ SfnS Sf^-f' lar ultimii. Părţi, care au fost *S£E K ^ ? difltîi; Ş,a P^oi
între ff ţinutul Sanb a ^ ? de b0ţi, de n0miazi * de P^ietate. SRJSL î aPm^o ŞImatiad <»*^. dar pentru puţina vreme, deoarece ei erau ocupaţi cu războaiele
părSte AT+ ff^^ (uş,or> Suturile mai de-pSuLî ?f**!• SPUn e totUŞi CăH^cania este vS nl^v^ S elan, dar nU Pr0duce Pin ’sil,,
2S r$_T$^d Ş.ma mom> ,care se află cu pri-
3 stătăSLe.^ COnSlderă NeSaia o re^e de
şiOxr°ania ^brăzdată şi de rîuri, ca Ochos»» LZ ' T o străbat Pînă fe vărsarea lor în mare-
SL - ?? SS Vareă în 03ros- Arfetobutos»» K^.?.?.^ Cd mare *n fluviile ada„S 1" ? a0eSâ ofera o Cale buna de ^vide 5 Sf f t. ga? uS ^ Eratosthenes^ ^ Albania * aP^ 1^ SwM SlaP^/r^t^ «luarea acestuia, n2 ? UlEraia k schimb °chos nu e pomenit prea des de autorii vechi. Dar Apollodorc*"* oa ne 0^ "ţ°5 ^^ fl fanează mereu
n&£ .ptXr CWS"* foarte apr0a!Pe de

\ Multe informaţii false s-au formulat şi în legătura cu această mare pentru orgoliul regelui Alexandru. Cum toţi autorii admit în unanimitate că îiuviul Tanais desparte Asia de Europa şi cum intervalul dintre mare şi Tanais, corespunzând unei vaste întinderi a Asiei, nu a căzut sub macedoneni, ei ho-tarara sa găsească un mijloc de a se răspândi vestea ca Alexandru a cucerit şi acele regiuni; de aceea, istoriografii au unit într-o singură albie laoul Maeotis, care primeşte apele fluviului Tanais si Marea ayrcamei, numind-o şi pe aceasta lac; făcîndu-le să comunice între ele, ei au susţinut că una este o parte a celeilalte. Polycleitos[183] aduce drept dovadă ca Marea Caspică este un lac faptul că ea hrăneşte 510 şerpi şi are apa dulceagă; de asemenea, ei susţine ca Marea Caspică nu este alte decît Maeotida, aducând m sprijin faptul că fluviul Tanais se varsă în Marea Caspică, pentru că, zice el, din aceiaşi munţi indieni, din care coboară rîurile Odios, Oxos şi mai multe altele ca acestea, ajunge si Iaxartes în Marea Caspică, ultimul fiind cel mai nordic din toate. Ur tocmai acest Iaxartes a fost numit apoi Tanais şi arept dovadă că este Tanais fluviul despre care a vorbit Polycleitos serveşte faptul că dincolo de aceasta apă creste bradul, iar sciţii din acele părţi folosesc săgeţi din lemn de brad. Acest fapt mai dovedeşte şi că ţinutul de dincolo de Tanais tine de Europa nu de Asia, pentru că regiunea superioară şi cea de răsărit a Asiei nu produce brad[184] Dar ^atosthenes[185] spune că şi în India creşte bradul si ca Alexandru de aici.şi-& procurat lemnul de brad pentru construcţidle navale. Multe alte contradicţii de acest fel încearcă să vânture Eratosthenes. Noi ne mulţumim ou cele ce am spus despre el pînă aici. o Dintre întâmplările exitraordinare povestite despre Hyrcania este şi cea relatată de Eudoxos[18]** şi de alţi autori; este vorba de nişte .coaste stîneoase ce stau aplecate deasupra mării, avînd grote dedesubt-intre aceste coaste şi mare se întinde o plajă joasă; nişte duri ce curg aici la vale se rostogolesc ou atita violenţă de pe stâncile 'prăpăstioase, ce domină

țărmurile, încît, în momentul în care ating 'coastele, ele aruncă apa direct în moare, fără să ude plaja, care poate fi străbătută chiar de oşti întregi, sub adăpostul acestor şuvoaie ale irîiurilor; locuitorii din acele părți coboară adesea în acel loc pentru a-şi petrece sărbătorile isau pentru jertfe; ou aoest prilej, uneori se întind sub bolta peşterilor, alteori ei îşi caută desfătarea făcând -plajă chiar sub curentul acelor iruri, deci linii într-un fel, alții într-altul, în vreme ce .marea li .se arată în acelaşi timp din amândouă părțile, iar litoralul, din pricina umezelii, este acoperit de iarbă şi de >flotri.

CAPITOLUL 8

1 Călătorul cane se depărtează de Marea Hyrea-niei, înaintând spre răsărit, întâlneşte în dreapta munții ice se întind până la Marea Indiei şi pe către elenii îi numesc Taurus; ei încep din Pamphylia şi Cili-cia şi <pînă aici înaintează continuu dinspre apus, avîwd tot alte şi alte denumiri. în părțile nordice 511 ale acestor imunți locuiesc mai întîi gelii, caduşii şi amarai, după cum am spus[187], ca şi o parte dintre hyrcani; după aceea, dacă o ia spre răsărit şi spre Ochos, el (întîlneşte) neamul părților[188], al moargiani-lor şi al arilor, apoi pustiul pe oare îl mărgineşte dinspre Hyrcania râul Sarnios[189]. Porțiunea muntelui, care se întinde din Armenia pînă aici sau aproape până aici, se cheamă Faraohoathras[190]. De la Marea Hyrcaniei pînă la ari sînt cam 6 000 ide stadii (1100 km). Urmează apoi Bactriana şi Sogdiana, iar ultimii sînt sciții nomazi. Macedonenii au desemnat cu numele de Caucaz toți munții din -continuare începând de la ari. Pe întinderea lor de la barbari[191], s^a dat câte un nume pentru fiecare porțiune a lanțului, zicîndu-i-«e crestele imuntelui Taurus, părțile de miazănoapte ale Paropamisului[192], munții Emozi[193], Imaos şd alte denumiri asemănătoare.

2 Pe partea stângă, față în față cu populațiile suspomenite, sînt aşezate ■seminţiile scite şi nomade care ocupă întreaga coastă nordică. Cea mai mare parte a sciţilor, începând de la Marea Caspică, se cheasmă daai[194], cită vreme cei situați mai spre răsărit se numesc massageți[195] şi saki, iar toți ceilalți sint desemnați prân numele comun de sciți, deşi fiecare în parte poartă nume particulare. în general, toți sînt nomazi. Cei mai cunoscuți dintre ei au fost cei care au luat elenilor Baotrdana[196], adică asiii[197], pasianii, tokharii şi sacarauoii; aceştia s^au desprins din părțile sakilor şi ale sogdianilor, de pe celălalt mial al îaxartului pe eare-l stăpâneau saikii. Cît privește pe daai, unii dintre ei se cheamă spami, alții xanthii, iar alții pissuri. Spamii sînt aşezați cel mai aproape de Hyircania şi de Marea Caspică, din părțile Hyrcaniei, în vreme ce ceilalți daai se întind chiar pînă în locurile din fața Ariei.

3 între teritoriul acestora, Hyircania şi Pârtia, pînă la ari, se întinde un mare deşert lipsit de apă, pe care sciții dahai, parourgîndu4 In etape mari, făceau incursiuni în Hyrcania, în Nesaia şi în câmpiile părților. Pînă la urmă, aceştia au căzut cu ei la învoială să le plătească tribut. Iar tributul era să li se îngăduie ca, la anumite date hotărîte, să năvălească în țară şi să o jefuiască. Dar pentru că sciții au întețit incursiunile peste datele convenite, s-a iscat războiul şi iarăşi s-au încheiat învoieli şi din nou s-au războit. Aceasta era viața şi a celorlalți nomazi, care atacau mereu pe vecinii lor şi iar se împăcau cu ei.

4 Sakii au întreprins incursiuni asemănătoare cu ale cimrnerienilor şi ale trerilor[198], unele mai depărtate, altele în imediata lor vecinătate. în acest fel, ei au ocupat[199] şi Bactriana şi au pus stăpânire pe cea mai bună parte ia Armeniei, căreia i-au lăsat numele lor, acela de Saoasena[200]; de asemenea, ei 512 au înaintat pînă la cappadoicd şi mai cu seamă pînă la aceia de lingă Euxân, care se cheamă astăzi cappadooii pontici[201]. Dar, pe cînd sacii se ospătau în fast de sărbătoare din prăzile aduse, generalii per-

şilor, aflaţi atunci prin acele locuri, atacîndu-4 • pe saki în timpul nopţii, ii nimiciră ou desăvârşire. Apoi îngrămădind pământ peste © stâncă aflată în eâimpie, pentru a-i da formă de colină au încins-o cu zid şi au întemeiat astfel templul zeiţei Anaitis[202] şi al zeilor cinstiţi la acelaşi altar, adică al divinităţilor persane Gmanos[203] şi Anadatos; totodată au instituit sărbătoareia sfimtă anuală Saoaia[204], pe care pînă astăzi o mai celebrează locuitorii din Zela[205]; aşa se cheamă acel loc. Zela este un orăşel a cărui populaţie, în cea mai mare parte a ei, este formată din sclavii sacri. Pompeius, înzestrând-o ou un teritoriu important şi silind populaţia lud să intre între zidurile cetăţii, a creat unul dintre oraşele pe care le-a declamat autonome după alungarea lui Mithri-da'tes[206].

5 Unii autori, aşadar, această versiune o dau despre saki; alţii însă spun că Cyruis[207], pornind o expediţie împotriva sakilor şi suferind o înfrângere în luptă, fu silit să fugă. Dar el, aşezîndu-şi tabăra în locul unde îşi lăsase proviziile dare conţineau tot felul de alimente din belşug şi mai cu seamă vin, îngădui armatei doar puţin răgaz să se odihnească, iar pe înserate o încolona la drum ca şi cum ar fugi de saki, lăsînd în urmă corturile pline. După ce a înaintat doar cit i s-a părut lui potrivit, s-a oprit. Sakii, făcând o incursiune şi găsind tabăra fără ţipenie de om dar plină cu tot ce-neintă inima, s-au îmbuibat peste măsură. Cyrus, întorcîndu-se pe furiş, i-a surprins ameţiţi şi moleşiţi de băutură; în acest fel, unii au fost măcelăriţi, pe când erau adânciţi în somn şi vise; alţii, în timp ce dansau şi ben-obetuiau despuiaţi de orice armă, căzură în faţa adversarilor înarmaţi. Astfel au pierit aproape toţi sakii. Cyrus, văzînd în norocul său mîna divinităţii, a consacrat acea zi a anului zeiţei protectoare a strămoşilor săi şi a numit sărbătoarea Sacaia. De atunci, peste tot unde se află un templu al acestei zeiţe, s-a impămînitenit datina să se celebreze Sacaia, sărbătoare baochică de o zi şi o noapte, la care se pur-

teu costume scite, în timp ce bărbaţii beau vin si^i aţiţau unu altora poftele amoroase! iar femeile ţineau pasui cu el la băutură.

6 Massageţii şi-au dovedit viteţia cu prilejul răz-
boiuluMi208 purtat contra lui Cyms. MraM ss
pindesc tot felul de veşti despre ei, iar noi ştafeta nevoiţi sa le acceptăm ca atare. Printre altele iată ce se povesteşte pe seama lor: unii din ei locuiesc in munţi, alţii pe câmpie, alţii în mlaştinile pe care le fac nurile, m sfârşit, alţii în insulele din aceste mlaştini. Ei spun că mai ales fluviul Araxes inundă regiunea, rarrnficîndu-se în multe braţe şi vărsîn- 513 du-se prin aproape toate gurile sale în Marea de miazănoapte, doar printr-una singură, în GolM Hvr-canic. Massageţii recunosc un singur zeu Soarele, căruia îi jertfesc cai. Fiecare bărbat îşi ia o singură soţie, dar îndeobşte ei au relaţii unii ou nevestele altora şi aceasta nu pe ascuns; oînd vreunul are legături cu femeia cuiva îşi face cunoscută legătura atîr- mnd tolba de căruţa ei. Cea mai frumoasă moarte este socotita la ei, ca, îmbătrânind, să fie tăiaţi[209] de-a valma cu carnea de oaie şi să fie mîocati amestecaţi cu ea; dar pe cei ce mor de boală îi aruncă departe, soooţindu.i spurcaţi şi tocmai potriviţi să fie mâneaţi de fiare. Siot buni călăreţi şi pedestraşi; ca arme, ei folosesc arcuri, săbii, zale şi securi de aramă; în lupta poarta cingători şi diademe de aur- caii au friie 41 şa de aur; argint ou se găseşte la ei,' fier puţin, dar arama şi aur, din belşug.

7 Massageţii care trăiesc în insule, pentru că na au plante însămânţate, se hrănesc cu rădăcini si consuma poame pădureţe; ei se îmbracă cu scoarţă de copaci, pentru că nici turme de animale nu au- ca băutura, folosesc un suc stors din fructele copacilor. Cei dan mlaştini consumă peşte şi se îmbracă cu piei de focă ce urcă pînă la ei din mare pe cursul nurilor. Muntenii, de asemenea se hrănesc cu poame pădureţe. Au şi ceva turme de oi puţine insa, încît nici ou taie din ele, orutîndu-le' pentru Una şi lapte. îmbrăcămintea şi^o împestriţează viu cu anumite substanţe a căror culoare se şterge greu.

Cei de la şes, cu toate că au pămînt, nu-l cultivă, ci trăiesc cu produsele turmelor de oi şi cu peşte, ducînd aceeaşi viaţă ca nomazii şi ca sciţii. Într-adevăr, toate aceste populaţii au un fel de viaţă comun, despre care am vorbit[210] de multe ori. Ei au practicile de înmarmîntare şi celelalte datini întru totul asemănătoare, şi întregul lor fel de trai e simplu, dar primitiv, sălbatic şi războinic; faţă de învoielile încheiate sînt însă de bună credinţă şi fără vicleşug negustoresc.

8 Din neamul massageţilor şi al sălcilor fac parte şi attaşii[211] şi chorasmii, la care a căutat adăpost, cînd a fugit din Baotriana şi Sogdiana, Spitamenes, unul dintre perşii care i-a scăpat lui Alexandru împreună cu Bessos[212]; mai tîrziu, în chip asemănă tor, Arsakes[213], scăpînd de urmărirea lui Seleucos Callinicos, a ajuns la apasiaci[214]. Eratosthenes[215] pre cizează că arachoţii[216] şi massageţii sînt situaţi la
514 apus de bactriani, de-a lungul rîului Oxos, iar sakii şi sogdianii, cu tot teritoriul lor, se află în faţa Indiei, bactrianii, numai cu o mică porţiune, pentru că aceştia din urmă, în marea lor parte, sînt aşezaţi de-a lungul Paropamisului. Fluviul Iaxartes desparte pe saki de sogdiani, şi Oxos, pe sagdiani de bactriani; întire hyrcani şi ari locuiesc tapyrii[217]. De jur împrejurul mării, dincolo de hyrcani, sînt aşezaţi amarzii, anariacii, oaduşii, albanii, easpii, viţii, poate şi alţii, pînă la sciţi; de cealaltă parte a hyrcanilor se află derbicii[218], cîtă vreme caduşii se află în vecinătatea mezilor şi a matianilor[219], la poalele Para-choatbrei[220].

9 Iată acum distanţele, pe care le dă Eratoathenes: de la muntele Caspios pînă la Kyros, el numără caira 1 800 de stadii (333 km), de aici pînă la Porţile Caspiene, 5 600 (1036 km), în continuare, pînă la Alexandria, începând de la ari, 5 400 de stadii (1 184 km), iar pînă la oraşul Bactra, ce se mai cheamă şi Zariaspa[221], 3 870 (715,95 km); în sfîrşit, pînă la fluviul Iaxartes, limită la care a ajuns Alexandru, în jur de 5 000 (925 km), ceea ce, în to tal, face cam 22 670 de stadii (4193,95 km). Iată

acum.distanţele pe care le indică Eratosthenes de la Porţile Caspiene pînă la indieni: mai întîi pînă la Hecatompylos[222], sînt, se spune[223], 1960 de sltadii (362,60 km), pînă la Alexandria Ariei[224], 4 530 (838,05 km), apoi pînă la Prophthasia[225] din Dranga, 1 600 (296 km), sau, după alţii, 1 500 (192,50 km); pînă la «rasul Arachotoi[226], 4 120 (762,20 km); iar pînă la Ortospana[227] de Mmgă trifureaţia[228] drumului ce vine din Bactra, 2 000 (370 km), în sfîrşit, 1 000 (185 km) pînă la hotarele Indiei. Toate aceste distanţe la un loc fac 15 300 de stadii (2830,50 km). Trebuie să înţelegem că acestui interval îi corespunde, în linie dreaptă, lungimea Indiei de la Indus pînă la Marea de Răsărit. Acestea le-am avut de spus despre saki.

CAPITOLUL 9

1 Pairţia nu este o ţară întinsă; ea îşi plătea tributul Ia un loc cu Hyreania, pe vremea stăpânirii persane şi, după aceea, sub lunga dominaţie macedoneană[229]. Apoi, pe Mngă faptul că este mică, această ţară este acoperită cu păduri dese, este muntoasă şi săracă; din această pricină, regii o traversează în fugă cu trupele din suita lor, deoarece regiunea nu le poate asigura hrana nici măcar pentru scurtă vreme. In prezent însă, Pârtia s-a întîins mult. Ea cuprinde şi Comisena[230], Chorena şi aproape toate ţinuturile pînă la Porţile Caspiene, la Rhagai[231], şi pînă la tapyri, care mai înainte făceau pante din Media. Ei îi aparţin, de asemenea, Apameia[232] şi Heracleia, două oraşe de lîngă Rhagai. De la Porţile Caspiene pînă la Rhagai sînt 500 de stadii (92,50 km), după cum spune Apollodoros[233], iar pînă la Heca-tomphylos, reşedinţa regală a părţilor, 1260 de stadii (233,10 km). Rhagai şi-a primit numele de la cutremurele care au bînltuit în aceste locuri şi sub ale căror zguduiri, spune Poseidonios[234], au fost nimicite

numeroase oraşe şi 2 000 de sate. Tapyrîi locuiesc, după
cîte se spune, între derbici şi hyireani. Despre tapyri se
povesteşte că ar avea Obiceiul să-şi mărite soţiile după
515 alţi bărbaţi, după ce au avut cu ele doi sau trei copii,
cum a făcut şi Cato[235], în vremea noastră, care a dăruit
pe Marcia sa lui Hortensius, la insistenţele acestuia,
conformîindu-se unui vechi obicei roman.

2 and populaţiile ţărilor din afara[236] muntelui Taurus
s-au răsculat profitând de faptul că regii Syriei şi ai
Mediei, care stăipîneaiu si teritoriile lor erau ocupaţi cu
vrajba dintrei ei, cei cărora li s-a încredinţat cîrmuirea
acestor regiuni şi anume oamenii lui Euthydemos[237]
au răsculat mai întâi Bactriana şi întreaga ei
vecinătate. Apoi Arsakes un bărbat scit, în fruntea
câtorva daai supranumiţi (s)parni, nomazi ce
populează malurile fluviului Odios, a năvălit[238] în
Pârtia şi a pus stăpânire pe ea La început însă, el era slab,
din pricina războaie-lor neîncetate pe oare le-a avut de
purtat împotriva celor cărora le-a smuls posesiunile; şi
aceasta s-a întâmplat atât ou el cit şi ou urmaşii' săi; apoi
cucerind teritorii din vecinătate prin războaie norocoase
ei au devenit atât de puternici încît, în cele din urmă' au
ajuns stăpîni peste întreg teritoriul ce se întinde între ei şi
Eufrat. Ba au cucerit si o parte a Bactria-nei, ataoîndu-i
pe sciţi şi, îmcă mai înainte pe cei dan jurul lui
Euoratides[239]"; în prezent, pârtii stăpî-nesc un teritoriu
atât de valst şi atâtea neamuri încît, într-un anumit fel,
ei rivalizează chiar cu romanii în privinţa mărimii
imperiului 'lor. Pricina este felul lor de viaţă şi
obiceiurile care au multe apucături barbare şi scite, dar şi
mai multe calităţi care sînt necesare unei bune oeîrmuiri
şi reuşitei în războaie. 3 Se spune că daaii sparni sînt
emigranţi desprinşi din dlaii aşezaţi mai sus de Maeotida,
care'se numesc xandii sau (s)parii[240]"o. Dar nu este o
părere unanimă că dahaii ar proveni din sciţii Maeotldei.
în orice caz, de la aceştia îşi trage obîrşia Arsakes, după
părerea unora; alţii însă susţin că el este baetrian[241] dar
că, fugind de puterea în plină înflorire a cetei

swne dLrSJ ~ ™ părem că ne repetăm; vom S* au ,?r^ 2 Part11, dUpă SpUsele lui Poseido-al Tntelenti W U "'"^ Unul al «**». «*ul imtjii ' wlur Sal magilor; din amândouă se aleg

CAPITOLUL 10

la unalPlp ^f angl ana .- . ln oea mai mare parte, cade părSIle ei aţin? 132321 ** î"^^ da" «uBdte ÎSe ttfÎHlS? Ar*bosia246 ™ ^ află prea de-£î de mf, }'- T' Cl10ate că es!te si' tuată la poa-fSvâul SZ ' *? faoe parte din tinde pînă la Arfa ^nn nvn f 7 iST ariana. Lungimea Aure! est e cam de 2 ooo de (c° km), laţlimea caPn^« "AIV V câmpiei de 300 rasSi n f ^ km). Oraşele ei sînt Arta-™a ie'n1 "f Şl Achaia' denumite astfel după numele celor oare le-au întemeiat. Pământul Ariei dă generaţii în f * T"®2* bine Pînă la a tr^ generaţie. m vase cinstă ef^ S^Acia &Ste ^ ^^m, dar cimpia ei este înconjurată de deşerturi, încântat de

fertilitatea acestei regiuni, Anitiochos Soter[248] a împrejmuit-o cu un zid circular de 1500 de stadii (277,50 km) şi a întemeiat în ea oraşul Ajitiochia[249]. Şi această regiune are foarte bun pămînt viticol. Se spune că aici se găsesc adeseori butuci de vie ce pot fi cuprinşi abia de doi oameni, iar ciorchinele lor atinge doi coți.

CAPITOLUL 11

1 Unele părți ale Bactrianei mărginesc Aria dinspre miazănoapte, dar cele mai multe regiuni ale ei se în tind mai sus de Aria, spre răsărit. Bactriana este o regiune vastă şi produce de toate, afară de ulei de măsline. Atîtia putere au dobîndit elenii care i-au adus libertatea, datorită vredniciei solului, încît au ajuns să stăpîneaseă şi Ariana şi India, după câte spune Apollodoros din Artamita[250], şi au subjugat mai multe popoare chiar decât însuşi Alexandru. Acestea le-a înfăptuit mai cu seamă Menandros, dacă într-adevăr acesta a trecut fluviul Hypanis, spre ră sărit, şi a ajuns pînă la Isiamos[251]; cuceririle de atunci, parte le-a dobîndit personal, parte De-metriois[252], fiul lui Euithydemos, regele bactrienilor. Ei au ocupat atunci nu numai Patalena[253] ci şi din restul coastei, aşa zisul regat al lui SaraostoS[254] şi cel al lui Sigerdis[253]. Pe scurt, Apollodoros declară că Bactriana este podoaba întregii Ariane. Mai mult decît atît, aceşti regi şi-au întins dominația şi pînă la seri[256] şi Ia phryni.

2 Ei stăpâneau şi Bacitra care se mai numea şi Zariaspa, oraş brăzdat de un râu cu acelaşi nume ce se varsă în Oxos; de asemenea, stăpâneau oraşul Darapsa[257] şi mai multe altele; din numărul lor fă cea parte şi Eucratidia[258], care poartă numele fonda torului său. Elenii care au cucerit Bactriana au im-
517 părțit-o în satrapii; pe două din ele, anume satrapia lui Aspiones[259] şi Turiva, le-au luat părții de 3a Euicratides. Elenii posedau şi Sogdiana care se află

■|^HB^HBM|Mn^H^BW^^^H|

ma sus de Bactriana şi mai spre răsărit, între flu-T[1] Uxos> care desparte teritoriul bactrienilor de cei ai sogdiemlor, şi Mre Iaxartes. Acest rîu formează hotarul dintre sogdieni şi nomazi.

3 In vechime, aşadar, sogdienii şi baotrienii nu se deosebeau prea mult de felul de viată si de obice iurile nomazilor; totuşi moravurile bactrienilor erau puţin mai bune. Cu toate acestea, nici despre aceştia nu aauc p^ toari laufe Onesioriit Ois260 si .cd .care rX ^i. descurajaţi de viaţă din pricina batnnetei sau a bolilor sînt armeati de vii ftJSf[0, 1] ân TM e O1esox* în acest scop, pe'oare în iHQOa lor strămoşească îi nume sc gropari. Şi, ntr^adevar, dacă locurile din afara zidului metropolei ranenikr apăreau curate, cele mai multe părţi din interiorul zidului erau pline de oseminte umane. Alexandru a pus capăt acestei datini. Obiceiuri întrucâtva asemănătoare se povestesc si în legătură cu easpierm. Părinţii acestora, eînd trec de şaptezeci cte ani, sînt închişi şi lăsaţi să moară de foame[261]. Acest obicei este totuşi întrucîtva mai uşor de acceptat şi este asemănător cu rînduiala locuitorilor insulei Keros; dar, ou toate că acesta este un obicei scit, cu mult „mai scitic'[1] este totuşi obiceiul ‚bac-menilor. Oracît de descurajatoare au putut să apară astiei de obiceiuri în epoca în care le-a descoperit Alexandru m aceste ţări, ce ttre buie să fi fost datinile ae pe vremea primilor perşi si cele înpămînte-mte aici sub cîrmuitorii lor încă'de mai înainte?!

4 Se Bjtone că Alexandru a întemeiat opt oraşe m mctriana şi Sogdiana, dar a si distrus unele din eie, <swn smt !0rasul Cariata262 din Bactriana> în care Lallisthenes-"* ia fost prins si vîrît la închisoare, apoi Maracanda-^ din Sogdiana'şi Kyra-'[65]; ultimul, jare a fost întemeiat de Cyms pe fluviul Iaxartes, «oima punctul de hotar al regatului perşilor. Alexandru a distrus această cetate, cu toată admiraţia sa pentru Cyms, din pricina deselor ei răscoale. oe spune ca Alexandru, cu ajutorul unei trădări, a cucerit şi nişte sfctoci foarte bine fortificate: una

este fortăreața lui Sisimithras[266] din Bacfcriana, în care Oxyartes[267] adăpostea pe fiiaa sa Roxana, iar cealaltă, în Sogdiana, era fortăreața lui Oxos[268], după alții, a lui Ariamazes. Stînca lui Sisimithras, după cîte precizează unii autori, avea 15 stadii (2,78 km) înălțime si 80 de stadii (14,80 km) circumferință; deasupra ei era podiș cu sol fertil care putea să hrănească în jur de 500 de oameni. în interiorul acestei fortărețe, Alexandru a primit o găzduire princiară şi şi-a celebrat nunta cu Roxana, fiica lui Oxyartes. Stînca din Sogdiana are, după cîte se spune, de două ori înălțimea acesteia. Chiar 518 în locuirile unde se găseşte ea, Alexandru a distrus[269] şi Cetatea Rranchizilor pe care Xerxes i-a aşezat aici; branebizii l-au urmat de bunăvoie din patria lor pe Xerxes, pentru că i-au predat lud averile templului din Didyme[270] împreună cu comorile din el. Alexandru lena distrus, deci, cetatea, indignat de sacrilegiul şi de trădarea lor.

5 Rîul oare brăzdează Sogdiana se cheamă Polytknetos[271], după informația lui Aristobulos[272]. Mabedonienii i-au dat acest nume, după cum tot ei sînt cei care au născocit mai multe alte denumiri, în parte noi, în parte le-au ticluit după altele vechi. Polytimetos, după ce udă regiunea, se pierde într-un deşert nisipos şi este absorbit de sol la fel ca Arios[273] ce parcurge ținutul arilor. Săpîndu-se pă-mîntul în apropierea fluviului Ochos[274], s-a găsit, după cîte se spune, um izvor de ulei. Este într-adevăr cu putință ca, aşa după cum unele lichide nitroase şi aluminoase, bituminoase şi sulfuroase, străbat solul, tot astfel să se găsească şi materii grase, doar eă raritatea fenomenului creează impresia de ceva nemaipomenit. Ochos curge, după unii autori, prin Bactriana, după alții, pe lîngă ea, iar după alții, el are albie diferită de Oxos pînă la gurile de revărsare şi este mai sudic decît acesta, dar amîndouă se varsă în mare în Hyrcania. Alții, în sfîrşit, susțin că Ochos numai la începutul său are un cure aparte, dar că apoi se unește în aceeaşi albie ou Oxos, atin-gînd în multe locuri şi 6 (1,11 km) şi 7 stadii

30 (5,55 km) sau Cu 40 7 J torS * dțU "
corabia pe Nil «n »n« / ^ d m u,rcat cu
din partSCuhS SS (an\ eonstata t) că (oamenii
la un orîs kJS ItffV? **** distan tele de
măsuri, astfel îSt T în fapt tot alte * «**
mele to,cS! taS V^ TMâr de schoine_ ^
tete, mai Sr fSa° ^J* &pă mai *«* * al
ia început pînă Szi l^T^ ** " păstrat de
6 Reeinnil* V» te mas «rători.
spre s2re^£a^£^ri?ă^nHyrTM *»***

nenii si pârtii ,an t,w ^f-11, duPa aceea, macedo-de
dinooaceVîa^u Da "*****? ^ &>**&* mai departe
mW 1? . neamunle de acolo meă ar fi Itedi!^3.*. Se supune doar
că pînă la ele dSfrnnS3?TM ^ CU •* ^p^itii Prins,
după eZ Sd^iT* nU Mu W -miazănoapte îmmZ
PTM la nomazu cei mai de

Spitamenes-.S *g * """«J pe Bessos .si pe in vreme ce
Spitem PT3c Q * 7 Stadus Bessos viu-

autorii împărtășesc părerea cîaTSf P01 TM țOți
sa fi făcut ocolul t&nmnrfhT existat oameni ca re
Pînă în ale HyrcanSTlar ^ă "^ ** apele Indiei
^oă[ăt[ri^a^fîSo[C^[f°""
h^SS^l^r^/^f cu- ,,
Indiană, nu depășește T S : ?' ^ atin, ș e Marea
mai retras deci?ea na. S Spre răsărit nici nu e
de miazănoapte a păml?7 Se ^ pe lîn că «»* bucă mereu
dfn aP^^mtuuk^ s? vede cum marea îm-

care muntele Taurin !!a - nol mai «^ # Pe

răsărit într-o formă ascuțită ca o coadă de şobolan. Lungimea maximă a acestei regiuni a Asiei, de la Marea Hyroaniei pînă în părțile oceanului de lîngă Imaos, are cam 30 000 de stadii (5 550 km), măsurate pe drumul ce înaintează pe lingă coastele stîncoase ale muntelui Taumus. Lățimea ei este ceva mai mică, de 10 000 de stadii (1 850 km). Am arătat[280] mai înainte că 'distanța de la golful Issos pînă la Marea Răsăriteană cape scaldă coastele Indiei este cam de 40 000 de stadii (7 400 km), iar pînă la Issos, de la promontoriile apusene ale Coloanelor lui Heracles, alte 30 000 (5 550 km)[281]. Fundul golfului Issos este doar cu puțin mai spre răsărit decît Amisos[282] sau poate chiar de ioc; iar de la Amisos pînă la Marea Hyroaniei sînt cam 10 000 de stadii (1 850 km), măsurate pe o linie paralelă eu cea indicată de noi mai sus, de la golful Issos pînă la indieni. Mai rănim, deci, 30 000 de stadii (5 550 km) pentru lungimea amintită a părții Asiei descrisă de noi acum, pînă la capătul ei de ȷ-ăsărit. Şi, pentru că lățimea maximă a pămîntului populat este în jur de 30 000 de stadii (5 550 km) şi forma sa este de chlamidă, aoeastă distanță ar putea fi aproape aceeaşi cu lungimea meridianului trasat prin Marea Hyircaniei şi prin Marea Pensiei, tinînd seama că lungimea pămîntului locuit este de 70 000 de stadii (12 950 km). Daeă, aşadar, din Hyreania pînă în Artemita Babyloniei[283] sînt 8 000 de stadii (1 480 km), după cum a precizat Apollodoros[284] din Artemita, iar de acolo pînă la gura Mării Persice este încă pe atâta, şi din nou pe atâta sau puțin lipsă pînă la promontoriile situate în fața coastelor Etiopiei, ar mai rămînea din lățimea mai sus pomenită a pămîntului populat distanța pe care am arătat-o, anume din înfundătura Mării Hyr-caniei pînă la gura ei de la ocean. Cum această secțiune a pămîntului în părțile ei răsăritene are formă ascuțită, figur$_{a}$ $_{e}$i ar putea fi asemuită cu un cuțit de bucătărie, muntele Taurus înitinzîndu-se în linie dreaptă pe muchia cuțitului, în vreme ce țărmul maritim de la gura Mării Hyrcaniei pînă la Tamaros[285]

corespunzînd celeilalte laturi a cuțitului care se termină într-o linie curbă şi în formă de coadă.

8 Trebuie să pomenim şi unele lucruri extraordinare ce se vîntură despre neamurile cu desăvîrşire barbare, ca de pildă despre locuitorii din preajma Caucazului şi din restul regiunii de munte. Căci unii se spune că au obiceiul, pe care Euripide îl menționează astfel:

„Să plîngă nou-născutul la cîte necazuri pe lume a venit,
Iar mortul, pentru că a încetat de pătimit,
Să-Z scoată din casă în urări de bine şi-n alai înveselit"[286].

La alții apoi nimeni nu e pedepsit cu moartea, nici din cei oare au săvînşilt greşeli foarte grave, ci sînt doar izgoniți peste granițe împreună cu copiii lor, cu totul potrivnic rânduielilor deribicilor. Aceştia, chiar pentru greşeli mărunte, le taie vinovaților gî-tul. Derbicii venerează Pământul; ei nu jertfesc nici un animal-femelă, nici nu mănîncă; pe oamenii care au depăşit vârsta de şaptezeci de ani îi ucid, iar rudele cele mai apropiate le consumă carnea. Pe bătrâne le sugrumă, apoi le îngroapă. Pe cei ce mor sub şaptezeci de ani nu-i mănîncă, ci îi înmoirmîn-teză. Siginnii[287], ân alte privințe, au rînduieli persane, dar, dintr-un obicei ceva mai aparte, ei folosesc nişte căluți mici şi păroşi, care nu pot duce în spinare un călăreț, dar se înhamă cîte patru la căruță. Vizitiii sînt femei care s-au deprins cu această muncă din copilărie; cea care dovedeşte cea mai mare iscusință în această îndeletnicire se mărită cu cine doreşte. Dar şi bărbatul socotit cel mai curajos se însoară cu cine vrea. Se mai povesteşte că unele popoare se străduiesc să dea capului lor o formă cît mai lunguiață ou putință si să aibă frunțile atît de bombate[288] încît depăşesc bărbia în proeminență. La tapyri este obiceiul ca bărbații să poarte haine negre şi părul lung, iar femeile să se îmbrace în alb şi să aibă părul scurt. Acest popor locuieşte între derbici şi hyrcani. Caspienii expun în pustiu

pe bătrînii care au trecut de şaptezeci de ani după ce i-au lăsat mai întîi să ■moară de foame. Apoi, observîndu-i de la distanță, dacă văd că sînt răpiți de păsări de pe paitul lor, îi soeot fericiți, dar dacă sînt înşfăcați de fiare sau de dini, sînt considerați mai puțin norocoşi, în sfîrşit, dacă nu-i apucă nici un animal, îi cred de-a dreptul blestemați.

CAPITOLUL 12

1 Deoarece muratele Taurus delimitează părțile de miazănoapte ale Asiei, oare se mai cheamă şi „din interiorul" muntelui Taurus, ne-am ales să vorbim mai întîi despre acestea. Din ele fac parte şi ținuturile situate chiar în murați, fie în întregime, fie în cea mai raiare parte a lor. Regiunile aflate mai spre răsărit de Porțile Caspiene oferă o descriere rnai simplă, datorită sălbăticiei locuitorilor, şi nu mare ar fi deosebirea dacă ar fi trecute la unul sau la altul dintre climate. în schimb, toate dite sînt situate la apus oferă date bogate descrierii, încît trebuie să începem ou acelea care se află în imediata vecinătate a Porților Caspiene. La apus de Porți se află Media, odinioară, țară întinsă şi imperiu puternic. Ea ocupă mijlocul munților Taurus oare în acele părți ale lanțului se ramifică în multe părți îşi împrejmuieşte văi mari, cum este cazul, de altfel, şi cu Armenia.

2 Lanțul muntelui Taurus începe în Caria şi în Lyeia, dar aici încă nu se remarcă nici printr-o lă-
521 țime nici printr-o înălțime prea mare; el începe să se înalțe mai mult, abia în preajma Chelidoniilor[289]; acestea sînt nişte insule situate unde începe coasta Pamphyliei; aioi, înaintînd direct spre răsărit, muntele cuprinde văile haragi ale cilicienilor; apoi se desparte în două ramificații, de o iparte, oea a muntelui Amanos[290], de cealaltă, a muntelui Antitaurus, pe coastele căruia este situat oraşul Comana[291], în părțile zise ale Gappadoeiei de Sus. Muntele Anti-

taurus se termină în Cataonia[292], în vreme ce Amanos înaintează pînă la Eufrat şi la Melitene[293], prin care Coiminagene[294] se învecinează cu Cappa-docia; el continuă dincolo de Eufrat cu masivii, aflaţi în continuarea celor pomeniţi mai înainte, afară doar de porţiunea pe care o taie fluviul ce curge pe la mijloc; aici, muntele creşte considerabil şi în înălţime şi în lăţime ca şi în numărul ramificaţiilor. Partea lui cea mai sudică se cheamă Taurus, care formează hatârul dintre Armenia şi Mesopotamia. 3 Din acest munte coboară la vale cele două fluvii care înconjură Mesopotamia şi care se apropie mult unul de altul în Babyloniia, apoi se varsă în marea perşilor, acestea sînt Eufratul şi Tigrul. Eufratul este mai lung şi străbate şi un teritoriu mai vast, deoarece cursul lui este cotit; el izvorăşte din părţile de miazănoapte ale muntelui Taurus, înaintează spre apus prin Armenia Mare pînă în Armenia Mică, curge apoi pe lîngă aceasta din urmă ţinînd-o în dreapta sa, avînd în stînga Akilisena; după aceea, ooteşte spre miazăzi, iar prin curba pe care o descrie atinge hotarele cappadocilor; lăsînd apoi la dreapta atît aceste hotare cit şi pe ale Cammagenei, iar în stînga, Akilisena şi Sophene[295] din Armenia Mare, Eufratul înaintează pînă în Syria şi face iar o altă cotitură spre Babylonia şi spre golful Persic. Tigrul, la rîndul său, coborînd din partea sudică a aceluiaşi lanţ de munţi spre Seleuria, se apropie mult de Eufrat şi formează cu el Mesopotamia, apoi se varsă şi el în acelaşi Golf Persic. Izvoarele Eufratului şi ale Tigrului se află la o depărtare unele de altele în jur de 2 500 de stadii (462,50 km)[296].

4 Din această parte a munţilor Taurus s-au desprins multe ramificaţii spre miazănoapte; una din ele este lanţul aşa-numiltului Anititaurus; într-adevăr, aşa se numeşte ramura muntelui ce închide Sophena într-o vale aflată între acesta şi Taurus. Dincolo de Eufrat, lîngă Armenia Mică şi în continuarea muntelui Antitaurus, spre miazănoapte, se întinde un nou lanţ de munţi, mare şi cu multe

ramificații; una din aceste ramificații se cheamă Paryadres[297], iar alta, Munții Moschici; celelalte sînt desemnate prin alte nume. Toți aceşti munți la un loc împrejmuiesc Armenia întreagă până la iberi şi la albani. De aici în continuare se ridică un alt lanț de munți care se îndreaptă spre răsărit; aceştia sînt 522 munții care domină Marea Caspică, întinzîndu-se pînă în Media Atropatene şi în Media Mare[298]; întreagă această porțiune a munților se cheamă Para-choathras, la fel şi ramurile din continuare pînă la Porțile Caspiene şi, încă dincolo de ele, acelea care se întind spre răsărit atingmd Aria. Aşa se numesc, deci, munții dinspre miazănoapte. Lanțul dinspre miazăzi, dincolo de Eufrat, oare se întinde la răsărit de Gappadocia şi Cammagene, se cheamă în primul rînd Taurus, acolo unde el desparte Sophena şi restul Armeniei de Mesopotamia; după unii autori însă, numele acestui lanț de munți este Gordyaia[299]. Din Taurus face parte şi muntele Masion[300], care domină Nisibis[301] şi Tigranokenta; apoi el se înalță considerabil şi atunci ia numele de Niphiates[302]. Pe aici pe undeva, pe versantul sudic al masivului, se află şi izvoarele Tigrului. în continuare, de la Ni-phates, ramificația prelungindu-se din ce în ce mai mult, creează muntele Zagrion[303] care desparte Media de Babylonia; dincolo de Zagrion şi mai sus de Babylonia, se întinde regiunea de imunte a elyrnai-lor[304] şi cea a paraitakenilor, iar mai sus de Media, regiunea cossailor[305]. La mijloc, între Taurus şi Anti-taurus, se află Media şi Armenia care cuprind mulți munți şi multe podişuri, tot astfel şi eîmpii şi văi întinse, dar şi neamuri numeroase ce locuiesc prin împrejurimile lor; acestea sînt nişte seminții mărunte, alcătuite în cea mai mare parte din munteni şi prădalnici. Astfel, deci, dincoace de muntele Taurus situăm şi Media şi Porțile Caspiene, ca şi Armenia.

5 După noi, aşadar, aceste neamuri pot fi socotite septentrionale, pentru că sînt situate în interior de muntele Taurus. Dar Eratosthenes[306], trasînd linia de demarcație între regiunile de miazănoapte şi cele de

miazăzi de-a lungul subdiviziunilor sale numite sfragide, distingînd sfragide nordice şi sfragide sudice, prezintă ca hotare ale celor două climate Porţile Caspiene. Pe bună dreptate, aşadar, regiunile aflate .mai la miazăzi de Porţile Caspiene le numeşte meridionale, din care fac parte şi Media şi Armenia, şi septentrionale, ţinuturile situate la miazănoapte de aceste Porţi, consecinţă inevitabilă a sistemului său, oricare ar fi dispoziţia locurilor unele faţă de altele. De bună seamă, el a scăpat din vedere că spre miazăzi de muntele Taurus nu mai cade nici o parte, nici a Armeniei, nici a Mediei.

CAPITOLUL 13

1 Media se împarte în două părţi deosebite: una se cheamă Media Mare, cu capitala Bobatana[307], un oraş mare în care se află şi palatul de reşedinţă a regatului mezilor. Chiar în prezent, părţii continuă să folosească această reşedinţă regală şi regii lor aici îşi petrec verile, pentru că Media este o regiune friguroasă, în vreme ce reşedinţa lor de iarnă este la Seleucia de pe Tigru[308], 'aproape de Babylon. A doua parte a Mediei este Media Atropatene. Numele acesta l^a primit după cînrnuiltorul ei, Atropates[309], oare a 523 împiedicat ca şi această regiune, oe făcea parte din Media, să ajungă sub macedoneni. Mai mult, cînd a fost proclamat rege, acesta a organizat-o în stat independent şi pînă în zilele noastre aici se menţine dinastia sa, căci urmaşii lui la tron au încheiat legături de căsătorie cu regii armenilor şi ai sirienilor şi, mai recent, cu ai părţilor.

2 Media Atropatenă este situată la răsărit de Armenia şi de Matiana şi la apus de Media Mare, dar la miazănoapte de . amîndouă. Ea este aşezată la nord de populaţiile din preajma înfundăturii Mării Hyroaniei şi la miazăzi de Matiana. Puterea acestei regiuni nu este mică, după cîte spune Apollonides[310], pentru că ea poate procura 10 000 de călăreţi, iar

din pedestraşi, 40 000. Are un lac, Spauta[311], în care se formează bulgări de sare, ce provoacă mîncărimi dureroase. Uleiul este leacul acestei suferinti, iar apa dulce curăţă hainele îmbicsite de sare, dacă cineva din neştiinţă le înmoaie în lac ca să le spele. Mezii au vecini pulternici pe armeni si pe părţi, din partea cărora suferă dese incursiuni de jaf; ei 'le ţin totuşi piept şi-şi recuceresc ce li s-a smuls. Asa, de pildă, mezii au recuperat Symbake[312] de la armeni cînd^ aceştia din urmă au ajuns sub stăpînirea romanilor[313]. Mezii înşişi au căutat să lege prietenie cu caesarul[3]", dar îi cultivă în acelaşi timp si pe părţi.

3 Reşedinţa lor regală, din timpul verii, este Gazaca[31], un oraş situat în etapie; oea de iarnă însă este Vera[316], un loc fortificat, pe care Antonius 1-a asediat[317] cu prilejul expediţiei întreprinse împotriva părţilor. Această fortificaţie se află la 2 400 de stadii (444 km) depărtare de fluviul Araxes, care desparte Armenia de Atropatena, informează Dellius[318], prietenul lui Antonius şi istoriograful expediţiei acestuia împotriva părţilor, la care a luat personal parte în calitate de comandant. Toate celelalte regiuni ale acestei ţări simt prospere, doar ţinuturile ei dinspre miazănoapte sînt muntoase, aspre şi reci; aici se află aşezările caduşilor, un neam de munteni, ale amarzilor, tapyrilor, kyrtilor[319] şi ale altora ca ei, alcătuiţi din populaţii de oomazi şi de tîlhari. Căci şi munţii Zagron şi Niphates adăpostesc astfel de neamuri risipite; ba şi kyrtii din Pensida şi rnarzii, pentru că şi aşa se cheamă amarzii, şi populaţiile Armeniei, care simit desemnate pînă astăzi cu acelaşi nume, au aceleaşi caracteristici.

4 In privinţa numărului pedestraşilor, cfld'uşii numai cu puţin stau mai prejos de aîbani[320], dar sînt cei mai buni lăncieri; în regiuni aspre, în loc de-a se lupta călare, ei se bat ca .pedestraşi. Lui Antonius î-a îngreuiat expediţia nu natura locului, ci călăuza sa de drum, anume regele armenilor, Artavasdes[321], pe care şi l-a_ făcut sfetnic şi plenipotenţiar în consiliul de război, tocmai pe acest om oare, după toate

aparenţele, uneltea împotriva lui. Pînă la urmă, bine-înţeles, a fost pedepsit, dar prea târziu, după ce a pricinuit multe nenorociri romanilor, atît Anitonius însuşi cît şi călăuza. Acesta na făcut pe romani să parcurgă de la Zeugma[322], de-a lungul Eufratului, pînă aproape de Atropatena, 8 000 de stadii (1 480 km), deci depăşind dublul distanţei în linie dreaptă, deoarece i-a condus prin munţi, prin locuri neumblate şi pe drumuri ocolite.

5 Media Mare, cîndva în vechime, a distrus domnia syrienilor, ajungînd stăpîna întregii Asii. Mai tîrziu, sub domnia lui Astyages[323], ea a fost despuiată de puterea sa de către Cyrus şi de perşi; cu toate acesteia şi-a mai păstrat mult din vechea ei măreţie; de asemenea, Ecbatana a devenit reşedinţa de iarnă[324] a regilor persani, la fel şi pentru macedonenii care au distrus împărăţia perşilor şi care au ajuns stăpînii Syriei[325]; chiar în prezent, ea mai oferă cîrmuitoriloir părţilor acelaşi serviciu şi aceeaşi siguranţă.

6 Media Mare se .mărgineşte la răsărit eu Parţia şi ou munţii oossailor, o populaţie de tîlhari oare odinioară au procurat 13 000 de arcaşi elymailor, sprijinindu-i[326] oa aliaţi împotriva Susei şi a Babylonu-lui. Nearehos[327] susţine că există patru neamuri prădalnice; dintre acestea, marzii erau vecini cu perşii, uxii[328] şi elymaii, cu aceştia din urmă şi cu susienii, cossaii, ou mezii; toţi aceştia şi-au făcut tributari pe regii (vecini); oossaii au primit chiar daruri cînd regele (Pensiei), care şi-a petrecut vara la Ecbatana, a coborît în Babylonia. Dar Alexandru a pus capăt[329] marii lor cutezanţe, atacîndu-i în plină iarnă. Acestea sînt populaţiile care mărginesc Media Mare dinspre răsărit. Lor li se mai adaugă locuitorii Pa-raitakenei, care sînt vecini cu perşii, fiind şi ei o populaţie de munteni ce trăieşte din jaf. La miazănoapte se află caduşii şi alte populaţii despre care am vorbit şi care sînt aşezaţi dincolo de Marea Hyr-caniei. La miazăzi este mărginită de ApoUoniatis, pe care cei vechi o numeau Sitakene[330], precum şi de

Zagros, în părţile Massabaticei[331], care aparţine Mediei, iar după anumiţi autori[332], Elymaiei. Spre apus, Media are hotar cu Atropatia şi cu unele aşezări armene, în Media se găsesc şi oraşe elene întemeiate de macedoneni; printre ele se numără Laodieeia[3]^,. Ă.pameia (Heracleia) de lîngă Rhagai şi Rhagai[334] însăşi, fundată de Nieator şi denumită de acesta Euro-pos, iar de părţi, Arsakiia. Aceasta este situată cam eu 500 de stadii (92,50 km) mai spre miazăzi de 525 Porţile Caspiene, după câte precizează Apollodoros din Artemita[335].

7 Cea mai mare parte a Mediei are terenui înalt şi este răcoroasă. Aşa sînt munţii ei situaţi mai su? de Ecbatana, împrejurimile oraşului Rhagai şi ale Porţilor Caspiene şi, ou un cuvînt, toate regiunile dinspre miazănoapte, începând de aici pînă în Ma-tiana şi în Armenia. Dimpotrivă, partea Mediei, care se află mai jos de Porţile Caspiene, constă din terenuri joase şi depresiuni foarte roditoare, care produc de toate în afară de ulei. Măslinul, chiar dacă mai creşte pe alocuri, are fructul sec şi nu produce ulei. Şi această regiune, la fel ca Armenia, oferă păşuni minunate pentru creşterea cailor. De aceea un loc al ei se şi cheamă „Islazul cailor", pe care îl străbat în lung călătorii care fac drumul din Persida şi din Babylon pînă la Porţile Caspiene. Pe vremea perşilor, aici păşteau, după cîte se spune[336], 50 000 de iepe care formau hergheliile regale. Chiar şi caii de Nesaia[337], rezervaţi anume pentru -regi, pentru că erau foarte buni şi foarte mari, sînt o rasă originară din această regiune, după părerea unora, din Armenia, după părerea altora. Ei au o talie aparte, ase-» menea acelora care se cheamă astăzi caii părţi, cu totul deosebiţi de caii grecilor şi de celelalte soiuri de cai de la noi. Mai mult decît atît, chiar şi iarba» mai cu seamă cea care oferă cel mai bun nutreţ pentru cai, este cunoscută la noi sub numele special de ..iarbă medică"[338], pentru că în Media iarba creşte foarte grasă. Ţara Mediei produce şi silfiu din care se scoate sucul aşa-numit medic, uneori nu cu mult inferior celui Cyrenaic, iar alteori chiar depăşindu-1,

fie datorită deosebirilor locale, fie pentru că planta însăşi este din altă specie, fie, in sfârşit, pentru că cei care storc sucul îl prepară astfel încît să se păstreze nealterat pentru conservare sau pentru consumare imediată[339].

8 Aşa esite, deci, ţara Mediei. Ca întindere, ea este oarecum egală în lăţime şi în lungime. Totuşi cea mai mlaire lăţime a Mediei pare să fie între treeătoa-rea muntelui Zagros, care se cheamă Poarte Medică, şi Porţile Gaspiene, însumând, peste toată Sigriana[340], 4 100 de stadii (758,50 hm). Pe potriva întinderii şi puterii ei era ceea ce se povesteşte despre tributul pe eare-l plătea. Căci în vreme ce Oappadocia furniza perşilor anual, pe lîngă tributul în arginţi, 1 500 de cai, 2 000 de catâri şi 50 000 de oi, mezii le împlineau toate acestea aproape îndoit[341].

9 în general, mezii au aceleaşi obiceiuri ca armenii, pentru că şi ţările lor simt asemănătoare. Totuşi mezii se crede că sînt făuritorii datinilor atît ale armenilor cît şi, încă mai înainte, ale perşilor, care i-au ocupat şi au moştenit de la ei stăpânirea asupra Asiei[342]. într-adevăr, îmbrăcămintea numită azi persană şi zelul în mânuirea arcului şi în creşterea 526 cailor, cultul regilor, podoabele, veneraţia aproape divină a suveranului din partea supuşilor, toate de
la rnezi au trecut la perşi. Dovadă serveşte în primul rînd îmbrăcămintea: într-adevăr, turbanul, diadema, boneta, tunicile ou mâneci lungi, şalvarii constituie o îmbrăcăminte foarte potrivită în ţinuturile reci de la miazănoapte, cum sînt ţinuturile medice, dar ele sînt mai puţin corespunzătoare regiunilor de miazăzi. Cea mai mare parte a aşezărilor persane se află la Marea Erytbree[343], fiind mai Ia miazăzi şi decît Babylaraul şi decît Susa. Abia după distrugerea imperiului mezilor, perşii şi-au alipit unele din regiunile ce se învecinează cu Media. Dar biruitorilor li s^au părut atît de falnice şi de potrivite podoabei regale rânduielile învinşilor, încît, în locul goliciunii sau al unei îmbrăcăminţi simple, ei au luat obiceiul să poarte haine ca femeile, lungi pînă la călcâie.

10 Unii autori pretind că Medeia le-a recomandat această îmbrăcăminte, pe vremea cînd era regină în aceste locuri, la fel şi Iason, şi că ea îşi acoperea faţa pînă la ochi ori de câte ori ieşea în public în locul regelui. Amintirea lui Iason în părţile despre care vorbim o poartă sanctuarele eroului, zise Iasonia, care se bucură de foarte multă cinislte la barbari. Există şi un murite mare numit Iasonion[344] care domină din stingă Porţile Caspiene. Medeiei i se datorează, deci, îmbrăcămintea şi numele ţării. Se mai povesteşte că un fiu de-al ei, Medos, a moştenit tronul de aici şi a lăsat ţării numele său. Pe potriva acestor versiuni sînt şi sanctuarele lui Iason din Armenia, numele ţării şi mai multe alte indicii asupra cărora vom reveni[343].

11 Faptul de-a alege rege pe cel mai viteaz este tot un obicei medic, numai că nu este în vigoare la toţi, ci numai la munteni. Mai răspândită este rîn-duiala medă ca regii să aibă mai multe femei. într-adevăr, această datină se întâlneşte la toţi mezii, de la munte ea şi din restul ţării; să ţină mai puţin de cinci femei nu este îngăduit. După cum iarăşi se spune că femeile socot că e o cinste ea bărbaţii lor să fie însuraţi avînd cele mai multe neveste şi cred că e o nenorocire să aibă mai puţin de cinci[346].

Cîtă vreme celelalte părţi ale Mediei sînt înfloritoare, regiunea de munte, situată spre miazănoapte, este cu desăvârşire săracă; acolo oamenii se hrănesc cu poame pădureţe; din poamele 'uscate şi măcinate scot un aluat zis maza, idin migdale presate îşi fac pîine, iar din unele rădăcini storc vin; folosesc carne de animale sălbatice, pentru că nu cresc 'animale domestice. Cam atîtea aveam de spus despre mezi. Despre rânduielile comune întregii Medii, .pentru că au ajuns să fie aceleaşi cu ale perşilor datorită stă-pînirii persane, vom vorbi in capitolele rezervate acestora[347].

CAPITOLUL 14

1 Părţile de miazăzi ale Armeniei au în faţă lanţul muntelui Taurus, care le desparte de întreaga regiune dintre Eufrat şi Tigru numită Mesopotamia; părţile ei de răsărit se învecinează cu Media Mare şi cu Atropatena. La miazănoapte de ea se înalţă munţii Parachoathrei, care domină Marea Caspieă; tot aici sînt aşezaţi albanii şi iberii, precum şi Cau-cazul care înconjură aceste două neamuri, atingând, de o parte, munţii Armeniei, unindu-se, de altă parte, cu munţii Moschici şi Colchidieni care se prelungesc până la aşa-mumiţii tibareni[348]. La apus se află aceste neamuri ca şi munţii Paryadres şi Skydises[349], care se întind pînă în Armenia Mică şi la albia Eufratului; acesta desparte Armenia de Cappadocia şi de Gonitmagene.

2 Fluviul Eufrat, izvodind din coasta de miazănoapte a muntelui Taurus, curge Mai întîfii spre apus, traversând Armenia, apoi coteşte spre miazăzi şi taie muntele Tauruis printre Armenia, de o parte, Cappadocia şi Comimagene, de altă parte; după'ce iese din munţi şi ajunge în Syria, el face o cotitură spre răsăritul de iarnă, ţinând această direcţie pînă la Babylon, şi creează împreună au Tigrul Mesopota-mia. Amândouă aceste fluvii sfârşesc în Golful Per-sic. Aşa sînt, prin urmare, regiunile situate în jurul Armeniei; într^adevăr, aproape toate sînt muntoase şi aspre, afară de câteva, puţine la număr,' care înclină spre Media. Cum muntele Taurus, despre care am vorbit, începe din nou în regiunea din faţa commagenilor şi melitenilor, de cealaltă parte a Eufratului, muntele Masion este acela care domină dinspre miazăzi pe mygdonii[350] din Mesopotamia la care se află oraşul Nisibis. In părţile de miazănoapte se întinde Sophene, între Masion şi Antitaurus. Acesta din urmă începe de la Eufrat, desprinzîndu-se din muntele Taurus, şi sfârşeşte în părţile de răsărit ale Armeniei, cuprinzând la mijloc, între el şi Taurus, Sophene, iar de cealaltă parte a sa, Akilisena; aceas-

e S1£53ăj5 TaUTM Şi albia Eufratului, înain-Slă f q ^ o0teasca spre miazăzi- Reşedinţa re-SlLn dS6r eSte Cărcoat hiokerta35i. DiMoio ^ Masion departe spre răsărit, în părţile Gordyanei se înalţă muntele Niphates, apoi Ab0S3^ dTM 0are oboara afât Eufratul * si Araxes, prii.'sp7e ap^ sesid^ "a?**?«««» aboi Nibaro^^tie st intinde puna m Media după^ilin^111111 ^ arăfcat ATM acum cSe s^e ri a SPr! ,răsărit Pînă în Atropatena pTi£^S^^?^* ^ mai întîi arase Se irmerli T ^ ^ Artaxata355> două A T«TvSă^ arSa|ET înd dmpia , roşi.i ^Ti 0^ Armenia inSe^ sînt mu^ nume-mi ^ te Podişuri, pe oare vita de vie nu creste Soa?: XS ^l Văl: Unele nUmai pe Ju-ăSe este c£ni. A ' ^ ^^ SM foarte Pipere; aşa Se ™ă lv?f eT'K ^ fluviul A^ o strl înM ca^Srel! ffni- ** de a se vărsa ea vecină .„ÎI!' & ^n,pie este ^sena, si ei vecina cu Albania şi ou fluviul Kyros- în sfî^it Gogarenem este 0 iune fa fata^g^^^

esteo Înv ' 'PDQdfmd * mă^- Şi Phavene^ SchisteS a Arm^i ca şi Comisene şi v£rie\ nT '0are Pro nUră Cea mai mar e Parte a ea-c2?S^zene V Cambyseneaeo sînt £gMe d cele mai nordice şi mai bîntuite de vînturi. înveci ttzz T^Kc,az cu lberiia *fk,SF întreb f^'J? '^aversare a munţilor, caravane

-«MI am abundenţa. Dar pentru a se anăra de «. feSLTW " f0lrSC nişte ^"a- Pe -e resn ra rît Pf3 - SUpraf?a ZăpeZîi atît ca ** poată spre a]P V1 ^ «f""** 'trecătorilor prezente lor sSveze si ™ m Sî*» ^ dezSroaPe şi astfel să-i S Ie buSr Sif6 ^ în Zăpadă se formeazăNişte bolgari, seobiţi pe dinăuntru, care mai nasc nuci vietăţi pe care Apollonides le numeşte

viermi, iar Theophanes[361] le consideră larve. Acești bulgări conțin deci apă bună care se bea spărgând coaja de gheață. Cîit privește nașterea vietăților din apă, autorii o compară cu cea a musculițelor din flacăra și din cenușa ce se produce în mine[362].

5 Istoriografii arată că Armenia, care era la început doar o mică regiune, și-a lărgit hotarele prin isprăvile oamenilor lui Artaxias[363] și Zariadris; aceștia fuseseră la început generali ai lui Aratiochois cel Mare, dar, după înfrângerea acestuia, ei au ajuns să cîrmuiască, unul, Sophene, Amphisene[364], Odo-mantis[365] și alte câteva regiuni, celălalt, regiunea Ar taxatei; ei și-au mărit apoi împărăția, smulgând părți din teritoriile neamurilor înconjurătoare; astfel, de la mezi, au luat Caspiana, Phaunitis[366] și Basomo-peda; de la iberi, vecinătățile muntelui P;aryadres ca și Chorzene și Gogarene, care se află dincolo de fluviul Kyros; de la chalybi[367] și de la mosynici, au acaparat Carenitis[368] și Derxene[369], teritorii care se învecinează cu Armenia Mică sau, pe alocuri, sînt chiar părți ale acesteia; de la cataoni[370] au luat Akilisena și regiunea muntelui Antitaurus[371]; de la syrieni, Tamonitis[372]; așa se explică de ce astăzi toți vorbesc aceeași limbă.

6 Orașele Armeniei sînt Artaxata, care se numește și Artaxiasata, și a fost întemeiată[373] de Hanndbal în 529 cinstea regelui Artaxias, și Arxata[374], amândouă pe Araxes; dar Arxata se află la hotarul cu Antropa-tia, iar Artaxata, lângă câmpia Araxenon, fiind bine populată și formând reședința regală a țării. Acest oraș este așezat pe un promontoriu format de o cotitură a fluviului care îi înconjură zidul de jur âm-prejiur, afară de istm; acesta este închis printr-iun șanț și o palisadă. Nu prea departe de oraș se află vistieriile lui Tigranes[375] și Artavasdes, adăpostite în niște fortărețe întărite numite Babyrsa[376] și Olane. Mai erau și altele pe Eufrat. Așa era, de pildă, Ar-itagerai[377] pe care comandantul fortăreței cu numele Ador a împins-o la răscoală, iar generalii lui Caesar au cucerit-o după un lung asediu și i-au dărîmat zidurile de jur împrejur[378].

7 în această țară sîrut mai multe rîuri; cele mai vestite sînt Phasis şi Lycos[379] care se varsă în Marea Pontică (Eratosthenes[380] citează greşit în loc de Lycos Thermodontul[381]), iar în Marea Caspică se descarcă rfurile Kyros şi Araxes, în Marea Erythree, Eufratul şi Tigrul.

8 Există şi lacuri mari în Armenia; unul din ele este Mantiane[382], răstălmăcit Kyane sau „Albastru întunecat", despre care se spune că este cel mai mare lac cu apă sărată după Maeotida; deoarece se întinde pînă în Atropatia, sarea se exploatează aici foarte intens. Un alt lac este Arsene[383] care se numeşte şi Thoni'tis; acesta are apă leşioasă care roade şi rupe hainele. De aceea, apa lui nu este bună de băut. Tigrul, izvorînd din muntele Niphates, traversează acest lac, păstrîndu-şi matca neatinsă datorită iuțimii Cursului său, de unde îşi trage şi numele, pentru că mezii zic tigris[3Si] săgeții. Acest fluviu are peşti de diferite specii, în vreme ce peştii lacului sînt de-o 'singură specie. La capătul lacului, fluviul Tigru cade într-o genune şi curge pe distanță mare pe sub pă-mînt, apoi iese iar la suprafață lîngă Chalondtis. De acolo, el coboară spre Opis[385] şi spre aşa-ciumitul „Zid al Semiramidei"[386], lăsînd în dreapta sa pe gardyai şi întreaga Mesopotamie. Eufratul, tocmai dimpotrivă, aceeaşi regiune o are în stânga. După ce aceste două fluvii s~au apropiat unul de altul şi au format Meisopotamia, ele înaintează spre Golful Persic, unul, prin Seleueia, celălalt, prin Babylon, 'aşa după cum am spus[387] în pasajele scrise împotriva lui Eratosthenes şi Hipparchos.

9 Există şi mine de aur în Hyspiratis[388] lîngă Cambala, la ^care Alexandru cel Mare 1-a trimis pe Meinon[389] ou un detaşament de ostaşi, dar a fost respins de indigeni. Mai sînt aici şi alte mine printre care şi unele care conțin aşa-numitul chinovar, un
530 mineral de culoare roşie-aprinsă, cunoscută şi sub numele de culoare armeană, care seamănă cu purpura. Pe de altă parte, această țară este atît de prielnică păşunilor pentru cai, — în această privință ea nu stă cu nimic mai prejos decît Media — încît şi

aici se cresc oai de Nesaia pe care îi foloseau odinioară regii perşilor; cu prilejul sărbătorilor lui Mithra[390], satrapul Armeniei trimitea anual persului 20 000 de mînji. Iar când Artavasdes a invadat Media împreună cu Antonius, i-a arătat acestuia, în afara cavaleriei sale ordinare, o garnizoană de 6 000 de călăreţi în armură de fier, dispuşi în formaţie[391] de luptă. O astfel de cavalerie s-au străduit să ţină nu numai mezii şi armenii, ci şi albanii, pentru că şi aceştia folosesc cavalerie în armură.

10. Un fapt revelator care nu 'trebuie nesocotit dovedeşte bogăţia şi puterea Armeniei: cind Pompe-ius a impus[392] lui Tigranes, tatăl lui Artavasdes, un tribut de 6 000 de talanţi de argint, acesta i-a împărţit imediat oştirilor romane, dînd cîte 50 de drahme pe cap de soldat, fiecărui centurion cîte 1 000 de drahme, fiecărui comandant de garnizoană şi tribun militar, oîte un talant.

11 Cît priveşte întinderea Armeniei, Theophanes[393] apreciază lăţimea ei la 100 de schoine (740 km), lungimea cit dublul lăţimii, eehivalînd schoina cu 40 de stadii (7,40 km). El a exagerat însă. Mai aproape de adevăr ar fi fost dacă ar fi atribuit lungimii cifra pe care a diat-o ca lăţime, iar lăţimea să fie pe jumătate sau cu puţin mai imult de jumătatea acestei dimensiuni. Aceasta este, deci, natura şi forţa Armeniei.

12 Ştirile din trecut grăiesc despre acest neam după cum urmează: Armenos[394], bărbat ce provenea din oraşul thessalian Aranenion, /oare este situat între Pherai şi Larissa de pe ţărmul lacului Boibe[395], aşa cum am spus mai înainte[596], a fost unul din tovarăşii lui Iason în expediţia întreprinsă de acesta în Armenia. Sprijinindu-se pe Kyrsilos[397] din Pharsalos şi pe Medios din Larissa, unii istorici din armata lui Alexandru pretind că de la Armenos se trage numele Armeniei. Unii din oamenii lui Armenos s-au aşezat în Akilisena, care se afla mai înainte sub stăpânirea Sophenei, alţii iîn Syspiritis pînă în Cala-

chene[398] şi în Adiabene[399] din afara hotarelor armenilor. Şi îmbrăcămintea armeană, după cîte spun ei, este thessalică, mai cu seamă tunicile lungi încinse pe la piept, care se cheamă 'thessaliene în tragedii[400], precum şi tunicile cu agrafă, ca cele purtate de actorii tragici cînd îi imită pe thessalieni. într-adevăr, actorii aveau nevoie de un veşmânt somptuos de acest fel, iar thessalienii care poartă haine foarte largi, deoarece, dintre toţi elenii, ei sînt cei mai nordici şi trăiesc în locuri foarte reci, ofereau, după cum e şi firesc, veşmântul cel mai potrivit pentru costumaţia actorilor în rolurile pe care le jucau. Chiar şi zelul .pentru exerciţiile ecvestre pe 531 care-1 manifestă şi armenii la fel ea mezii spun că este thessalic de obîrşie. Despre expediţia lui Iason în Armenia aduc mărturie sanctuarele acestui erou, distruse în parte de cîrmuitorii locali, aşa cum Parmenion[401] a dărâmat templul lui Iason din Abdera.

13 Ei soeot apoi că fluviul Araxes a fost numit de oamenii lui Armenos, datorită asemănării lui cu Peneiul, cu acelaşi nume ca işi acest rîu; căci şi Penelul se chema odinioară Araxes, sau „Rupătorul", deoarece a rupt Ossa de Olymp desichdzînd valea Tâmpei. Tot astfel şi Araxes din Armenia, după ce cobora din munţi, în trecut se lăţea, se spune, şi crea o adevărată mare din câmpiile de la poalele munţilor, neavînd scurgere; Iason, imitând valea Tempei, i-a deschis o cale prin care rîul coboară astăzi prin cataracte în Marea Caspdcă. De atunci apele lui s-au retras lăsînd descoperită câmpia Araxenon pe care rîul o brăzdează până la cataracte. Această explicaţie ce se dă în legătură cu Araxes are o oarecare putere de convingere; mai puţin convingătoare este însă versiunea lui Herodot[402] care pretinde că acest rîu, cînd iese de la matieni, se ramifică în patruzeci de braţe şi desparte pe sciţi de bactriani; Callisthenes 1-a urmat aici pe Herodot.

14 Se mai menţionează o ramură a ainiandlor dintre care o parte popula Vitia, iar alta, ţinuturile de dincolo de Armenia, de peste Abos[403] şi Nibaros; aceştia sînt doi masivi ai muntelui Taurus; Abos se

află în apropierea drumului ce duce în Ecbatana pe la templul zeiței Baris[404]. Se mai spune că şi unii traci, aşa numiții sarapari[405], sau „tăietori de capete", stat aşezați dincolo de Armenia, în apropierea guranilor[406] şi a mezilor; aceştia sînt munteni sălbateci, neînduplecați, care practică scalpul şi decapitarea; acesta şi este, de altfel, sensul numelui lor de sar apari. întîmplările' legate de Medeia le-am înfățişat[407] în pasajele despre mezi; din toate acestea, istoricii presupun că mezii şi armenii sînt înrudiți oarecum cu thessalienii şi cu urmaşii lud Iason şi ai Medeiei.

15 Aceasta este vechea povestire despre Armenia. Una mai nouă care înfățişează faptele începând cu imperiul persan şi coboară pînă în vremea noastră ar putea fi redată pe scurt astfel: Armenia au stă-pînit-o la rînd perşii şi macedonenii, precum şi monarhii care au cîrmuit Syria şi Media; ultimul dintre aceşti monarhi a fost Orontes[408], urmaşul lui Hydarnes[409], unul din cei şapte perşi. Apoi generalii lui Antiochos cel Mare[410], care a luptat împotriva romanilor, au împărțit-o în două, o parte revenind lui Artaxias[411], cealaltă lui Zariadris. Ei cîrrnu-iau astfel Armenia ca delegați ai regelui. Dar cînd Antiochos a fost înfrînt, aliindu^se cu romanii, au obținut un statut de autonomie, fiind declarați ei înşişi regi. Urmaşul lui Artaxias a fost Tigranes oare 532 stăpînea Armenia propriu-zisă, adică întreaga regiune cuprinsă între Media, teritoriul albanilor şi cel al iberilor pînă în Colchida, precum şi Cappadocia de la Pontul Euxin; urmaşul lui Zariadris a fost Arsakes[412] din Sophene care stăpînea părțile de miazăzi ale Armeniei şi mai cu seamă cele dinspre asfințit ale acestora. A fost însă detronat de Tigranes, care a ajuns astfel stăpîn al întregului teritoriu. Dar Tigranes însuşi a avut sorți schimbători. La început a fost ostatec la părți, apoi şi-a cîştigat libertatea cu prețul a şaptezeci de văi din Armenia. Dar, după ce forțele i-au crescut, a recucerit teritoriile pierdute şi le-a pustiit părților împrejurimile oraşelor Ninos[413] şi Arbela. Supuşi de-ai lui au ajuns

şi atropatenii şi gordyaii, cu ajutorul cărora a ocupat forţat şi restul Mesopotamiei, apoi, trecînd peste Eufrat, şi-a întins puterea şi asupra Syriei şi Feni-ciei. De la înălţimea acestei puteri, el a întemeiat un oraş aproape de Nisibis, între acesta şi Zeugma de pe Eufrat, cu numele Tigranokerta, deportînd pentru a-l popula locuitorii din douăspreze oraşe elene pe care le-a lăsat pustii. Dar a venit peste el Lu-cullus, adversarul lui Mithridates, şi ia îngăduit locuitorilor oraşului să se întoarcă fiecare în localitatea sa de baştină, iar oraşul întemeiat de acesta, încă numai pe jumătate ^construit, l-a distrus prin atacuri, lăsînd din el numai un sat mic. în acelaşi timp, Lucullus[414] l-a izgonit pe Tigranes şi din Syria şi din Femeia. Urmaşul acestuia, Artavasdes, a fost norocos pînă la o vreme, eît a fost prieten eu romanii. Dar, trădîndu-l pe Antonius părţilor în timpul războiului purtat de romani împotriva acestora, şi-a luat pedeapsa pentru trădare; dus de Antonius la Alexandria, a fost tîrît prin oraş legat în lanţuri în cortegiul triumfal al acestuia şi, pînă la o vreme, a fost ţinut la închisoare; dar, eînd ia izbucnit înfruntarea de la Acţiuni[415], a fost ucis. După el au urmat mai mulţi regi aflaţi sub protectoratul caesarului şi al romanilor. Şi în prezent situaţia este aceeaşi[416]. 16 Toate credinţele religioase ale perşilor se întîl-nesc şi la mezi şi la armeni, dar ultimii aduc o cinstire deosebită zeiţei Anaîtis, căreia i-au înălţat pretutindeni temple, dar mai ales în Akilisenia. Aici îi închină zeiţei sclavi şi sclave, şi încă în această practică nu e nimic de mirare. Dar cei mai de frunte oameni ai neamului îi închină zeiţei propriile lor fiice încă fecioare. Există chiar o lege ca acestea, abia după ce s-au prostituat îndelungă vreme în cinstea zeiţei, să fie date în căsătorie, fără ca cineva să dispreţuiască o căsătorie ou o astfel de fată. Şi Herodot[417] vorbeşte despre un obicei asemănător practicat de lydiene, pentru că acestea se prostituează toate. Femeile lydiene cu atîta bunăvoinţă

se poartă cu amanții lor, încît le oferă și găzduire şi le fac daruri adesea mai numeroase decît primesc, ca unele care cheltuiesc avînd o stare familială deosebit de prosperă. Dar ele nu se oferă primului venit, la nimereală ci, de preferință, bărbaților de acelaşi -rang social cu al lor.

CARTEA A XII-A

REZUMAT

Cartea a XII-a cuprinde celelalte părți ale ținutului pontic și, în continuare, Cappadocia, Galatia, Bithynia, Mysia, Frigia, Maeonia și, înaintea acestora, regiunea Sinopei, oraș pontic, Heracleia și Amaseia și Isauria, Lycia, Pamphylia, Cilicia, împreună cu insulele din jur și cu munții și rîurile lor.

CAPITOLUL 1

1 Cappadocia[1] este formată din multe regiuni și a fost supusă multor schimbării. Aici vorbesc aceeași limbă mai cu seamă aceia care sfat mărginiți, înspre miazăzi, de munltele numit Taurus[2] Cilician, spre răsărit de Armenia, Colchida[3] și de neamurile de altă limbă din aceste două țări, spre miazănoapte, de Pontul Euxin pînă la gurile de revărsare ale fluviului Halys, spre apus, de neamul paflagonilor[4] și al galaților[5] așezați în Frigia[6], pînă la lyeaoni[7] și la cilicienii care locuiesc în Cilicia Aspră[8].

2 Autorii vechi socoteau pe eataoni[9] aparte chiar de neamurile de aceeași limbă cu ei, opunîndu-i cappadocilor ca și cum ar fi de altă seminție. în enumerarea neamurilor, ei menționau Cataonia după Cappadocia, apoi Eufratul și populațiile de peste Eufrat, încît prezentau și regiunea Melitene[10] ca fiind subordonată Cataoniei; această regiune se află între Cappadocia și Eufrat, atingând Conumagene[11]; ea este de fapt a zecea parte a Cappadociei, potrivit cu diviziunea în zece districte ale acestei țări. Căci

534 în acest fel își organizaseră administrația Cappadociei regii din vremea noastră, înainte de Archelaos[12], al zecelea district al ei fiind tocmai Cataonia. Pe

vremea noastră, fiecare din cele două regiuni, Cappadocia şi Cataonia, avea guvernator aparte. Dar cum cataonii nu vădeau nici o deosebire ce-ar fi decurs din limbă ori din alte obiceiuri faţă de ceilalţi cappadoci, e de mirare cum le-au dispărut cu desă-vîrşire trăsăturile de altă viţă. Ei, într-adevăr, se aflau delimitaţi aparte, pînă ce i-a cucerit Ariara-thes[13], primul suveran care a fost proclamat rege al cappadocilor.

3 Ţinutul Cappadociei este ca un istm al unei mari peninsule, gîtuit de două mări, dintr-o parte de cea din Golful Issos pînă la Cilicia Aspră, din cealaltă parte, de marea Pontului Euxin, pe porţiunea dintre Sinope[14] şi ţărmul tibarenilor[15]. Desemnăm cu numele de peninsulă „din interiorul" istmului întreaga regiune situată la aus de cappadoci, pe care Herodot o numeşte „regiunea de dincoace de Halys"[16], pentru că aceasta este întreaga întindere peste care a domnit Croesus[17]; căci Herodot îl şi numeşte pe acesta „tiran al neamurilor de dincoace de fluviul Halys". Contemporanii mai numesc regiunea de dincoace de Taurus Asia, desemriînd această Asie[18] cu acelaşi nume ca întregul continent. în interiorul peninsulei sînt 'cuprinse următoarele neamuri: primii dinspre răsărit sînt paflagonii, frigienii şi lycaonii, apoi bithynii, mysii[19] şi Frigia Epictetos[20], precum şi Troada şi ţărmul hellespontic[21]; dincolo de aceştia, la mare, sînt aşezaţi eolienii şi ionienii, dintre eleni, carienii şi lycienii 'dintre celelalte seminţii, iar în inima uscatului, lydienii.

4 Despre celelalte regiuni vom vorbi mai tîr-ziu. Cappadoeia însă, împărţită de perşi în do>uă satrapii, după ce au preluat-o macedonenii, au vă-zut-o, parte cu voia lor, parte fără voie, preschim-bîndu-se din satrapii în regenţe. Pe una dintre acestea au numit-o cu osebire Cappadocia -precum şi Cappadocia de lîngă Taurus şi, pe Zeus, Cappadocia Mare; celeilalte i-au zis Pont, pe care alţii au numit-o Cappadocia de lîngă Pont. Organizarea Cappadociei Mari azi nu o mai cunoaştem, pentru

că, după ce a murit regele el, ^^ST^ senatul au hotărît ca ea ^ ^^sTTre^ mană-'-'. Dar pe vremea }^\^ch^SJL^cte- cinci anteriori lui, ţara era ^f^^Sf^S si dintre ele erau ţinuturile dinspre mume^ . * anume:. Melitene- CataoniaCta* J^^eU Garsauntis, iar celelalte ™ eraU Morimene. Mai Sargarausene, Saravene, «^f^^J lui Arehe-tîrziu, romanii le-au acordat inantaşil«m laos şi un al 11-lea district dm C^.^^Ja la nea din preajma ^^^"^Sarf" i* Derbe*», oare fusese a lui An**P^. fl^" ă din lui Archelaos d-au atribuit şi Cilieia Aspra din preajma Elaiussei^ şi întreaga regiune in oare organizat pirateria.

CAPITOLUL 2

1 Melitene este asemănătoare ^ Cammagene pentru că, în întregime, ea este «*gBg<2ffi fructiferi, de altfel, ea singura din toata^app^daci g, încît produce şi ulei de măsline şi ^UtenTse află care rivalizează cu vinurile elene Melitene se a în fata Sophenei, de care o desparte fluviul butra de altfel, şi ea .şi C«= «e u £%£££ Dincolo de fluviu exista o fortăreaţa a capp vrednică de pomenit, ou «^eT» , aoea a fost cumpărată de suveranul Sophenes pe talanţi; mai tîrziu, Lucullus a daruit-o rege Cappadociei ca răsplată pentru ca a gg*™* alături de el în războiul conta»linMf^fce

2 Cataonia este o cîmpie m insa ^^Jin duce de toate, în afara de p ante perme^ conjurată *™*#fi^J^J%^ cili- se. ramifică dm partele J*™^* oare s-a ciene a muntelui laurus, şi uc versantul desprins din acelaşi Taurus doar;/e ,pej=«** opus. Căci Amanos se întinde din Cataon a m rectia sud-vest, spre Marea Synei şi a Ciliciei,

acest spaţiu, el include M^%&£?& cilicienilor aflate intre el si Taurus. ţ tin spre clină spre miazănoapte, ţ^^J^hdS/ răsărit, apoi sfârşeşte ^/^J^^CTS înguste, în 3 în Antitaurus se afla vai adina şi ^ ţ -
care sînt aşezate Oomana» şi |^fef £cului 0
al Bellonei- pe «^^^^SSS de pome-
numesc Ma. Oraşul Coman*/f^e Jrte mare de per-
nit. în el se găseşte un număr foarte^ £
soane inspirate de f™n^^fSfel supuşi ai
hieroduli. Locuitorii lui smt «^J '
regelui, aflaţi însă mai cu sea.ma ^ "**JStf i ial
relui pontif. Acesta este stapinul tempMW
Serodulilor, care, g «g*J ^eTifun^loc.
locuri, erau peste 6000, bărbaţi şi ^.^
Templul are şi un 'teren înting al cărui
pontifului. In Cappadooa acesta «te al do
cinste după rege; de altfel, cel mm des, pr^ ^
din acelaşi neam cu regf*. gtualui]erx ^
pare că le-a fost acte^^jf^anime jert-Iphigen ia tocmai din
Sciţia nautica, * ele Artemidei Taumpolis» tot aici gr^ff.^
genia cosiţa i^^St^S^^ ^ 3^-rfiSS X defiteurile,mun- 53B
telui TaSus spre dmpiile cilicienilor şi la marea m
vednată. Pvramns38 rîU navigabil,
4 Prin Cataonia curge PY^ra™°s ' " iei Ac es5tea
ale cărui izvoare se află în mjKwol^cimpiei. A
formează o groapă adînca J— ^ parcurge o
poate vedea cum cursul nu ui după «P fe
cale ascunsă în subteran pana la °^ d sus 0
se iveşte din nou la ^^™™™"^ne atîta
săgeată în aceasta ©^f^J°^ulS Acest rîu,
rezistenţă, încît «u ^ &se ^^^^ si
după un curs cu albia mare u tinge
lăţknii sale, se restrînge uimj* ««W**^ acea

pe poMva -f^jg-Sî'jSf-Jl^-î
îmbuca perfect, tot astte ^ni ^ d două ma-
leze aplecate deasupra ^^^ la o dis-
luri înălțîndu-;se Pff aproape ae întTe
tanță de 2 sau 3 pl^re (61,67 mA > cu
ele, avînd părțile-«^^J^^* piatră
părțile proeminente. Solul dintre şt iCrăpătU ră
pe toată lungimea sa, aW 1* m«io P un
adîncă şiîngusta^ -/^rnafalbia riului V*

X '^S^S^S^ zgomotui
sale strimtori precum P ^ ^
produs de alpa eaae lUu . L ieşirea din
Sin depărtare asemenea mvui tot. L^ ^ ^
munți Pyramos cară cus»?J^mbiile ciliciene, în-
parte din Cataonia^ pjte dm £** c ^, ^
cît se vîntura şi un oracoi us.ii *-
în felul acesta:

Veni-va si ziua aceea odată 'La
generații de mlxne Cînd Pyramos cu
unda-argmtata
Si descărcările-i line Mixa
nămol va depune La-ale
continentului maluri Pînă ce-
n Ciprul prea sftnt Rostogoli-
se-va-n valuri .

Intt-adevar, «»-
^J^teSJSS Suin
si acolo şi în Egipt,
unde JN.uuitr
continent o portiune ^^ P^&t că Egip-aluviunilor
Tocmai de a eea asp m
tul este un dar al Nilului ,i<ttp cum
alipită ae uscat r0S a fost o^^^l^SlZa Egiptului. 53î este în prezent

cataonilor, mo în Melitene, e^ Aza_

mora şi Dastarcon , «*<■ _ sanctuar al lui
Carmalas«. Cataoma are şi un sa£*u
Apollon Cataon cinstit m toata WPP

modelul căruia s-au construit şi alte sanctuare. Celelalte prefecturi nu au oraşe, în afară de două. Căci din restul prefecturilor, în Sargarausene se mai află un orăşel numit Herpa[43] şi un irîu, Carmalas, care se varsă, de asemenea, în Cilicia. In celelalte prefecturi se află fortăreaţa Argos[44], situată pe înălţimi lîngă muntele Taurus, precum şi Nora, care se cheamă astăzi Neroassos[45]: aici Euimenes, fiind împresurat, a rezistat vreme îndelungată. în timpul nostru, Neroassos adăposteşte vistieria lui Sisines[46], cel care a uzurpat tronul Caippadociei. Acestuia îi aparţinea şi Cadena[47], reşedinţa regală, avînd aspect de oraş. Mai există apoi şi la hotarele lycaonice o aşezare orăşenească numită Garsau(i)ra[48]. După cîte se spune, şi aceasta a fost odinioară capitala regiunii, în Morimene se află sanctuarul lui Zeus din Venasa[49], avînd o aşezare de aproape 3 000 de hiero-duli şi un teren sacru foarte roditor, aducînd preotului un venit anual de 15 talanţi. Şi acest preot este ales pe viaţă, la fel ca pontiful din Comana, şi se află în al doilea loc de cinstire după acela.

6 în al treilea loc se află parohia lui Zeus Asbamaios[50], ceva mai prejos decît precedenta, renumită totuşi. Aici se află un lac cu apă sărată, avînd circumferinţa unui lac considerabil, închis între nişte maluri înalte şi povârnite, încît are cofoorîşul în trepte. Apa lui nici nu creşte — se spune — nici scurgere vizibilă nu are nicăieri.

7 Numai două prefecturi au oraşe cu adevărat, una este Tyanitis cu oraşul Tyana[51], situat la poalele muntelui Taurus înspre Porţile Ciliciei[52], unde se află cele mai accesibile şi mai practicate trecători ce duc în Cilicia şi Syria. Tyana se cheamă şi Eusebia de lîngă Taurus, regiunea din jur fiind roditoare şi, în cea mai mare parte, eîmpie. Tyana este situată pe dîmbul Semiramidei[53] şi este frumos împrejmuită cu zid. Nu mult prea departe de aici se află Castabala şi Kybistra, orăşele situate mai în apropierea muntelui. într-una din ele, anume fo Castabala, se găseşte templul Artemidei Perasia[5^]

unde preotesele, se spune, trec desculțe peste cărbuni aprinşi, fără să sufere vreo vătămare. Şi aici flecăresc unii aceeaşi poveste despre Oreste şi Arte-mida Tauropolis[55], pretinzând că zeița s-a numit Perasia, deoarece cultul ei a fost adus de pe celălalt țărm al mării. Prin urmare, în prefectura Tyani-tis, una din cele zece prefecturi amintite, se află un orăşel, Tyana (căci nu -mai pun la socoteală pe cele adăugate mai târziu, mă gândesc la Castabala şi Kybistra şi la regiunea Ciliciei Aspre, în care Arehelaos a colonizat cu strălucire Elaiussa, o insuliță foarte roditoare, unde locuia el cel mai mult), în prefectura numită Cilicia, se află celălalt oraş, 538 Mazaca[56], metropola ineamului. Şi aceasta are atributul Eusebeia sau „Pioasa" cu epitetul „de lingă Argaios", deoarece este situată la poalele muntelui Argaios[57]; aceasta este masivul cel mai înalt din toți munții de aici, având vârful veşnic înzăpezit; de pe înălțimea lui, spun cei care îl escaladează (dar aceştia sînt puțini), că, pe timp senin, se văd amândouă mările, atât Pontul Euxin, ,cît şi Golful Issos. Celelalte teritorii ale mazakenilor nu au locuri potrivite pentru aşezarea vreunui oraş, pentru că sînt lipsite de apă şi de o bună configurație a terenului, dar şi din cauza nepăsării conducătorilor şi a lipsei unui zid împrejmuitor; poate totuşi că această lipsă are un anumit temei, ca nu cumva, locuitorii, încrezîndu-se prea mult în întăritura zidului, să cadă pradă incursiunilor de jaf, când de fapt ei locuiesc într-o câmpie cu coline ce amenință prin eventuale atacuri cu săgeți. Şi împrejurimile Mazacăi sînt cu desăvârşire neroditoare şi necultivate, cu toate că sînt şesuri, pentru că sînt nisipoase şi pietroase. Iar dacă mai înaintezi puțin, întâlneşti câmpii cuprinse de foc şi pline de gropi de foc, pe o distanță de multe stadii; de aceea procurarea celor de trebuință 'traiului o fac de la mare depărtare şi astfel ceea ce pare un mare avantaj are legat de el un mare pericol; căci, în vreme ce aproape întreagă Cappadocia este lipsită de lemn, muntele Argaios e acoperit de pădure pe toată circumferința sa, încît

mazakenii se pot aproviziona cu lemne din apropiere, dar locurile ce se situează imediat mai jos de pădure, pînă şi acestea, au pretutindeni guri de foc; în acelaşi timp, aici se află o pînză freatică cu apă rece, dar nici focul nici apa nu se descoperă la suprafaţă, întrucit cea mai mare parte a terenului e acoperit cu iarbă. Există locuri unde solul este chiar mlăştinos şi în timpul nopţii ţîşnesc din el flăcări. Cei experimentaţi, ferindu-se cu grijă, îşi procură lemne de aici, dar pentru cei mai mulţi locurile sînt primejdioase, mai cu seamă pentru vite, deoarece cad în puţurile acelea de foc care nu se văd.

8 In câmpia din faţa oraşului Mazaca, cam la 40 de stadii (7,40 km) depărtare de oraş, curge un rîu numit Melas[58] sau „Negru", care îşi are izvoarele undeva mai jos de acesta. Râul nu le este de nici un folos locuitorilor oraşului, deoarece nu are cursul înclinat şi, risipindu-se în mlaştini şi lacuri, viciază aerul din jurul localităţii, în timpul verii, şi face impracticabilă cariera de piatră, cu toate că ar fi de foarte mare folos; într-adevăr, sînt în această carieră plăci late, din care mazakenii îşi pot procura piatră din belşug pentru construcţiile edilitare, dar, cînd sînt acoperite de apă, plăcile contracarează exploatarea. Şi aceste mlaştini sînt încinse de foc pretutindeni. Deoarece rîul Melas se varsă în Halys[59] printr-un defileu strimt, regele Ariarathes[60] a închis cu baraj această vale şi a făcut din cîmpia apropiată un lac asemenea unei mări; lăsînd în interiorul lui câteva insulițe la fel ca Gicladele, acesta 539 şi-a petrecut în ele timpul în mod copilăresc. Dar cînd stăvilarul s-a rupt pe neaşteptate, apa a răbufnit afară, iar fluviul Halys, umflîndu-se, a cărat cu el mult din teritoriul oappadocilor, a distrus multe aşezări şi culturi şi nu puţine au fost pagubele pe care le-a pricinuit pînă pe pămîntul galaţilor care populează Frigia. Pentru aceste stricăciuni localnicii au pretins lui Ariarath.es 300 de talanţi drept daune[61], încredinţând romanilor judecarea procesului. Acelaşi lucru s-a întîmplat şi în regiunea Herpei,

pentru că, şi acolo Ariarathes a stăvilit cursul Car-malei, apoi, cînd stăvilarul s-a rupt şi apa a distrus unele localităţi ciliciene din apropierea oraşului Mal-los[62], Ariarathes a plătit despăgubiri (grele) celor păgubiţi.

9 Cu toate că pămîntul mazakenilor este în multe privinţe nepotrivit pentru aşezări, regii lor se pare totuşi că l-au preferat (altora) pentru că, din (toată Cappadocia, acesta era locul cel mai central din cîte cuprindeau păduri şi piatră pentru construcţia case lor, precum şi păşuni, de care aveau foarte mare nevoie, ca nişte crescători de vite ce erau. Căci, în tr-un fel, oraşul Mazaca juca pentru ei rolul unei tabere militare. în rest, pentru securitatea atît a persoanelor cit şi a averilor, ei aveau fortăreţele care erau în mare număr, unele, proprietate ale regilor, altele ale prietenilor (acestora). Mazaca se afla cam la 800 >de stadii (148 km) spre miazăzi de Pont, iar de Eufrat, cu ceva mai puţin de dublul acestei dis tanţe; de Porţile Ciliciene apoi şi de Tabăra lui Cyrus[63] prin Tyana, cale de şase zile: Tyana este aşe zată cam la mijlocul acestei căi, aflîndu-se la 300 de stadii (55,50 km) depărtare de Kybistra. Mazakenii se folosesc de legile lui Charondas[64]; ei îşi aleg şi un rapsod de nomi, care le slujeşte şi ca interpret al legilor[65], aşa cum sînt jurisconsulţii la romani. Dar le-a dat o grea lovitură Tigranes, regele armenilor, cînd a năvălit în Cappadocia pentru că pe toţi i-a strămutat din propriile aşezări tocmai în Mesopotamia şi mai ales din aceştia s-a format Tigranokerta[66]. Mai tîrziu, după ce romanii au cucerit Tygranokerta, aceia dintre ei care au mai fost în stare (s-o facă) s-au întors acasă.

10 întinderea Cappadoeiei este după cum urmea ză: lăţimea ei, măsurată de la Pont pînă la Taurus, este cam de 1 800 de stadii (333 km), lungimea, din Lycaonia şi Frigia pînă la Eufrat spre răsărit şi spre Armenia, ieste cam de 3 000 de stadii (555 km). Cap padocia este o ţară (roditoare avînd produse din bel şug, mai ales cereale şi vite de tot soiul. Cu toate

că se află mai spre miazăzi decît Pontul, ea are totuşi o climă mai rece. Tot astfel şi Bagadania[67], deşi este câmpie şi cea mai sudică dintre toate aceste ţinuturi, deoarece cade mai jos de Taurus, cu greu produce vreun pom fructifer; în schimb, are păşuni bune pentru măgari sălbatici, şi ea şi cea mai mare parte din restul ţării şi mai cu seamă împrejurimile Garsau(i)rei, ale Lycaoniei şi ale Morimenei. In Cap-padoeia se produce şi aşa zisa piatră acră de Sinope, cea mai bună dintre pietrele de acest soi; căci rivalizează cu ea doar piatra iberică; a fost numită sino-pică, deoarece negustorii obişnuiau s-o ducă la Si-nope înainte ca negoţul efesienilor să se fi extins pînă la aceste popoare. Se mai spune că minerii lui Arehelaos au descoperit şi plăci de cristal de rocă şi piatra onyx în apropiere de pămîntul galaţilor. Mai există o regiune care producea piatra albă ce semăna la culoare cu fildeşul, fiind alcătuită din bucăţi nu prea mari, din care localnicii îşi construiati minere pentru cuţitaşe. Există apoi un alt loc care oferea blocuri mari de piatră pentru oglinzi, din care se şi exportă. Graniţa dintre Pont şi Cappado-cia o formează o porţiune muntoasă paralelă cu Taurus, care începe de la promontoriile apusene ale Chamimanenei[68], unde se află o fortăreaţă, Dasmen-da[69], clădită pe un povîrniş abrupt, şi ţine pînă la extremitatea răsăriteană a Laviansenei. Şi Cham-manene şi Laviansene[70] sînt prefecturi ale Cappa-dociei.

11 îndată ce romanii, după înfrîngerea lui Antio-chos[71], începură să administreze treburile Asiei, în-cheiară legături de prietenie şi alianţă cu diferite neamuri şi cu regii lor; în vreme ce altor regi li s-au dăruit numai lor personal această cinste, regelui cappadocian i s-a acordat în comun cu poporul. Iar cînd familia regală de aici s-a stins, romanii, potrivit cu învoiala de prietenie şi alianţă ce o aveau cu acest popor, le-au îngăduit să se eirmuiască autonom, dar ei, trdmiţînd soli, refuzară această libertate (pentru că, ziceau, nu erau în măsură să şi-o asume) şi socotiră mai potrivit să li se desemneze un rege.

Romanii, mirkidu-se că mai sînt pe lume oameni care să renunțe astfel la libertate . . ., le-au îngăduit să-şi aleagă prin vot ca rege pe acela dintre ei pe care-1 vor. Şi aşa l-au ales pe Ariobarzanes[72]. Iar cînd a ajuns la a treia generație, familia acestuia s-a stins. A fost ales atunci rege Archelaos[73], fără să aibă vreo legătură de înrudire cu regii anteriori, ci numai pentru că a fost instaurat rege de Antonius. Acestea le-am avut de spus despre Cappadocia Mare. în legătură cu Calicia Aspră, care a fost alipită Cap-padociei, mai potrivit este să vorbim cu prilejul descrierii întregii Cilicii[74].

CAPTOLUL 3

1 Cînd rege al Pontului a fost desemnat Mith-ridates Eupator[75], el stăpînea ținutul mărginit de Halys pînă la tibareni, armeni şi, dincoace de Halys, regiunile ce se întind pînă la Amastris[76] şi la unele părți ale Paflagoniei. El a mai alipit la acestea şi țărmul maritim pînă la Heracleia[77], patria lui Heracleides Platonicul[78], înspre apus, iar în direcția potrivnică, pînă în Colchida şi în Armenia Mică, regiuni pe care, de asemenea, le-a alipit Pontului. Pompeius, după ce 1-a detronat pe Mithridates[79], a preluat această țară cuprinsă între granițele sus pomenite. Ținuturile din vecinătatea Armeniei şi cele din preajma Colchidei le-a distribuit dinaştilor care l-au sprijinit în război; pe celelalte le-a împărțit în unsprezece state şi le-a alipit Bithyniei[80] astfel încît din cele două provincii să se formeze una singură. Parte a Paflagoniei interioare (dintre Bithynia şi Pont) a atribuit-o urmaşilor lui Pylaimenes[81] ca s-o cîrmuiască în calitate de regi, după cum şi pe galați i-a lăsat sub conducerea tetraronilor lor 'ereditari. Mai tîrziu, conducătorii romanilor au făcut mereu alte şi alte împărțiri, aşezînd la cîrma acestora regi şi dinaşti, acoirdînd libertate unor oraşe, pe altele înoredințîndu-le unor regenți, iar pe altele lăsîndu-le

în stăpânirea poporului roman. Noi, în descrierea fiecărei regiuni în parte, le vom înfăţişa aşa cum se prezintă astăzi, dar vom face şi scurte incursiuni în stadiile mai vechi, în cazul în care acest lucru va fi de folos. Vom începe de la Heracleia, care este cea mai apuseană localitate din aceste părţi.

2 Intrând în Pontul Euxin din Propontida, navigatorii întâlnesc în stînga regiunile din vecinătatea Bizanţului. Ele aparţin tracilor şi se cheamă Părţile din stînga Pontului. în dreapta se află regiunile din vecinătatea Chalkedonului[82]; primele aparţin bir-thynilor, în continuare, mariandynilor[83] (unii[84] le atribuie îşi cauconilor), apoi paflagonilor pînă la Halys, după aceea cappado'ciloir din vecinătatea Pontului şi celor din continuarea lor pînă în Colchida. Toate aceste teritorii se cheamă Regiunile din dreapta Pontului. Peste întreg acest ţărm a domnit Mithridates Eupator, începînd din Colchida pînă în Heracleia; regiunile de dincolo de Heracleia, pînă la gura Pontului şi pînă la Chalkedon, se aflau sub ascultarea regelui bithynilor. După ce regii au fost detronaţi, romanii au păstrat aceleaşi graniţe, astfel încît Heracleia aparţinea Pontului, iar celelalte regiuni de dincolo de ea erau alipite Bithyniei[85].

3 Bithynii, aşadar, fiind -mai înainte mysi, şi-au primit şi acest nou nume din partea tracilor bithyni şi thyni[86] care s-au aşezat pe meleagurile lor, fapt confirmat în unanimitate de cei mai mulţi autori. Aceştia aduc drept mărturie pentru neamul bithynilor faptul că în Thracia pînă în prezent unii se cheamă bithyni, iar pentru neamul thynilor, ţărmul Thynias[87], cum se numeşte coasta Apolloniei şi a Sal-mydessului. Chiar şi bebrycii[88], care au populat My-sia înaintea acestora, erau traci, după părerea mea. 542 Am arătat şi faptul că mysii înşişi sânt colonişti proveniţi din acei traci care se cheamă în prezent moesi[89].

4 Despre aceştia, aşadar, aşa se povesteşte. Pe mariandyni şi .pe eauconi nu toţi îi prezintă la fel. Căci unii autori afirmă că Heracleia este situată pe teritoriul mariandynilor, fiind o colonie a milesienilor[90].

Cine sînt imariandynii şi de unde provin, nimeni n-a spus-o, căci nici limba nici vreo altă deosebire etnică nu se observă la oiariandyni, ci ei seamănă (întru totul) cu bithynii; se pare că şi aceştia au fost odinioară un trib trac. Theopoimpos spune[91] că un oarecare Mariandynos, pe vremea cînd stăpânea o parte a Paflagoniei, aflată pe atunci sub oeîrmuirea multor dinaşti, năvălind în ţinutul bebrycilor, a pus stăpînire pe el; mai tirziu, cînd l-a părăsit, i-a lăsat numele după al său propriu. S-a mai spus şi că mile-sienii, primii întemeietori ai Heracleiei, i-^au silit pe mariandyni, care locuiau în acest loc înaintea lor, să-i slujească în calitate de hiloţi, astfel încît i-au şi vîndut, doar că nu peste hotare (căci s-au învoit asupra acestui punct), la fel cum cretanii erau serviţi de cei care formau clasa aşa numita mnoa[92], iar tesalienii de penești[93].

5 Cit despre eauooni, despre care istoricii relatează că au populat ţărmul din continuarea marian-dyniloir pînă la rîul Parthenios[94], având în stăpînirea lor oraşul Tieion[95], unii susţin că sînt sciţi, alţii că sînt seminţie macedoneană, alţii pelasgică. Am vorbit undeva[96] imai înainte şi despre aceştia. Callis-thenes[97] Chiar seria următoarele versuri referitoare la trupele (troienilor), adăugind după versul homeric:

„Din Aigialos, din Cromna şi din Erytynele — nalte"[98],

versurile:

„Iar al lui Polycles fiu generos la luptă-i conduce, Pe cauconii
avind vestite-aşezări pe Partheniu".

într-adevăr, pe teritoriul ce se întinde de la He-Taeleia şi miaryandini pînă la leucosyrieni, pe care noi îi numim cappadoei, era aşezat neamul cauoo-nilor, în preajma oraşului Tieion pînă la Parthenios, iar neamul eneţilor", în continuare, dincolo de Parthenios, avînd în stăpînirea sa oraşul Kytoron[100]. Şi

în prezent se mai găsesc unii cauconiți pe lingă Parthenios.

6 Heracleia este un oraş înzestrat cu un port bun, dar şi în alte privinţe este vrednic de pomenit; căci a trimis şi cete de colonişti. într-adevăr, colonii ale Heracleiei sfat şi Chersonesul şi Calatis[101]. Heracleia era autonomă la început, apoi, o bucată de vreme, a fost cîrmuită de tirani, după aceea s-a eliberat din nou de tiranie; în cele din urmă, a fost condusă de un rege; ajungînd apoi sub stăpînirea romanilor, ea a primit şi o colonie de romani într-o parte a oraşu lui şi a teritoriului său[102]. Dar Adiatorix, fiul lui 543 Domnellaios, tetrarchul galaților, a obținut de la Antonius acest cartier al orașului pe care înainte îl stăpîniseră heracleoții. Cu puțin înainte de lupta de la Acțiuni, el i-a atacat în timp de noapte pe romani şi i-a masacrat, cu îngăduința lui Antonius, după oîte spunea el. După biruința de la Actium, tîrît şi el în alaiul triumfal, a fost sugrumat împreună cu fiul său[103]. Oraşul aparține provinciei Pontica ce este alipită Bithyniei.

7 între Chalkedon şi Heracleia curg mai multe rîuri, printre care se numără şi Psillis, Calpas şi Sangarios[104], de care pomeneşte şi poetul. Sangarios izvorăşte de lîngă satul Sangia[105], cam la 150 de stadii (27,75 km) de Pessinunt. El străbate cea mai mare parte a Frigiei Epictete şi o porțiune a Bithy niei, încît se află şi față de Nicomedia[106] la o dis tanță cu ceva mai mare de 300 ide stadii (55,50 km), în părțile în care se uneşte cu el rîul Gallos[107] care izvorăşte de lîngă Modra din Frigia Hellespontică. Această regiune este una şi aceeaşi cu Frigia Epiotetos şi se afla odinioară în stăpînirea bithynilor. Mărindu-i-se astfel albia şi devenind navigabil, cu toate că în vechime nu putea fi străbătut de corăbii, San garios mărgineşte Bithynia în cursul său dinspre re vărsare; în fața țărmului de la gura sa se află şi insula Thynia[108]. în regiunea Heracleia creşte planta veninoasă numită omag[109]. Oraşul în sine se află cam la 1 500 de stadii (277,50 km) depărtare de tem plul Chalkedonion, la 500 (92,50 km) de Sangarios.

8 Tieion este un orăşel oare nu are nimic vrednic de pomenit în afară de faptul că de aici era Philetairos[110], întemeietorul dinastiei regilor Attalici. Ur mează rîul Parthenios[111] ce curge prin locuri înflo rite, şi chiar din această pricină şi-a dobîndit numele ce-l poartă. Izvoarele lui se găsesc tocmai în Pa flagonia. In continuare, se află Paflagonia şi eneţii. Se pune însă întrebarea: despre care eneţi vorbeşte poetul eînd spune:

„Armia de paflagoni o ducea Pylaimenes bărbatul, Din a eneţilor ţară ce creşte catîrii sălbateci[112]".

Căci în prezent, după eîte se spune, nu se văd eneţi în Paflagonia. Alţii susţin că există totuşi un sat de eneţi în Aigialos[113], la 10 schoine (55,50 km) depărtare de Amastris. Zenodot[114] transcrie versiunea „de la Eneta" şi declară eă aici, în mod limpede, este vorba de "actualul Amisos[115]. Alţii apoi susţin că un trib (de eneţi) din vecinătatea eappadocilor a luat parte la expediţie împreună cu cimmerienii, apoi, respins, a ieşit la Marea Adriatică. Dar versiunea cea mai acreditată este aceea care susţine că cel mai renumit trib de paflagoni îl formează eneţii din care se trăgea Pylaimenes; pe acesta l-au urmat la război foarte mulţi eneţi care, pierzîndu-şi comandantul, au trecut în Thraoia, după cucerirea Troiei şi, 544 rătăcind prin lume, au ajuns în actuala Enetică[116]. Unii susţin că şi Antenor[117] şi fiii lui au făcut parte din această ceată şi s-au aşezat lîngă golful cel mai retras al Adriatioei, după cum am arătat[118] în capitolele despre Italia. Eneţii, aşadar, din această cauză au dispărut, se pare, şi nu se mai găsesc în Paflagonia.

9 Paflagonii sînt mărginiţi înspre răsărit de rîul Halys „care, înaintînd dinsre miazăzi printre syrieni şi paflagoni, se varsă" după cum spune Herodot[119], „în Pontul numit Euxin", zicînd syrieni eappa docilor. Căci şi astăzi ei se numesc leucosyrieni sau „syrieni albi", cită vreme syrieni (şi melanosyrieni sau „syrieni negri") se cheamă cei de dincolo de

muntele Taurus. S-a întimplat ca ei să capete un astfel de nume prin comparația syrienilor de dincoace de Taurus ou ceilalți, pentru că cei de dincolo sînt oacheşi la culoare, ceilalți, nu. Pindar[12]" precizează că amazoanele conduceau „o syriană oştire cu lungă țintire", dovedind astfel aşezarea lor în The-miskyra. Iar Themiskyra[121] aparține teritoriului ami-senilor, iar Amisos. la rândul său, aparține leuoosy-rienilor de dincolo de Halys. Hotarul paflagonilor înspre răsărit îl marchează, aşadar, fluviul Halys, spre miazăzi, frigienii şi galații care s-au statornicit în Frigia, spre apus, bithynii şi rnariandynii (căci neamul cauoonilor s-a stins ou desăvîrşire de pretutindeni), spre miazănoapte, Pontul Euxin. Cum această țară a fost împărțită în Paflagonia interioară şi Paflagonia de pe țărmul mării, înitinzîndu-se de la Halys pînă în Bithynia, una din cele două regiuni, şi anume cea maritimă pînă la Heraoleia, o stăpî-nea Mithridates Eupator; din regiunea interioară el deținea numai partea din imediata vecinătate a celei maritime; unele ținuturi ale acesteia se întindeau şi dincolo de Halys (romanii înşişi au delimitat pînă aici provincia Pontica); restul se afla sub stăpâ-nirea unor dinaşti şi după alungarea lui Mithridates. Despre paflagomii din interiorul regiunii, şi anume despre cei care nu erau supuşii lui Mithridates, vom vorbi mai târziu[122]; deocamdată ne-am propus să parcurgem regiunea de sub stăpânirea lui, numită Pont.

10 Dincolo de rîul Parthenios se află mai întîi Amastris[123], oraş ce poartă acelaşi nume cu întemeietoarea sa. Este situat într-o peninsulă care are porturi de amîndouă părțile istmului său. Amastris[124] a fost soția lui Dionysios, tiranul Heracleiei, şi fiica lui Oxyathras, fratele lui Darius, regele din vremea lui Alexandru cel Mare. Ea a întemeiat oraşul din patru aşezări, din Sesamos, Kytoron, Crornne (de acestea pomeneşte şi Homer în catalogul paflago-nian), iar a patra, Tios[125]. Dar ultima aşezare repede a ieşit din comunitate, cîtă vreme celelalte au rămas

împreună, printre care era Sesamos, cetățuia orașului Amastris, după cîlte se spune; Kytoron era odinioară piața de negoț a locuitorilor Sdnopei; numele și 1-a 545 primirt după Kytoros, fiul lui Phrixos, spune Epho-ros[126]. în cîmpia Amastrianei și îndeosebi în jur de Kytoron, crește merișorul[127] cel mai ;mult și mai de soi. Iar Aigialos este un țărm întins pe mai bine de 100 de stadii (18,50 km); el are un sat ce poartă același nume, de care pomenește poetul cînd spune:

„Cromna și Aigialos și Erythynii înalții"[128]

Unii scriu:

„Cromna și Crobialos",

Erythine[129] se chemau, după eîte se spune, Eryrthri-nele de astăzi, din pricina culorii lor rroșietice; acestea sînt în fapt doi recdfi. Dincolo de Aigialos se află Carambis[130], un mare promontoriu ce se întinde spre - miazănoapte în direcția Chersonesului scitic. Am pomenit de el adeseori ca și despre Criumeto-pon din fața acestuia, care desparte Pontul Euxin în două albii.

Dincolo de Carambis se află Kinolis[131] și Antikino-lis, precum și un orășel, numit Zidul lui Abonos[132], apoi Armene[133], pe seama căreia circulă proverbul:.

„Cine-n lume n-a avut Altă
treabă de făcut Pe Armene
dinadins Cu un zid el o-a
încins".

Căci Armene este abia un sătuc cu port, aparținând, locuitorilor Sinopei.

11 Urmează, în continuare, Sinope însăși, care se află la 50 de stadii (9,25 km) depărtare de Armene, fiind cel mai renumit oraș din acele părți. L-au întemeiat milesienii. Construindu-și o flotă, Sinope a avut în stăpînirea sa marea de dincoace de Stîncile Cyanee, dar și în afara lor a luat parte la numeroase bătălii alături de eleni. După ce multă vreme

s-a bucurat de o cîrmuire independentă, oraşul Si-nope nu şina păstrat pînă la sfîrşit libertatea, ci a fost cucerit prin asediu şi a ajuns să fie aservit, mai întîi, lui Pharnakes[134], apoi urmaşilor acestuia, pînă la Mitbjridates Eupator şi la romani, care au pus capăt domniei acestuia din urmă. Iar Mithridates Eupator în acest oraş s-a născut şi aici a fost crescut. De aceea 1-a şi cinstit în mod deosebit şi 1-a socotit drept capitala regatului său. Sinope a şi fost frumos înzestrat atît de natură cit şi de mintea prevăzătoare a omului. Într-adevăr, acest oraş este aşezat pe gîtuirea unei peninsule; de cele două părți ale istmului său sînt porturi, şantiere navale şi .minunate amenajări pentru pescuitul pălămidei, din care am spus[135] că locuitorii Sinopei dețin a doua captură, bizantinii, a treia. De jur împrejurul său, peninsula este încinsă în larg de o creastă de irecifi ca nişte spinări, avînd cavități asemenea unor caverne de stînoă, numite Choinikide sau puțuri. Cînd marea se înalță, ele se umplu cu apă şi din cauza aceasta locul nu este uşor accesibil, dar şi pentru că toată suprafața stîncii este colțuroasă şi nu poate fi parcursă desculț. Din sus de această centură şi de oraş, solul este roditor şi înzestrat cu numeroase grădini cu tot felul de culturi, dar mult mai intens, suburbiile lui. Oraşul în sine este frumos împrejmuit cu zid şi este 546 strălucit împodobit cu un gimnaziu, cu agora şi cu porticuri. Cu toate acestea, el a fost de două ori cucerit, mai întîi cînd Pharnakes 1-a invadat, luîndu-1 prin surprindere, mai tîrziu apoi, cînd a fost ocupat de către Lucullus[136] ajutat de tiranul care îşi avea aici reşedința, astfel că oraşul a fost împresurat în acelaşi timp şi din interior şi din exterior. Căci Bacchides, prefectul gărzii desemnat de rege, bănuind mereu că înlăuntrul cetății se urzeşte o trădare, prin numeroasele vătămări şi asasinate ce le-a săvîrşit, i-a silit pe oameni să renunțe la amîndouă perspectivele: pe de o parte, să nu fie în stare să respingă vitejeşte atacurile, pe de altă parte, să nu negocieze asupra unor învoieli de capitulare. Aşa că au fost cuceriți. Lucullus i^a lăsat oraşului monu-

meritele care îl împodobeau, dar a luat globul celest al lui Billaros[13]' şi opera lui Sthenis: este vorba de statuia lui Autolycos[13]», erou pe care locuitorii îl considerau întemeietorul oraşului si îl cinsteau ca pe un zeu. El avea şi un sanctuar cu oracol. Se crede că Autolycos a fost unul din Argonauţii care au navigat împreuna cu Iason şi cel care a cucerit (primul) acest loc. Apoi, mai tîrziu, milesienii, văzînd poziţia prielnică a oraşului Sinope şi slăbiciunea locuitorilor lui, l-au ocupat şi au trimis în el colonişti în .prezent[139], a fost primită aici si o colonie de romani, iar o parte a oraşului si a ţinutului aparţine acestora. Sinope se află la 3 500 de stadii (647,50 km) depărtare de Templul (Chalkedonilor), la 2 000 (370 km) de Henadeia, iar de Oaramfois, la 700 de stadii (129,50 km). Sinope a dat bărbaţi de ispravă, dintre filosofi, pe Diogenes cinicul[140] si pe Timotheos Patrion[141], dintre poeţi, pe Diphiios' comicul[14]-', iar dintre istoriografi, pe Baton[1]», care a compus .Istoria Persiei".

12 De la Sinope în continuare se întîlneşte gura de revărsare a rîului Halys[14]*"; numele şi I-a primit de la minele de sare pe lingă care curge. Izvoarele sale se află tocmai în Cappadocia Mare, mai precis, în regiunea Camisene, nu departe de regiunea Pontică. Curgînd cu albie mare mai întâi spre apus, apoi cotind spre miazănoapte pe k galaţi şi paflagoni, fluviul Halys 'constituie frontiera dintre aceştia si leuoosyirieni. Şi Sinopitis[14]5 Ca şi înfa-eaga regiune muntoasă ce domină ţărmul pomenit, pînă în Bithy-nia, produce arbori buni pentru construcţiile navale şi uşor de transportat. Teritoriul însuşi al Sinopei produce şi arţar şi nucul de munte, din care se fac mese. întreaga regiune cultivată ce se întinde puţin mai sus de Ia mare este plantată şi cu măslini.

13 De la gura rîului Halys, în continuare se întîlneşte Gazelonitis[146], care se întinde pînă la Sara-mene; ea este roditoare, fiind în întregime cîmpie, şi produce de toate. Aici cresc şi turme de oi cu lină mare şi moale, extrem de rară în toată Cappadocia

şi Pont. Cresc aici şi capre de o specie rară pe alte meleaguri. Parte a acestei regiuni o stăpânesc ami- 547 senii, parte însă a dăruit-o Potmpeius lui Deiotaros[147], după cum i-a încredinţat şi ţinuturile din preajma Pharnakiei şi ale Trapezuoitului pînă în Colehida şi în Armenia Mică; Pompeius 1-a desemnat rege al acestor ţinuturi, pe lîngă tronul moştenit de la tatăl său în tetrarhia galaţilor, ca tetrah al tolistobogi-lor[148]. După moartea lui Deiotaros, posesiunile lui au fost împărţite intre mai mulţi luirmaşi.

l4 După Gazelon[149] urmează Saramene[150] şi Atmi-sos, oraş vrednic de pomenit, aflat cam la 900 de stadii (166,50 km) depărtare de Sinope. Theopom-pos spune[151] că primii întemeietori ai lui au fost mi-lesieni, apoi aşezarea a fost mărită de Timades, suverana! cappadocilor; în al treilea rând, Athenocles[152] şi atenienii, trimiţînd aici colonişti, i-au schimbat numele în Pireu. Şi pe acest oraş l-au stăpânit regii; Mithridates Eupator 1-a împodobit cu temple şi i-a mai construit un cartier. Lucullus a cucerit prin îm-presurare şi acest oraş, iar mai apoi, Pharnakes, cînd a traversat marea pe aici, pornind din Bosfor. După ce divinul Caesar 1-a eliberat de tiranie, An-tonius 1-a dat iar în stăpânirea regilor. Şi astfel oraşul a fost rău năpăstuit de tiranul Straton. In sfârşit, el a fost 'din nou eliberat de Caesar Auguste după lupta de la Aoţium, şi în prezent se află într-o stare foarte înfloritoare[153]. Căci .are în stăpânirea sa, pe lîngă alte regiuni, şi Themiskyra, reşedinţa ama-zoanelor, precum şi Siidene[154].

l5 Themiskyra este o cîrnpie, udată într-o parte de mare, aflându-se cam la 60 de stadii (11,10 km) depărtare de Aimiisos; de cealaltă parte, ea este mărginită ide o regiune muntoasă bine împădurită şi brăzdată de pîraie ale căror izvoare tocmai aici se formează. îimplinindu-şi albia din toate aceste cursuri de apă, un singur rîu, numit Thermodonit[155], străbate cîmpia. Un alt râu, la fel de mare ca acesta, curgînd din aşa numita Phanaroia[156], traversează aceeaşi cîrnpie; numele lui este Iris[157]. Acesta izvorăşte chiar

în Pont, curge prin mijlocul oraşului Comana Pontică[153] şi printr-o cîmpie mănoasă, Dazimonitis, în-dreptîndu-se spre apus, coteşte apoi spre miazănoapte pe lîngă Gaziura[159] însăşi, o veche reşedinţă regală, astăzi pustie, se îndreaptă apoi din nou spre răsărit, primind şi apele rîului Skylax[160] şi ale altar rîuri şi, trecînd pe lîngă zidul însuşi al Amas(e)iei[161], patria noastră, care este un oraş foarte bine fortificat, iese în Phanaroia. Aici, unindu-se cu el Lycos[162], care izvorăşte din Armenia, se confundă cu Iris; în continuare, îi preia cursul Themiskyra şi Marea Pontică. Din această cauză, eîrnpia Themiskyra este mereu umedă şi acoperită cu iarbă, în stare să hrănească cirezi întregi de vite precum şi herghelii de cai; ea primeşte foarte multă, mai bine zis, o permanentă 548 însamînţare cu zeea şi cu mei. Într-adevăr, apa din belşug a locului biruie orice secetă, astfel că nici foamea nu-i încearcă niciodată pe oamenii din partea locului. Regiunea suhmontană oferă a'tîta belşug de poame pădureţe, ce cresc de la sine, necultivate, ca struguri, pere, mere şi unele din soiul nucilor, încît, în orice anotimp al anului, pot să se aprovizioneze din abundenţă cei care ies la pădure, deoarece uneori fructele atîrnă încă în pomi, alteori zac pe frunzişul ce s-a scuturat din ei, ba şi sub stratul gros şi des de frunze aşternut pe jos. Bogat este aici şi vînatul ide tot soiul de sălbăticiuni, datorită prisosului de hrană.

16 Dincolo de Themiskyra se întinde Sidene, tot o cîmpie roditoare, dar nu la fel de înzestrată cu apă; ea are locuri fortificate la ţărmul mării cum sînt Side, după care şi-a primit numele şi câmpia Sidene precum şi Chabaica şi Phabda[163]. Pînă aici ţine Amisene[164]. Bărbaţi vestiţi în ale învăţăturii s-au născut în Amisene ea: matematicienii Deme-trios[165] al lui Rhathenos şi Dionysodoros, care poartă acelaşi nume ca matematicianul din Melos, .precum şi gramaticul Tyrannion pe care noi l-am audiat.

17 Dincolo de Sidene se întîlneşte Pharnakia[166], un orăşel fortificat şi, după el, Trapezuntul[167], un

oraş elen, pînă la care este o cale pe apă cam de 2 200 de stadii (407 km) de la Amisos. în continuare, de la Trapezunt la Phasis sint cam 1 400 de stadii (259 km), încît distanţa totală, de la templul Chal-kedonic pînă la Phasis, face în jur de 8 000 de stadii (1480 km) sau cu ceva peste sau sub această cifră. Cei ce fac croaziera pe lîngă acest ţărm, începînd de la Amisos, întâlnesc mai întîi promontoriul Heracleion[168], apoi un alt promontoriu zis Iasonion şi Genetes, apoi Cctyora[169], un orăşel din care s-a populat Pharnakia, după aceea Ischopolis[170], (azi) ruine, în continuare, un golf în. care sînt situate Kerasus şi Hermonassa[171], două localităţi mijlocii, apoi, în apropierea Hermonassei, Trapezuntul, după aceea, Colehida[172]. Cam pe aici pe undeva se află şi o anumită localitate cu numele Zygopolis[173]. Despre Colehida şi despre ţărmul situat mai sus de ea am vorbit[174].

18 Mai sus de Trapezunt şi de Pharnakia locuiesc tibareni[175], ehaldei şi sanni, care, mai înainte, se numeau maeroni: tot în acele părţi se află şi Armenia Mică. într-un fel, appaiţii[176] se învecinează cu aceste locuri, şi anume cei care se chemau înainte kerkiţi. Pînă pe la aceştia se întinde Skydises[177], un munte povîrnit care se uneşte cu munţii Mos-chici situaţi mai sus de Colehida; piscurile lui se află în stăpînirea heptaeomeţilor sau a celor din „Şapte sate"; tot aici se află şi Paryadres[178], care se întinde pînă în Armenia Mică, din părţile Sidenei şi ale Themiskyrei, şi formează coasta răsăriteană a Pontului Euxim. Toţi locuitorii acestor munţi sînt 549 sălbateci cu desăvîrşire, dar heptacomeţii îi întrec pe toţi ceilalţi. Unii dintre ei locuiesc chiar în .copaci sau în nişte turnuleţe, de aceea le-au şi zis cei vechi mosynici™, deoarece turnurilor ei le spuneau mo-sxjne. Se hrănesc cu carne de vînat şi cu poame pădureţe, atacă şi călătorii, sărindu-le în spinare de pe platourile lor. Aceşti heptacomeţi au măcelărit trei .cohorte de ale lui'Pompeius pe cînd traversau munţii[180], amestecînd în cratere aşezate în drumul lor un soi de miere ce provoacă nebunia şi pe care

o produc crengile copacilor[181]. Aitacîndu-i pe ostaşi, după ce aceştia au băut şi şi-au pierdut minţile, i-au decimat cu mare uşurinţă. Unii dintre aceşti barbari se chemau şi byzeri[182].

19 Chaldeii[183] de astăzi se numeau în vechime chalybi. Exact la înălţimea teritoriului lor era aşezată Pharnakia. Acest ecaş are un prim câştig natural de la mare, din pescuitul pălămidei (căci aici se face prima captură din acest soi de peşte; un alt avantaj apoi, ce-i vine de pe uscat, i-1 oferă minele[184], în prezent numai de fier, odinioară şi de argint. îndeobşte ţărmul din aceste locuri este deosebit de îngust, pentru că doar puţin mai sus de la mal se înalţă munţii plini de mine şi de păduri. Terenuri cultivate nu se găsesc prea multe. Minerilor le rămâne să-şi procure din minerit cele de trebuinţă traiului, lucrătorilor de pe mare, din pescuit şi mai cu seamă din pescuitul pălămidei şi al delfinilor[185]; căci delfinii, xirmărind bancurile de peşte, mai ales thonul -.tânăr, thynul şi pălămida, se îngraşă şi se pescuiesc uşor, deoarece se apropie de .uscat atraşi de această pradă şi uitând de orice prudenţă; sânt prinşi, de altfel, ei singuri. în acest fel, pescarii îi omoară pe delfini căci folosesc multă grăsime de peşte pentru toate nevoile lor.

20 Ei cred că acestora le zice poetul halizoni, enumerîndu-i după paflagoni:

> „Pe halizoni îi minau la război Epistrophos şi cu Odiu, Ei de departe veneau, din Alyba, de unde-i argintul"[im]

astfel, fie că textul a fost modificat din „de departe, din Chalyba", fie că oamenii se chemau odinioară alybi în loc de chalybi. Doar nu se va spune că acum a fost cu putinţă să se numească chaldai în loc ide chalybi, dar mai de mult nu puteau să se cheme chalybi în loc de alybi, şi aceasta, ţinînd seama de faptul că numele suferă multe schimbări, mai cu seamă la barbari. De pildă, o seminţie tracă

purta numele de sintieni, apoi sinți, apoi sai[187]; la aceştia .spune Arhiloh că şi-a aruncat scutul:

„Unul din sai a luat scutul meu
Pe care neatins
Eu l-am lăsat, fără să vreau,
Scăpat într-un tufiş"[m]. 550

Aceiaşi oameni se numesc în prezent sapei. Toți aceşti itoraci îşi aveau aşezările în preajma Abderei[189] şi în insulele de lîngă Lemnos. La fel şi brygii[190] şi brigii şi frigii sînt unii şi aceiaşi, după cum şi my-sii[191] (meeoni) sînt aceiaşi ou maionii şi meonii. Nu e nevoie să mai înmulțim exemplele. Demetrios Skepsios[192] bănuieşte că li s-a schimbat numele din alybi în chalybi, dar pentru că nu prevede consecințele ce decurg din această schimbare, nici cele ce se potrivesc cu ele, şi, înainte de toate, din ce pricină Homer[193] a numit halizoni pe chalybi, respinge această presupunere. Noi, opunînd acum părerii noasitre propria lui opinie precum şi presupunerile altora, încercăm să le examinăm pe rînd.

21 Unii critici corectează textul homeric astfel: „al alazonilor", în loc de „al halizonilor", alții „al amazoanelor", iar următorul, prin variantele „din Alybe", „din Alope" sau „din Alobe", ca Menecra-tes[194]; tot astfel pe unii sciți care sînt aşezați din sus de Borysthenes îi numesc alazoni[195], oallipizi şi cu alte şi alte denumiri, pe care ni le-au vînturat Hellanicos[196], Herodot şi Eudoxos; în acelaşi timp, pe amazoane le-au aşezat între Mysia, Caria, Lydia şi, după cum crede Ephoros[197], în apropiere de patria sa, Kyme. De bună seamă şi această versiune din urmă poate avea o anumită rațiune logică. Căci Ephoros s-ar putea să aibă în vedere, în cuvintele sale, regiunea ocupată mai înainte de amazoane şi populată mai tîrziu de eolieni şi ionieni. Se spune, de asemenea, că se găsesc unele oraşe care poartă nume de amazoane, cum sînt Efesul[198], Smyrna, Kyme şi Myrina. Dar Alybe sau, cum o numesc unii, Alope sau Alobe, cum ar putea să fie socotită

de poet în aceste locuri şi cum „departe de ele"? Ce este apoi cu izvorul argintului?.

22 Aceste dificultăţi se rezolvă numai prin modificarea textului, fapt pentru care Demetrios Skepsios scrie versul astfel:

> ..Peste-amazocme domneau Epistrophos şi cu Odiu[m] Din Alope venind, de unde-al amazoanelor neam e."

Dar propunând aceste soluţii, Ephoros a căzut într-o altă plăsmuire, deoarece nicăieri în aceste locuri nu se găseşte Alope, iar argumentul născocit împotriva autorităţii vechilor copii seamănă foarte mult cu o improvizaţie personală. Demetrios Skepsios pare că nu acceptă nici părerea poetului nici a acelora care îi presupun pe halizoni în jurul Pallenei[200], cum am pomenit noi în capitolele despre macedoneni. De asemenea, el se întreabă cu îndoială cum ar putea să creadă cineva că troienilor le-au sosit ca aliaţi unii din nomazii aşezaţi dincolo de Borysthenes. în schimb laudă cu osebire părerea lui Hecataios din Milet şi a lui Meneorates Elaitul[201], unul dintre discipolii cunoscuţi ai lui Xenocrates, precum şi pe cea a lui Palaiphatos[202]. Hecataios[203], în lucrarea sa Inconjurul uscatului, se exprimă astfel: „Vine la Tind oraşul Alazia[20]*, rîul Odryses[205], care curge prin ckn-pia Mygdoniei[206] venind dinspre apus, din lacul Daskylitis[207], şi se varsă în Rhyndacos"[208]; el mai adaugă ştirea că, în prezent, Alazia este pustie, dar că există multe sate de alazoni, prin care curge Odryses şi în care Apollon se bucură de o cinstire deosebită, aceasta, mai ales înspre hotarele cu eyzieenii. Menecrates, în lucrarea sa înconjurul Hellespon-tului, spune[209] că locurile de dincolo de Myrleia[210] sînt dominate de un lanţ continuu de munţi pe care îl popula (odinioară) neamul halizonilor[211]. Trebuie, zice 'el, să le scriem numele cu doi „1"; poetul îl scrie cu un singur „1" din nevoile versului. Palaiphatos adaugă[212] că Odios şi Epistrophos au pornit la război de la alazonii care locuiesc în Alope, azi Zeleia[213]. Dar oare de ce ar merita să fie acceptate

părerile acestor autori? Căci în afară de faptul că şi ei modifică vechea lecţiune, nici minele de argint nu le semnalează, nici nu (precizează in ce parte a Myrleatidei se află Alope, nici cum au sosit aceia la Ilion de aşa de departe, chiar dacă li se face concesia că a existat o Alope sau o Alazia. Căci aceste locuri ale Myrleatidei se află negreşit mult mai aproape de Troada decît cele din preajma Efesului. Totuşi cei care susţin că ■amazoanele au sălăşluit în jurul Pygelei[214], între Efes, Magnesia[215] şi Priene, spun prostii, zice Demetrios din Skepsis, deoarece expresia homerică de departe nu se potriveşte pentru acest loc. Dar s-a gindit oare Demetrios că nepotrivirea envîntuiui homeric este şi mai mare pentru ţinutul din preajma Mysiei şi a Teuthraniei[216]? 23 Aşa este, pe Zeus! Dar tot el afirmă că trebuie să acceptăm unele expresii homerice care sînt adau-se textului, fără a le lua însă la litera cărţii; aşa sînt, de pildă, de departe din Ascania[211] şi Arnaios pe nume era, pe acesta i-l dete mama-i stăpînă[218] şi luă Penelopa cheia bine încovoiată cu măna-i moale[219]. Să-i acordăm, aşadar, şi acest punct. Dar negreşit nu trebuiesc acceptate acele poziţii la care el se opreşte fără să opună argumente plauzibile acelor care susţin lecţiunea „de departe din Chaly-be". Admiţând faptul că, deşi în prezent nu mai sînt mine de argint la chalybi, s-ar fi putut întâmpla ca ele să fi fost odinioară, el nu acceptă totuşi că ar fi putut să fie chiar vestite şi vrednice de pomenit, la fel ca minele de fier. Dar oare oe piedică există, ar putea replica cineva, ca ele să fi fost totuşi celebre, la fel ca iminele de fier? Sau poate cumva producţia bogată de fier este în măsură să facă un loc celebru, dar cea de argint nu? Şi de ce, mă rog? Căci dacă minele de argint nu-şi eîştigaseră un mare renume pe vremea eroilor, decît pe timpul lui Homer, care ar putea să dispreţuiască cineva afirmaţia poetului? Sau poate întreba cineva: oare cum i-a parvenit lui Homer această ştire? Dar atunci, cum a ajuns să cunoască faima aramei din Teme-

sa[220] Italiei? Cum i-a sosit zvonul despre bogăţiile Thebei Egiptului, cu toate că poetul se afla aproape la îndoitul distanţei de Tbeba Egiptului decît de chaldei? Dealtfel, Demetrios din Skepsis nu este de acord nici măcar cu acel punct al argumentării pentru care pledează. Căci situînd aşezările din jurul oraşului Skepsis[221], patria sa, el fixează aproape de acesta şi de Aisepos[222] localităţile Neacome, Argyria şi Alazonia. Iar acestea, dacă cumva există cu ade-vărait, ar putea să fie pe la izvoarele Aisepului. Hecataios însă susţine[223] că aceste oraşe se află dincolo de gurile de revărsare ale acestui rîu. Palaiphatos[224], mulţumindu-se cu precizarea că alazonii locuiau în localitatea numită înainte Alope, în prezent Zeleia, nu face nici o afirmaţie în consens cu aceştia, poate doar cu Meneerates; dar nici acesta nu precizează care este Alope sau Alobe sau cum vor să se scrie, dar Demetrios însuşi, nici atît.

24 Pe de altă parte, împotriva lui Apollodoros, care atinge aceleaşi teme în Catalogul troienilor, am discutat pe larg mai înainte[225]; cu toate acestea, trebuie să mai adăugăim unele argumente şi acum. Apollodoros crede[226] că nu trebuie să admitem părerea că halizonii se aflau dincolo de Halys, deoarece troienilor nu le-a sosit nici o alianţă de peste Halys. Dar, în primul rînd, îl vom întreba pe Apollodoros cine sînt halizonii de dincoace de Halys şi cei „de dincolo din Alybe, de unde-i izvorul argintului". Căci nu va putea răspunde. Apoi îi vom pretinde cauza pentru care respinge posibilitatea ca troienilor să le fi sosit vreun ajutor şi de peste fluviu. Căci, deşi se întîmplă ca toate celelalte ajutoare să le fi venit de dincoace de Halys, în afară de traci, nici o piedică nu se iveşte ca acest singur sprijin să le fi sosit de peste fluviu, din regiunea aflată dincolo de leucosyrieni. Sau nu cumva pentru unele populaţii a fost cu putinţă să traverseze rîul, pornind din aceste locuri şi din altele mai depărtate încă, pentru a se război, cum se spune că făceau amazoanele, trerii[227] şi cimmerienii, dar nu putea să-l treacă un popor pentru a da ajutor? Amazoanele nu le veniră

troienilor- în sprijin penitru că Priam a purtat război împotriva lor, aliindu-se cu frigienii:

„Cînd năvăliseră acolo hordii de bărbate-Amazoane"

zice Priam,

„Doară şi eu între dlnşii eram socotit ca tovarăşa."

Iar vecinii amazoanelor nu se aflau nici aşa de departe de Tiroia, încît să fie greu să trimită după ajutoarele lor de la o asemenea distanţă, nici nu erau opriţi s-o facă din vreo duşmănie; nimic nu-i împiedica, după părerea mea, ca ei să le devină aliaţi.

25 Dar ApoUodoros nu e în stare să susţină nici vreo mărturie de-a celor vechi, oum că ei au fost eu toţii de acord că nimeni de pesite Halys nu a luat parte la războiul troian. Mai degrabă s-ar găsi mărturii contrare. Astfel, Maiandrios spune[229] că eneţii au luat parte la războiul troian venind de la leuco-syrieni, iar de la Troia ei au plecat împreună cu tracii şi s-au aşezat în preajma înfundăturii Adriati-cei; în vreme ce eneţii, care e-au luat parte la acest război, au fost asimilaţi de eappadoci. Cu această versiune se împacă şi faptul că întreagă Cappadocia din vecinătatea rîului Halys, pe porţiunea ce se află de-a lungul Paflagoniei, foloseşte două limbi şi are mai irnulte nutme paflagoniene cum sînt: Ban-gas, Baisas, Ainiates, (Rh)atotes, Zardokes, Tilbios, Gasys, Oligassys şi Manes[230]; într-adevăr, aceste nume sînt foarte frecvente în Phazemonitis[231], în Pi-molisitis, în Gazeloniitis, în Gazakene şi în foarte multe alte regiuni. ApoUodoros însuşi îmbrăţişează părerea lui Zenodotos, deoarece scrie versul homeric[232]:

„De la Eneta, de unde provine rasa catirilor Celor sălbateci".

El susţine că Hecataios din Milet consideră localitatea Eneta una şi aceeaşi cu Amisos. Iar despre

Amisos am spus[233] că aparţine leucosyrienilor şi că se află dincolo de Halys.

26 De asemenea, Apollodoros a spus undeva[234] că poetul avea ştiri despre paflagonii din interiorul ţinutului de la cei care le-au străbătut ţara pe jos; ţărmul lor însă nu-l cunoştea, după cum nu cunoştea nici restul litoralului Pomitic, pentru că, altfel, l-ar fi menţionat. împotriva acestei păreri se poate replica faptul că, pornind de la descrierea ţărmului maritim pe care l-am determinat acum, poetul a parcurs întreg acest ţărm şi n-a trecut cu vederea nimic din cele cîte erau vrednice de pomenit pe atunci. Iar dacă nu vorbeşte de Heracleia, de Amas-tris şi de Sinope, nu-i de nici o mirare, dat fiind că sînt oraşe care încă nu fuseseră întemeiate; cît despre interiorul ţinutului nu-i nimic neobişnuit că nu l-a pomenit. în afară de aceasta, a nu numi multe din locurile cunoscute nu-i semn de ignoranţă, ceea ce am arătat şi în rmdurile de la început[235]. Poetul — spune Apollodoros[236] — n-a cunoscut multe din realităţile geografice vestite din jurul Pontului, cum sînt unele .rîuri şi neamuri, pentru că, altfel, el le-ar fi menţionat cu numele. într-adevăr s-ar putea accepta această obiecţie în cazul unor nume foarte vestite, cum sînt sciţii, Maeotis şi Is-trul. Căci eu nu .cred că poetul care i-a înfăţişat pe nomazi prin termeni caracteristici drept „băutori de lapte", „fără resurse" şi ca „bărbaţi foarte drepţi", la fel şi „hippemolgi strălucitori", n-ar fi ştiut să-i menţioneze pe sciţi, ori pe sauromaţi, ori pe sarmaţi, dacă elenii i-ar fi desemnat pe atunci cu aceste nume. De asemenea, cînd vorbeşte de itraci şi de mysii de pe Istru, poetul n-ar fi trecut sub tăcere fluviul care este cel mai mare din rîurile (Europei), şi aceasta, tocmai el care era înclinat să delimiteze locurile prin rîuri; tot astfel, el n-ar fi omis să vorbească de Bosfor sau de Maeotida cînd citează pe cimmerieni[237].

27 în cazul numelor de locuri mai puţin însemnate sau neînsemnate pe vremea aceea sau, în sfîrşit, lip-

site de însemnătate pentru subiectul său, ce învinuire i s-ar putea aduce poetului? De pildă, Tanais pe atunci nu era ounoscutt prin nimic altceva decît că formează hotarul dintre Asia şi Europa. Dar contemporanii lui Homer nu foloseau încă numele nici 554 al Asiei, nici al Europei, ba nici măcar nu era împărţit pămîntul populat în trei continente pentru că, altfel, Homer le-ar fi pomenit undeva, datorită importanţei acestora, aşa cum a pomenit Libya şi vîntul Libyan oare suflă din părţile apusene ale Libyei. Dar cum continentele încă nu erau delimitate unele faţă de altele, poetul nu avea nevoie nici de Tanais, nici de pomenirea lui. In afară de aceasta, sînt multe lucruri vrednice de pomenit, dar nu i s-a ivit prilejul să-i treacă prin minte. Căci şi în cuvinte şi în fapte, prilejul joacă un mare rol. Din toate consideraţiunile de acest fel reiese limpede că face uz de o probă vicioasă oricine dovedeşte că poetul nu cunoştea un anumit lucru numai pentru faptul că nu 1-a menţionat. Chiar prin mai multe exemple se cuvine să respingem viciul procedeului lor, deoarece mulţi s-au servit de el adeseori. Trebuie, aşadar, să-i criticăm pe cei care proferează asemenea argumente, chiar de-o fi să ne repetăm. De pildă, dacă cineva ar pretinde, în legătură cu rîurile, că poetul nu le-a cunoscut, penttru că nu le-a pomenit, îi vom arăta că motivarea lui este absurdă, deoarece poetul n-a pomenit nici Meles[238], rîul ce curge pe lîngă Smyrna[239], pe care cei mai mulţi o consideră patria lui, căită vreme numeşte rîul Hermos[240] şi Hyllos; de asemenea, el nu menţionează rîul Pactolos care se varsă în mare în aceleaşi părţi cu acestea două, izvorînd din muntele Tmolos pe care, în schimb, îl numeşte. Poetul nu pomeneşte nici măcar Smyrna, nici celelalte oraşe de-ale ionienilor, după cum nu «aminteşte de cele mai multe din oraşele eolienilor, în vreme ce menţionează Miletul[241], Lesbos şi Tenedos; el nu pomeneşte nici rîul Leithaios care curge pe lîngă Magnesia, nici pe Marsyas, doi afluenţi de-ai Meandrului, în

vreme ce desemnează cu numele pe acesta din urmă[242] şi, în afară de acestea, şi

„Rhesos, Heptaros, Caresos şi Rhodios,[213]"

precum şi altele, dintre care cele mai undite nu depăşesc mărimea unor simple canale. Cînd menţionează numeroase regiuni şi oraşe, uneori poetul desemnează în acelaşi timp şi râurile şi munţii lor, alteori, nu; de pildă pe cele din Etolia şi din Attica nu le menţionează, şi nici altele mai multe la număr. Mai mult, dacă evocă rîurile foarte îndepărtate, dar pe cele foarte apropiate le trece cu vederea, negreşit aceasta o face nu pentru că nu cunoştea cele ce erau cunoscute tuturor. De asemenea, nici pe locuitorii din apropiere nu-i tratează aidoma, deoarece pe unii îi menţionează cu numele, pe alţi nu; de pildă, pe lyeieni[244] şi pe solymi îi pomeneşte dar pe mylieni, nu, nici pe pamphyîieni şi nici pe pisidieni; sau el vorbeşte despre paflagoni[243], frigieni şi mysi, dar nu-i menţionează pe mari-andyni, nici pe thyni, nici pe bithyni, nici, în sfîrşit, pe bebryci; de amazoane pomeneşte[246], de leuco-syrieni, nu, nici de syrieni, nici de cappadoci şi nici de lycaoni, în vreme ce vorbeşte mereu despre fenicieni[247], egipteni şi etiopieni. El vorbeşte, de ase-555 menea, despre cîmpia Aleion[248] şi despre arinii, dar trece sub tăcere neamul la care se află aceştia. O astfel de critică este deci falsă; ea este corectă numai cînd demonstrează că poetul a afirmat ceva greşit. Dar s-a dovedit[249] că Apollodoros nici măcar într-o astfel de critică nu a procedat corect, cînd a îndrăznit să afirme că vestiţii hippemolgi şi galacto-fagi sînit plăsmuiri curate. Acestea sînt replicile noastre la adresa lui Apollodoros. Dar să ne întoarcem reluînd firul descrierii.

28 Mai sus de ţinuturile din preajma Pharnakiei şi a Trapezuntului, sînt aşezaţi 'tibarenii şi chaldeii pînă în Armenia Mică. Aceasta este o regiune destul de roditoare. Atît ea cit şi Sophene s-au aflat mereu sub sităpînixea unor dinaşti care erau cînd

uniți prin legături de prietenie cu ceilalți armeni, cînd îşi cînmuiau treburile independent. Ei îi aveau supuşi şi pe chaldei şi pe tibareni, încît autoritatea lor se întindea pînă în Trapezunt şi în Fharnakia. Dar crescîndu-i puterea, Mithridates Eupator a devenit şi stăpînul Colchidei şi al tuturor acelor locuri, deoarece Antipatros, fiul lui Sisis, i-a cedat domeniul său. Mithridates s-a îngrijit aşa de mult de aceste locuri încît a construit în ele 75 ide fortărețe, în care şi-a adăpostit cea mai mare parte a comorilor sale. Dintre aceste fortărețe cele mai însemnate sînlt: Hydara[250], Basgoidariza şi Sinoria; ultima este un castel ridicat la hotarul cu Armenia Mare, fapt pentru care Theophanes[251] a numit-o şi Synoria sau „Megieşa". Căci întreaga regiune muntoasă a Paryadrului[252] oferă multe situații prielnice acestor aşezări, fiind bine înzestrată cu apă, acoperită de păduri şi străbătută din toate părțile de văi povîrnite şi de prăpăstii. Cele mai multe adăposturi pentru vistierii aici au fost clădite; în cele din urmă, la aceste margini ale regatului Pontic s-a refugiat Mithridates din fața ofensivei lui Pompeius; el a ocupat, lingă Dasteira[253], un munte al Akilisenei bine înzestrat de la natură cu apă (prin apropierea sa curge şi Eufratul care desparte Akilisene de Armenia Mică) şi aici a stat pînă cînd, împresurat, fu silit să fugă prin munți în Colchida şi de acolo în Bospor. Pompeius a întemeiat în preajma acestui loc al Armeniei Mici un oraş numit Nieopolis[254], care dăinuie şi astăzi şi are o populație înfloritoare.

29 Cum Armenia[255] Mică au stăpînit-o cînd unii suverani cînd alții, după cum hotărau romanii, în cele din urmă ea a ajuns sub conducerea lui Arche-laos. Astăzi însă tibasrenii şi chaldeii, pînă în Colchida precum şi pînă în Pharnakia şi Trapezunt, se află sub ascultarea Pythodoridei[236], o femeie înțeleaptă şi capabilă să cârmuiască (treburile obşteşti. Ea este fiica lui Pythodoros[257] din Tralles, a devenit 556 soția lui Polemon[258] şi a domnit împreună cu el o bucată de vreme; apoi a moştenit ea domnia, după ce soțul i-a murit la barbarii din jurul Sindikei[259]

numiți aspurgieni. Cum din căsătoria ei cu Polemon au rezultat doi fii şi o fiică, pe fiică a căsătorit-o ou Cotys sapeul[260], dar, după ce acesta a fost asasinat prin vicleşug, fiica ei a rămas văduvă trăind împreună cu copiii rezultați din această căsătorie; în prezent domneşte fiul ei cel mai vârstnic[261]. "Dintre fiii Pythodoridei[262], unul ajută la cârmuirea regatului ca simplu particular, alături de mama sa, iar celălalt a fost înscăunat de curând rege al Armeniei Mari. Ea însăşi s-a căsătorit cu Archelaos[263] şi a convieţuit cu el până la capătul zilelor lui. în prezent însă este (iar) văduvă, având în stăpînirea sa ţinuturile pe care le-am pomenit şi altele încă mai înfloritoare decât acelea, despre care voi vorbi în continuare.

30 în vecinătatea Pharnaklei se află Sidene şi Themiskyra. Mai sus de acestea este aşezată Phana-roia[264] care stăpâneşte cea mai bună parte ia Pontului; într-adevăr, aceasta este o regiune foarte prielnică pentru culturile de măslini şi viță de vie şi are şi toate celelalte avantaje cu putință, fiind adăpostită la răsărit de muntele Paryadres oare se întinde paralel cu ea în lungime, iar în părțile dinspre apus, de Lithros[265] şi Gphlimos. Mai există aici şi o vîlcea cu o lungime şi lățime vrednice de .pomenit, pe oare o brăzdează rîul Lycos, ce izvorăşte în Armenia precum şi rîul Iris la ieşirea sa din strîmto-rile Amasiei. Amândouă râurile se unesc cam pe la mijlocul acestei câmpii, iar la confluența lor este aşezat un oraş pe oare primul său .cuceritor, Mithri-dates Eupator, 1-a numit Eupatoria[266], după numele său; Magnus Pompeius, apoi, cucerindu-1 pe când era doar pe jumătate terminat, i-a adaus teritoriu şi locuitori şi i-a schimbat numele în acela de Magno-polâs. Acest oraş, aşadar, este aşezat în mijlocul câmpiei. Chiar pe coasta Paryadrului este situată Cabira[267], ou vreo 150 de stadii (27,75 km) mai spre miazăzi decât Magnopolis; tot ou atâtea stadii este şi Amaseia mai spre apus de acesta din urmă. în Cabira fuseseră amenajate palatele regale ale lui

x c; narcul de animale
Mithridates, moara de apa ş J^ t de vînă-
captive, iar în apropiere se aflau terenui
toare şi mine[263]. , numitul Castel

31 In aceste părţi se găseşte şi [a]* "^'îmită, Nou*-, o stîncă fortificată &****%££ 200 de la o depărtare de Cabira ceva mai m ca a stadii (37 km); în vîrfulei se afla ur,M*VOT di tîşneşte multă apă, iar la poalele ei unnu? P^_ pastie adîncă. Înălţimea stmcii n pante a p p
Lasă a vestei este P-fg-^S*'«e-t* o
putinţa de cucerit prin asediuJnatara
Sa este minunat tafgjjg £ manl Toată îm-
porţiune unde a fost d[ar ima]^°;/ ă gita asa mă-
prejurimea este împădurită ^fs^g km ^
sură lipsită de apă, înot sub 1201 d stadii C ,
în jurul ei nu este cu P[u]^^s postite te-
cstăşească. Aici îşi avea Mithridates aa£
zaurele cele mai de preţ, care se f * ™£ris s ?ă-
toliu închinate de Pompeius (z^-ţj^
pîneste întreagă această regiune aflata ™ «^ înkea
pămîntului barbar, care a a]uns tot sub^ «^
g la fel şi Zelitis şi Megalopolit!*'■ . Cum ™J
a'transformat Cabira în «l****Ya schimbat
regina a mai adăugat noi amenajari şi i
niSnele în Augusta. în P^^j^ ^f are şi
acest oraş reşedinţa regala. Oraşul ma e ^_
un templu al zeului aşa numit ™^fj^n&idk,
nakes"[1]; mai are apoi o mica aşezare r_
Amâna*-, care adăposteşte ^P^grV roade
viciul templului şi un teren «*£**£££ templu
revin mereu preotului. Regn au ^uT?în juft-
în aşa de mare măsura, «£**» [m]™ norocul rege-
mîntul aşa-numit ^gesc formula ,,P| n
lui" şi „pe Mân [a]\^[f]^^ [pl]\[u]de la albani
este închinat Lunei la fel ca temp ^ lui
şi ca cele -dm Frigia, ma jeler lui
Mân din ţinutul cu acelaşi [n]^, i ^ idiei
Ascaios de lîngă Antiochia dmJ^f^^hie i.
si la sanctuarul lui Men dm ^g^^ ^n
32 Mai sus de Phanaroia se afla C°>™ *^
tică; aceasta poartă acelaşi nume cu

Cappadocia Mare, este ^"f^^aît'rtuaSf iert! fort construită ...după .modelul ei, da^^^otilor felor al „ inspiraţiilor divine şi al cinstirii .PJ«>^^ ierni, <^ ^^ i r ___ , ,. arpa·s^a se petrecea mai

dUS M vorbit mai înainte de Dorylaos tactid»- „uF- ^rla fost strămoşul mamei mele, precum nul , care fiul fratelui aceluia, cun^Ph'SS am arata, ca ultimul DoryUoş orintre alte onoruri Înalte pe care le-a obţinut de te Fimator a primit ţi demnitatea de mare pont i 'de c"mana. Areât Dorylaos a tot .surprins neta-nînd domnia romanilor. De aceea, cazuid m dizgra îfe s-a prăbuşit împreună cu el şi familia (»"**>: fe tirSu, iLpherne?» unduu dinspr teta al

fSdtt nenUrile **£*£, ^* ^oare

minie pentru ca «^ ase saA uada ^

rsS2pSt£^^^s^

◦ Pe cuilus, a npl.ucXs d£cauza dusmăniei ce i-o nutrea;

la fel şi împărţirea distincţiilor.

34 Pe vremea regilor, aşadar, în acest fel a fost cîrmuită Comana, cum am arătat. Dar cînd Pompeius a preluat puterea, a înscăunat pe Archelaos mare pontif şi i-a mai adaus la terenul templului încă două schoine de jur împrejur, ceea ce face în total 60 de stadii (11,10 km), adueînd la cunoştinţa locuitorilor de pe acest teritoriu că se află sub ascultarea pontifului. Acesta era, prin urmare, adevăratul lor conducător şi, totodată, stăpînul sclavilor sacri care locuiau în oraş, doar că nu-i puitea vinde. Aceştia nu erau nici aici mai puţini de 6 000. Era acest Archelaos fiul celui cinstit de Sulla şi de Senat şi prietenul lui Gabinius, unul dintre consulari[278]. Cînd Gabinius a fost trimis în Syria, a sosit şi Archelaos în speranţa de a colabora cu el, căci Gabinius tocmai se pregătea în vederea războiului cu părţii. Dar cum Senatul roman nu i-a îngăduit colaborarea, Archelaos, renunţînd la această nădejde, dobîndi alta mai promiţătoare încă. întîmplă-tor tocmai atunci Ptolemaios[279], tatăl Cleopatrei, fu alungat de la domnie de către egipteni, tronul fu ocupat de fiica lui, sora mai[280] vârstnică a Cleopatrei. Cum acesteia i se căuta un bărbat de viţă regească, Archelaos s-a prezentat ca atare pe sine însuşi mandatarilor ei, dîndu^se drept fiul lui Mithridates Eupator. Fiind astfel acceptat, el avu parte de domnie timp de şase luni. Dar i-a pus capăt zilelor Gabinnius însuşi în lupta ce s-a dat între ei cînd l-<a reînscăunat pe Ptolemaios.

35 Fiul acestui Archelaos a obţinut funcţia de pontif în Comana, apoi, mai tîrziu, Lycomedes[281], căruia 1 s-a mai atribuit un alt teren de 4 schoine (246,66 m). După ce şi acesta a fost izgonit, în prezent deţine funcţia Dyteutos, fiul lui Adiatorix, care se pare că a dobândit această cinste de la Caesar Augustus pentru virtutea lui. Căci Augustus, adueînd în alaiul său triumfal[282] pe Adiatorix împreună cu copiii şi soţia acestuia, hotărî morţii pe bărbat împreună cu cel mai vârstnic dintre fii (acesta era Dyteutos); dar cum al doilea dintre fraţi declară

soldaţilor care-1 duceau că el este cel mai vîrstmc, se ciorovăiră amîndoi o bucată de vreme pînă ce părinţii îl înduplecară pe Dytevutos să lase celui mai tînăr gloria (de a muri), pentru că el, mai vârstnic fiind va fi un protector mai potrivit pentru mama si fratele rămas în viaţă. Astfel unul muri împreună cu tatăl celălalt rămase în viaţă şi dobîndi cinstea de mare pontif. Căci ajungând, după câte se pare, la cunoştinţa lui Augustus cele întâmplate, şi cum cei doi bărbaţi erau deja executaţi, Augustus se mîbni si-i socoti pe cei rămaşi în viaţă vrednici de binefacerea şi grija lui, dîndu-le această cinstire. 36 Oraşul Comana are o populaţie înfloritoare şi este un tîrg important pentru negustorii veniţi din Armenia. Totodată, cu prilejul procesiunilor în cinstea zeiţei, aici se adună de 'pretutindeni, din oraşe şi de pe ogoare, bărbaţi împreună eu femei, pentru'a lua parte la sărbătoare. Şi mereu alţii şi alţii poposesc aici ca să aducă jertfe zeiţei după dori i'itele fiecăruia. De aceea locuitorii oraşului se bucură de un trai îmbelşugat, iar (terenurile lor în întregime sînt cultivate ou viţă de vie. Mai sînt aici o mulţime de femei care storc câştig de pe urma propriului lor trup, cele mai multe din ele fiind închinate templului. într-un fel, oraşul Comana este un mic Corinith, pentru că la Corinth, datorita mulţimii curtezanelor caire erau închinate Afroditei, afluxul de străini oare poposeau şi ţineau sărbătoare în acest loc era foarte mare. Negustori şi slujbaşi ai armatei se ruinau aici cu desăvârşire, încît s'-a născut pe seama lor şi următorul proverb: „Nu orice bărbat poate naviga la Corintii"[283]. Aşa este, deci, Comana.

37 Întreaga regiune din jur o stăpâneşte Pytho-doris, căreia îi aparţine şi Phanairoia, Zelitis şi Megalopolitis. Despre Phanaroia am vorbit[284]. Zelitis[285] are un oraş, Zela, zidit pe dâmbul Semira-midei, având un -templu al zeiţei Anaiti's[286] pe care o cinstesc şi armenii. Jertfele se celebrează aici cu mai mare ceremonie decât în alte părţi şi jurămintele în chestiunile cele mai importanite aici le depun toţi

locuitorii Pontului. Iar numărul 'mare al hieroduli-lor şi .sinstirile acordate preoţilor de către regi aveau acelaşi caracter ca cel pe care l->am arătat mai -sus; în prezent, toate se află în puterea Pythodorei. Dar mulţi preoţi au înrăutăţit situaţia şi au micşorat atît numărul hierodulilor cât şi bunăstarea generală. S-a micşorat şi regiunea ,din jur, numită Zelitis (care are un oraş, Zela, clădit pe o colină), împărţindu-se între mai .mulţi dinaşti. Căci, în vechime, regii cîr-muiau Zela nu ca pe o cetate, .ci ica pe un sanctuar al zeilor perşi, iar preotul de aici era stăpîn atotputernic. Zela era populată de o mulţime de sclavi consacraţi şi era reşedinţă pontifului care trăia în mare belşug; slujitorilor lui, oare nu erau puţini la număr, li se acorda teren sacru, dar şi cel care constituia proprietatea preotului. Pompeius a alipit [560] Zelitidei .multe prefecturi vecine şi i-a acordat Zelei rang de oraş, de altfel şi acesteia ca şi Megalopoli-sului[287]; ,pe acesta din urmă, precum şi localităţile Culupene[288] şi Camisene, le-a unit într-un singur oraş; ele se află la hotarul cu Armenia Mică şi cu Laviansene[289], avînd ocne de sare şi o veche cetăţuie întărită, Caimisa, în prezent în ruine. Mai tîrziu, guvernatorii romani au dăruit o parte din teritoriile acestor două «etăţi preoţilor din Comana, o altă parte, preotului din Zela, şi, în sfîrşit, alta lui Ateporix[290], un regent din neamul tetrarchilor galaţi. După ce acesta muri, partea lui, care nu era mare, ajunse sub istăpinirea romanilor cu titlul de provincie (orăşelul Carana, pe care l-au format prin contopirea mai multor aşezări, constituie o unitate politică separată, ide unde ţinutul se cheamă Oarani-tis[291]); celelalte le stăpînesc Pythodoris şi Dyteutos. 38 A mai rămas să descriem din Pont regiunile dintre Caranitiis şi teritoriile oraşelor Amisos şi Si-nope, care ating' Cappadocia, Galatia şi Paflagonia. De la ţinutul amisenilor, aşadar, pînă la Halys, se întinde regiunea Phazemonitis, pe care Pompeius a numit-o Neapolitis; ea se află în părţile satului Phazemon, pe care Pompeius l-a ridicat la rang de oraş şi i-a schimbat numele în Neapolis[292]. Hotarul

dmspre miazănoapte al acestei regiuni îl marchează CJazelonitis şi ,pămîntoil aamisenilor, dinspre tous rful Halys, spre răsărit Phanaroia, iar restul «e ca frontieră regiunea noastră, a Amaseiei, cu mult cea niai întinsă şi mai bogată din toate. Partea regiunii phazemonitis, înspre Phanaroia, o ocupă un i$_{ac}$ întins ca un lac maritim, numit Stiphane^ $_{cu\ mult}$ peşte şi cu păşuni bogate în jur din tot'soiul de ierburi. El este dominat de o cetătuie fortificată în prezent pustie, numită Brizari»*, iar în apropierea ei se afla un palat regesc în ruine. Restul regiunii este în general lipsit de arbori, dar produce eer$_{ea}$i$_{P}$ băgate. Mai sus de ţinutul Amasiei sînt apele ter miale ale pliazamoniţilar cu deosebite calităţi tămăduitoare, precum şi fortăreaţa Sagylion[295] situată ne un masiv abrupt şi înalt care se ţuguie într-un Z ascuţit. Ea are un font (întărit si apă din belşug în prezent, fortăreaţa este lăsată cu totul î$_{n}$ părăsire odinioară însă regii i-au dat multe întrebuinţări' In această fortăreaţă a fost prins şi ucis Arsakes[29]"' u» presupus fiu al regelui Pharnakes, deoarece se' proclamase diraast şi schimbase regimul politic fără îngăduinţa autorităţilor romane. Dar a fost p$_{r}$-$_{n}$s dnd fortăreaţa a fost .cucerită de cei doi reci Bni ' mon şi Lycomedes[297], nu ou forţa, ci prin înfometare Căci Arsakes, izgonit din cffimpie, se refugiase fără 561 provizii în munţi. Acolo însă el a găsit rezervoarele de apă barate prin stînci uriaşe pentru că aşa ordonase Pompeius, poruncind să se dărîme fortăretplp $_{ca}$ să nu mai poată fi folosite de cei care $_{ar}$ dori ă se adăpostească în ea pentru prădăciuni. Pompeius de», aceste dispoziţii le-a dat în privinţa reeiimii Pbazemoniţis. Dar stăpînii ei ulteriori au dăruit n şi pe aceasta regilor[298].

39 Amaseia[299], oraşul nostru, se găseşte într-un defileu larg şi adine, prin care curge l$_{a}$ vale ţiul Iris; minunat înzestrat de geniul omenesc şi de fi$_{re}$ el poate servi ca oraş, în acelaşi timp, $_{;C}$a cetate fortificată. Căci o stâncă uriaşă şi povîrnită $_{s}$'tă aplecată peste fluviu, iar într-o parte a ei se Qf]$_{a}$ zidul, chiar pe malul apei, acolo unde $_{S_Q}$ ase$_{za}$t

oraşul; în cealaltă, el urcă din două laturi spre creste; două dintre aceste .creste sînt concrescute laolaltă şi formează astfel două bastioane măreţe. In interiorul acestei incinte se găsesc palatele regale şi mormintele regilor. Crestele au la bază brîne înguste pe toată lungimea lor şi o înălţime de 5 sau 6 stadii (925 m — 1110 m) pe amândouă versantele, atît cînd urci dinspre lunca rîului, cît şi dinspre suburbiile oraşului. De la baza brînei pînă în vîrful crestelor mai rămîne un urcuş abrupt de un stadiu (185 m), formînd un parapet ce rezistă la orice asalt forţat. Crestele închid, în interiorul zidurilor, rezervoare de apă ce nu pot fi interceptate, deoarece au fost săpate două canale, care coboară unul spre fluviu, altul, spre brîna crestei. Peste fluviu sînt construite două poduri, unul ce leagă oraşul cu suburbia sa, celălalt, suburbia ou regiunea din afară; căci la acest din urmă pod sfârşeşte lanţul de munţi care domină stârnea Amaseei. De la rîu în continuare se deschide o vale, la început nu prea lată, apoi ea se lăţeşte şi formează eîtnpia numită Chilioeamon[300] adică „O mie de sate". Urmează apoi Diacopene[3°]i si regiunea Pimolisene[302], în întregime roditoare, pînă la Halys. Acestea formează părţile de miazănoapte ale ţinutului Amasiei avînd o lungime cam de 500 de stadii (92,50 km). In continuarea ei, regiunea ce-a miai rămas pînă la Babanomon[303] şi la Ximene este încă mult mai largă decît aceasta şi se întinde pînă la Halys. Aceasta este lungimea ei; lăţimea, măsurată de la miazănoapte la miazăzi, atinge Zelitis şi Cappadocia Mare, pînă la troomi[304]. In Ximene se găsesc ocne de sare[305] după care se presupune că i s-a spus şi fluviului Halys. Mai sînt în ţinutul nostru şi nişte fortăreţe, mai multe la număr,' aflate în ruine, precum şi mult pământ pustiu, din cauza războiul cu Mithridates. întreaga regiune este plantată cu arbori frumoşi şi cuprinde păşuni bogate pentru cai şi pentru alte animale şi, în întregime, este bine populată. Şi Amaseia a fost rezervată regilor (ca -reşedinţă), iar în prezent ea formează un district.[306]

40 Restul teritoriului de dincolo de Halys, adică regiunea din preajma muntelui Olgassys[307] şi din vecinătatea posesiunilor Sinopei face parte din provincia Pontului. Olgassys este un munte foarte înalt şi greu de urcat. Sanctuarele acestui munte, construite peste tdt, se află în stăpânirea paflagonilor, în jurul muntelui se întinde destul teren roditor ca Blaene[308] şi Domanitis, prin care curge oul Amnia . Aici Mithridates Eupatar a nimicit complet forţele armate ale lui Nieoimedes din Bithynia[310], fără să fie el personal de faţă la bătălie, ci doar reprezentat de generalii săi. Atunci Nieoimedes, scăpând cu fuga împreună cu puţini tovarăşi de-ai săi, îşi găsi adăpost în patria sa, iar de acolo a plecat pe mare în Italia. Mithridates 1-a urmărit, a cucerit Bithynia în trecere şi a ocupat Asia pînă la Caria şi Lycia. Tot aici în câmpie se află Pompeiopolis[3"] care a fost declarat oraş; în el se află un atelier de prelucrat -arsenicul (roşu), nu departe de Pimolisa[312], o cetate domnească în ruine, după care regiunea de pe amândouă malurile râului se cheamă Pimolisene. Iar muntele cu arsenic este scobit pe dinăuntru de la minerit, deoarece lucrătorii l-au străpuns în subteran cu galerii mari. Lucrările de aici le administrează publicanii, care folosesc ca mineri pe răufăcătorii vânduţi ca sclavi pentru fărădelegile lor Căci pe lîingă munca istovitoare de aici, se spune[31] că aerul din mină este greu de suportat, ba este chiar mortal, din pricina mirosului greu al minereului, încît persoanele care lucrează aici au parte de o moarte subită. Ba adeseori se întâmplă ca exploatările să fie întrerupte din lipsă de rentabilitate, deoarece, chiar dacă sânt mai mult de 200 de lucrători, in continuu ei sînt măcinaţi de boli şi moarte. Atâtea fie spuse despre Pont.

41 Dincolo de Pompeiopolis, teritoriul ce-a mai rămas aparţine Paflagoniei din interiorul ţinutului pînă în Bithynia, cînd mergi spre apus. Această regiune, cu toate că e mică, cu puţin înaintea noastră a avut mulţi cîrmuitori[314]; în prezent, o stăpânesc romanii, deoarece familia regală s-a stins fără ur-

maşi. Partea ei din vecinătatea Bithymei se cheamă Timonitis[315], care este domeniul lui Gezatorix[316], iar în continuare, Marmolitis[317]-, Sanisene, Potamia sau „Lunca". Mai există o regiune, Kimiatene[318], în care se afla Kimiata, o cetate întărită, aşezată la poalele culmilor muntelui Olgassys. Această cetate a servit ca bază de operaţiuni lui Mithridates, supranumit întemeietorul[319], cînd a ajuns stăpânul Pontului, iar urmaşii lui au păstrat această moştenire pînă la Eupator. Ultimul care a domnit peste Paflagonia a fost Deiotaros[320], fiul lui Castor, cel poreclit Phila-delphul; acesta deţinea reşedinţa regală a lui Morzeos[321], anume Gangra, un orăşel şi fortăreaţă totodată.

42 Eudoxos[322] vorbeşte de peşti fosile în regiuni 563 uscate din Paflagonia, fără să determine anume locul, iar cînd îi fixează în terenuri umede, zice că se află în jurul lacului Ascania[323], mai jos de. Kios, fără să spună ceva limpede.

Am înfăţişat Paflagonia pentru că este vecină cu Pontul; cu paflagonii se învecinează, înspre apus, bithynii, de aceea vom încerca să parcurgem şi regiunile acestora. Apoi, reluînd-o iar de la început, vom porni din nou de la bithyni şi de la paflagoni şi vom ţese în aceeaşi urzeală ţinuturile din continuarea acestora, spre miazăzi, pînă la Taurus, oare sînt paralele cu Pontul şi eu Cappadocia. Căci o astfel de ordine şi diviziune ne sileşte să urmărn natura locurilor.

CAPITOLUL 4

1 Bithynia, aşadar, se învecinează înspre răsărit ou paflagonii, imariandynii şi unii dintre frigienii epicteţi, spre miazănoapte, ou Marea Pontică, de la vărsarea Sangarului pînă la gura Pontului[324] dintre Bizanţ şi Chalkedon, spre apus, cu Propontida, spre miazăzi, cu Mysia şi cu aşa-numita Frigia Epictetos, care este una şi aceeaşi cu cea numită Frigia Hellespontică.

2 în această Frigie, chiar de la gura Pontului, este aşezat oraşul Chalkedon, o fundaţie imegariană, precum şi satul Ch'rysopolis[325] şi Sanctuarul Chal-kedonion[326]. Regiunea, doar puţin mai sus de la mare, are un izvor, Azaritis[327], care adăposteşte crocodili mici. In continuare după ţărmul continental al chalkedonilor, urmează golful numit Astakenos[328], care face parte din Propontida. în acest golf s-a clădit Nicormedia[329], care şi-a primit numele după al unuia din regii bithyni, işi anume după numele acelui Nicoimedes[330] care a întemeiat-o. Căci mulţi regi ai lacului au purtat acelaşi nume, la fel cum au fost şi Ptolemeii, datorită renumelui celui dintâi. Tot în golf se află şi oraşul Astacos[331], fundaţie a «îega-rienilor şi a atenienilor, şi, după aceea, a lui Doi-dalses[332]; după oraş şi-a primit numele şi golful Astakenos. A fost însă distrus de Lysimach, iar pe locuitorii lui i-a strămutat în Nicomedia întemeietorul acesteia din urmă.

3 De Astakenos se leagă în continuare un alt golf, care înaintează mai mult spre soare răsare. în acesta este clădită Prusiada[333] Care se chema înainte Kios. Pe acest Kios 1-a distrus Philippos[334], fiul lui De-metrios şi tatăl lui Perseus; el a dăruit locul lui Prusias[335], fiul lui Zei'las, care 1-a ajutat a'tît la distrugerea acestui oraş cit şi a oraşului vecin, Myr-leia[336]; ultimul se afla şi în apropiere de Prusa[337]. Apoi restaurând din ruine cele două oraşe, Prusias le-a schimbat numele, pe cel al Kiosului în Prusiada, după numele său, pe al Myrleiei, în Apameia, după al soţiei sale. Este voarba de acel Prusias care 1-a găzduit pe Hamnibal[338] cînd ultimul a căutat scăpare în aceste părţi după înfrângerea lui Antioehos; acelaşi Prusias, potrivit învoieliloir sale cu regii Attalici, s-a retras din Frigia Hellespontică, pe care unii o numeau pînă atunci Frigia Mică, iar ultimii i-au schimbat numele în Frigia Epictetos. Mai sus de oraşul Prusias se înalţă un munte numit

564 Arganthonion[339]. Aici, spune legenda, Hylas[340], unul din tovarăşii lui Heracles, pe când călătorea împreună cu eroul pe corabia Argo, coborînd la mal

după apă, fu răpit de nimfe. Kios apoi, tot un tovarăş de-al lui Heracles şi în aceeaşi expediţie, doar pe cînd se întorceau de la colchidieni, a rămas în acest loc şi a întemeiat oraşul ce-i poartă numele[341]. Şi în prezent se mai ţine o sărbătoare la prusieni, cu care prilej mulţimea urcă muntele în alai zgomotos şi invocă numele lui Hylas, ca şi cum ar ieşi la pădure în căutarea lui. Deoarece Prusias a cîrmuit cetatea păstrând legături de prietenie cu romanii, pru-sienii s-au bucurat de libertate. Cei din Apameia[34]? au primit o colonie de romani. Prusa este clădită pe Olympul[343] Mysiei şi este vecin cu frigienii şi mysienii; este un oraş cârmuit de legi bune; a fost întemeiat de acel Prusias care a purtat război împotriva lui Croesus[344].

4 Este greu să se delimiteze hotarele bithynilor, frigienilor, mysilor şi, mult mai greu încă, cele ale dolionilor[345] din jur de Cyzlc, ale mygdonilor şi ale troienilor. Aceasta, şi pentru că toţi autorii sînt de părere că trebuie să fie separate fiecare din aceste neamuri; de altfel, circulă şi o zicală[346] pe seama fri gienilor şi a mysienilor:

„Ale mysilor hotară De
frigieni se separă",

numai că e foarte greu să se opereze această separare. De vină este şi faptul că imigranţii, fiind populaţii barbare şi înarmate, nu stăpâneau statornic un teritoriu ocupat, ci mai mult rătăceau din-tr-jun loc înitr^altul, izgonind mereu pe unii şi fiind izgoniţi, la rîndul lor, de alţii. Toate aceste neamuri, pot fi socotite trace, deoarece tracii ocupă şi ţărmul din faţă, pentru că nici unii nici alţii nu se deosebesc mult între ei.

5 Şi totuşi, după cit se poate presupune, Mysia pare a fi aşezată la mijloc, între Bithynia şi gura Aisopului[347], aitingînd marea şi întinzîndu-se pînă la Olymp, pe care îl mărgineşte aproape complet. In vecinătatea ei dinspre inima ţinutului, se află Frigia Epietetos, care nu atinge nici într-un punct

marea întinzîndu-se pînă în părţile răsăritene ale Sui sf regiunii ■ AsJania*[8]. Căci regiunea poarta aSaş nume[g] ea lacul. O parte a Fngiei Jpietetos Sftigiană, alta myşiană, cea mai ^£*£ Troia fiind cea frigiana. în acest sens treDuie şi cuvintele poetului cînd spune:

Phorkvs si-Ascanm, un zeu în făptură, duceau de departe, Sr din Ascania, pe fri9ienii cei gata de harţa «,

înţelegînd prin aceste cuvinte As«mia gg-*^ „„,'Pf>P există mai aproape de iroia o <uw ^ » SmySna, de lingă artuala Nfcaea, de care pame-neşte poetul cînd spune:

Morvs Ascanios şi Palmys, odraslele l^Hippation^ [5] fumai de-o zi din A^ania dinşii venisera-n Troia .

Nu-i nimic de mirare, dacă, pomenind |^,F^ A V+ «i frieienilor numit Ascanios, care soseşte S^'âx^SSă?"^ vorbeşte şi de un comandant a mysienifor tot cu numele Ascanios, care Ta Mv ne din Ascania. Căci la Homar este frecvente omonim a (bărbaţilor) si denumirea lor după nun,

lacuri şi locuri.

lacuri si locuii.

lor Căci, înfăţişînd regiunea Troiei de la poalele munţilor, din sus de Ilio-n, regiune f^^f^ tarea lui Aeneas şi numită de poet Dardania , ei Seinta în continuare, spre miazănoapte şi <SSSne> Lycia de sub conducerea lui Pandaros, cea în care se găseşte Zeleia, spumnd:

Cei din Zeleia, oraş de la poalele capului Ida Oameni cuprinşi care beau din apa cernita Aisepos ■

Mai w de Zeleia şi dincoace de Aisepos se întinde £ la mare, cîmpia Adrarteta» apoi Tereia şi Sa si îndeobşte, actuala Cyzicene^ de toga ?2oos pe care poetul o menţionează în -oantouare 5?oSlog, apoi el se întoarce iarăşi spre regiunile

de răsărit şi de pe celălalt mal al Aisepului; în acest fel, poetul lasă să se vadă că, după socotinţa sa, hotarul de miazănoapte-răsărit al Troadei îl formează regiunea care se întinde pînă la Aisepos. Dincolo de Troada este Mysia şi Olympul. De altfel, şi o veche tradiţie prezintă această aşezare a neamurilor. Dar schimbările de astăzi au strămutat multe stări ale lucrurilor, deoarece cînd unii suverani cînd alţii au ajuns stăpînii locurilor, aci unind unele regiuni între ele, aci dezmembrîndu-le. Imediat după căderea Troiei, locurile ei au fost ocupate de frigieni şi mysi. Mai tîrziu, au venit peste ele lydienii şi, împreună cu ei, eolienii şi ionienii, apoi perşii şi macedonenii, iar la urmă, romanii, pe vremea cărora cei mai mulţi şi-au părăsit şi limba şi numele, înfăp-tuindu-se o altă împărţire a regiunii. De aceea se cuvine să ne preocupăm mai degrabă de descrierea locurilor în situaţia lor prezentă, recurgînd 'doar cu măsură la istoria veche.

7 în interiorul Bithyniei se află Bithynion[353], oare, situat mai sus de Tieion, posedă regiunea Salon[356] foarte bună pentru păşuni, de unde provine brînza salonită. Tot aici se găseşte Nicaia[357], capitala Bithyniei, situată pe malul lacului Ascania (în jurul căruia se întinde o cîmpie mare, foarte roditoare, dar nu prea salubră în timpul verii). Prima temelie a Ni-caiei a pus-o Antigonos[358], fiul lui Philippos, oare i-a dat numele de Antigonia; Lysimachos i-a lărgit temeliile şi i-a schimbat numele în Nicaia, după al soţiei sale, oare era fiica lui Antipaitros. Circumferinţa oraşului, în formă de pătrat, are 16 stadii (2,96 km). Aşezat în cîmpie, el are patru porţi şi 566 străzi tăiate în unghiuri drepte astfel încît, de pe o singură piatră aşezată în miilocul gimnaziului, se puteau vedea cele patru porţi. Puţin mai sus de lacul Ascania, se află oraşul Otroia[359], la graniţa de răsărit a Bithyniei. Se crede că Otroia, la începuturile sale, şi-a primit numele de la Otreus.

8 Că Bithynia era odinioară populată de 'mysi o va mărturisi prima oară Skylax din Caryanda[360], care

arată că, în jurul lacului Ascania, s-au aşezat M-gieni şi mysi; a doua mărturie aparţine lui Dio-nysios[361], autorul lucrării întemeieri. Acesta din urmă consemnează faptul că strîmtorile __ d« lîngă Chalkedon şi Byzanţ, care se cheamă astăzi Bosforul Thraeic, se numeau la început Bosforul Mysian. Această toponimie s-ar putea considera şi o dovadă a faptului că mysii sunt traci. Dovezi sînt şi oele afirmate de Euphorion[362] cîind zice:

„Lîngă Ascaniu[3]*[3], rîu mysian, cu apele-i (line)" precum

şi ceea ce afirmă Alexandros Etolianul[364]:

„Cei ce-şi aveau locuinţa la undele ascaniene Pe ale lacului maluri, Ascaniu, unde Dolion, Fiul lui Silenos şi ăl Meliei, cinstit locuieşte".

Toate dovedesc acelaşi lucru, deoarece nicăieri în altă parte nu se găseşte vreun loc Ascaniu, decîit pe aceste meleaguri.

9 Bărbaţi vrednici de pomenit pe tărîmul educa ţiei s-tau născut în Bithynia după cum urinează: Xenoerates filosoful[365], Dionysios dialecticianul[366], Hipparohos[367] şi Theodosios[368] cu fiii săi, distinşi ma tematicieni, Cleochares[369], retor din Myrleia, Asclepiades[370] (gramaticul) şi medicul din Prusa-

10 La miazăzi de bithyni se află rnysii din jurul Olympului (pe care unii îi numesc olympieni, alţii, hellespontini), precum' şi Frigia Hellespontică. La miazăzi de paflagoni se găsesc galaţii. încă Şi rnai spre miazăzi şi de primii şi de ceilalţi, se află Frigia Mare şi Lycaonia, pînă la Taurus Cilieian şi Pisidian. Deoarece regiunile din vecinătatea Paflagoniei se întind pe lingă Pont şi Cappadocia şi 'prim. apro pierea unor neamuri pe care le-am prezentat, potri vit ar fi să descriem mai întîi regiunile din vecină tatea acestora, apoi să înfăţişăm locurile din conti nuarea lor.

CAPITOLUL 5

1 La miazăzi de paflagoni, se află aşadar galaţii. Ei se împart în trei seminţii; două, care poartă numele unor conducători de-ai lor, sîrat trocmii şi to-listobogii, sa treia seminţie, denumită după un neam gali din Celtica, o formează tectosagii[371]. Galaţii au ocupat regiunea în care locuiesc, după ce au rătăcit multă vreme şi au pătruns pe (teritoriul de sub stăpînirea regilor Attalici şi bithyni, pînă ce l-au înduplecat pe aceştia să le acorde de bunăvoie actuala Galatie[372], numită şi GaUograecia. Şeful expediţiei care i-a călăuzit la migrarea lor în Asia a fost 567 îndeosebi Leonnoirios[373]. Cum erau trei neamuri de aceeaşi limbă şi, în alte privinţe, întru nimic deosebite, ei se împărţiră fiecare în patru părţi şi dădură fiecărei subdiviziuni mumele de tetrarchie; aceasta avea în fruntea sa un tetrarch propriu, un singur judecător, un prefect al armatei subordonat tetrarchului şi doi subprefecţi militari. Sfatul care asista pe cei 12 tetrarchi era formait din 300 de bărbaţi care se întruneau în aşa numitul Dryneme-ton[374] (Stejerişul). Acest sfat judeca procesele de crimă; celelalte pricini cădeau în sarcina tetrarehilor şi ia judecătoriilor. Aşa erau rânduielile lor în vechime. In vremea noastră, galaţii erau împărţiţi în trei, apoi în două hegemonii, după care stăpînirea a ajuns în mina unuia singur, în a lui Deiotaros, iar după acesta a moştenit domnia Amyntas. In prezent, stăpînesc .romanii şi această ţară şi cea ajunsă cu timpul sub autoritatea lui Amyntas, în întregime, unindu-le într-o singură provincie[375].

2 Trocmii deţin părţile din vecinătatea Pontului şi Cappadociei. Acestea sînt cele mai puternice ţinuturi din cîte le guvernează galaţii. Trocmii şi-au zidit aici trei fortăreţe; una este Tavion[376], piaţa de negoţ a locuitorilor din partea locului, unde se află statuia colosală din aramă a lui Zeus şi sanctuarul lui ou drept de azil. O altă fortăreaţă este Mithridation[377], pe care Pompeius, despărţind-o de

regatul Pontului, a dăruit-o lui Bogodiataros[378]. A treia este Danala[379], în clare Pompeius şi Lucullus au încheiat învoiala, primul să preia comanda războiului, al doilea să-i predea puterea şi să se întoarcă (ia Roma) pentru a-şi sărbători triumful. Troomii, aşadar, aceste regiuni le ocupă, în vreme ce teetosagii, pe cele din vecinătatea Frigiei Mari, din părţile oraşelor Pessinus[380] şi Orcaorcoi. Lor le aparţinea fortăreaţa Ankyra[381], care poartă acelaşi nume ca orăşelul frigian situat înspre Lydia, în vecinătatea localităţii Blaudos. în sfârşit, tolistobogii se învecinează ou bithynii şi ou Frigia aşa-zisă Epiotetos. Fortăreţe de ale acestora sînt Blukion[382] şi Peioin; una din ele a fost reşedinţa regală a lui Deiotaros, cealaltă vistieria lui.

3 Pessinus este cel mai mare târg al locuitorilor din aceste părţi, avînd şi un templu al Mamei Zeilor» care se bucură de înaltă cinstire, doar că aici numesc pe zeiţă Agdistis[383]. Preoţii acestei divinităţi erau în vechime un fel de regenţi, care obţineau un mare venit din slujba lor preoţească. în prezent, cinstirile de care se bucurau s^au micşorat mult, dar târgul mai dăinuie. Sanctuarul a fost împodobit de regii Attalici pe potriva sfinţeniei sale cu un templu şi cu porticuri din marmură albă. Romanii au făcut celebru acest templu, prin faptul că au trimis să se aducă de aici o copie a statuii zeiţei la recomandarea oracolelor Sibyllei, cum au procedat şi cu efigia lui Asclepios din Epidauros[384]. Mai sus de oraş se înalţă un munte numit Dindymon[385], după oare Zeiţa poartă atributul Dindymene, la fel cum de la muntele Kybela[386] provine numele Kybelei. 568 Prin apropiere îşi unduieşte cursul şi rîul Sanga-rios[387]. Pe el sînt aşezate vechile localităţi frigiene, de pe vremea lui Midas şi, încă mai înainte, a lui Gordios şi a altor regi[388], fără să mai păstreze urmele unor oraşe, ci au rămas doar nişte sate cu ceva mai răsărite decât altele; aşa sînt Gordion[389] şi Gor-beus. Ultimul este reşedinţa regală a lui Castor[390], fiul lui Saocondaros,. pe care 1-a sugrumat socrul său, Deiotaros, ucigîndu-şi în acelaşi timp propria

fiică; acesta a dărâmat totodată fortăreaţa ginerelui său şi i-a pustiit cea mai mare parte a oraşului.

4 Dincolo de Galatia, spre miazăzi, se află lacul Tatta[391], care este mărginit de Cappadocia Mare în părţile morimenilor[392], dar face parte din Frigia Mare, precum şi regiunea din continuarea acestuia pînă la Tauirus, aflată în cea mai mare parte sub stăpânirea lui Amynitas[393]. Tatta este un lac în care sarea se cristalizează de la sine; într-adevăr, apa lui aşa de uşor depune sarea pe orice lucru scufundat în ea, încît se scot afară cununi de sare ori de cîte ori se lasă în apă o buclă de funie, iar păsările care ating apa cu aripa cad pe loc moarte, deoarece li se întăresc aripile de sare.

CAPITOLUL 6

1 Aşa este, prin urmare, Tatta; dar şi regiunile din jur de Oreaoreoi şi Pitnissos[394], ca şi podişurile Lycaoniei, sînt răcoroase, fără arbori, cu păşuni bune pentru măgari sălbateci, dar de apă duc mare lipsă. Chiar acolo unde s-ar găsi, puţurile ar fi de o adâncime peste măsură. Aşa sînt, de pildă, puţurile din Soatra[395] unde apa se şi vinde (Soatra este un mic orăşel de lîngă Garsaura[396]). Dar, cu toate că regiunea este săracă în apă, ea hrăneşte minunat chiar turme de oi, ce-i drept ou lînă aspră, din care însă unii proprietari şi-au dobîndit averi uriaşe. Amyntas ţinea peste 300 de turme în aceste locuri. Se află pe aici şi lacuri; cel mai mare este Caralis[397], cel mai mic, Trogitis. Tot pe aici pe undeva se află şi Ieonion[398], un orăşel bine populalt, care are şi un teritoriu în jur mai prosper încă decît cel despre care spuneam că hrăneşte măgari sălbateci. El se află în stăpînirea lui Polemon[399]. Pînă aproape de aceste locuri înaintează munţii Taurus, care mărginesc Cappadocia şi Lyeaonia dinspre cilicienii tracheioţi aşezaţi ceva mai sus. Hotarul dintre lycaoni şi cappadoci trece printre satul lycaonilor,

Coropassos[400], şi orăşelul eappadoeilor, Garsaura. Distanta dintre aceste fortărețe este cam de 120 de stadii (22,20 km).

2 Lycaoniei îi aparţine şi regiunea Isaurică[401] ce se întinde chiar pe lingă Taurus. Ea are două sate cu acelaşi nume, Isaura[402], una, numită Isaura ve che, cealaltă, Isaura bine fortificată. Sub ascultarea acestora erau şi alte sate, multe la număr, toate fiind cuiburi de tâlhari. Ele au dat mult de furcă romanilor şi lui Publius Servilius poreclit Isauricus[403], pe care noi l-am văzut. El a supus pentru romani şi aceste locuri şi a distrus cea mai mare
569 parte din fortărețele piraților de pe țărmul mării.

3 In coasta Isaurieei este situată Derbe[404], aproape alipită Cappadoeiei, fiind reşedinţa tiranului Anti-patros Derbetes[405]. Acestuia îi aparţinea şi Laranda[406]. Pe vremea noastră, şi Isaura şi Derbe se aflau sub stăpînirea lui Amyntas, care l-a atacat pe Derbetes şi l-a ucis, iar Isaura a obținut-o de la romani. Şi un palat regal şi-a construit Amyntas aici, dărîmînd Isaura veche. Pe locul acesteia, el a început să clădească zid nou, dar n-a apucat să-l termine, pentru că l-au ucis cilicienii pe când pătrundea pe teritoriul homonadeilor[407] şi a fost prins întinzîndu-i-se o cursă.

4 Căci stăpânind Antiochia[408] Pisidiei pînă la Apollonias[409] din vecinătatea Apameiei Kibotos[410] şi unele regiuni de la poalele munților Taurus precum şi Lycaonia, Amyntas a încercat să nimicească pe cilicienii şi pisidienii care, din muntele Taurus, cutreierau această regiune ce aparţinea frigienilor cît şi cilicienilor; de asemenea, el a cucerit mai multe locuri pînă atunci inexpugnabile, printre care şi Cremna[411]. Dar încă n-a încercat să cucerească cu forța Sandalion[412] care era aşezată între Cremna şi Sagalassos.

5 Cremna, aşadar, o stăpînesc colonişti romani. Sagalassos[413] se află sub ascultarea aceluiaşi prefect roman ca întregul regat al lui Amyntas; este situat la o zi de marş de Apameia, având aproape 30 de stadii (5,55 km) coborîşul de la cetățuia fortificată

pînă în oraş; i s-a dat şi numele de Selgessos. Acest oraş a fost cucerit şi de Alexandru cel Mare. Amyntas, aşadar, a ocupat Cremna, apoi a pornit împotriva homonadeilor, care erau socotiţi neamul cel mai greu de biruit; după ce a ajuns stăpîn peste cele mai multe din teritoriile lor şi a ucis şi pe tiranul acestora, el însuşi a fost prins prin vicleşugul urzit de soţia tiranului. Pe AJmyintas, aşadar, l-au dat pieirii[414] homonadeii; pe aceştia, la rîndul lor, i-a biruit Quirinius[415] prin înfometare; acesta, a luat 4 000 de prizonieri pe care i-a aşezat în 'oraşele vecine, iar locul 1-a lăsat fără bărbaţi în floarea vîrstei. In interiorul (masivilor muntelui Taurus care sînt brăzdaţi de prăpăstii foarte abrupte şi, în cea mai mare parte, de netrecut, cam pe la mijlocul lor, se află o vale şi o cîmpie cu pămînt roditor, împărţită în mai multe vîlcele. Oultivmd această eîtmpie, homonadeii locuiau pe sprinceana dealurilor ce domină cîmpia şi în peşterile[416] de aici. Trăiau mai mult înarmaţi şi făceau incursiuni pe pămîntul altora, avînd munţii drept ziduri de apărare a propriei lor ţări.

CAPITOLUL 7

1 învecinaţi ou homonadeii sînt ceilalţi pisidieni şi, mai ales, selgii, care sînt cei mai renumiţi dintre pisidieni. Cea mai mare parte a lor ocupă culmile muntelui Taurus; dar unii din trei ei, aşezaţi mai sus de Side[417] şi de Aspendos — două oraşe pamfiliene — ocupă un teren cu coline, toate plantate cu măs- 570 lini; ţinuturile muntoase din sus de acestea, le populează catennii[418], vecini cu setlgii şi cu homonadeii; sagalassi sînt aşezaţi dincoace de Taurus înspre Mi-lyada[419].

2 Artemidoros spune[420] că oraşele[421] Pisidiei sînt: Selge, Sagalassos, Petnelissos, Adada, Tymbriada, Cremna, Pityassos, Amblada, Anabura, Isinda, Aarassos, Tarbassos şi Termessos. Unii dintre pişi-

dienî sînt în întregime munteni, a ţii * taJJ^S
SS la poalele munţilor, .pe amîndoua versantele £e Pamfilia si spre Milyada, tovmm fu-se gU Senii, lydienii şi carienii, toate, neamuri Pgmce cu toate că sînt aşezate spre miazănoapte. Pamli Sen Unsă, care au multe trăsături cc^^cu nea mul eilieie'nilor, nu se abţin cu totul6e ta aetelHU hăresti, nici pe vecini nu-i tea «**£ *££ cu toate că populează părţile sudice a e P muntelui Taurus. Vecine c^^nd !^na sînt Tatei** Isinda şi Amblada, de ^L^f^. şi vinul ambladian, recomandat pentru regimuri m
[dl]? Dintre pisidienii munteni despre care am vor-1*5», unii, organizaţi în grupuri conduse «tegm, practică tîlhăriile la fel ca ««^- kjfXg după cîte se spune, s-au amestecat cu « [1]^Sad letagi, oameni ce rătăceau dintr-un 1« *.>*£ care s-au statornicit pe meleagurile lor Jajn"[0] ravurilor asemănătoare. Selge însă ^^^ cărui temelie au pus-o la origini fî**™*^ ^n chiar, înaintea lor, Calohas*". Mai J«[ui]V^Jf j£ oraş autonom, luînd o mare dezvoltare datoritaev muirii sale întemeiate pe k*, «tfrt £*^Mi_ moment dat, a atins cifra de 3>Q<X^.[b]*f culmile minată este natura acestor meleaguri pe munţilor Taurus se deschid^ o ^^..^f^ni toare, în măsură să hrănească mu şi mu de oamenu Astfel, multe locuri de aici au ^^[c]f^Z măslin şi de viţă de vie. In acelaşi ^^fj"^
păşuni grase pentru tot ^ ^J™^^** prejur, regiunea este dominata de păduri ™ de oaie esenţele, predomină însă arborele deJ>rax un copac nu prea înalt, dar drept, *« «J*^«g se fălęsc şi săgeţi styracine asemănătoare cu cel din lemn de corn*[25]. In trunchiurile **f^*T*e se dezvoltă o varietate de cari ce macină copacu pe. dinăuntru. După ce acest vierme roade lemmu^ suprafaţă, din copac curge mai ™tnunMtej^ra m asemănătoare cu tărîţele sau cu rumeguşul careje adună grămadă la rădăcina copacului. După aceea

se scurge un suc ce se încheagă uşor, asemănător cu guma. Parte a acestui lichid, căzut peste rumeguşul de la rădăcină, se amestecă cu el şi cu pămînt, afară de cantitatea care se încheagă deasupra şi rămâne pură; o altă parte de lichid se întăreşte pe coaja trunchiului, de-a lungul căruia curge, <rămî-nînd şi aceasta curată. Ei fac şi din lichidul impur un amestec cu rumeguş şi pămfot, mai bine mirositor decît cel pur, mai prejos însă ca rezistenţă (ceea ce scapă însă multora); oamenii evlavioşi îl folosesc foarte mult ca tămîie. Mult lăudat este şi soiul de crin[426] de Selge precum şi alifia extrasă din el. împrejurimile oraşului şi ale regiunii selgilor au puţine căi de acces, deoarece, muntoase fiind, sînt înţesate de prăpăstii şi de itarenţi, pe care îi creează, printre alte rîuri, şi Eurymedon[427] şi Kestros, oare se rostogolesc din munţii Selgici în Marea Pamfiliei. Pe drumurile tăiate de rîuri s-au construit poduri. Datorită fortificaţiei naturale a locurilor, selgii niciodată nu s-au aflat sub stăpînirea altora, nici în vechime,, nici mai târziu, ci totdeauna şi-au cules fără teamă roadele de pe cea mai mare parte a pământului lor; dar pentru regiunea de şes, din Parnfilia şi de dincoace de Taurus, selgii s-au luptat într-una cu diferiţi regi. Faţă de romani, ei şi-au păstrat ţara pe temeiul anumitor învoieli încheiate[428]. La Alexandru cel Mare au trimis soli care au declarat că-i primesc poruncile pe temeiul unor relaţii de prietenie. în prezent, ei sînt cu desăvîrşitre supuşi «romanilor şi sînt cuprinşi în provincia care se afla mai înainte sub ascultarea lui Amyntas.

CAPITOLUL 8

1 Cu bithynii se învecinează la miazăzi, aşa cum spuneam, mysii din jurul Olysmpului, supranumit mysian, şi frigienii. Fiecare din aceste două popoare este împărţit în două. Căci regiunea peste care a domnit. Midas şi pe CWQ o deţineau parţial galaţii

se cheamă Frigia Mare; regiunea vecină cu Hellespontul şi din jurul Olyimpului poartă numele de Frigia Mică, numită şi Frigia Epictetos. în aceeaşi situaţie se afla şi Mysia. 0 parte a ei era Mysia Olympene[429], situată în continuarea Bithyniei şi a Frigiei Epictetos, şi pe care, zicea Artemidoros[430], au populat-o mysii de dincolo de Istru; cealaltă parte a Mysiei se află în preajma Caicului[431] şi a regiunii Pergamului[432], întinzîndu-se pînă în Teuthrania şi la gurile rîului Caicos.

2 Dar aceste teritorii au suferit asemenea schimbări unele faţă de altele încît, aşa cum spuneam adesea[433], cei vechi numesc Frigia şi regiunea din jurul muntelui Sipylos[434], fără să ştim dacă se referă la Frigia Mare sau la cea Mică, fapt pentru care îi socoteau frigieni şi pe Tantalos, pe Pelops, ba şi pe Niobe. Oricum stau lucrurile, mişcarea granitelor este limpede. Căci Pergamene şi Elaitis[435], prin care Caioos se varsă în mare, şi Teuthrania dintre ele, unde a trăit Teulthras[436] şi a crescut Telephos, se află la mijlocul distanţei dintre Hellespont îşi regiunea din jurul muntelui Sipylos şi al Magnesiei de la poalele acestuia. Astfel că, aşa cum spuneam adineaori[437], e greu să precizăm, cum:

572 „A\e mysilor hotară
De frigieni se separă".

3 De altfel şi lydienii şi maeonii, pe care Hamer[438] îi numeşte meoni, sînt amestecaţi atît cu mysii cît şi între ei; între ei, deoarece unii autori susţin -că sînt unii şi aceiaşi, alţii, că sînt două neamuri distincte; pe de altă parte, ei sînt amestecaţi cu mysii, deoarece, după unii autori, mysii sînt traci, după -alţii, lydieni, recurgîndu-se la o veche explicaţie etimologică a numelui lor pe care o consemnează Xanthos Lydianul[439] şi Menecrates Elaitul[440]. Ei -deduc originea numelui mysilor de la faptul că lydienii îi zic fagului mysos. Or, în părţile Olympului se găseşte mult fag, acolo unde se spune că au fost expuşi cei decimaţi, ai căror urmaşi sânt mysii de mai tîrziu, porecliţi deci astfel după fag. Drept

mărturie stă si limba lor, care este un fel de amestec de lydiană şi frigiană. Iar mysii au locuit o bucata de vreme în preajma Olympului, dar, după ce fn-gieriii au trecut strâmtoarea dia Thracia aici şi au ucis pe conducătorul Troiei şi al teritoriului din vecinătate, ei s-au aşezat în aceste locuri, iar mysii, mai SUB de izvoarele Caicului, în apropierea lydie-nilor.

4 La astfel de poveşti contribuie atît amestecul neamurilor de pe aceste meleaguri, cit şi prosperitatea regiunii de dincoace de Halys şi mai cu seama a ţărmului pentru care au dat năvală, din toate părţile şi tot timpul, cei de pe .ţăranul potrivnic, sau chiar atunci cînd vecinii s-au atacat între ei._ Mai ales pe vremea războiului troian şi după război, s-a întâmplat să aibă loc astfel de incursiuni şi de migraţiuni, cînd barbarii şi, în acelaşi timp, elenii au avut nevoie de un imbold penltru cucerirea de teritorii străine. Dar aceste evenimente au avut loc şi înaintea războiului troian. într-adevăr pe atunci mai dăinuia încă neamul pelasgilor şi cel al cauco nilor, ca şi cel al lelegilor; în vremurile de demult, aceştia, asa după cum s-a spus[441], au rătăcit la in-tîmiplare prin multe părţi ale Europei şi pe aceştia poetul îi face aliaţi ai troienilor, nu pe cei de pe ţărmul potrivnic[442]. Cele ce se povestesc despre fri-gieni şi despre mysi sînt mai vechi decît războiul troian. Apoi faptul că sînt două seminţii de lycieni îndreptăţeşte bănuiala că amîndouă sînt de acelaşi neam, fie că lycienii din Troia au colonizat Lycia cariană, fie că lycienii din Caria au colonizat Lycia troiană. Poate si cu cilicienii s-a petrecut acelaşi lucru, pentru că şi ei au două subîmpărţin. Doar că, în cazul acestora nu putem dispune de o mărturie comparabilă, pentru că cilicienii de astăzi existau si înainte de războiul troian. Se poate aprecia ca Telephos a sosit aici din Arcadia împreuna cu mama sa, şi, cîştigînd bunăvoinţa lui Teuthras, gazda sa care i-a luat mama în căsătorie, tînărul, declarat fiul acestuia, a dobîndit domnia la mysi.

5 Şi earienii, care odinioară erau insulari, la fel şi lelegii, au devenit, după cîte se spune[443],. locuitori ai continentului, cu sprijinul cretanilor, care au întemeiat şi Miletul[444], luînd ea întemeietor al lui pe Sarpedon din Miletul Cretei. Ei i-au colonizat în Lycia de astăzi şi pe termili[445], pe care Sarpedon i-a adus din Creta în ceata sa de colonişti. Acest Sarpedon era fratele lui Minos şi Rhadamanthys şi a numit termili pe milyenii de odinioară, după cîte spune Herodot, pe aceia care, încă mai înainte, se numeau solyimi. Venind ..apoi în urma lor Lycos, fiul lui Pandion, îi numi pe aceiaşi oameni lycieni după propriul său nume. Această versiune îi înfăţişează ca unii şi aceiaşi pe solyimi şi pe lycieni, Horner însă îi distinge. Doar Bellerophontes, pornind din Lycia,

„Şi cu slăviţii solymi mai avu de luptat dup-aceea[446]".

După cum, iarăşi, pe fiul acestuia numit Peisandros[447], Ares, ziee-se,

„L-o ucis pe cînd se lupta cu solymii".

Pe Sarpedon[443] poetul îl socoteşte lycian băştinaş. 6 Drept răsplată a biruinţei li se oferea îndeosebi celor puternici bogăţiile naturale ale regiunii; de care vorbesc, fapt confirmat de multe dovezi (atît premergătoare războiului troian) eît şi ulterioare. Era pe vremea eînd s-au încumetat să rîvnească această regiune şi amazoanele, împotriva cărora se spune că a pornit cu oaste[449] Priam şi'Bellerophontes. Există apoi oraşe vechi despre care toţi recunosc că poartă nume de amazoane. Pe cîmpia Ilionului se află o colină,

„Pe care oamenii Batieia[ii0] o numesc,
Iar nemuritorii mormîntul sprinţarei Myrine[451] o socotesc".

Legenda spune că Myrina era una dintre amazoane, drept dovadă este epitetul ei. într-adevăr, cailor, datorită iuţelii cu care aleargă, li se spune „ageri",

amazoanei i s-a zis „sprințară", pentru repeziciunea căruței sale. Și astfel Myrina, se spune că este eponimul colinei cu același nume. Și insulele vecine su-îeriră astfel de permutări din cauza solului lor roditor; unele dintre ele, ca Rhodos și Cos, au fost populate de eleni înaintea războiului troian, fapt confirmat limpede și de Homer[452].

7 După războiul troian, colonizările grecești, invaziile trerilor[453] și ale eiimmerienilor[454], precum și expedițiile lydienilor și, după ele, ale perșilor și ale macedonenilor, iar în cele din urmă, ale galaților, au perturbat toate lucrurile și au produs o confuzie generală. Iar lipsa unei viziuni clare a rezultat nu numai din cauza schimbărilor, ci și din disensiunile de vedere ale istoriografilor oare mu povestesc aceleași lucruri despre aceleași realități; astfel unii din ei, cum fac tragicii[453], numesc troieni pe frigieni, carieni pe lyciemi și în chip asemănător și pe alții. Iar troienii, dezvoUtîndu-și forțele din începuturi modeste pînă ce au devenit regi ai regilor, i-au oferit și poetului și criticilor săi pricină de a se întreba care anume este Troia. Căci îndeobște Homer numește troieni pe toți aceia care au luat parte la război alături de troieni, după cum pe potrivnicii acestora îi numește danai și ahei. Dar noi nu vom cuprinde sub numele de Troia nici Paflagonia și, pe Zeus, nici Caria sau Lyeia, vecina ei. Mă refer la cuvintele poetului cînd spune:

„Deteră cMot atunci și cu larmă porniră troienii[1]"[66].

Iar despre vrăjmașii troienilor:

„Iară aheii mergeau în tăcere suflînd o turbare"*[51].

Și așa, dar și altfel se exprimă el adesea. Cu toate că lucrurile stau astfel, să încercăm totuși, pe cît e cu putință, să determinăm fiecare lucru în parte. Ceea ee ne va scăpa din istoria veche, aceasta omisă fie (pentru că nu acest domeniu relevă rostul geografiei), ci datoria ei este să înfățișeze realitățile prezente.

8 Sînt doi munţi care domină Propontida, Olym-pul mysian şi Ida[458]. La poalele Olympului se întind teritoriile bithynilor. Intre Ida şi mare se află Tro-ia[436], atingînd muntele. Dar despre Troia şi despre regiunile din continuarea ei spre miazăzi vom trata mai departe[459]. Acuma să vorbim despre regiunile Olytmpului şi despre cele din continuarea lor pînă la Taurus, fiind paralele cu - cele descrise mai înainte. Olympul, aşadar, este bine populat de jur împrejur; pe culmile sale sînt păduri întinse precum şi locuri întărite de la natură, în măsură să adăpostească tîl— hari; în ele se aşază adesea şi tirani, deoarece aici pot să reziste multă vreme în cete, cum era pe vremea noastră Cleon, un mare şef de tîlhari.

9 Cleon era din satul Gordion, pe care, dezvoltîn-du-1 mai tîrziu, 1-a preschimbat în oraş şi i-a dat numele de Iuliopolis[460]. La început, el a folosit ca ascunzătoare de tîlhari şi bază de operaţiuni pe cea mai puternică fortăreaţă, numită Callydion[461]. Mari servicii i-a adus acest tîlhar lui Antonim, pentru că el ataca pe cei care percepeau taxele pentru Labie-nus[462], pe vremea cînd acesta era prefectul Asiei, şi împiedica pregătirile de înarmare. Dar în bătălia de la Actium, Cleon 1-a trădat pe Antonius şi s-a raliat cu generalii lui Caesar Augustus. De aceea el a fost răsplătit prin onoruri mai mari deeît a meritat, obţinînd, pe Ungă binefacerile dăruite de An-tonius, altele de la Augustus; astfel, din .tîlharul de odinioară, el a ajuns un soi de regent, fiind totodată şi preot al lui Zeus Abrettenos[463], un zeu mysian, intrând sub ascultarea sa şi o parte a Morenei[464], căci de Mysia ţine şi aceasta ca şi Abrettene; el a dobândit, în cele din urrnă, pînă şi funcţia de mare

575 pontif în Comana Pontului, unde, după ce s-a instalat, a murit în decurs de o lună: 1-a răpus o boală acută, care i-a survenit fie dintr-o prea mare saţietate, fie, cum susţin slujitorii templului, din rnînia zeiţei. Căci în incinta sanctuarului se află locuinţa atît a preotului cît şi a preotesei zeiţei. Sanctuarul, în afara altor .reguli rituale, se abţine în mod vădit de la prihana alimentelor cu carne de porc, pre-

scriere extinsă asupra întregului oraş, care se fereşte chiar şi să intre în el porci. Cleon însă, înainte de toate, şi-a dat în vileag apucăturile de tîlhar, îndată după instalarea sa în acest sanctuar, prin violarea acestei datini, ca şi cum.ar fi venit nu ca preot ci ca distrugător al celor sfinte.

10 Aşa este deci Olympul. De jur împrejur el este populat, la miazănoapte, de bithyni, mygdoni[465] şi dolioni; celelalte părți ale lui le ocupă imysii şi fri-gienii epicteți. Dolioni se numesc mai eu seamă cei din preajma Cyzicului, de la Aisepos pînă la Rhynda-cos şi la lacul Daskylitis, .rnygdoni, cei din continuarea acestora pînă la teritoriul Myrleiei. Mai sus de Daskylitis, spre interior, se află alte două lacuri mari, Apolloniatis[466] şi Miletopolitis; pe țărmul Daskyli-tidei, este aşezat oraşul Daskylion[467], iar pe cel al lacului Miletopolitis, Miletupolis, apoi, lîngă oel de al treilea lac, Apollonia de pe Rhyndaeos. Cele mai multe din aceste regiuni -simt în prezent ale eyzice-nilor.

11 Există o insulă în Propontida, numită Kyzi-cos[46S] (Cyzic), legată prin două poduri de continent şi .roditoare de toată frumusețea; ca mărime ea are o circumferință cam de 500 de sltadii (92,50 km), în ea se află un oraş cu acelaşi nume, chiar lîngă poduri, precum şi două porturi, ce pot fi închise, şi hangare pentru corăbii cu o capacitate mai mare de 200 de vase. O parte a oraşului se află pe cîmpie, alta, pe coasta muntelui numit „Muntele Urşilor[469]"; mai sus de el se înalță un altul, Dindymon[470], cu un singur vîrf, avînd şi un templu al Dindymenei, Mama Zeilor, fundat de argonauți[471]. Kyzicos rivalizează cu principalele oraşe ale Asiei ca mărime, frumusețe şi bună rînduială, atît pentru vremuri de pace oît şi pentru război. El lasă impresia că a fost amenajat după un model foarte asemănător cu cele care au prevalat la Rhodos, în Massala şi în vechea Oarthagină, dintre oraşele vechi. Lăsînd la o parte cele mai multe rînduieli ale lui, menționez doar că acest oraş are trei arhitecți care se îngrijesc de cos»-

structiile publice şi de maşinile de război; el şi-a făurit apoi trei depozite, unul de arme, altul de maşini si altul de cereale; îşi păstrează cerealele nealterate amestecîndu-le cu părnînt chalcidie[472]. Kyzi-cenii au dovedit utilitatea unei astfel de organizări în războiul cu Mithridates. Căci atunci cînd regele i-a atacat[473] prin surprindere cu 150 000 de ostaşi şi cu o cavalerie numeroasă şi a ocupat înălţimea din fata oraşului, numită Muntele Adrasteiei[474], precum si'suburbia, iar apoi şi-a strămutat trupele pe culmea ce
576 domină oraşul şi a dat asaltul nu numai pe uscat ci şi pe mare' cu 400 de corăbii, cyziciemi au ţinut piept la toate aceste atacuri, încît era cit pe ce să-1 prindă de viu chiar pe regele Mithridates, înltr-un tranşeu de forma unui tunel, săpînd un alt tunel din partea potrivnică. Dar regele a apucat sa ia seama mai înainte şi să iasă din adăpost. Într-un tîrziu, Lucullus, generalul romanilor, a izbutit pma la urmă să introducă în oraş, noaptea, câteva ajutoare. De folos i-a fost (oraşului) şi o foamete (cumplită) ce căzu peste atîta mulţime de ostaşi şi pe care regele Mithridates nu o prevăzuse, încît s-a retras, lăsînd 'multe pierderi în urma sa. Romanii au cinstit oraşul Kyzicos; într-adevăr, acesta este liber pînă astăzi si posedă un teritoriu întins, parte din vechime, parte dăruit de romani. Căci cyziciemi stăpânesc şi regiunile Troadei de dincolo de Aisepos, împrejurimile Zeleiei şi Cîmpia Adrasteiei. Şi din lacul Daskylitis deţin, o parte, ei, o altă parte, by-zantinii. De asemenea, în afara Dolionidei şi a Myg-donidei, ei au în stăpînire un mare teritoriu ce se întinde pînă la lacul Miletopolitis şi chiar pînă la Apolloniatis, locuri prin care curge şi rîul Rhynda-cos ce izvorăşte din Azanitis[475]. Acesta, după ce primeşte si alte rîuri din Abrettena[476] Mysiei precum şi pe Makestos[477] din Ankyra[478] Abaeitidei, se varsă în Propontida în dreptul insulei Besbicos[479]. în aceasta insulă a kyzikenilor este un munte frumos împădurit, cu numele Artake[480]; în faţa lui se află o insuliţă cu aceiaşi nume şi, în apropiere, un promonto-

riu numit Capul Melanos[481] ce cade în croaziera celor oare călătoresc din Kyzicos la Priapos.

12 Din Frigia Epictetos fac parte oraşele[482] Aza-noi, Naeolia, Cotiaeion, Midaeion şi Dorylaeion, pre-cum şi Cadoi. Ultimul e trecut de unii autori în Mysia. Iar Mysia se întinde în interior de la Olym-pene până la Pergamene şi la câmpia zisă a Caicului, încît ea se află între Ida şi Catakecaumene[483] sau „Regiunea pkjolită de arşiţă", despre care unii spun că aparţine Mysiei, alţii, Maeoniei.

13 Mai sus de Frigia Epietetos, spre miazăzi, se află Frigia Mare, care lasă în stingă sa Pessinus precum şi regiunile din părţile Orcaorcoi şi Lycao-nia, iar în dreapta sa, pe imaeomi, lydieni şi carieni. Ea cuprinde Frigia zisă Parorealtă sau de la poalele munţilor şi Frigia dinspre Pisidia, precum şi regiunile de pe lîngă Amorion[484], Eumenia şi Synnada, apoi Aparneia[485] zisă Kibotos şi Laod'ieeia[486], eare sînt cele mai mari oraşe ale Frigiei. în jurul acestora se grupează alte orăşele, printre care Apbrodi-sias[437], Colosai, Themisonion, Sanaos, Metropolis, Apollonias, iar ceva mai departe de acestea, Peltai[488], Tabai, Euearpia, Lysias.

14 Regiunea Frigiei Paroreate cuprinde o spinare 577 muntoasă ce se întinde dinspre răsărit spre apus. La poalele ei, şi de-o parte şi de cealaltă, se deschide o cîmpie întinsă. în apropierea masivului se găsesc două oraşe, spre miazănoapte, Phi>lo>melion[489], în partea .potrivnică, Antiochia[490] numită „de lîngă Pisidia"; primaul este aşezat, în întregime, pe cîmpie, celălalt însă, pe o colină, avînd o colonie de romani. Pe acesta din urmă l-au întemeiat magneţii de pe Meandru. Romanii l-au eliberat de regi, pe vremea cînd au dăruit lui Eumenes restul Asiei de dincoace de Taurus[491]. Există aici şi un pontificat al zeului Men Arcaios[492], avînd în stăpânirea sa o mulţime de hieroduli şi de terenuri sacre. Dar a fost desfiinţat după moartea lui Augustus de către cei care au fost trimişi aici pentru moştenirea lui. Synnada nu este un oraş prea mare. în faţa lui se întinde o cîmpie cam la 60 de stadii (11,10 km) plantată cu măslini.

Dincolo de ea este satul Dokimia[493] şi cariera de piatră de Synniada[494] (aşa o numesc romanii, localnicii însă îi zic piatră dokimită sau dokimiană). La început, această carieră dădea doar blocuri mici de piatră, dar, datorită sumelor uriaşe investite astăzi de (romani (pentru lux), se extrag coloane monolite imense, asemănătoare la colorit cu piatra de alabastru; de asemenea, cu toată dificultatea transportului pînă la mare al unor sarcini atît de voluminoase, se aduc totuşi la Roma şi coloane şi plăci admirabile ca mărime şi frumuseţe.

15 Apameia este un tîrg 'al regiunii numite în special Asia Mică, aflîndu-se in al doilea loc (ca importanţă) după Efes. Căci ea constituie primul antrepozit comun pentru mărfurile ce vin atît din Italia c$t şi din Elada. Apameia este clădită la gurile rîu-lui Marsyas[495]; acest râu curge prin mijlocul oraşului, izvorînd din cetăţuia acestuia. După ce străbate suburbia vehement, avînd cursul în pantă, el se uneşte cu Meandrul. Acesta mai primise în albia sa şi apele unui alt rîu, Gingaş[498], care curge lin şi domol primtr-un teren neted. De aici, devenind (rîu mare), Meandrul curge o bucată de vreme prin Fri-gia, apoi desparte Caria de Lydia de-a lungul eîm-piei aşazise a Meandrului, descriind exagerat de multe ocoluri, astfel încît, după el, toate cotiturile râurilor se cheamă meandre. Spre capătul cursului său, el parcurge Caria însăşi, în. partea stăpînită în prezent de ionieni, şi se varsă în mare între Milet[497] şi Priene. Izvorăşte din Kelainai[498], o colină, pe care 578 se găsea odinioară un oraş omonim cu colina. Din acest oraş a strămutat Antiochos Soter[499] locuitori în Apameia de astăzi[500], oraş căruia Antiochos i-a dat nume după cel al mamei sale, Apama[501]; aceasta era fiica lui Artabazos, dată în căsătorie lui Seleueos Nicator. Aici fixează legenda întîmplările legate de Olyimpos şi Marsyas şi concursul pe care 1-a ţinut Marsyas[502] contra lui Apollon. Mai sus de aceste locuri se află un lac[503] ce produce trestie bună pentru ancii de flaut. Din acest lac tîşnesc, după cîte se

spune, amîndouă izvoarele, atît cel al rîului Mar-syas, cât şi al Meandrului.

1Q Laodiceia, un mic orăşel la început, -a luat o mare dezvoltare pe vremea noastră, ba chiar pe a părinţilor noştri, cu toate că a avut de suferit[504] de pe urma asediului, pe vremea lui Mithridates Eupa-tor. Dar fertilitatea ţarinei sale şi câţiva dintre cetăţenii săi cu bunăstare au preschimbat-o într-un mare oraş. Mai întîi Hieron[505], care a lăsat moştenire obştei mai mult de 2 000 de talanţi, a împodobit oraşul cu multe statui, apoi Zenon retorul şi fiul său, Polernon[306], pe care Amtonius, mai întîi, apoi Caesar Augustus l-au socotit vrednic chiar de domnie pentru marile sale calităţi. în locurile din jurul Laodiieeiei cresc oi de calitate nu numai în privinţa linei lor fine, prin care, de altfel, întrec chiar oile milesiene, ci şi în privinţa culorii negre ca pana corbului; de aici ei obţin venituri strălucite, la fel cum colossenii[507] din vecinătate scot cîştig din vopseaua ce le «poartă numele. în aceste părţi se varsă în Meandru Capros[508] şi Lycos. Ultimul este un rîu mare de la care îşi trage numele şi oraşul din vecinătate numit Laodiceia de pe Lycos. Oraşul este dominat de muntele Cadimos[309], din care coboară atît Lycos cît şi un alt rîu omonim cu muntele. Rîul Cadmos, aşadar, după ce curge rnai mult pe sub pămîint, îndată ce iese la suprafaţă, se uneşte într-o singură albie cu alte râuri, ceea ce dovedeşte, totodată, cît este de găunos solul de aici şi de supus cutremurelor. Căci dacă mai este vreo altă localitate, apoi Laodiceia, într^adevăr, este cumplit bîn-tuită de cutremure, la fel şi Carura din vecinătate.

17 Carura[510] marchează graniţa dintre Frigia şi Caria. Ea este un sat care are hanuri şi izvoare de ape fierbinţi ce ţîşnesc, parte, în albia fluviului Meandru, parte, deasupra malului său. Se povesteşte că odată, un am de lume, pe cînd se desfăta în hanurile lui cu un mare număr de femei, a pierit cu 579 femei cu tot într-un cutremur de pământ iscat peste noapte. De altfel, aproape întreaga regiune 'din valea Meandrului e puternic încercată de cutremure şi

are în subteran vine de foc şi de apă pînă adine în inima ţinutului. De fapt această structură a solului se întinde, începînd din eîmpii, pînă la Charonion[511]; cu aceste caracteristici este solul de la Hierapolis[512], de la Acharaca[513] Nysaidei şi din preajma Magne-siei[514] şi a Myuntelui. Solul din aceste părţi este nu numai fragil şi friabil, ci şi plin de saline şi uşor inflamabil. Poate şi cursul Meandrului de aceea face atâtea ootituri, pentru 'că albia sa îşi schimbă mereu direcţia şi, cărînd la vale multe aluviuni, le îngrămădeşte cînd într-o parte cînd într-alta a ţărmurilor, iar restul îl împinge cu putere spre mare. Printre altele, acest rîu a făcut din Poeme, oraş situat la început pe ţărmul mării, o localitate din interiorul ţinutului, alipind la ţărm un teren de aluviuni de 40 de stadii (7,40 km).

18 Şi Catakecaumene, adică „Regiunea pirjo-lită"[515], care aparţine lydienilor şi mysienilor, din asemenea pricim a dobândit acest nume. Iar Philadelphia[516], un oraş din vecinătatea ei, nici măcar ziduri sigure nu are, ci zilnic ele sînt zgîlţîite şi zdruncinate (de cutremure). Dar locuitorii oraşului sînt mereu intens preocupaţi de aceste fenomene ale solului lor şi, cînd construiesc, ţin seamă de ele. Dintre celelalte oraşe, Apameia a suferit mai multe cutremure de pământ înainte de războiul mitliridatic. Cînd regele sosi aici şi văzu oraşul în ruine, îi dărui 100 de talaoţi pentru restaurarea[517] lui. Se spune că şi pe vremea lui Alexandru cel Mare au avut loc fenomene asemănătoare. Din această pricină este firesc ca cei din Apameia să-l cinstească pe Poseidon eu toate că locuiesc în inima uscatului, şi să dea colinei şi oraşului omonim nume după Kelainos, fiul lui Poseidon, născut de Kelaino, una din Danaide; sau poate acest nume se datoreşte culorii negre a pietrelor datorate acţiunii focului. Nici cele ce se povesteau despre muntele Siplylos[518] şi despre prăbuşirea lui nu trebuiesc socotite poveşti, pentru că, şi acum de curând, cutremurele au bîntuiit Magnesia care este aşezată mai jos de acest munte, cînd, totodată, şi Sardes şi cele mai arătoase dintre oraşele

regiunii au suferit grave stricăciuni în multe cartiere ale lor. Dar împăratul Tiberius le-a restaurat, acordmdu-le ajutoare băneşti, aşa cum s-a întâmplat şi mai înainte, pe timpul nenorocirii ce s-a abătut peste locuitorii oraşului Taralles[519], cînd s-au prăbuşit gimnaziul şi alte cartiere ale oraşului, iar Caesar Augustus, tatăl lui Tiberius, i-a ajutat şi pe aceştia şi pe laodieeeni.

19 In legătură cu aceasta, se cuvine să dăm ascul tare şi vechilor istoriografi, cum este Xanthos[520], care a compus Istoria Lydiei şi care povesteşte cîite schimbări şi în cîte rînduri s-au petrecut în această ţară, fenomene pe care, de altfel, şi noi le-am pome nit într-un capitol anterior. Printre altele, aici loca lizează mitologia şi pătimirile lui Typhon[521] şi pe arimi, iar Caitakeeauimene „Regiunea bîntuită de ar şiţă" tocmai aceasta este, după cîte se spune. Nu se codesc unii să presupună că aceste fenomene afec tează (regiunile dintre Meandru şi Lydia, atît din 580 cauza mulţimii lacurilor şi a durilor, eît şi din pri cina peşterilor care se găsesc în multe părţi pe .acest teritoriu. Lacul dintre Laodiceia şi Apameia, care are adâncimea unei mări închise, degajează un miros nu numai din mâl, ci şi din subteran. Se spune că Meandrul a fost dat şi în judecată pentru că schimbă haturile ogoarelor, cînd roade terenurile dintre buclele cotiturilor sale, şi că, odată, prins asupra faptului, i s-a impus să plătească despăgubiri din vama de traversare a lui[522].

20 între Laodiceia şi Carura se află un sanctuar socotit al lui Men Cairos, cinstit cu mare evlavie. Pe vremea noastră, s-a înfiinţat aici o şcoală mare de medicină după doctrina Herophyleilor[523], sub con-ducerea lui Zeuxis, şi, după aceea, sub cea a lui Alexandros Philalethes[524]; tot astfel, pe vremea pă-rinţilor noştri, a existat la Smyrna şcoala Brasistra-teilor[525] condusă de Hikesios, şi astăzi în activitate dar cu o orientare diferită.

21 Se vorbeşte, de altfel, şi de anumite seminţii frigiene ale căror urme nu se mai văd nicăieri pe

fața pămîntului, cum simt berekynții[526]. Sau citind pe Alcman:

„Flautux meu a-ngînat Un
cîntec frigian Jcerbesian"[527].

Se vorbește și de o groapă Kerbesios[528] cu emanații pestilențiale. Aceasta se mai vede, dar oamenii cu acest nume nu mai sînt. Eshil în drama Niobe[529], confundă locurile; eroina spune că-și va aminti de Tanital și de familia lui,

„Care pe creasta muntelui Ida pe vremuri odat' L,ui Zeus
strămoșesc mîndru-altar i-au ridicat".

Și iarăși: „Sipylos pe pămîntul Idaia". Iar Tantalos spune:

„Cale de IZ zile mă silesc
Ogorul berekynthic să-însămînțez;
Vnde-Adrasteia reședința-și are
In Ida cu muget și behăit de mioare,
Care, de-altjel, cum este de-așteptat,
Toată iarba cîmpiei în dinți au jărmițat".

CARTEA A Xin-A

REZUMAT

Cartea a XIII-a cuprinde regiunile Asiei începînd de la Propontida în jos, mai precis de la Cyzic, şi continuind cu întregul ţărm al mării vecine, precum şi insulele din aceste părţi; ea stăruie mai cu seamă asupra Troiei, datorită jaimei şi celebrităţii sale, în urma războiului troian, cu toate că astăzi ea este pustie.

CAPITOLUL 1

1 Să încheiem aici relatările despre Frigia. Reîn- 581 tordsndu-ne acum din nou la Propontida şi la ţărmul din continuarea rîului Aisepos[1], vom urma aceeaşi ordine a descrierii coastelor (ca pînă acum). Prima regiune a acestui ţărm este Tornada[2], a cărei faimă, cu toate că azi e numai ruine şi pustietate, oferă descrierii noastre un subiect vast şi nu dintre cele mai uşoare. Pentru aceasta, cerem iertare şi rugăm pe cititori să nu ne reproşeze lungimea (descrierii ei) mai mulit nouă decît celor care doresc cu ardoare să cunoască locurile celebre din vechime. Se mai adaugă la lungimea descrierii numărul mare al elenilor şi al barbarilor care au populat această regiune, precum şi faptul că scriitorii n-au furnizat aceleaşi date despre aceleaşi locuri, şi nu pe toate în mod desluşit. Printre primii dintre aceştia se situează Homer, care permite să ne formăm o imagine despre cele mai multe (din aceste locuri). Se cuvine, deci, să luăm în considerare cuvintele poetului ca, dealtfel, şi ale celorlalţi scriitori, înfăţişînd mai în-tîi sumar natura locurilor.

2 Din Cyzicena, şi anume de la regiunile din preajma Aisepului şi ale Graniculuí[3], pînă la Aby-

dos şl Seatos', se Întinde H^^^^nS de la Abydos pînă la ^^J^SUriei
Ilionului[6], ale insulei Tenedos şi ale^ Ale Troas.
Mai sus de toate aceste ţinuturi se i

Lecton, pe de o parte, nui ^ , regiunile ve-
Canai', pe de altă parte smt cuprmse reg u cine cu Assos,
Adramyttion A arneus rttan v
cum si golful BJ*te£££ *g ^t«ea lor sînt se întinde insula
Lesfaos.-^^ahă la Hermos si meleagurile din preajma
Kyniei puia la WJ ; SSe!., unde este îneeputuj ^^rSff X.
dei. Regiunile suspomemte ^"ile Ai-poetul arată că peste
ţara ce ţinea din p sepului si ale regiunii actuale Cyaoena
gna Caicos au fost stăpini mai .#seama *og ^

auxiiari este enumerat in rândul aliaţilor
STSnaşii (lui Homer) nu g-ţS^g-S
nite- ei folosesc numele (locurilor) oseDit, ereu
SSie districte. Mai cu «-lonnle denUor ^
pricinuit discuţii, mai puţn I na căci ea^ ^
fa o mai mare ^^y^^£^£v^

S5 cu patru seraţii r^aijec^nSi
rea eolică faţă de cea ionica, aşa_caea a ap
formeze anumite genun de txaji a datau^
multe veacuri. Into-adevar, Orestes^ a c
pul de colonişti -^^XilosUi-a urmat la
zilele in Arcadia, fiul sau ren
domnie; el a înaintat P^f «L Ttoaaa,JaW
după războiul troian, cam in aceeaşi vre

fSKpS« SuS-c^nia.eolică

S^nS^r^Xt^ii cea mai

mare parte a oştirii în Lesbos, a cucerit insula. Cleues, fiul lui Doros, şi Malaos — care sînt strămoşii lui Agamemnon — au adunat oştire cam în acelaşi timp în care a strîns şi Penthilos, doar că grupul de colonişti al lui Penthilos a apucat s^o ia înainte trecînd din Thracia în Asia, în vreme ce aceştia au poposit multă vreme în părţile Locridei şi ale (muntelui Phrikion[14], dar, ,mai tîrziu, traver-sînd şi ei imarea, au întemeiat Kyme numită Phrico-nis[15] de lîngă muntele Locricon.

.4 Cum eolienii s-au risipit pe întreg teritoriul care spuneam că a fost desemnat de poelt cu numele Troadei, scriitorii ide după Homer numesc Eo-lida,, unii, întreg teritoriul, alţii, numai o parte a lui, şi Troia, urnii, întreaga regiune, alţii, numai o porţiune a ei, fără să cadă la o deplină înţelegere unii cu alţii. Homer fixează începutul Troadei chiar pe locurile de lîngă Propootida pornind de la Aise-pos; Eudoxos[16], de la Priapos" şi Artake, un loc din insula cyzicenilor situat în faţa localităţii P>ria-pos, restrîngîndu-i graniţele la un teritoriu mai mic. Damastes[18] apoi, restrîngîndu4e şi mai mult, începe 583 Troada de la Parion, dar şi el o prelungeşte pînă la Lecton; alţii apoi procedează altfel. Charon din Lampsacos[19] imai scoate alte 300 de stadii (55,50 km), mareînd începutul Troadei de la Praction — acestea sînt stadiile de la Parion la Praction[20] — pînă ce ajunge la Adramyttion; Skylax din Oaryanda[21] o începe de la Abydos. în chip asemănător, Ephoros[22] delimitează Eolida de la Abydos la Kyme, alţii, într-altfel.

5 Locul ce poartă, pe drept cuvînt, numele Troiei este minunat conturat de poziţia muntelui Ida, un masiv înalt orientat spre apus şi spre marea de la asfinţit, cotind puţin spre miazănoapte şi spre ţărmul învecinat. Acesta este malul Propontidei din strîmtorile ce ţin de la Abydos pînă la Aisepos şi la Cyzicena. Marea de la asfinţit este Hellespontul cel din afara (Propontidei) precum şi Marea Egee. Cum muntele Ida are multe ramificaţii la poale şi are formă de coropişniţă, el se termină în următoa-

rele două promontarii: unul din jurul Zeleiei, şi altul, aşa numitul Lecton. Primul sfîrşeşte înspre inima uscatului puţin mai sus de Cyzicena (acestta aşa se şi numeşte: Zeleia[23] cyzicenilor), iar Lecton înaintează înspre largul mării Egee, fiind situat în calea celor care navighează dinspre Tenedos spre Lesfoos.

„Pînă sosiră pe muntele plin de dihănii şi ape, Ida. Din mare, la Lectos ieşind, pe uscat apucară[24] Hypnos (Visul) si Hera".

versuri în care poetul vorbeşte despre Lecton, potrivit cu starea de fapt a locurilor. într-adevăr, pentru că Lecton aparţine muntelui Ida şi deoarece acesta este primul loc de debarcare întîlnit de călătorii spre Ida, poetul a vorbit corect; — potrivită este, de asemenea, şi expresia „plin de ape", deoarece mai ales în aceste părţi muntele este foarte bogat în izvoare. Dovadă, numărul mare al râurilor sale:

„Cîte din munţii Idaia la mare coboară in pantă Rhesos şi Heptaporos[25]..."

şi, în continuare, toate celelalte pe care poetul ie-a înşirat şi pe care noi putem astăzi să le vedem —. Iar cînd zice celor două capete ale muntelui ramificaţii ale poalelor, este vorba de Lecton şi Zeleia[26], el determină în raport cu acestea şi culmea Gar-garon[27], zicîndu-i vîrf; într-adevăr, şi astăzi, Gargaron este un loc anumit în părţile de sus ale Idei, de la care îşi trage numele actualul oraş Gargara[28] Eolică. Locurile dintre Zeleia şi Lecton sînt primele din Troada pe care le întîlnesc cei care pornesc din Propontida; ele ţin pînă în părţile strîmtorii[29] de lingă Abydos. Urmează apoi teritoriile din afara Propontidei pînă la Lecton. 584 6 După ce ocoleşte promontoriul Lecton, călătorul întîlneşte un golf întins, pe care îl creează muntele Ida, curbîndu^se dinspre Lecton spre continent, şi promontoriul Canai, situat faţă în faţă cu Lecton. Unii âl numesc Golful Idaion[30], alţii AdramVttenos.

In acest golf, pînă la gurile rîu'lui Hermos, se înşiră oraşele eolienilor, aşa după cum am spus. Am arătat de asemenea, în rîndurile premergătoare, că pentru cei care navighează din Byzan'tion înspre miazăzi, calea descrie o linie dreaptă, ce înaintează mai înrtîi pînă la Sestos şi Abydos, prin mijlocul Propon-tidei, apoi, pe lîngă ţărmul Asiei, pînă în Caria. Păstrând în mintea noastră aceasîtă precizare, trebuie (acum) să dăm ascultare celor care vorbesc în continuare, şi, în cazul că menţionăm unele golfuri în această călătorie, trebuie să înţelegem ca promon-toriile sînt cele oare le creează, fiind aşezate pe aceeaşi linie îndreptată oarecum spre imiazăzi.

7 Cei care scrutează mai profund aceste locuri îşi dau seama din spusele poetului că întreg acest, ţăran s-a aflat sub stăpînirea troienilor, fiind împărţit în nouă ocîrmuiri; acestea se aflau sub conducerea lui Priam, pe vremea războiului troian, şi se numeau Troia. Dovadă slujesc următoarele amănunte: Ahile şi oamenii săi, văzînd la început că troienii sînt apăraţi de ziduri, au potrivit lucrurile 'astfel ca războiul să se poarte în afara oraşului şi să-l cucerească prin împresurare.

> „lato declar că am nimicit cu-ale mele corăbii Douăsprezece cetăţi populate, iar cu pedestrimea Unsprezece la Troia cea rodnică-n glie"[31].

Căci Ahile desemnează cu numele Troici întreg ţărmul continental devastat de el. Or au fost răvăşite atunci, printre altele, şi ţinuturile din faţa insulei Lesbos, în părţile ei de lîngă Theba[32], Lyraessos şi Pedasos, cel populat de lelegi, ca şi districtul lui Eurypylos[33], fiul lui Telephos:

„Cum l-a ucis pe fiu' lui Teleph cu tăişul de-aramă"[u],

iar Neoptolem[35], „pe eroul Eurypylos". Aceste regiuni, aşadar, zice că au fost devastate, şi Lesbosul însuşi:

„Lesbosul bine zidit cînd el cucerit-a"[38]
„Lyrnessos şi Pedasos atunci năruit-a"[31];
„Cînd cele două cetăţi, Lyrnessos şi Theba luase"[3]*.

Din Lyrnessos a fost adusă Briseis:

„Din Lyrnessos pe ea după multe trudiri o luase"*[9].

La cucerirea acestui oraş au căzut Mynes (şi Episfcro-phos[40]), zice poetul, după cum arată Briseis când îl plînge pe Patrocle.

„Insă tu, bun şi milos, cînd sărmanul Ahile-mi răpuse Soţul meu drag şi mărit, pe Mynes, şi-i sparse cetatea, Nu mă lăsai să mai plîng"[a].

Căci ea se referă la Lyrnessos cînd spune „cetatea divinului Mynes", pentru că acesta-i era cfomuitorul şi aici a căzut el în luptă. Iar din Theba a fost luată Chryseis[42]:

„Contra Thebei pornirăm, prea sHnta cetate-a lui Vultur"
Eetion.

Printre prizonierii aduşi de la Theba se afla, zice poetul, şi Chryseis ...

„Andromaea[u] mărinimosului Domn Eetion
Care şedea în cetate la Theba sub muntele Placos^
Cel păduros, al cilicienilor domn iscusitul"[iB].

Aceasta, deci, este a doua «cârmuire troiană după cea de sub Mynes. Se potrivesc cu aceste cuvinte şi cele spuse despre Andromaca, în cele ce urmează:

„Hector, ah biata de mine! Amîndoi ne-am născut în aceeaşi Zodie, numai că tu în palatul lui Priam, în Troia, Eu sub pădurile muntelui Placos, la Theba"[47].

Cuvinte care nu trebuiesc înţelese la propriu, ci ca o figură de stil: „Amîndoi în Troia, numai că tu în palatul lui Priam în Troia, eu la Theba" sau „de la Theba".

A treia cîrmuire este cea a lelegilor, şi ea troiană, [Ir]Altes

care peste lelegii războinici domneşte"'®.

a cărui fiică Priam a dat viață lui Lycaon şi lui lydoros[49]. Şi cei enumerați în Catalog sub ascultarea lui Hectar se cheamă troieni-.

„Peste troieni era domn al lui Priam fecior, încoifatul Hector,
oşteanul măreț"[50], la fel si cei de sub ascultarea lui Aeneas.

„Peste dardani domnia-şi avea feciorul preabunul Al lui Anchises
vlăstar"[51], fiind şi aceştia troieni; într-adevăr aşa i se adresează:

„Tu Aeneas, al troienilor sfetnic prea bune"[52].

Urmează apoi lycienii de sub porunca lui Panda-ros[53], pe oare, la fel, îi numeşte troieni: „Cei din Zeleia, oraş de la poalele muntelui lda, Oameni cuprinşi[54] care beau din apa cernită Aisepos, Fură conduşi ca troieni de Pandaros, al lui Lycaon Fiu arătos"[55]. Aceasta este a şasea ooîranuire a Troiei. în continuare, şi cei situați între Aisepos şi Abydos sînt tot troieni, căci regiunea vecină cu Abydos se află sub stăpînirea acestui oraş:

„Cei din Percote[55] pe urmă, din jur de Praction, din Sestos Şi din Abydos precum şi din falnic-Arisbe statură Sub ascultarea lui Asios Hyrtakianul, alesul"[5"]. Or la Abydos trăia fiul lui Priam, păscînd caii, se înțelege cei părinteşti.

„Pe Democoon păli, pe copilul din flori al lui Priam, Care veni din Abydos, din țara sirepelor iepe"[x]. La Percoite păştea boii fiul lui Hiketaon[59], negreşit 586 nu boi străini nici acesta:

„întîi ocărăşte pe-al lui Hiketaon
Vrednic fecior, Melanip[m], care-n vreme ce încă duşmanii
Nu se iviseră boii chiloşi şi-i păştea In Percote"[u],

astfel că şi această regiune era troiană şi cea din continuarea ei, pînă la Adrasteia. Căci peste aceasta domneau

„Cei doi feciori ai lui Merops din oraşul Percote"[62].

Toţi, aşadar, sînt troieni, începând de la Abydos pînă la Adrasteia, fiind împărţiţi în două, unii sub conducerea lui Asios, ceilalţi sub a Meropizilor[63]. După cum şi Cilicia era dublă, una Thebaică, cealaltă, Lyrnessis[6]*: 'acesteia din urmă i s-ar putea atribui şi ocînmuirea lui Eurypylos, care se afla în continuarea Lyrnesidei. Că peste toate acestea domnea Priam o dovedesc limpede cuvintele lui Ahile adresate acestuia:

„Odinioară auzeam că şi tu aveai parte de bine Şi că din Lesbos, ostrovul domnit de Macar^[5], plnă-n ţara Frigiei şi pînă unde se întinde la deal Hellespontul Nemărginit, erai tată şi Domn fericit ca nici-unul"[ee].

8 Pe vremea aceea, aşa a fost Troia. Mai tîrziu au urmat tot felul de schimbări. Căci regiunile de la Cyzic, pînă la Praction, au fost populate de fri-gieni, iar cele ide la Abydos, de traci. Ba încă mai înainte de aceste două neamuri, le-au stăpînilt be-brycii şi dryopii[67]; ţinuturile din continuarea lor le-au deţinut trerii, traci şi aceştia. Cîmpia Thebei era stăpînită de lydieni, meonii de pe a'tunei şi de acei dintre mysienii aflaţi înainte vreme sub ascultarea lui Telephos şi Teuthras, care au mai supravieţuit. Cum poetul uneşte într-o singură regiune Eoiida şi Troia şi cum eolienii au cuprins întreaga regiune de la Hermos pînă la ţărmul de lîngă Cyzic întemeind aici oraşe, nici descrierea noastră n-ar fi nelalocul ei, dacă am uni în aceeaşi regiune ţinutul desemnait azi în mod particular Eoiida, şi anume de la Hermos pînă la Lecton, şi cea din continuarea ei, pînă la Aisepos. In descrierea fiecărei regiuni în parte le vom distinge iarăşi, comparînd cele desemnate de poet şi de alţi scriitori cu cele existente în prezent.

9 Dincolo de oraşul cyzicenilor şi de Aisepos se află începutul Troadei homerice. Iată cum vorbeşte poetul despre ea:

„Cei din Zeleia, oraş de la poalele muntelui Jda, Aphnei înstăriţi ce beau din apa cernită Aisepos, Fură conduşi ca troieni de Pandaros, al lui Lycaon Fiu arătos"[68].

Pe aceştia îi numea şi lycieni; aphnei li se zice după lacul Aphnitis, căci şi aşa se cheamă Daskylitis[69].

10 Zeleia este situată la (marginea poalelor mun telui Ida, la 190 de stadii (35,15 km) depărtare de Cyzic, mai aproape de mare, şi anume cam la 80 de stadii (14,80 km) de revărsarea rîului Aisepos. Hoimer enumera apoi în parte locurile de dincolo de Aisepos astfel:

„Cei din oraşul Adrasteia şi din Apaisos precum şi Din Pitya şi din răsărita (Ferea, cu toţii
Fură sub cîrma lui Amphios şi-a lui Adrast, care avură Tată pe craiul Merop din oraşul Per cote"[10].

Aceste locuri sînt subordonate Zeleiei. Le stăpînesc kyzikenii şi priapenii chiar pînă la ţărmul mării. Prin împrejurimile Zeleiei curge rîul Tarsios[71], avînd douăzeci de traversări pe aceeaşi cale, la fel ca Hep-taporos[72] de care vorbeşte poetul. (Un alt rîu, ce curge de la Nicomedeia la Nicaia[73], <sre douăzeci şi patru de traversări. Multe are şi eel ce parcurge distanţa de la Pholoe la Eleia[74]. .. Sparthon[75] numără 25; multe are şi rîul ce curge de la Coskinia[76] la Alabanda; 75 de traversări are rîul ce curge din Tyana la Soloi[77] prin muntele Taurus).

11 Mai sus de gura Aisepului, cam la . . . stadii, se ridică un tumul care e socotit mormîntul lui Memnon[78], fiul lui Tithon; aproape de el se gă seşte şi satul lui Memnon. între Aisepos şi Priapos curge Gramcos, în mare parte a lui prin cîmpia Adrasteiei, unde Alexandru i-a biruit[79] în luptă, dîndu-le o grea lovitură satrapilor lui Darius, şi a cucerit întreaga regiune dintre Taurus şi Eufrat.

Pe Granicos se afla oraşul Sidene, care deţinea un mare teritoriu desemnat cu acelaşi nume. în prezent oraşul e distrus. La hotarul dintre Kyzikene şi Priapene se afla un loc ce-i zice Harpagia[80] („Răpiri"), de unde spune legenda că a fost răpit Gany-medes. Alţii zic că el a fost irăpit de lingă promontoriul Dardanion, din apropiere de Dardanos.

12 Priapos este un oraş şi un pont la mare; unii autori susţin că este o fundaţie a milesienilor care au colonizat şi Abydos şi Proconnesos, i£n aceeaşi vreme; alţii, că ar fi intemeialt de cyziceni. Numele oraşului este dat după cel al zeului Priap[81], venerat de locuitori, fie că ritualul acestui zeu a fost strămutat aici de orneii[82] de lîngă Corinth, fie pentru faptul că zeul, după eîte se spune, a fost fiul lui Dionysos şi al unei nimfe şi oamenii au început să-1 cinstească, deoarece este foarte prielnică viţei de vie şi regiunea aceasta şi, în continuare, cea din vecinătatea ei, cea a parienilor şi a lampsacenilor; doar odinioară Xerxes i-a dăruit lui Thamistocles[83] oraşul Lampsaeos pentru producţia sa de vin. Dar acest zeu a fost luat în considerare de generaţiile mai tinere, pentru că nici Hesiod nu 1-a cunoscut pe Priap, ci Ji s-a părut asemănător cu zeii atJtiei cum sînt Orthanes[84], Conisalos, Tyehon şi alţii asemenea lor.

13 Această regiune se numea odinioară Adrasteia şi Câmpia Adrasteiei, deoarece aşa se obişnuia să se desemneze cu nume dublu acelaşi ţinut, ca de pildă şi Theba şi Cîmpia Thefoei, şi Mygdonia şi Cîmpia Mygdoniei[85]. Callisthenes spune[86] că Adrasteia s-a numit după regele Adrastos[87], care a zidit cel dinţii un templu divinităţii Nemesis. Oraşul se află situat între Priapos şi Pariom, avînd la periferia sa o cîmpie cu acelaşi nume, în care se afla şi un oracol al lui Apollon Aetaios şi al Artemidei,'în regiunea Pyote (Paetye[88]); dar a fost strămutată la Parion întreaga podoabă a templului, la fel şi piatra, cînd templul s-a dărâmat şi s-a clădit în Parion un altar; acesta este opera lui Hermocreon[89], vrednic de îndelungă aducere aminte, atît în privinţa dimensiunilor lui cît şi a frumuseţii. Oracolul a încetat să

mai funcţioneze, la fel ca cel din Zeleia. Aici nu se vede nici un sanctuar al Adrasteiei, nici al divinităţii Nemesis, dar aproape de Cyzic există un templu al Adrasteiei sau al „Răzbunării". Antimachos[90] vorbeşte despre el astfel:

„O mare zeiţă Ie-o dobîndit Adrastos i l-a-nălţat
Toate-ocestea de la zei: Pe al Aesopului maluri.
Un altar i s-a clădit Unde cinste i s-a dat
Prima oară numai ei; Adriasteiei printre neamuri .

14 Şi oraşul Pariaţi este situat la mare; el are un port mai mare decît Priapos şi s-a dezvoltat pe seama acestuia din urmă; căci parienii, cinstind în mod deosebit pe regii Attalici, sub stăpânirea cărora se afla Priapene, au tăiat mult din teritoriul oraşului Priapos, cu îngăduinţa acelora. în aceste locuri fixează legenda pe aphiogeni[91], pretinzând că_ei ar avea o oarecare înrudire cu şerpii, pentru că bărbaţii acestora, după cîte se povesteşte, îi vindecă pe cei muşcaţi de viperă atimgîndu-i în continuu, ca cei care descântă de muşcătură; mai întâi ei transfera asupra lor însile vineţeala, apoi fac să înceteze umflătura şi durerea. Se .povesteşte că şeful acestui neam a fost un erou preschimbat din şarpe; poate că acesta era unul din psyllii[92] Libyei, iar puterea de vindecare s-a transmis acestui neam de-a lungul multor generaţii. Parion este întemeiat de mi-lesieni, erythreeni şi de parieni.

15 Pitya se află în Pityus al Parianei[93], avînd mai sus de ea un munte cu pini. Este situată între Parion şi Priapos, în regiunea Linon, la mare, unde se culeg scoici linusiene, cele mai bune din toate.

16 In porţiunea de la Parion la Priapos cad Vechiul Proconnesos şi Noul Prooonnesos[94], avînd un oraş şi o mare carieră de piatră albă foarte apreciată;'într-adevăr, cele mai frumoase opere ale oraşelor de aici, printre care, în primul rînd, cele din Cyzic, din această piatră sînt făurite. De aici este poetul Aristeas[95], autorul poemului zis Arimaspea, un vraci ca nimeni altul.

17 Munţii Tereiei[96], după unii, ar fi masivii din Peirossos[97], din continuarea Zeleiei, şi se află în stăpânirea cyzieenilor. în aceşti munţi s-a amenajat rezervaţia regală de vînătoare pentru regii lydieni şi, mai (târziu, pentru cei persani. La 40 de stadii (7,40 km) de Lampsacos, unii autori indică o colină, pe care se află templul sfîrut al Mamei Zeilor[98], supranumit al Tereiei.

18 Şi Lampsacos[99] este situat ia mare, fiind un oraş vrednic de pomenit, cu un port bun, care se păstrează în bună stare, de altfel ca şi Abydos. Se află ca la 170 de stadii (31,45 km) depărtare de acesta. Mai de mult, el s-a numit Pityussa („Pinoa-sa"), cum se spune că se numea şi insula Chios. Pe partea potrivnică a Chersonesului se află orăşelul Callipolis[100]; acesta este situat pe un promontoriu ce se întinde mult spre Asia din regiunea lampsaceni-lor, încît braţul de mare de traversat nu este mai lat de 40 de stadii (7,40 km).

19 Pe teritoriul dintre Lampsacos şi Parion se află oraşul şi rîul Paisos[101]; oraşul a fost distrus, iar paisenii s-au mutat în Lampsacos, fiind şi ei colonişti de-ai milesienilor la fel ca lampsacenii. Poetul i-a zis oraşului în amândouă felurile, şi Apaisos şi Paisos, fie adăugind prima silabă „A"; „şi populaţia din Apaisos"[102], fie omiţînd-o „care-n belşugatul Paisos locuia"[103]. Rîul şi azi se cheamă Paisos. A milesienilor este şi localitatea Colonai[104] situată mai sus de Lampsacos, în interiorul regiunii Lacmpsa-kena. Alta este Colonai de la capătul mării Helles-pontului, situată la 140 de stadii (25,90 km) depărtare de Ilion. De aici se spune că se trage Kycnos. Anaximenes[105] pretinde că există o localitate Colonai şi în Erythraia, şi în Focida, şi în Thessalia. In regiunea Pariana este Iliooolona[106], iar în regiunea Lampsakena, se află un loc foarte roditor în viţă de vie, numit Gergithion[107]. Există şi un oraş Ger-githa[108] întemeiat de gergiţii[109] din Kymaia; căci se află şi acolo un oraş, cu numele la plural şi feminin, Gergithes, unde s-a născut Kephalon gergithul. Şi azi se vede un loc Gergithion în regiunea

Kymaia[110], lingă Larisa. Din Parion era Neopto-lemos[111] supranumit glosograful, vrednic de pomenit, iar din Lampsacos, Charon[112] istoriograful, Adei-mantos şi retorul Anaximenes, precum şi Metro-doros, tovarăşul lui Epicur. Dar chiar însuşi Epicur a fost într-un fel lampsacian, deoarece îşi-a petrecut timpul în Lampsacos şi a avut ca prieteni pe cei mai buni locuitori din acel oraş, pe unii ca Idomeneus[113] 590 şi Leon. De aici a strămutat Agrippa „Leul răpus", opera lui Lysippos[114], pe care a expus-o în dumbrava dintre lac şi braţul de mare vecin.

20 Dincolo de Lampsacos se află Abydos şi ţi nuturile dintre ele, despre care Homer, cind a vor bit, le-a luat în considerare împreună; mă refer atît la ogorul lampsacian olt şi la o parte din cel parian — căci aceste oraşe nu existau pe vremea războiului troian —.

„Cei din Percote pe urmă, din jur de Praction, din Sestos Şi din Abydos precum şi din falnic-Arisbe statură Sub ascultarea lui Asios Hyrtakidul, alesul"[115]

zice în continuare;

„Cap de războinici purtat de roibii cei mari şi sălbateci; El din oraşul Arisbe veni, de la rîul Selleeis".

Vorbind în acesit fel, poetul a arătat, se pare, că reşedinţa regală a lui Asios[116] este Arisbe, de unde spune că a venit „El din oraşul Arisbe veni, de la rîul Selleeis". Numai că aceste locuri simt atît de obscure, încît istoriografii nici măcar nu vorbesc la fel despre ele, afară doar de faptul că Arisbe s-a aflat cîndva în apropiere de Abydos, de Lampsacos si de Parion, şi că şi-a schimbat numele în acela de Vechea Percote[117].

21 Cit priveşte rîurile, despre Selleeis poetul afirmă că trecea pe la Arisbe, de vreme ce Asios a venit la război de la Arisbe şi de la rîul Selleeis. Există şi un rîu Practios[118] — oraşul Praotion însă nu se mai găseşte, cum credeau unii — iar acest TÎU curge printre Abydos şi Lampsacos.

Expresia „ei locuiau în jur de Praction" -trebuie înțeleasă în preajma rîului, ea în următoarele versuri:

„Cei aşezați lîngă rîul Kephisos divinul"[119]

Şi

„Pe lîngă rîul Partheniu vestite ogoare lucrară"[126].

Există şi în Lesbos un oraş Arisbe[121], al cărui ogor îl stăpînese methysmnienii; este şi un rîu Arisbos[122] în Thraeia, după cum am spus, şi în apropierea lui locuiesc tracii kebreni[123]. Tracii şi troienii au multe nume la fel, ca, de pildă, tracii scai, rîul Seaios, zidul Scaion si Porțile Skeie[124] din Troia; tracii xanthi si rîul' Xantrios[125] în Troia, Arisbos, afluenit al Hebrului, Arisbe[126] de lîngă Troia; rîul Rhesos la Troia, Rhesos[127], regele tracilor. De asemenea, exista încă un personaj omonim cu Asios Hyrtakidul, menționat şi acesta de poet:

„Asiu voinicul <şi unchiul de mamă-al viteazului Hector, Frate el geamăn Hecubei şi fiu al lui Dymas, pe rîul Sangarios, in Frigia, avîndu-şi a sa locuință"[12]*-

22 Abydos a fost întemeiat de milesieni, cu îngăduința lui Gyges[129], regele lydienilor, deoarece sub stăpînirea acestuia se aflau pe atunci atît acele locuri - cât şi Troia întreagă; ba şi un promontoriu de lîngă 591 oraşul Dardanos se numeşte Gigas[130]; acesta se află. la gura Propontidei şi a Hellespontului, la egală depărtare de Lampsacos şi de Ilion, ca la 170 de stadii (31,45 km). In aceste părți, brațul de mare este de 7 stadii (0,295 km) lățime — eslte brațul pe care Xerxes[131] 1-a legat cu un pod de vase — şi el formează hotarul dintre Europa şi Asia. Promontoriul Europei se cheamă Chersones[132] din cauza figurii sale; el formează strîmtoarea în părțile unde a fost legat podul; acest promontoriu se află în fața oraşului Abydos. Sestos este cel mai înfloritor oraş din Chersones. Din pricina vecinătății lor, şi acest

oraş s-a aflat sub ascultarea aceluiaşi conducător ca Abydos, deoarece oamenii de pe acele vremuri nu-şi delimitau domeniile prin ipărţi ale 'continentelor. Abydos şi Sestos se află -cam la 30 de stadii (5,55 km) depărtare unul de altul, socotind din portul unuia, pînă în portul celuilalt. Locul în care a fost podul se află la mică depărtare de amândouă oraşele, înspre Bropontida, cînid vii din Abydos, în direcţia potrivnică, dacă porneşti din Sestos. Locul de lingă Sestos în care a fost legată puntea de vase se cheamă Apobathra („Debarcarea"[133]). Sestos se situează mai spre interiorul Plropontidei şi mai sus de curentul ce porneşte din ea; de aceea mai uşor se traversează din Sestos, dacă se face o uşoară deviere spre Turnul preotesei Hero[134], de unde, părăsind vîslele, curentul însuşi ajută la traversare. Cei care trec braţul de mare dinspre Abydos trebuie să eoteaseă în direcţia opusă vreo 8 stadii (1,48 km) până la un turn din părţile oraşului Sestos, apoi să traverseze oblic, ca să nu aibă curentul pe deplin pieptiş. După războiul troian, Abydos era populat de traci, apoi de milesieni. Deoarece oraşele Propon-tidei au foslt incendiate de Darius[135], tatăl lui Xerxes, şi Abydos a avut parte de aceeaşi soartă. El le-a incendiat aflând că, după reîntoarcerea sa de la sciţi, nomazii se pregăteau să traverseze braţul de mare împotriva lui spre a se răzbuna pentru cele pătimite, ca şi de teama ca nu cumva oraşele să ofere oştirii acelora vase de transport. Iar pe lângă celelalte schimbări, cu scurgerea vremii, s-a adăugat şi această cauză la confuzia locurilor. Dar despre Sestos şi despre întregul Chersones am vorbit mai înainte[136] la un loc cu teritoriile Tliraciei. Theopompos spune[137] că oraşul Sestos este mic, dar bine Întărit, şi este legat de port printr-un zid de două plethre (61,66 im); şi din această cauză şi datorită curentului, el este stăpân peste traversările strîmtorii.

23 Mai sus de teritoriul abydenilor, in Troada, se situează Astyra[138], care aparţine astăzi abydenilor. în prezent, acest oraş se află în ruine, înainte vreme însă el era independent şi avea mine de aur, care azi

sînt sărace, fiind epuizate, la fel ca minele din Tmolos de lingă rîul Pactolos[139]. De la Abydos la Aisepos sînt, după cîte se spune, cam 700 de stadii (129,50 km), mai puține însă în linie dreaptă pe mare. 592 24 în afara oraşului Abydos se află regiunile din jurul Ilionului, atît cele de pe litoral pînă la Leoton, cît şi cele din Câmpia Troiană şi de la poalele Idei de sub ascultarea lui Aeneas. Homer numeşte aceste locuri în două feluri, uneori zicîndu-le astfel:

„Pe dardanieni îi ducea căpitanul războinic Aeneas, Al lui Anchises prea vrednic fecior"[uo],

nuinindu-i deci dardanieni; alteori însă le spune dardani:

„Hei$_t$ lycieni şi troieni, dardani care bateți de-aproape"[ul].

Probabil aici s-a situat în vechime oraşul pe care poetul îl numeşte Dardania:

„Zeus ce bubuie-n nori născut-a întîi pe Dardanos, Care oraşul Dardania întemeie"[142].

în prezent însă nu se mai păstrează în acest loc nici o urmă de oraş.

25 Platon presupune[143] că, după potop, au existat trei forme de existență socială: prima, pe culmile munților, simplă şi sălbatecă, deoarece oamenii se temeau de apele care acopereau cîmpiile pînă spre culmi; a doua, la poalele munților, deoarece încetul cu încetul ei prinseră curaj, cînd cîmpiile începură să sece. Al treilea, cel de la şes. S-ar putea vorbi şi de un al patrulea fel de viață şi de al cincilea şi, de asemenea, de mai multe, ultimul este cel de pe litoral şi din insule, după ce s-a risipit orice frică de acest fel. Pe măsură ce oamenii au prins mai mult sau mai puțin curaj să se apropie de mare, s-ar putea înregistra tot mai multe feluri de guvernări şi de instituții, după cum se remarcă diferite trepte de organizare socială la oamenii simpli şi primitivi care

au trecut la rînduielile paşnice ale celui de-al doilea fel de viaţă socială. Se observă şi la aceştia unele deosebiri privind moravurile primitive, semiprimitive şi civilizate, de la care numele organizării sociale a trecut treptat asupra practicilor de viaţă urbane şi civilizate, instaurate după îmbunătăţirea moravurilor odată cu schimbarea locurilor şi a felului de trai. Platon afirmă că. Homer a arătat aceste deosebiri, deoarece a dat ca exemplu, pentru primul fel de viaţă socială, traiul ciclopilor, care erau culegători de fructe sălbatice şi populau culmile, locuind în peşteri: ..-

„Nu seamănă cu mina lor, nici ară, Dar
nearat, nesemănat, pămîntul, Udat numai
de ploi ce cad din nouri, Le dă de toate"[Ui].

Zice poetul:

„N-au loc de sfat, nici lege n-au ciclopii, Ci
şed pe culmea munţilor în peşteri Şi fiecare-şi
vede doar de casă, De soaţe şi copii, de alţii nu
le pasă"[1*5].

Al doilea fel de viaţă este cel aflat sub cîrmuirea lui Dardanos:

„Care oraşul Dardania întemeie, pe cînd Troia Nu se zidise pe cimp şi nu-i era vatra-aşezată; Ei locuiau pîn-atunci la poalele muntelui Ida"[ue].

A treia organizare socială este cea de sub cînmui-rea lui Ilos[147], în eîrnpie. Acesta este socotit întemeietorul Ilionului; de la el îşi trage numele şi cetatea. Poate de aceea a şi fost îngropat Ilos în mijlocul cîmpiei, deoarece a fost primul care a cutezat să statornicească o aşezare omenească în eîimp deschis:

„Fug înapoi spre movila-mormîntul bătrînului Ilos Dardanianul
pe cimp — şi-o-ntind spre smochinul
sălbatec"[UB].

Dar nici acesta n-a avut deplin curaj în cimpie, căci nu si-a construit oraşul acolo unde este in prezent ci cam cu 30 de stadii (5,55 km) mai sus spre răsărit si spre Ida si Dardania, în părţile satului zis azi al ilienilor. Ilienii de astăzi, iubitori de glorie si dorind să fie considerat al lor vechiul Ihon, au oferit motiv de dispută celor care aduceau argumente din poemele homerice; căci localitatea de astăzi nu pare să fie cea de pe vremea lui Homer. Alţi autori relatează că oraşul (Ilion)[149] a schimbat mai multe locuri; în cele din urmă, şi anume cam pe vremea lui Croesus[150], s-a statornicit pe locul unde este astăzi. Astfel de strămutări înspre formele de reliet mai joase petrecute pe atunci consemnau, cred, deosebiri de viaţă şi de organizare socială. Dar aceste probleme trebuiesc cercetate şi cu alte prilejuri.

26 Oraşul ilienilor de astăzi, pînă la o vreme, a dăinuit ca sat, după oîte se spune, avînd un templu al Athenei mic şi fără valoare. Dar ajungînd m ei Alexandru cel Mare, după victoria de pe Gramcos, a împodobit templul cu ofrande şi i-a dat aşezării titlul de oraş; el a poruncit oamenilor săi, meşteri în construcţii, să restaureze aşezarea prin noi edificii, apoi a declarat-o cetate liberă şi scutita de dări.

Mai ttîrziu, după înfrîngerea perşilor[151], a trimis ilienilor -o scrisoare mărinimoasă, promiţîndu-le ca le va crea din localitate un oraş mare şi un templu vestit si le va institui si întreceri sacre. După moartea lui'Alexandru, în special Lysimachos s-a îngrijit de oraş, a construit în el un templu şi a împrejmuit oraşul cu zid cam de 40 de stadii (7,40 km), a unit m această localitate oraşele vecine vechi şi în declin, cam în aceeaşi vreme cînd s-a îngrijit şi de Alexandria; ultima a fost întemeiată de Antigonos şi a fost numită Antigonia; Lysimaich i-a schimbat numele m Alexandria; el a socotit de cuviinţă ca urmaşa lui Alexandru să întemeieze oraşe mai întîi cu numele acestuia, apoi cu al lor înşile; şi, într-adevăr, oraşul Alexandria a dăinuit de-a lungul vremii şi s-a dez-

' i^iP de romani şi 594

este unul din oraşele vestne. un el|
"Î7 Ilionu! care se păstrează ^^
ba mai degrabă un sat, pevre pe Ant
nătruns prima oara in Asia şi dincoace de

Taurus Demetrios dm _ Slcepsis H vremea
Jagedă adolescenţă ajungmd m ^ Vit aco-™a, a
văzut ^calitatea f^e^au Hegesiana*
perisurile nid ■***£ tigrat din Europa*
KP< căpiaţii, «ud au «J^ neVOie de o
Asia, au păfauns m acest ^ p-ncma^ge
fortificaţie, dar l-au parasit starea oraşului
unui zid împrejmuitor. Mm^ u ^ umat ro-
s-a îmbunătăţit «mât Dar am ^ j ^
manii de sub comanda Iu ^ FrmD idatic. Ches-
Srlt .prin împresurare m robeauîmpreUna cu

consulul Valenus FtaJJ»> ^^c. Dar, revoltm-
oomanda xăaboiului antu™^ Bitnynia, a deye-
du_se şi asasinîndu-l pe oonsm ^^ ^ nd
nit Fimbria comandantul expea ^ un tu
la Ilion, cum ilioniemi nu l-au^P. ocupă or3şul
har ce era, folosi forţa ^po^™^ Ş locamici şi
to zece zile. Batiocorindu-i aşada^n ^ mcerit
Sdndu-le că oraşul pe care Aga^ * , m d «_
cu greu în al ^J™ ° aceesta el l-a
răbii si cu întreaga Elaua i« , ilionieni i-a ras-
Supat numai în zece zile, unui drn^
TOWIS- Pentru ca numai trăia Fimbrra, l-a
ft* S&_ If ^ SridSes!pe ^ împăcat eliberat din funcţie pe M ^ ărn lor. de-
voieli l-a trimis acasă, i<«_ £[. a st fe
ISn multe măsuri de f^Jf*a preocupat încă
vremea noastră, d vinul C^J Alexandru ta-
Imai mult de Btoo.-^^g sale cu troienii,
suşi. Căci Caesar, pe baznr tia> flInd şi
p^rni la reînnoirea ^f^er. Se vorbeşte <* de
un mare admirator al lui Hornţ> zisâ ^m
o anumită ^ P» -^ ^ fip. care
caseta lui Alexandru , este

Alexandru le-a parcurs împreună cu cei din jurul lui Callisthenes[158] şi Anaxiarchos şi, adnotîndu-le, le-a depus într-o casetă care s-a găsit în tezaurul persan scump împodobită. Din zelul său faţă de poet şi pentru înrudirea sa cu Aiakizii care au fost regi la moloşi — la care, după cîte se povesteşte, a domnit şi Andromaca, fosta soţie a lui Hector — Alexandru a fost mărinimos cu ilionii. Apoi divinul Caesar, fiind şi un admirator al lui Alexandru şi avînd dovezi mai notorii despre înrudirea sa cu troienii, a fost îndemnat de ardoarea-i tinerească să-i copleşească pe troieni ou binefaceri. Dovezile sale sînt mai cu-595 noscute, mai întîi pentru că este roman, iar romanii îl consideră pe Aeneas principele întemeietor al neamului lor, apoi pentru că numele Iulius derivă de la Iulus, unul din strămoşii lor; iar Caesar s-a numit Iulius după Iulus, care a fost unul din urmaşii lui Aeneas. De aceea el a împărţit troienilor pămî-nt, le-a păstrat libertatea şi scutirea de corvezi publice şi pînă astăzi ei se menţin în aceste drepturi. Că nu aici a fost zidit vechiul Ilion, scriitorii se orientează după Homer şi aduc dovezi de acest fel. Iar noi acuma se cuvine să descriem mai întîi locurile care încep de la ţărmul mării, de unde ne-am oprit. 28 Dincolo de Abydos se întîlneşte promontoriul Dardanis, despre care am pomenit puţin mai înainte, precum şi oraşul Dardanos[159], ce se află la 70 de stadii (12,95 km) depărtare de Abydos. în acest interval ise varsă în mare rîul Rhodios[160], în dreptul gurii căruia, în Chersones, se află Kynossema[161] („Mormîntul cîinelui"), acelaşi, după cîte se spune, cu Mormîntul Hecubei. Alţi autori susţin că Rhodios se varsă în Aisepos. Şi Rhodios este unul din rîurile menţionate de poet:

„Rhesos şi Heptaporos, Caresos şi cu Rhodiu"[162].

Iar Dardanos, o veche fundaţie, s-a lovit de atîta dispreţ, încît adeseori regii i-au risipit locuitorii, unii strămutîndu-i la Abydos, alţii reaşezîndu-i iarăşi pe vechea lor vatră. Aici s-au întîlnit Cornelius

Sulla[163], comandantul romanilor, şi Mithridates Eu-pator, şi au încheiat între ei învoieli în vederea încetării războiului.

29 în apropiere de Dardanos, se găseşte Ophry-nion[164], în care se află dumbrava lui Hector, într-un loc deschis, şi în continuare se întilneşte lacul Pteleos[165].

30 Urmează apoi oraşul Rhoiteion[166] situat pe o colină şi, în continuarea acestuia, un ţărm maritim jos pe care se află monumentul, sanctuarul şi statuia lui Aias[167]. Această statuie le-a luat-o Antonius, trimiţind-o în Egipt, dar a redat-o iarăşi rhoiiteieni-lor Caesar Augustus, la fel cum a înapoiat şi alte obiecte altora. Căci Antonius a ridicat cele mai frumoase ofrande din templele cele mai strălucite bucu-rîndu-se de egipteancă[168], dar Augustus le-a restituit templelor.

31 După Rhoiteion urmează Sigeion[169], un oraş în ruine, apoi o staţiune navală, Portul Aheilor[170], Tabăra Aheilor, aşa zisa Stomalimne şi gurile Soaman-drului. Căci după ce rîul Simoeis şi Scamandrul îşi unesc albiile în cîmpie, cărînd la vale mult mîl, îl îngrămădesc la ţărm şi creează o gură oarbă, un lac maritim şi mlaştini. In faţa promontoriului Sigeion, în Ghersones, se situează Protesilaeion şi Elaiussa, despre care am vorbit[171] în legătură ou tracii.

32 Lungimea acestui ţărm de la Rhoiteion pînă la Sigeion şi la .monumentul lui Ahile, pentru cei care navighează în linie dreaptă, este de 60 de stadii (11,10 fcm); întregul litoral a fost supus Ilionului, de la actualul Ilion înspre Portul lui Ahile, cam pe o distanţă de 12 stadii (2,22 km) şi de la vechiul Ilion, alte 30 de stadii (5,55 km) în sus, în partea dinspre Ida. Ahile are în Sigeion şi templu şi monument, Paitrocle şi Antilochos, numai monumente[172]. Troienii aduc jertfe tuturor acestor eroi şi lui Aias. Pe Heracles însă nu-l cinstesc, învinuindu-l de jefuirea patriei lor. Numai că Heracles, li s-ar putea replica, a pustiit Ilionul de l-a lăsat jefuitorilor de mai tîrziu într-o stare jalnică, totuşi în stare de oraş. De aceea poetul s-a exprimat şi astfel:

„A devastat Ilion şi stîrpitu-i-a viţa"[m].

Căci stîrpirea se referă aici la micşorarea numărului populaţiei, nu la distrugerea ei deplină. Urmaşii apoi au nimicit-o cu desăvîrşire; totuşi troienii socot cu cale să le aducă acestora jertfe şi să-i cinstească la fel ca pe nişte zei. Doar dacă nu invocă următoarea motivare, că urmaşii au purtat un război drept, Heracles însă, unul nedrept, pentru caii lui Laomedon. împotriva acestei motivări, iarăşi, se ridică următoarea legendă: nu pentru cai a întreprins Heracles expediţia, ci pentru că nu şi-a primit răsplata în urma eliberării Hesionei[174] de la monstru. Dar să le lăsăm acestea, deoarece cad în sfera miturilor. Poate nouă ne scapă astăzi unele pricini mai vrednice de luare aminte pentru care troienilor le-a convenit să-i cinstească pe unii, pe alţii însă mu. Se pare că Homer a prezentat mic oraşul, în episodul despre Heracles, dacă acesta:

„Numai cu şase corăbii şi-o mină de oameni el sparse"[11]"

cetatea Ilionului. Potrivit acestui episod, Priam, dintr-un rege mic, a devenit unul mare, un adevărat rege pesite regi, aşa cum am spus mai sus[176]. Dacă înaintezi apoi puţin de la acest ţărm, dai de Acbaeion[177], care se află pe continent în faţa insulei Tenedos.

33 Aşa arătau, deci, locurile de pe ţărmul mării. Mai sus de ele se deschide cîmpia troiană care se întinde în sus pînă la muntele Ida, pe multe stadii spre răsărit.

Porţiunea cîmpiei de la poalele munţilor este îngustă, întinzîndu-se într-o parte spre răsărit pînă în ţinuturile din jur de Skepsis, pe de altă parte, spre miazănoapte pînă la lycienii din preajma Zeleiei. Această regiune poetul o prezintă sub stăpînirea lui Aeneas şi a fiilor lui Anitenor şi o numeşte Darda-nia[178]. Mai jos de aceasta se află Kebrenia[179], cîmpie în cea mai mare parte a ei, oarecum paralelă cu Dardania. A fost odată şi un oraş Kebrene[180]. De-

metrios presupune că pînă aici se întindea ţarina Ilionului pe vremea lui Hectar, înaintând în sus de la staţiunea navală pînă la Kebrenia. Aici zice că se vede morrnîntul lui Alexandru Paris şi al Qinonei[181], despre care se povesteşte că a fost soţia acestuia înainte de a o fi răpit pe Elena. Poetul aminteşte:

„Pe Kebriones, copilul din flori al vestitului Priam"[182]

nume primit, se pare, după cel al regiunii sau, mai 597 sigur, după al oraşului său. Regiunea Kebrenia se întinde pînă în Skepsia[183]; hotarul lor esite Scaman-dirul care curge printre ele. Veşnic a fost vrajbă şi război între kebreni şi skepsieni, pînă cînd Anti-gonos i-a aşezat la un loc în oraşul Antigoneia[184], cum se numea pe atunci, în Alexandria de astăzi. Kebremi au rămas pe loc în Alexandria împreună cu ceilalţi locuitori, în vreme ce skepsienii s-au întors de la o vreme în patria lor, cu îngăduinţa lui Lysimachos.

34 Din regiunea muntoasă a Idei, cam prin aceste părţi, se desprind două ramificaţii spre rnare, una, zioe Demetrios, direct spre Rhoiteion, cealaltă, spre Sigeion, descriind din cele două puncte o curbă de semicerc; ele sfârşesc în câmpie, aflîndu-se la aceeaşi depărtare de mare la care se află azi Ilionul. Acesta se situează între capetele acestor ramificaţii, vechea fundaţie fiind tocmai la începuturile lor. înitre aceste două braţe e cuprinsă câmpia Simoeisiană, prin care curge rîul Simoeis, şi cîmpia Scamandrion, pe care o brăzdează Scamandrul. Acestei eîmpii i se zicea în particular Cîmpia Troiană[185] şi în aceasta fixează Homer cele mai multe lupte, pentru că ea este mai întinsă şi, după cum observăm, locurile desemnate de poet cu numele tocmai aici se arată; aşa sînt smochinul sălbatic, mormântul lui Aisyetas, Batieia şi Mormîntul lui Ilos. Cele două rîuri, Scamandru şi Simoeis, trecînd unul prin apropiere de Sigeion, celălalt, de Rhoiteion, se unesc puţin înainte de Ilionul de astăzi, apoi se varsă în mare lîngă Sigeion for-

mînd un lac. Pe fiecare din cîmpiile pomenite le separă una de cealaltă o mare colină desprinsă din ramificaţiile amintite, în linie dreaptă, începînd de la actualul Ilion şi legat de el, întinzîndu-se pînă în Kebrenia şi determinând litera E împreună cu ramificaţiile ce vin din cele două părţi.

35 Puţin mai sus de aoest loc se află Satul Troienilor[186], unde se crede că a fost întemeiat înainte vreme vechiul Ilion, la 30 de stadii (5,55 km) depărtare de actualul oraş. Mai sus cu 10 stadii (1,85 km) de Satul Troienilor, este Callicolone[187] („Dealul Frumos"), pe lingă care curge Simoeis, la o depărtare de 5 stadii (925 m) de acesta, fapt care lămureşte mai întîi ceea ce se spune despre Ares:

„Urlă şi Ares în jaţă-i asemenea negrului vifor, Ba pe troieni îmboldind cu ţipete de pe cetate, 598 Ba de pe Dealul Frumos da fuga spre rîul Simoeis[m].

Cum lupta s-a desfăşurat în cîmpia Scamandrului, pe bună dreptate Ares a dat porunca, odată, de pe cetăţuia oraşului, altădată, din locurile vecine cu Simoeis şi cu Dealul Frumos, pînă unde se pare că s-a întins bătălia. Dar, cum Callicolone se află la 40 de stadii (7,40 km) depărtare de actualul Ilion, la ce foloseşte strămutarea locurilor pe atîta distanţă pînă la care nu s-a întins frontul? Expresia homerică „La Thymbra fură sortiţi lycienii să steie" se potriveşte mai bine cu vechea aşezare. Căci în apropiere se află Cîmpia Thymbra[189] şi rîul Thymbrios ce curge prin ea şi se varsă în Sca-mandru lîngă templul lui Apollon Thyimbrios, dar de actualul Ilion se află chiar la 50 de stadii (9,25 km) depărtare. „Crîngul de smochini", un loc mărăcinos şi cu smochini sălbatici, se afla mai jos de vechea vatră, astfel încît:

„Oastea-fi opreşte pe lîngă smochinul sălbatec, pe unde Lesne se urcă-n cetate şi zidul se bate mai lesne"[190],

— i-ar fi spus în mod potrivit Andromaca lui Hector —, deoarece de Ilionul actual ea s-a aflat la mare depărtare. De altfel şi făgetul se află puţin

mai jos de crîngul cu smochini despre care vorbeşte Ahile:

„Cît am stat eu la război cu armia, fiul lui Priam Nu îndrăzni să dea lupta departe <de zidul cetăţii, Ci s-aţinea numai pîn-la Stejar şi la Poarta Scheiană"[m]. 36 Dar staţiunea navală de curînd pomenită se afla aşa de aproape de actualul oraş, încît pe bună dreptate te uimeşte sminteala unora şi, dimpotrivă, laşitatea celorlalţi; te uimeşte sminteala elenilor, dacă aitîta amar de vreme au ţinut acest loc neîngrădit cu zid, cu toate că oraşul Ilion se afla atît de aproape şi în el trăia atîta mulţime de troieni şi de aliaţi; căci zidul — după cîte afirmă Poetul — se clădise de curînd, sau nici măcar nu se clădise, ci Homer numai din plăsmuire 1-a făcut să dispară, după cum spune Aristotel; uimitoare este, pe de altă parte, laşitatea troienilor, dacă, în cazul că staţiunea corăbiilor elene avea zid împrejmuitor, ei au asediat-o, au pătruns chiar în interiorul ei şi au atacat vasele, iar în cazul că staţiunea nu era împrejmuită cu zid, ei n-au îndrăznit s-o atace, cu toate că sie afla la o mică depărtare de ei. Căci vasele elenilor erau staţionate la Sigeion[192]; în apropierea lor se afla şi gura Seamandrului, la 20 de stadii (3,70 hm) depărtare de Ilion. Dar dacă va pretinde cineva că staţiunea navală coincide ou Portul numit azi al aheilor, el se va referi la un loc încă mai apropiat ce se află numai la 12 stadii (2,22 km) depărtare de oraş, adăugind la calcul şi cîmpia actuală de lîngă mare şi ţinînd seamă că toată cîmpia din faţa oraşului pînă la mare a fost creată de aluviunile rîu-rilor; în felul acesta, dacă intervalul dintre mare şi oraş este astăzi de 12 stadii (2,22 km), pe vremea aceea a fost de bună seamă şi pe jumătate mai mic. Dar şi cuvînltul lui Odysseus adresat lui Eumaios[193] dezvăluie o distanţă considerabilă între locul în care staţionau corăbiile şi oraş:

„Cînd cetele minarăm noi sub Troia Şi le-
ntocmirăm ca să stea la pîndă"[m].

Iar puțin mai jos, el adaugă:

„Ne-am depărtat noi prea mult de corăbii"[195].

Grecii trimit iscoade care să afle dacă troienii vor ramine pe lingă corăbii; căci pînă la ele veniră de-părtîndu-se cam mult de zidul propriu:

„Sau iarăşi în oraş se vor întoarce"[1X].

Şi Polydiamas[191] zice:

„Dați-t>ă seama temeinic, prieteni. Povața din parte-mi E s-apucăm spre cetate, să nu aşteptăm pînă mîine Lîngă corăbii pe cîmp, departe ni-i doară cetatea".

Deimetrios mai aduce ca martor şi pe Hestiaia Alexandrina[198], care a comentat lliada lui Homer şi s-a informat dacă războiul s-a dat în jurul actualului oraş^ şi unde anume s-a întins Cîrnpia Troiană pe care poetul o situează între oraş şi mare. Căci cîrnpia pe care o vedem în fața actualului oraş este creată de aluviuni, după război.

37 Iar comportarea lui Polites[199], din versurile

„Ea seamănă la vorbire cu fiul lui Priam, Polites, Care-n iuțeală-ncrezut, pîndea ca o strajă, pe culmea Unei înalte movile, mormîntul lui moş Aisyetes"[200],

era cu totul fără noimă. într-adevăr, chiar dacă el ar fi stat pe un tumul foarte înalt, totuşi el ar fi pîndit de la o înălțime mult mai mare de pe acropole, de la o distanță aproape egală, fără să se mai teamă şi fără să-şi pună nădejdea scăpării în iuțimea picioarelor. Căci mormîntul lui Aisyetes, care se vede astăzi pe drumul către Alexandria, se află la 5 stadii (925 m) depărtare de oraş. Nici cursa lui Hectar în jurul oraşului[201] nu are sens, .pentru că oraşul actual nu poate fi înconjurat în întregime din cauza lanțului neîntrerupt de munți. Oraşul vechi însă putea fi înconjurat.

38 Numai că nu se mai păstrează nici o urmă a vechiului oraş şi pe bună dreptate. Cum oraşele din jur au fost răvăşite, dar n-au fost distruse complet, în vreme ce Ilionul vechi a fost dărâmat din temelii, toate pietrele acestuia au fost transportate la re construirea celorlalte oraşe. Se spune că Archaianax[202] din Mitylene a încins Sigeion cu zid construit din piatra adusă din vechiul Ilion. Sigeion apoi a fost ocupat de atenieni care l-au trimis în acest scop pe Phrynon[203], învingătorul la Jocurile Olympice, pe vremea ctnid locuitorii insulei Lesbos îşi revendicau aproape întreg teritoriul Tiroadei. Ei au întemeiat, de altfel, cele mai multe din coloniile 600 care, parte, dăinuie şi astăzi, parte, sînit distruse. Pittaoos din Mitylene[204], unul dintre cei şapte înţelepţi, pornind cu flota împotriva strategului Phrynon, s-a luptat cu el o bucată ide vreme, cînd provocând, cînd suferind el însuşi neajunsuri. — Despre aceste întâmplări vorbeşte şi poetul Alceu, arătând că el însuşi, aflîndu-ise la un moment dat la .strâmtoare, şi-a aruncat armele în timpul bătăliei şi a dat bir cu fugiţii; el îl roagă pe un crainic zicând să-i vestească pe cei de acasă:

„Alceu de la moarte e salvat,
In templul lui Glaucopus consacrat"[2n5].
Nu şi armele lui;
Atticii i-au atîrnat,
Coiful într-un cui,

în cele din urmă, Pittacos s-a angajat într-un duel ia provocarea lui Phrynon; atunci, luând uneltele de pescuit, Pittacos se încaieră în luptă cu duşmanul, îl prinse în plasă şi—l străpunse şi cu ţăpuşul şi cu pumnalul şi-1 ucise. Cum războiul a continuat, cele două tabere aflate în luptă l-au ales pe Perianclros[206] oa arbitru, iar acesta a pus capăt războiului.

39 Demetrios susţine că Titmaios greşeşte cînd afirmă[207] că Periandros a zidit Achilleion[208] ca pavăză împotriva atenienilor, cu piatra provenită din Ilion, ajutîndu-i pe cei din jurul lui Pittacos, căci acest loc a fost întărit cu zid de mytilenieni contra Sigeionu-

lui, nu dintr-o astfel de piatră şi nu de Periandros. Altfel, cum ar fi fost ales Periandros ca arbitru, dacă nu erâ unul din beligeranţi? Aehilleion este locul în care se află rciormîntul lui Ahile, fiind o mică aşezare. Dar si Sigeion a fost distrus de troieni, pentru nesupunerea lui, pentru că sub stăpînirea troiană a ajuns mai tîrziu întreg litoralul pînă la Dardanos, ba şi în prezent se află în puterea lor. în vechime însă cele mai multe din aceste locuri se aflau sub stăpînirea eolieniior, încît Epboros nu greşeşte[209] zicând că întreaga coastă, de la Abydos pînă la Kyme, se cheamă Eolida. Thueydides susţine[21]» că atenienii au cucerit Troia de la mytilenieni în timpul războiului peloponesiac, sub conducerea lui Pacheteios. 40 Troienii de astăzi spun şi acest lucru că, din întîmplare, oraşul n-a fost distrus complet la ocuparea lui de către ahei, nici n-a rămas gol niciodată. Căci fecioarele looriene, puţin după războiul troian, au început să fie (trimise an ide an la Troia. Dar aceste întâmplări nu sînt homerice; căci Homer n-a ştiut nici de pieirea Casandrei, ci numai că ea era fecioară pe vremea aceea, cum se exprima în următoarele versuri[211]:

> Pe Otrioneus fruntaş din Cabezos atunci îl ucise, Care abia după slavă de arme venise la Troia Şi fără daruri de nuntă ceru pe Casandra, copila Cea mai chipoas-a lui Priam" ■

De siluirea Casandrei nicăieri nu pomeneşte poetul, nici că Aias ar fi pierit într-un naufragiu din mânia Athenei sau din vreo cauză asemănătoare, ci el a vorbit de ura Athenei faţă de toţi elenii la un 601 loc — pentru că toţi au pătruns în templul ei, şi, deci, pe toţi era mânioasă; moartea lui Aias s-a tras de la Poseidon, pentru vorbele-i nesăbuite pe care le-^a rostit. Cît priveşte fetele locrienilor, ele au început, de fapt, să fie trimise perşilor, de cînd aceştia au ajuns stăpînid locurilor suspomenite.

41 Aşa vorbesc troienii. Homer însă a grăit răspicat despre dispariţia deplină a oraşului:

„Vine şi ziua cînd sfînta cetate llion pieri-ua"[212]. „Căci şi a lui Priam prea-naltă cetate noi am distrus-o Cu sfatul şi meştere vorbe"[213]. „Iar în al zecelea an cuceriră oraşul lui Priam"[21]*.

Şi tot astfel se aduc şi alte argumente de acelaşi fel, de pildă, că se rnai vede statuia de lemn a Athenei stînd în picioare, în vreme ce rlorner zice că sade, căci porunceşte ca veşmântul

„Ea pe genunchii pletoasei zeiţe frumos să-l aşeze"[215]

sau:

„Şi niciodată fiu-i iubit pe genunchi nu-i şezuse"[ne].

Această versiune este imai bună deeît eea pe care o urmează unii zicînd: „Ungă genunchii zeiţei să-l aşeze", adăugând şi următoarele:

„Sade pe rug la a focului pară"[211],

în loc de lingă foc. Într-adevăr, cine ar putea înţelege propoziţia „mantia a fost pusă lingă genunchi"? Iar cei care schimbă accentul, dinyouvaaiv.în Y$^{0UV<\wedge clV}$ „pe genunchi", accentuîndu-l ca 6ui«cnv „bacantelor", oricare din cele două posibilităţi o aleg, nu au nici o finalitate în discuţia lor, fie că interpretează aceste cuvinte ca rugăciuni de iertare, fie ca anumite intenţii[218]. Apoi multe din vechile statui de lemn ale Athenei reprezintă pe zeiţă şezînd, cum sînt exemplarele din Foceea, Massalia, Chios şi din mai multe alte locuri. Dar şi autorii mai noi sînt de acord cu dispariţia oraşului llion; printre ei este şi retorul Lycurg[219]; căci, pomenind de oraşul troienilor, el spune: „Cine n-a auzit că oraşul, după ce a fost distrus odată de eleni, a rămas fără populaţie"?

42 Autorii mai presupun că urmaşii troienilor care s-au gîndit să reclădească oraşul llion au socotit de rău augur acel loc, fie din cauza catastrofei

prin care a trecut, fie şi pentru că Agamemnon 1-a blestemat după vechiul obicei, aşa după cum Croesus, cînd a cucerit Sidene, în care se refugiase tiranul Glaukias[220], a aruncat blesteme asupra celor care vor zidi iarăşi oraşul. De aceea, aşadar, ei s-au depărtat de ;acel loc şi au zidit oraşul în altă pante. Primii, astypaleii, cei care cuceriseră Rhoiteion, au clădit lîngă Simoeiis oraşul Polion[221], numit azi Po-lisma, într-un loc nu prea bine închis; de aceea, în curînd, el a fost distrus. Sub lydieni s-a întemeiat localitatea de astăzi şi templul; nu era considerată încă oraş, ci a devenit mult mai tîrziu şi s-a dez-602 voltat, cum se spune, treptat. Hellanicos[222], ca să fie pe placul troienilor, aşa cum îi este obiceiul, susţine că oraşul de astăzi este acelaşi cu cel de odinioară. Dar cînd Ilionul a fost distrus, locuitorii din Sigeion şi din Rhoiteion precum şi ceilalţi vecini i-au împărţit între ei ogorul, iar cînd oraşul a fost reclădit, i l-au înapoiat.

43 Se crede că muntelui Id)a i s-a zis „plin de izvoare" din cauza numărului mare de rîuri ce izvorăsc din el, mai cu seamă din acea porţiune a sa la poalele căreia se întinde Dardanica, pînă la Skepsis şi în împrejurimile Ilionului. Demetrios, cunoscător al acelor regiuni, ca omul aflat pe meleagurile natale, scrie despre ele după cum urmează: „Există o colină a Idei, Cotylos; ea se înalţă cam la 120 de stadii (22,20 km) mai sus de Skepsis; din ea izvorăsc: Scamandrul, Granieos şi Aisepos; ultimele două, împlinite prin confluenţa mai multor izvoare, curg spre miazănoapte şi spre Propontida. Scamandr-ul, format ddntr-un singur izvor, curge spre apus. Toate aceste izvoare se află în apropiere unele de altele, fiind cuprinse în spaţiul de 20 de stadii {3,70 km); cel mai mult s-a depărtat de la izvorul său capătul Aisepului, cam pînă la 500 de stadii (92,50 km)"[223]. El aduce explicaţia pe care o face poetul:

„Trec pe la apa cea limpede a două fîntîni curgătoare Unde izvoare ţîşnesc şi de unde purcede Scamandrul, Şiruie apa-ncropită dintr-unul"[224].

Apă încropită înseamnă „apă caldă". El adaugă în continuare:

„Şi iese de acolo Abure-ntocmai ca fumul ce iese cînd focul
s-aprinde, Chiar peste vară, cellalt e întocmai ca grindina rece,
Ori ca omătul pe munte"[225].

Căci nici nu se mai găseşte astăzi apă calda în partea locului, nici izvorul Scamanidrului nu se află aici, ci în munte, şi este unul singur, nu sînit două. S-ar putea ca apele calde să fi secat, apa rece însă, curgînd din Scamandru prin subteran, iese din acest loc la suprafaţă; sati poate chiar pewtru faptul că se află în vecinătatea Scamandrului şi această apă a primit numele de izvorul Scamandrului. Căci în acest fel se vorbeşte despre mai multe izvoare ale aceluiaşi rîu.

44 în Scamandru se varsă Andiros[226] ce vine din Caresena, o regiune muntoasă, populată prin mai multe aşezări şi bine cultivată, întinzîndu-se paralel cu Dardanica pînă în părţile Zeleiei şi ale Pityeiei; se spune că regiunea şi-a primit numele de la rîul Caresos, pe care 1-a desemnat cu numele Ho-mer:

„Rhesos, Heptaporos, Caresos si cu ftltodiu"[227].

Oraşul a distrus omonimia cu rîul.

Iarăşi apoi Demetrios spune[228]: „Rîul Rhesos se cheamă în prezent Rhoeites, dacă nu cumva cel care 603 se varsă în Granicos este Rhesos". Heptaporos, numit şi Palyporos, este rîul care traversează de şapte ori calea celor ce pornesc de la Oale Peuke[229] sau „Pinul Frumos" pînă în satul Melamai şi la templul lui Asclepios, înălţat de Lysimachos. Despre acest pin minunat AtJtalos[230], primul rege care a domnit în Pergaim, scrie astfel: „circumferinţa lui, zice, măsoară 24 de picioare (7,097 m), înălţimea, de la rădăcină, atinge pînă la 67 de picioare (19,81 m), fiind împărţit în trei trunchiuri egal depărtate unele de altele, apoi unindu-se din nou într-o singură co-

roană, atinge în total înălțimea de 2 plethre si 15 coți (68,32 m)". El se află la 180 de stadii (33,30'km) depărtare spre miazănoapte de Adramyttion. Care-sos izvorăşte de la Malus[231], un loc situat între Vechiul Skepsis şi Achaiion din dreptul insulei Te-nedos; se varsă în Aisepos. Rhodios porneşte de la Cleandria[232] şi Gordos, locuri aflate la 60 de stadii (11,10 km) depărtare de „Pinul Firumos"; se varsă în Ainios[233].

45 în valea Aisepului, pe partea stingă a cursului acestuia, se întâlneşte mai întîi Polichna[234], un loc întărit ou zid, apoi Vechiul Skepsis şi, în sfârşit, Ala-zonion. Acest Alazonion este însă o plăsmuire pentru a adeveri existența halizonilor, despre care ani vorbit[235]. Urmează apoi Caresos, deşert, şi Caresena[236], apoi un rîu cu acelaşi nume ce creează o vale vrednică de pomenit, doar ceva mai mică decît valea Aisepului. Regiunile din continuare, şi anume cîmpiile din preajma Zeleiei şi poalele munților, sînt bine cultivate. în dreapta Aisepului, între Polichna şi Palaiskepsis, se află Satul Nou şi Aingyiria. Dealtfel şi Argyria este o altă plăsmuire din aceeaşi pricină, ca să se salveze afirmația poetului:

„Unde argintul izvorul îşi are"[23]".

Uinde este atunci Alybe sau Alope sau cum vor să o numească? Căci ar fi trebuit să plăsmuiască şi determinarea oei care şi-au bătut atîta capul, şi să nu lase şchiopătînd şi sub toată critica o idee pe care au lansat-o, dacă odată au avut curajul s-o exprime. Aceste probleme o astfel de contradicție comportă, în privința celorlalte sau chiar a celor mai multe, socotim că trebuie să-1 urmăm pe Demetrios ca pe un om încercat şi cunoscător, fiind din partea locului, şi care s-a preocupat atât de mult de aceste probleme încît a scris treizeci de cărți de comentarii la ceva mai mult de 60 de versuri homerice din Catalogul troienilor[239].

El spune, aşadar, că Vechiul Skepsis se află la 50 de stadii (9,25 km) depărtare de Noul Skepsis

şi la 30 (5,55 km) de rîul Aisepos; iar de la Vechiul Skepsis omonimia s-a extins şi asupra altor locuri mai multe la număr. Dar să ne întoarcem la ţărmul de la care ne-am abătut cînd l-am părăsit.

46 Dincolo de promontoriul Sigeion şi de monu- 604
mentul Aohilleion, se întâlneşte ţărmul din faţa insulei Tenedos[239], numit Achaiion, şi însăşi insula Tenedos, care se află la o depărtare de continent nu mai mare de 40 de stadii (7,40 km). Circumferinţa insulei este cam de 80 de stadii (14,80 km). Ea are un oraş eolic, două porturi şi un templu al lui Apollon Smimtheus, după mărturia poetului însuşi:

„Tu, Smintheus, ce cu jorţa domneşti în ostrovul
Tenedos"™.

în jur de Tenedos se află mai multe insulițe, printre care mai însemnate sînt două care se numesc Calydnal[241], situate în calea corăbiilor spre Lecton. Unii autori au numit însăşi insula Tenedos Calydna, alţii i-au zis Leucophrys. După legendă, în Tenedos s-au desfăşurat întâmplările legate de Tennes, după care i s-a dat insulei numele, precum şi cele privitoare la Kycnos, trac de obîrşie, tatăl lui Tennes[242] şi rege în Colonai.

47 în continuarea Achaiionului erau situate La-risa[243] şi Colonai, care aparţineau odinioară ţărmului continental al tenedienilor, apoi actuala Chrysa, înălţată pe vîrful unei stînci deasupra mării, precum şi Hamaxitos[244], cel care se întinde mai jos şi în continuare de la Lecton. în prezent, Alexandria se află în continuarea Achaiionului. Aceste orăşele se întâmplă să fie populate, după cum sînt şi alte multe fortăreţe, pînă în Alexandria; printre ele se numără şi Kebrene[245] şi Neandria; locuitorii acestora stăpînesc şi regiunea. Locul în oare este situată în prezent Alexandria se numea Sigia.

48 în localitatea Chrysa mai sus pomenită se află şi un templu al lui Apollon Smiintheus, iar semnul care păstrează obîrşia numelui, şoarecele, stă la pi-

cioarele statuii de lemn (a zeului), opera lui Scopas din Păros[246]. Localnicii potrivesc istoria sau povestea despre şoareci acestui loc. Căci tinerii sosiţi din Creta, — despre care a vorbit prima oară poetul elegiac Callinos[247], pe care apoi l-au urmat mulţi alţii — au primit recomandarea unui oracol să-şi aşeze reşedinţa acolo unde îi vor ataca cei născuţi din pământ. Iar aceasta li s-a întâmplat, se spune, în împrejurimile localităţii Hamaxitos; căci într-o noapte a ieşit din pămmst un mare număr de şoareci de cîmp oare le-au ros curelele armelor şi ale ustensilelor şi atunci ei s-au statornicit pe aceste meleaguri. Tot ei au dat numele Ida muntelui după cel din Creta. Heracleides Ponticul[248] susţine că şoarecii care mişunau în jurul templului erau socotiţi sfinţi şi aşa s-a făurit statuia de lemn cu şoarecele. Alţi autori spun că un anumit Teueros a sosit din Attica din demul Troienilor, care azi se cheamă Xypeteo-nes, că n-a venit nici un teuoru din Creta. Drept dovadă a unirii troienilor cu atticii ei aduc faptul că, 605 la amîndouă seminţiile Erichthonios a fost şeful nea-mului. Aşa vorbesc, deci, scriitorii mai tineri. Dar cu poemele homerice concordă mai mult urmele ce se vedeau cândva în cîmpia Thebei şi la Chrysa, care se află în această cîmpie, despre care vom vorbi îndată[249]; căci în multe locuri se întâlneşte numele Smintheus. într-adevăr, chiar în preajma localităţii Hamaxitos însăşi, în afara numelui de Sminthios le-gat de templu, încă două locuri se numesc Smin-thia[250], şi altele, în regiunea Larisei din apropiere. Şi în Pariana există un loc numit Sminthia, precum şi în Rhodos, în Lindos şi în mai multe alte părţi. Iar astăzi templul se cheamă Sminthion. In afară de aceasta, aici se află şi cîmpia Halesion[251], nu prea întinsă, şi anume dincoace de Lecton, ca şi salinele Tragasaion[252], unde sarea din saramură se cristalizează sub acţiunea vânturilor etesiene, în apropiere de Hamaxitos. Pe promontoriul Lecton se vede un altar al celor doisprezece zei, numit „construcţia lui Agamemnon"; aceste lacuri cad în zarea Ilionului,

cam până la o depărtare de 20 de stadii (37 km) sau cu puțin mai multe, la fel sînt şi locurile din jurul oraşului Abydos, de cealaltă parte, doar că Abydos se află întrucâtva mai aproape.

49 Dacă înconjuri promontoriul Lecton, urmează cele mai vestite oraşe ale eoliemlor şi golful Adra-mythenos, în care poetul se pare că a aşezat pe cei mai mulți dintre lelegi ca şi pe cilicienii care sînt împărțiți în două. Aici se află şi țărmul mitylenie-nilor, care are cîteva sate de mitylenieni pe continent. Acelaşi golf Adramyttenos se cheamă şi Ida-ios[253], deoarece culmea ce se întinde de la Lecton pînă la Ida se înalță deasupra primelor părți ale golfului; în acest golf i-a aşezat poetul prima oară pe lelegi.

50 Am vorbit despre lelegi mai înainte[254]. Acuma trebuie doar să adăugăm că Homer vorbeşte despre un oraş al acestora, cu numele Pedasos[235], de sub stăpînirea lui Altes:

„Altes, acela ce peste lelegii războinici domneşte Şi
locuieşte-n Pedasos^ înaltul de pe Satnioeis"

Şi astăzi se mai vede locul oraşului pustiu. Unii scriu incorect „sub Satnioeis", ca şi cum oraşul ar fi situat sub muntele Satnioeis. Dar nici nu există un munte aici numit Satnioeis, ci un rîu pe care e zidit oraşul. în prezent, el este pustiu. Poetul numeşte rîul astfel:

„Şi-I împunge cu lancea pe Satnioeis, care Fusese născut
lui Oinop de o gingaşă zînă de ape La Satnioeis pe mal, cînd el
păstorea o cireada"™.

Şi iarăşi:

„Care şedea-n prăvălatul Pedasos, aproape de rîul 606
Lin curgător Satnioeis"[iSl].

Dar Satnioeis i-au zis rîului mai tîrziu; alții îl numesc Saphnioeis[258]; acesta este un torent mare. Poetul 1-a făcut cunoscut dîndu-i un nume. Locurile despre care vorbim se află în continuarea Dardaniei

si a Skepsiei, care parc-ar îi o altă Dardanie, doar ceva mai joasă.

51 în prezent aceste locuri aparţin asa«ij<*£ gargarenSor pînă la ţ^J^ S"gi™ bos, îiind înconjurate de Antandna , ae r g kebrenilor, de cea a neandrilor^ şi.de cea a hama xitenilor. Căci mai sus de Hamaxitos smt^aşezat neandrii, aîlîndu-se şi ei .dincoace de ^^'5™ mai spre interiorul uscatului şi mai Jn apropierea Ilionului si anume la 130 de stadn (24 05 ^> <£Pg tare. Mai sus de aceştia sint aşezări J ^ebrem ar dincolo de kebreni, altele de dardani, P^^ec™£ Skepsis şi pînă la Skepsis însuşi. Antandros este numit de Alceu oraşul lelegilor:

„Mai întîi Antandros, oraş al lelegilor harnici"™.

Demetrios din Skepsis îl situează în ^ătatea lelegilor, astfel că Antandros ar cădea m regiunea cineienilor. Aceştia se alia în ^ntinuarea Meilor mărginind într-un fel mai mult VBrt^A «J*j ai Idei Totuşi si ei sînt aşezaţi ma te poale^ atmg mai mult'ţărmul maritim de l^.^Xd: Căci dincolo de Lecton este Polymedeion, un loc si SS fa 40 de stadii (7,40 km) de *fW f £ v£ continuare la 80 de stadii (14,80 ^f^^gg puţin mai sus de la mare, după care, la 14C de stacui (25,90 krn), este Gargara^. Adastă se *^ montoriul care creează cu osebire golfummut Adra myttenos. întregul ţărm de la Lecton, pmi la^anai este desemnat cu acest nume «^f J S™ă ^ golful Elaitic^particiOar ^J*****^

mit Pyrrba^[3], pe care se ridica un templu ai Airo

aJSs tssfiffssAS

Mui e* f^J^^ 'IlexaS», unde munte ce ii domina, nuum Paris- tot

aici se afla şi Aspaneuî, , ^s

niţi din pădurea Idei, pe care îi vînd, după ce-i coboară din munţi, celor care au nevoie. Urmează apoi Astyra, un sat şi o dumbravă închinată Artemidei Astyrene. în imediata apropiere se întâlneşte oraşul Adramyttion, o colonie ateniană, ce are şi port şi staţiune navală. în afara golfului şi a promontoriu-lui Pyrrha, se află Kisthene[266], un oraş depopulat 607 cu un port. Mai sus de acesta, în inima uscatului, se găseşte mina de aramă, apoi Perperene, Tria-rion[267] şi alte aşezări asemănătoare. Pe litoralul din continuare se află satele imitylenieniloir, Coryphtan-tis[268] şi Heracleia, şi, dincolo de ele, Attea[269], apoi Atarneus şi Pitane, precum şi gurile rîului Caicos; aceste locuri ţin de Golful Elaitie. La capătul rîului se întâlneşte Elaia şi restul golfului pînă la Canai. Să vorbim acum, reluîndu-le, despre fiecare loc în parte, dacă a lăsat oeva vrednic de pomenit şi, în primul rînd, despre Skepsis.

52 Palaiskepsis („Vechiul Skapsis")' se află mai sus de Kebren, în locul cel mai înalt al Idei, aproape de Polichne. Pe atunci el se numea Skepsis, fie din altă pricină, fie pentru faptul că locul era deschis vederii de jur împrejur[270], dacă trebuie neapărat ca numele date pe atunci de barbari să-şi găsească desluşirea obîrşiei în unele cuvinte greceşti. Mai tîrziu, oraşul a fost strămutat mai jos cu 60 de stadii (11,10 km), la Skepsis de astăzi, de către Scaman-drios[271], fiul lui Hector, şi de Aseanios, fiul lui Aeneas. Aceste două familii au domnit multă vreme în Skepsis, după eîte se spune. După aceea, skepsie-nii şi-au schimbat cîrmuirea în oligarhie. Cu timpul, s-au aşezat printre ei imilesieni şi aceştia au cîr-muic cetatea democratic. Totuşi membrii celor două familii şi-au păstrat pe mai departe titlul de regi, bucurîndu-se de anumite cinstiri. Apoi Antigonos i-a mutat pe skepsieni în Alexandria, dar, mai tîrziu, Lysimachos le-a dat cale liberă, iar ei s-au întors atunci în patria lor.

53 Demetrios Skepsios crede că oraşul Skepsis a fost chiar reşedinţa regală a lui Aeneas, aflîndu-se

la mijlocul distanței dintre domeniul lui Aeneas și Lyrnessos[272], în care se zice că a fugit eroul troian, cînd l-a urmărit Ahile. Căci așa vorbește Ahile:

„Oare-ai uitat cînd erai la cireada tu singur și-acolo, Cum te brodii, începui să-ți dau goană pe muntele Ida Grabnic așa, că la fugă nici capul tu nu-l întorceai
către mine,
Te-ai furișat de acolo-n Lyrnessos, iar eu surpat-am
orașul".

Dar cu această versiune înfățișată acum despre principii întemeietori ai orașului Skepsis nu se împacă cele vînturate de gloată despre Aeneas. Căci acesta a supraviețuit războiului, după oîte se spune, datorită vrajbei dintre el și Priam:

„Unde Aeneas stă supărat, el nu vrea să-l ierte pe Priam, Că-l nesocotește pe eî, măcar că e vrednic în arme"[273].

în schimb îi prețuia pe Amtenorizi, copărtașii săi la domnie, și pe Antenor[274] în persoană, deoarece 608 acesta l-a primit în ospeție pe Menelaos. Sofocle spune că, la luarea Troiei, în fața porții lui Antetnor era așezată o blană de leopard în semn că această casă trebuie cruțată de jaf. Antenor și fiii săi, împreună cu enеții care au supraviețuit, s-au refugiat în Thracia și de acolo au pătruns în regiunea numită apoi Enetioa de la Adriatica. Aeneas cu tatăl său Anehises și cu fiul său Aseanios, adunînd o ceată de oameni, a plecat pe mare. După unii, ei s-au statornicit în jurul Olyrnpului din Macedonia; după alții, Aeneas a întemeiat Capya[275] în preajma Mantineei din Arcadia, dîndu-d-se așezării numele de Capua după Oapye; în sfîrșit, după alții, el a traversat marea în Aegesta[276] Siciliei împreună cu troianul Elymos, a cucerit Eryx și Lilibaeurn, denumind rîurile din jurul Aegestei Scamandru și Si-moeis; de aici, Aeneas a plecat în Latium, unde s-a statornicit, la porunca unui oracol; acesta îl obliga să se așeze pe locul unde „va mînca masa". Acest lucru s-a întîmplat în Latium aproape de Lavi-

niusm[277], cînd, din lipsa mobilei, li sna pus înainte o pîine mare în loc de masă şi împreună cu carnea „de pe masă" s-a tăiat şi „masa". Dar Hometr nu pare să fie de acord cu nici una din aceste versiuni, şi nici cu cele povestite despre principii întemeietori ai oraşului Skepsis; el arată că Aeneas a rămas la Troia, unde a urmat la domnie şi a lăsat o succesiune din taltă-n fiu, cînd s-a stins familia lui Priam :

„Zeus urăşte de-acum semința lui Priam. De-aceea Peste troieni după el domni-va Aeneas şi fiii Fiilor lui, ce de-acuma s-or naşte"[278].

în acest fel, nici succesiunea lui Soamandrios nu s-a putut păstra. Dar mult mai mare discrepanță există între aceste versiuni şi cele care vorbesc despre pribegia lui Aeneas tocmai pînă în Italia unde îi fixează şi sfîrşitul vieții. Unii chiar aşa scriu:

„Al lui Aeneas neam (preaslăvit) peste toți să domnească El şi /iii fiilor săi",

referindu-se la romani.

54 Din Skepsis au fost filosofii socratici[279] Erastos, Coriscos şi Neleus, fiul lui Coriscos. Neleus 1-a audiat şi pe Aristotel şi pe Teofrast şi a moştenit biblioteca lui Teofrast în toare se afla şi cea a lui Aristotel; căci Aristotel i-a dăruit lui Teofrast propria sa bibliotecă; Aristotel i-a lăsat moştenire şi ■conducerea şcolii, fiind primul, din cîte ştim, care a adunat cărți şi a învățat pe regii din Egipt să organizeze o bibliotecă.

Teofrast, la rîndul său, a predat biblioteca lui Neleus. Acesta, dudînid-o la Skepsis, a lăsat^o urmaşilor săi, care au fost oameni inculți şi țineau cărțile încuiate, puse la păstrare fără grijă. Cînd şi-au dat seama de zelul (cărturăresc) al regilor Attalici, sub care se afla oraşul Skepsis, şi care căutau cărți pentru instituirea bibliotecii din Pergam[280], aceştia le-au ascuns într-o groapă în pămînt. Mai tîrziu, cărțile lui Aristotel şi ale lui Teofrast, deteriorate de umezeală şi de cari, au fost predate pe o mare

sumai de bani, de către urmaşii acestora, lui Apellicon din Teos. Acest Apellicon' era .mai mult bibliofil decit filosof. De aceea, căutînd o amendare a fragmentelor erodate, a transcris cărțile în noi copii, iară sa completeze totul corect si astfel le-a publicat pline cu greşeli. S-a întîmplat apoi ca vechii filosofi peripatetici^ ,de după Theofrast să nu iaibă deloc cărțile (acestea), m afară de foarte putini la număr şi mai cu seamă de exoterici, si asltfel să nu poată interpreta în cunoştință de cauză ideile filosofice, ci doar să dezbată teze comune în stil înflorit Oei oare au trăit mai ffirziu, în vremurile de după publicarea acestor cărți, au putut dezbate tezele filosofice si aristotelice «va mai uşor, dar au fost siliți sa le enunțe pe multe numai 'cu probabilitate din pricina marelui număr de greşeli (strecurate în text). Mult a simțit şi Roma acest'neajuns; căci în-.data după moartea lui Apellicon, Sulla, cucerind Atena[2]»*, a ridicat biblioteca lui Apellicon; iar după ce a fost strămutată la Roma, grămăticul Tyrannion, -care era filosof laristotelieian, a utilizat-o cu îngăduința şefului bibliotecii. Dar unii vînzători de cărți, care .aveau ucenici nepricepuți, nu s-au îngrijit să le compare cu exemplarul copiat (de Tyrannion); faptul acesta s-a Mîmplat şi cu celelalte cărți .oare au fost copiate spre vînzare la Roma si la Alexandria. Dar destul despre acestea.

55 Din Skepsis este şi Demetrios[283], despre oare am pomenit de multe ori, omul de litere care a făcut exegeza Catalogului Troian, fiind contemporan cu Crates-'M si Cu Aristarchos. Tot din Skepsis si mai tmar deoît Demetrios, este Matrodoros[285], un bărbat care şi-a schimbat preocupările de filosof în acelea ale unui simplu cetățean si care a folosit .cu osebire stilul retoric în scrierile sale; el a folosit o nouă forma de exprimare şi a stîrnit admirația multora. Datorita faimei de care s-a bucurat, Metrodoros a reuşit să facă o căsătorie strălucită în Chalkedon, deşi era sărac, şi a primit porecla de Chalkedonia-nul. Cultivmdu-l p0 Mithridates Eupator, Metrodo-

ros 1-a însoţit pe acesta în Pont împreună cu soţia sa şi a fost cinstit în mod deosebit, fiind ridicat la rangul de judecător suprem, de la care inculpatul 610 nu pultea face recurs la rege. Totuşi norocul nu i-a fost statornic, ci, căzând în uneltirea vrăjmaşă a unor netrebnici, el 1-a părăsit pe rege în timpul soliei cu care a fost însărcinat către regele Tigranes al Armeniei. Acesta 1-a trimis înapoi, fără voia lui, la regele Eupator care, de altfel, fugea din patria strămoşilor, iar pe drum, Metrodoros a murit fie din porunca regelui Eupator, fie de boală; căci se dau amândouă versiunile. Acestea fie spuse despre cei din Skepsis.

56 Dincolo de Skepsis se întâlnesc Andeira[286], Pioniai şi Gargaris. Aproape de Andeira se găseşte o piatră care, arsă, se preschimbă în fier, apoi coaptă în cupitor cu un anumit soi de pământ, se schimbă în argint fals, din acesta, dacă i se adaugă aramă, iese un anumit amestec pe care unii îl numesc aramă de munte. Argint fals se produce şi la Trno-los. Acestea sînt locurile pe care le-au stăpânit le-legii, după cum iarăşi ale lor au fost şi cele de lingă Assos[287].

57 Assos este fortificat de la natură şi bine împrejmuit cu zid, având un urcuş drept şi lung de la mare şi de la port, încît pe seama acestui oraş pare că s-a rostit, în chip potrivit, versul chitaristului. Stratonicos[288].

„Du-te la Assos ca mai degrabă s-ajungi Ia pieire".

Portul său a fost construit cu ajutorul unui dig uriaş. Din Assos este de obârşie Cleanthes[289], filosoful stoic, succesorul lui Zenon din Kition la conducerea şcolii, pe care a lăsat-o, la rândul său, lui Chrysippos din Soloi[290]. Aici a petrecut un timp şi Aristotel, datorită afinităţii lui cu tiranul Herme-ias[291]. Acest Hermeias a fost eunuc, sclavul unui anumit bancher; ajungînd la Atena, el 1-a audiat pe Platon şi pe Aristotel. Intorcîndu-se acasă, a ajuns tovarăş la tiranie cu stăpînul său, fiind pus la con-

ducere mai întîi peste locurile din jurul localităţilor Atameus şi Assos[292]. Apoi el a moştenit şi tirania stăpânului său şi atunci a trimis după Aristo-tel şi după Xenoerates[293] şi s-a îngrijit de ei, ia<r lui Aristotel i-a dat de soţie pe fiica fratelui său. Dar Memnon din Rhodos[294], care era pe atunci administratorul şi strategul perşilor, simulând prietenia, îl invită pe Henmeias la el în numele ospeţiei şi al unor afaceri plăsmuite, şi, prinzîndu-1, îl trimise la rege şi acolo a murit Heiimeias spânzurat[295]. Filosofii au scăpat fugind din locurile pe care au pus perşii stăpânire.

58 Myrsiios[296] spune că Assos este o fundaţie a locuitorilor Methymnei. Hellanicos[297] susţine că este
611 colonie colică, după cum şi Gargara şi Lamponia[298] aparţin eolienilor. Căci Gargara este întemeiată de cei din Assos, fără să aibă o populaţie înfloritoare. Într-adevăr, regii au adus coloniști din Miletupo-lis[299] evacuând acest oraş, încît Demetrios din Skep-sis spune că aceştia au devenit semibairbari din eo-lieni ce erau. După Homer, toate aceste locuri au fost ale lelegilor, pe care unii autori îi prezintă drept carieni, dar Homer îi distinge:

> „Pe de o parte, spre mare sînt carii, peonii arcaşii, Dumnezeieştii pelasgi, cauconii precum şi lelegii"[300].

Prin urmare, lelegii erau alţii decît carienii; ei locuiau între supuşii lui Aeneas şi între cei numiţi de poet cilicieni; jefuiţi de Ahile, ei s-au strămutat în Caria şi au pus stăpânire peste locurile din jurul actualului Haliearnas[301].

59 Oraşul Pedasos, părăsit atunci de lelegi, nu mai există; mai dăinuie însă un oraş numit Pe-dasa[302] în interiorul pământurilor Haliearnassului, ba şi azi ţinutul se cheamă Pedasis. Se spune că în această regiune lelegii au întemeiat chiar opt oraşe cu o populaţie înfloritoare la început, încît au cuce rit şi o parte a Cariei pînă la Myndos[303] şi în Bargy-lia şi au ocupat o bună parte a Pisidiei. Mai tîrziu, pornind în expediţie împreună cu carienii, ei s-au

risipit prm toata Elada şi aş% ^ ierit neamul şase din cele opt oraşe ale W Mau^olos304 le__a adu_ nat intr-unul singur, m Hai*^ du g ^fi s_ teste Calhsthenes^, pe Sya^la300 /Myndos le__a păstrat neatinse Acest,Joc^ din ped^S0·s si ve· cimi lor, zice Herodot^, ot^ de ^ Qti aveau sa sufere vreo nenorocire, preWsei Athend fi te barba, ceea ce li s-a mtimpla^. de trei ori

Există şi un orăşel Pedasc^s teritoriul de astăzi al stratoniceilor. In Ca^a înt ă si în Milet se vad morminte de ale lele^ fort ificatii si urme de aşezări lelege.

60 Dincolo de lelegi, ţărrn^ QQ ^ intţnăe fa con_ tmuare ii ocupau odinioară cilicienii d ă informa· ţia lui Homer. In prjw^ W tărm es£ ocupat de adramytteni, atarneiţi, pi-tanai ^ la ra rîului Caicos. Cibcienu erau îm^^ în dou| stapîniTi, după cum ^ spus³»», una ^^ ^ coîlduoerea lui Aetnon, cealaltă sub a lui jVtynes ^ Pl^ T^oa- ui?cnc ^omev, apartinea lui Ae-r tion(„Vultur");

„Fost-am la Theba, cetatea de J\iatră^mpăratului Vultur**»*

Tot a acestuia pare să fi ^ ^ Ch w avea templul lui Apollon Smintheus de vreme ce chrv· seis a fost rapita din Theb^.

„Fost-am Iu Theba, cetatea d. viatră-a-mpăratului Vultur,
Àm pustnţ-o şi-adus-am m tab- g wSJIe ţ,oatc
Oameni şi-avuturi aheii cinsfy J ărfiră·ntre dînsii· 612
Pe-mbuiorata Cftryms o ăete^H ^ /gamenOTOre«m

In schimb Lyrnessos apar^ M Myneg(deoarece:

„Cînd cele două cetăţi, Lyr^^ ş· Th&ha Juase››sl2

pe Mynes şi pe Epistropt^a j_a ucis Ahn astM incit, m momentul m car^> j3r} seis zice·

„însă tu bun si milos cînd „ • ^ ^ ^ ^ sotmanul Ahilè-mi răpuse
Soţul meu drag şi mărit, b ■ Mv rte re ta ea
JVu mă lăsai să mai pUng"ă'» My"«ş' *»-* *Pa-Tse cetatea,

E cu neputință ca ea să vorbească de Theba (căci aceasta este a lui Aetion), ci de Lyrnessos. Amîn-două orașele se aflau în eîmpia numită, după aceea, a Thebei[315]. Această oîmpie, datorită fertilității sale, a devenit — după cîte se spune — pricina unor războaie, mai întîi între mysieni și lydieni, mai târziu, între elenii care s-au așezat aici din Eolida și din Lesbos. In prezent, cea mai mare parte a cîm-piei o stăpînese adraimyttenii. In ea este situată și Theba și Lyrnessos, un loc întărit. Amîndouâ sînt astăzi pustii. De Adramyittion, una se află la 60 de stadii (11,10 km) depărtare, cealaltă, la 88 de stadii (16,28 km) dar în direcții opuse.

62 în Adramyttena[316] esite și Chrysa și Killa. Aproape de Theba există îșI astăzi un loc căruia i se zice Killa și în care se află templul lui Apollon Killaios. Pe lîngă el curge rîul Killaios[317], coborînd din muntele Ida. Locurile despre care vorbim se află lîngă Antandria. Și Killaion[318] din Lesbos de la această Killa și-a primit numele. Există și un munte Killaion[319] între Gargara și Antandros. Daes[320] din Collonai zice că templul lui Apollon Killaios a fost zidit mai întîi la Collonai de către eolienii care au navigat aici din Elalda. Și în Chrysa se spune că s-a zidit un templu al lui Apollon Killaios, dar nu se știe precis dacă este același cu Apollon Smintheus sau este altul.

63 Chrysa era un orășel pe țărmul mării avînd un port; în apropiere, ceva mai sus de el, este situată Theba[321]; aici se afla templul lui Apollon Smintheus și de aici era Chryseis; astăzi locul este pustiu cu desăvîrșire. Templul a fost rezidit în actuala Chrysa de lîngă Hamaxitos, pe vremea cînd unii cilicieni au emigrat în Pamphylia, alții în Hamaxitos. Unii autori, mai puțin cunoscători ai întîmplărilor vechi, spun că Chryses[322] și Chryseis aici au trăit și că Homer de acest loc pomenește. Dar nici un port nu se află în aceste locuri, deși poetul vorbește de unul astfel:

„Cum au intrat în limanul adine înaintea cetății"[32]*,

şi nici templul nu se găseşte la mare, cită vreme Homer aşa îl situează:

„Şi pe Chryseis au scos-o din vasul, pe mări plutitorul; Iar chibzuitul Ulise, ducînd spre altar pe copilă, Tatălui ei prea iubit o încrede"[32]*,

nici nu se află în apropierea Thebei, după Homer însă era în împrejuriimi. De aici spune că a fost luată Chryseis. Dar nici un loc cu numele Killa nu se vede, nici măcar unul, în regiunea Alexandriei şi nici vreun templu al lui Apollon Killaios. Poetul însă le pomeneşte la un loc:

„Care vîrtos ocroteşti pe Chryses şi Killa cea s/îrată"[325]

Se vede în schimb una în apropiere în cîmpia Thebei. Distanţa pe apă de la Chrysa ciliciană pînă la şantierul naval (mai apropiat) este cam de 700 de stadii (129,50 km), cale cam de o zi, cît pare că a navigat Odysseus. Căci debarcînd, el aduce îndată jertfă zeului şi, cum se lasă seara, poposeşte acolo şi numai dimineaţa pleacă înapoi pe mare. De la Ha-maxitos este abia a treia parte din distanţa pomenită, încît Odysseus a putut în aceeaşi zi să ajungă pe mare la staţiunea de vase unde a adus jertfa. Există şi un mormînt al lui Killos[326] lîngă templul lui Apollon Killaios, un tumul înalt; Killos a fost, după cîte se spune, vizitiul lui Pelops şi a ajuns conducătorul acestor locuri; de la el îşi trage poate numele Cilicia (Kilikia) sau invers.

64 Poveştile în legătură cu teucrii şi şoarecii[327], de la care provine epitetul Smintheus al lui Apollon — deoarece sminthos înseamnă „şoarece" — aici se cuvine să le localizăm. Această denumire după lucruri mărunte se explică prin următoarele pilde: oitaii cinstesc pe Hercule cu epitetul Cornopion, după lăcuste, pe care ei le numesc cornopiones, pentru că Hercule i-a mîntuit de acest soi de insecte; erythreenii[328] >de lîngă Mimas îl dnstesc pe Heracles cu atributul de Ipoctonos, pentru că el a nimicit viermii zişi Ipes ce distrugeau viţa de vie; într-ade-

văr, numai la aceia dintre erythreeni nu se mai iveşte această insectă; rhodienii au pe pământul lor un templu al lui Apollon Erythibios[329], deoarece ei zic neghinei erythibe, în loc de erysibe; unii eolieni din Asia numesc o lună a anului Pornopion „lăcustă", aşa cum le zic beoţienii acestor insecte, în loc de parnopes, şi aduc jertfe lui Apollon Pornopion[330].

65 Mysia este regiunea din jur de Adramyttion. Ea se afla odinioară sub stăpînirea lydienilor, ba şi astăzi nişte porţi din Adramyttion se cheamă Porţile Lydiene[331], deoarece, după cîte se spune, lydienii au fost întemeietorii oraşului. De Mysia ţine, se spune, şi satul vecin Astyra. Acesta era odinioară un orăşel, în care se afla, înitr-o 'dumbravă, templul Artemidei Astyrene, pus sub administraţia reli gioasă a locuitorilor din Antandros[332], cu care se în vecina mai mult. Se află la 20 de stadii (3,70 km) de părtare de vechea Chrysa, ;şi aceasta având un templu într-o dumbravă. Tot aici se află şi Valul
614 lui Abile[333]. La 50 de stadii (9,25 km) în inima uscatului este Theba, pustie, despre care poetul spune că este situată

„Sub pădurile muntelui „PZacos"[334].

Dar nici tm Placos sau Plax nu se pomeneşte prin acele părţi, nici vreo pădure nu se găseşte mai sus de acel loc, cu toate că este aproape de Ida. Theba se află Ia mai puţin de 70 de stadii (12,95 km) depărtare de Astyra şi la 60 (11,10 km) de Andeira[335]. Toate acestea sînt nume ale unor locuri pustii sau slab populate sau al unor torenţi fluviali; le-a mers însă vestea din pricina vechilor întâmplări legate de ele.

66 Assos şi Adramyttion sînt oraşe vrednice de pomenit. Dar în timpul războiului mithridatic, Adramyttion a ajuns într-o stare jalnică. Căci stra tegul Diodoros, care avea mare trecere la rege, a desfiinţat sfatul concetăţenilor săi prefăcîndu-se că este unul din filosofii academici şi avocat şi retor.

Ba a si plecat împreună cu regele in Pont. Dai cmd MitMdates a fost destituit, Diodoros[836] şi-a luat pedeapsa faţă de cei pe care i-a lovit cu nedreptăţile lui. Cum i s-au adus multe acuzaţii, de ruşmes-a lăsat să moară de foame, neputad sa Şdyre ocara, în oraşul nostru Amasia. Un bărbat din Adramyttion retor vestit, a fost Xenocles*", care a folosit stilul asianie, altfel, un om vigilent ca nimeni altul care a pledat în faţa Senatului (roman) pentru.Asia pe vremea cînd Asia îmbrăţişase cauza lui Mithndates. 67 Lîngă Astyra există un lac cu numele Sapra- , adînc şi prăpăstios, oare a erupt la ţărmul marii ce se înălţa aki ca o spinare. Mai jos de Andewa se află un templu închinat Mamei Zeilo^dm Andeira si o peşteră ce duce pe sub pamint pina la Pala a Această Palaia („Vechea") este de fapt « ^calitate cu acest nume, aflată la 130 de stadii (24,05 km) depărtare de Andeira. Faptul ca peştera eslte un culuar subteran 1-a dovedit un ied care a căzut m gura peşterii si a fost regăsit în ziua următoare la Andeira de un păstor oare, din întîmplare venise aici pentru jertfă. Atarneus este reşedinţa tiranului Hermeias. Urmează apoi Pitane ^oras [eohc] ™°2 porturi, si rîul ce curge pe lînga oraş eu numele Euenos^ din care adramytteni s-au alimentat: cn apă prin conducte. Din Pitane este Arkesilaos Acade mkul3«, colegul lui Zenon din Kition la şcoala lui Polemon[3]*[3]. Atarneus[3]" se cheamă şi un loc taiga Pitane, situat la mare, mai jos de Pitane, m dreptul insulei numită Elaiussa. Se spune ca in Pitane cărămizile plutesc pe apă, după cum s-a mtîmplalt şi cu o insulM a Etruriei, pentru că pammtul (de aici este mai uşor decît apa cu acelaşi volum, încît pluteşte pe apă. Poseidonios[3]« zice ca a văzut m 615 Iberia cărămizi compacte ce pluteau pe apa, iaurite dintr-un pămînt argilos, cu care se freacă vaselede argint. Dincolo de Pitane, la 30 de stadii (5 55 km) depărtare, se varsă Caicos în .golfui numit ?%%*■£ malul celălalt ai rîului Caicos, la 12 stadii (2,22 km) depărtare de rîu, se află Elaia[3]« oraş eolic şi acesta,

fiind staţiunea navală a Pergamului, aflată la 120 de stadii (22,20 km) depărtare de acesta.

68 Peste alte 100 de stadii (18,50 km) se întîlneşte Cane, acel promontoriu care se ridică faţă în faţă cu Lecton, ereînd golful Adramyttenos, din care face parte şi golful Elaitic. Canai[347] este un orăşel al locrienilor veniţi aici din Kynos[348], fiind situat în regiunea Canaia, lîngă capurile cele mai sudice ale insulei Lesbos. Regiunea Canaia se întinde pînă la Arginussai[349] şi pînă la capul de sus de ea, căruia oamenii i-au dat acelaşi nume ca animalului, Aiga[350] „Capra". Trebuie doar considerată lungă silaba a doua Aiga(n), ca acta(n) „ţărm înalt", şi arcTia(n) „început". Căci aşa se numea şi muntele întreg, care se cheamă astăzi Cane[351] şi Canai. Marea înconjură muntele dinspre miazăzi şi apus; la poalele lui dinspre răsărit se întinde Cîmpia Caicon, iar la miazănoapte, regiunea Elaitis. Muntele în sine este destul de restrîns, înclină spre Marea Egee, de la care i se trage şi numele. Mai tîrziu, numai promontoriul s-a numit Aiga, restul muntelui, Cane şi Canai.

69 între Elaia, Pitane, Atarneus şi Pergam, se află Teuthrania[352], care nu este la o mai mare distanţă de 70 de stadii (13,95 km) de nici una din aceste regiuni ide dincoace de Caicos. Se povesteşte că Teuthras[333] a fost rege al cilieienilor şi al mysilo>r. Euripide[334] spune că Aleas, tatăl Augei, a (pus într-o ladă pe Auge împreună cu fiul ei Telephos şi i-a aruncat în mare, descoperind că fiica sa avusese legături cu Heracles. Dar s-a întâmplat că, din providenţa Athenei, lada, traversând marea, a pătruns în gura rîului Caicos, iar Teiîhras, salvîndu-i, pe ea a luat-o de soţie, iar pe copil l-a adoptat ca fiu propriu. Aceasta-i povestea. Trebuie să fi fost şi o altă întâmplare, datorită căreia fiica lui Arcaş[353] s-a căsătorit cu regele mysilor şi fiul ei a urmat la domnia acestuia. S-a împămîntenit, aşadar, credinţa că Teuthras şi Telephos au fost regi în ţara din păr-

ţile Teuthraniei şi ale Caicului. Homer numai atîta pomeneşte din această poveste:

„Ucise pe Eurypyl, feciorul lui Telephos,
Bărbat vestit cu care mai căzură
Grămadă-ai lui tovarăşi, keteienii,
De dragul unor daruri ce nevasta
Lui Eurypyl primise de la Troia'"[356],

cuvinte prin care poetul enunţă mai degrabă o enigmă, decît exprimă ceva limpede. Căci nici nu ştim cine sînt cei pe care trebuie să-i socotim ke-tei[357], nici expresia „pentru darurile femeieşti" nu e limpede. Apoi şi criticii literari, cînd . adaugă mici istorioare, mai mult pălăvrăgesc decît dau soluţii în cele cercetate.

70 Dar să lăsăm la o parte aceste chestiuni, în schimb să luăm aminte la faptele învederate şi pe acestea să le cercetăm. în ţinuturile din jurul rîului Caicos pare că a domnit Eurypylos[358], cel puţin după cîte ne informează Homer; astfel s-ar putea ca şi o parte a cilicienilor să se fi aflat sub stăpînirea lui şi că în acele locuri să nu fi fost numai două cîrmuiri ci chiar trei. Cu această versiune se potriveşte faptul că în Elaitis se poate vedea un pîriu creat de torenţi cu numele Keteios[359]. Acest pîrîu se varsă în altul cu acelaşi nume, apoi în altul, care, pînă la urmă, sfîrşeşte în Caicos. Iar Caicos nu izvorăşte din Ida, cum a afirmat Baechylides[360], nici cum spune Euripide că Marsyas:

„îşi are locuinţa-n vestitul Kelainai, Loc la
poalele Idei, (după cum aflai)"[361].

Căci Kelainai este mult prea departe de Ida, departe sînt şi izvoarele Caicului, pentru că ele se văd în cîmpie. Temnon[362] esite imuntele ce desparte această cîmpie de cea numită Apia[363], care este situată în inima uscatului, mai sus de cîmpia Thebei. Din Temnon izvorăşte rîul Mysios[364] care-şi varsă apele în Caicos puţin mai jos de izvoarele acestuia;

despre acest Mysios cred unii că vorbeşte Eshil la începutul prologului la Myrmidoni;

„Io, Caicos, şi voi afluenţi JVfi/sicni"[865].

Aproape de izvoarele lui este satul Gergitha[366] în care i-a mutat Attalos pe gergiţii din Troada cînd le-a cucerit ţinutul.

CAPITOLUL 2

1 Deoarece paralel cu ţărmul maritim de la Lecton până la Canai se întinde insula Lesbos, care merită cea mai amplă descriere, şi pentru că în jurul ei se află mai multe insuliţe, unele înspre largul mării, altele în marea închisă dintre ea şi continent, acum este momentul potrivit să vorbim despre ele. Căci şi acestea sînt pămînturi eolice şi, într-o oarecare măsură, Lesbosul este metropola oraşelor eoliene. Se cuvine, deci, să începem din acele părţi de la care am pornit să descriem şi ţărmul continental din faţa insulei Lesbos.

2 Pentru cei care călătoresc pe mare de la Lecton spre Assos, pămîntul lesibic începe la Sigrion[367], un promontoriu de miazănoapte al insulei. Pe aici prin apropiere se află şi Methymna[368], un oraş al Ies-bienilor, la 60 de stadii (11,10 km) depărtare de ţărmul dintre Polymedeion[369] şi Assos. Cum perimetrul pe oare-1 împlineşte insula în întregimea ei este de 1 100 de stadii (203,50 km), părţile ţărmului luate fiecare separat se prezintă astfel: de la Methymne la Malia[370] — cel mai sudic promontoriu pentru cei oare au insula Lesbos în dreapta, aflat în punctul în care Canai se opune cu osebire cores-punzînd insulei — sînt 340 de stadii (62,90 km). De aici pînă la Sigrion, distanţă ce corespunde lungimii insulei, sînt 560 de stadii {103,60 km), apoi pînă la Methymna, 210 (38,85 km). Mitylene[371] este situată între Methymne şi Malia, fiind cel mai mare

oraş (al insulei), aflat la 70 de stadii (12,95 km) de la Malia, la 120 (22,20 km) de Canai; tot la atîtea stadii depărtare se află şi de Arginussai; acestea sînt trei insule nu prea mari, situate în apropierea continentului, în dreptul localităţii Canai, între Mitylene şi Methymne, lingă saltul regiunii Methy.mnei numit Aigeiros[372]; insula are cea mai mică lăţime, socotind de la un mal la celălalt, 20 de stadii (3,70 km) pînă la euripul Pyrrhaion[373]. Pyrrha[374] este situată pe ţărmul apusean al insulei Lesbos, la 100 de stadii (18,50 km) depărtare de Malia. Mitylene are două porturi, dintre care cel sudic este închis, aivînd o capacitate de 50 de trireme, cel nordic este mare şi adine, protejat de un dig. în faţa ambelor porturi se află o insuliţă; aceasta cuprinde o parte a oraşului care s-a aşezat în ea. Mitylene a fost frumos înzestrată cu toate podoabele cu putinţă.

3 Acest oraş a avut în vechime bărbaţi străluciţi, cum a fost Pittacos, unul din cei şapte înţelepţi, poetul Aloeu şi fratele acestuia, precum şi Anti-menidas, care, spune Alceu, luptînd ca aliat al babilonienilor, a dat o mare bătălie şi i-a scos pe aliaţi din primejdii, ucigînd pe

„Bărbatul pugilist, un luptător regal
Şi, după cum se spune, un minunat lungan,
A cărui înălţime, se cunoaşte sigur,
Din cei cinci coţi întregi lipsea doar unul singur"[315]!

în culmea gloriei a fost pe atunci şi Sappho[376], o femeie vrednică de admiraţie. într-adevăr, de-a lungul atStor veacuri rămase în amintirea oamenilor, nu ştim să fi fost vreo altă femeie care să se fi putut lua la întrecere măcar cît de cît cu ea în privinţa poeziei. jPraşul Mirtylene a fost condus pe acele vremuri de mai mulţi tirani; din pricina dezbinărilor interne, şi ipoeziile lui Alceu numite de răzAnrătire la aceste împrejurări se referă. Printre acei tirani a fost şi Pittacos. Alceu 1-a criticat totuşi şi pe acesta ca şi pe ceilalţi, pe Myrsilos[377], Me-lanchros, pe Cleanactizi şi pe alţii cîţiva, fără ca el însuşi să fi rămas neatins de ideile revoluţionare ale

cetății. Pittacos, pentru a desființa tiraniile, s-a instaurat monarh apoi, abolind monarhia, el însuşi a dăruit oraşului autonomia. Mai tîrziu, cu mulți ani în urmă, în fruntea Mitylenei a ajuns Dio-phanes[378] retorul, iar în timpurile noastre, Pota-mon[379], Lesbocles, Crinagoras şi istoricul Theophanes[380]. Acesta a fost şi om politic (de prestigiu); datorită acestei calități, el a devenit prieten cu 618 Pompeius Magnus şi toate treburile le-a eîiimuit (bine în înțelegere cu acesta, de aceea a făcut să-i înflorească patria, parte mulțumită lui Pompeius, parte datortiă lui însuşi, căci s-a dovedit cel; mai ilustru dintre toți elenii. A lăsat un fiu, pe Marcus Pompeius[381], pe care, mai itîrziu, Caesar Auguste 1-a numit guvernator al Asiei, iar în prezent, el este socotit printre primii prieteni ai lui Tiberius. Iar atenienii s-au aflat în primejdia de-a se acoperi de ocară de neşters cînd au votat ca mitylenienii de vîrstă adultă să fie sugrumați[382], dar s-au răzgîndit şi revocarea a apucat să sosească la strategi doar cu o zi mai devreme de a se pune în aplicare porunca. 4 Pyrrha a fost distrusă, dar o suburbie a ei mai este locuită şi are un port din oare traversarea peste insulă pînă la Mitylene atinge 80 de stadii (14,80 km). Dincolo de Pyrrha, se află Eresos[383]. Acest oraş este construit pe o colină şi se întinde pînă la mare. De aici pînă la Sigrion sînt 808 stadii (149,48 km). Din Eresos erau de obîrşie Theofraslt[384] şi Phanias, filosofi peripatetici, discipoli ai lui Aristotel. Theofrast se chema înainte Tyrtamos, iar Aristotel i^a schimbat numele în cel de Theophrastos („Cel care vorbeşte divin"), atît din dorința de a scăpa de rezonanța neplăcută a primului nume, cît şi pentru a exprima zelul acestuia pentru vorbirea aleasă. Căci Aristotel i-a făcut pe toți discipolii săi abili mânuitori ai cuvîntului, dar pe Theofrast, mai presus de-<cît pe alții. De la Sigrion în continuare se întâlneşte oraşul Antissa[385], ce are un port, apoi Methyimna. Din Methymna era Arion[386], acela despre care Hero-dot povesteşte că a fost salvat de un delfin care 1-a

purtat pe spate pînă la ^^f^^£
în mare de tîlhari. Anon a fost citare• ^ de
pafldrtf" a fost -tist spec^ n *o|^
muzică, se spune, şi *^ «nte coarde în loc de
mul oare s-a servit de lira ™^™ZT ^
cea cu patru coarde, după cum se specii
şurile ce i se atribuie:

sorită ie noi, **^J£^¡ffîl£& Să intonăm imnuri cu Ura cea cu şapte co

1.1,1 este originar din Si Hellanioos»», istoriograful, este | L Lesbos si Callias, comentatorul poeţilor w AlceU,

4. w Asia si Lesbos se găsesc

5 In strâmtoarea dintre Asia J ^ formează Ţi-cam 20 de insulite, iar după ate i mosthenes-o, ar fi chiar vreo: ^0 se num^
la un loc Hectfxn^ (.."■g de cuvinte, după Peloponnesos, dubllnd in asttejj se pro un veohı obicei topammten& pTooonnesos şi Ha- &zice nunţă, de pildă, Myonnesos Froc de com lonnesos, încît HecatonnesmJca ^ Apollonnesoi. Intr-adevar, Hecoton c H ^ ponentului Apollon; ca ci pe: tot ac Smin cinstit Apollon, pînă * T^fc^cu vreun alt theus sau Killaios sau G eu ^ este si 6l9 determinativ. în apropierea aceste»^ Pordosetene», insulă cu un «^°^ mai mare în faţa acestui oraş, se afla o ate msm ^ decît aceasta, şi un oraş omonim pustiu, templu sfînt al MApoto numelor>

6 Unii autori, cautind sa eyrte^u ^ iar socotesc că aici trebuie n^s V^SLam care e prămuntelui Aspordenon- de H^gS £*J de păstios şi desant, sa-i ^*%£™& vom spune aici este al Mamei Asporene a Zeilor^ atunci de cuvintele P^"—V^S Simonides: „sardine"ff Perdiccas şi de expresia iu

,Afară căzînd cu veşmintele fleşcăite'™

zicînd pordacois „fleşcăite", în loc de diabroehois „muiate", sau de o altă expresie din comedia veche[396]: „regiune mocirloasă", zicînd pordacon „mocirlos" unui loc cu bălţi.

Insula Lesfoos se află la o depărtare egală şi de Tenedos şi de Lemnos, ba şi de Chios, sub 500 de stadii (92,50 km) distanţă.

CAPITOLUL 3

1 Cum lelegii şi cilicienii se află în astfel de relaţii de rudenie cu troienii, unii autori caută să afle cauza pentru care nu sînt trecuţi şi aceştia în Catalogul troian. Probabil pentru că le-^au pierit conducătorii şi oraşele lor au fost jefuite; puţinii cili-cieni eîţi au mai rămas s-au înrolat sub ordinele lui Hectar. Căci Aetion şi fiii lui se zice că au. pierit înainte de a se socoti efectivul trupelor:

„Ştii că pe bietul meu tată-l ucise cumplitul Ahile, Cînd pustii
a cilicilor largă, bine zidită, cetate, Theba cu-naltele-i porţi.
Şapte-mi fuseseră fraţii acasă la noi şi tusşapte Ei într-o zi,
mai demult, plecară pe lumea cealaltă, Fură ucişi de Ahile"[39]".

Tot astfel şi cilicienii de sub ascultarea lui Mynes Şi-au părăsit comandanţii şi oraşul:

„Doborî pe Epistrophos şi pe Mynes". Dărîmă
oraşul divinului Mynes"[399].

Pe lelegi Homer îi face prezenţi în lupte, cînd se exprimă astfel:

„Pe de o parte, spre mare sînt carii, peonii arcaşii. Dumnezeieştii
pelasgi, cauconii precum şi lelegii"[999].

Şi iarăşi:

„Şi-l împunge cu lancea pe Satnios Oinopidul
Care fuse născut lui Oinops de-o gingaşă nimfă
La Satnioeis pe mal, cînd el păstorea o cireada"*[00].

Căci lelegii n-au dispărut chiar aşa cu desăvîrsire, încît să nu aibă un corp de oaste aparte, cîtă vreme regele lor era încă viu şi nevătămat:

„Altes, craiul lelegilor, oameni războinici"[101].

Nici oraşul lor nu a fost distrus cu desăvîrsire, deoarece poetul adaugă:

„Crai în Pedasos, înalta cetate de pe Satnioeis"[m].

Dar în enumerarea efectivului oştirii, poetul i-a omis pe lelegi, socotind că nu alcătuiesc un corp de oaste destul de mare încît să fie trecut în Catalog, sau, poate, i-a socotit şi pe aceştia sub comanda lui Hector, fiind atît de înrudiți. Căci Lyeaon, unul din frații lui Hecttor, vorbeşte astfel:

„Scurt îmi e veacul ce mama Mi-a dăruit, Laothoe, copila bătrînului Altes, Care domneşte asupra lelegilor, oameni războinici"[103].

Despre asemenea întîmplări cam acestea se pot spune, şi încă cu probabilitate.

2 Numai cu probabilitate se poate răspunde şi în cazul în care cineva caută, urmînd pe Homer, hotarul sigur pînă la care se întindeau cilicienii, pelasgii şi aşa-numiții ketei situați între 'aceştia şi aflați sub ascultarea lui Eurypylos. Despre ciiicieni şi despre supuşii lui Eurypylos am arătat în cele de pînă acum şi faptul că sînt împrejmuiți mai ales de vecinătățile rîului Caicos. în continuarea acestora, simt aşezați pelasgii, după cele spuse atît de Homer cit şi de restul istoricilor. Căci poetul vorbeşte astfel:

„Iar Hippothoos ducea la bătaie pelasgii pe triburi Vrednici în lupta cu lancea, din ţara mănoas-a Larisei, Şi ca tovarăş avea pe ortacul lui Ares, Pylaios. Ei erau fiii lui Lethos, fecior lui Teutamos pelasgul"[m].

Din aceste cuvinte reiese numărul considerabil al pelasgilor — căci nu zice trib, ci triburi — şi vor-

beşte de aşezarea lor în Larisa. Numai că sînt multe orăşele cu numele Larisa, dar trebuie să ne gîndim la una din cele apropiate şi, mai cu seamă, s-ar putea înţelege, pe drept cuvînt, cea din jurul Kymei. Dintre cele trei Larise[405] cîte există, una este lingă Hamaxitos complet vizibilă din Ilion, şi foarte apropiată de acesta, cam la 200 de stadii (37 km), încît n-ar fi convingătoare afirmaţia că Hippothoos[406] a căzut în lupta pentru Patroclu,

peparte de Larisa"*[01].

Aici este vorba despre această Larisa, ba poate mai degrabă despre cea de lîngă Kyme, pentru că între ele sînt cam 1 000 de stadii (185 km). A treia Larisa este un sat al Ephesiei din Cînipia Caystrului; despre acest sat se spune că odinioară era un oraş cu un templu al lui Apollon Lariseanul şi că era aşezat mai aproape de Tmolos decît de Efes; de acesta din urmă, se află la o depărtare de 180 de stadii (33,30 km) încît s-ar putea localiza la maeoni. Mai tîrziu efesienii, dezvoltîndu-se, au luat mult din pămîntul maeonilor, pe care în prezent îi numim lydieni, încît nici aceasta n-ar putea să fie Larisa pelasgilor, ci mai degrabă cealaltă Larisa. Căci nici nu avem o dovadă sigură dacă Larisa Caystriană a existat pe 621 atunci, după cum nu avem nici despre oraşul Efes. în schimb, pentru Larisa de lîngă Kyme martoră este întreaga istorie eoliană că, puţin după războiul troian, ea mai dăinuia încă.

3 Se spune că grecii care au pornit de la muntele Phirikion[408] locrian, aflat ceva mai sus de Thermopylae, au ajuns în locul unde se află în prezent Kyme; atacîndu-i pe pelasgii care, deşi se aflau într-o stare jalnică din pricina războiului troian, mai deţineau totuşi Larisa situată cam la 70 de stadii (12,95 km) de Kyme, au construit împotriva acestora fortăreaţa numită şi astăzi Neonteichos[409], la 30 de stadii (5,55 km) de Larisa. Cucerind-o, ei au

întemeiat Kyme şi au aşezat aici .populaţia care a supravieţuit. După muntele locrian ei numesc localitatea Kyme cu atributul Phriconis*[10], -toit astfel şi Larisa. în prezent, locul este pustiu. Că pelasgii erau un neam mare se poate adeveri, se spune, şi din restul istoriei; căci Menecrates[411] din Elaia, în lucrarea sa Despre întemeierea oraşelor, spune că întregul ţărm zis astăzi ionic, îneeptod de la Myeale, a fost populat înainte vreme de pelasgi, la fel şi toate insulele din apropiere. Locuitorii insulei Les-bos aduc informaţia că ei au fost rînduiţi sub comanda lui Pylaios[412], comandantul pelasgilor menţionat de Homer, de la numele .căruia şi muntele de la ei se mai cheamă încă Pylaion[413]. Şi cei din Ghios susţin că pelasgii din Thessalia sînt. întemeietorii lor. Acest neam al pelasgilor este rătăcitor şi grabnic pus pe strămutări. El s-a dezvoltat mult şi iarăşi s-a restrâns repede mai cu seamă pe vremea migraţiei eolienilor şi a ionienilor îa Asia.

4 O particularitate deosebită au avut lariseenii, atît cei din Caystros, cît şi din Phriconis şi, în al treilea rînd, cei din Thessalia; căci la toţi ţarina era formată din aluviuni, la unii sub acţiunea rîului Caystros, la alţii sub a Hermosului, iar la alţii sub a Peneului. în'Larisa Phriconis s-a bucurat de cinste Piasos[414]; despre acesta se povesteşte că, fiind conducătorul pelasgilor, s-a îndrăgostit de fiioa sa Larisa şi, violînd-o, şi-a luat pedeapsa^ pentru fărădelegea sa. Căci ea, surprinzîndu-1 odată aplecat asupra unui chiup cu vin, 1-a apucat de picioare, 1-a ridicat în sus şi 1-a aruncat in chiup. Astfel de poveşti sînt însă vechi de tot.

5 La oraşele eolice de astăzi trebuie să mai adăugăm şi Aigai[415] şi Temnos, de unde era Hermago-ras[416], care a compus Artele retorice. Aceste oraşe sînt situate în regiunea muntoasa ce se întinde mai sus de .teritoriul Kymei, de cel al Foceei şi de al Smyrnei, pe lîngă care curge Hermos. Nu-i departe de aceste oraşe nici Magnesia[417] din jos de Sipylos,

622 un oraş decretat liber de către romani. Şi pe acesta l-au prăpădit cutremurele care au avut loc de cu-rînd. în parta potrivnică ce înclină spre Caicos, începînd de la Lansa şi traversând rîul Hermos pînă la Kyme, sînt 70 de stadii {12,95 km), iar de aici la Myrina, 40 de stadii (7,40 km), distanţa fiind egală de aici la Grynion[418] şi de acolo la Elaia. După cum informează Artemidoros, de la Kyme în continuare se află Adai«[fl], apoi, peste 40 de stadii (7,40 km), un promontoriu căruia i se zice Hydra[420]; acesta creează golful Elaitic împreună cu promontoriul potrivnic Harmatus[421]. Gura golfului are o lăţime în jur de 80 de stadii (14,80 km). La 60 de stadii (11,10 km) de plutire pe lingă ţărmul golfului, se întîlneşte oraşul eolic Myrina[422] care dispune de un part, apoi Portul Aheiloi*[423], unde se află altarele celor doisprezece zei, în continuare, un orăşel al myrineilor numit Grynion, apoi un sanctuar al lui Apollon, un vechi oracol şi un templu somptuos din marmoră albă; pînă la el sînt 40 de stadii (7,40 km). Alte 70 de stadii (12,95 km) sînt, apoi, pînă la Elaia, care are un port şi o staţiune navală a regilor Attalici. Elaia a fost întemeiată de Menestheus[424] şi de atenienii care au participat la expediţia împotriva Ilionului. Despre regiunile din continuare din jurul Pitanei, a Atarneului, şi despre celelalte locuri de aici am vorbit.

6 Cel mai mare şi mai de vază din oraşele eoliee este Kyme. Acesta ca şi oraşul Lesbos[425] sînt aproape metropolele celorlalte oraşe în număr de aproximativ treizeci, dintre care nu puţine se află acum într-o stare de decădere. Oraşul Kyme este luat în derîdere pentru nepăsarea sa devenită celebră, zic unii, întrucît, la 300 de ani de la întemeiere, continua să lase pe seama străinilor perceperea taxelor vamale din port, dar nici mai înainte populaţia lui n-a fructificat acest izvor de venituri. Le-a mers, aşadar, vorba de oameni care abia tîrziu şi-au dat seama că şi-au clădit oraşul la mare. Există însă şi

o altă explicație și anume că, împrumutîndu-și bani în interes public, kymeienii și-au închis porțile, și, nerestituind datoria în ziua fixată, ei se văzură opriți de la ieșiri în afara .orașului; cînd se întîmpla să plouă, creditorii, spre a-i umili, îi vesteau prin crainic poftindu-i să se vîre sub poartă. Iar cum crainicul le striga: „Intrați sub porți", s-a răspîndit vorba că kymeienii nu și-ar fi dat seama că trebuie să se adăpostească de ploaie pe sub porți, dacă noi i-ar fi dumirit cineva prin crainic.

Un bărbat din acest oraș, fără tăgadă vrednic de pomenit, este Ephoros[426], unul din discipolii retorului Isocrates și cel care a compus Istoria și o lucrare Despre invenții. Un altul, înaintea lui, a fost poetul Hesiod[427]. Acesta a mărturisit singur că tatăl său Dios s-a mutat în Beoția, părăsind eoliana Kyme:

„De Helicon el aproape se-opri în nemernicul Ascrei
Sat cu ierni grele, cu vară ce bună nu fu niciodată"[428]. 623

Că și Homer ar fi fost din Kyme, părerile simt împărțite, pentru că mulți se ceartă pentru poet. Orașului Kyme i s-a dat numele după al unei amazoane, așa cum i s-a dat Myrinei după amazoana ce zace în cîrnpia troiană mai jos de Batieia[429].

„Se-află-naintea cetății un deal, pe cîmpie departe,
Drept-răsărit și umblat in tot chipul de-o parte și alta;
Oamenii-i zic Batiea,
iar zeii Mormîntul Myrinei,
(Sprintena fată-amazoană)".

Luat în derîdere este și Ephoros pentru că, enu-merînd faptele altora, el n-a avut nimic de spus despre propria sa patrie, dar cum nici nu voia s-o lase nepomenită, se exprimă despre ea astfel: „Pe vremea aceea, kymeienii stăteau liniștiți"[430].

După ce am parcurs țărmul troian și, în același timp, cel eolic, în continuare ar fi de pătruns în inima uscatului pînă la Taurus, păstrând aceeași ordine a locurilor potrivit planului.

CAPITOLUL 4

1 Peste ţinuturile din interior deţine o oarecare supremaţie Pergamul[431], oraş celebru care a înflorit vreme îndelungată sub regii Attalici. De aceea, de aici trebuie să începem descrierea noastră în continuare, şi mai întîi trebuie să arătăm pe scurt despre regii lui, de unde purced şi cum au sfîrşit. Pergamul era vistieria lui Lysimachos[432], fiul lui Agathocles, unul 'din urmaşii lui Alexandru cel Mare; el ocupa, prin aşezarea sa, însăşi culmea muntelui. Acest masiv are formă de con, terminîndu-se într-un vîrf ascuţit. Paza acestei fortăreţe ca şi a vistieriei — căci erau depozitaţi aici 9 000 de talanţi[433] — i s-a încredinţat lui Philetairos[434], «n bărbat din Tion[435], eunuc din pruncie. Acest neajuns i-a provenit de la următoarea întâmplare: la spectacolul care s-a organizat cu prilejul unei înmormântări, în prezenţa multor oameni, doica, purtînriu-l în braţe pe Philetairos, încă prunc în scutece pe atunci, fu atît de înghesuită în mulţime şi de presată, încît copilului i se striviră organele bărbăteşti. El era, deci, eunuc, dar, cum avea o frumoasă educaţie, părea demn de funcţia încredinţată. Pînă la o vreme, aşadar, el a rămas credincios lui Lysimaohos, apoi rupînd-o cu el din pricina soţiei lui Lysimachos, Arsinoe[436], care îl ponegrea mereu, a scos fortăreaţa de sub ascultarea lui Lysimachos şi a cîrmuit-o singur, aşteptînd împrejurări prielnice pentru revoltă. Căci Lysimaohos, căzând în nenorociri familiale, se văzu silit să-şi ucidă fiul, pe Agathocles[437]. Ba el însuşi fu atacat şi detronat de Seleucos Nicator care, la rîndul său, fu detronat şi ucis prin vicleşug de Ptolemaios Keraunos[438]. In timpul acestor tulburări, eunucul Philetairos a rămas în fortăreaţa sa, făcîndu-şi mereu favorabil prin făgăduinţi şi prin alte atenţii ipe cel mai puternic şi mai apropiat de el; şi astfel timp de 20 de ani, el s-a menţinut stăpîn peste fortăreaţă şi peste bani.

2 El avea doi fraţi, unul mai vîrstnic, Eumenes[439], 624 altul mai tînăr, Attalos. Eumenes avea un fiu, care se chema, la fel ca tatăl său, Eumenes[440]. Acesta moşteni ca urmaş Pergamul şi era deja stăpînul ţinuturilor din jur cînd birui şi în preajma Sardesu-lui pe Antiochos[441], fiul lui Seleucos, cu care a ajuns să se bată. El îşi sfîrşi zilele după 22 ide ani de domnie. Tronul îl moşteni Attalos[442], fiul lui Attalos şi al Antiochidei, fiica lui Achaios. învingîndu-i pe galaţi, înltr-o mare bătălie, acesta fu aclamat atunci pentru prima oară rege. A încheiat prietenie cu romanii şi a luptat ca aliat al lor în flota rodienilor, împotriva lui Filip. A murit bătrân după o domnie de 43 de ani. A lăsat în urmă patru fii născuţi de soţia sa Apollonis din Cyzic, pe Eumenes, Attalos, Philetairos şi Athenaios. Cei mai tineri dintre ei şi-au sfîrşit viaţa ca oameni obişnuiţi, dar cel mai vîrstnic, Eumenes[443], a ajuns rege. Acesta a luptat în alianţă cu romanii împotriva lui Antiochos cel Mare[444] şi împotriva lui Perseu[445], de aceea, el a primit de la romani întregul teritoriu de dincoace de Taurus aflat sub stăpmlrea lui Antiochos. Mai înainte erau puţine locuri in jurul Pergamului pînă la marea din golfurile Elaitic şi Adramvirtenos. Acest Eumenes a împodobit oraşul, a sădit pomi cît o dumbravă în Nikephorion[446], a înzestrat oraşul cu statui şi biblioteci şi toată frumuseţea pe oare o are acum aşezarea Pergamului din rîvna acestuia o are. După o domnie ide 49 de ani, a lăsat tronul fiului său Attalos[447], născut de soţia sa Stratonike, fiica lui Ariarathos, regele cappadocilor. Dar a desemnat şi pe fratele său Attalos[448] ca tutore al fiului său, încă foarte tînăr, şi ca epitrop al domniei. Acest Attalos (senior), după ce a cîrmuit ţara timp de 21 de ani, a murit bătrîn, îndreptînd multe situaţii, căci el a luptat ca aliat al lui Alexandros[449], fiul lui Antiochos, împotriva lui Demetrios[450], fiul lui Seleucos; i-a ajutat pe romani împotriva lui Pseudo-philippos[451]; a subjugat pe Diegylis[452], .regele câinilor, cu prilejul unei expediţii în Thracia; 1-a ucis pe

Prusias aţîţindu-l împotriva lui pe Nicomedes[453], fiul acestuia. A lăsat domnia lui Attalos al cărui tultore a fost. După o domnie de ciraci ani, acest Attalos, numit Philome'tor[454], a murit în urma unei boli. El a lăsat ea moştenitori pe romani. Aceştia au transformat ţara în provincie, desemnîrad-o cu numele Asiei la fel cum denumesc conltinentul.

Pe lingă Pergam curge Caicos ce brăzdează cîm-pia numită a Caicului, un pămînt foarte roditor, aproape cel mai bun din Mysia.

3 Pe vremea noastră, bărbaţi iluştri din Pergam au fost Mithridates[455], fiul lui Menodotos şi .al Ado-bogionidei, din familia tetrarohilor galaţi; despre această femeie se spune că a fost şi concubina regelui Mithridates Eupator, de unde şi numele dat copilului, deoarece rudele lăsau să se înţeleagă că el este fiul regelui. Aceslt fiu, deci, ajungând prieten cu divinul Caesar, s-a ridicat la atâta cinste, încît a fost desemnat chiar tetrarch, după neamul lui dinspre mamă, apoi şi rege al altor ţări şi al Bosporu-lui. Dar a fost detronat de Asandros[456], cel care 1-a ucis şi pe regele Pharnakes[457] şi care a cucerit Bos-porul. Acesta, aşadar, şi-a câştigat un mare renume, la fel şi Apollodoros[458] retorul, care a compus „Artele" şi a iniţiat şcoala Apollodoreilor, aşa cum era ea, pentru că multe curente au fost în vigoare pe vremea aceea; ele au nevoie de o apreciere superioară părerii mele. Una dintre ele este şi şcoala Apollodoreilor[459] şi cea a Theodoreilor. Cel mai mult 1-a înălţat pe Apollodoros prietenia cu Caesar Au-gustus, ajungând profesor de retorică. El a avut şi un discipol renumit, pe Dionysios[460] supranumit Atticul, concetăţean de-al lui. Acesta a fost şi un sofist de valoare şi istoric şi orator.

4 Călătorul care înaintează dinspre câmpie şi de la Pergam spre răsărit, întâlneşte în aceste părţi oraşul Apollonia[461], aşezat pe un teren înalt. Spre miazăzi se întinde un lanţ muntos, pe care, dacă îl străbate parcurgînd drumul către Sardes, întâlneşte

un oraş, pe stingă, cu numele Thyateka[462], o colonie a maeedonilor; despre acesta unii spun că este ultimul oraş mysian. La dreapta este Apollonis[463], situată la 300 de stadii (55,50 km) de Pergam şi la acelaşi număr de stadii depărtare de Sardes, primind acest nume după cel al Apollonidei din Cyzic. Părţile dinspre miazănoapte de Pergam, cele mai multe, sînt stăpânite de mysi; ele sînt situate în dreapta aşa-numiţilor abaiţi[464], cu care se învecinează Epictetul pînă în Bithynia.

5 Sardes[465] este un oraş mare, mai tînăr decît războiul troian, vechi totuşi, avînd o cetăţuie bine întărită; el a fost capitala lydienilor pe oare poetul îi numeşte meoni[466], iar urmaşii, maeoni, unii refe-rindu-se la aceiaşi lydieni, alţii, la alte seminţii; dar mai bine este să se considere aceiaşi (cu lydie-nii). Sardes este dominat de Tmolos[467], un munte acoperit de culturi, care are pe culmea sa un observator, o estradă de piatră albă, operă persană, de la oare se pot vedea cîmpiile dimprejur şi mai ales cîmpia Caystrului[468]. în jur locuiesc lydieni, mysi şi macedoneni. Din Tmolos curge Pactolos[469], care, în vechime, căra la vale nisip plin cu aur; din acest 626 aur provin, după cîte se spune, averile fabuloase[470] ale lui Croesus şi ale strămoşilor lui. în prezent, nisipul e lipsit de aur, după cîtte se spune. Pactolos se prăvale în Herrnos, în care se varsă şi Hyllos[471], numit în prezent Phrygios. Unindu-si apele, aceste trei rîuri şi, cu ele, altele mai puţin însemnate, se varsă în mare lîngă Phocaea, după cîte spune Hero-dot[472]. Henmos izvorăşte din Mysia, din muntele sfânt al Dindyrnenei[473], trece prin „Regiunea bîntuită de arşiţă" în Sardiana[474] şi în cîmpiile din continuare pînă la mare. Astfel, mai jos de oraş se află cîmpia Sardiana, oîmpia lui Cyrus, lunca Harmosului şi cîmpul Caystrian, care se află în continuare una după alta şi sînt cele mai roditoare dintre toate cîmpiile cîte există. La 40 de stadii (7,40 km) depărtare de oraş se află lacul desemnat de poet prin numele Gygaia[475], numit mai tîrziu, cu numele schimbat, Co-

loe; lingă acesta este clădit templul Artemidei Co-loene, bucurîndu-se de o mare cinstire. Aici se spune că se practică un dans cu coşuri la sărbători, fără să ştiu dacă ei vorbesc de dragul vorbei sau spun adevărul. 6 Deoarece cuvintele lui Homer sună astfel:

„Mesthles era şi Antiphos, în capul meonilor, fiii Lui Talaimenes voinicul şi-ai zînei din lacul Gygaia; Si porunceau la meoni, la cei de sub muntele Tmolos"[iis],

Unii mai -adaugă şi acest vers, al patrulea:

„Şi pe sub Tmolos cel nins, la-a Hydei gloată-ns&r.ită".

Dar nici o Hyde[477] nu se găseşte la lydieni. Alţii îl socotesc originar de aici şi pe Tyohios despre care Poetul spune:

„Cel mai dibaci curelar din toţi care fuseseră-n Hyda"[4„8].

Ei mai adaugă şi faptul că regiunea este împădurită Şi bînituită de furtuni; de asemenea, aceştia aici îi aşază pe arimi. Căci versului homeric:

„La arimi, pre unde-a lui Typhon culcuşuri adastă"*™,

ei îi mai adaugă unul:

„In păduroasa-le ţară, la-a Hydei gloată-nstărită".

Unii plăsmuiesc această poveste în Cilicia, alţii în Syria, alţii în insulele Pithecuse, ba alţii aduc lămurirea că şi maimuţele se cheamă arimi la etrusei.

Unii autori numesc Sardesul Hyda, alţii, numai cetaţuia acestuia. Demetrios Skepsios consideră ca cei mai vrednici de încredere pe autorii care îi aşază pe arimi în regiunea Mysiei bînftuită de furtuni. Pindar confundă cu locurile din Cilicia pe cele din Pithecusse, care se află în faţa Cumaiei, şi pe cele din Sicilia, devreme ce el zice că sub Aetna zace Typhon,

„Pe care-l născuse, odată pe vremuri, O peşteră-n Cilicia numită-n multe feluri. Stînci rîpoase bătute de valuri, înşirate mai sus de-ale Cumei maluri, Şi-al Siciliei întreg trup vînjos Apasă, astăzi pieptu-i păros."

Şi iarăşi:

„Cu-nlanţuirea-i inumană
Trupul Aetna-i împresoară".

Şi din nou:

„Ci singur tatăl Zeus dintre zei
A domolit pe Typhon cu temei,
Dihania cumplită, la arimi cîndva,
Cu cincizeci de capete; nevoia îl mîna"^.

Unii îi consideră arkni pe syrieni, şi anume pe aceia, cărora le zic astăzi aramei[481]; iar eilicienii alungaţi din Troia s-au statornicit în Syria, luînd de la syrieni partea de ţară numită azi Cilicia. Callisthe-nes[482] susţine că arimii sînt aşezaţi aproape de Caly-cadnos[433] şi de stînca Sarpedon, de lîngă peştera Corykion însăşi. După ei, şi munţii din jur se cheamă Arima.

7 în jurul lacului Coloe se înşiruie mormintele regilor. Chiar la Sardes se află mormântul lui Alyat-tes[484], o movilă mare înălţată pe un piedestal, făcută, după cîte informează Herodot[485], de locuitorii oraşului; cea mai mare parte a lucrării au împlinit-o fetele, deoarece ele, spune Herodot, se prostituau toate. De aceea unii aşa şi momesc acest mormînt, monumentul prostituării. Unii povestesc că lacul Coloe este construit de mîna omului împotriva revărsării apelor, care se întîmplă cînd albia nurilor se umple (pesite măsură). Oraşul Hypaipa[486] cade în drumul celor care coboară din muntele Tmolos spre cîmpia Caystrului.

8 Callisthenes[487] spune că Sardes a fost cucerit mai întîi de cimmerieni, apoi de treri[488] şi de lycieni, fapt pe care îl pomeneşte şi poetul elegiac Calli-

nos[489]; ultima lui cucerire[490] a avut loc pe vremea Iui Cyrus şi a lui Croesus. Cum Callinos spune că atacul ioimimerienilor asupra esionilor[491] s-a petrecut pe vremea cînd a fost cucerit şi Sardesul, Demetrios Skepsios şi adepţii lui presupun că „esioni" este o pronunţare ionică pentru „asioni". „Căci poate Meo-nia — zice — se chema Asia, după cum s-a exprimat şi Homer:

„/ra livada Asiană la rîul Caystru pe maluri"*[92].

Restaurat în mod strălucit mai tîrziu, datorită fertilităţii regiunii sale, şi fără să rămînă mai prejos faţă de nici unul din oraşele vecine, Sardesul de-curînd a suferit iar de pe urma cutremurelor care i-au distrus o mare parte din aşezare. Dar, din grija şi solicitudinea lui Tiberiu (Caesar), împăratul din vremea noastră, s-a reconstruit[493] cu ajutoarele oferite şi acest oraş şi multe altele cîte au suferit aceeaşi calamitate odată cu oraşul Sardes.

9 Bărbaţi vrednici de amintire s-au născut la Sar-
628 des doi cu numele Diodoros[494], amândoi din acelaşi neam şi amândoi retori; cel imai vârstnic dintre ei se chema Zonas, şi este acela care a 'dat multe bătălii penltru Asia; pe vremea expediţiei regelui Mithri-dates, învinuit fiind de provocare la răscoală a oraşelor, el a respins acuzaţiile pledînd singur pentru apărarea sa. Cel mai tânăr, care ne-a fost prieten, a creat o operă de istorie, poezie lirică şi alte poeme, dând la iveală în mod vădit un stil arhaic. Xan-thos[495], vechiul istoriograf, se spune că este lydian, dacă cumva chiar din Sardes nu ştim precis.

10 Dincolo de lydieni se află mysii şi un oraş Philadelphia[498], bîntuit de cutremure. Căci zidurile crapă înltruna şi se năruie cit într-o parte cât în-tr-alta a oraşului. Din această pricină, puţini locui tori populează oraşul, cei mai mulţi îşi duc viaţa la ţară oultivînd pamînttul, deoarece au şi un pămînt minunat; dar de mirare sint şi acei puţini orăşeni care se arată atît de legaţi de ipeticul lor de pământ,

incit îşi păstrează locuinţele ameninţate oricând de prăbuşire. Ba şi mai vrednici de mirare sînt cei care au întemeiat oraşul.

11 Dincolo de aceste locuri se întinde regiunea numită Catakeeaumene[497] „Pârjolită" sau „Regiunea bîntuită de arşiţă", lungă de 500 de stadii (92,50 km), lată de 300 (55,50 km); ea trebuie numită fie Mysia fie Meonia (căci i se zice în amândouă felurile); este în întregime lipaită de copaci, în afară de viţă de vie care produce vinul de „Pârjolită"; acesta nu este depăşit în calitate de nici unul din vinurile renumite. Suprafaţa câmpiilor ieste cenuşie, iar faţa munţilor şi stâncile sînt negre ca după un incendiu. Unii presupun că această culoare se produce ca urmare a descărcărilor electrice şi a furtunilor îşi nu se îndoiesc că legendele despre Typhon se referă la aceste locuri. Xarithos[498] susţine chiar că a existat pe aceste meleaguri un rege cu numele Arimun. Nu mi se pare corectă explicaţia care pretinde că o regiune aitît de întinsă a foslt pârjolită în masă de unele fenomene ca acestea, ci mai degrabă ide focul subteran căruia în .prezent i-au secat izvoarele. Se şi văd trei abisuri pe care le numesc foaie, aflate la o distanţă de 40 de stadii (7,40 km) unul de altul. Deasupra lor se înalţă, dominîndu-le, trei coline povîrnite, care s-ar putea să se fi creat din îngrămădirea materialelor incandescente erupte (din ele). Faptul că un astfel de teren 'este foarte prielnic viticulturii se poate înţelege prin comparaţie cu pămîntul Cata-nei[499], oare, creat prin îngrămădirea cenuşei, şi azi produce din belşug vin de bună calitate. Unii, ‚fă-cînd glume, spun că pe bună dreptate Dionysos este supranumit „Producătorul de foc", sprijinindu-se în afirmaţia lor pe astfel de terenuri.

12 Regiunile din continuarea celor de mai sus până la Taurus se învîrstează între ele încît ţinuturile frigiene, cariene şi lydiene, ba şi cele mysiene sînt greu de deosebit, deoarece se interpătrund. La 629 această confuzie a contribuit în mare măsură şi faptul că romanii le-au împărţit nu după neamuri, ci au instituit un alt gen de diviziuni, în prefecturi, în

care se află cîte un for şi cîte un tribunal. Iar muntele Tmolos este destul de restrîns şi are o circumferinţă modestă, fiind cuprins numai între regiunile lydiene. Mesogis[500] se întinde în partea potrivnică pînă la Myeale, înoepînd de la Kelainai, după cîte spune Theopompos[501], astfel încît unele părţi ale lui, şi anume cele dinspre Kelainai şi Apa-meiia, le stăpânesc frigieni, altele, mysieni şi ly-dieni, iar altele, carierii şi ionieni. în felul acesta, şi rîurile şi, mai cu seamă, Meandrul, parte despăr-ţind unele neamuri de altele, .parte itrecînd prin mijlocul lor, creează greu o distincţie precisă; aceeaşi explicaţie se dă şi în legătură cu eîmpiile de cele două părţi, dinspre munte şi dinspre reţeaua de rîuri. De aceea nici pe noi nu trebuie să ne muncească într-atîta grija cum trebuie să dăm dimensiunile locurilor, ci va fi destul să le înfăţişăm atît cit le-^aui transmis înaintaşii.

13 în continuarea cîmpiei Caystrului ce cade între Mesogis şi Tmolos, întinzîndu-se spre răsărit, este cîmpia Kilbiană[502], mare şi bine populată, avînd un teren roditor. Urmează apoi cîmpia Hyrcanică[503] pe care au numit-o astfel perşii care au adus colonişti din acea regiune; tot perşii au mai numti-o şi cîmpia lui Cyrus. Dincolo de aceasta, se întinde cîmpia Peltină[504], cu care începe teritoriul frigian; urmează cîmpia Killaniană şi Tabena[505]; acestea au orăşele pe jumătate frigiene, dar cuprind şi elemente pisi-diene, de la dare şi-au tras şi numele.

14 Cei ce traversează muntele Mesogis situat între carieni şi Nysais[506], o regiune de peste Mean-dru, întinzînidu-se pînă la Kibyratis[507] şi Cabalis, intimase (două) oraşe înspre Mesogis, în faţa Laodi-ceei, anume Hierapolis[508], unde se găsesc ape termale şi Plutonion. în amîndouă au loc unele fenomene nefireşti: apa aşa de uşor se schimbă în stare solidă încît transportată pe conducte, ea produce bucăţi monolite. Plutonion apoi, aflat suib o mică sprinceană de deal ce se înalţă mai sus, este un puţ potrivit de mare, cam cît să poată intra un om în

el, dar care s-a adîncit rnult pe urmă; în fața acestei gropi se află un teren închis cu balustradă în patru unghiuri, cu perimetrul de o jumătate de plethră (15,42 m); interiorul lui este plin de o negură groasă şi înltunecată, încît cu greu se poate zări solul. Pentru cei ce se apropie de jur împrejur de această ceață aerul este nevătămător, fiind curat, pentru că ceața aceea nu este împrăştiată de viaturi. Ea se menține în interiorul îngrădirii. Dar dacă pă- 630 trunde un animal în interiorul ei, moartea îl surprinde fulgerător. Chiar taurii minați înăuntru cad la pămînt şi sînlt traşi afară morți. Noi înşine am aruncat nişte vrăbiuțe în acea nebuloasă, dar au căzut imediat sufocate. Totuşi gallii eunuci[509] se apropie de ea fără primejdie; ei înaintează pînă aproape de gură şi se apleacă asupra ei, ba şi coboară în ea cît de mult îşi pot reține respirația. Căci moi am văzut (pe chipul lor) semnele unei anumite suferințe de sufocare, fie că această manifestare e comună tuturor celor mutilați (eunucilor), fie numai celor din jurul templului; aceasta li se întîmplă fie datorită providenței divine, cum se obişnuieşte în furiile sacre, fie datorită anumitor antidoturi contra acelei suferinți. Pietrificarea apei se întîmplă, după cîte se spune, şi în rîurile din Laodiceea, deşi silit ape potabile. Şi iapa din Hierapolis este minunat de bună pentru vopsirea lînei, încît vopselele din rădăcini şi apă rivalizează cu tinctura stacojie şi de purpură. Iar apa se găseşte în cantități aşa de mari, încît oraşul este plin de băi formate pe cale naturală.

15 Dincolo de Hierapolis se întind regiunile de peste Meandru. Despre ținuturile din jurul Laodi-ceei şi ale Aphrodisiadei, precum şi despre regiunile ce se întind pînă la Carura am vorbit[510]. In continuarea acestora, spre apus, urmează oraşul An-tiochia[511] de pe Meandru, aparținînd Cariei. Înspre miazăzi se află Kibira Mare, Sinda şi Cabalis pînă la Taurus şi Lycia. Antiochia este un oraş modest, situat chiar pe Meandru, în partea dinspre Prigia.

Fluviul este legat aici printr-un pod. Are o țarină întinsă de amândouă părțile fluviului, roditoare în întregime; ea produce foarte mare cantitate din așa-numi'tul arior de Antiochia; aceeași plantă se numește și „trifoiaș". Și acest loc este bîntuit de cutremure. In Antiochia s-a născut un filosof renumit, Diotrephes[312], ale -cărui prelegeri le-a ascultat Hyb-reas[513], cel mai mare retor din vremea noastră.

16 Solymi[514] se spune că sînt cafoalii. într-adevăr, colina ce domină promontoriul Termiessa[515] se chea mă Solymos. Chiar termessienii înșiși își zic solymi. Prin apropiere se află și Valul lui Bellerophon[516] și monmîntul lui Peisandrois, fiul acestuia, căzut în lupta cu solymii. Acestea se potrivesc și cu cuvin tele lui Homer. Căci în legătură cu Bellerophon, poetul vorbește după cum urmează:

„Și cu slăviții solymi mai avu de luptat dup'aceea"[517].

Iar despre fiul acestuia:

„Căci pe Pisandru-l ucise al armelor zeu cel de-a pururi Nesățios de război, cind el se lupta cu solymii"[518].

Termessos[519] este oraș pisidian în cea mai mare parte și este situat foarte aproape și ceva mai sus de Kibyra.

17 Se spune că kybrații sînt urmașii ai lydienilor care au cucerit Cabalis. Mai tîrziu s-au așezat prin tre ei pisidieni care au strămutat așezarea într-un alt loc foarte bine întărit, avînd o circumferință cam de 100 de stadii (18,50 km). Orașul Kibyra s-a dez voltat datorită legislației lud bune, iar satele sale s-au înșirat din Pisidia și din vecinătatea Milya-dei[520] pînă în Lycia și pînă la teritoriul rhodienilor de pe continent. Creîndu-se alături încă trei orașe vecine, Bubon[521], Balbura și Oinoanda, acest grup de localități s-a chemat tetrapolis, fiecare avînd drep tul la un singur vot, Kibyra, la două. Aceasta din urmă recruta sub arme 30 000 de pedestrași și 2 000 de cavaleri[522]. Ea a fost condusă mereu de tirani,

' • P_P timpul lui Moagetes[323], totuşi cu înţelepciune Pe timp 52▷ oare a irania luă **&*£ffî^ Kibyratica nu se adăugat Lyciei Ba^urag fecturile cele mai situează cu mmiema:.&*l pat ^ Hm mari ale Asiei. Kl°^ elenă şi lydian*, ăm ui ba pisidiană, a *ly^ urmă în Lydia. O par tima însâ n-a mai rămas nici uşurinţa a

fierului. Milya este regi™ ^ fe la pasul de la trecătorile de Unea ier aceste teeca- t iuteri^^TirSagais» si la reg»- tori, spre Isincia , i^ nea Apameei.

CARTEA A XIV-A

REZUMAT

Cartea a XlV-a cuprinde insulele Ciclade şi regiunea continentului din faţa lor, în care se află Pamphilia, Isauria, Lycia, Pisidia, Cilicia, pînă la Seleucia Syriei şi acea parte a Asiei numită în particular Ionia.

CAPITOLUL 1

632 1 Ne-a rămas să voirbim despre ionieni şi carieni şi despre ţărmul maritim din afara muntelui Tau-rus, ţărm populat de lycieni, pamphylieni şi eili-cieni. In acest fel, vom încheia descrierea întregii peninsule al cărei istm[1] spuneam ică-1 formează gî-tuitura dintre Marea Pontică şi Marea Issieă.

2 Perimetrul Ioniei pe lîngă ţărm este de 3 430 de stadii (634,55 km), deoarece regiunea are golfuri şi capuri numeroase; lungimea Ioniei, socotită în linie dreaptă, nu este mare. într-adevăr, distanţa de la Efes la Smyrna este marcată de un drum în linie dreaptă ce atinge numai 320 de stadii (59,20 km); căci pînă la Metropolis[2] sînt 120 de stadii (22,20 km), iar restul îl formează stadiile pînă la Smyrna. Perimetrul pe lîngă ţărm numără cu puţin lipsă din 2200 de stadii (407 km). Limita ţărmului ionic este aşadar, intervalul de la Poseidion[3] al milesienilor şi de la hotarele oarienilor pînă în Phocaea şi Hermos.

3 Oraşele de pe acest ţărm, Miletul şi Myus[4], ca şi regiunile din jurul Mycalei[5] şi Efesului — după cîte spune Pherekydes[6] —■ au fost stăpânite mai întîi de carieni, iar ţărmul din continuare pînă la Phocaea, la Chios şi Samos, peste care a domnit Ancaios[7], de lelegi. Amândouă aceste neamuri au fost izgonite de

aici de ionieni şi au fost împinse în celelalte părți ale Cariei. Colonia ionienilor, întemeiată în urma celei eolice, a condus-o Androclos[8], fiul legitim al lui Codros, regele Atenei. Aceste a fost şi întemeie- 633 torul Efesului[9]. De aceea se spune că aici s-a aşezat reşedința regească a ionienilor şi încă şi astăzi urmaşii familiei lui Androclos se cheamă regi, bucu-rîndu-se de anumite cinstiri, cum sînt: un loc de frunte la întreceri, purpura ca semn distinctiv al neamului regesc, baston drept sceptru şi jertfele Demetrei Eleusine. Miletul a fost întemeiat de Neleus[10], de obîrşie din Pylos. Messenienii şi pylienii pretind o anumită înrudire între ei, potrivit căreia poeții mai noi afirmă că Nestor[11] este messenian si că, împreună cu ceata lui Melanthos[12], tatăl lui Codros, au sosit la Atena unulți şi dintre pylieni. întreg acest norod a plecat în tovărăşia iondeniloir ca să întemeieze colonia; în Poseidion se vede un altar ridicat de Neleus. Kydrelos, fiul nelegitim al lui Codros, întemeiază colonia Myus; Andropoimpos pune temeliile oraşului Lebedos[13], după ce a ocupat un loc anume, zis Atntis; oraşul Coloplion[14] a fost fundat de Andraimon din Pylos, după cîte spune şi Mimner-mos[15] în Nanno. Priene[16] a întemeiat-o Aipytos al lui Neleus, iar mai tîrziu, Philotas, care a adus aici populație din Theba. Oraşul Teos[17] a fost întemeiat mai întîi de Athamas, de aceea Anacreon[18] îl numeşte Atbaimantis; pe vremea colonizării loniei, a adus populație aici Nauclos[19], fiul nelegitim al lui Codros, iar după acesta, atenienii Apoicos şi Dama-sos, iar de la beoțieni, Geres. Oraşul Erythrai[20] a fost întemeiat de Cnopos, şi acesta un fiu bastard al lui Codros. Phocaea[21] este fundată de atenienii lui Phiiogenes, iar oraşull Clazomenai[22], de Paralos; Chios[23], de Egertios, care a aşezat aici o colonie mixtă. Samos[24] a fost populat de Tembrion, iar mai pe urmă, de Procles.

4 Acestea sînt cele douăsprezece oraşe ioniene; cu vremea în urmă s-a alipit la confederația ionică şi oraşul Smyrna[25], prin mijlocirea efesienilor. Căci

ei locuiseră împreună în vechime, pe vremea cînd şi Efesul purta numele de Smyrna. Şi Callinos[26] l-a ■numit undeva astfel, desemnînd pe efesieni cu numele de smyrnieni în rugăciunea către Zeus:

„îndură-te de smyrnieni"

şi iarăşi:

„Adu~ţi aminte. Doamne, jie-ţi milă" De smyrnieni, de cumva îţi jertfiră, Arzîndu-ţi pe altare mîndre coapse De boi (înjunghiaţi pentru prinoase)".

Smyrna a fost o amazoană care a cucerit Efesul şi de la care li se trage numele şi locuitorilor şi oraşului, aş-a cum unii din efesieni se cheamă sisyrbiţi după Sysyrbe[27]. Dar şi un loc al Efesului se numea Smyrna, după cum arată Hipponax[28]:

„La marginea oraşului acesta locuia,
in Smyrna dintre Lepra şi Capul Tracheia".

Iar Capul Lepra[29] se chema o culme ce se înălţa dominând oraşul prezent, euprinzmd şi o parte a zidului împrejmuitor. Posesiunile lui din spatele acelei culmi şi acuma se cheamă astfel, purtînd numele 634 d$_e$ Opistholepria[30] („Lepria din spate"). Regiunea de dealuri de pe lîngă Coressos se numeşte Tracheia[31] („Aspră"). Oraşul se afla în vechime în jurul templului Athenei, situat în prezent în afara oraşului, lîngă izvorul numit Hypelaion[32] („Sub măslin"), astfel că Smyrna se situa lîngă actualul gimnaziu şi dincolo de oraşul de pe atunci, între Tracheia şi Capul Lepra. Dar smyrnienii, despărţindu-se de efesieni, se luptară eu arma pentru locul în care e situată în prezent Smyrna, loc pe care îl stăpîneau lelegii. Alungîndu-i pe lelegi, ei au întemeiat vechea Smyrna[33], care era clădită cam la 20 de stadii (3,70 km) depărtare de cea de azi. Mai tîrziu, fiind izgoniţi de eolieni, ei s-au refugiat la Colophon şi, în-

toreîndu-se cu colophonienii, şi-au recucerit propriul oraş, după cum spune şi Mimnerrnos în Nanno, cînd aminteşte de Smyrna, că pentru ea s-au purtat lupte mereu:

„Noi de îndat-ce Pylos părăsirăm,
A lui Neleu prea vrednică cetate,
Ajunserăm în Asia dorită
Cu corăbiile noastre încărcate
In iubitul Colophon cu forţa ne-aşezarăm
Ca st&pîni de o teribilă putere,
La rîul din cetate ne-adunarăm
Şi eolica Smyrnă luarăm cu a zeilor vrere"[3]*.

Acestea le-am avult de spus în legătură eu ţinuturile pomenite. Trebuie să parcurgem însă din nou fiecare în parte, din aceste regiuni, înoepînd de la localităţile care au deţinut hegemonia şi oare au fost întemeiate înaintea celorlalte, mă refer la Milet şi la Efes[35]; căci acestea sînt cele mai bune şi mai vestite oraşe ioniene.

5 Dincolo de Poseidion al milesienilor, cam la 18 stadii (3,33 km) miai sus, se află oracolul lui ApoUon din Didyme[36] condus de Branehizi. El a fost incendiat de Xerxes, ca şi celelalte sanctuare, în afara celui din Efes. Iar Branchizii[37], predând Persului care fugea (din Elada) comorile zeului, au plecat împreună cu acela ca să scape de pedeapsă pentru jaf şi trădare. Mai tîrziu, milesienii au construit templul cel mai mare din toate cîte au fost pe aici, care însă a rămas fără acoperiş datorită mărimii sale. Căci zidul împrejmuitor al incintei sacre a cuprins în interiorul său aşezarea unui sat precum şi o dumbravă bogată ce se întinde atît înlăuntrul cît şi în afara incintei. Alte incinte sacre[38] conţin oracolul şi sanctuarele. Acestea sînt locurile în care, potrivit mitului, s-au petrecut întîmplările legate de Branchos[39] şi de dragostea lui Apollon. Templul a fost împodobit cu ofrande foarte somptuoase din vechile opere de artă. De la templu pînă în oraş calea nu e lungă nici pe uscat nici pe mare.

adus aici locuitor din Metul creta ^ a
635 lui numele după al ^«g^, de lelegi. Mai ^ ^ ^
fost întemeiat a fost stapimt in
tîrziu, Neleus şi oamenii sai ţv^J adăposti
Acesta are patru P^ESSirite acestui ^^
chiar o flotă întreaga. Mu te sinhni^
oraş, dar cea mai ^rS^Xg^tărmiil Fontu-
„umăr al coloniilor sale ^ Cac^ nueg pro
lui Euxin a fost ^Ionizai de m*sie$_{meneg}$ ^
pontida şi alte mai multe loeur, ^
Lampsacos" spune aşa c a ş i nsu întemeiat
au fost populate de ^^J "a Limnai- în
coloniile din jurul HeUespo££ui ^.^ ^
Chersones, iar în Asia Abydos ^ ^
insulele ^^^Wsisîn descrierea ^ ama-
riorul Troadei, oraşul Sto^s. m ffî.
nuntită a regiunilor, noi Î^F^Xdebffl §i de-
lesiene omise de AD^'-J ^etul uiios^
lienii determină pe A^^*d Vindecătorul",
adică „Purtătorul de ^** */ ^^ & la
Căci nlein înseamnă ,a 1 ^ homeric:
care derivă şi vie, „cicatrice şi

Vie, Sănătate şi bucurie!"

Căci Apollon este un zeu 3£J^,*£??^ temidei are un înţeles f*^?|SLele şi Luna face pe oameni artemeas !^)J^ ei sint pricina sint Sociaţi ».a«f$_a$^$_r$lT$^U_{to}$ astfel si epide-STS'SliSr^-^^nt acester 1

U rSaŞ vrednici de «J-^» »*£"£

Milet sin, ^ll^JZS^^Ui a, mate-
mul care a iniţiat ia arau.» Anaximandros*-',
maticilor; apoi ^^J^g Omenea, Heca-si elevul acestuia,
Anaximentb ,

tăios[51] care a compus Istoria; pe vremea noastră apoi, Aischines[52] retorul, oare a murit în exil, deoarece I-a atacat în cuvîntările sale fără măsură pe Pom-peius Magnus.

Miletul a suferit şi mari neajunsuri, odată cînd şi-a închis porţile în faţa lui Alexandru cel Mare şi a fost cucerit cu forţa[53], la fel ca Halicamasul; ba încă şi mai înainte, cînd a fost ocupat de perşi[54]. Şi Callisthenes[55] arată că atenienii l-au amendat pe Pbryniehos[56] tragicul cu 1 000 de drahme[57], deoarece a compus drama „Căderea Miletului sub Darius. în faţa Miletului, nu departe de ţărm, se află insula Lade[58] ca şi insuliţele grupate în jurul Tragaiei[59], avrnd locuri de acostare folosite de tâlharii mării.

8 In continuare, după Miletţ, este golful Latmieos[60], în oare se află Heracleia[61] supranumită „de sub Latmos", un orăşel cu loc de acostare. Mai înainte, golful se chema Latmos, la fel ca muntele[62] care do mină golful; pe acesta îl menţionează şi Heoataios[63] soootindu-1 acelaşi cu munltele numit Phtheiron de poet[64]. într-adevăr, precizează Heoataios, muntele Phtheiron se află mai sus de Latmos; alţii îl consi deră acelaşi cu Grion[65], care este aşezat oarecum panalel cu Latmos, întinzîndu-se de la ogorul mile- 636 sienilor spre răsărit, prin Caria, pînă la Euromos[66] şi la Chalfeetores; acesta domină Heracleia zărin-du-ise de departe de pe mare. Puţin mai departe de aici, traversînd un râuleţ de lîngă Latmos, călătorul întîlneste mormântul lui Endyimion[67] într-o peşteră; apoi de la Heracleia pînă la orăşelul Pyr-rha[68], calea pe apă este de 100 de stadii (18,50 km).

9 Cu oeva mai lungă este calea din Milet la Hera cleia, dacă se parcurge marea pe lingă ţărmul golfu lui, în vreme ce navigaţia în linie dreaptă, din Milet la Phyirrha, este de 30 de stadii (5,55 km). Cu atîta se prelungeşte călătoria, dacă se navighează pe lîn gă ţărm. Ne vedem siliţi să ne mulţumim, cu o ast fel de descriere seacă în oazul locuirilor celebre.

10 Din Pynfba pînă la gura Meandrului suit 50 de stadii (9,25 km); locul e plin de smârcuri şi de mlaş tini. După 30 de stadii (5,55 km) de plutire pe fiu-

viu în sus cu bărci de serviciu, se întîlneşte oraşul Myus, unul din cele douăsprezece oraşe ionice, alipit în prezent milesienilor, din cauza populaţiei sale sărace. Acesta este oraşul despre care se spune că a fost dăruit de Xerxes lui Themistocles pentru hrana sa, Magnesia pentru pîine, iar Lampsaeos .pentru vin[69].

11 De aici la 4 stadii (0,74 km) depărtare se află satul Thyimbria[70] din Caria, lîngă care se găseşte o peşteră sfîntă, ocolită ide păsări; numele ei este Cha-ronion[71] şi are emanaţii pestilenţiale. Mai sus de sat se găseşte Magnesia de pe Meandru, colonie a magneţilor din - Thessalia şi a oretanilor, despre care vom vorbi îndată.

12 Dincolo de gurile Meandrului se întinde ţărmul Prienei. Mai sus de litoral, se -află Priene şi muntele Myoale[72], plin de fiare şi bine împădurit. Acest ţărm înaintează spre Samos şi creează cu partea insulei de dincolo de promontoriul numit Trogi-lion[73], o strîmtoare cam de 7 stadii (1,295 km). Unii autori îi zic Prienei Cadme[74], pentru că Philotas, întemeietorul ei, a fost beoţian. Din Priene ia fost Bias[75], unul din cei şapte înţelepţi, despre care Hip-ponax[76] spune următoarele:

„A pleda mai bine Decît Bias
din Priene"

13 în faţa promontoriului Trogilion[77] se află o insuliţă cu acelaşi nume. De aici este cea ntai scurtă cale de traversare a mării pînă la Sunion[78], anume de 1 600 de stadii (296 km), avînd la început, în dreapta, insulele Samos, Icaria[79] şi Corasiai, în stîn-ga, stîncile Melanitioi[80], trecînld apoi pirintre insulele Ciclade. însuşi promontoriul Trogilion este o ramificaţie a muntelui Myoale. Un alt munte, cu numele Pactyes[81], din regiunea Efesului, se înalţă lîngă My-cale. Şi Mesogis se curbează tot înspre Mycalie.

14 De la Trogilion pînă la Samos sînt 40 de stadii (7,40 km). Atît promontoriul cît şi portul său care

dispune de o staţiune navală are vederea spre miazăzi. Cea mai mare parte a promontoriului se află în câmpia udată de apa mării, o parte însă a lui, 637 cea dinspre muntele ce-l domină, este mai înaltă. Cînd călătoreşti pe mare de aici spre oraşul Samos, întîlneşti în dreapta promontoriul Poseidion[82] care creează înspre Mycale strîmtoarea de 7 stadii (1,295 km). Oraşul Samos are un templu al lui Poseidon; în faţa lui se află o insuliţă, Narthekis[83]; în stânga este suburbia Heraionului şi rîul Imbrasos[84]; urmează apoi Beraion[85] însuşi, un vechi sanctuar şi un templu mare, care, în prezent, este pinacotecă. In afară de numărul niare de tablouri aflate aici, mai sînt şi alte pinacoteci şi mici lăcaşuri sacre înţesate de opere vechi. Ba sînt şi locuri sub cerul liber, la fel, pline de statui dintre cele mai valoroase. Dintre acesteia, trei sînt opere colosale făurite de Myron[86] şi aşezate pe un singur soclu. Şi pe acestea le-a ridicat Antonius, dar pe două dintre ele, şi anume statuia Athenei şi cea a lui Heracles, Caesar Augustus le-a repus pe aceeaşi temelie; statuia lui Zeus însă a mutat-o în Capitoliu, construindu-i anume un lăcaş.

15 înconjurul pe mare al insulei Samos[87] însumează 600 de stadii (111 km). Insula se chema înainte Parthenia, fiind populată de oarieni, apoi Anthemus, după.aoeea, Metaimphyllos şi, în sfîrşit, Samos, fie după un erou băştinaş, fie după un bărbat din Ithaca sau din Kephallenia care a colonizat-o. Un promontoriu al insulei numit Ampelos[88] („Viţă de vie"), se îndreaptă spre Drepanon[89] al Icariei; chiar şi muntele, oare conferă un aspect muntos insulei, poartă, în general, acest nume[90]. Dar Samosul nu are podgorii roditoare, cu toate că insulele din jurul lui dau vin din belşug, ba şi ţărmul vecin al continentului, aproape în întregimea sa, produce cele mai bune soiuri de vin; aşa sînt insulele Chios, Lesbos şi Cos. Printre altele, şi vinurile de Efes şi cel metropolitan sînt de soi, dar şi Mesogis, Tmolos, Catakecaumene, Cnidos, Smyr-

na şi alte locuri mai puţin însemnate produc vinuri excelente fie pentru petreceri fie penitru regim medical. Insula Samos, aşadar, nu excelează în producţia de vin dar, în alte privinţe, ea este foarte bogată, dovadă este faptul că a fost pricina multor războaie şi că cei care au lăudat-o nu s-au sfiit să-i atribuie zicala ce spune că produce şi „lapte de pasăre". Aceasta a fost cauza şi a regimurilor sale tiranice ca şi a duşmăniei sale cu atenienii.

16 Tiraniile din Samos au atins culmea înfloririi mai cu seamă pe vremea lui Polycrates[91] şi a frate lui acestuia, Syloson. Polycrates era vestit, atît pen tru norocul lui cit şi pentru puterea de care a avut parte, încît a ajuns un -adevărat stăpîn al mării.

638 Drept semn al norocului său se dă faptul că, după ce şi-a arunoatt în mare dinadins inelul ou piatră preţioasă şi cu o gravură de valoare, puţin după aceea, un pescar i-a adus în dar tocmai peştele care îi înghiţise inelul; cînd peştele fu despicat, inelul fu găsit înăuntrul lui. Aflînd această întîmplare, regele egiptenilor[92] a rostit, după cîte se spune, cu glas de profet, că, în scurt timp Polycrates îşi va încheia zilele printr-un sfîrşit nenorocit, dacă a fosit înălţat atît de mult de izbînzile sale. Şi aşa s-a şi întîmplat. Căci după ee a fost prins prin vicleşug de satrapul perşilor, el a fost spînzurat. La curtea lui Poiycra'tes a trăit poetul liric Anacreon[93] şi întreaga poezie a acestuia estte încărcată de pomenirea tiranului. Pe vremea acestuia se povesteşte că şi Pythagoras[94], văzînd tirania în floare, a părăsit oraşul şi a plecat în Egipt şi la Babylon pentru studii. Cînd s-a întors de acolo, văzînd că tirania -mai dăinuieşte încă, a plecat pe mare în Italia şi acolo şi-a sfîrşit zilele. Acestea le-am avut de spus despre Polycrates.

17 Syloson[95] a rămas în urma fratelui său ca sim plu particular. Dar, într-o zi şi-a dăruit mantia de pe el lui Darius al lui Hystaspes care o dorise foar te mult văzînd-o, pe vremea cînd încă nu era rege; după ce Darius a ajuns rege, el 1-a răsplătit pe Sy loson dîndu-i în schimb tirania[96]. Syloson a domnit cu asprime încît numărul bărbaţilor din oraş s-a

răzit curînd. De aici s-a întîmplat să se răspîndească zicala:

„Țară largă cu voia lui Syloson".

18 Atenienii, itrimițînd mai întîi pe strategul Perieles şi, împreună cu el, pe poetul Sofocle, i-au în cercuit înitr-un asediu greu pe samieni, care erau nesupuşi. Mai tîrziu, atenienii au trimis în Saimos din rîndurile lor pînă la 2 000 de eleruehi, printre care se afla şi Neocles., tatăl filosofului Epicur[91], dascăl de gramatică, după cîte se apune. Ba şi Epicur însuşi — se zice — în Samos a crescut şi în Teos şi ca adolescent a ajuns la Atena. Vîrsta adolescenței a trăit-o cam în acelaşi timp ca Menandru Comicul[98]. Samian a foslt şi Creophylos", despre care se spune că, primindu-1 odată în ospeție pe Homer, a fost dăruit de poet cu poemul ce se cheamă „Lua rea Oichăliei"[100]. Callimach[101], dimpotrivă, arată, în tr-o epigramă, că Creophylos este autorul poemului, dar că a fost 'desemnat sub numele lui Homer, da torită pomenitei ©spetii:

„Sînt truda samianului care a primit . în casa lui pe
divinul Homer prea slăvit. Eu vestesc pătimirile cîte
le~a-ndurat Eurytos, şi pe bălaia loleia am cîntat.
„Scriere homerică", aşa mă numesc, Pentru Creophylos,
o Zeus, aceasta-i de preț"!

Unii susțin că acesta a fost un dascăl tal lui Ho- 639 xner, alții apoi, că mu despre Creophylos este vorba, ci despre Aristeas din Proconnesos[102].

19 Lingă Samos se află insula Icaria, de la care îşi trage numele şi Marea Ioarieă[103]. Insula[104] şi-a primit numele de la Icar, fiul lui Daidalos. Se povesteşte că acesta 1-a însoțit pe tatăl său în fuga lor, cînd amîndoii, prinzîndu-şi aripi, au zburat din Creta, dar că tînărul, neizbutind în zborul său, a căzut în această tnare; căci, ridicînidu-se prea sus spre soare, i s-au desprins aripile, deoarece li s-a topit ceara. Insula, în întregimea sa, are un perimetru de

300 de stadii (55,50 km). Ea este lipsită de porturi, afară doar de cîteva locuri de acostare dintre care cel mai frumos se cheamă Histoi[105]. Acest loc este un promontoriu ce se întinde spre apus şi spre Zefir. Se mai află în insulă un sanctuar al Artemidei zise Tauropolis, un orăşel, Oinoe[106], şi un altul, Dra-canon, ce poartă acelaşi nume ca peninsula pe oare e zidit, având şi un loc de acostare. Peninsula Dra-oanon se ^află la 80 de stadii (14,80 km) depărtare de promontoriul sarnienilor zis Cantharion[107]; intervalul dintre ele este porţiunea cea mai îngustă a braţului de mare ce le desparte. în prezent, samienii folosesc insula, de altfel slab populată, pentru numeroasele turme (pe care le pasc aici).

20 După ce, în drumul spre Efes, se trece de strâmtoarea dintre Sarnos şi Mycale, se întîlneşlte, în dreapta, ţărmul efesienilor. O parte a lui o deţin samienii. Prima aşezare de pe acest ţărm este Panionion[108], situat la 3 stadii (555 m) mai sus de la mare; aici se ţin Panioniile, o întrunire solemna a tuturor ionienilor, în cinstea lud Poseidon Helico-nios, căruia i se aduc jertfe. Preoţii de aici sînt recrutaţi din Priene. Despre Panionii am vorbit[109] în capitolele despre Pelopones. După Panionion, se întîlneşte Neapolis[110], care aparţinea mai întîi efesienilor, în prezent însă, samienilor; aceştia au dat în schimb Mamathesion[111], luînd o aşezare mai apropiată în locul alteia mai depărtate. Urmează la rând Pygela[112], un orăşel ce posedă un templu al Artemidei Munychia[113], fundat de Agamemnon şi populat de o parte din oamenii lui. Căci unii din ei au suferit de dureri de şale şi de a/ceea au şi fost porecliţi astfel (pygalgiai), şi, sleiţi de boală, ei au rămas în aceste părţi, găsind cu oale să dea locului numele suferinţei lor. Urmează portul numit Panor-mos[114] care are un templu al Artemidei din Efes[115], iar apoi, Efesul însuşi[116]. Chiar pe ţărm, doar puţin mai sus de la mare, este şi Ortygia[117], o dumbravă deosebit de măreaţă cu tot soiul de arbori, dar mai cu seamă cu chiparoşi. Prin ea curge rîul Ken-

chrios[118], în care se spune că s-a spălat Latona după naşterea (celor doi zei). Căci aici fixează mitul uşurarea Latonei de durerile facerii, pe doica Ortygia[119], locul inaccesibil în care a avut loc naşterea, precum şi jmăslinul din apropiere sub care se spune că s-a odihnit zeiţa după ce a scăpat de durerile naşterii. Dumbrava este dominată de muntele Solmissos[120]. 640 Aici se povesteşte că au stat cureţi![121] făcînd zgomot cu armele şi au speriat-o pe Hera oare, din gelozie, sta la pîndă, şi au uneltit să-i ascundă zeiţei naşterea Latonei. Cum în regiune se află mai multe temple, unele vechi, altele mai itîrziu apărute, în cele vechi sint şitatui vechi de lemn, în cele mai recente, operele lui Seopas[122]; aşa este Latona cu sceptru, iar lîngă ea stă Ortygia ţinînd în fiecare mînă cîte un copil. Aici se ţin întruniri solemne o dată pe an şi, potrivit unui obicei, tinerii se iau la întrecere dorind mai <cu seamă atunci să strălucească în pregătirea ospeţelor de sărbătoare. Atunci şi colegiul cu-reţilor organizează un banehelt şi săvîrşeşte anumite jertfe tainice.

21 Oraşul Efes[123] era locuit înainte de carieni şi lelegi. Dar izgonindu-i pe aceştia, Androolos[124] a aşezat pe cei mai mulţi din oamenii aduşi cu sine în preajma sanctuarului Athenaion[125] şi lîngă Hypela-ion („Sub măslini"), alipindu-le şi o parte din ţărmul de pe lîngă Coressos[126]. Pînă pe vremea lui Croesus, aşa era populat oraşul; mai tîrziu, cobo-rînd oameni din regiunile de munte, şi-au statornicit aşezările în preajma templului de astăzi şi aşa au stat lucrurile pînă pe vremea lui Alexandru. Lysi-machos, după ce împrejmui cu zid oraşul Efes, atît cît este şi astăzi, şi văzu că oamenii cu neplăcere îşi părăseau vechile aşezări, aşteptînd o ploaie torenţială, o ajută şi el spărgînd canalele, încît apa inundă oraşul. Atunci oamenii se mutară cu plăcere. El numi oraşul Arsinoe, după numele soţiei sale; dar a învins totuşi vechiul lui nume (de Efes). La conducerea cetăţii se afla un senatus conscriptus; la membrii senatului se mai adăugau aşa-numiţii con-

vocați şi prin aceste organe se cîrmuiau toate treburile obşteşti.

22 Primul arhitect al -templului Artemidei din Efes a fost Chersiphron[127]. Apoi un alt arhitect l-a construit mai unare. Cum pe acesta l-a incendiat un oarecare Herositratos, efesienii şi-au făurit un altul şi mai de preț, strîngînd podoabele soțiilor şi averile lor particulare, vînzînd ,şi coloanele anterioare ale templului. Mărturie a acestor fapte servesc decretele date în aceea vreme, pe care, zice Artemidoros[128], neounosemdu-le Timaios din Tauromenion[129], — care, de altfel, este un flecar şi un bîrfitor, fapt pentru care a şi fost poreclit Epit&maios „Detractorul" —, afirma că efesienii şi-au restaurat templul din de punerile persane. Dar nici n-au existat pe atunci de puneri şi, dacă ar fi existat, ele ar fi ars împreună cu templul. Căci după ce acoperişul s-a mistuit în flăcări, ar mai fi vrut cineva să-şi depună la păs trare comorile doar între pereții templului dar sub
641 cerul liber? Se ştie apoi că Alexandru a făgăduit efesienilor că va suporta toate cheltuielile templului, trecute şi viitoare, cu condiția ca titlul de onoare înscris pe frontispiciu să-i fie acordat lui, dar efesienii nu s-au învoit. Cu atît mai puțin ar fi acceptat ei să-şi creeze fală din jefuirea şi golirea templului (de comorile depuse în el). Se aduc laude unui efe-sian oare i-a spus atunci regelui (Alexandru) că nu se cuvine ca ei să procure ofrande zeilor de la zei.

23 După terminarea templului, care se spune că este opera lui Deinocrates[130] — acelaşi arhitect a construit şi Alexandria; tot acest constructor i-a pro mis lui Alexandru că va ciopli muntele Athos[131] după chipul lui, făcîndu-l de parcă ar vărsa libații dintr-un vas într-altul şi că va construi două oraşe unul pe partea dreaptă a muntelui, altul pe partea stingă, şi va conduce un rîu care să curgă dinftr-un oraş în celălalt —. Aşadar, după terminarea tem plului, ei au căutat să-i procure o mulțime de alte podoabe, dintr-o prețuire deosebită a marilor maeş tri; într-adevăr, altarul aproape în întregime este

plin de operele lui Praxiteles[132]. Nouă ni s-au arătat şi unele opere de ale lui Thrason[133], căruia îi aparţin lucrările Hecatesion, Penelopa în ceară şi bă-trîna Euryeleia. Preoţii templului erau eunuci şi se numeau Megabyzi[134]; ei proveneau din alte părţi şi ! mereu se aflau unii vrednici de aceasta slujbă, dar şi erau ţinuţi în mare cinste. Ajutoarele preoţilor la serviciul divin trebuiau să fie fecioare. în prezent se mai păstrează unele din datini, altele, mai puţin. Templul are drept de azil şi în prezent şi avea şi în trecut. Dar limitele acestui drept întîmplarea a făault să se schimbe de multe ori; Alexandru 1-a circumscris pînă la 1 stadiu (184 m) în jurul templului; Mithridates, aruncînd o săgeată dintr-un corn al acoperişului, a ajuns să depăşească cu puţin un stadiu (185 m). Antonius a dublat acest interval şi a circumscris şi o parte din oraş la dreptul de azil. Acest lucru s-a dovedit însă primejdios, punînd oraşul la cheremul răufăcătorilor, astfel că Caesar Augusitus a abrogat acest drept.

24 Oraşul Efes are şi staţiuni navale şi port. Dar arhitecţii au făcut intrarea portului cam strimtă, în-şelîndu-se în speranţa lor împreună cu regele care le-a dat această poruncă. Regele era Attalos Phila-delphul[135]. Acesta, socotind că, de va construi un dig de-a lungul intrării, care era foarte largă pe atunci, vor deveni adînci atît intrarea în port, potri vită pentru corăbii mari, eît şi portul însuşi, care era mlăştinos înainte din cauza aluviunilor cărate de Caystru[136], porunci să se construiască digul. Dar s-a întîmplat tocmai pe dos; căci mîlul aluviunilor, fiind oprit în interior, pricinui înnămolirea mai gra vă a întregului port pînă la gură; mai înainte, fluxul şi refluxul mării luau destul din mîlul aluviunilor şi-1 cărau în afara portului. Aşa este, prin urmare, portul. Oraşul însă, prin poziţia sa prielnică faţă de celelalte locuri, se dezvoltă în fiecare zi, fiind cel mai mare tîrg din cîte sint în Asia de dincoace de Taurus. 642

tJeS^S au ÎSKSSfiv născ? «H di-şi
Hermodorosi38 SLr! ™ ' Poredlt »°bscurul«, Primă
astfel^- ' ^ e are în^şi Heraclit se ex-
spînzure de tineri pentru pf^ ^Wvit ar fi să se doros, Pe
bărbatul'cel mai l^V*^ pe Herm<> lor; ce şi-or fi zise? S,
f^^ _^ din rin^ile un om de treabă iar H^t Tt
dintre noi «* fie în altă X ^^^.."T* ^la acesta este
Hermod^nc * wmem • Se Pare că legi pentru StS *1?boRrt
"»«»** nax^o si pictorii ŞarSasioS e, SiV^oe^ Hippo-mai
tineri sîn* /ffiS^08 Şi Apelles; dintre cei torul-, ^
^SSt?aeIiaf ^«*** £ Pat şi de treburile s S S h i , 0 , Aoesta
s"a oou" lăsat şi versuri £ S i - ' a comPus 9* « istorie a

cite u Poem peiSKS^ffif*1*-' făUrind
*££"£? ^tlfSSr SS află U" lac
nuare, un alt tec ce ZIS ^ 'Şi' în co^i-
avînd căi largi de aSS T f P™*1' ^ndouă
-iţei (ApteJ),tuS\^:t a_ri' coSaOlae
ei, dar romanii le-au mst^T - 'regl P™1™
apoi publicanii înmod?hn ^^tăfti. Din nou
rilor dări spre'fSoSlloIT/ "îJ8** ****« ****-spune, to-
imTs de cetăţeni Art emidoros145 & după cîte
** zeiţei la^ÎS^S^' ^ oetăte nilor litoralul
Heracleotis ce Ti li
Roma. în ec£f ^ «£** —te cauze la cat o statuie de aur
în te^nl 7" "' oetaitea *"* ridi-bită de pe tă.rmuHa^&? ^'^
'"* ^ sco".
l-. ciădi. se cPITU ac d.:Xreton templu ai »*-
■* cotS^Tî^tSuf T i apoi ,/** io_
Clarios-, în care £ gZlte ÎZ ^ * Apollon spune că profetul
Cakha! îmnrT ^^ Vechî- Se al lui Amphiaraos la Tntoar7
f& CAmPMoch
un profet mai iscusit '^T'^S^ la Claros149
llei> Pe Mopsos, fiul fiicei

lui Tiresias, a murit de supărare. Iată cum prelucrează Hesiod[150] acest mit: Oalchas i-a pus lui Mopsos următoarea întrebare:

„Nedumerit în suflet, O Mopsos, eu mă simt Pe acest smochin sălbatec, atît de mic fiind, Ce număr de smochine verzi ar putea fi, Priveşte şi îmi spune, mă poţi tu lămuri?"

Mopsos i-a răspuns:

„Sînt zece mii în cap Sau, de sînt măsurate, Chiar o medimnă fac, Doar una nu încape".

Aşa a spus. Şi numărul s-a dovedit exact pentru acea măsură. Şi atunci pe Calchas 1-a cuprins somnul morţii". Pherekydes[151] spune că profetul Calchas 643 i-a adus lui Mopsos înainte o scroafă gestată şi !-<a întrebat eîţi purcei poartă în ea; Mopsos i-a răspuns: trei, dintre care unul, purcea. Adeverindu-se vorbele lui Mopsos, Calchas a murit de inimă rea. Alţii apoi spun că profetul Calchas a adus înaintea lui Mopsos o scroafă, iar Mopsos lui Calchas, un smochin sălbatec, că Mopsos a dat răspunsul corect, Calchas nu, de aceea ultimul a murit de supărare, cum îi prevestise un oracol. Acest lucru îl spune şi So-focle[152], în Reclamarea Elenei, că i-a fost hotărî t de soartă lui Calchas să moară cinci va găsi un profet mai dibaci decît el. Acest poet strămută în Cilicia întrecerea suspomenită ca şi moartea lui Calchas. Dar astfel de istorioare sînt foarte vechi.

28 Colophonii îşi făuriseră odinioară şi o flotă serioasă şi o cavalerie, prin care se distingeau de alţii în aşa de mare măsură încît, acolo unde intervenea cavaleria eolophonilor, în cazul unor situaţii şovăielnice se încheia războiul. De la acest fapt s-a răspîndit proverbul care spune: „I-a pus Colopho-nul", cînd se dă un sfîrşit sigur unui lucru. Bărbaţi din Colophon vrednici de pomenit au fost Mimner-

mos[153], cîntăreț din flaut și totodată poet și autor de nomi, Xenophanes[154], filosof al naturii, care a compus poemele zise „silii". Pindar spune că din Colophon a fost și Polyrnnastos, unul din muzicienii iluşltri:

„Cîntecul ce l-ai aflat în mulțime
răspîndit Un bărbat din
Colophon, Polymnastos, I-a-
ncropit"[155].

Din Colophon susțin unii că se trage și Hoirier. De la Efes la Colophon sînt 70 de stadii (12,95 km) în linie dreaptă pe apă, 120 (22,20 km), dacă se parcurg golfurile pe lîngă țărm.

29 După Colophon se întâlnește muntele Cora-kion[156] și o insuliță închinată Artemidei, în care, se crede, trec cerbii înot ca să fete. Urmează apoi Lebedos[157] situată la 120 de stadii (22,20 km) de Colophon. Aici își are sediul congresul artiștilor dramatici în cinstea lui Dionysos, la fel și domiciliul lor, al oelor din Ionia pînă în Hellespont; aici au loc întruniri solemne și întreceri o dată pe an în cinstea lui Dionysos. Mai înainte, artiștii locuiau în Teos[158], un oraș al ionienilor situat în continuare, dar iseîn-du-se o răscoală, artiștii s-au refugiat la Efes. După ce Attalos i-a așezat în Myonnesos[159], în această insulă situată între Teos și Lebedos, teienii au cerut romanilor prin soli să nu îngăduie ca Myonnesos să se întărească ou ziduri împotriva lor. Atonei ei se mutară în Lebedos, deoarece lebedienii i-au primit cu plăcere, datorită populației rare care o aveau pe atunci. Teos se află la 120' de stadii (22,20 km) depărtare de Lebedos; între ele se găsește insula Aspis[160], numită de unii Arconnesos. Și Myonnesos este o localitate așezată pe o culme care creează o peninsulă.

644 30 Teos, la fel, este situat într-o peninsulă avînd și un port. De aioi este poetul liric Anacreon, pe vremea căruia teienii, părăsindu-și orașul, s-au mutat în Abdera, un oraș trac, neputînd suporta asupri-

rea persană, de unde şi zicala: „Abdera[161], frumoasa colonie a teienilor". Unii dintre ei s-au întors iarăşi la Teos, cu vremea. Am specificat mai înainte că şi Apellicon[162] era din Teos. Din acelaşi oraş se trage şi istoriograful Hecataios[163]. Mai este şi un alt port, Gerraidai[164], la 30 de stadii (5,55 km) înspre miazănoapte de oraş.

31 Urmează apoi Chalkideis[165] (şi), istmul peninsulei teienilor şi a erythreienilor[166]; aceştia strat aşezaţi dincoace de istm, iar chiar în istm locuiesc te-ienii şi ciazomenii[167]. Căci coasta sudică a istmului, şi anume cea de lingă Chalkideis, o stăpînese te-ienii; coasta nordică, în părţile unde se învecinează cu regiunea Erythreiei, o deţin clazomenii. Locul Hypocremnos[168] se află la începutul istmului, cu-prinzîrad în interiorul său regiunea Erythreiei şi, în afara ei, ţinutul clazomenilor. Mai sus de Chalkideis se află o dumbravă închinată lui Alexandru, fitil lui Filip; chiar şi anumite întreceri sportive ce se desfăşoară aici sînt anunţate de obştea ionienilar sub titlul de Alexandreia. Calea de traversare a istmului de la Alexiandreion şi de la Chalkideis pînă la Hypocremnos este de 50 de stadii (9,25 km), în vreme ce distanţa pe mare plutind pe lîngă ţărm este mai mare de 1 000 de stadii (185 km). Cam pe la mijlocul acestui parcurs pe apă se află Erythrai[169], oraş ionic ce posedă un port; la fel se întîlnesc şi patru insulite situate în faţa oraşului numite Hippoi[110] („Cai").

32 Dar înainte de a ajunge la Erythrai, se întîl-neşte mai întâi Erai[171], un orăşel de-al teienilor, apoi Corycos[172], un munte înalt ou un port la poalele lui, numit Casystes[1"3], apoi un alt port numit Erythras şi, în continuare, mai multe altele. Se spune că întreg litoralul muntelui Corycos a fost înţesat de tîl-haii numiţi korykei, care au născocit un nou procedeu de atac asupra navigatorilor: împrăştiindu-se prin porturi, ei se amestecau printre neguţătorii care acostau la ţărm şi trăgeau cu urechea ce transportă şi încotro pleacă, apoi, întrundndu-se, atacau oamenii îmbarcaţi pe vase şi-i prădau. De atunci,

pe orice om care-şi vîră nasul unde nu-i fierbe oala şi care caută să audă cuvintele rostite în taină şi aparte, obişnuim să-l numim „Corykeian" şi să-l pomenim în proverbul:

„Negreşit l-a auzit Corykeianul",

dacă cineva, încredinţat că a făcut sau a vorbit ceva în taină, nu s-a putut feri de aceia care caută să vadă şi să afle cele ce nu-i privesc.

33 Dincolo de muntele Corykos este insula Halonnesos[174]; urmează apoi Argennon[175], un promontoriu al teritoriului Erythireiei, cel mai apropiat de Poseidion[176] din insula Chios, creînd împreună o strîmtoare cam de 60 de stadii (11,10 km). între Erythrai şi Hypooremnos se ridică Mimas[177], un munte înalt, înţesat de animale şi cu tot soiul de arbori. Urmează apoi satul Kybeleia[178] ,şi promontoriul zis Melaina[179] („Negru"); ultimul are o carieră de piatră de moară.

34 Din Erythrai este Sibylla[180], o femeie din timpurile străvechi, stăpânită de suflu divin şi de darul profeţiei. Pe vremea lui Alexandru, exista o altă profeteasă de acelaşi fel, numită Athenais[181], tot din Erythrai. Şi pe vremea noastră, trăia un învăţat de adci, Heraeleides Herophileos[182], medic şi discipol al lui Apollonios Mys[183].

35 Insula Chios[184] are o circumferinţă, măsurată pe lîngă ţărm, de 900 de stadii (166,50 km). Ea are, de asemenea, un oraş Ou port bun şi o staţiune navală ce poate adăposti 80 de corăbii. în navigaţia pe lîngă ţărm avînd insula în dreapta, prima aşezare de la oraşul Chios mai departe este Poseidion[185], apoi Phanai[186], un port cu vadul adînc, după care se întâlneşte un templu al lui Apollon precum şi o dumbravă de palmieri. Urmează apoi Notion[187] „Sudicul", un litoral potrivit pentru acostare, apoi Laius[188], de asemenea un ţărm bun de acostat. De la acesta în continuare se schiţează un istm de 60 de stadii (11,10 km) pînă în oraş. Ocolul său pe apă, pe care

noi l-am parcurs, este de 360 de stadii (66,60 km). Vine apoi la rînd promontoriul Melaina, în dreptul căruia se află insula Psyra[189], la 50 de stadii (9,25 km) de la promontoriu. Insula are un relief înalt şi un oraş ou acelaşi nume. Perimetrul ei este de 40 de stadii (7,40 km). Urmează apoi Ariusia[190], o regiune cu relief accidentat şi lipsit de porturi, cam de 30 de stadii (5,55 km), care produce .printre cele mai bun vinuri elene. Vine apoi la rînd Peli-naion[191], cel mai înalt din munții insulei. Acesta are şi o carieră de marmoră, în Chios s-au născut -bărbați de seamă, printre oare, Ion tragicul[192], istoriograful Theopompos[193] şi Theoorit[194] sofistul. Aceştia au dus şi o politică potrivnică urnii altora. Locuitorii insulei Chios îşi dispută şi ei paternitatea lui Homer, aducând ca o importantă mărturie pe aşa numiții Homerizi care se trag din neamul lui Homer şi despre care şi Pindar aminteşte:

„De unde-s şi Homerizii,
Cîntăreți în general, Versurile
lor poeții „însăilate" le
numeau"[195].

Locuitorii insulei Chios ajunseseră la un moment dat să-şi procure şi o flotă şi atinseseră chiar o supremație şi o libertate pe mare. Din Chios pînă în Lesbos sfat 300 de stadii (55,50 km) ce se parcurg cu vîntul sudic în spate.

36 De la Hypocremnos în continuare se întîlneste locul Chytrion, unde fusese aşezată mai întîi localitatea Clazomenai. Urmează apoi oraşul Clazomenai de astăzi cu opt insulițe cultivate în jur, aşezate la 8 stadia (1,48 km) în fața sa. Un bărbat vestit din Clazomenai a fost Anaxagoras[196] naturalistul, discipolul lui Anaximenes[197] milesianul. Pe Anaxagoras l-au audiat Arehelaos[198] naturalistul şi poetul Euri-pide. Urmează apoi templul lui Apollon, apele termale, golful şi oraşul Smyrna[199].

37 în continuare, se întîlneste un alt golf, în care 646 se află vechea Smyrnă, la 20 de stadii (3,70 km) de

Smyma actuală. Cum lyddenii au hărțuit Simyrna, această localitate, de-a lungul a 400 de ani, a continuat să dăinuie în forma unor așezări rurale. Mai tîrziu, Antigonos a restaurat orașul și, după aceea, Lysimachos. în prezent, orașul Smyrna este unul din cele mai frumoase orașe (ale Asiei) și cuprinde în incinta zidului său îșI o parte din munte, dar cea mai mare din suprafața sa o formează eîmpia din jurul portului, al templului închinat Mamei Zeilor[200] și din jurul gimnaziului. Există în acest oraș o împărțire în cartiere cu totul aparte, prin linii drepte pe cît cu putință; străzile sînt pardosite ou piatră, iar porticurile sînt mari și pătrate, cu parter și etaj. Se află în oraș și o bibliotecă și un Homereion, adică un portic pătrat care avea un templu al lui Homer și o statuie a lui de lemn. Căci și locuitorii Simyrnei cu osebire îșI revendică paternitatea lui Homer; printre altele, la ei circulă și o monedă de aramă „Homericul"[201]. Prin apropierea zidului cetății curge rîul Meles[202]. Pe lîngă 'celelalte podoabe cu care e înzestrat orașul, este și un port închis. Un singur neajuns li se poate imputa arhitecților Smyrnei, și nu unul dintre cele mai mici, anume faptul că ei, atunci cînd au construit străzile, nu le-au amenajat niște gropi de scurgere și, așa, le inundă murdăriile; acestea, mai cu seamă în timpul ploilor, cînd grămezile de gunoaie se împrăștie în toate părțile. Dolabella[203], asediind orașul, a ucis aici pe Trebonius, unul din membrii complotului care 1-a suprimat prin vicleșug pe divinul Caesar. Cu prilejul acelei împresurări, Dolabella a distrus multe cartiere ale Smyrnei.

38 Dincolo de Smyma este orășelul Leucai[204], pe care 1-a răsculat Aristonieos[205] după moartea lui Attalos Philometor[206], socotindu-se din viță regească și gîndindu-se că domnia ar putea să treacă asupra lui. Dar el fu izgonit din Leucai, după ce a suferit o înfrîngere din partea efesienilor într-o bătălie navală lîngă Kyme. Retrăgîndu-se atunci spre interiorul continentului, el adună în grabă o mulțime de oameni săraci și de sclavi convocați în numele

libertății, pe care i-a numit heliopolitani. Mai întîi Aristonicos a atacat cu aceştia Thyateina[207], a cucerit apoi Apollonds[208] şi a asediat alte fortărețe. Dar nu a rezistat multă vreme, ci eurînd oraşele au ridicat împotriva lui trupe armate şi Nicomedes Bi-thynianul[209] ca şi regii cappadocilor le-au trimis ajutoare. Au venit apoi cinci soli romani şi, în urma lor, o oaste comandată de consulul Publius Crassus[210], apoi, de Marcus Perperna[211], care a încheiat aici războiul, prinzîndu-1 pe Aristonicos şi trimițîndu-1 la Roma, unde a şi murit în închisoare. Perperna fu răpus de boală. Crassus, prin cursele ce i s-au întins, a căzut în luptă. A sosit apoi consulul Manlius Aqui-lius[212] cu zece delegați şi a organizat provincia în forma de guvernămînt ce dăinuie pînă astăzi.

Dincolo de Leucai se află Phocaia[213], care este aşezată chiar în golf. Despre ea am vorbit în capitolul cu, Massalia[214]. Urmează hotarele dintre ionieni şi eolieni. Am vorbit şi despre acestea[215]. Au mai rămas să fie descrise regiunile din inima uscatului din dreptul țărmului ionic; acestea se află de-a lungul drumului ce duce din Efes pînă în Antiochia şi la Meandru. Şi în aceste părți populația este formată din lydieni şi carierii amestecați cu eleni.

39 Prima localitate de la Efes înainte este Magnesia, oraş eolic, numit şi Magnesia de pe Meandru, pentru că este aşezat în apropierea acestui rîu. Mult mai aproape de oraş este însă Lethaios[216], un afluent al Meandrului, izvorînd din muntele efesienilor Pactyes[217]. Altul este Lethaios[218] din Gontyna şi, altul, cel din preajma Trdkkei[219], unde se spune că s-a născut Asclepios; altul[220] este şi cel de la libyenii hesperiți sau apuseni. Orașul Magnesia este situat pe o cîmpie de lîngă muntele numit Thorax[221] („Piept"), pe care a fost crucificat gramaticul Da-phitas[222] pentru că a ocărit pe regii (Pergamului) prin versurile următoare:

..Peste lydieni domnia o deținești,
Ba chiar şi-n Frigia o-ați căpătat,
Voi, vînători în purpură şi scoabe ce sînteți,
Scoase din vistieria lui Lysimach"!

Daphitas a primit şi sfatul unui oracol să se păzească de muntele Thorax.

40 Magneţii ise socot a fi urmaşii delfienilor care au populat muntele Didyma[223] din Thessalia, despre care Hesiod spune:

„Pe colinele sfinte ale Didymei lăcaşul îşi are In cîmpia Dotion, Ungă Amyrul sălbatec, Fecioara nepătată se spală pe picioare In lacul Boibias cu ape curate"[22]*.

Aici se găsea şi templul Dindymenei[225], Mama Zeilor. Preoteasa acestui templu era, se spune, soţia lui Themdisltoeles[226], iar după alţii, fiica acestuia. In prezent, nu există templul, deoarece oraşul a fost strămutat în alt loc. în oraşul Magnesia de .astăzi se află templul Artemidei Leueophryene[227], care, în privinţa mărimii edificiului şi a numărului ofrandelor, sta, adevărat, mai prejos de templul Artemidei din Efes, dar ca armonie a proporţiilor şi ca 'artă a construcţiei sanctuarului, se deosebeşte de el mult. Ba şi ca mărime, acesta depăşeşte toate templele din Asia în afară doar de două: de cel din Efes şi de cel din Didyma. în vechime, s-a întîmplat magnesie-nilor să fie grav încălcaţi de treri, un neam eimme-rian, care a avut o lungă perioadă de înflorire. După aceştia, locul a fost cucerit de efesieni. Callinos[228] pomeneşte de magneţi încă de pe vremea cînd prosperau şi ţineau piept în războiul contra efesienilor. Archilochos[229] pare să cunoască suferinţa ce le-a survenit magneţilor cînd zice:

„Dacă plînge cineva,
Plînge mai degrabă
Cel ce-n suferinţa sa
Cu magneţii rabdă". • •

648 De aici reiese dovada că Archilochos esite mai tînăr decît Callinos. Dar CaUinos[230] pomeneşte de o altă incursiune a cirnmerienilor, mai veche, atunci cînd spune:

„Acum o vajnică oştire Contra
cirnmerienilor vine",

versuri oare se referă la ocuparea Sardesului.

41 Bărbați vestiți din Magnesia au fost Hegesias[231] ■retorul, care s-a distins mai cu seamă ca inițiator al stilului asiatic, combătînd stilul attic, obișnuit și statornicit pînă atunci. La fel a procedat și poetul liric Simos[232], care a distrus compoziția melopeelor obișnuite înainte și a inițiat noile structuri ce-i poartă numele sub denumirea simodii — tot astfel mai sînt lysiodele, adică „odele lui Lysis" și ma-godele, adică „odele lui Magis" —; din Magnesia a fost și Cleomachos[233] impostorul, care, alunecînd la tema dragostei dintre un desfrînat și o copilă întreținută de un desfrînat, a imitat limbajul și genul poeziei practicata de desfrînați. Sotades[234] a fost primul care a introdus în poezie limbajul obscen, al doilea, Alexandru Etolianul[235]. Dar aceștia l-au folosit numai în versuri, Lysis 1-a aplicat poeziei acompaniate de muzică, ba încă înainte de acesta, 1-a folosit Simos. Citaredului Anaxenor[236] i-a crescut faima datorită teatrelor, dar mai cu seamă 1-a înălțat Anto-nius care i-a acordat uzufructul dărilor din patru orașe ca și o gardă personală. Și patria lui 1-a (ridicat destul în slavă, învestindu-1 cu haina purpurie de preot al lui Zeus Salvatorul orașului, după cum i s-a făurit și un portret pictat ce se vede expus în agora. Se mm poate vedea, și la teatru, un alt tablou de al lui, în aramă, purtînd inscripția:

> „De bună seamă e frumos s-asculți Un meșter cîntăreț precum i-acesta, Cu vers dumnezeiesc"[2*1].

Dar, cum gravorul n-a prevăzut bine spațiul, a ornis ultima literă din versul al doilea din pricina lățimii insuficiente a soclului astfel încît, prin ambiguitatea inscripției, s-a făcut să se dovedească ignoranța cetății, deoarece nu se înțelege 'dacă substantivul aude („vers, cîntec") trebuie luat ca nominativ sau oa dativ. într-adevăr mulți scriu dativele fără iota subscris și se sustrag astfel obiceiului care nu are o pricină firească.

42 Dincolo de Magnesia, călătorii întîlnesc drumul spre Tralles[238], avînd, în stingă, muntele Mesogis, situat chiar lingă drum, şi, în dreapta, eîmpia Meandrului, populată de lydieni şi, în continuare, de carierii, de ionienii milesieni şi myeşi, ba şi de eolieni din Magnesia; aceeaşi este repartiţia populaţiei pe teren pînă în Nysa şi Antiochia[239]. Oraşul Tralles este situat pe im platou care are partea cea mai înaltă a sa fortificată de la natură, tot astfel şi lo curile din jur sînit destul de întărite, este bine
649 populat, ca nici un alt oraş din Asia, de oameni înstăriţi, şi tot mereu se află oîte unii din acest oraş în fruntea treburilor din provincia Asia, care se numesc Asiarchi. Unul dintre aceştia a.fost şi Pytho-doros[240], bărbat de obîrşie din Nysa, dar oare s-a mutat în Magnesia datorită strălucirii acestui oraş; acesta s-a remarcat printre puţinii prieteni al lui Pompeius. El îşi făurise o avere regească de peste 2 000 de talanţi[241], pe care, punînd-o în vînzare divinul Caesar din pricina prieteniei lui Pythodoros cu Pompeius, el şi-a răscumpărat-o şi a lăsat-o copiilor săi moştenire cu nimic ştirbită. Fiica acestuia este Pythodoris care, în prezent, este regină în Pont, dar despre ea am mai vorbit[242]. Acest bărbat din Nysa, aşadar, a fost în floare pe vremea noastră, precum şi Menodoros[243], un om învăţat şi, altfel, modest şi grav, deţinând slujba de preot al lui Zeus Lariseanul. S-a despărţit prin răscoală de prietenii lui Domitius Ahenobarbus[244] şi acesta din urmă, înorezîndu-se în pMtori, i-a luat viaţa sub pretextul că i-a răsculat flota. Aici s-au născut şi retori celebri ca Diony-socles[245] îşi apoi Damasos numit Scombros („Tăunul"). Tralles, după cîte se spune, este întemeiat de ar-gieni şi ele cîţiva traci trallieni, de la care se .trage numele oraşului. S-a întîmplat ca aoesta să aibă pentru scurtă vreme la cîrma sa ca tirani pe fiii lui Cratippos, cam în perioada războaielor mithridatioe.

43 Nysa[246] este aşezată lingă Mesogis, avînd în cea mai mare parte a ei o poziţie înclinată pe coasta

muntelui. Are aspectul unui oraş dublu, pentru că o taie în două valea unui torent ce şi-a săpat o rîpă prăpăstioasă; o parte a rîpei este acoperită de construcţia unui pod care leagă cele două oraşe, o altă parte este împodobită cu un amfiteatru care acoperă sub el cursul camuflat al apelor torentului. Lîngă teatru sînt capetele ia doi masivi, la poalele unuia din ei se află gimnaziul efebilor, la poalele celuilalt se găseşte o piaţă şi o sală a bătrânilor. Mai la vale de oraş, spre miazăzi, se întinde eîmpia, asemănător cu poziţia oraşului Tralles.

44 Pe drumul dintre Tralles şi Nysa se află un sat al nysailoir, nu departe de ioraş, cu numele Acha-raca[247]. în acesta se află sanctuarul lui Pluton cu o dumbravă măreaţă şi cu un templu al lui Pluton şi al Corei. Tot aici se găseşte peştera lui Charon, situată mai sus de 'dumbravă ca o minunată plăsmuire a firii. într-adevăr, se spune că bolnavii şi cei care se apropie eu încredere de îngrijirile acestor zei frecventează locul şi poposesc în acest sat aproape de peşteră pe lîngă preoţii deprinşi cu ea. Aceştia dorm peste bolnavi şi din vise prescriu leacurile tămăduitoare. Tot ei sînt şi cei care cer de la zei vindecarea. Pe bolnavi îi duc de multe ori în peşteră şi îi aşază acolo lăsîndu-i să stea liniştiţi mai multe zile ca într-o vizuină, fără mâncare, sînt apoi cazuri eînd bolnavii sînt atenţi la propriile lor vise şi se călăuzesc după ele, folosindu-se de iniţiatori şi de sfetnici ca de nişte preoţi. Pentru alţii, peştera este inaccesibilă, ba chiar dăunătoare. Odată pe an se ţin la Acharaca adunări solemne. Mai cu seamă cu acest prilej, oamenii sosiţi pentru sărbători pot vedea şl auzi despre bolnavii de aici. Tot cu prilejul sărbătorilor, tinerii din gimnaziu şi efebii goi şi unşi pe corp cu grăsime prind pe la amiază un taur şi îl mînă cu rîvnă spre peşteră. Lăsat să intre, taurul, după ce înaintează doar puţin înăuntru, cade fără răsuflare.

45 La 30 de stadii (5,55 km) de Nysa, dacă se trece de Mesogis în părţile de miazăzi ale muntelui

Tmolos[248], se întâlneşte un loc cu numele Leimon[249] („Lunca"). Pînă aici fac procesiuni nyseienii întruniţi la sărbătoare precum îşi toţi cei din împrejurimi. Nu departe de acest loc este gura unui puţ consfinţită aceloraşi zei; puţul se întinde pe sub pămînt — după eîte se spune — pînă la Acharaca. La această luncă se referă Homar — spun cei din partea locului — când zice „în lunca Asion"[250], menţionând şi sanctuarul unui erou, Caysfcrios[251], şi al altuia, Asios, ca şi rîul Caystros ce curge prin apropiere.

46 Se povesteşte că au fost odată trei fraţi, Athymbros[252], Athymbrados şi Hydrelos care, venind din Lacedamona, au întemeiat aici oraşe, pe care le-a desemnat cu numele lor; dar cînd populaţia acestora s-a micşorat, din ele s-a alcătuit Nysa. Şi astăzi locuitorii Nysei îl socotesc pe Athymbros ca întemeietorul aşezării lor.

47 în împrejurimi, dincolo de Meandru, se înşiră colonii vrednice de pomenit, cum sînt Coskinia[253] şi Qrthosia; dincoace de fluviu, se află Briula[234], Mastaura, Acharaca şi, mai sus de oraş, pe munte, Aroma[255] cu silaba ro scurtă; de aici provine cel mai bun vin al regiunii muntelui Mesogis[236], vinul de Aroma.

48 Bărbaţi celebri din Nysa au fost Apollonios[257], filosoful stoic, cel mai valoros dintre discipolii cunoscuţi ai lui Panaitios, şi Menecrates[258] — (şi fiul său Iason[259]) — elevul lui Aristarehos[260], ca şi fiul său Aristodemos[261], pe care eu, încă foarte tânăr, l-am audiat la Nysa, pe cînd el era la capătul bătrî-neţelor sale. De asemenea, din Nysa au fost Sostra-tos[262], fratele lui Aristodemos, şi un alt Aristodemos[263], vărul lui şi profesorul lui Pompeius Magnus, toţi gramatici vestiţi. Profesorul nostru a fost şi retor în Rhodos şi în patria sa a ţinut două şcoli, mai întîi una de retorică, iar mai tîrziu una de gramatică. La Roma, ca profesor al fiilor lui Pompeius, s-a restrâns la şcoala de gramatică.

CAPITOLUL 2

1 Regiunile ide peste Meandru care au mai rămas în afara descrierii noastre aparţin toate Cariei. Carienii din aceste părţi nu 'mai sînt amestecaţi cu ggj lydienii ci se află, de aici în continuare, numai ei între ei, afară doar dacă unii milesieni şi myuşi nu au ocupat o parte din litoralul acestora. începutul Cariei îl formează ţărmul maritim din faţa Rhodosului, iar sfîrşitul, sanctuarul lui Poseidon apar ţinând milesienilor. în inima uscatului, regiunea e mărginită de capătul ramificaţiilor muntelui Taurus ce ţin pînă la Meandru. Căci înoeputul munţilor Taurus îl formează, după eîte se spune, culmile ce domină insulele numite Chelidoniai[264], situate în faţa hatârului dintre Pampbylia şi Lyoia. De aici în continuare muntele Taurus ia înălţime. De fapt, o ramificaţie a muntelui Taurus delimitează întreaga Lycie în partea sa exterioară şi sudică, de la kiby-ratici pînă la ţărmul 'continental al irnodiendlor. Şi aici continuă regiunea muntoasă, fiind însă mult mai joasă şi nu mai este socotită ca parte a muntelui Taurus. De altfel, nici nu se mai deosebesc părţile lui exterioare de cele interioare, deoarece culmile şi văile muntelui sînt risipite deopotrivă pe toată lungimea şi lăţimea întregii regiuni şi nu mai seamănă de loc cu un perete abrupt. întreaga ei circumferinţă pe apă, cuprinzînd şi golfurile, este de 4 900 de stadii (906,50 km), iar lungimea ţărmului continental al rhodienilor este de aproape 1500 de stadii (277,50 km).

2 începutul acestui ţărm îl formează Daidala[205], un loc al regiunii continentale a Rhodosului; capătul Iui îl marchează muntele numit Phoenix[266], care for mează şi capătul regiunii rhodiene. în faţa acestui ţărm se află insula Eladussa[267], la o depărtare de Rhodos de 120 de stadii (22,20 km). în acest inter val, dacă navighezi pe mare de la Daidala spre apus ::i linie dreaptă cu ţărmul ce înaintează din Cilicia,

Pamphylia şi Lycia, întîlneşti un golf bunjentru porturi! numit &*»*", ap- g°BTM S5£«& sanctuarul Artemision**, şi, ta f^P^T^ Latei. Mai sus de ea şi la 60 de *^WJ ^te mai retras de la mare spre interiorul ^«f oraşul Calvnda[271]. Urmează apoi Oaunos[2]" şi, m oraşui ^diynoct ■ p_a,ihi«;[273] adînc în măsura apropierea acestuia, nul Calbis , aouio $_r$ de a primi corăbii în albia sa. Intre acesta şi Caunos

"fS^SLos we şantiere ^vate * un port ee poate fi închis. Mai sus de el, pe o înălțime, se află o fortăreață cu numele Imh^^Ox toate ca regiunea este roditoare, oraşul - e recunoscut ele $_{toti}$ _ are aer greu în timpul verii, la fel şi toamna Sta Pricina căldurilor şi a abundenței prea mari de poame. Printre altele, se vîntura şi unele anexate ca, de pildă, că Stratonioos chitaristul, vazindau îngrijorare cum locuitorii oraşului Caunos en W**9* Mzi, zicea că la ei se referă cuvintele lua Home. din versul:

„Cum e cu frunzele, aşa-i şi cu neamul ^mamlor^

Iar cînd cauniemi îl acuzară că în bătaie de joc el .declară oraşul lor bolnav, le răspunse:

.„Cum eu oare-aş cuteza Să afirm
aşa ceva, Ca-i bolnav acest oraş
Cînd şi morții umblă-n pas?

652 Caunienii s-au despărţit prin răzvrătire ^ rhodjni. Dar printr-o judecată romană, ei au fost reprimiți. Siî - discurs al lui Molon-conto caumena-IOT q» snunE <A ei vorbesc aceeaşi limba ca şi ca rieait c^usiit aici din Or* şi * *** de legi

Th continuare, se afla orăşehil Physoos™. «

- *? TIS °i^:tJTo:s.~X

meaza apoi Loryma , un umii , virfiil cel mai înalt din munții acelor locuri, - m viriui

lud se află o fortăreață ce poartă același nume ca muntele —, numită Phoenix. în fața muntelui e situată insula Elaiussa, la 4 stadii (740 m) depărtare, având o circumferință de 8 stadii (1,48 km).

5 Orașul rhodienilor[280] este așezat pe promontoriul răsăritean (al insulei); prin ponturile, drumurile și zidurile Sale, ca și prin restul podoabelor lui, atît de mult se deosebește acesta de celelalte așezări, încît n-am putea spune că există vreun alt cras mai presus de el, dar nici măcar pe potriva lui. Minunată este și legislația sa bună și grija față de toate aspectele pe care le are în vedere eînmuirea rbreburi-lor obștești, dar mai cu seamă față de nevoile navigației. De aceea a și ajuns să dețină supremația pe mare vreme îndelungată, a nimicit pirateria și a devenit prieten al romanilor și al negilor filoromani și fdleleni. Datorită acestui fapt, orașul a (continuat să-și păstreze autonomia, a fost împodobit cu multe ofrande care simt expuse, cele mai multe, în sanctuarul lui Diomysos și în gimnaziu, iar altele, în diferite alte locuri. Cele mai valoroase sînt următoarele: colosul lui Helios ■(„Soarele"), pe care, după cum spune 'autorul poeziei iambice:

> .„De șapte ori zece coți înălțime
> t-a făurit Chares din Lindos, o minune®[1]".

in. pirezent, el zace rupt pe la genunchi fiind doborât la pământ de un cutremur. Rhadienii nu l-au mai ridicat, opriți de un oracol. Acesfca este, așadar, cel mai strălucit din toate ofrandele — ba chiar este socotit de toată lumea unul din cele șapte minuni ale lumii —. Mai sînt apoi picturile lui Protogenes[282], Ialysos și Satyrul, care stă lingă o columnă în vârful căreia se află o potîirniche; cum în fața păsării se așezase de curând o tavă, înitr-atîta ce mai căscau gura oamenii la ea, încît se părea că toată admirația lor era numai pentru potîrniche, în vreme ce Satyrul, cu toate că era excelent executat, era cu totul nebăgat în seamă. Ba crescătorii de potîrniehi au făcut să sporească admirația oamenilor aducînd

acolo potîrnichi domestice şi punîndu-le în faţa (celei din tablou), pentru că potîrnichile ciripeau suratei lor pictate şi desfătau lumea. Protogenes, văzînd că opera sa a devenit doar un accesoriu, a rugat pe fruntaşii din slujba templului să-i îngăduie să se apropie şi să şteargă pasărea din pictură şi aşa a şi făcut. Rhodienii poartă o deosebită grijă poporului. Cu 653 toate că nu au conducere democratică, ei sînt însufleţiţi de dorinţa de a susţine masa celor săraci. Poporului i se distribuie cereale şi cei bogaţi îi întreţin pe cei lipsiţi, diratr-o datină patriotică; există chiar anumite slujbe publice cu menirea de a distribui alimente, astfel încît şi săracii au hrană, iar oraşul nu duce lipsă (de braţe) pentru lucrările publice şi mai cu seamă pentru nevoile flotei. Unele din staţiunile lor navale erau chiar camuflate şi interzise celor mulţi, iar pentru cel ce le iscodea sau se furişa înăuntru pedeapsa cu moartea era hotărîtă. Şi aici, ca în Massalia[283] şi în Cyzic, grija pentru arhitecţi, pentru făuritorii de instrumente şi pentru tezaurele de arme şi de alte obiecte a dovedit o rîvnă deosebită, chiar în mai mare măsură decît la alţii.

6 Rhodienii sînt dorieni, la fel ca halicarnassienii, cnidienii şi locuitorii din Cos. Căci dintre dorienii care au întemeiat Megara, după moartea lui Codros[284], unii au rămas acolo, alţii în frunte_cu Althaiimenes Argianul[285] s-au alăturat cetei de colonişti ce pleca în Creta, iar alţii s-au împărţit între Rhodos şi oraşele adineaori pomenite. Aceste întîrn-plări sînit mai recente decît cele povestite de Ho-mer. Căci Cnidosul şi Halicarnassul nici nu luaseră încă fiinţă. Rhodosul exista şi oraşul Cos, dar erau locuite de Heraclizi. Cînd Tlepolemos, aşadar, a atins vîrsta bărbăţiei,

„Numaidecît a răpus pe-al tatălui unchi după mamă, Om
cărunţit pe atunci, pe Likymniu, (răsadul lui Aresj. Iute corăbii clădind
şi adunînd şi mulţime de oameni, El luă juga (pe marej"[286].

Iar puțin mai departe:

„Și rătăcind, (după multe necazuri), ajunse la Rhodos, (Și cucerindu-l), îl dete la trei seminții osebite"?[61]

Și numi orașele de pe atunci:

„Lindos, Ialysos și strălucitul Cameiros"[2SB],

orașul Rhodos nefiind încă unit într-o singură așezare. (Horner) nu numește nicăieri în acest context, pe dorieni, dar îi menționează pe eoliend și beo-țiend, eu toate că în Rhodos a fost reședința lui Heracles și a lui Likyrnnios[289]. Dar dacă, așa cum se pronunță alți autori, Tlepolemos a plecat din Argos[290] și Tirynth, nici în acest caz colonia nu a fost dorică, pentru că s-a întemeiat înainte de întoarcerea Heraclizilor. Și locuitorii din Cos

„Fură sub doi căpitani, Pheidippos și Antiphos, feciorii Craiului heraclean, sămînță slăvită, Thessalos"[m].

Și aceșitia reprezenteu mai degrabă neamul eolic decît pe oel doric.

7 Rhodos s-a numit mai întîi Ophiussa și Stadia, 654 apoi Telchinis[292] după -telchindi[293] care au colonizat insula. Unii spun despre aoeșitia că sînt hipnotizori și vrăjitori oare amestecau apă din Styx cu sulf ca să distrugă astfel animalele și plantele; alții, dimpotrivă, susțin că telchindi au foslt meșteri iscusiți, că ei și-au dobândit această faimă rea de vrăjitori tocmai de la cei nepricepuți în meșteșuguri. Ei au venit din Creta mai întîi în Căpru, apoi în Rhodos; au prelucrat, primii, fierul și arama, ba chiar și harpa ei au născocit-o în cinstea lui Cronos. Despre ei am vorbit și mai înainte[294] dar numărul mare al poveștilor face să revenim ooimpletînd ceea ce am omis atunci.

8 După telchind, spune legenda, au ocupat insula Heliazii[295]; unul din aceștia, anume Keroaphos și soția sa Kydippe, au fost părinții oelor oare au întemeiat orașele desemnate ou numele lor:

„Lindos și Ialysos și strălucitul Cameiros".

Unii afirmă că Tlepolemos le-a întemeiat, dar că le-a desemnat cu numele unora din fiicele lui Da-naos.

9 Oraşul (Rhodos)[296] de astăzi a fost clădit în vre mea războiului peloponesiac ide către acelaşi arhitect, după cîte se spune, cane ia construit şi Pireul; nu mai dăinuieşte Pireul[297], fiind distrus mai îotîi de lacedemonieni, care i-au dărâmat digurile, şi de către Sulla, dictatorul -roman.

10 Iată ce se mai povesteşte despre rhodieni: aceştia au fost norocoşi pe mare nu numai de pe vremea cînd au întemeiat oraşul de astăzi, ei chiar cu mulţi ani înainte de instituţia Olimpică ei au navigat departe de patrie pentru salvarea oamenilor, încă de pe atunci ei au străbătut marea pînă în Iberia şi au întemeiat în aee'le părţi oraşul Rbode[298], pe care l^au ocupat imai tîrziu mafesalioţii; de ase menea, au clădit la opici oraşul Parthenope[299], iar la dauni, oraşul Elpiai[300], împreună ou locuiiitonii din Cos. Unii autori susţin că, după reîntoarcerea gre cilor de la Tiroia, rhodienii au populait insulele Gyimnesiai dintre oare cea mai mare — zice Timaios[301] — se situează, oa mărime, după următoarele şapte: Sardinia, Sieilia, Cipru, Creta, Eubeea, Corsdca, Lesfoos, fără să aibă dreptate, pentru că sînit altele mult mai mari (decît aceasta). Se mai spune că fenicienii numesc balearides pe ostaşii uşor înar maţi sau „golaşi", de aoeea şi insulele Gymnesiai („Golaşe") s-au numit şi Baleare. Unii dintre rho dieni au locuit şi în apropiere de Sybards, în Chonia[302]. Se pare că şi Hoaner mărturiseşlte despre bunăstarea din timpurile străvechi de care s-au bucu rat rhodienii, îndată după prima întemeiere a celor trei oraşe ale lor:

Şi, cucerindu-l, îl dete la trei seminţii osebite,
Scumpe lui Zeus, al lumii şi al zeilor Domn şi de-aceea
Dumnezeeşti avuţii s-au tot revărsat peste dînşii'"[303].

655 Unii, potrivind aceste versori unitului, susţin că a plouat aur în insula Rhodos la naşterea Athenei din

capul lui Zeus, după cum a spus Pindar[304]. Insula Rhodos are o circumferință de 920 de stadii (170,20 km).

11 Prima localitate de la oraşul Rhodos înainte, ținînd insula în dreapta în timpul călătoriei pe lîngă țărm, este Lindos[305], oraş aşezat pe un munte, în-tinzîndu-se mult spre miazăzi şi mai ou seamă spre Alexandria. In Lindos se află un templu renumit al Aithenei Lindia, opera Danaidelor. La început, lindienii au avut o cîtnmuire proprie, la fel ca şi camirienii şi ialysienii, dar imai tîrziu s-au unit cu toții în comunitatea Rhodosului. Din Lindos este Cleobulos[306], unul din cei şapte înțelepți.

12 Dincolo de Lindos este un ioc numit Ixia[307] şi. Mnasyrion, după care vine Atabyris[308], cel mai înalt munte din acele părți, consfințit lui Zeus Atabyrios. Urmează Cameiros[309], apoi satul Ialysos[310], iar mai sus de acesta se află o cetățuie numită Ochyroma[311]. Cam la 80 de stadii (14,80 km) de aici se găseşte oraşul Rhodos. In acest interval se întîlneşte promontoriul Thoanteion[312], în fața căruia mai cu seamă se situează Sporadele dinspre ținutul oraşului Chalkis, despre care am pomenit mai înainte[313].

13 Mulți bărbați vrednici de pomenire s-au născut în Rhodos, unii conducători de oşti, alții atleți; din rîndul acestora se numără şi strămoşii lui Pa-naitios[314] filosoful. Printre bărbații ocupați în slujbe publice şi printre cei dăruiți literelor şi filosofiei sînt Panaitios însuşi, Stratocles[315] şi Andromeos[316], unul dinitre peripatetici, Leomidas[317] stoicul şi, încă înaintea lor, Praxiphanes[318], Hieronymus şi Eude-mos. Poseidonios[319] a îndeplinit funcții de stat în Rhodos şi a predat ştiințele. El era de obîrşie din Apameea[320] Syriei, la fel cum Apollonios Malaoos[321] („Blîndul") şi Molon erau din Alabanda[322], discipoli ai retorului Menecles[323]. La Rhodos a venit 'mai întîi Apollonios, Molon a sosit ceva inai tîrziu, de aceea primul îi spunea acestuia din urmă: „Molon Tîr-ziul", adică ;cel care a venit mai tîrziu în oraş. Şi Peisandros[324], autorul poemului Heracleia, a fost din

Rhodos, la fel şi Simmias[323] gramaticul şi Aristo-cles[326], contemporanul nostru; Dionysios Thrax[327] şi Apollonios[328], autorul Argonauticelor, erau din Alexandria de obînşie, li se spunea însă din Rhodos. Dar lam vorbit prea imult despre Rhodos.

14 Iarăşi, acum, de la ţărmul Cariei de dincolo de Rhodos, anume de la Elaius şi Loryma[329], se marchează o curbă spre [miazănoapte, iar în rest navigaţia decurge în linie dreaptă pînă în Rropontida, ca şi cum ar descrie o linie ide meridian lungă cam de 5 000 de stadii (925 km) sau puţin lipsă. în acest spaţiu se află restul Cariei, Ionia, Eolida, Tiroia şi regiunile din jur de Cyzie şi de Byzanition.

După Loryma, aşadar, vine la rînd Kynossema[330] („Mormîntul Cîinelui") şi insula Syme[331]. 656 15 Urmează apoi Cnidos[332] cane are două porturi; unul din ele poate fi închis, în stare să adăpostească trireme şi să servească drept staţiune navală, avînd o capacitate de 20 de vase. în faţa oraşului Cnidos se află o insulă cu circumferinţa cam de 7 stadii (1,295 km), ou terenul înalt ca un amfiteatru, unită prin aluviuni de continent şi creînd din Cnidos, în-tr-un fel, două oraşe. Căci o inare parte a lui locuieşte în insula ce (protejează cele două ponturi. în dreptul ei, dar în largul mării, se află insula Ni-syros[333]. Bărbaţi vestiţi din Cnidos au fost mai în-tîi Eudoxos[334] matematicianul, unul din tovarăşii lui Platon, apoi Agatharchides[335], filosof peripatetic şi istoriograf, un altul din vremea noastră, Theo-pompos[336], prietenul divinului Oaesar şi încă dintre cei ou imare autoritate, precum şi fiul acestuia, Ar-temidoiros[337]. Din Cnidos este şi Ctesias[338], medicul curant al lui Artaxerxes şi totodată autorul lucrărilor Assyriaca şi Persica.

După Cnidos urmează Keramos[339] şi Bargasa, două orăşele aşezate ceva .mai spre interior de la ţărmul mării.

16 Vine apoi la rînd Halicarnassul[34]", reşedinţa regală ia dinastiilor Cariei, numită la început Ze-phyria. Aici se află moinmîntul[341] lui Mausolos, una din cele şapte .minuni ale lumii, lucrare pe care a

comandat-o Artemisia pentru bărbatul ei. Tot aici este izvorul Salmakis[342], rău famat, nu ştiu din care pricină, spunîndu-se că ar moleşi pe cei care beau apă din el, ştiut fiind că moleşeala oamenilor îşi are izvorul în aer şi apă. De fapt, cauzele moleşelii nu sânt acestea, ci averea şi viaţa dezordonată. Hali-carnassul are o oetăţuie. în faţa ei se află Aroonne-sos[343]. Întemeietorii oraşului au fost, printre alţii, şi Anthes[344] cu troizenii. Bărbaţi vestiţi din Halicarnas au fost Herodot, istoricul, pe care mai tîrziu l-au numit Thurianul, pentru că s-a alăturat cetei de colonişti care au fundat oraşul Thurioi; un altul a fost poetul Heraclit[343], tovarăşul lui Callimaeh, şi, pe vremea noastră, istoricul Dionysios[346].

17 Şi acest oraş a avut de suferit cînd a fost cucerit ou forţa de Alexandru. Hecatomnos[347], regele Cariei, avea trei fii, Mausolos, Hidrieus şi Pixodaros, şi două fiice; cu cea mai vîrstnică dintre ele, cu Artemisia, s-a căsătorit Mausolos, cel mai vîrstnic dintre fraţi, al doilea fecior, Hidrieus, s-a căsătorit cu a doua fiică, eu Ada. A domnit ca nege Mausolos. Dar murind acesta fără să aibă copii, lăsă domnia soţiei sale, care d-a făcut rnornunitul despre care am pomenit. Murind însă şi ea de jale după soţul său, a ajuns la tron Hidrieus. Dar cum şi acesta se-mbol-năvi şi muri, moştenirea itrecu asupra soţiei sale Ada. Pe Ada însă a izgonit o de la domnie Pixodaros, ultimul dintre fiii lui Hecatomnos. Cum Pixodaros 657 simpatiza cu perşii, el trimise după un satrap ca să-i dea lui domnia. Dar părăsind şi Pixodaros această viaţă, ajunse 'satrapul stăpîn peste Halicarnas, luînd-o de soţie pe Ada, fiica lui Pixodaros şi a Aphneidei, o femeie oappadoeiană. Cînd Alexandru a atacat >oraşul, satrapul a ţinut piept împresurării. Dar Ada, fiica lui Hecatomnos, pe oare o izgonise Pixodaros, îl imploră pe Alexandru şi-1 convinse s-o reînscăuneze la domnia ce-i fusese uzurpată, promi-ţîndu-i că-1 va sprijini să recucerească ţinuturile răzvrătite, deoarece acei care le stăpîneau erau supuşii ei. Ea îi predă lui Alexandru şi Alinda[348], unde locuia dînsa. Primindu-i propunerea şi declarînd-o pe

Ada regină, Alexandru cuceri[349] Halicarnassul, afară de cetățuie (care era dublă) pe care i-o lăsă ei s-o împresoare. Puțin mai tîrziu, fu cucerită şi cetățuia, deoarece asediul se preschimbă în urgie şi ură.

18 în continuare, se întîlneşte Termerion[350], promontoriul myndienilor[351], în fața căruia înaintează din partea potrivnică promontoriul Scandaria al insulei Cos, aflată la 40 de stadii (7,40 km) depărtare de continent. Există şi un loc, Termerion, mai sus de promontoriu.

19 Oraşul Cos[352] se numea în vechime Astypalaia şi era aşezat în alt loc, dar tot la mare; apoi, din pricina unei răscoale, locuitorii lui s-au mutat în oraşul de -astăzi de lingă Scandarion şi i-au schimbat numele în Cos, cum se numeşte şi insula. Oraşul Cos nu este mare, dar este foarte frumos construit în comparație ou toate celelalte oraşe, oferind o panoramă foarte plăcută celor ce se apropie de el dinspre larg. Mărimea insulei este -cam de 550 de stadii (101,75 km). Este roditoare în întregime şi se distinge mai cu seamă în producția de vin, la fel ca Ohios şi Lesbos. Ea are înspre miazăzi un promontoriu, numit Laketer[353] — de la care sînt 60 de stadii (11,10 km) pînă la Nisyros —, iar lîngă Laketer se află un loc numit Halisama[354]; înspre apus, se situează Drecanon[355] şi un sat numit Stotmaliimne[356] („Gura lacului"); acesta se află cam la 200 de stadii (37 km) depărtare de oraş. Promontoriul Laketer adaugă 35 de stadii (6,475 km) la lungimea navigației, în suburbie se află templul lui Asclepios, foarte vestit şi împodobit cu multe ofrande, printre care se numără şi Antigonos al lui Apelles[357]. Aici era expusă şi Afrodia Araadyomene, care în prezent se găseşte la Roma, închinată de Augustus tatălui său Divus Caesar, ca întemeietoare a familiei acestuia. Se spune că locuitorii insulei Cos iau fost scutiți, pentru această lucrare, de 100 de talanți[358] din impozite. Se spune de asemenea că Hippoorates[359] a pus în practică anumite tratamente privind regimul alimentar, inspirindu-se mai cu seamă din recomandările găsite aici. Acesta este unul din bărbații iluştri din

Cos. Şi tot de aici mad sint medicul Simos[360], Phile-tas[36)], poet şi critic totodată sşi, în vremea noastră, 658 Nikias[362], care a fost şi (tiran în Cos, precum şi Ariston[363], cel care a audiat lecţiile peripateticului Ariston şi apoi i-a moştenit locul. De asemenea, cu renume era aici şi Tbeomnestas[364], cînstăreţul din liră, care a dus şi o politică duşmănoasă faţă de Mkias.

20 Pe ţărmul coiatmentului, în. regiunea Myndia[365], se află promontoriul Astypalaia[366] şi Zephyrion[367]. în continuarea lor, se întâlneşte Myndos[368] însuşi, care are un port şi, dincolo de el, Bargylia[369], oraş şi acesta. In intervalul dintre ele esite portul Cary-anda[370] şi insula cu acelaşi nume locuită de cary-andini. De aici era şi vechiul istoriograf Skylax[371]. Aprdape de Bargylia este templul Artemidei Kin-dyas[372], despre oare s-a răspiridit credinţa că aduce ploaie. Există şi un sat Kindye[373]. Din Bargylia era un bărbat celebru, epieureanul Protarehos[374], dascălul lui Demetrios supranumit Lacon[375].

21 Urmează apoi oraşul Iasos[376], care este situat în insulă, înspre oonstinenit. El .are un port şi cea mai mare parte a surselor de trai pentru lotcuitorii săi i le oferă marea. Căci peşti sînst aici din belşug, dar pămiratul e sterp. La adresa acestei localităţi sînt plăsmuite şi poveştile de felul celei ce urmează: pe cînd un citarea îşi exercita în public arta sa, toţi iasiemii îl ascultară pînă la o vreime. Dar cînd sunetul clopotului anunţă vânzarea peştelui, oamenii, pă-răsdndu-1 pe oînfâreţ, plecară să cumpere peşte, în afară de unul singur oare era foarte surd. Citaredul, apropidndu-se de acesta, îi spuse: „Omule, îţi aduc mare mulţLimită pentru cinstea ce-tnd arăţi şi pentru dragostea ta de muzică. Ceilalţi, îndată ce au auzit clopotul, au plecat cu toţii". Omul atunci d-o întoarse: „Ce spui? A sunat clopotul"?. La răspunsul pozitiv „Să fii sănătos" — îi zise — şi, (ri)ddeîndu-se, plecă şi el (în grabă). Din Iasos era şi dialecticianul Diodoros[377] supranumit Cronos, la început cu totul nepotrivit, pentru că, de fapt, Apollonios[378] se chema

Cronos, cel oare 1-a îndrumat pe Diodoros. Porecla a trecut asupra acestuia din urmă din pricina obscurității adevăratului Gnonos.

22 După Iasos vine la nînd sanctuarul milesian al lui Poseidon. în inima .uscatului sînt trei orașe vrednice de a fi pomenite, Mylasa, Stratonikeia şi Ala-banda. Celelalte orașe simt fie în jurul acestora, fie în preajma celor de pe litoral, printre care se numără Amyzon[379], Heraeleia, Eunoimos şi Chalkeitoires. Despre acestea avem mai puține iştiri.

23 Mylasa[380] însă esite așezată într-o cîmpie foarte roditoare, dominată de piscul unui munte ce are o carieră de piatră albă de foarte bună calitate. Această împrejurare îi aduce mani foloase, deoarece este piatră din belşug şi încă în apropiere pentru construcția clădirilor şi mai cu seamă pentru zidirea templelor şi a altor edificii publice. Căci Mylasa şi-a făurit podoabe strălucite din porticuri şi temple
659 ca nici un alt oraş. Te miri însă de cei care i-au, pus temelia aşa de fără socoteală, la poalele unei sltînci de prăpastie piezişe şi înalte. Se povesteşte că până şi unul din conducătorii lui, mirîndu-ae de această poziție, ar fi spus: „Oare cel cane a întemeiat.acest oraş, dacă nu s-a temut, nu s-a ruşinat măcar? Myla-sienii au două temple ale lui Zeus, unul poreclit Osogoas, altul, Labraundenos, primul fiind situat în oraş. Labraunda[381] esite un sat de munte aşezat pe drumul ce traversează muntele din Alabanda la Mylasa, departe de oraş. Aici se află templul lui Zeus (Labraundenos), vechi, şi o statuie de lemn a lui Zeus Stratios („Zeus Militarul"). Acesta este cinstit de populația din împrejurimi şi de mylasieni. Drumul este pardosit ou piatră, cam pe 600 de stadii (11,10 km), pînă în oraş,, numindu-se „Calea sfântă". Pe acest drum sînt purtate ofrande sacre în alai de procesiuni. Aici slujesc ca pneoți mereu cei mai de vază dintre cetățeni, de-a lungul întregii lor vieți. Acestea sînt obiceiurile aparte ale acestui onaş. Al treilea templu este închinat lui Zeus Cârlanul, fiind lăcaş comun tuturor oarienilor, de cane beneficiază şi lydienii şi mysienii ca nişte frați. Se povesteşte că

Myllasa a fost în vechime un sat, patria şi reşedinţa regală a carienilor din jurul lud Hecatomnos. Oraşul se apropie cel mai mult de mare lingă Physcos, staţiunea navală a mylasienilor.

24 Printre bărbaţii vrednici de pomenit pe oare i-a avut Mylasa, pe vremea noastră, sînt doi retori şi demagogi ai oraşului, pe Euthydemos[382] şi Hybreas[383]. Euthydemos, moştenind de la strămoşi o mare avere şi faimă, la oare el a adăugat talentul său excepţional de orator, nu numai că a ajuns un bărbat vestit în patria sa, dar şi în Asia întreagă era socotit vrednic de primul rang în cinstire. Lui Hybreas, după cum povestea el însuşi în şcoală şi oamenii aduc aceeaşi mărturie, tatăl său îi lăsase doar un eatir ce purta lemne şi un om lîngă catâr, întreţinut de aceştia puţină vreme, după ce a audiat prelegerile lud Diotrepnes[384] din Antiochia, el s-a întors în patria sa unde a ajuns edil. In această slujbă făcînd ceva învârteli şi puţină avere, începu să ise preocupe 'de treburile publice şi să se întovărăşească cu oamenii pieţii[383]; repede el crescu în faimă şi în admiraţia oamenilor chiar pe vremea cînd Euthydemos mad era încă în viaţă, dar mai cu seamă după moartea acestuia, ajungând stăpân peste oraş, în timpul vieţii sale, el avu mare putere, fiind un oim cu autoritate şi de folos cetăţii sale încît, chiar dacă a îmbrăţişat o cale oarecum tiranică, aceasta era atenuată de urmărirea stăruitoare a unor obiective folositoare (oraşului). Se apreciază următoarea frază a lui Hybreas pe care obişnuia s-o rostească la sfârşitul cuvântărilor sale: „Euthydemos, eşti un rău necesar oraşului; căci nu putem trăi nici cu tine, nici fără tine". Urcând astfel mulit în cinste şi câştigând faimă de cetăţean vrednic şi de retor, Hybreas 660 alunecă într-o politică potrivnică lui Labienus[386]. Cînd acesta veni cu oaste şi cu aliaţi părţi — pe vremea aceea părţii stăpâneau Asia — ceilalţi (conducători din Asia) nu-i statură în cale, ca unii care erau lipsiţi de arme şi dornici de pace. Dar Zenon din Laodiceia[387] şi Hybreas, aimîndoi retori, nu-i cedară, ci îşi aţâţară propriile oraşe împotriva lui. Ba

Hybreas, cu o anumită vorbă a lui, îl exaspera de-a binelea pe Labienus, un tinerel iute la mînie şi lipsit de minte. Cînd acesta s-a declarat dictatorul părţilor, Hybreas i-a replicat: „eu mă declar, negreşit, dictatorul carienilor". Din această pricină, Labienus porni contra Mylasei în fruntea cohortelor de romani încartiruite în Asia; pe Hybreas nu-l prinse, pentru că acesta fugi în Rhodos; i-a distrus însă casa care avea podoabe bogate şi i-a jefuit-o şi răvăşit-o, după cum, iarăşi, întreg oraşul l-a devastat. Dar, după ce Labienus a părăsit Asia, Hybreas s-a întors acasă şi s-a restabilit iarăşi atît el cît şi oraşul. Acesta le-am avut de spus despre Mylasa.

25 Stratoniceia[388] este o colonie macedoneană. Şi aceasta a fost împodobită de regi ou opere somptuoase. Pe teritoriul Strafonioeii sânt două temple; cel din Lagina[389], închinat Hecatei, este foarte vestit; în jurul lui se ţin an de an mari adunări solemne; în apropierea oraşului se află apoi templul lui Zeus Chrysaor[390], comun pentru toţi oa-rienii, unde aceştia se întrunesc pentru jertfe şi pentru a se sfătui în problemele obşteşti. însăşi confederaţia aceasta a lor, alcătuită din sate, se cheamă Chrysaoreon. Membrii ei oare reprezintă cele mai multe sate aceia au drept de vot; aşa sîrat cei din Cameiros. Şi straitoniiceii fac parte din -confederaţie, fără să fie ide neam carian, ci numai pentru că au sate în sistemul chrysaoric. Şi aici s-a născut un bărbat celebru, retorul Menippos[391], supranumit Ca-tocas, de pe vremea părinţilor noştri; pe acesta îl laudă Cicero mai presus decît toţi retorii din Asia pe care i-a audiat, după cum se exprimă într-o lucrare a sa[392], oomparîndu4 ou Xenocles[393] şi cu somităţile din vremea sa. Există şi o altă Stratoniceia[394], aşa numită „de lîngă Taurus", un orăşel aşezat chiar lîngă munte.

26 Alabanda[395] însăşi este clădită la poalele a două coline astfel unite încît oferă înfăţişarea unui samar aşezat pe spatele măgarului. Ba şi Apollonios Malacos, făcînd haz pe socoteala oraşului, şi din pri-

oină acestor coline dar şi dam cauza mulțimii scorpionilor, zicea că oraşul Alabanda este o legătură de coşuri eu scorpioni, aşternute ea o :şa de măgar, într^adevăr este înțesată şi Alabanda şi Mylasa de aceste lighioane şi întreaga regiune muntoasă dintre ele, numai că se află la cheremul unor oameni senzuali şi desfrânați, în jurul cărora roiesc multe cîntărețe din liră. Bărbați vrednici de .pomenit au fost în Alabanda doi frați cu numele Menecles[396], retori de profesie, despre care 'am pomenit puțin mai sus[397], şi Hierocles, precum şi cei care s-au mutat la Rhodos, Apollonios[398] şi Molan.

27 Dintre numeroasele versiuni rostite despre ca rierii, cea mai acreditată este aceea oare susține că locuitorii Cariei au ascultat cândva de Minos[399], dar se numeau pe atunci lelegi şi .populau insulele. Apoi, trecînd pe continent, ei ocupară o mare parte din țărm şi din inima uscatului, aoaparind aceste locuri de la cei care le deținuseră înaintea lor. Iar aceştia erau, cei mai mulți, lelegi şi pelasgi. De la ei, apoi, luară o parte elenii, ionienii şi dorieoii. Drept do vezi ale zelului lor războinic se aduc curelele scutu rilor, emblemele şi crestele (coifurilor), pentru că tuturor acestor obiecte li se spune oariene. Anaereon se şi exprimă astfel:

„în toarta de piele bine lucrată La scut carian, vîrîți mina odată"!

Iar Alceu:

„Scuturînd creasta cariană"[m]

28 Cînd poetul Homer se exprimă astfel: „Masthles ■mină la încaier pe carii de limbă străină"[m], el nu are nici o justificare, cunoscind atîtea neamuri bar bare, ca numai pe oarienii să~i numească „de limbă străină", în schimb pe barbari, pe nici unii. Nici Thucydides[402] nu lămureşte lucrurile corect; după părerea acestuia, pe atunci nu li se spunea străini lor barbari, deoarece nici elenii, care se numesc ast fel în opoziție cu ei, nu erau desemnați printr-un singur nume. Dar afirmația „că nici elenii încă . :." e dovedită ca falsă de Homer însuşi:

„Bărbatu-a cărui veste merse pretutindeni Şi-i răspîndită-n Argos şi-n Helada"[403].

Şi în alt loc:

„Dacă ai vrea să te-nvîrți prin Elada şi-n mijloc de Argos"[m].

Prin urmare, dacă barbarii nu sînt pomeniți, cum să fie corectă expresia „limbă barbară sau străină"? Deci nici Thucydides nu a dat o explicație corectă şi nici Apollodoros[405] gramaticul. Ultimul susține că elenii şi mai cu seamă iwnieniii iau folosit într-o accepțiune specială şi în batjocură un nume comun împotriva carienilor, din ură față de aceştia, datorat vrajbei şi hărțuielilor neîncetate dintre ei. Din această pricină trebuie să-i fi numit barbari. Noi însă căutăm să aflăm pentru ce Homer pomeneşte de „oameni cu limbă barbară", dar nici măcar odată de „barbari". Apollodoiros[406] lămureşte: „Homar n-a folosit euvînitul barbari pentru că acest ouvînt nu se potriveste în versul epic. Dar dacă forma de acuzativ nu intră în hexametru, cazul nominativ AâpSavoi 662 nu se deosebeşte de (3ap(3apoi „dardani".

„Troieni, lycieni şi dardani"*[07].

La fel şi:

„Cum sînt caii (îhntot) troieni"[m].

Nu e adevărată nici cauza invocată că limba canieni-lor 'este foarte aspiră, pentru că de fapt nu este; ea are foarte multe cuvinte elene amestecate (în vocabularul ei), după cîte informează Philippos[409], autorul lucrării „Realități cariene". După părerea mea, euvînitul „barbar" s-a rostit la început ca onomatopee pe socoteala acelora care se exprimau greoi, dur şi aspru, cum sînt şi cuvintele pa-rTocpi^eiv „a se bîlbîi", TpauA^siv „a gîngăvi", şi •j'^C^etv „a fi peltic". Căci sîntem foarte ingenioşi să numim

cuvintele prin 'alte cuvinte asemănătoare numai pentru că par de aceeaşi obârşie. De aceea şi prisoseşte în aceste cazuri folosirea onomatopeelor, cum sînt xsXap^sw „a şipoti (apele)", xAa-ff?) ..ţipăt", 4>6cpoc „răsunet", (JOTJ „strigăt" şi xpo-roţ „pocnet", dintre care cele mai multe se întrebuinţează pentru situaţii aparte. Cum cei cu organele bucale grosolane sînt numiţi barbari, adică „bîlbîiţi", s-a creat părerea că aşa este gura străinilor, vorbesc de cei oare nu sînt eleni. Pe aceia în mod deosebit (elenii) i-au numit barbari, la început cu înţeles peiorativ, ca şi oum le-ar zice „cu limbă groasă" sau „cu limbă aspră", apoi au folosit cuvintul de barbari ca termen etnic comun, creat prin opoziţie, pentru a-i deosebi pe alţii de eleni. Dar, în practica noastră obişnuită şi în numeroasele relaţii ou barbarii, nu ni s-a părut că s-ar adeveri aceste dificultăţi de exprimare din pricina limbii îngroşate şi a unor infirmităţi ale organelor vorbirii, cd datorită particularităţilor fiecărei limbi. Altul este defectul de vorbire în limba noastră şi altceva pronunţarea străină, cînd cineva, vorbind greceşte, nu poate atinge o pronunţare corectă, ci aşa rosteşte cuvintele ca străinii care au început să vorbească elena şi nu pot reda cu precizie cuvintele, aşa cum, de altfel, nici noi nu ne putem exprima corect în limba lor. Acest lucru s-a petrecut mai ales cu earieniii. Căci în vreme ce alte neamuri n-ou avut de loc legături cu elenii, nici nu s-au apucat să trăiască la fel ca elenii sau să înveţe limba noastră, afară doar de eîţiva oare arareori şi numai din întîmplare şi doar izolat s-au amestecat cu puţini dintre eleni, carienii, dimpotrivă, au rătăcit prin toată Elada angajîndu-se ca mercenari. în felul acesta, graiul străin s-a auzit adesea pronunţat de ei, de la venirea oştirii lor în Elada. Şi după aceea, folosirea lui s-a înteţit imai mult, de cînd carienii au început să populeze insulele împreună cu elenii, iar cînd fură izgoniţi de aici, în Asia, nici acolo n-au putut locui fără eleni, deoarece au trecut în Asia şi ionienii şi dorienii. Din acelaşi motiv se spune că vorbesc o limbă barbară şi acest termen

obişnuim să-1 folosim pentru cei oare pronunţă prost elena, nu la adresa celor oare vorbesc oariana. în acest fel, 'aşadar, trebuie să luăm şi 'cuvintele „a vorbi o limbă barbară" şi „cei de limbă barbară", în accepţiunea de „cei oare vorbesc rău elena". De la „a vorbi ca şi cartienii" s-a soos termenul „a vorbi barbar" în disciplinele limbii elene, după cum şi a comite solecisme[i10] provine fie de la Soloi fie că acest termen s-a plăsmuit altfel.

29 Artemidoros spune[411] că de la Physcos de pe ţărmul ■rodiemilor calea spre Efes pînă la Lagina numără 850 de stadii (157,25 km), de aici pînă la Ala-banida, alte 250 (46,25 km), iar pînă la Tralles, 160 (29,60 km). Dar cel ce face drumul pînă la Tralles are de trecut Meandrul cam pe la jumătatea drumului, unde se află hotarele Cariei. în total, numărul stadiilor de la Physcos pînă la Meandru, pe drumul către Efes, este de 1180 de stadii (218,30 km). Iarăşi apoi, de la Meandru, în continuare, lungimea Ioniei, socotită pe acelaşi drum, de la rîu la Tralles, face 80 de stadii (14,80 km), apoi pînă în Magne-s.ia, 140 de stadii (25,90 km), pînă în Efes, 120 (22,20 km), pînă la Smyrna, 320 (59,20 km), iar pînă în Phocaea şi la hotarele Ioniei, sub 200 de stadii (37 km), astfel încît lungimea Ioniei măsuraită în linie dreaptă ar fi, după Artemidoros, cu puţin mai mare de 800 de stadii (148 km). Deoarece este comun 'drumul frecventat de toţi aceia care călătoresc spre răsărit pornind din Efes, această oale o urmează şi Artemidoros[412]. Pînă la Carura Cariei, punct de hotar înspre Frigia, prin Magnesia, Tralles, Nysa, Antiochia, este o cale de 740 de stadii (136,90 km). De aici urmează Frigia, oontinuînd drumul prin Lao-diceea, Apaimeia, Metropolis şi Chelidoniai; din Carura pînă la Holmoi[413], care formează începutul Pa-roreei („Regiunii muntoase") a Frigiei, sînt în jur de 920 de stadii (170,20 km). Pînă la Tyriaion[414], care formează capătul Paroreei dinspre Lyeaonia prin Philomelion[415] sînt cu puţin mai mult de 500 de stadii (92,50 km), în continuare Lycaonia pînă la Coropassos[416] prin Laodiceea Arsă[417] măsoară 840

de stadii (155,40 km); din Coropassos al Lyeaoniei pînă la Garsaura[418], un orăşel al Cappadociei situat pe munţii acesteia, stat 120 de stadii (22,20 km). De aici la Mazaca, metropola cappadocilor, prin Soan-dos[419] şi Sadacora, 680 de stadii (125,80 km); de aici pînă la Eufrat şi la Tomisa, o localitate a Sophenei, prin orăşelul Herphai[420], 1440 de stadii (266,40 km). Localităţile aşezate în linie dreaptă cu acestea pînă în India figurează la fel la Antemidoros ca la Erastosthenes. Şi Polybios[421] spune că, în privinţa locurilor din acele părţi, se cuvine să acordăm toată încrederea lui Artemidoros; el începe de la Samo- 664 sata[422] Commagenei, oraş aşezat la trecătoare şi la Zeugma. Pînă la Samosata de lîngă munţii Cappadociei din preajma Tomisei, traversînd Taurus, sînt, după cîte spune el, 450 de stadii (83,25 km).

CAPITOLUL 3

1 Dincolo de ţărmul cantitnenital al rhodienilor, al cărui hotar îl formează Daidala, navigînd în continuare spre răsărit, se întâlneşte Lyoia pînă la hotarul Pamphyliei, apoi Pamphylia însăşi pînă la oili-cienii itraoheoţi, apoi regiunea lacestora pînă la ceilalţi cilicieni de lîngă golful Issos. Acestea sînt regiunile peninsulei al cărei istm spuneam că îl marchează drumul ce duce din golful Issos pînă la Amisos sau, după cum spun unii, pînă la Sinope; ele cad în afara muntelui Taurus, pe ţărmul îngust ce ţine din Lyoia pînă în împrejurimile oraşului So-loi[423], care se numeşte astăzi Poimpeiopolis. Apoi ţărmul din golful Issos, începînd din Soloi şi Tarsos, se deschide în <oîimpii (largi). După ce descriem acest ţărm, întreaga prezentare a peninsulei va fi parcursă. Vom - trece apoi la celelalte părţi ale Asiei din afara muntelui Taurus. în cele din urmă, vom înfăţişa datele ce privesc Libya.

2 Dincolo de Daidala rhodienilor se înalţă un munte al Lyciei cu acelaşi nume ca oraşul, anume

Daidala[424], de unde începe navigaţia în întregime pe lângă ţărmul lyeian, pe o distanţă de 1720 de stadii (318,20 km). Acest ţărm este stâncos şa greu de străbătut, dar foarte bun pentru porturi şi populat de oameni cumpătaţi. Într-adevăr, natura acestei regiuni este foarte apropiată şi de cea a pamphylieni-lor ca şi de a cilidenilor tracheoţi, dar aceştia din urmă au folosit locurile prielnice porturilor, pentru prădăduni, fie practicând ei înşişi pirateria, fie oferind piraţilor pieţe de desfacere a .prăzilor şi staţiuni pentru vasele lor. în oraşul Side[425] al Pamphyliei, şantierul de construcţii navale aparţine cilieienilor; acolo ei vindeau prin licitaţie prizonieri declarindu-i liberi. Lycienii[426] însă au dus o viaţă atît de civilizată şi de înţeleaptă, încît, deşi au ajuns, datorită bunăstării lor, stăpâna pe mare până în Italia, totuşi ei nu s-au făcut vinovaţi de nici un cîştig ruşinos, ci s-^au menţinut în marginile irinduielilor strămoşeşti din sistemul lycian.

3 Există (în acest sistem) douăzeri şi trei de oraşe părtaşe la vot. Ei se adună din fiecare oraş într-un consiliu comun, alegiodu-şi ca reşedinţă oraşul care li se pare lor potrivit. Dintre oraşe, cele foarte mari sînt stăpîne fiecare pe .trei voituri, cele mijlocii, pe două, iar celelalte, .pe un vot; în aceeaşi proporţie işi 'plătesc şi tributul şi celelalte indaitorliri. Artemi-doros[427] pomenea de şase oraşe foarte mari: Xanthos, Patara, Binara, Olympos, Myra şi Tlos, ultimul fiind situat la trecătoarea muntelui spre Kibyra. în consiliu se alege niai întâi lykiarchuî „arhontele lycian", apoi ceilalţi slujbaşi ai sistemului. Judecăţile se fac în public. Ei deliberau în primul rând ân problemele de război, de pace şi alianţă; in prezent nu mai deţin această putere, ci atribuţiile .amintite cad în mod obligatoriu în sarcina .romanilor, afară doar de cazul dnd aceştia le îngăduie s^o facă sau e ceva cu totul în folosul lor. La fel şi judecătorii şi arhonţii se aleg din fiecare oraş proporţional cu voturile. Astfel s-a întâmplat că, practiieînd mereu legi bune, romanii le^au îngăduit să-şi folosească în libertate bunurile strămoşeşti, iar pe piraţii (din vecini) -să-i

vadă complet nimiciți; aceştia au fost atacați mai întîi de Servilius Isauricus[428], pe vremea eînd acesta a cucerit Isaura, mai pe urmă, de Pompeius Magnus[4-'9], oare a incendiat mai mult de 1300 de corăbii piratereşti, distrugîndu-le (aşezările; dintre oamenii care au supraviețuit luptelor, pe unfti i-a aşezat la Soloi, ipe oare 1-a numit apoi Pompeiopolis, pe alții la Dyme[430], oare ducea lipsă de locuitori, fiind populată în prezent de o colonie de romani. Poeții, mai ales cei tragioi, confundă semințiile şi, aşa după cum numesc frigieni pe troieni, mysieni şi lydieni, tot astfel îi numesc cariera şi pe lycieni.

4 Dincolo, aşadar, de muntele Daidala al lyoiend-lar, în apropierea lui, se află Teknessos[431], un orăşel al iyeienilor, şi .promontoriul Telmessis[432] eare are şi un pont. Acest loc l-ia primit de la romani Eu-menes[433] în Războiul Antioehic, dar, rind domnia lui a luat sfîrşit, li s-a înapoiat lycienilor.

5 Urmează, în continuare, Anticragos[434], un munte abrupt şi, în el, Carmylessos[435], o localitate aşezată într-o vale, iar dincolo de ea, muntele Cragos[436] cu opt vîrfuri şi un oraş cu acelaşi nume. In aceşti munți sînt. localizate poveştile legate de Himera. Nu departe de aici se află şi o vale, Chimaira[437], ce urcă de la țărm. La poalele muntelui Cragos, în interiorul regiunii, este situată Pinara[438], care este unul din oraşele cele mai mari ale Lyciei. Aici este cinstit Pandaros[439], întîmplător cu acelaşi nume ca Panda-ros Troianul:

> „întocmai cum Privighetoarea, fiica Lui
> Panciareus, în dumbrava verde"[im].

Căci şi acest bărbat se apune că este din Lyoia.

6 Urmează rîul Xanthos[441], pe care îl numeau Siirbis imai înainte. Dacă urci pe rîu în sus cu am barcațiuni, pe o distanță de 10 stadii (1,85 km), în-tîlneşti templul Latonei. Dacă unei alte 60 de stadii (11,10 fcm) de la templu în sus, dai de oraşul xanthi-lor[442], cel mai mare din oraşele Lyciei. După Xanthos vine Patara[443], tot un oraş mare, înzestrat 666

cu port şi sanctuare ale lui Apollon, fiind fundat de Pataros. Ptolemaios Philadelphul[444], reconstruindu-l, 1-a numit Arsinoe a Lyciei, dar, pînă la urmă, a ieşit învingător primul său nume.

7 Vine apoi la rînd Myra[445], aşezată pe vîrful unei coline la 20 de stadii (3,70 km) mai sus de la mare. Urmează gura de revărsare a rîului Limyros[446] şi, după ce urci pe jos 20 de stadii (3,70 km), orăşelul Lirnyira[447]. în intervalul porţiunii menţionate sînt multe insule şi 'ponturi, printre oare se numără şi insula Megiste[i48] („Cea mai mare"), :şi oraşul cu acelaşi nume (şi) Kisthene[449]. în interiorul ţinutului sînt localităţile Phellos[450], Antiphellos şi Chimaira, de care am pomenit mai sus.

8 Urmează apoi Promontoriul Sffint[451] şi Chelidoniai[452], trei insule stîncoase, egale ca mărime, cam la 5 stadii (925 m) depărtare una de alta; de continent se află la o distanţă de 5 stadii (1,11 km). Una din ele lare şa o staţiune de lansare a corăbiilor în larg. De aici soeoit cei mai mulţi că începe muntele Taurus, deoarece promontoriul este un masiv înalt şi se află în continuarea munţilor Pisidiei care se înalţă mai sus de Pisidia şi pentru că insulele din faţa pro-montoriului au un anumit semn de forma unei creste, ce se vede bine dinspre larg. De fapt, de la ţărmul continental al Rhodosului pînă în părţile dinspre Pisidia, relieful muntos este neîntrerupt, şi acesta se cheamă Taurus. Se pare că insulele Chelidoniai cad înspre Canobos[453]. Braţul 'de mare ce le desparte de acesta este, se spune, de 1400 de stadii {740 km). De la Promontoriul Sacru pînă la Olbia[454] lipsesc (din acest număr) 367 de stadii (67,895 km). în acest interval se află Crambysa[455] şi Olympos, oraş mare şi munte cu acelaşi nume, care se mai numeşte şi Phoi-nicus, după care urmează ţărmul Corycos[456].

9 Vine la rînd apoi Phaselis[457] cu cele trei porturi ale sale, fiind un oraş vrednic de pomenit; tot Phaselis se cheamă aici şi un lac. Mai sus de el se înalţă muntele Solyma[458] şi oraşul pisidian Termessos[459] situat în trecătorile prin care se traversează muntele în Milyada. Şi Alexandru cel Mare de aceea 1-^a cu-

■cerat, vrînd să aibă deschise trecătorile. în preajma oraşului Phaselis sânt trecătorile de lingă mare, prin care Alexandru şi-a condus oştirea. Aici este şi muntele numit Climax[460] („Trepte"); el domină marea Phamphyliei, lăsînd doar un drum îngust de trecere dena lungul ţărmului, oare rămîne dezvelit de ape pe vreme senină, încît poate fi practicat de călători, dar, oîrad marea se umflă, drumul e acoperit de valuri în mare măsură. Calea ce traversează muntele este mai ocolită şi mai piezişă, de aceea se şi folosesc oamenii de litoral pe vreme bună. Alexandru cel Mare, nimerind aici în timp de iarnă şi încre-zîndu-se mai mult în noroc, porni înainte ide a se retrage apele; s-a întîmplait astfel că ostaşii săi au 667 mărşiăluit o zi întreagă cu trupul în apă pînă la ombilic. Şi acest oraş (Phasels) este lycian, fiind situat pe munţii dinspre Pamphylia, dar nu participă la sistemul lycian, ci se administrează independent. 10 Poetul Homer îi numeşte pe solymi aparte de lycieni. Căci Bellerophontes, trimis de regele lycie-nilor să înfăptuiască această ispravă a doua,

„Şi cu slăviţii solymi mai avu de luptat dup-aceea"[m].

Unii autori, spunînd că ly'cienii se numeau la început solymi, mai tîrziu, termili, după termilii care au venit din Creta cu Sarpedon, iar după aceea, lycieni, după Lycos[462], fiul lui Pandion, pe care, alungat de acasă, 1-a primit Sarpedon ca părtaş la domnie, aceştia, deci, susţin lucruri potrivnice celor relatate de Homer. Mai corecţi sînt cei care spun că Poetul desemnează cu numele de solymi pe aşa numiţii milyeni de astăzi, despre care am vorbit înainte[463].

CAPITOLUL 4

1 Dincolo de Phaselis este Olbia, o mare fortăreaţă ce marchează începutul Pamphyliei. Urmează apoi aşa numita Cataractă[464], un adevărat şuvoi de apă mare, torenţial, ce se prăvale de pe o stîncă

înaltă, încît de departe i se aude vuietul. Mai departe se întîlneşte oraşul Attaleia[463], nume primit după cel al întemeietorului său, Attalos Philadelphul[466]. Acesta a aşezat o colonie şi la Corycos, un orăşel vecin, şi i-a lărgit zidul împrejmuitor. Se spune că între Phaselis şi Attaleia se vede Theba[467] şi Lyr-nessos; cînd cilicienii troieni au fost izgoniţi din cîmpia Thebei, o parte din ei s-au aşezat în Pam-phylia, după cîte a spus Callisthenes[468].

2 Vine la rînd rîul Kestros[461>], pe care, dacă navi ghezi contra, curentului 60 de stadii (11,10 km), întîlneşti oraşul Perge[470] şi, în apropierea lui, pe un loc înalt, templul Artemidei Pergaia, în care se ţin adunări solemne an de an. Mai sus de la mare, cam la 40 de stadii (7,40 km), este oraşul Syllion[471] pe teren ridicat, vizibil din Perge; dincolo de el se întîlneşte un lac mare de tot, lacul Capria[472], şi apoi rîul Eurymedon[473], pe care, navigînd în sus 60 de stadii (11,10 km), se ajunge la oraşul Aspendos[474], cu populaţie destul de înfloritoare, fiind o fundaţie argiană. Mai sus, de acesta este situat Petnelissos[475]. Urmează apoi un alt rîu şi în faţa lui (în larg), insule numeroase. După aceea vine la rînd Side, colonie a kymeilor, care are un templu al Athenei. In apro piere se găseşte şi ţărmul kibyraţilor mici[476], apoi Melas[477], rîu şi staţiune navală, apoi oraşul Ptolemais[478]. După acestea se întîlnesc hotarele Pamphyliei şi Corakesion[479], care marchează începutul Ciliciei Aspre (Tracheia). întreaga lungime a navi-
668 gatiei pe lîngă ţărmul pamphylic însumează 640 de stadii (118,40 km).

3 Herodot[480] spune că pamphylienii provin dintr-o populaţie amestecată a celor care s-au adunat aici venind de la Troia, în frunte cu Amphilochos şi Calchas. Cei mai mulţi dintre ei s-au statornicit aici, în vreme ce alţii s-au răspîndit în multe părţi ale pămîntului. Callinos[481] spune că profetul Calchas şi-a sfîrşit zilele la Claros[482], iar oamenii săi, traversînd muntele Taurus în frunte cu Mopsos[483], au rămas unii în Pamphylia, alţii s-au împărţit risipindu-se prin Cilicia, Syria şi chiar pînă în Fenicia.

CAPITOLUL 5

1 Cilicia de dincolo de Taurus, parte, se cheamă „Aspră" (Tracheia), parte, „Cîmpenească" (Pedias). Cea Aspră, al cărei ţărm este îngust, n-are nici un teren şes sau doar foarte puţin. Această regiune ciliciană este dominată de muntele Taurus care este slab populat pînă la coastele de miazănoapte din vecinătatea Isaurei şi a homonadeilor, ţinînd pînă în Pisidia. Ea se cheamă şi Cilicia Tracheiotis („Aspră") şi locuitorii ei, cilicieni tracheioţi. Cilicia Cîmpenească se întinde de la Soloi şi Tarsos pînă la Issos. Mai sus de ea, pe coasta nordică a muntelui Taurus, sînt aşezări de cappadocieni. Această regiune, în cea mai mare parte a ei, are din prisosinţă cîmpii şi pămînt roditor. Deoarece unele locuri ale aces tora se află dincoace, altele, dincolo de Taurus, despre cele de dincoace am vorbit. Să continuăm, deci, cu cele de dincolo de Taurus, începînd cu cilicienii tracheioţi.

2 Prima aşezare a cilicienilor este fortăreaţa Corakesion, ridicată pe o stîncă prăpăstioasă. Această fortăreaţă a folosit-o Diodotos, poreclit Tryphon[484], ca bază de atac pe vremea cînd a scos Syria de sub autoritatea regilor şi a purtat lupte împotriva lor, cînd cu izbîndă, cînd cu înfrîngeri. Pînă la urmă, Antiochos[485], fiul lui Demetrios, l-a închis într-un loc fortificat şi l-a silit să-şi curme viaţa. De altfel Tryphon poartă toată vina că cilicienii au început să organizeze bande de piraţi, ca şi nimicnicia regi lor de pe atunci ajunşi prin succesiune în fruntea Syriei şi a Ciliciei. Căci, odată cu răscoala lui Tryphon, s-au răsculat şi alţii, şi, dezbinîndu-se fraţii între ei, au lăsat ţara pradă vrăjmaşilor. îndeosebi exportul de sclavi aţîţa la multe fărădelegi, de oarece era foarte bănos. Căci, pe de o parte, se cap turau uşor oameni, pe de alta, nu prea departe, se găsea o piaţă de sclavi, mare şi cu mult bănet; aceasta era insula Delos, care putea să primească

şi să expedieze 10 000 de sclavi pe zi, încît s-a creat şi un proverb pe socoteala ei:

„Negustoriile, trage la ţărm, desfă-ţi marfa, totul s-a vîndut".

Aceasta este pricina pentru care romanii, ajungînd bogaţi în urma distrugerii Carthaginei şi a Corinthu-669 lui[486], şi-au procurat mulţi sclavi de casă. Tîlharii, observînd această cale uşoară de cîiştig, s-au îmbulzit cu toţii s-o îmbrăţişeze, ei fiind şi răpitorii şi vîn-zătorii de trupuri omeneşti. Au contribuit la această stare de lucruri şi regii Ciprului şi ai Egiptului, care erau învrăjbiţi cu syrienii. Dar nici rhodienii nu le erau prieteni, astfel că nu le veniră de loc în ajutor. în acelaşi timp, tîlharii, prefăcîndu-se că fac negoţ de sclavi, se ţineau fără încetare de fărădelegi, în afară de acestea, nici romanii nu se sinchiseau prea mult de cele ce se petreceau dincolo de Taurus. Ei au trimis pe Scipio Aemilianus[487] ca să inspecteze neamurile şi oraşele din acele părţi, apoi pe alţii cîţiva. Aceştia s-au lămurit că acest neajuns izvorăşte din nepriceperea prefecţilor; în acelaşi timp, pentru că romanii înşişi au ratificat succesiunea la tron a lui Seleucos Nicator[488], acuma se ruşinau s-o abolească. Starea de lucruri care s-a creat a favorizat ocuparea acestei ţări de către părţi, care stăpîneau regiunile de dincolo de Eufrat, şi în cele din urmă, de armeni, care alipiră şi ţinutul de dincolo de Taurus pînă în Fenicia. Armenii au micşorat puterea regilor şi întregul neam (cilician), doar marea au lăsat-o pe seama cilicienilor. Pînă la urmă, romanii se văzură siliţi să-i oprime cu oaste şi război pe cei lăsaţi de ei să se dezvolte (fără oprelişti) şi care luaseră proporţii. E greu să le ierţi (romanilor) această nepăsare. Preocupaţi de alte treburi mai apropiate şi mai la îndemînă, ei au scăpat din vedere neregulile din regiunile mai depărtate. Acestea am socotit de cuviinţă să le spun pe scurt ca o digresiune.

3 Dincolo de Corakesion se află oraşul Arsinoe^ apoi Hamaxia, o aşezare ridicata pe o colina avmd şi o staţiune navală, de unde se transporta lemn pentru construcţiile navale. Este vorba de lemn de cedru, în cea mai mare parte, care, m acele părţi ale lumii, pare să existe din belşug. De aceea Anto-uius i-a dăruit Cleopatrei locurile acestea, fimd^cu totul prielnice construcţiilor navale. Urmează la rmd Laertes**», o fortăreaţă de straja situata pe o colina în formă de mamelon, înzestrata cu şantier naval, apoi, oraşul Selinunt** şi Cragos*"* o stanca piezişa la ţărmul mării; dincolo de ea, se mtilneşte fortăreaţa Charadrus^, avînd şi ea o staţiune navala, dominată de un munte cu numele Andnctos*»*, apoi un ţărm prăpăştios numit Platanişţus»*. Urmează promontoriul Anemurion[496], punct in care continentul se apropie cel mai mult de promontoriul Crommyon«» al ţărmului cipriot lasmd intre ele un braţ de mare de' 350 de stadii (64,75 km). Pma la Anemurion, începînd de la munţii Pamphyheinavigaţia pe lingă ţărmul cilician însumează 820 de stadii (171,70 km), restul croazierei pma la Soloi este cam de 500 de stadii (92,50 km). Primul oraş de pe acest ţărm, după Anemurion, este Nagidos*»». 670 Urmează apoi Arsinoe cu loc de acostare, apoi locul Melania«9 si oraşul Kelendens^ înzestrat cu port. Unii, printre care este şi Artemidoros, socotesc că acest port si nu Corakesion marchează începutul Ciliciei. Potrivit măsurătorilor date de Artemidoros[501], de la gura Pelusiacă pma la Orthosia smt 3 600 de stadii (666 km), iar pînă la rîul Orontes, 1130 (209,05 km), de aici, în continuare pma la Porţi, 525 (97,125 km), iar pînă la hotarele cihciemlor, 1920 (355,20 km).

4 Vine apoi la rînd Holmoi, prima aşezare a seleucienilor de astăzi, care însă, după ce s-a întemeiat Seleucia pe Calycadnos^, s-au mutat in acest oraş. în apropiere se află şi gura rîului Calycadnos^[3] după ce se ocoleşte ţărmul ce creează promontoriul numit Sarpedon[504]. Aproape de Calycadnos se afla şi Zephyrion[505] şi acesta tot un promontoriu. Rml

poate fi străbătut cu vasele de la gură în sus pînă în Seleucia, oraş bine populat, ale cărui rînduieli sînt cu totul deosebite de felul de viaţă cilician şi pam-phylian. Aici au trăit, pe vremea noastră, bărbaţi vrednici de pomenire, dintre filosofii peripatetici, Athenaios[506] şi Xenarchos; primul din ei, Athenaios, s-a preocupat şi de treburile publice şi, o bucată de vreme, el s-a aflat în fruntea poporului din patria sa. Dar, ajungînd în legături de prietenie cu Mu-rena[307], cînd s-a dat în vileag complotul urzit de acesta împotriva lui Caesar Augustus, Athenaios încercă să fugă, dar fu prins împreună cu Murena. Dovedit însă nevinovat, el a fost eliberat de Augustus. Cînd s-a întors la Roma şi primii oameni cu care s-a întîlnit l-au salutat şi s-au informat despre păţaniile lui, el le-a răspuns cu versul lui Euri-pide[508]:

„Vin părăsind al morţii tărîm şi porţi de-ntuneric".

După aceea, trăi doar puţină vreme, deoarece îşi găsi sfirsitul sub darîmăturile casei în care locuia şi care s-a prăbuşit peste el în timpul nopţii. Xenarchos, pe ale cărui lecţii le-am audiat şi noi, n-a trăit multă vreme în oraşul său natal, ci mai mult în Alexandria, la Atena şi, în cele din urmă, la Roma, îmbrăţişînd cariera de dascăl. Bucurîndu-se şi de prietenia cu Areios[509] şi, mai tîrziu, de cea a lui Caesar Augustus, a continuat să trăiască în cinste pînă la bătrîneţe. Puţin înainte de moarte, pierzîn-du~şi vederea, pieri de boală.

5 Dincolo de Calycadnos se află Stînca Pestriţă[510], cu trepte tăiate de mîna omului, ce duc în Seleucia. Urmează apoi promontoriul Anemurion, omonim cu primul, apoi insula Crambusa[511] şi promontoriul Corycos[312]; la 30 de stadii (3,70 km) mai sus de acesta este peştera Corykion[513], unde creşte cel mai bun şofran. Ea este o cavernă uriaşă şi rotundă, împrejmuită de o sprinceană stîncoasă, pretutindeni destul de înaltă; coborînd în peşteră, dai de un sol accidentat şi în mare parte stîncos, plin de arbuşti

mereu verzi şi domestici. Parte din sol care produce şofran a fost semănat. Există aici şi o peşteră cu un izvor bogat ce ţîşneşte la suprafaţă ca un şuvoi cu apă limpede şi cristalină, dar care îndată intră sub pămînt; curgînd printr-o albie subterană ascunsă, el se varsă în mare; se cheamă „apă amară".

6 Dincolo de Corycos se află insula Elaiussa, situată în faţa ţărmului continental, pe care 1-a populat Archelaos[514] cînd şi-a pregătit domnia, ocu-pînd Cilicia Aspră întreagă, în afară de Seleucia; de altfel, aşa o stăpînise înainte şi Amyntas[515] şi, încă mai înainte, Cleopatra[516]. Cum acest loc era foarte potrivit pentru jafuri atît pe uscat cît şi pe mare — pe uscat, datorită înălţimii munţilor şi numărului mare al populaţiilor de dincolo de ei, care aveau cimpii şi ogoare întinse, expuse incursiunilor; pe mare, din pricina abundenţei lemnului de construcţii navale, cît şi a porturilor, fortăreţelor şi a văgăunilor numeroase —, se părea că faţă de întreagă această situaţie, e de preferat ca aceste regiuni să fie cîrmuite mai degrabă de regi decît să se afle sub guvernatorii romani trimişi aici pentru judecăţi, dar care nu aveau de gînd să fie prezenţi în permanenţă, nici mereu cu armele. Astfel, Archelaos a alipit Cappadociei Cilicia Aspră. Hotarele acesteia se află între Soloi şi Elaiussa, şi le formează rîul Lamos[517] şi satur cu acelaşi nume.

7 La capătul ramificaţiilor muntelui Taurus se află muntele Olympos[518] şi o fortăreaţă cu acelaşi nume, cuibul pirateresc al lui Zeniketos[510]. De pe această culme se vede în zare întreagă Lycia, Pam-phylia, Pisidia şi Milyas. Cînd Isauricus a cucerit muntele, Zeniketos şi-a dat foc sieşi şi întregii sale locuinţe. El stăpînea şi Corycos şi Phaselis ca şi multe regiuni pamphyliene; pe toate le-a cucerit Isauricus.

8 După Lamos, urmează oraşul Soloi[520] vrednic de pomenit, fiind un punct ce marchează începutul celeilalte Cilicii din preajma golfului Issos. Oraşul este fundat de ahei şi rhodieni din Lindos. în Soloi, a cărui populaţie a scăzut mult, Pompeius Magnus

i-a aşezat pe piraţii rămaşi în viaţă şi mai ales pe aceia socotiţi că merită să fie salvaţi şi ocrotiţi, şi i-a schimbat apoi numele în Pompeiopolis. Aici s-au născut bărbaţi cu renume ca Chrysipp[521], filosoful stoic, al cărui părinte s-a mutat aici din Tarsos, poetul comic Philemon[522] şi în sfîrşit Arătos[523] care a compus în versuri Fenomenele.

9 Vine la rînd promontoriul Zephyrion[524], purtînd acelaşi nume ca promontoriul de lîngă Calydnos. Urmează apoi Anchiale[525], puţin mai retrasă de la mare, o fundaţie a lui Sardanapallos[526], spune Aristobulos[527]; aici se află un monument al lui Sarda napallos şi statuia lui de piatră cu degetele de la mîna dreaptă împreunate ca şi cum ar pocni din ele şi cu următoarea inscripţie în caractere assyriene: „Sardanapallos, fiul lui Anakyndaraxes, a construit Anchiale şi Tarsos într-o singură zi. Mănîncă, bea şi te veseleşte; celelalte nu merită nici măcar atîta lucru", adică nici măcar o pocnitură din degete. Şi Choirilos[528] pomeneşte de aceste cuvinte, ba chiar circulă următoarele versuri ale lui în acest sens:

„Atîta am cit am mîncat Şi cu
pasiune-am savurat; Ctte plăceri
eu am trăit Cu pasiune am iubit.
Dar cele lucruri fericite Prea
multe zac azi părăsite".

10 Mai sus de Anchiale se află fortăreaţa Kuinda[529], pe care au folosit-o cîndva macedonenii ca depozit al tezaurului. Averile de aici le-a ridicat Eumenes[530], pe vremea cînd era învrăjbit cu Antigonos[531]. Mai sus încă şi de această fortăreaţă şi de Soloi se află regiunea muntoasă în care e zidit oraşul Olbe[532]; acesta este înzestrat cu un templu al lui Zeus, şi este întemeiat de Aias, fiul lui Teucros; preotul acestui templu era stăpîn peste Cilicia Tracheiotis. Apoi, în fruntea regiunii au ajuns mulţi tirani şi s-au organizat bandele de tîlhari. După nimicirea lor, întîmplată pe vremea noastră, această regiune se mai numea împărăţia lui Teucros, dar, în

acelaşi timp şi aceleiaşi ocîrmuiri i s-a zis şi „preoţească", ba chiar cei mai mulţi din bărbaţii care au slujit aici ca preoţi au purtat numele de Teucri sau de Aianţi. Intrînd prin căsătorie în această familie Aba, fiica lui Zenophanes, unul din tirani, obţinu ea domnia pe care o deţinuse înainte tatăl său în numele tutelei. Mai tîrziu şi Antonius şi Cleopatra, înduplecaţi de rugăminţi, i-au dăruit-o Abei pentru serviciile aduse. Dar mai tîrziu i se luă domnia care a rămas membrilor familiei Teucros. După Anchiale, vin la rînd gurile rîului Kydnos aflate lîngă locul numit Regma („Ruptura"). Este un teren mlăştinos avînd şi vechi staţiuni navale. în aceste părţi se revarsă Kydnos[533], după ce traversează pe la mijloc oraşul Tarsos, izvorînd din muntele Taurus ce domină acest oraş; iar lacul format de revărsarea rîului serveşte de port oraşului Tarsos.

11 Pînă aici, întregul ţărm, începînd de la coasta g73 continentală a rhodienilor, se întinde dinspre apusul echinocţial spre răsăritul echinocţial, apoi se îndreaptă spre răsăritul de iarnă pînă la Issos, unde coteşte spre miazăzi pînă în Fenicia; restul ţărmului (mediteranean) se întinde spre apus pînă la Coloanele lui Heracles unde se sfîrşeşte. în fapt, istmul[534] peninsulei pe care am descris-o acesta este, de la Tarsos şi de la gura rîului Kydnos pînă la Amisos, deoarece distanţa de la Amisos pînă la hotarele Ci-liciei reprezintă cel mai mic interval. De aici pînă la Tarsos sînt 120 de stadii (55,50 km), iar de la Tarsos nu sînt mai multe pînă la revărsarea rîului Kydnos. în afară de aceasta, pînă la Issos şi la marea de lîngă Issos nu există vreun alt drum mai scurt din Amisos decît cel prin Tarsos, nici din Tarsos pînă la Issos nu-i mai aproape decît din Tarsos pînă în Kydnos, încît e limpede că, pe bună dreptate, acesta poate fi istmul; totuşi, obişnuit, se spune că este cel măsurat pînă în golful Issos, substituindu-i-se pe furiş acest golf, deoarece este mai cunoscut. Din acelaşi motiv şi linia pe care am trasat-o din regiunea rho-diană pînă la Kydnos am arătat[535] că este aceeaşi cu cea care ţine pînă la Issos, fără să facem vreo deo-

sebire; la fel spunem că Taurus se întinde pe direcția acestei linii pînă în India.

12 Oraşul Tarsos[536] este aşezat într-o cîmpie. Este întemeiat de argieni, care au pribegit prin lume în frunte cu Triptolemos, căutînd-o pe Io. Kydnos taie oraşul în două chiar pe la mijloc, trecînd pe lîngă gimnaziul efebilor. Cum izvorul lui nu este prea departe de aici, iar albia străbate o vale adîncă, de unde curînd cade în oraş, cursul rîului Kydnos este rece şi învolburat, de aceea apa lui prieşte atît vitelor cît şi oamenilor suferinzi de îngroşarea nervilor şi de diaree.

13 Atîta a fost de mare zelul bărbaților din Tarsos pentru filosofie şi pentru celelalte discipline ale ciclului de învățămînt, încît ei au întrecut şi Atena şi Alexandria şi, se poate spune, oricare altă localitate, în care au existat vreodată şcoli şi dispute filosofice. Deosebirea este doar că, aici în Tarsos, cei care cultivă ştiințele sînt toți din partea locului, străini nu vin uşor aici. Dar nici băştinaşii înşişi nu prea rămîn în Tarsos, ci caută să-şi desăvîrşească studiile plecînd în străinătate şi, după ce şi le-au perfecționat, rămîn cu plăcere printre străini, doar puțini se mai întorc acasă. Celorlalte oraşe pe care le-am pomenit de curînd, în afară de Alexandria, li
674 se întîmplă tocmai dimpotrivă: vin mulți în ele şi îşi petrec acolo timpul cu plăcere, dar dintre localnici n-ai putea să vezi mulți nici plecînd în străinătate, dar nici silindu-se la studii în propriul oraş; cu cei din Alexandria se întîmplă şi una şi alta, pentru că ei şi primesc mulți străini, dar şi trimit în străinătate nu pe puțini dintre ai lor, apoi alexandrinii au tot felul de şcoli specializate în artele cuvîntului, dar, şi în alte privințe, oraşul are o populație înfloritoare şi se bucură de o foarte mare autoritate care i-a cîştigat rangul de metropolă.

14 Bărbați renumiți din Tarsos au fost, dintre stoici, Antipatros[537], Archedemos, Nestor şi încă doi Athenodori[538]. Unul din ei, numit Cordylion, a trăit la Marcus Cato şi la el a şi murit. Al doilea, fiul lui Sandon, căruia îi zic şi Cananites, nume ce

provine de la un sat, a fost dascălul lui Caesar şi s-a bucurat de mare cinste. Intorcîndu-se în patria sa deja bătrîn, el a schimbat cîrmuirea care era în vigoare pe atunci, deoarece era condusă prost, printre alţii, de Boethos[539]; poet slab şi cetăţean rău, Boethos şi-a cîştigat putere mai ales atrăgîndu-şi poporul prin intrigi. în afară de aceasta 1-a mai făcut să crească (în ochii oamenilor) şi Antonius, la început, pentru că a primit de la el un poem scris în cinstea victoriei de la Philippi[540], dar ceea ce 1-a ridicat şi mai mult a fost uşurinţa atît de des întîlnită la tarsieni de a improviza subit asupra unei teme date. Antonius, promiţîndu-le tarsienilor instituirea unui gimnaziu, 1-a numit pe Boethos în fruntea lui şi i-a încredinţat acestuia toate cheltuielile. Dar a fost prins că a sustras, printre altele, pînă şi uleiul (de opaiţe). Dovedit vinovat de cei care l-au acuzat în faţa lui Antonius, Boethos i-a îndepărtat acestuia minia spunîndu-i, printre altele, următoarele cuvinte: „Aşa cum Homer a cîntat în versuri pe Ahile, pe Agamemnon şi pe Odysseus, tot astfel te-am cîntat eu pe tine; este nedrept, deci, să fiu adus în faţa ta cu astfel de acuzaţii". Luînd atunci cuvîntul acuzatorul, i-o întoarse: „Dar Homer n-a furat uleiul lui Agamemnon,-nici pe al lui Ahile, tu însă ai fă-cut-o şi vei da socoteală". Izbutind totuşi, prin anumite servicii, să îndepărteze urgia, Boethos a continuat, întru nimic ştirbit în autoritatea sa, să conducă şi să administreze oraşul pînă la moartea lui Antonius. Preluînd în această stare conducerea oraşului, Athenodoros o bucată de vreme a încercat cu vorba să-1 abată pe calea cea bună atît pe Boethos cît şi pe complicii lui, dar, cum ei nu s-au dat în lături de la nici un abuz, Athenodoros s-a servit de autoritatea ce i-a acordat-o Cezarul şi i-a izgonit din patrie, condamnîndu-i la exil. Aceştia, înainte de *> T~,w_a au scris pe ziduri împotriva lui A.thenodoros

a pleca, au scris
următoarele cuvinte:

675

rinerii fapte-mplinesc,
Adulţii porunci croiesc,^
Bătrînii răşini troznesc

Deoarece Athenodoros luă totul în glumă, poruncind doar să se facă o corectare: Bătrlnii tunete trăznesc, cineva, din dispreț față de îngăduința lui şi cum îi mergea şi burta, i-a mînjit urît poarta şi zidul cu murdărie, apropiindu-se noaptea de casa ^ lui. Athenodoros, acuzînd în adunare acea răzvrătire, vorbi astfel: „Boala oraşului şi starea lui vicioasă poate fi observată din multe lucruri, printre care şi din excremente". Aceştia, aşadar, au fost filosofi stoici. Filosof academic a fost Nestor[541] din vremea noastră, dascălul lui Marcellus, fiul Octaviei, sora lui Augustus. Şi acesta a ajuns în fruntea treburilor publice ca urmaş al lui Athenodoros şi pînă la sfârşitul vieții a trăit în cinste în fața guvernatorilor (romani) şi în cetatea sa. 15 Dintre ceilalți filosofi

„Care-aş putea să-i cunosc, ba chiar şi pe nume le-aş spune"-"*[2]

au fost şi Plutiades[543] şi Diogenes, care erau din categoria dascălilor care cutreierau oraşele şi instituiau şcoli ieftine. Diogenes, cel puțin, declama versuri mai ales tragice pe o temă dată, ca şi cum ar fi fost inspirat de însuşi Phoebus Apollon. S-au mai născut în Tarsos şi unii gramatici ale căror lucrări s-au păstrat, cum sînt Artemidoros[544] şi Diodoros[545]. Un poet tragic foarte prețuit, unul din membrii declarați ai Pleiadei, a fost şi Dionysides. Mai ales Roma poate da socoteală cu numărul literaților proveniți din acest oraş, pentru că e plină de bărbați din Tarsos şi din Alexandria. Aşa este, deci, oraşul Tarsos.

16 Dincolo de Kydnos se întîlneşte rîul Pyra-mos[546] ce curge din Cataonia; despre el am pomenit si mai înainte[547]. Artemidoros[548] spune că de aici pînă la Soloi, în linie dreaptă, călătorind pe mare, sînt 500 de stadii (92,50 km). In apropiere se află şi Mallos[549], situat pe o culme, oraş întemeiat de Am-philochos, de Mopsos[550] şi Manto, despre care circulă multe poveşti. Noi înşine am amintit[551] de ele în paragrafele despre Calchas şi despre întrecerea în

care s-au angajat Calchas şi Mopsos pe tema profeţiei. Unii, cum este şi Sofocle, strămută această dispută in Cilicia, pe care însă, după obiceiul tragic, o numeşte Pamphylia, după cum şi Lyciei îi spune Caria, iar Troiei şi Lydiei, Frigia. Pînă şi moartea lui Calchas aici o fixează, printre alţii, şi Sofocle. Aceştia s-au luat la întrecere, după cîte se spune, nu numai în legătură cu profeţia, ci şi cu domnia. Astfel se povesteşte că Mopsos şi Amphi-lochos, venind din Troia, au întemeiat oraşul Mallos; apoi Amphilochos a plecat în Argos dar, nemulţumit de argieni, s-a întors iar la Mallos; deoarece nu i s-a admis să fie părtaş la tron, el s-a luptat de unul singur cu Mopsos, au căzut amîndoi în luptă şi au fost înmormîntaţi astfel ca unul să nu se afle în faţa celuilalt. Şi astăzi se văd mormintele lor lîngâ Magarsa[552] aproape de Pyramos. Din Mallos este Crates[553] gramaticul al cărui discipol se spune că a fost Panaitios.

17 Mai sus de la acest ţărm se întinde cîmpia Aleion, prin care Philotas[554] a condus cavaleria lui Alexndru, în vreme ce Alexandru însuşi mergea în fruntea falangei, din Soloi, parcurgînd litoralul şi regiunea oraşului Mallos, pînă la Issos, împotriva trupelor lui Darius. Se mai spune şi că Alexandru a adus jertfe ca unui 'erou lui Amphilochos, datorită înrudirii lui cu argienii. Hesiod[555] susţine că Amphilochos a fost ucis de Apollon la Soloi, alţii pretind că aceasta s-a întîmplat în cîmpia Aleion, iar alţii apoi, în Syria, pe cînd se întorcea din Aleion în urma concursului.

18 După Mallos urmează Aigaiai[556], orăşel ce are şi loc de acostare, apoi Porţile Amanide[557], şi acestea cu loc de acostare; la acestea se sfîrşeşte muntele Amanos[558] care se ramifică din Taurus şi se întinde mai sus de CilicTa, în partea ei de răsărit, aflîndu-se mereu în stăpînirea mai multor tirani care aveau aici fortăreţe. Pe vremea noastră, a ajuns stăpîn pe toate Tarcondimotos[559], un bărbat vrednic de toată lauda, pe care romanii l-au numit rege pentru vrednicia lui. El a lăsat domnia urmaşilor săi.

19 După Aigaiai vine la rînd Issos[560], un orăşel înzestrat cu loc de acostare, apoi rîul Pinaros[561]. Aici s-a dat bătălia dintre Alexandru şi Darius. Şi golful de aici a fost numit Issos. în el se află oraşele Rhosos[562] şi Myriandros[563] după cum şi Alexandria[564], Nicopolis, Mopsuestia şi aşa-zisele Porţi[565] care formează hotarul dintre cilicieni şi syrieni. în Cilicia se află şi templul ca şi oracolul Artemidei Sarpedonia; oracolele sînt rostite aici de nişte persoane ce cad în transă.

20 Dincolo de Cilicia, primul oraş al syrienilor este Seleucia din Pieria[566] şi, în apropierea lui, gura rîului Orontes[567]. De la Seleucia pînă la Soloi, navigaţia în linie dreaptă numără doar puţin lipsă din i 000 de stadii (185 km).

21 Cum cilicienii din Troia, despre care pomeneşte Homer, se deosebesc mult de cilicienii de dincolo de Taurus, unii autori îi prezintă pe cei din Troia colonizatorii acestora din urmă şi le indică anumite locuri cum sînt Theba şi Lyrnessos în Pam-phylia, alţii, apoi, pomenesc şi aici de o cîmpie Aleion[568]. După ce am descris şi regiunile de dincolo de Taurus ale peninsulei stvs-pomenite, trebuie să adăugăm şi cele ce urmează.

22 Căci Apollodoros[569], în cartea sa despre Catalogul corăbiilor lui Homer, spune şi următoarele: „Toţi din Asia, cîţi au servit ca auxiliari în oştirea troienilor, sînt socotiţi de Homer locuitori ai peninsulei al cărei istm are cea mai pronunţată îngustime între golful vecin cu Sinope şi golful Issos. Laturile exterioare ale acestei peninsule în formă de triunghi sînt inegale; ele se întind, tina, din Cilicia pînă la Chelidoniai, cealaltă, de la Chelidoniai pînă la gura Pontului Euxin, a treia apoi, de aici pînă la Sinope". De fapt, afirmaţia sa că numai cei din peninsulă (au fost auxiliarii troienilor) ar putea fi dovedită ca inexactă prin aceleaşi argumente prin care am adeverit mai înainte[570] că nu numai cei de dincoace de Halys (le-au dat ajutor troienilor). Căci locurile din preajma Pharnakiei, în care spuneam[571] că locuiesc halizonii, situîndu-se în afara rîului

Halys, cad astfel şi în afara istmului, chiar de s-ar identifica istmul cu gîtuirea peninsulei dintre Si-nope şi Issos şi nu numai cu această gâtuire, ci şi cu adevărata îngustare a peninsulei, cea dintre Amisos şi Issos. Apollodoros[572] n-a delimitat corect istmul şi golfurile care-l formează, deoarece le-a inversat primele limite cu acestea din urmă. Dar cea mai gravă greşeală din toate este faptul că, atribuind peninsulei formă de triunghi, el îi determină[573] trei laturi exterioare; apoi, cînd menţionează aceste laturi periferice pare că suprimă latura de la gîtuirea peninsulei, socotind oarecum şi pe aceasta drept latură, doar nu exterioară şi nici la ."nare. Dacă, aşadar, aceste gîtuiri ale peninsulei ar fi fost atît de apropiate încît puţin ar fi. lipsit pînă să se unească una de alta, anume latura ce cade pe Issos şi cea care cade pe Sinope, s-ar mai fi putut admite afirmaţia că peninsula are formă de triunghi. Aşa însă, cînd între golfurile pomenite de el însuşi se găseşte un interval de 3 000 de stadii (555 km), e semn de ignoranţă şi nicidecum descriere regională, să conferi formă de triunghi unui patrulater ca acesta. El a compus totuşi o descriere regională în vers comic, conturînd marginile uscatului. Rămîne aceeaşi lipsă de cunoaştere, chiar dacă se reduce istmul la o lăţime minimă, la cit l-au fixat cei care au greşit cel mai mult şi anume la jumătate din întreg, cît a socotit şi Artemidoros, adică la 1 500 de stadii (277,50 km), pentru că nici aşa nu se creează încă o figură de triunghi. Apoi Artemidoros nu a delimitat corect nici laturile exterioare, fixînd-o pe una de la Issos pînă la Chelidoniai, deoarece mai rămîne întreg ţărmul Lyciei ce se întinde pe aceeaşi dreaptă cu aceasta precum şi ţărmul continental al rhodienilor pînă la Physcos. De aici, ţărmul uscatului, descriind o cotitură, începe să formeze a doua latură, pe cea de apus, pînă în Propontida şi în Bizanţ.

23 în afară de aceasta, deoarece Ephoros[574] a spus 678 că această peninsulă este populată de şaisprezece neamuri, trei elene, celelalte barbare, în afara celor

amestecate, astfel că la mare sînt cilicieni, pamphy-lieni, lycieni, bithyni, paphlagoni, mariandyni, troieni, carieni, iar în inima uscatului, pisidieni, my-sieni, chalybi, frigieni şi milyeni, enumerînd aceste neamuri, Apollodoros[575] susţine că mai este un al şaptesprezecelea neam, cel al galaţilor, care s-a ivit ulterior lui Ephoros. Dintre seminţiile enumerate, cele elene încă nu se aşezaseră aici pe vremea războiului troian, iar cele barbare s-au contopit mult de-a lungul vremii. Poetul Homer menţionează neamul troienilor şi seminţiile decurînd pomenite ca paflagoni, mysi, frigieni, carieni, lycieni şi meoni, în loc de lydieni, ca şi alte seminţii necunoscute, cum sînt halizonii şi cauconii. In afara efectivului din Catalog, Poetul mai pomeneşte pe ketei, solymi, cilicieni din cîmpia Thebei şi pe lelegi. Pamphylienii, bithynii, mariandynii, pisidienii, chalybii, milyenii, cappadocii nici măcar n-ati fost pomeniţi de Homer, unii, pentru că încă nu erau statorniciţi pe aceste meleaguri, alţii, deoarece au fost cuprinşi în interiorul altor popoare, cum au fost idriei[576] şi termilii în rîndurile carienilor, dolionii şi bebrycii, în ale frigienilor.

24 Mi se pare însă că Apollodoros nici măcar părerea lui Ephoros n-a urmărit-o destul de corect, iar cuvintele Poetului parte le-a învălmăşit, parte le-a denaturat. Căci pe Ephoros trebuia să-l ia la rost, în primul rînd, pentru acest lucru: de ce-i aşază pe chalybi în interiorul peninsulei, atît de departe spre răsărit şi .de Sinope şi de Amisos? Căci cei care susţin că istmul acestei peninsule este dreapta trasă de la Issos la Pontul Euxin o schiţează oarecum ca un meridian, pe care unii îl consideră acelaşi cu cel ce duce pînă la Sinope, iar alţii, cu acela pînă la Amisos, dar pînă la chalybi, nimeni nu l-a socotit vreodată, deoarece linia care s-ar trasa pe la aceştia ar fi oblică cu desăvîrşire. într-adevăr, meridianul care ar trece pe la chalybi ar trebui trasat prin Armenia Mică şi peste Eufrat, cuprinzînd în interior întreagă Cappadocia, Commagene, Amanos şi golful Issos. Dacă, aşadar, am admite că şi linia oblică sus-

pomenită ar delimita istmul, cea mai mare parte a acestor regiuni şi mai cu seamă Cappadocia ar fi cuprinse în interiorul ei precum şi regiunea numită azi în mod particular Pont, parte a Cappadociei de lîngă Pontul Euxin. în felul acesta, dacă şi pe chalybi trebuie să-i integrăm în interiorul peninsulei, cu atît mai mult ar trebui cuprinşi în ea cataonii, cappadocii cu amândouă împărţirile lor, şi lycaonii, pe care, la fel, el i-a omis. De asemenea, de ce ApoUodoros i-a aşezat în inima uscatului pe chalybi, pe care Homer[577] — aşa cum am arătat — i-a nu- 679 mit halizoni? Bine era să spună că ei se despart în două grupări, unii la mare, alţii în interiorul peninsulei. Acelaşi lucru trebuia să facă şi în cazul Cappadociei şi în cel al Ciliciei. El însă nu a menţionat Cappadocia, iar dintre cilicieni i-a pomenit numai pe cei de la mare. Cei de sub Antipatros Derbetes şi homonadei ca şi mai mulţi alţii care s-au unit cu pisidienii,

„Nişte oameni Ce
nu-s deprinşi cu marea şi nu gustă Mîncările
din sare potrivite"[578]

ce loc ocupă? El n-a precizat, de altfel, nici despre lydieni şi nici despre meoni, dacă sînt două neamuri sau unii şi aceiaşi, şi dacă trăiesc aparte sau dacă sînt cuprinşi într-o altă seminţie. Un neam atît de însemnat nu poate fi trecut sub tăcere, iar autorul care nu vorbeşte despre el nu va părea oare că a omis una din cele mai importante informaţii?

25 Cine sînt apoi cei amestecaţi? Căci noi nu i-am putea indica, în afara neamurilor menţionate, nici printre cei pe care ApoUodoros i-a desemnat cu numele, dar nici printre alţii pe care i-a omis şi pe care noi am putea să-i socotim în locul neamurilor mixte; nu i-am putea prezenta nici printre aceia pe care i-a pomenit, dar nici printre ceilalţi pe care i-a omis. Căci, chiar de-au fost unii amestecaţi cu alţii, partea predominantă i-a preschimbat fie în

eleni, fie în barbari; nu cunoaştem al treilea neam, pe cel amestecat.

;

26 Apoi, devreme ce semințiile elenilor sînt trei la număr, care din ele locuiesc în peninsulă? Căci dacă, în vechime, ionienii şi atenienii erau unii şi aceiaşi, să se spună atunci că şi dorienii şi eolienii erau aceiaşi, astfel că, de fapt, ar fi numai două seminții elene[379]. Dacă însă trebuie să-i împărțim pe eleni după caracterele ulterioare precum şi după dialecte, patru ar fi şi semințiile după cum şi dialectele. După împărțirea lui Ephoros[580], în mod deosebit, această peninsulă este populată nu numai de eleni ci şi de atenieni, aşa cum s-a arătat în prezentarea lor detaliată. Astfel de obiecții se cuvenea să fie ridicate împotriva lui Ephoros. Apoilodoros însă nu s-a preocupat deloc de ele, ci la cele şaisprezece neamuri el adaugă pe al şaptesprezecelea, pe cel al galaților, de altfel, util să fie menționat (şi acesta), dar față de situația celor spuse sau omise de Ephoros, el n-a socotit de cuviință (să ia atitudine). A menționat doar cauza omisiunilor, pentru că toate aceste evenimente sînt posterioare lui Ephoros.

27 Trecînd apoi la Homer, Apoilodoros afirmă corect că s-a petrecut o mare confuzie între neamurile barbare de la războiul troian pînă în vremurile de astăzi, din cauza migrațiunilor. De atunci s-au ivit unele neamuri noi, altele au dispărut, unele s-au despărțit, iar altele s-au contopit într-unui singur. Dar Apoilodoros nu prezintă corect două cauze pentru care Poetul nu a pomenit de unele neamuri şi

680 anume fie pentru că peninsula încă nu era populată de acel neam, fie pentru că acel neam era cuprins în altul. într-adevăr, Poetul n-a pomenit Cappa-docia, nici Cataonia, după cum, iarăşi, nici măcar Lycaonia, şi motivul nu este nici unul din cele două arătate mai sus. Căci nu avem despre aceste neamuri nici o informație de acest fel. E ridicol să te preocupi şi să cauți scuze pentru ce Homer i-a omis pe cappadocieni şi pe lycaoni, dar pentru ce Ephoros a făcut acelaşi lucru, Apoilodoros însuşi evită s-o spună, cu toate că adăugase cuvintele acestuia pen-

tru a le examina şi judeca[581]. De asemenea, este ridicol să arăţi că Homer a spus meoni în loc de lydieni, dar să nu semnalezi faptul că Ephoros n-a menţionat nici pe lydieni şi nici pe meoni.

28 Zicînd apoi că Homer pomeneşte de anumite neamuri obscure, el îi enumera corect pe cauconi, solymî, ketei, lelegi şi pe cilicienii din cîmpia Thebei; pe halizoni însă îi plăsmuieşte el însuşi, ba mai degrabă aceia care prima oară, neştiind cine sînt halizonii, le-au schimbat numele în mai multe feluri şi au prezentat tot soiul de scorneli despre proveniența argintului şi a multor metale, toate epuizate astăzi. Din acelaşi zel, el a adunat şi acele istorioare pe care Demetrios Skepsios le înfăţişează lu-îndu-le de la Callisthenes[582] şi de la alţi autori, care nu sînt scutiţi de denaturări în privinţa halizonilor, că averea lui Tantal şi a Pelopizilor a provenit din minele de prin Frigia şi Sipylos; a lui Cadmos, din minele Thraciei şi din muntele Pangaion; averea lui Priam, din minele de aur ale astyrilor de lîngă Abydos, din care se mai păstrează puţine urme şi astăzi; pămîntul scos din ele e mult şi săpăturile făcute sînt semne ale vechiului minerit; bogăţiile lui Midas au provenit din minele din muntele Ber-mion, cele ale lui Gygas, ale lui Alyattes şi ale lui Croesus, din minele Lydiei şi ale regiunii dintre Atarneus şi Pergamon, unde se află un oraş pustiu ale cărui împrejurimi sînt perforate de extracţia metalelor.

29 Mai mult decît atît, ceea ce i s-ar mai putea imputa lui ApoUodoros este faptul că, în vreme ce autorii mai tineri aduc numeroase date noi faţă de afirmaţiile lui Homer, ApoUodoros, care este obişnuit să foarfece peste măsură aceste ştiri, aici nu numai că le-a nesocotit complet, dar chiar, dimpotrivă, a contopit afirmaţii contrare. Astfel, Xanthos Lidia-riul[583] afirmă că, abia după războiul troian, au venit frigienii din Europa, din stingă Pontului Euxin; i-a condus Scamandrios de la berekynţi şi din Ascania. La acestea, ApoUodoros adaugă că Homer pomeneşte de aceeaşi Ascanie de care vorbeşte şi Xanthos:

„Phorkys şi Ascaniu, zeu în făptură, duceau de departe, Chiar din Ascania, pe frigienii cei gata de harţă"[584]*.

681 Iar dacă lucrurile stau astfel, migraţia a putut avea loc după războiul troian; în timpul acestui război, ajutoarele pomenite de Homer au venit de pe ţărmul continental potrivnic, de la berekynţi şi din Ascania. Cine erau, aşadar, aceşti frigieni?

„Cei care tabăra-aveau la Sangariu pe maluri"[585],

despre care Priam zice:

„Doar şi eu între dînşii eram socotit ca tovarăş"[586].

Şi de ce a trimis Priam să-i cheme pe frigieni de la berekynţi, cu care el nu avea nici o legătură, dar i-a ocolit pe vecini, pe care el însuşi îi ajutase înainte? Iar cînd face aceste precizări despre frigieni, el adaugă şi informaţii despre mysi, în contradicţie cu primele, deoarece spune că şi un sat al Mysiei se cheamă Ascania, fiind situat în vecinătatea unui lac cu acelaşi nume, din care curge rîul Ascanios, pomenit şi de Euphorion[587]:

„Lingă Ascania, rîu mysian cu ape (profunde)",

precum şi de Alexandros Etolianul[588]:

„Cei ce pe rîul Ascaniu îşi au locuinţa, aproape De-ale Ascaniei maluri, unde feciorul Meliei, Fiul lui Seilenus, Dolion, (cu cinste) trăieşte".

Ba, zice el, şi regiunea Mysiei din jur de Cyzic se numeşte Dolionis, prin care trece drumul spre Miletupolis. Dacă, aşadar, aceasta este situaţia locurilor pomenite şi se dovedesc ca atare prin cele ce se văd astăzi şi prin mărturia poeţilor, atunci ce l-a determinat pe Homer să menţioneze această As-canie, dar să nu pomenească nimic de cea despre care vorbeşte Xanthos? Dar am vorbit şi mai înainte[589] despre aceste lucruri în capitolele închinate mysilor şi frigienilor, astfel că e timpul să-i punem capăt.

CAPITODUL 6

1 Ne-a rămas să parcurgem insula Gpru-tuata la miazăzi de peninsula desmsag ț^^s/ria tat»» că marea cuprinsa intre Eg^pt, ^ ^J al si restul țărmului pma la *™ it T n din Marea Rhodosului este într-un £1 <^£ a Egiptului a P^y^^^tite 1- dins Pre în aceasta se afla Ciprul cu p miazănoapte aproape atmgmdJM cia Asp> P

cr apusene sînt „udate ^^g^^aS
cele dinspre miazăzi, de Marea WP
mare g ^^^^^te eHe miăzi

nînă în Seleucia şi Issos, spre miazănoapte P
S Marea Pamphyliei. Această mare tannd^e
mărginită dinspre miazănoapte de țarmun*e
"ase ale Gflicjă Aspre, ale,? ^g^fui dufspS
pînă la litoralul rhodian al contoenm , F
?pus, de insula Rhodos dinspre ^ant de m
Cipru în Părțile „ei de taiga Paphos si
iar înspre miazăzi, aceasta mare se u .
Marea Egiptului. 420 d stadii

2 Circumferința Cipruhuerte^e 3 4^
(632,70 km) măsurmd Şi^golfunle. Wngi d la
parcursă pe jos de la răsărit la apus, anume ci Cleides»"
(„Cheile") pna la ^î\nsulite situate

ftuat în părțile apusene ^ ale insuleiacesta inam tează
spre miazănoapte pma ^^k- o strîm-linus din Cilicia
Aspra, forrmnd intre eie o toare de 1000 de stadii (185
km^de Side a Pam^ phyliei îl desparte un braț de mare
ae

bcadii (296 km), iar de insulele Chelidoniai, un altul, de 1 900 de stadii (351,50 km). Figura întregii insule este alungită în două direcţii şi, într-un loc al ei, se creează şi un istm cu laturile ce-i determină lăţimea. Aşa-i sînt şi regiunile luate fiecare aparte, ca s-o spunem pe scurt, pornind din punctul ei cel mai apropiat de continent.

3 Spuneam undeva[595] că în dreptul capului Anemurion al Ciliciei Aspre se întinde, din partea potrivnică, promontoriul Ciprului numit Capul Crommyon („Capul Cepei"), la 350 de stadii (64,75 km) depărtare. De aici călătoria pe mare, avînd insula în dreapta, uscatul în stînga, ţine în linie dreaptă spre miazănoapte-răsărit şi spre insulele Cleides pe un parcurs de 700 de stadii (129,50 km). în acest interval se află oraşul La-pathos cu loc de acostare şi staţiuni navale,' fundat de laconienii lui Praxandros în faţa oraşului Nagidos din Cilicia. Urmează apoi Aphrodision[596], unde insula se îngustează. Traversarea insulei de aici la oraşul Salamis[597] este de 70 de stadii (12,95 km). Vine apoi la rînd Coasta Aheilor[598] la care a acostat prima oară Teucros, întemeietorul oraşului Salamina din Cipru, cînd a fost izgonit, după cîte se spune, de tatăl său Telamon. In continuare este oraşul Car-pasia[599] care are un port; el este situat în' dreptul promontoriului Sarpedon. Calea de traversare a istmului din Carpasia pînă la insulele Carpasiai[600] şi la marea de miazăzi face 30 de stadii (5,55 km). Urmează apoi un promontoriu şi un munte. Culmea muntelui se cheamă Olympeoi, avînd un templu al Afroditei Acraia, în care femeile sînt oprite să intre şi să-l viziteze. în faţa acestora, in apropiere, se află insulele Cleides şi mai multe altele, apoi insulele Carpasiai şi, dincolo de ele, oraşul Salamis, de unde se trăgea istoriograful Aristos[602]. Vine apoi la rînd oraşul şi portul Arsinoe[603], apoi un alt port zis Leu-colla[604], apoi promontoriul Pedalion[605], dominat de o colină stîncoasă şi înaltă în formă de masă, închinată Afroditei. De la Cleides, pînă aici, sînt 680 de stadii (125,80 km). în continuare, ţărmul este crestat

şi stîncos în cea mai mare parte pînă la Ki[tL^n] (care) are un port închis. Kition este patn» . V . sie a lui Zenon[607], întemeietorul filosofi[6.1] Ştoice, precum si a medicului Apollonios[608]; de ai[cl] P[ma ia] fi Berytos[6l>9] sînt 1500 de stadii (277,50 km).,[Urn:eaza] oraşul Amathunt[610] şi, în intervalul pînă [ia] [e > un]. orăşel numit Palaia[6"] („Cetatea Veche"), Precum şi un munte în formă de mamelon numit y[m]P°Ş> apoi promontoriul Curias[612] în formă de penmsuia, pînă la care, din Thronoi[013], sînt 700. [ei4].(129,50 km). în continuare, este oraşul Cui'[i0^] .^[a]™ are un loc de lansare pentru corăbii, co[ns rul] argieni. Se poate observa caracterul uşurat [al] P[œ]~♦ului care a creat elegia al cărei început £[ste] •

„Noi sîntem iuţi căprioare Lui Phoebus
Apollo-nchinate, Trecut-au ale noastre
picioare Peste multele unde-nspumate, De
săgeţi să scăpăm, spăimintate",

fie că acest poet este Hedylos[615], fie vre^[n a] - iL£ pretinde că aceste căprioare au pornit <#' .$. [a']\ ţul munţilor Corykion de pe ţărmul Ci[ic.iei] J?* , înotat pînă la promontoriile Curiadai, # ^ următoarele:

„Lucru de mare mirare Oamenii acum au
să afle Cum am parcurs peste mare Pe
nişte căi neumblate, De Zefirul
primăvăratec minate".

Căci, dacă ocoleşti ţărmul de la Cory£[ion] P^[a] [âe] promontoriul Curiada, nu eşti mînat zefir, nici cînd ai insula în dreapta, nici [c]| [^n] stînga, de asemenea nu întîlneşti în <?[a e] . [fe] braţ de mare de traversat. începutul [n]a[vl]Ş[a].V[ie]^ %.£ apus este Curion, cînd se înaintează cu 1?[r]\ [x] J^re Rhodos, şi curînd se iveşte promontoriu . ^[0]n[a]n; sînt aruncaţi cei ce s-au atins de altarul p[a]l^i~ în continuare, se întîlnesc Treta[616], Bo^[s]^5[a]> JT .[a]i paphos, ultimul situat cam la 10 stadii (- [1 50 Km]

sus de la ţărmul mării, avînd o staţiune navală şi un vechi sanctuar al Afroditei Paphia. Urmează apoi promontoriul Zephyria[617], un şantier naval, precum şi o altă Arsinoe[618], care posedă şi ea un şantier naval, un sanctuar şi o dumbravă. Puţin mai retras de la mare este şi oraşul Hierokepia[619]. Urmează apoi Paphos, fundaţie a lui Agapenor, avînd şi un port şi temple frumos împodobite; el se află la 60 de stadii (11,10 km) cale pe uscat de la Palaipaphos. Şi pe acest drum bărbaţi împreună cu femei fac procesiuni solemne an de an pînă la Palaipaphos,. întrunindu-se laolaltă şi din alte oraşe. Unii spun că din Paphos pînă în Alexandria sînt 3600 de stadii (666 km). După Paphos urmează Acamas. Dincolo de Acamas, călătoria pe lîngă ţărm spre răsărit duce la oraşul Arsinoe şi la dumbrava lui Zeus. Urmează apoi oraşul Soloi[620] care are un port; el are, de asemenea, un rîu şi un templu al zeiţelor Artemis şi Isis. Acest oraş' este întemeiat de atenienii Phaleros şi Acamas; locuitorii lui se cheamă solieni. De aici era Stasanor[621], unul din tovarăşii lui Alexandru cel Mare şi, totodată, bărbat vrednic de a fi conducător. Mai sus de Soloi, spre inima uscatului, se află oraşul Limenia[622], apoi promontoriul Crommyon.

4 De ce trebuie să ne mirăm de poeţi şi mai cu seamă de aceia a căror preocupare de căpetenie a fost exprimarea (aleasă), cînd comparăm cu ei cele scrise de Damastes[620]? Acesta dă lungimea insulei Cipru de la miazănoapte la miazăzi, anume de la Hierokepia, după cum precizează el, la Cleides. Nici Eratosthenes[624] n-a înfăţişat lucrurile corect, deoarece, criticîndu-l pe Damastes, spune că Hierokepia nu cade spre miazănoapte ci spre miazăzi; de fapt ea nu se află nici spre miazăzi, ci spre apus, devreme ce este situată pe coasta apuseană a insulei, pe care se află şi oraşele Paphos şi Acamas. Aceasta este poziţia Ciprului.

5 Ca fertilitate, Ciprul nu stă mai prejos faţă de nici una dintre insule; într-adevăr, el produce vin şi ulei de calitate şi are cereale îndestulătoare pentru nevoile proprii; are, de asemenea, mine de aramă

abundente lîngă Tamassos[625], din care se extrage piatra vînătă şi rugina de aramă, folositoare pentru proprietăţile lor tămăduitoare. Eratosthenes[62fi] spune că, în timpurile de demult, cîmpiile (insulei) erau împînzite de păduri; şi cum erau acoperite de arbori, nu puteau fi cultivate; treptat au venit în ajutorul culturilor minerii care au tăiat copacii pentru arderea aramei şi a argintului; s-au mai adăugat apoi la tăierea pădurilor construcţiile navale, cînd navigaţia pe mare s-a putut face fără teama de piraţi şi organizaţi în flote. Dar cum nici aşa n-au putut stăvili pădurile, ele au fost încredinţate grijii tuturor celor care aveau dorinţă şi putinţă să taie copacii şi să stăpînească pămîntul despădurit ca pe o proprietate inviolabilă.

6 La început, ciprioţii aveau conducere tiranică, fiecare oraş ascultînd de un tiran. Dar, de cînd regii Ptolemei[627] au devenit stăpînii Egiptului, şi Ciprul a ajuns sub ascultarea lor, adeseori cu sprijinul romanilor. Cînd ultimul rege Ptolemeu[028], anume fratele tatălui Cleopatrei, al reginei din timpul nostru, s-a arătat incorect şi nerecunoscător faţă de binefăcătorii săi, el a fost înlăturat, iar romanii au pus stăpînire pe insulă care a devenit provincie pretoriană independentă. Vinovat de răsturnarea regelui a fost mai ales Publius Claudius Pulcher[629]. Acesta, căzînd în mîna piraţilor, pe vremea cînd piraţii cilicieni erau în culmea puterii, cerîndu-i-se bani de răscumpărare, el a trimis la regele Ptolemeu rugîn-du-1 să-i ofere ajutorul şi să-1 răscumpere. Acesta i-a trimis o sumă mică de tot încît şi piraţii s-au ruşinat s-o primească şi i-au înapoiat-o, iar pe Claudius l-au eliberat fără răscumpărare. Scăpînd din mîna piraţilor, el şi-a adus aminte de bunăvoinţa amîndurora şi, ajungînd tribun al plebei, a avut atîta putere încît, datorită lui, Marcus Cato[630] a fost însărcinat să ia Ciprul de la regele care-1 stăpînea. Regele însă i-a luat-o înainte, punîndu-şi capăt zilelor. Caton, sosind în Cipru, a ocupat insula, a vîn- 685

dut averea regelui, iar banii i-a vărsat în tezaurul public al romanilor. De atunci insula a devenit provincie pretoriană[631], cum este şi astăzi. După o scurtă bucată de vreme, Antonius a dăruit[632] Ciprul Cleopatrei şi sorei acesteia Arsinoe, dar, după ce el a fost înfrînt, au căzut odată cu el toate dispoziţiile sale.

NOTIȚA INTRODUCTIVA LA CĂRȚILE XV—XVII: ASIA ŞI LIBYA

1. CONȚINUTUL CĂRȚILOR ŞI REPARTIZAREA MATERIALULUI

1.1. Ultimele trei cărți ale Geografiei lui Strabon înfățișează regiunile „insulei terestre" situate în părțile ei de răsărit şi miazăzi, şi anume:

Asia (cărțile XV, XVI) şi Libya (cartea a XVII-a).

O primă observație care se impune de la început privește spațiul restrâns (de 3 cărți) acordat de geograf unui teritoriu imens ca cel al Asiei şi al Libyei la un loc, în timp ce Europei i-a rezervat 10 cărți. Această repartizare „inegală" a materialului este totuşi justificată: în primul rînd, pe vremea lui Strabon nu se cunoştea decât o mică parte a Asiei, cea de sud-vest, şi parțial India de nord, iar din Africa, mai ales fîşia mediteraneană fertilă, coastele de est, ia Golful Arabic, şi vag țărmurile Etiopiei; în al doilea rînd, izvoarele, mai ales, pentru India, sînt foarte sărace, iar informatorii sînt persoane de mina a doua, astfel încît Strabon alege cu prudență informațiile şi, triindu-le, elimină tot ceea ce i se pare de domeniul fanteziei.

1.2. Cu cartea a XlV-a, Strabon a încheiat descrierea regiunilor de miazănoapte şi de răsărit ale Mediteranei. Cărțile XV-XVII completează periplul, cuprinzînd geografia regiunilor ei sudice, cu care se încheie, totodată, descrierea pământului populat. Ultima Tegiune parcursă în cartea a XlV-a este Ciprul. De aici, Strabon face un salt uriaş pînă în India pe care o descrie în primul capitol al cărții a XV^a (73 paragrafe), iar apoi, luând direcția nord-vest spre Mediterana, el parcurge Ariana, Carmania (XV, 2) şi Persia (XV, 3), cu care încheie cartea a XV-a. Urrnînd ân continuare aceeaşi direcție, el descrie Assyria, Babylonia si Mesopotamia (XVI, 1), Syria, Fenicia şi Iudeea (XVI, 2), Golful Persic şi coastele acestuia (XVI, 3), Arabia şi Golful Arabic (XVI, 4), prin care încheie descrierea Asiei şi cartea a XVI-a. De la golful Arabic, ținînd în continuare direcția nord-vest şi vest, Strabon atinge iarăşi ținuturile scăldate de Mediterana pe care le descrie de la răsărit spre apus, în ordinea următoare: Egiptul (XVII, 1), Etiopia, ea o prelungire a Egiptului pe cursul Nilului (XVII, 2), Libya, Mauritania, Numidia, Carthagina şi Cyrene (XVII, 3), cu care încheie cartea a XVII-a. In acest fel, Strabon a ajuns cu descrierea Terrei la Coloanele lui Heracles, de la care a pornit, si ân acest punct încheie geografia ,.pământului populat".

2. IZVOARE

Pentru geografia Asiei şi a Libyei, Strabon a cules informaţii personale, mai ales pentru Egipt, şi prin martori oculari, pentru Libya şi Arabia Fericită, şi a beneficiat de numeroase izvoare livreşti pentru toate regiunile cunoscute pe atunci ale celor două continente.

2.1. Informaţii personale directe stau, în primul rînd, la baza descrierii Egiptului, pe care Strabon A-*a vizitat împreună cu prietenul său romanul Aeilius Gallus, guvernator al Egiptului, în 25—24 î.e.n. (XVII, 3, 20). Strabon a poposit un timp la Alexandria (II, 3, 5), apoi a călătorit pe Nil însoţit de guvernator (II, 5, 12; XI, 11, 5; XVII, 1, 24) pînă la graniţa Etiopiei (II, 5, 12). Cu acest (prilej, el a văzut la Heliopolis casele preoţilor şi locuinţele Sn care au stat Eudoxos si Piaton în timpul călătoriei acestora prin Egipt (XVII, 1, 29); a vizitat Piramidele (XVII, 1, 34) şi, printre ruinele Thebei, ,a văzut doi coloşi monoliţi, unul emitea un anumit sunet după răsăritul soarelui (XVII, 1, 46). La Arsinoe, fostul oraş al crocodililor, a văzut crocodilul sacru, numit Suchos, căruia i-a dus plăcintă şi vin (XVII, 1, 38); a văzut mira hidrometrică de la Siene, în care soarele la amiazi nu face umbră (XVII, 1, 48); de la Syene, a călătorit cu căruţa pînă la Philtai, pe un drum marcat cu hernie, şi a traversat cu pactonul (o nacelă din papură smolită) braţul fluviului pînă într-o insulă a Nilului (XVII, 1, 50). Strabon descrie din cele constatate la faţa locului Alexandria şi insula Pharos (II, 3, 5; XVII, 1, 6—9); Pelusion si muntele Casios al Egiptului (la El Katiefa) (I, 3, 17; XVII, 1, 5), cursul Nilului pînă în Etiopia si împrejurimile lui (II, 5, 12; XI, 11. 5; XV, 1, 45; XVII,'1, 24; XVII, 1 50). De pe o corabie care traversa Mediterana, el a zărit (pe ţărmul lybian oraşul Cyrene (XVII, 3, 20). La Roma, a văzut pe Hermas, omul fără braţe, dăruit de Poros împăratului Augustus (XV, 1, 73).

Strabon a obţinut date despre Arabia Fericită şi despre Golful Arabic de la Aelius Gallus, care a întreprins aici o expediţie, în 24 î.e.n., la porunca lui Augustus (II, 5, 12; XVI, 4, 22—24). Tot Aelius Gallus i-a procurat ştiri despre răscoala etiopienilor după plecarea comandantului roman şi .potolirea ei de către Petronius (XV, 1, 54). Ştiri despre India şi despre Taprobana (Ceylon) i-au adus diferiţi navigatori care traversau Golful Arabic (II, 5, 12—14; XVI, 4, 24). Filosoful şi prietenul său, Athanodoros, care a poposit mai mult timp la Petra nabateilor din Arabia Fericită, 1-a informat pe geograf despre rânduielile bune ale acestora (XVI, 4, 21), iar Calpurnius Piso, guvernatorul Libyei, i-a furnizat numeroase informaţii despre această parte a lumii (II, 5, 53).

2.2. Izvoarele scrise de oare s-a servit Strabon pentru ultima secțiune a Geografiei sale sînt, pe primul plan, operele 'Savanților Eratosthenes, Poseidonios și Artemidoros din Ephes și, în mai mică măsură, Polybios. De asemenea, prin lucrările acestora, Strabon a beneficiat Indirect de știrile istoriografilor și -geografilor minori al căror aport este precumpănitor în descrierea regiunilor depărtate.

2.2.1. Eratosthenes este izvorul principal al lui Strabon în descrierea Indiei, deoarece, după propria declarație a geografului, „datele cele rnai vrednice de crezare sînt cele înfățișate de Eratosthenes în cartea a Ill-a a Geografiei sale despre India" (XV, 1, 10). Lui îi datorează Strabon critica izvoarelor privind această regiune marginală a insulei terestre (XV, 1, 2), critica lui Apollodoros, autor de Parthica, în afirmația că perșii au ocupat mai mult teren din India decît Alexandru cel Mare (XV, 1, 3) și critica adusă istoriografilor lui Alexandru, ca Nearchos (XV, 1, 5) și Megasthenes (XV, 1, 6—7), care cred în expedițiile legendare ale zeilor în India, bazîndu-se pe plăsmuirile poeților (XV, 1, 7, 9), a căror lipsă de temei o subliniază Eratosthenes (XV, 1, 7). Strabon declară pe Eratosthenes autorul cel mai vrednic de crezare (XV, 1, 10) în privința știrilor despre India și Taprobana <XV, 1, 14—15) și prin el citează pe Megasthenes și pe Patrocles în legătură cu marginile Indiei (XV, 1, li), iar pe Ctesias, Onesioritos, Megasthenes și "Deknachos, în privința întinderii, hidrografici, florei și faunei Indiei (XV, 1, 12—13). Prin Eratosthenes, Strabon intră în posesia unor Informații ale lui Aristobulos, Nearchos, Megillos și Onesioritos despre inundațiile și cursurile de apă ale Indiei (XV, 1, 16—20; I, 23— 27). Eratosthenes este citat nominal și, prin el, Megasthenes și NearchOiS, referitor la fertilitatea Indiei (XV, 1, 20), precum și Qnesicritos și Aristobulos, în legătură cu arborii uriași și pădurile de mangrove (XV, 1, 21), culturile cerealiere, vița de vie, buruieni de leac și animale mari în țara lui Muisicanos (XV, 1, 21-^22), în legătură cu neamurile dintre Cophes și Indus (XV, 1, 27), dintre Indus și Hydaspes (XV, 1, 28); privitor la țara lui Poros, cu 300 de orașe, și la regiunea dintre Hydaspes și Akesines (XV, 1, 29), în legătura cu Cathaia și regiunea Ini Sopeithes, cu Gandaris, țara lui Poros II (XV, 1, 30—31); cu manevrele flotei lui Alexandru pe Hydaspes; cu privire la cursul In-dusului (XV. 1, 32); la cele două seminții și 5 000 de orașe dintre Hypanis și Hydaspes. despre oare informează și Nearchos (XV, 1, 33—34); prin Eratosthenes, este citat Megasthenes în legătură cu Gangele și orașul Paiibothra (XV, 1, 35—36), precum si cu fauna si flora regiunii fertile de peste Hypanis (XV, 1. 37) și rîul Silas (XV. 1, 39). Megasthenes este citat ca izvor pentru cele 7 caste de indieni (XV, 1, 39—41; 46—49), pentru magistraturi (XV. 1, 50—52), pentru viața frugală a indienilor și dragostea lor

de găteli, cu privire la îngrijirea regelui şi al'te obiceiuri curioase, şi este criticat prin Eratosthenes pentru că alunecă în basiwe (XV, 1, 53—57). Nearchos şi Onesicritos simt citaţi nominal pentru notiţa despre vînarea elefanţilor şi obiceiurile acestora (XV, 1, 42—43) şi despre fauna specifică Indiei (XV, 1, 44—45). Megasthenes, Aristobulos şi Onesicritos sfint citaţi pentru informaţiile despre filosofii indieni şi doctrina lor (XV, 1, 58—61; 63—66; 68 şi 70) şi despre obiceiurile neobişnuite de la Taxila (XV, 1, 62); tot prin Eratosthenes îl citează Strabon pe Cleitarchos în legătură cu zeii indigeni, săribători fastuoase, datini indiene (XV, 1, 69). Nearchos este menţionat prin Eratosthenes pentru întinderea şi marginile Arianei (XV, 2, 1), pentru ştirile despre ichthyop'hagi, despre Gedrosia (XV, 2, 2—3) şi despre mişcarea trupelor terestre şi navale ale lui Alexandru prin acele părţi şi greutăţile drumului (XV, 2, 4—7 şi 10—11). Eratosthenes este citat nominal pentru datele despre interiorul Gedrosiei, ca şi despre marginile ei şi despre diferite distanţe (XV, 2, 8). Prin el procură Strabon ştiri despre ordinea^ pe teren a neamurilor (XV, 2, 12; 9—10); despre cele întîmplate flotei lui Alexandru (XV, 2, 13); prin el sînt citaţi Nearchos şi Onesicritos în legătură cu Car-mania (XV, 2, 14). Eratosthenes este izvorul lui Strabon şi pentru cunoaşterea Pei-siei (XV, 3, 1—24) şi prin el a obţinut informaţiile lui Polycleitos, citat în legătură cu Susida (XV, 3, 2—4), pe ale lui Nearchos, Onesicritos şi Aristobulos, citaţi în legătură cu oraşele, datinile si istoria Persiei (XV, 3, 5—24).

în descrierea Assyriei şi Babiloniei, Strabon îl citează pe Eratosthenes pentru explicaţia privind circuitul apei pe pămînt (XVI, 1, 12), în descrierea Babylonului (XVI, 1, 15—16), pentru cursul Tigrului şi geografia Mesopotamiei (XVI, 1, 21—22); în descrierea Iudeii, în legătură cu cele 13 oraşe în frunte cu Sodama distruse de cutremure (XVI, 2, 44), 'în descrierea Golfului Persic (XVI, 3, 1—2), în legătură cu dimensiunile, produsele şi neamurile Arabiei (XVI, 4, 2—4), iar în descrierea Golfului Arabic, în legătură cu sabeii (XVI, 4, 19). Prin Eratosthenes obţine Strabon informaţiile istoriografilor lui Alexandru despre Asia, ci^ tîndu-i nominal astfel: pe Aristobulos cu privire la inspecţia canalelor făcută de Alexandru (XVI, 1, 11) şi la oraşul Gerrha din înfundătura Golfului Persic (XVI, 3, 3); pe Polycleitos, în jlegătură cu Tigrul şi Eufratul (XVI, 1, 13); pe Nearchos, în privinţa unor insule din Golful Persic (XVI, 3, 5 şi 7). Eratosthenes este citat nominal pentru descrierea Nilului şi a neamurilor limitrofe (XVII, 1, 2 şi 19) şi în descrierea Libyei, pentru varianta Lixos a numelui oraşului libyan Linx (XVII, 3, 2) şi este confruntat cu Arte-, midoros în aceeaşi problemă (XVII, 3, 8).

2.2.2. Poseidonios este al doilea izvor al lui Strabon în redactarea geografiei Assyriei şi Babyloniei; el este citat

alături de Eratosthenes pentru informația că Bal>yl[onul] produce bitumen (XV, 1, 15), îii descrierea Syriei, P[r]|^[l]î?_T[r] la Tetrapolisul Seleucidei creat de Seleucos Nicatof ^j^: 2, 4) şi este menționat printre bărbații celebri ai orașului Apameia (XVI, 2, 10). Lui Poseidonios îi atribuie Strabon inlormația despre dragonul uriaș văzut de filosof în C^yP[ia] Macras (XVI, 2, 17), despre oamenii de ştiință din Sidon (XVI, 2, 24), in legătură cu practica scoaterii brh#[ienului] din lacul Sirbonis (XVI, 2, 43) şi cu minele bogate [m me]~ tale prețioase de la Sabai (XVI, 4, 20). Poseidonios eş[te] t[reci"] vent citat în geografia Egiptului şi a Libyei, în legâ[tura cn] cauzele revărsării Nilului (XVII, 1, 5), referitor la ? ,3r dintre Pelusion şi înfundătura Golfului Arabic (XVTț» *> .." referitor la maimuțele văzute de filosof pe țărmul pbyei m călătoria sa de la'Gadeira la Rhodos (XVII, 3, 4); P[e]£[tru] informația sa privind rîurile scurte şi puține ale Libyei şi ipentru teoriile despre clime (XVII, 3, 10).

2.2.3. Artemidoros din Ephes este menționat de &»" .[on] doar o singură dată în descrierea Indiei, şi atunci }[n] *fj gătură cu Gangele (XV, 1, 72), este invocat o singi^[a] "[ata] In geografia Syriei în privința unor distanțe (XVI, 2, 33),dar el este un izvor principal în descrierea Arabiei şi *, -ț^[l]' Astfel, Artemidoros este citat în descrierea locur>[lo]r din preajma strîrrutorii Golfului Arabic (XVI, 4, 5 şi, probabil, pînă la 14) si în alte trei paragrafe aproape consecutiv m legătură cu animalele (XVI, 4, 15—16) si cu [n]f?[amurll]« arabe din Golful Ailanitic (XVI, 4, 18), printre care [c]«* [mai] vestiți sînt sabeii (XVI, 4, 19). Artemidoros este [cinta"t m] descrierea Deltei Nilului (XVII, 1, 18), în detef*[mnar ea]. distanțelor şi a nomelor din Deltă (XVII, 1, 25); în descrierea Libyei este invocat o dată pentru varianta W [a] numelui orașului Lixos sau Trinx (XVII, 3, 21) şi de doua ori pentru același nume, întîi, în comparație cu Erai[os"riehes] (XVII, 3, 8) şi apoi, în opoziție cu Poseidonios, şi P^E![l] afirmația că Libya are rîuri multe şi mari (XVli. 3, 10).

2.2.4. Alți autori citați. In afară de numele aceste[l]" P[erso]; nalități marcante pe tărîmul ştiinței, Strabon mai .£[iteaza] o serie de alți autori pe care i-a consultat indirect- Printre aceştia se numără Timagenes, compilator al Aîe-[ran^net]-citat pentru afirmația acestuia că la indieni ,,p^[oua] ț[u] arămă" (XV, 1, 57), Nicolaos din Damasc, pentru informația despre solia indiană trimisă de regele Poros cu di*[ruri ne]~ obişnuite împăratului Augustus (XV, 1, 73); Aristo^l. P[en]7 tru explicația arşiței din Susida (XV, 3, 10); cț[eşias] f Agatharchides, citați prin Poseidonios în legătura [cu] diversele denumiri ale Mării Roşii (XVI, 4, 20); £iidoros şi Ariston, citați tot prin Poseidonios, sînt doi autori c[are] sein despre Nil (XVII, 1, 5); Polybios, invocat cu priviri la cele trei categorii de neamuri locuitoare în Alexandru* Egiptului (XVII, 1, 12); Callisthenes, ca autor al inform*t[iei ăes]' pre proorocirile date la oracolul Amimon lui Alex^dru cel

Mare (XVII, 1, 43); Herodot, în legătură cu obiceiurue egiptenilor (XVII, 1, 52; 2, 5); Nicandros, privitor la P^™^ rare ale Egiptului (XVII, 2, 4); Iphicrotes, pentru animalele specifice Etiopiei (XVII, 3, 5); Timosthe^s, *f*$*£ coasta libyană din fața Carthaginei (XVII, 3 b) Gabmius, sau Vatinius, istoric roman, In legătură cu ştirile [mir^"]; loase despre Mauritania (XVII, 3, 8); Callimah, poetul es^ citat pentru legendele legate de întemeierea Cyrenei (A»".
3, 21).

3. NEAMURILE ASIEI ŞI ALE LIBIEI

Multe si variate sînt ştirile pe care Geografia lui Strabon le oferă despre neamurile Asiei şi ale Libyei. Dar ceea ce apare ca o particularitate în compunerea acestei secţiuni a operei este preocuparea constantă a geografului ae a scoate în lumină decalajul uluitor 'dintre diferitele seminţii ale acelor vremuri în privinţa gradului de dezvoltare socială: în vreme ce, în unele părți ale lumii, sclavagismul m plină înflorire a creat oraşe mari, cu palate, muzee, teatre si temple capodopere ale arhitecturii, în acelaşi twnp, m alte părţi societăţile umane se*aflau încă pe treptele interioare ale comunei primitive. Strabon enumera astfel o serie de neamuri aşezate pe ţărmurile africane ale uorru.ai Arabic ₛi în continuare spre sud, ale căror nume convenţionale date de popoarele civilizate reflectă felul lor de trai. Astfel- Pe malurile acestor ape (este vorba de aimenții Nilului)"- spune Strabon — locuiesc rhizophagii, numiți si helei, pentru că taie rădăcinile de pe malurile miaştmei pe lingă care locuiesc, le pisează cu piatra şi îşi iac clin ele o pastă făinoasă pe care o coc la soare şi o consuma în loc de pîine... Prin apropiere trăiesc şi spermatopnagii care, in cazul cînd le lipsesc semințele, consuma ghinda preparfnd-o la fel ca rhizophagii rădăcinile' (XVi, 4 »). re aceeaşi treaptă de dezvoltare socială se aflau si cne.ano phagii (.consumatorii de broaşte țestoase"), care se adapos teau în carapacele broaştelor şi cu ele pluteau pe apa ca în niₛte băreuțe (XVI, 4, 14). „Alții - consemnează Straoon — îsi fac locuințele în algele marine aruncate din baişu!, pe ţărm adunîndu-le grămezi înalte ca nişte colme şi set) bindu-le pe dinăuntru" (XVI, 4, 14). Asemănători cu aceştia erau şi kynamolgii („mulgătorii de cîim") (XVI, 4, n>„ struthophagii „consumatorii de struți" (XVI, 4 11). şi^acrido-phagu („consumatorii de lăcuste", XVI 4. 12) eto uar dintre toate seminţiile primitive, numele ichthyopnaguor („mîncători de peşte") şi al troglodiților au ajuns celebre în acest sens. Iată informația lui Strabon despre ichthyo-phagii aşezați dincolo de Portul lui Eumenes pma la ueire, în Golful Arabic: „Unii dintre cei care locuiesc pe un țărm

lipsit de apă călătoresc cu toată familia clntind, timp de cinci zile, pînă dau de izvoare cu apă; aici, aruncîndu-se cu burta la pămînt, ei beau aplecați peste apă ca vitele, pînă-și umflă burta ca o tobă, apoi se întorc înapoi la mare; locuiesc în peșteri sau în colibe acoperite cu frunze de măslin și construite cu grinzi și bîrne din șira spinării și din coastele cetaceelor" (XVI, 4, 13), Troglodiții umblau dezbrăcați, erau grupați în triburi conduse de un șef și își aveau femeile și copiii în comun (XVI, 4, 17). La Cinnamornophora („Regiunea producătoare de scorțișoară"), era în vigoare poliandria: „Proprietatea este comună — spune Strabon — între toate rudele, șef al ginții este cel mai vîrstnic; toți bărbații înrudiți au o singură femeie și toți sînt frații tuturor" (XVI, 4, 25). Alții, ca nabateii Arabiei Fericite, se aflau pe treapta superioară a comunei primitive, pe care se întrezăreau primele manifestări ale sclavagismului. „Avînd puțini sclavi — spune Strabon — nabateii sînt slujiți de rude sau se servesc unii pe alții sau fiecare pe sine, iar obiceiul acesta se răsfrînge pînă la regi.. . Suveranul este atît de popular încît, pe lîngă faptul că se servește singur, uneori ajunge și el să servească pe alții ca răspuns la serviciile primite. De multe ori el dă socoteală în fața poporului, iar uneori i se cercetează și acțiunile din viața lui particulară" (XVI, 4, 26). Reminiscențe ale poligamiei se întîlnesc și la popoarele civilizate ale Assyriei și Babyloniei: „Pe toate babylonenoele le leagă o datină — spune Strabon — potrivit unui oracol, de a se uni cu un străin, venind în acest scop la un templu al Afroditei însoțite de mulți slujitori și de o mare ceată de oameni. Fiecare poartă pe cap o cunună de funie. Bărbatul care se apropie de o femeie și-i pune în poală bani de -argint, cît crede el de cuviință, se unește cu ea dueînd-o în afara templului. Banii de argint se socot a fi consacrați Afroditei" (XVI, 1, 20).

în contrast cu acest stadiu primitiv, orașe ca Babylonul, Susa, Persepolis, Tyrul, Sidonul, Ierusalimul, Alexandria, Theba Egiptului și Carthagma au atins un grad de dezvoltare și un rafinaiment de civilizație uimitor pentru acele vremuri. Iată eîteva exemple: Babylonul avea zid împrejmuitor gros de 32 de picioare (9,46 m), încît două trăsuri cu cai treceau ușor una pe ilîngă alta din sensuri contrare; și acesta precum și grădinile sale suspendate se numărau printre cele șapte minuni ale lumii (XV, 1, 5). Tyrul Feni-ciei avea case cu multe etaje, întrecînd în această pn -vință Roma însăși: atelierele sale de purpură erau renumite în lumea întreagă; ele poluau orașul, în schimb aduceau venituri considerabile; Sidonul s-a făcut vestit prm minunatele sale produse meșteșugărești precum și pe tărîmul astronomiei și al matematicii (XVI, 2, 23—24).

Alexandria Egiptului, oraș construit de Alexandru cel Mare — spune Strabon — „este tăiat de drumuri străbătute

de cai şi căruţe două dintre ele fiind foarte mari; ele au o lăţime mai mare de o pletră (30,83 m) şi se întretaie în unghi drept; oraşul are sanctuare publice foarte frumoase şi palate regeşti care ocupă a patra sau a treia parte a întregii circumferinţe... Unul din palatele cu adevărat regeşti este şi Muzeul, care are un teren de plimbare, un parvilion şi un corp vast pentru locuinţe, în care se află si-sitiile filologilor, membri ai Muzeului (XVII, 1, 8). „Oraşul este plin de monumente şi de temple. Cel mai frumos este Gimnaziul care are porţile mai mari de un stadiu (185 m). în centrul oraşului se află judecătoria şi dumbrăvile sacre. Există şi un sanctuar al lui Pan, un monument înalt, făurit de mîna omului în formă de con, asemănător cu o colină stîncoasă, a cărui ascensiune se face cu ajutorul unei maşini de descărcat nave" (XVII, 1, 10).

In Delta Nilului, mai ales pe Canalul Canobic, erau amenajate hoteluri şi locuri de agrement dintre cele mai pretenţioase. Lumea putea petrece aici pe ambarcaţiuni de agrement care se afundau prin desişul trestiilor, adumbrite de frunzişuri. Oraşul Eleusine, pe Canalul Canobic, avea staţiuni climaterice şi privelişti minunate oare au îndreptăţit apelativul „gen de viaţă canobic" (XVII, 2, 16). în acelaşi timp, oraşul punic al Didonei, celebra Carthagină, oferea un grăitor exemplu al gradului de tehnicitate atins de unele cetăţi ale antichităţii. „Puterea carthaginezilor — consemnează Strabon — s-ar putea aprecia mai ales după cifrele ultimului război, în care au fost înfrînţi de Scipio Aemilianus, iar oraşul lor, ras de pe faţa pămlntului. Cînd au început războiul acesta, punii aveau 300 de oraşe în Libya, iar Carthagină, 700 000 de locuitori. Asediaţi şi siliţi să capituleze, ei au predat romanilor 200 000 bucăţi arma^ ment greu, şi 3 000 de maşini catapultatoare, în semn că nu vor mai purta război. Dar cum planul lor era să re-înceapă ostilităţile, s-au apucat imediat să-şi făurească arme şi au scos în fiecare zi, înjghebîndu]le 140 de scuturi lungi, 300 de pumnale, 500 de lănci, 1 000 de săgeţi pentru maşinile catapultate, iar părul pentru catapulte îl procurau sclavele. Mai mult încă, pentru că, potrivit convenţiei celui de al doilea război punic, ei nu dispuneau decît de 12 corăbii la 50 de ani după război, de data aceasta, în răstimp de numai două luni..., şi-au construit 120 de corăbii în armură; iar cum gura rîului Cothon era străjuită, şi-au săpat un alt braţ prin care flota a tîsnit subit la mare" (XVII, 3, 15).

Acestea sînt numai cîteva din numeroasele exemple oferite de Strabon în Geografia sa privind treptele dezvoltării sociale pe care au ajuns neamurile „pămîntului populat" pînă în vremea sa.

4. FABULAȚIE ŞI ADEVĂR

Ultimele trei cărți ale Geografiei ating cele mai depărtate tărîmuri ale pămîntului, considerate pe atunci la marginea insulei terestre. De aceea, informațiile de care dispune Strabon despre regiunile periferice suferă de un mare neajuns, acela de a amesteca adevărul cu fabulația. în lipsă de *$& con» crete suficiente şi din dorința de-a trezi curiozitatea cititorilor pentru țări exotice, istoriografii[1] au căutat să umple lacunele izvoarelor prin născociri fantastice. A doua cauza care a generat plăsmuiri a fost linguşirea: istoriografii lui Alexandru cel Mare au exagerat conştient faptele regelui, pentru a-l măguli şi au inventat întâmplări miracol[oase] *[a] care regele ar fi asistat.

Regiunea „pământului populat" a cărei descriere suferă cel mai mult de acest neajuns este India, fiind t[ára],[cea] mai depărtată de Mediterana în toată lumea cunos[cu]t[ă] pe atunci.

Strabon critică vehement, încă din „Preliminarii", P[e] toți plăsmuitorii de basme.

„Toți istoriografii care au scris despre India -^ Spune geograful — au fost în totalitatea lor nişte mincinos* înrăiți, dar mai presus decît alții aşa s-a dovedit Deimachos, iar după el, Megasthenes, Qnesicritos şi Nearclios, -precum^ şi alții asemenea lor, care sînt nişte buimaci... Se cuvine într^adevăr, să ne arătăm în chip deosebit neîncrederea față de Deimachos şi Megasthenes, pentru că ei Ş[ln].t cei care au vorbit despre oameni „enotoceți", „gu[r]ă"JiP[sa] j „fără nări", „un-cchilă", „piciorongi" şi „labă-ntoarsa"; tot ei au reîmprospătat homericul război al pigmeilor cu cocorii, făcîndu-i pe aceşti pitici de trei spithame (W coți); de asemenea ei au vorbit de furnici căutătoare i[e] a.[ur] [c] [e] sapă pămîntul, de fauni „cap cucui" şi de şerpi care înghit oi şi cerbi cu coarne cu tot" (II, 1, 9)[2].

în descrierea regiunilor marginale, şi în special în geografia Indiei, Strabon distinge cu consecvență datele rşale de plăsmuiri. în cazuri dificile în care ştirile sînt ieşite din comun şi nu există putință de verificare, Strabon citează totdeauna izvorul. Astfel: „Onesicritos — spune Geograful — descrie un soi de copaci mari, ale căror ramuri, după ce se dezvoltă pînă la 12 coți (5,325 m), cresc în continuare in jos pînă ce ating pămîntul; intrînd apoi în păniînt, fac rădăcini ca mlădițele sădite; cresc apoi iar, ele fac tulpini şi, după ce se formează din nou crengi, aplecîndu-Şi-le iar,

[1] Pentru Istoriografii si neamurile fabuloase din acest citat vezi cartea a H-a, notele 13—14; 29—30; 34; 37—38.

[2] Strabon repetă, de fapt, criticile aduse ac^tora de către Eratosthenes.

fae alt puiet apoi altul şi aşa în continuare, încît dintr-un singur copac se formează un mare umbrar asemănător cu o tavernă cu multe coloane" (XV, 1, 21). Azi nu mai încape njci o îndoială că descrierea corespunde întru totul realității; copacul cu crengi ce fac rădăcini face parte din pădurile de mangrove. In aceeaşi ordine de idei, Strabon citează pe Aristobulos care „a arătat că un soi de copaci din Akesines (tot în India) avea crengile aplecate la Pâmînt, că circumferința coranei era a.şa de mare încît sub wnbra unui singur copac se putea odihni de amiazi 50 de c3i, iar după Onesicritos, 400 de cai" (XV, 1, 21). Azi ci-titn în ziare[3] despre un platan din Azerbaidjan, bătrîn de 20 de secole, înalt de 50 m, iar sub coroana sa, a cărei utnbră se întinde pe 1 400 mp., se pot odihni „circa 100 de persoane", ceea ce dovedeşte că informația anticilor este uvtru totul verosimilă. Printre ştirile de acest gen transmise de Strabon cu belşug de amănunte, sînt, de pildă, şi cele care descriu modul de vînare a maimuțelor (XV, 1, 29) si al elefanților (XV, 1, 42), tagmele indienilor (XV, 1, 39—41 şi 48—49), alaiurile indiene cu elefanți la diverse sărbători (XV, 1, 69), despre a căror autenticitate ne asigură şi unii scriitori moderni cum este, de pildă, R. Kipiing[4] cunoscător al vieții indienilor; de asemenea, reale sînt şi datele despre practicarea ascezei la filosofii indieni brahmani, Sărmani etc. (XV, 1, 58—61; 63—66), ale căror exerciții de ^oință şi stăpînire de sine elucidează vechimea actualelor Practici yoga. Acelaşi caracter realist şi aceeaşi acribie Ştiințifică comportă si descrierea Babylonului <XVI, 1, 5), a Tyrului şi a Sidonului (XVI, 3. 23—24) sau înfățişarea obiceiurilor persane (XV. 3, 13—-22), care vin să confirme informațiile lui Herodot (XIV, 3, 35).

Dar dacă Strabon acceptă şi transmite, cu belşug de amănunte, o serie de ştiri verosimile despre oameni şi locuri, el respinge însă categoric tot ceea ce, în mod vădit, tine de domeniul fanteziei. Aşa de exemplu, descriind India, Onesicritos informează că, la gura defileului care duce în țara lui Abisares, stau de strajă doi balauri uriaşi, itiformație pe marginea căreia Strabon comentează: „Pe Onesicritos l-ai putea numi nu amiralul flotei lui Alexandru, ci mai degrabă al isprăvilor fabuloase" (XV, 1, 28). Plăsmuiri sînt, după Strabon, si ştirile despre existența furnicilor care sapă aur (XV, 1, 44), a oamenilor-monştri (XV, 1, 57), a insulei în care dispar cei care calcă pe tărîmul ei (XV, 2, 13) şi altele de acest fel. Asemenea informații, spune Strabon, exagerate şi fabuloase s-au transmis <3in lipsa cunoaşterii şi din pricina depărtării (XV, 1, 37). In ^fară de această cauză oarecum obiectivă, mai există una

[3] Vezi „România liberă", nr. 10667 din 12. II. 1979, p. 6. * R. Kipiing, Cărțile Junglei.

subiectivă care a denaturat conştient datele geografice; aceasta este dorința istoricilor lui Alexandru de a-i fi acestuia pe plac. Strabon critică şi păcatul acestora. Iată un exemplu: „Alexandru a cucerit dintr-un singur asalt o anumita stâncă numită Aornos; pe la poalele ei curge fluviul Indus, pe porțiunea sa (din apropierea izvoarelor. De aceea unii istoriografi precizau cu mare lăudăroşenie că Heracles de trei ori a atacat această stîncă, dar de trei ori a fost respins" (XV, 1, 8). în legătură cu aceste exagerări, Strabon declară: „Toate acestea sînt plăsmuiri ale celor care doresc să^l linguşească pe Alexandru cel Mare" (XV, 1, 9).

Făcînd astfel mereu o distincție între faptele reale şi cele fictive, Strabon realizează din descrierea pămîntului o operă de ştiință de mare valoare.

5. DATA REDACTĂRII

Data la care Strabon scrie ultimele cărți ale Geografiei şi, prin aceasta, îşi încheie opera monumentală este greu de (stabilit cu precizie. Cel mai recent eveniment semnalat în cartea XVII-a pare să fie moartea lui luba II, regele Numidiei şi al Mauritaniei, şi urcarea pe tron a fiului acestuia, numit Ptolemaios, născut de Cleopatra Selene II, fiica lui Antonius şi a Cleopatrei celei Mari. Strabon semnalează în trei locuri aceste evenimente.

Unul se referă la moartea apropiată a lui luba II: „După Sophax, regiunea Numidiei a obținut-o Masanasses, apoi Mikipsa si urmaşii acestuia, iar în vremea noastră, luba, tatăl acelui luba, care a murit de curînd" (XVII, 3, 9). Azi se ştie că luba I a fost rege al Numidiei între 50—46 î.e.n., deci pe vremea lui Strabon. luba II a domnit în Numidia şi Mauritania pînă în 21 sau 23 e.n.

Al doilea text, vorbind despre relațiile dintre Roma şi dinastii Mauritaniei, pomeneşte de moartea lui luba II, şi urcarea pe tron a urmaşului său, Ptolemaios:

„Cu puțin înaintea timpurilor noastre, regii Bogos si Bocchos aveau în stăpînirea lor Mauritania, fiind prieteni cu romanii. După moartea acestora, urmă la tron luba (II), căruia Caesar Augustus îi dărui şi acest regat (Muritania), pe lingă cel strămoşesc (Numidia). Iar acest luba (II) era fiul acelui luba (I) care s-a luptat împreună cu Scipio[5] împotriva divinului Caesar. luba (11), aşadar, muri de curînd, iar domnia o moşteni fiul său Ptolemaios, născut de o fiică a lui Antonius şi a Cleopatrei" (XVII, 3, 7),

[5] Vezi nota 292 la cartea a XVII-a.

Se ştie că Antonius şi Cleopatra au avut trei copii. Unul dintre ei a fost o fiică, numită Cleopatra Selene, pe care Augustus a măritat-o cu Iuba II, crescut, la rîndul său, la Roma. Din această căsătorie s-a născut un fiu, Ptolemaios.

Al treilea text, care se referă la reorganizarea imperiului sub Augustus, menţionează încă odată moartea iui Iuba II şi urcarea pe tron a fiului său Ptolemaios:

,.Augustus a creat două provincii consulare, dintre care una este Libya, cită se găseşte sub stăpînire romană, în afară de regiunea aflată odinioară sub Iuba (II), în prezent sub Ptolemaios, fiul acestuia" (XVII, 3, 25).

Din toate aceste trei pasaje ale Geografiei reiese că Strabon mai lucra încă la opera sa geografică Ia -moartea lui Iuba II, care s-a întîmplat fie în 21 e.n., cum susţin Tozer şi Iones[6], fie, mai sigur, în 23 e.n., cum preconizează J. Carcopino[7] şi H. G. Kdlbe (Bonn), autorul articolului Juba II din Lexikon der alten Welt, Ziirich und Stuttgart, 1965.

Mai mult, Strabon continuă să lucreze la Geografia sa şi pe timpul lui Ptolemaios, fiul şi succesorul lui Iuba II, cel puţin la începutul domniei acestuia, de vreme ce specifică faptul că Iuba II era ,,decurînd" mort şi pe tron se afla fiul său Ptolemaios.

înseamnă deci că ultimele cărţi ale Geografiei au fost încheiate aproximativ în 23 sau 24 e.n.

Bibliografie

E. Albertini, L'Afrique Romaine, Alger, 1937.
M. Gh. Andrieş, Sahara necunoscută, Bucureşti, 1974.
J. Baradez, Fossatum Africae, Paris, 1969.
Byron de Prorok, Au royaume des Garamantes dans Ies sables du desert de Libye, civilisation et villes retrouvees, Paris, 1932. M. A. Dandamaev, Le V-e Congres international d'art et d'archeologie iraniens, VDI, 1969, nr. 109, pp. 205—208. C. Daniel, Civilizaţia Egiptului antic, Bucureşti, 1976. A. M. Frenkian, L'Orient et Ies origines de l'idealisme subjectif dans la pensee europeenne, tome I, La doctrine theologique de Memphis, Paris, 1946. P: Graindor, Herode Atticus et sa familie. Un milliardaire antique, 1930, Univ. egypt. ** * Handbuch der Orientalistik, Leyde, 1952; — Ge-

[G] Vezi G. Aujac—Fr. Lasserre, Strabon, Geographie, tome I, l-ere pârtie, Paris, 1969, p. X, nota 1 subsol. [7] Le Maroc antique, Paris 1943, p. 35.

schichte Mittelasiens, (1966) — Orientalische Geschichte von Kyros bis Mohammed (1971). —■
Archăologische Uebersichtskarte des alten Orient, Weitnar, 1959.
E. Herzfeld, The Persian Empire, Studies in Geographie and Ethnography of the Ancient Near East, (1948), publicat de G. Walser, Wiesbaden, 1968.
P. A. A. Lincke, Assyrien und Ninive in Geschichte und Sage der Mittelmeervolker, Berlin, 1894, 8°.
Louis C. D. Joos, Scurtă istorie a Africii negre, Bucureşti, 1966.
J. Marquart, Untersuchungen zur Geschichte von Eran, II, Leipzig, 1907.
K. E. Muller, Geschichte der antiken Ethnographie und enthnographischen Theoriebildung, I, Wiesbaden, 1972, pp. 310—347.
M. Mveng, Les sources grecques de l'histoire negro-africaine depuis Homere jusqu'ă Strabon, Paris, 1972.
J. Y. Nadeau, Ethiopians, C. Q. XX, Oxford, 1970, pp. 339—349.
J. Nougayrol, Rapport sur les travaux de l'Ecole archeo-logique francaise de Jerusalem pendant les annees 1968—69; 1970—71; 1971—72; CRAI, pp. 104—107.
E. A. Speiser, Ancient Mesopotamia (A light that did not fail), Washington, 1951, 8°.
L. Van den Berghe, Archeologie de Viran ancien, Leyde» 1959.

CARTEA A XV-A

REZUMAT

Această carte cuprinde India şi Persia

CAPITOLUL 1

1 Din Asia ne-a mai rămas să descriem regiunile de dincolo de Taurus, în afară de Cilicia, Pamphy-lia şi Lycia, adică regiunile care se întind din India pînă la Nil şi sînt cuprinse între Taurus şi Marea exterioară de miazăzi. După Asia urmează Libya, despre care vom vorbi mai tîrziu. Acum se cuvine să începem cu India, pentru că este prima ţară de la răsărit şi, totodată, cea mai întinsă.

2 Ştirile care ne-au parvenit despre India trebuie să le primim cu îngăduinţă şi precauţie. Într-adevăr, India este o ţară foarte îndepărtată şi nu mulţi dintre ai noştri au vizitat-o. Ba şi cei care au ajuns s-o cunoască cu propriii lor ochi nu i-au văzut decît unele părţi şi cele mai multe ştiri despre ea le oferă şi ei din auzite. Dar chiar cele ce-au văzut personal le-au cunoscut numai în trecerea unei oştiri, deci în fugă. De aceea ei nici nu furnizează informaţii deopotrivă despre aceleaşi lucruri, deşi pretind că lucrările pe care le-au compus se întemeiază pe o cercetare riguroasă a faptelor. Mai sînt apoi unii dintre aceştia care au participat în colectiv la aceeaşi expediţie şi au călătorit împreună cu alţii în străinătate, aşa cum au fost, de pildă, cei care l-au însoţit pe Alexandru cel Mare în expediţia sa din Asia. Adeseori însă, şi în acest caz, fiecare în parte spune lucruri ce se bat cap în cap cu afirmaţiile celorlalţi. Dacă şi în legătură cu lucrurile văzute apar între ei asemenea contradicţii, ce trebuie să credem despre ştirile date din auzite?

3 Mai mult decît atît, nici cei care au scris des pre ţinuturile indiene, cu mulţi ani mai tîrziu, nici cei care în prezent străbat mările pînă în acele părţi ale lumii nu înfăţişează date sigure. Apollodoros[1], de pildă, care este autorul Istoriei părţilor, pome- 686 nind de elenii care s-au răsculat smulgînd Bactriana[2] de sub autoritatea regilor syrieni, urmaşi ai lui Seleucos Nicator[3], afirmă că perşii, crescînd în putere, au pus stăpînire şi pe India. Dar el nu adaugă nici o noutate la ştirile cunoscute dinainte, ba spune chiar lucruri contrare, afirmînd că perşii au subjugat o mai mare parte a Indiei decît macedonenii, pentru că Eucratides[4] a avut 1 000 de oraşe sub stăpînirea sa, dar macedonenii afirmă că ei au stăpînit toate neamurile dintre Hydaspes şi Hypanis[5], care sînt nouă la număr, precum şi 5 000 de oraşe, dintre care nici unul nu era mai mic decît Meropis din Cos[6]; întreagă această regiune a subjugat-o Alexandru şi a dăruit-o apoi lui Poros[7].

4 Şi neguţătorii de astăzi, care călătoresc cu corăbiile pe Nil şi prin golful Arabic pînă în India, rareori au ajuns pînă la Gange, dar chiar şi aceia (care au ajuns) sînt oameni simpli, de nici un folos pentru cei care compun o descriere a locurilor. Cît priveşte veştile ajunse pînă la noi, din India, ele provin dintr-un singur loc şi de la un singur rege, anume de la Pandion[8], după alţii, de la Poros; este vorba de o solie care s-a înfăţişat cu daruri înaintea lui Caesar Augustus, precum şi de filosoful indian care şi-a dat foc la Atena, aşa cum Calanos[9] i-a oferit acelaşi spectacol lui Alexandru cel Mare.

5 Dacă, aşadar, lăsînd la o parte aceste ştiri, s-ar scruta aducerea aminte a oamenilor despre faptele petrecute înainte de Alexandru, s-ar găsi ştiri şi mai confuze decît acestea. Se pare că Alexandru cel Mare a dat crezare acestor ştiri, orbit de atîtea izbînzi măreţe. Nearchos[10] pretinde că Alexandru a avut ambiţia să-şi conducă ostile prin Gedrosia[11], informat că Semiramida şi Cyrus au întreprins expediţii împotriva indienilor. Dar, de fapt, ea abia a scăpat cu fuga de acolo doar cu douăzeci de oameni,.

Cyrus, cu şapte. Cit de grozav ar fi — gîndea Alexandru — ca, în vreme ce alţii au avut atîtea de pătimit, el să-şi călăuzească oştirea teafără şi biruitoare pe la aceleaşi neamuri şi prin aceleaşi locuri.

6 Alexandru, deci, a avut încredere în astfel de ştiri. Noi însă ce idee corectă am putea să ne făurim despre indieni din astfel de expediţii ca cea a lui Cyrus şi a Semiramidei? Neîncrederea noastră se potriveşte oarecum cu atitudinea lui Megasthenes[12] care ne recomandă să nu dăm crezare istoriilor vechi despre indieni, pentru că nici de la indieni nu a pornit vreo expediţie în afara hotarelor lor, dar nici din afară nu s-a organizat vreo campanie împotriva indienilor şi nici n-a ieşit biruitoare, cu excepţia expediţiei lui Heracles, a lui Dionysos şi a macedonenilor[13] din vremurile de astăzi. Sesostris egipteanul[14] şi Tearcon etiopianul[15] au înaintat pînă în Europa, dar Nabucodonosor[16], care a ajuns celebru la chaldeeni mai mult decît Heracles, şi-a condus oştirea chiar pînă la Coloanele lui Heracles. Pînă aici a ajuns şi Tearcon, iar acesta şi-a purtat oştirea din Iberia pînă în Thracia şi în Pont. Scitul Idanthyrsos[17] a năvălit în Asia pînă la hotarele Egiptului, dar nici unul din aceştia n-a atins India. Şi Semiramida a murit înainte de a întreprinde expediţia. Perşii au trimis după hydracii[18] din India ca să-i angajeze în oastea mercenară, dar ei înşişi n-au ajuns cu armate în India, ci doar s-au apropiat de ea cînd Cyrus a pornit expediţia împotriva massageţilor[19].

7 Şi isprăvile lui Heracles şi ale lui Dionysos capătă crezare la Megasthenes[20] şi la alţi cîţiva autori; dintre ceilalţi însă, cei mai mulţi, printre care se numără şi Eratosthenes, le socotesc nedemne de luat în seamă, considerîndu-le simple poveşti aşa cum sînt, de altfel, şi cele ce se vîntură pe la eleni. Căci în Bacantele lui Euripide[21], Dionysos rosteşte nişte copilării ca acestea:

> „Părăsind lydiene ogoare de aur mustind, însorite platouri persane şi phryge cătînd, Bactrianele ziduri şi-al mezilor aspru pămînt,

Iernile grele şi crunte aici petrecînd, Arăbia
Ferice cu bine am colindat, Prin Asia-ntreagă
de-aici am umblat".

La Sofocle[22], apare un personaj care slăveşte Nysa ca pe un munte închinat lui Dionysos:

„De aici am văzut Nysa vestită,
De alaiuri bacchice însufleţită;
Aici şi Iacchos cu coarne de bou
Ca pe o mamă prea dulce o paşte molcom,
Unde-al pasărei glas nu răsună prin pom"

şi celelalte.
(Bacchus are şi epitetul de Merotrophes sau hrănit în muntele Meron[23]). Şi Homer vorbeşte despre Lycurg edonul[24] după cum urmează'.

„El fugări oarecînd pe zînele-doice-dle lui Bacchus, Cel ameţit
la un chef de pe Nysa cea sfîntă".

Asemenea întîmplări se povestesc în legătură cu Dionysos. Despre Heracles unii pretind că a umblat numai în părţile potrivnice acestora, pînă la hotarele apusene (ale pămîntului), alţii afirmă că el a colindat lumea în amîndouă direcţiile.

8 După astfel de poveşti, istoriografii au pomenit şi de un popor cu numele de nysai[25] şi de un oraş al acestora numit Nysa, întemeiat de Dionysos, ca şi de un munte zis Meron sau „Femur", ce domină oraşul, aducînd în sprijin iedera şi viţa de vie care creşte în acele părţi dar fără să-şi poarte rodul pînă la copt; căci ciorchinele de strugure se scutură înainte de a se coace, din pricina ploilor prea abundente. S-a răspîndit părerea că sydracii[26] sînt urmaşii lui Dionysos, după viţa de vie ce creşte la ei şi după alaiurile lor somptuoase, deoarece regii acestora organizează parade militare de felul bacchanalelor precum şi alte alaiuri cu tobe şi costume împodobite cu flori. Acest obicei se practică mult şi la alţi indieni. Cum Alexandru a cucerit printr-un singur asalt o anumită stîncă numită Aornos[27], pe la poalele căreia curge fluviul Indus nu departe de izvoarele 688

sale, unii precizau cu mare lăudăroşenie că Heracles de trei ori a atacat această stîncă, dar de trei ori a fost respins. Urmaşii celor care l-au însoţit pe Heracles în acea expediţie sînt sibeii[28], care, păs-trînd însemnele neamului, îmbracă piei de animale la fel ca Heracles, poartă măciuci pe care le-au ars mai întîi în foc laolaltă cu boi şi catîri. Ei adeveresc această poveste şi prin cele petrecute în Preajma Caucazului în legătură cu Prometeu. Căci aceste întâmplări au fost strămutate aici din Pont dintr-un neînsemnat pretext, deoarece la paropamisazi[29] se putea vedea o peşteră sfîntă, ce se socotea a fi închisoarea lui Prometeu; unii pretindeau că Heracles a sosit în aceste părţi pentru eliberarea lui Prometeu, şi că acesta este Caucazul pe care elenii l-au socotit drept închisoare a eroului.

9 Că (toate) acestea sînt plăsmuiri de ale celor care doresc să-l măgulească pe Alexandru cel Mare reiese limpede mai întîi din faptul că istoriografii nu sînt de acord între ei, ci, cîtă vreme unii vorbesc (de un anumit lucru), ceilalţi pur şi simplu nici mă car nu-l pomenesc. Căci nu e cu putinţă ca ultimii să nu fi aflat de fapte atît de strălucite şi pline de ambiţie, sau să le fi aflat, dar să nu le considere vrednice de pomenire, mai cu seamă aceia dintre autori care merită cea mai mare încredere, apoi, din faptul că populaţiile intermediare, pe la care ar fi trebuit să treacă ceata lui Dionysos şi cea a lui Heracles în drum spre indieni, nu pot arăta nici un semn al trecerii acelora prin ţara lor. Căci o astfel de îmbrăcăminte a lui Heracles (în piei de animale) este născocită cu mult în urma vremurilor în care răz boiul troian preocupa amintirea oamenilor; ea este o plăsmuire a celor care au compus Heracleia sau Despre isprăvile lui Heracles, fie că a fost acesta Peisandros[30], fie vreun altul. Căci vechile statui de lemn ale eroului nu-l arată îmbrăcat astfel.

l0 Ca atare, din astfel de compoziţii se cuvine să acceptăm tot ceea ce se află aproape de-a merita în credere. Noi înşine, în primele cărţi referitoare la

geografie, am întreprins[31] un examen critic, pe cît era cu putință, asupra lor, şi acum acele aprecieri critice le vom lua de-a gata şi vom adăuga la ele altele cîte vor părea de trebuință pentru desluşirea faptelor. Din examenul nostru critic de atunci se părea că datele cele mai vrednice de crezare sînt celle înfățişate rezumativ de Eratosthenes, în cartea a IlI-a a Geografiei sale, despre India, luată în considerare pe vremea cînd a invadat-o Alexandru cel Mare. (Pe atunci), fluviul Indus forma hotarul dintre India şi Ariana, care se întindea de aici în continuare spre apus şi era populată de perşi. Mai tîrziu, 689 o mare parte din Ariana[32] o ocupară indienii, preluînd-o de la macedoneni. Acestea sînt informațiile pe care le dă Eratosthenes[33].

11 India este mărginită dinspre miazănoapte de ultimele ramificații ale muntelui Taurus, începînd de la Ariana pînă la marea răsăriteană. Acestor ramificații localnicii le zic pe părți Paropamisos[34], Emo-dos, Imaos şi altele, iar macedonenii, tuturor la un loc, Caucaz. Dinspre apus, hotarul Indiei îl formează fluviul Indus. Coasta ei de miazăzi şi cea de răsărit, care sînt mult mai mari decît celelalte două, înaintează simțitor în Marea Atlantică şi astfel se creează figura țării în formă de romb, deoarece fiecare din cele două laturi mai mari depăşeşte latura opusă cu 3 000 de stadii (555 km). într-adevăr, atîtea stadii însumează capul comun creat de latura răsăriteană cu cea de miazăzi, căzînd deopotrivă în afară, din amîndouă părțile, față de restul țărmului continental. Lungimea laturei apusene, de la munții Caucazi pînă la marea de miazăzi, atinge, după cîte se spune, cel mult 13 000 de stadii (2 405 km), măsurate de-a lungul Indusuiui pînă la gurile lui, încît latura opusă, de răsărit, adăugind cele 3 000 de stadii (555 km) ale promontoriului, va fi de 16 000 de stadii (2 960 km). Aceasta este, aşadar, lățimea minimă şi maximă a Indiei. Lungimea ei se măsoară de la apus la răsărit. Partea ei pînă la Palibothra[35] s-ar putea înfățişa cu o precizie mai mare; aceasta a fost mă-

surată în shoine pe calea regală ce trece pe aici, fiind lungă de [două ori] 10 000 de stadii (2 X 1 850 km); de aici în continuare, (măsurătorile) sînt luate cu aproximație cu ajutorul curselor făcute de la mare pe fluviul Gange în sus pînă la Palibothra; acestea ar însuma cam 6 000 de stadii (1110 km). întreaga lungime a Indiei, considerată pe întinderea ei minimă, este de 16 000 de stadii (2 960 km), după cîte spune Eratosthenes care a luat-o din înregistrarea cea mai acreditată a staţiunilor; şi Magasthenes[36] o dă la fel, în vreme ce Patrocles[37] pretinde că ar fi cu 1 000 de stadii (185 km) mai mică. Şi iarăşi apoi, adăugîndu-se la această distanță lungimea pro-montoriului ce cade în afară față de restul continentului, înspre răsărit, cele 3 000 de stadii (555 km) în plus vor forma lungimea maximă a Indiei; aceasta este distanța de la gurile fluviului Indus pe lîngă coasta din continuarea lui pînă la promontoriul amintit şi la extremitățile lui răsăritene. Aici locuiesc aşa numiții coniaci[38].

12 Din cele ce urmează se poate observa ce discrepanță există în părerile celorlalți autori, deoarece Ctesias[39] susține că India nu este mai mică decît restul Asiei, Onesicritos[40] o dă ca a treia parte a pămîntului populat, Nearchos[41], de patru luni cale de cîmpie, Megasthenes şi Deimachos[42], ceva mai cu măsură; căci peste cele douăzeci de mii de stadii (3 700 km), ei pun la socoteală intervalul dintre marea de miazăzi şi Caucaz, iar Deimachos, adaugă aceste intervale la cele 30 000 de stadii (5 550 km) din unele locuri. împotriva acestora am vorbit în primele cărți[43]. în prezent e destul să spunem doar atît că şi aceste imputări îi scot din cauză pe cei care se scuză că, vorbind despre realitățile Indiei, nu vor afirma nimic categoric.

13 întreagă India este brăzdată de rîuri; unele din ele sînt afluenții altor două care sînt cele mai mari, este vorba de Indus şi Gange; altele se varsă în mare prin gurile lor proprii; toate izvorăsc din Caucaz[44] şi se îndreaptă mai întîi spre miazăzi, apoi unele ră-mîn pe aceeaşi direcție, şi aşa se întîmplă mai cu

seamă cu cele ce se varsă în Indus, altele însă cotesc spre răsărit, cum face fluviul Gange. Acesta, cobo-rînd din regiunea de munte, cînd atinge cîmpiile, se întoarce spre răsărit şi curge pe lîngă Palibothra, un oraş foarte mare, apoi iese la marea din aceste părţi şi creează o singură gură de revărsare, fiind cel mai mare dintre rîurile Indiei. Indusul se varsă în marea de miazăzi prin două braţe cuprinzînd între ele regiunea numită Patalene[45], foarte asemănătoare cu Delta Egiptului. Din pricina evaporării atîtor rîuri precum şi a vînturilor periodice anuale, cum spune Eratosthenes, India este udată de ploile de vară, iar cîmpiile ei se umplu de bălţi. In timpul acestor ploi se seamănă inul, meiul şi, pe lîngă acestea, susanul, orezul şi arpacaşul, iar în timpul iernii, grîul, orzul, legumele şi alte plante comestibile care lipsesc la noi. In privinţa animalelor, în India se găsesc aproape aceleaşi animale ca în Etiopia şi Egipt. Dintre cele ce trăiesc în rîuri, în afară de hipopotam, toate celelalte le adăpostesc şi apele indiene. Onesicritos[46] susţine că în rîuri se află şi hipopotami. In privinţa indienilor, cei dinspre miazăzi se aseamănă la piele cu etiopienii, dar la fizionomie şi la păr, cu ceilalţi indieni; căci, datorită umidităţii aerului, nu li se încreţeşte părul; cei dinspre miazănoapte seamănă cu egiptenii.

14 Taprobana[47] este, după cîte se spune, o insulă în largul mării, situată la şapte zile cale pe apă spre miazăzi de cele mai sudice ţărmuri ale Indiei, de ţărmurile coniacilor. Lungimea ei este cam de 5 000 de stadii (925 km), luînd direcţia Etiopiei. Are şi elefanţi. Acestea sînt informaţiile lui Eratosthenes la care, dacă vor mai fi adăugate şi ştirile altora, în cazul că aduc vreo precizare în plus, toate la un loc vor conferi descrierii o formă proprie.

15 De pildă, despre Taprobana, Onesicritos[48] spune că are 5 000 de stadii (925 km) întindere, fără să-i delimiteze lungimea şi lăţimea, şi că se află la 20 de zile de navigaţie depărtare de continent. Numai că există (tot felul de) corăbii; unele, ale căror pînze sînt prost făcute, care sînt înzestrate în ambele ca-

pete (cu prore), fără să aibă chelele bine scobite, înaintează greu. Mai sînt şi alte j$_{nsu}$i$_{e}$ între Tapro-bana şi India, dar cea mai sudică este aceasta. In jurul ei trăiesc cetacee amfibii, ii$_{ne}$i$_{e}$ asemănătoare cu boii, altele cu caii, altele cu alt$_{e}$ animale de uscat. 16 Nearchos[49] aduce, în legătură cu aluviunile cărate de rîuri, astfel de exemple cum sînt cîmpia Hermosului şi a Caystrului, precum şi cea a Meandrului şi a Caicului; aceste cîmpii şi-au primit numele după rîurile care le-au fă$_{cu}$t să crească prin mîlul vărsat peste ele, ba mai degrabă, le-a creat însuşi mîlul cărat din munţi, format din sol bun şi moale; rîurile poartă acest mîl j$_{a}$ vale, încît cîm-piile sînt oarecum create de ele. Şi astfel, pe bună dreptate, se spune că sînt cîmpiile acestor rîuri. O astfel de precizare este aidoma cel$_{e}$j rostite de Hero-dot[50] în legătură cu Nilul şi cu parafatul din preajma lui că este „darul fluviului". De aceea, Nearchos[51] spune că Nilul a fost desemnat pe bună'dreptate cu acelaşi nume ca Egiptul.

17 Aristobulos[52] precizează că numai munţii şi poalele acestora sînt udate de ploi si de zăpezi, în vreme ce cîmpiile sînt lipsite şi de ploi, după cum şi de zăpezi; ele sînt udate numai p$_{r}$i$_{n}$ inundaţia nurilor. Ninge iarna în munţi, dar odată cu începutul primăverii, încep şi ploile şi se întețesc mereu tot mai mult; pe vremea vînturilor periodice[53] ale anului, ploile cad zi şi noapte fără întrerupere şi din belşug, pînă apare pe cer Arcturus[54] $_{La}$ rîndul lor, rîurile, umflate de zăpezi şi de ploi, îndestulează cu apă cîmpiile. Aristobulos[55] spune $_{c}$ă el cunoaşte toate acestea şi din propria sa experienţă cît şi de la alţii care au plecat în India de i$_{a}$ paropamisazi, după apunerea Pleiadelor, şi au petrecut iarna în regiunea de munte a hypaşilor[56] şi $_{a}$ Assacanului[57]; dar la începutul primăverii, ei au Ooborît la cîmpie, într-un oraş bine dezvoltat, cu nursele Taxila[58], iar de aici, la Hydaspes şi în ţara lui poros. In timpul iernii, ei n-au văzut apă, numai zăpezi. Cînd au ajuns în Taxila, i-a plouat prima oară, şi după ce,

coborînd la Hydaspes şi învingîndu-l pe Poros, au călătorit pînă la Hypanis (Hyphasis), mereu spre răsărit, şi de acolo, din nou la Hydaspes, i-a plouat continuu, şi mai ales în timpul vînturilor etesiene, dar îndată ce Arcturus a răsărit, ploile au încetat. După ce au zăbovit un timp lîngă Hydaspes ocupaţi cu 692 construirea corăbiei, ei au început navigaţia nu cu multe zile înainte de apusul Pleiadei; prinşi fiind în această navigaţie (pe cursul Hydaspelui) întreaga toamnă, toată iarna, primăvara următoare şi vara, ei ajunseră la Patalene cam pe la răsăritul Constelaţiei Cîinelui[59]. Această navigaţie a durat zece luni şi nicăieri n-au simţit ploile, nici cînd vînturile etesiene se înteţiseră la culme şi cînd, umflîndu-se, rîurile inundară cîmpiile; pe mare nu se naviga, din pricina vînturilor potrivnice, deoarece nu se simţea nici o suflare dinspre uscat.

18 Aceeaşi informaţie aduce şi Nearchos[60], dar acesta nu este de aceeaşi părere în privinţa ploilor de vară, ci el pretinde că vara ploua la cîmpie, iarna însă cîmpiile sînt lipsite de ploi. Despre umflarea rîurilor vorbesc amîndoi. Nearchos spune că, ase-zîndu^şi tabăra aproape de Akesines[61], ei se văzură siliţi, din pricina creşterii apelor, sănşi mute locul într-altul mai ridicat, iar aceasta s-a întîmplat în timpul solstiţiului de vară. Aristobulos[62] dă şi nivelul de creştere a apelor, de 40 de coţi (17,744 m), dintre care 20 de coţi (8,872 m) umplu albia mai sus de nivelul precedent, pînă la buza malului, iar cu ceilalţi 20 de coţi inundă cîmpiile. El sînt de aceeaşi părere şi în privinţa faptului că oraşele situate pe dîmburi mai înalte se întîmplă să rămînă ca nişte insule (împrejmuite de ape), la fel ca în Egipt şi în Etiopia. După apusul constelaţiei Arcturus, încetează inundaţia şi apele se retrag; se seamănă pă-mîntul încă numai pe jumătate uscat şi doar scormonit de orice unealtă de săpat luată la întîmplare, şi totuşi rodul se desăvîrşeşte şi se face frumos. Orezul, zice Aristobulos[63], creşte în apă zăgăzuită, pentru care se fac anumite straturi cu brazde care

o stăvilesc. Înălțimea plantei este de 4 coți (1,774 m) și are mai multe spice și rod bogat; se recoltează pe la apusul Pleiadei și se macină la fel ca alacul. Orezul crește și în Bactriana, și în Babylonia, și în Susida. Produce orez și Syria de jos. Megillos[64] spune că orezul se seamănă înainte de ploi, dar pămîntul nu duce lipsă de culturi și de irigații, fiind udat din apa zăgăzuită. Despre soiul de orez bosmoros („un sac de orez"), Onesicritos[65] spune că este o cereală mai mică decît grîul și crește între rîuri; după ce îl treieră (la arie), îl pîrguiesc în foc, jurînd mai întîi că nu-l vor scoate de pe arie nepîrguit, pentru ca sămînța lui să nu fie exportată.

19 Comparînd asemănările acestei țări cu Egiptul și cu Etiopia și, iarăși apoi, deosebirile dintre ele,
«93 deoarece Nilul este umflat de ploile de miazăzi, iar rîurile indiene, de ploile de miazănoapte, Aristo-bulos[66] se întreabă cum de nu sînt udate de ploi ținuturile dintre ele. Căci nici Thebaida pînă la Syene și pînă în părțile din apropierea Meroei nu au parte de ploi și nici regiunile Indiei de la Patalene pînă la Hydaspes. Regiunea situată deasupra acestor locuri, în care cad și ploi și zăpezi, se cultivă — zice — asemănător cu restul regiunilor din afara Indiei, care sînt udate și de ploi și de zăpezi. După părerea unora, acest autor a afirmat că pămîntul (Indiei) este bîntuit de cutremure deoarece este înmuiat de umiditatea sa prea mare, și că suferă și alunecări de teren încît se schimbă pînă și albiile rîurilor. Trimis (în India) cu o anumită însărcinare, Aristobulos[67] zice că a văzut pustiită de cutremure o regiune cu mai bine de 1 000 de orașe împreună cu satele învecinate, deoarece Indusul își părăsise albia obișnuită și se mutase într-o altă albie din stînga sa, mult mai adîncă, de parcă ar fi căzut într-o prăpastie, încît terenul din dreapta care a fost părăsit nu mai este udat prin revărsare, fiind mai înalt nu numai decît albia prezentă, ci și decît nivelul inundațiilor rîului.

20 Cu revărsările rîurilor indiene și cu faptul că aici nu bat vînturi dinspre uscat se potrivesc și afir-

maţiile lui Onesicritos[68]; într-adevăr, el spune că ţărmul maritim este mlăştinos şi aceasta mai cu seama la gurile rîurilor, din pricina mîlului aluvionar, a mareelor şi a forţei vînturilor maritime. Me-gasthenes[69] aduce ca dovezi ale fertilităţii Indiei faptul că aici se produc două rînduri de roade şi se strîng două recolte; la fel vorbeşte despre ea şi Eratosthenes[70], care precizează că în India se obişnuieşte să se facă o însămînţare de iarnă şi alta de vară, după cum sînt şi ploile, căci, după, cîte spune acesta, nu se întîmplă nici într-un an ca ploile să lipsească în cele două anotimpuri. In felul acesta, belşugul de peste an provine din acest fapt că pămîntul Indiei niciodată nu e lipsit de culturi; de asemenea, numeroase fructe dau pomii fructiferi, iar rădăcinile plantelor şi mai cu seamă ale trestiilor sînt dulci nu numai gătite, ci şi în forma lor naturală, deoarece apa, atît cea de ploaie cît şi cea de rîu, este mai caldă, datorită razelor solare. într-un fel, el vrea să spună că ceea ce la alţii se cheamă coacerea poamelor şi a sucurilor la ei înseamnă parcă o coacere sau fierbere la foc, şi aceasta contribuie atît de mult la gustul plăcut pe care-l poate da numai coacerea la foc. Din acelaşi motiv şi crengile copacilor sînt flexibile şi se folosesc la construirea roţilor. Tot din aceeaşi pricină, unor copaci le înfloreşte un fel de puf. Din acest puf, zice Nearchos[71], se confecţionează o ţesătură indiană numită sindone, atît de preţioasă, pe care macedonenii o folosesc în loc de puf şi ca aşternut pentru şei. La fel şi mătăsu-rile sînt ţesături ce provin din nişte fuioare de in. 694 Nearchos a vorbit şi despre trestii din care indienii fac miere, deoarece albine nu au. Au în schimb un pom fructifer din fructul căruia se scoate miere, dar •cei care mănîncă fructul crud se îmbată.

21 India produce mulţi copaci ciudaţi, unul dintre ei este şi acela care are crengile aplecate în jos, iar frunzele lui nu sînt mai mici decît un scut. Onesicritos, urmărind cu mai mare luare aminte particularităţile din Musicanos[78], care e cea mai su-

dică regiune a Indiei, povesteşte[73] despre un soi de copaci mari[74], ale căror ramuri, după ce se dezvoltă pînă la 12 coţi (5,325 m), cresc apoi în jos, îndoin-du-se pînă ce ating pămîntul; intrînd apoi în pă-mînt, ele fac rădăcini ca şi cele sădite; răsărind apoi iar, fac tulpină, din care, după ce se dezvoltă din nou crengi, aplecîndu-şi-le iar, fac alt puiet apoi altul şi aşa în continuare, încît dintr-un singur copac se formează un mare umbrar asemănător cu o clădire cu multe coloane. El vorbeşte şi de grosimea unor copaci ale căror trunchiuri sînt greu de îmbrăţişat de cinci oameni la un loc. Şi Aristobulos[75] a arătat că nişte copaci din Akesines şi din părţile unde aceasta se întîlneşte cu Hyarotis[76] aveau crengile aplecate la pămînt, că mărimea lor era atît de nemaipomenită, încît sub umbra unui singur copac se odihneau de amiază 50 de cai; iar după Onesicri-tos, 400 de cai. Aristobulos[77] vorbeşte şi de un alt copac, nu prea mare, care are păstăi ca bobul, de 12 degete (0,222 m) lungime, pline de miere, dar cei care le mănîncă nu scapă uşor. Pe toţi îi întrec, în privinţa mărimii copacilor, cei care afirmă că au văzut dincolo de Hyarotis un copac ce făcea la amiază o umbră de 5 stadii (925 m). Onesicritos[78] spune că floarea arborilor cu puf are sîmbure. Odată sîmbu-rele scos, restul se toarce la fel ca lîna.

22 în Musicanos există o cereală, zice Onesicritos[79],, asemănătoare cu griul, ce creşte de la sine, la fel şi viţă de vie, astfel că India, despre care alţii susţineau că e lipsită de vin, produce de fapt şi vin. Flaut însă nu se găseşte în India, la fel cum spunea Anacharsis (despre Sciţia), nici vreun alt instrument muzical, nici unul, în afară de ţambale, tobe şi castaniete, pe care şi le-au procurat scamatorii. De asemenea, că India are multe buruieni şi multe rădăcini, unele de leac, altele, dimpotrivă, după cum şi multe pentru vopsele, a spus-o şi acesta, şi alţii. Acesta mai adaugă amănuntul că ar exista chiar o lege ca cel care descoperă vreo buruiană din cele

primejdioase, dacă nu găseşte şi leacul ei, e pedepsit cu moartea. Dacă-i găseşte leacul, el se bvicură de 695 mare cinste în faţa regilor. Regiunea de miazăzi a Indiei produce şi scorţişoară şi nard şi alte plante aromate la fel ca Arabia şi ca Etiopia, avînd o oarecare asemănare cu ele în ce priveşte razele soarelui. Se deosebeşte de ele prin abundenţa apelor, astfel că aerul aici este umed şi de aceea mai nutritiv şi mai fecund, după cum, la fel, este şi pămîntul şi apa, fapt pentru care animalele din India, atît cele de uscat cîtşi cele de apă, se constată a fi mai mari decît animalele din alte părţi. Şi Nilul este mai productiv decît celelalte rîuri şi nutreşte animale cu talie mare şi, printre altele, şi animale amfibii. Ba sînt cazuri cînd femeile egiptene nasc chiar patru gemeni. Aristotel[80] povesteşte că una a născut chiar şapte copii, el însuşi numind Nilul „cel multifecund" şi „hrănitor", datorită căldurii măsurate a razelor solare care îi lasă hrana şi-1 evaporă mai la suprafaţă.

23 Din aceeaşi pricină, se pare, se întîmplă şi ceea ce spune Onesicritos[81] anume că apa Nilului fierbe la jumătatea tăriei focului faţă de alte ape. Cu cît apa Nilului, zice, străbate în linie dreaptă mai lung teren şi mai îngust şi schimbă mai multe zone şi variate atmosfere, iar rîurile indiene se revarsă peste cîmpii mai mari şi mai late, stagnînd multă vreme în aceleaşi zone, cu atît acestea sînt mai hrănitoare decît Nilul, deoarece produc şi cetacee mai mari şi mai numeroase; iar apa curge caldă chiar din nori.

24 în acest punct n-ar fi de acord cei din jurul lui Aristobulos[82] care afirmă că (în India) nu plouă Ia cîmpie. Onesicritos[83] este de părere că tocmai apa (abundentă) este cauza particularităţilor din regnul animal şi aduce drept dovadă faptul că vitele străine care beau apă din India îşi schimbă părul luînd culoarea locală. Acest argument e bun, dar nu şi acela care pune pe seama apelor curate faptul că etiopienii sînt negri şi cu părul creţ, nici acela care

îl critică pe Theodectes[84] pentru că a strămutat pricina asupra soarelui însuşi, exprimîndu-se astfel;

„Unde soarele îşi poartă mai aproape a sa caleaşca Trupurilor bărbăteşti le-mprumută (ca firească) Floarea neagră de funingini, iară părul le-ncreţeşte, Din pricina fierbinţelii-n forme scurte-l răsuceşte".

Părerea lui Onesicritos[85] ar putea avea un oarecare miez, deoarece spune el, nici de etiopieni soarele nu este mai aproape decît de ceilalţi oameni, ci razele lui cad aici mai perpendicular şi de aceea ele ard mai puternic; prin urmare este incorect să se spună că soarele este mai apropiat de aceştia, pentru 696 că el este egal depărtat de toţi oamenii. Nici fierbinţeala nu este cauza culorii negre, căci ea nu poate fi cauză pentru fătul din sînul mamei, pe care nu-l atinge soarele. Mai bine (prezintă lucrurile) cei care consideră soarele drept cauză şi arşiţa lui, dar, în acelaşi timp, şi lipsa acută de umezeală suficientă. De aceea spunem că indienii n-au părul creţ, tot astfel nici pielea pîrguită fără cruţare, pentru că ei au parte de aer umed. în uter, în perioada de dezvoltare a ovulului, fătul capătă acele însuşiri pe care le-au avut şi cei care i-au dat naştere. Căci aişa se explică şi unele afecţiuni congenitale precum şi diferitele asemănări. Iar afirmaţia că soarele se află la aceeaşi depărtare de toţi se referă la simţuri, nu la raţiune. Ba şi la simţuri, nu în orice accepţiune,, ci în sensul în care spunem că pămîntul conţine în sine explicaţia sfericităţii soarelui; căci pe temeiul unui astfel de simţ, prin care percepem caldul, mai mult din apropiere, mai puţin din depărtare, deducem că distanţa nu este aceeaşi. în acest sens se discută şi afirmaţia că soarele este mai aproape de etiopieni, nu cum a crezut Onesicritos.

25 Şi următorul fapt este unul din acelea care sînt unanim acceptate şi care susţin asemănarea Indiei cu Egiptul şi Etiopia, anume că acele cîmpii, cîte nu sînt inundate, sînt neroditoare, din pricina lipsei de umezeală. Nearchos[86] spunea că vechea în--

trebare despre revărsarea apelor Nilului îşi găseşte răspunsul în inundaţia rîurilor indiene, fenomen pricinuit de ploile de vară. Alexandru cel Mare, văzînd crocodili în fluviul Hydaspes, şi bob egiptean în regiunea Akesines, a crezut că a descoperit izvoarele Nilului şi a pregătit o flotă în acest scop care să navigheze pe Hydaspes pînă în Egipt. Puţin mai tîr-ziu, şi-a dat seama că nu este cu putinţă ceea ce a sperat, deoarece

> „Rîuri întinse-s la mijloc şi cursuri cumplite de ape, Oceanul-nainte de toate"[m],

în care se varsă toate rîurile indiene; urmează apoi Ariana, Golful Persic şi Arabic, apoi Arabia însăşi şi Troglodytica. Astfel de informaţii se dau despre vînturi, despre ploi, despre umflarea rîurilor şi inundarea cîmpiilor.

26 Se cuvine să vorbim acum despre fiecare rîu în parte (prezentînd) datele cîte sînt de folos geografiei şi despre care ne-au parvenit unele informaţii. De altfel, pentru că rîurile sînt hotare naturale care determină întinderea şi figura unei regiuni, ele au o mare legătură cu întreaga presupunere pe care ne [697] întemeiem, Nilul şi rîurile Indiei au un avantaj în plus faţă de celelalte rîuri, pentru faptul că, fără ele, regiunea, care în prezent este navigabilă şi cultivată, ar rămîne nepopulată şi n-ar mai oferi putinţa nici măcar de a fi parcursă pe uscat, nici de a fi locuită. Avem ştiri despre rîurile care se varsă în Indus şi merită să fie pomenite, la fel şi despre regiunile prin care curg ele; despre celelalte mai mult nu se cunoaşte decît se cunoaşte. Căci Alexandru cel Mare, tăinuind cu osebire aceste locuri, pe vremea cînd cei care l-au răpus pe Darius[88] prin vicleşug au pornit să răscoale Bactriana, socoti că mai de folos ar fi să-i urmărească şi să-i nimicească mai întîi (pe acei asasini). El trecu, deci, pe la ariani pînă prin apropierea Indiei, apoi, lăsînd India în dreapta, înainta spre miazănoapte, în ţinuturile din sus de Paropamisos şi de Bactriana. Abia după ce

cuceri toate acele regiuni aflate sub stăpînirea perşilor, ba încă şi mai multe, se gîndi şi la India, deoarece mulţi îi vorbiseră despre ea, nu prea limpede însă. El s-a întors, aşadar, din drum, trecînd peste aceiaşi munţi, doar pe alte căi, mai scurte, avînd acum India în stînga. Porni apoi direct asupra Indiei, luînd pieptiş munţii ei apuseni, rîul Cophes[89] şi Choaspes. Acesta din urmă se varsă în Cophes în oraşul Plemyrion[90], şerpuindu-şi cursul pe lîngă Gorys[91], un alt oraş indian, şi străbătînd regiunile Bandobene[92] şi Gandaritis. Alexandru aflase că regiunea muntoasă de la miazănoapte are o populaţie foarte numeroasă şi este roditoare. în schimb, părţile ei sudice parte duc lipsă de apă, parte, dimpotrivă, sînt inundate de rîuri şi sînt cu desăvîrşire fierbinţi, oferind condiţii prielnice mai mult fiarelor decît oamenilor. Alexandru a pornit să cucerească mai întîi partea lăudată a Indiei, socotind totodată că rîurile, pe care trebuia să le treacă, erau mai uşor de traversat în apropierea izvoarelor, deoarece erau prăpăstioase şi tăiau (adînc) pămîntuî pe care îl brăzdau. El auzise totodată că mai multe rîuri curg unindu-se într-unui singur şi aceasta se întîmplă mereu mai des cu cît se înaintează mai mult în interior, încît regiunea devine mai greu de traversat, şi toate acestea, în situaţia unei lipse (serioase) de bărci. Temîndu-se, deci, de aceste piedici, el traversă rîul Cophes şi cuceri regiunea muntoasă pe porţiunea ei aflată cu faţa spre răsărit.

27 Dincolo de Cophes se întîlneşte fluviul Indus, apoi Hydaspes, Akesines şi Hyarotis, iar ultimul, Hypanis. Căci Alexandru fu împiedicat să înainteze mai mult, pe de o parte, oprit de anumite proorociri, pe de altă parte, silit de oastea sa care refuză să mai înainteze din pricina ostenelilor. Ostaşii au avut cel mai mult de pătimit de pe urma apelor, deoarece i-a plouat necontenit. Din părţile răsări-698 tene ale Indiei ni s-au făcut cunoscute acele regiuni care se află dincoace de Hypanis, doar dacă nu ne-au transmis unele informaţii în plus cei care au înaintat, după Alexandru, dincolo de Hypanis

pînă la Gange şi la Polibothra. Dincolo de Cophes, aşadar, curge fluviul Indus. Regiunile dintre aceste două ape le stăpînesc unii astakeni, masiani, nysai şi hypaşi. Urmează apoi domeniul lui Assacanos, în care este situat oraşul Masoga[93], capitala regiunii. Chiar lingă Indus se află un alt oraş, zis Peucolai-tis[94], în dreptul căruia Alexandru şi-a trecut oştirea peste o punte care se afla în acel loc.

28 între Indus şi Hydaspes se găseşte Taxila, un oraş mare, cîrmuit de legi foarte bune, iar regiunea din jur are populaţie deasă şi este foarte roditoare, deoarece se învecinează cu cîmpiile. Populaţia şi regele lor, Taxilas[95], i-âu făcut lui Alexandru o primire prietenoasă. Dar au şi obţinut în schimb mai multe daruri decît au oferit ei înşişi, încît macedonenii erau invidioşi şi spuneau că Alexandru n-a avut, după cîte se pare, cui să facă binefaceri înainte de a trece Indusul. Unii susţin că această regiune este mai mare decît Egiptul. Mai sus de ea, în munţi, începe domeniul lui Abisares[96] la hotarul căruia, spuneau solii trimişi de Alexandru în recunoaştere, sînt hrăniţi doi balauri, unul lung de 80 de picioare (23,656 m),'altul de 140 (41,398 m); această ştire a dat-o şi Onesicritos[97], pe care l-ai putea numi nu amiralul flotei lui Alexandru ci mai degrabă al isprăvilor fabuloase. Căci toţi cei din jurul lui Alexandru au preferat adevărului miraculosul, dar Oni-sicritos pare să-i depăşească pe toţi prin povestirile sale nemaipomenite. El povesteşte totuşi şi unele lucruri vrednice de crezare, care merită să fie pomenite, încît chiar cel care nu-i acordă încredere nu trebuie să le nesocotească. Despre şerpi uriaşi, apoi, şi alţii au vorbit, anume că se vînează în munţii Emozi şi trăiesc în peşteri.

29 între Hydaspes şi Akesines se întinde ţara lui Poros, mare şi bogată, cu aproape 300 de oraşe, precum şi pădurea de la poalele munţilor Emozi; din aceasta şi-a procurat Alexandru mult brad, pin, cedru şi alte diferite trunchiuri de copaci bune pentru construcţiile navale, şi le-a transportat pe Hydaspes

la vale; din acest lemn, şi-a construit apoi o flotă pe Hydaspes lingă oraşele întemeiate de el pe amîndouă malurile acestui fluviu. Traversînd apoi fluviul, 1-a învins pe Poros. Pe unul din aceste oraşe 1-a numit Bucephalia[98], după numele calului său Bucephal, care a căzut în bătălia dată împotriva lui Poros — iar calul se chema Bucephal „cap de bou", datorită 699 frunţii sale late; era un bun luptător, iar Alexandru 1-a călărit mereu în timpul bătăliilor —; pe celălalt oraş 1-a numit Nicaia", după victoria (împotriva lui Poros). Se mai povesteşte[100] că în această pădure se afla o mulţime nemaipomenită de maimuţe cu coadă lungă şi totodată de-o mărime ieşită din comun, astfel că, văzîndu-le odată macedonenii cum stau pe nişte coline golaşe aliniate multe în front — căci acest animal are o inteligenţă foarte apropiată de a omului şi nu mai prejos de a elefantului —, şi-au închipuit că este o oştire şi au pornit împotriva lor ca şi cum ar fi nişte duşmani, dar aflînd adevărul de la Taxilas, care îl însoţea atunci pe regele Alexandru, s-au oprit. Acest soi de maimuţe se vînează în două feluri; cum maimuţa are obiceiul să imite totul şi să se caţăre în copaci, vî-nătorii, cînd o văd aşezată în arbori, îi pun la vedere un vas cu apă, din care ei se spală pe ochi. Apoi, în loc de apă, punînd răşină în acelaşi vas, se îndepărtează şi le pîndesc de la distanţă. După ce animalul coboară din copac, îşi unge ochii cu răşină şi, închi-zîndu-i, pleoapele nu i se mai dezlipesc, astfel că vînătorii, apropiindu-se de el, îl prind de viu. Acesta este un fel de a-1 vîna. Altul este următorul: îmbră-cînd nişte haine lungi, un fel de şalvari, vînătorii se îndepărtează lăsînd în urma lor alte haine căptuşite cu fire de lînă şi unse pe dinăuntru cu răşină; maimuţele, îmbrăcîndu-le, sînt prinse uşor.

30 Unii autori aşază şi Cathaia[101] precum şi regiunea lui Sopeithes[102], unul din cîrmuitori, tot în intervalul dintre aceste două ape. Alţii însă le fixează dincolo de Akesines şi Hyarotis, în vecinătatea ţării lui Poros (al Il-lea), nepotul acelui Poros care a fost biruit de Alexandru; ţara acestuia din.

urmă se cheamă Gandaritis[103]. în Cathaia cea mai mare noutate şi mai neobişnuită, despre care se povesteşte, este în legătură cu frumuseţea, căreia i se aduc cinstiri deosebite; este vorba de frumuseţea cailor şi a cîinilor, ba, după cîte spune Onesicritos[104], pînă şi rege este ales cel mai frumos bărbat; cînd se naşte un copil, după două luni el este judecat în public dacă are înfăţişare legitimă şi merită să trăiască sau nu; iar după felul cum a fost judecat de arhontele desemnat (în acest scop), copilul trăieşte sau moare. Bărbaţii îşi vopsesc barba în multe şi felurite culori, pentru acelaşi motiv de a se face frumoşi. Această practică o aplică cu grijă mulţi alţi indieni şi părului, şi îmbrăcămintii — şi nu e de mirare, pentru că ţara are minunaţi coloranţi —. Iar oamenii, în alte privinţe simpli, sînt foarte mari iubitori de podoabe. Iată şi un alt obicei deosebit ce se povesteşte despre cathai: mirele şi mireasa se aleg singuri unul pe altul; cînd bărbaţii mor, femeile lor sînt incinerate împreună cu ei din vtrmătoarea pricină: odinioară, îndrâgostindu-se de tineri, femeile 700 se despărţeau de soţii lor sau îi otrăveau. Această lege s-a dat, deci, ca să se pună capăt otrăvirilor. Dar legea şi cauza care se invocă nu prea merită crezare. Pe de altă parte, se spune că pe teritoriul lui Sopeithes, se află un munte cu sare minerală în măsură să îndestuleze India întreagă. Se vorbeşte, de asemenea, despre nişte mine de aur şi de argint, situate nu mult mai departe de cele de sare, undeva în munţi, foarte frumoase, după cîte deslusiri a dat minerul Gorgos[105]. Dar cum indienii sînt nepricepuţi în meşteşugul mineritului şi a topitoriei, ei nu au cunoştinţele de trebuinţă nici pentru acele metale de care au din belşug, ci le prelucrează mai simplu. 31 Pe teritoriul lui Sopeithes se vorbeşte despre minunatele însuşiri ale cîinilor. De aceea Alexandru cel Mare a primit de la Sopeithes 150 de cîini, iar ca încercare, pe doi i-a pus să lupte contra unui leu; dar cum aceştia au fost înfrînţi, a dat drumul altor doi. Abia atunci îl egalară pe leu; Sopeithes a poruncit ca cineva, apucînd de picior pe unul din cîini,

să-l smulgă din încăierare, iar dacă nu se lasă, să-i taie piciorul. Alexandru, la început, nu s-a învoit, dorind să cruțe cîinele, dar cînd Sopeithes i-a promis că-i va da patru cîini în schimb, s-a învoit, iar cîinele a suportat să i se taie mai degrabă piciorul din şold cu o tăietură uşoară decît să lase din gură ceea ce a înşfăcat cu dinții.

32 Drumul pînă la Hydaspes a ținut mai mult spre miazăzi, iar de aici înainte, mai ales spre răsărit; pînă la Hydaspes, s-a parcurs mai mult pe la poalele munților decît peste şesuri. Alexandru, aşadar, întorcîndu-se de la Hypanis din nou la Hydaspes şi la stațiunea sa navală, îşi construi flota, apoi naviga pe Hydaspes. Toate rîurile pomenite se varsă într-unui singur, în Indus, ultimul fiind Hypanis. Se spune că sînt în total 15 rîuri demne de pomenit care^şi unesc apele cu Indusul. După ce^şi împlineşte volumul cu toți aceşti afluenți [în unele locuri, după cîte apreciază cei care nu păstrează măsura, Indusul se lățeşte chiar pînă la 100 de stadii (18,50 km), iar după aprecierea celor mai moderați, lățimea lui maximă este de 50 de stadii (9,25 km), minimă de 7 (1,295 km). în jurul său sînt multe neamuri şi oraşe], el se varsă apoi prin două guri în marea de miazăzi şi creează insula numită Pata-lene.

Iată ce gînd a nutrit Alexandru, cînd a lăsat părțile dinspre răsărit ale Indiei: mai întîi, pentru că a fost oprit să traverseze rîul Hypanis, apoi fiindcă a înțeles că e falsă vestea de care a ținut seama înainte că regiunile de dincolo de rîu ar fi cîmpii pîrjolite şi populate mai mult de fiare decît de neamuri omeneşti, de aceea s-a îndreptat el spre aceste regiuni, lăsîndu-le la o parte pe celelalte. Din această pricină sînt mai bine cunoscute aceste regiuni față de celelalte. 701 33 Regiunea dintre Hypanis şi Hydaspes cuprinde, după cîte se spune, nouă neamuri şi cam 5 000 de oraşe, nu mai mici ca Meropida din Cos. Dar numărul oraşelor pare că a fost dat ca o hiperbolă. Regiunea dintre Indus şi Hydaspes aproape că s-a

arătat de ce oraşe vrednice de pomenit este populată. In continuare, de aici în jos, locuiesc aşa-nu-miţii sibei, despre care am pomenit şi mai înainte, precum şi malli[106] şi sydraci, două mari seminţii. Mallii sînt aceia la care Alexandru a trecut printr-o primejdie de moarte, fiind rănit cu prilejul cuceririi unui orăşel, iar sydracii sînt cei despre care spuneam că legenda i-a făcut rudele lui Dionysos. Chiar lîngă Patalene se spune că se află teritoriul lui Musicanos şi al lui Sabos[107], numit Sindoma-na[108], precum şi teritoriul lui Porticanos[109] şi al tuturor acelora care, locuind în luncile fluviului Indus, au fost biruiţi de Alexandru; ultima cucerire a acestuia a fost Patalene, o insulă pe care o creează Indusul despărţindu-şi albia în două. Aristobu-los[110] spune că aceste ramificaţii se află la 1 000 de stadii (185 km) depărtare unul de altul. Nearchos[111] mai adaugă 800 (148 km). Onesicritos[112] susţine că fiecare latură a insulei cuprinse între braţele fluviului, avînd formă de triunghi, măsoară 2 000 de stadii (370 km), iar fluviul, în locul în care se ramifică în două braţe, are cam 200 de stadii (37 km) lăţime. El numeşte această insulă Deltă şi precizează că ea este pe potriva Deltei Egiptului, fără să facă o afirmaţie corectă. într-adevăr, Delta din Egipt are, după cîte se spune, 1 300 de stadii (240,50 km) la baza sa, fiecare din cele două laturi fiind mai mică decît baza. în Patalene se află un oraş vrednic de pomenit, Patala[113], după care şi-a primit numele şi insula.

34 Onesicritos[114] spune că ţărmul mării din aceste locuri, în cea mai mare parte a lui, este împînzit de mlaştini numeroase şi aceasta, mai cu seamă la gurile rîurilor; de vină sînt aluviunile şi mareele cît şi faptul că aici nu bat vînturi dinspre uscat, ci locurile acestea sînt bîntuite mai mult de vînturile mării. El vorbeşte şi despre ţara lui Musicanos, adu-cîndu-i multe laude; unele din informaţii le-a dat la fel ca ceilalţi indieni, ca, de pildă, cînd vorbeşte despre viaţa lungă a locuitorilor acelor meleaguri,, atingînd pînă şi vîrsta de 130 de ani — iar serii[115]»

spun unii, depăşesc chiar aceşti ani —, de asemenea, cînd pomeneşte despre viaţa frugală şi igienică pe care o duc ei, cu toate că regiunea produce de toate din belşug. Ca obiceiuri aparte ale acestor oameni se pomenesc sisitiile pe care le practică la fel ca la-conienii; membrii acestor sisitii iau masa în comun, procurîndu^şi hrana din vînat; de asemenea, ei nu folosesc aurul, nici argintul, deşi au mine; în loc de sclavi, recurg la serviciile tinerilor aflaţi în floarea vîrstei, la fel cum sînt serviţi cretanii de apha-mioţi[116] şi laconienii de hiloţi. Nu caută să-şi însuşească cu rigurozitate diferitele ştiinţe, în afară de medicină. Dimpotrivă, în cazul unor meşteşuguri, exersarea lor îndelungată este socotită o rea deprin-702 dere, cum este, de pildă, arta războiului şi alte ocupaţii asemănătoare. De altfel, la ei nu există judecăţi decît pentru omor şi vătămare, pentru că omul — cred ei — nu ar putea să se ocupe de diferite delicte şi să nu sufere vreo mînjire din partea lor. Problemele privind învoielile cad în grija fiecăruia, astfel că omul e silit să suporte urmările dacă partenerul încalcă jurămîntul de credinţă, dar nu-i mai puţin adevărat că trebuie să-şi merite încrederea cel cu care se întovărăşeşte cineva şi nu să umple oraşul cu procese.

Aceste informaţii le dau cei care l-au însoţit pe Alexandru în expediţie.

35 S-a publicat şi o scrisoare a lui Crateros[117] către mama sa, Aristopatra, în care se relatau multe alte lucruri ieşite din comun, nemaipomenite de nici un alt scriitor, printre altele, şi faptul că Alexandru a înaintat pînă la Gange. El însuşi zice că a văzut fluviul şi cetaceele din el, iar lungimea, lăţimea şi adîncimea lui le dă mai mari decît de a se apropia de limitele crezării. După datele pe care le oferă, Gangele[118] este cel mai mare dintre fluviile pomenite în cele trei continente şi, după Gange, Indusul, al treilea şi al patrulea fiind Istrul şi Nilul, ordine acceptată de multă lume. Dar amănuntele despre Gange unii le înfăţişează într-un fel, alţii, într-altfel,

unii îi dau lățimea minimă de 30 de stadii (5,55 km), alții de 3 (555 m), iar Megasthenes[119], în punctul în care fluviul are lățime mijlocie, îi acordă 100 de stadii (18,50 km), iar ca adîncime minimă, 20 de brațe (35,48 m).

36 La confluența Gangelui cu un alt rîu, Erannoboe[120], e așezată Palibothra, care are lungimea de 80 de stadii (i4,80 km), lățimea de 15 stadii (2,775 km); ea are formă de paralelogram și un zid împrejmuitor de lemn prevăzut cu ochiuri ca să poată arunca săgeți prin ele. In fața orașului e săpat un șanț pentru apărare si pentru colectarea scursorilor așezării. Neamul la care se află acest oraș se cheamă prasieni[12]\ fiind cel mai de vază din toate. Persoana care devine regele acestora trebuie să poarte numele orașului, astfel că, pe lîngă numele său propriu de la naștere, el se numește și Palibothros, cum s-a mai numit Sadrocottos[122], la care a fost trimis Megasthenes. Un astfel de obicei există și la părți. Căci toți se cheamă arsaci[123], dar în particular, unul este Orodes, altul Phraates, altul cu alt nume.

37 Se admite[124], în general, că regiunea de dincolo de Hypanis, în întregime, este foarte roditoare, dar din pricina lipsei de cunoaștere și a depărtării, toate se transmit mai exagerate și mai fabuloase. Așa sînt, de pildă, cele povestite despre furnicarii care sapa aur[123] îșI despre alte animale, precum și despre oameni cu înfățișare aparte și scoși din comun prin forța lor, cum se spune despre seri că au o viață lungă ce depășește 200 de ani. Se mai relatează că, la conducerea statului acestora, se află o organizație aristocratică ce constă din 5 000 de sfetnici. Fiecare 703 din ei oferă obștei un elefant. Și tigrii, zice Megasthenes[126], sînt foarte mari pe pămîntul prasienilor, aproape de două ori mai mari decît leii, și atît de vînjoși încît unul din cei domesticiți, mînat de patru oameni, apucă un catîr de piciorul din spate, îl mușcă și-1 trase spre el. Maimuțele cu coada lunga sînt mai mari decît cei mai mari cîini; blana lor este albă, în afara feței care este neagră, iar la altele, tocmai invers; cozile acestor maimuțe sînt mai lungi

de 2 coți (0,887 m); sînt $l_{tor}t_e$ blînde si nu sînt viclene cind atacă şi fură $_{Se\ scoate\ acolo\ si\ piatră}$ de culoarea tamîiei, mai j_ui_{ce} decît smochinele sau /n^e«$^l{}_Qv^{mi}f^{Fea}$- $_{în\ Un6le}$ **V ^{se} află şerpi de 2 coti (0,887 m), cu aripi $membr_{anoase\ ca\ n}i_{iecii\ S}$i aceşti şerpi zboară noaptea lă«$_{d\ dîre\ de\ urinăi\ iar}$ ^tii, de sudoare, provocînd ca»g_{ren}a pielei celui care nu a luat seama Sînt şi scorpioni, deosebit de mari. Dar creşte şi abanos. Există apoi cîini puternici care nu lasă ce-au prins între $di_{nti\ pînă\ ce\ nu\ n\ se\ toarnă}$ apa pe nari. Unii, sub \blenta muşcăturii, îsi dau ochii peste cap, altora leehiar ies din cap; chiar si un leu şi un taur poate fi $t_{inut\ în\ loc\ de\ un\ cîinef}$ ba taurul chiar moare $dob_{orî}$t de colții cîinelui încă mai înainte de a i se da drumul.

38 Prin regiunea de munte curge un rîu, Silas[127], pe care nu plutește nimic, Democrit nu crede acest lucru ca unul care a $parc_{Urs\ 0\ mare\ parte\ a}$ Asiei. Nici Anstotel nu-1 crede, c_u toate că aerul aici este atit de slab încît nici o zburătoare nu poate pluti m aer, ba şi dintre vaporii ce urcă în sus sînt unii care atrag spre ei şi, într-$u_{n\ fe}i_{(\ absorb\ ceea}$ ce plutește deasupra lor, aşa cum chihlimbarul atrage la sine paiul, iar magnetul, ft_{ruL} p_{ro}babil că si în apă zac astfel de forțe de atracție. Aceste probleme tin msa de ştiințele naturii şi $_{de\ stiinta\ corpur}i_{or}$ flotante, incit acelor $disciplin_e$ $i_{e\ revine\ sarc}i_{na}$ de a le cerceta. In prezent, noi trebuie să mai adăugăm cele ce urmează şi multe altele cîte sînt proprii geografiei.

39 Megasthenes[128] spune $_c$ă toată populația Indiei s-a împărțit în şapte tagme. Primii în cinste sînt filosofii, cei mai puțini la număr. Aceştia se află, fiecare în parte, în serviciul $_{ce}l_0$r ce aduc jertfe sau slujbe pentru morți; toți în $_{CO}m_{Un}$ slujesc pe regi, la solemnitatea marii adunări, cu care prilej, la începutul anului nou, filosofii, adunîndu-se la usa regelui, îi rostesc în public uț-ările de bine si de folos pe care le-au compus pentru $_e$l, sau îi vestesc belşugul ce-1 prevăd în roadele cîmpului, în vite şi în

buna rînduială a treburilor obşteşti. Dacă vreunul e prins de trei ori cu minciuna, legea îl sileşte să tacă toată viaţa; cel care a prevestit lucruri drepte, 704 acela e socotit vrednic de a fi scutit de dări şi de corvezi.

40 A doua tagmă este cea a agricultorilor, care sînt cei mai numeroşi; ei sînt oameni foarte corecţi pentru că nu au preocupări războinice şi nu trăiesc fără muncă, stau departe de treburile oraşului, de orice altă preocupare, cit şi de orice contact public. De aceea se întîmplă adeseori ca, în acelaşi timp şi în acelaşi loc, unii să fie rînduiţi în linie de bătaie şi să^şi primejduiască viaţa ţinînd piept duşmanilor, în vreme ce agricultorii ară şi sapă feriţi de primejdii deoarece îi au pe războinici ca luptători în avangardă. întreaga ţară aparţine regelui; agricultorii lucrează pămîntul primind a patra parte din produse ca plată.

41 A treia tagmă este cea a păstorilor şi a vînăto-rilor, singurii care au dreptul de a vîna şi de a paşte turmele, precum şi de a duce mărfuri la piaţă şi vite de jug ca să le vîndă. Pentru faptul că eliberează pămîntul de fiare şi de păsări care mănîncă seminţele semănăturilor, ei primesc din partea regelui o cantitate anumită de grîne. Duc o viaţă de nomazi, locuind în corturi. Să crească vreun cal sau vreun elefant nu este îngăduit unui particular. Amîndouă aceste animale sînt socotite proprietatea regelui şi sînt desemnaţi anumiţi oameni care să le poarte de grijă[129].

42 Vînarea elefanţilor se face astfel: se înconjură cu un şanţ adînc un teren cam de 4 sau 5 stadii (740 m sau 925 m), curăţit de bălării şi de pomi, şi •construiesc peste şanţ o punte foarte îngustă; apoi se introduc pe acel teren trei sau patru femele de elefant dintre cele mai blînde, iar oamenii stau la pîndă în colibe ascunse. Elefanţii sălbateci nu se apropie ziua, dar noaptea intră unul cîte unul. După ce ei au pătruns, oamenii închid intrarea pe ascuns, apoi, introducînd la ei pe cei mai vajnici luptători

călare pe elefanţi domesticiţi, luptă contra lor, făcîn-du-i să sufere pînă şi de foame. După ce i-au obosit bine, cei mai îndrăzneţi dintre călăreţii celor domestici coboară pe furiş de pe elefanţi şi fiecare se vîră sub pîntecele propriului animal care l-a purtat în spinare. Pornind de aici, el se furişează sub burta celui sălbatec şi îi leagă picioarele. Cînd le-a izbutit această manevră, ei îi aţîţă pe elefanţii domestici să-i biciuiască (cu trompa) pe cei împiedicaţi,, pînă ce aceia cad la pămînt. Odată căzuţi, îi leagă la gît cu curele din piele crudă de bou, prinzîndu-i de gîtul celor domestici. Ca să nu-i arunce din şa pe oamenii care încearcă să-i călărească, scuturîndu-se, le crestează tăieturi de jur împrejurul gîtului şi pe aceste tăieturi le leagă curelele ca, de durere, să cedeze lanţurilor şi să stea liniştiţi. Dintre cei prinşi,, după ce-i aleg de o parte pe cei prea vîrstnici sau prea tineri pentru vreo trebuinţă, pe ceilalţi îi mînă în grajduri, legîndu-le un picior de celălalt, altora, gîtul de un stîlp bine înfipt şi îi stăpînesc cu foa-705 mea. Ei le refac apoi puterile cu tulpinițe verzi şi cu iarbă. După aceea, îi învaţă să asculte, pe unii fas-cinîndu-i cu vorba, pe alţii cu cîntecul şi cu toba. Rari sînt cei greu de îmblînzit. Căci elefanţii sînt blînzi de la natură şi înclinaţi spre domesticire, încît de la sine se apropie de fiinţa umană înzestrată cu raţiune. Pe călăreţii lor, de cumva cad răniţi în luptă şi pierd sînge, îi ridică şi-i scot din linia de bătaie; iar de cumva unii s-au vîrît între picioarele lor din faţă, elefanţii, bătîndu-se pentru ei, i-au scăpat cu viaţă. Dacă au ucis din furie pe vreunul din îngrijitori sau din îmblînzitori, aşa de mult îi duc apoi dorul încît, de tristeţe, se abţin de la mîncare, ba uneori se lasă chiar să moară de foame.

43 Gonesc şi fată la fel cu caii, mai mult primăvara. Timpul împerecherii pentru mascul vine cînd este cuprins de neastîmpăr şi devine furios. Atunci el elimină prin respiraţie un fel de grăsime pe care o păstrează pe lîngă tîmple, pentru femele, cînd i se deschide aceeaşi cale a împerecherii. Fată după cel mult 18 luni sau după cel puţin 16. Mama îşi

alăptează puiul timp de şase ani. Cei mai mulţi elefanţi trăiesc cam cît trăiesc şi oamenii cu viaţa cea mai lungă; dar unii ating chiar vîrsta de 200 de ani. Fac multe boli şi sînt greu de vindecat. Leacul pentru boala de ochi le este spălatul cu lapte de vacă; pentru cele mai multe afecţiuni le priește vinul negru ce li se dă să-l bea, iar pentru răni, o alifie din brînză de vaci (căci scoate fierul), iar rănile le ard cu carne de porc. Onesicritos[130] spune că elefanţii ating cam 300 de ani, ba mai rar, chiar şi 500, şi sînt cei mai robuşti, pe la vîrsta de 200 de ani. Încep să fete pe la 10 ani. Că elefanţii indieni sînt mai mari decît elefanţii din Libya şi mai puternici a spus-o şi Onesicritos şi alţii, căci sfarmă cu trompele lor chiar fortificaţii şi smulg copaci din rădăcină, ridicîndu-se pe picioarele dinapoi. Nearchos[131] informează că, la vînătoarea de elefanţi, se pun şi anumite curse pe la răspîntii, că elefanţii sălbatici sînt minaţi spre ele de cei domestici, care sînt mai puternici şi sînt conduşi de oameni ce stau pe ei călare. Elefanţii se domesticesc în aşa de mare măsură încît învaţă chiar să arunce cu piatra la ţintă, să folosească armele şi să înoate foarte bine. Cel mai mare cîştig este socotit a fi o pereche de elefanţi. Căci pot fi minaţi în jug ca şi cămilele. Iar o femeie are bun renume dacă primeşte în dar de la iubitul ei un elefant. Această informaţie nu se împacă cu cea care pretinde că elefantul şi calul sînt proprietatea exclusivă a regelui.

44 Nearchos[132] mărturiseşte că el a văzut piei de furnicari ce sapă aur, asemănătoare cu cele de leopard. Megasthenes[133] informează despre aceste ani- 706 male următoarele: la derdai[134], un neam mare dintre semiţiile indiene aşezate în părţile de răsărit, în vecinătatea munţilor, se află un podiş cu o circumferinţă cam de 3 000 de stadii (555 km). Cum la poalele podişului se găsesc mine de aur, cei care îl scot din mină ar fi furnicarii, nişte animale nu mai mici decît vulpile, de o sprinteneală suprafirească, trăind din vînat. Aceştia sapă pămîntul iarna şi îl îngrămădesc la gura galeriilor, cum fac cîrtiţele; acest pă-

mint conține pulbere de aur care are nevoie doar de puțină fierbere. Localnicii din vecinătatea lor cară pe furiș acest pămînt, cu vitele. Căci de încearcă cumva pe față, aceste patrupede se bat cu ei și îi urmăresc cînd o iau la fugă, iar de-i prind, îi sfîșie în bucăți și pe ei și pe vite. Pentru a nu fi observați, oamenii pun din loc în loc carne de animale sălbatice; pînă ce furnicarii se risipesc după pradă, ei le cară pulberea, dar, necunoscînd mineritul, vînd o marfă neprelucrată negustorilor pe un preț de nimic.

45 Cum în această descriere privind vînătoarea am pomenit și de unele animale despre care au vorbit și Megasthenes și alții, trebuie să adăugăm și cele ce urmează. Nearchos[135] se minunează de numărul mare al reptilelor și de răul ce-l pricinuiesc ele. Căci unele se refugiază de pe cîmpii în așezările omenești, care sînt ferite de inundații, și năpădesc casele. Acesta este motivul pentru care indienii își fac paturile înalte, ba sînt și cazuri cînd ei își părăsesc locuințele, dacă șerpii se înmulțesc prea mult. Iar dacă o mare parte din numărul șerpilor n-ar pieri sub inundații, s-ar pustii țara. Căci primejdioasă este și talia lor mică și cea exagerat de mare, prima, pentru că sînt greu de evitat, a doua, din pricina forței lor, deoarece s-au văzut vipere și de 16 picioare (4,7312 m). Circulă printre ei oameni care descîntă de muşcătură; despre aceştia s-a răspîndit credința că vindecă rana de șarpe și aproape că nici nu este un alt leac. De altfel indienii nici nu suferă de prea multe boli, datorită felului lor de trai frugal și a evitării vinului; iar dacă se mai ivesc unele boli, ele sînt tratate de sofiști. Aristobulos[136] zice că el n-a văzut nimic din dimensiunile uriașe ale șerpilor, vînturate de unii, decît un șarpe de 9 coți și o palmă[137] (4,066 m). Noi înșine am văzut o viperă în Egipt adusă din India cam tot atît de mare. Poți să vezi, zice Aristobulos, numeroși șerpi mai mici, precum și șopîrle, dar scorpionii sînt mari. Nici unul din aceste animale nu-i supără însă în așa de mare

măsură ca şerpii mici, care nu depăşesc mărimea de o palmă, pentru că ei se găsesc pretutindeni ascunşi prin corturi, în vase, pe acoperişuri. Cei muşcaţi de ei sîngerează cu toată puterea, au dureri, ba chiar mor, dacă nu li se vine grabnic în ajutor. Iar ajutorul este uşor de procurat, datorită însuşirilor tămăduitoare ale rădăcinilor şi buruienilor Indiei. Crocodili zice că n-a văzut în Indus nici prea mulţi nici prea vătămători omului, dar a găsit cea mai mare parte din toate celelalte animale care sînt aceleaşi ca cele ce trăiesc în Nil, în afară de hipopotam. One-sicritos[138] susţine că şi acest animal există. Aristobulos[139] zice că din animalele mării nici unul nu urcă pe Nil în sus, în afară de sardele, de chefali şi de delfini, din pricina crocodililor, în schimb în Indus intră o mulţime. Dintre racii de mare, cei mici urcă (pe fluviu în sus) pînă în munţi, cei mari, pînă la confluenţa Indusului cu Akesines. Cam atîtea se povestesc despre animalele sălbatice. întorcîndu-ne acum iarăşi la Megasthenes, să continuăm povestirea de unde am întrerupt-o.

46 După vînători şi păstori, a patra tagmă, zice[140], este cea a meşteşugarilor, a negustorilor şi, îndeobşte, a lucrătorilor manuali. Dintre aceştia, unii plătesc tribut şi prestează anumite servicii impuse; meşterii de arme făurari şi constructorii de corăbii primesc soldă şi alimente de la rege, deoarece aceştia lucrează numai pentru el. Prefectul armatei înzestrează cu arme pe ostaşi, iar prefectul flotei închiriază corăbii navigatorilor şi negustorilor.

47 A cincea tagmă este cea a războinicilor care, în restul timpului, îşi petrec viaţa în trîndăvie şi băutură, fiind întreţinuţi de curtea regală, astfel încît, la nevoie, ei se înrolează grabnic pentru război, fără să aducă nimic altceva din partea lor decît propriile lor trupuri.

48 A şasea tagmă o formează informatorii. Aceştia au sarcina să observe tot ce se întîmplă în jur şi să-l înştiinţeze în taină pe rege; (în acest scop), ei îşi fac complice pe curtezane, cei din oraş pe curtezanele orăşene, cei din taberele oştirii, pe curteza-

nele din tabără. Se aleg ca informatori cei mai buni şi mai credincioşi bărbaţi.

49 Din a şaptea tagmă fac parte sfetnicii şi asesorii regelui. In sarcina acestora cad magistraturile, judecăţile şi administraţia treburilor obşteşti. Nu este îngăduit să se căsătorească din clase diferite, nici să-şi schimbe profesia şi îndeletnicirea cu una ce aparţine altei clase; nu este permis, de asemenea, ca unul şi acelaşi om să practice mai multe meserii, în afară de cazul cînd este filosof. Acestuia i se îngăduie, pentru virtutea lui.

50 Unii dintre magistraţi sînt prefecţii aprovizionării, alţii, prefecţii oraşului, alţii apoi, prefecţii armatei. Dintre ei, primii se îngrijesc de rîuri şi măsoară pămîntul ca în Egipt, supraveghează canalele închise din care se distribuie apa în canale se-
708 cundare şi supraveghează ca toţi să aibă parte în mod egal de apă. Tot ei se îngrijesc de vînătoare şi sînt stăpîni pe răsplată şi pedeapsă după meritele fiecăruia. Ei percep taxele fiscale şi inspectează lucrările agricole, munca tăietorilor de lemne, a constructorilor, a arămarilor şi a minerilor. Ei se ocupă de construcţia drumurilor şi tot la 10 stadii (1,85 km) pun cîte o stelă care lămureşte direcţiile ramificaţiilor şi distanţele.

51 Prefecţii oraşului sînt împărţiţi în şase consi lii de cîte cinci membri. Unii se ocupă de lucrările publice, alţii, de primirea străinilor. Căci aceştia le distribuie locuri la han şi, cît sînt în viaţă, îi în soţesc sau le oferă însoţitori şi îi trimit (acasă) fie pe ei înşişi, fie bunurile lor în caz de moarte. Tot ei se îngrijesc de musafirii străini cînd sînt bolnavi şi îi îngroapă de cumva mor. Al treilea consiliu îl for mează cei care ţin evidenţa natalităţii şi a decese lor, înregistrînd cînd şi cum au avut loc, în vederea taxelor fiscale şi pentru a nu le scăpa din vedere naşterile şi decesele mai deosebite în bine sau rău. Al patrulea consiliu este alcătuit din cei preocupaţi de prăvălii şi de negoţ; ei au grijă de unităţile de măsură şi de mărfuri, ca vînzarea să fie taxată. Nu este îngăduit ca aceeaşi persoană să vîndă sau să

cumpere mai multe mărfuri, decît dacă achită o vamă dublă. Al cincilea consiliu se ocupă de produsele meşteşugarilor, pentru care, vînzîndu-le, percep o anumită taxă, separat pentru cele noi, separat pentru cele vechi. Cel care le amestecă este pedepsit. Al şaselea şi ultimul consiliu constă din cei care percep zeciuiala de pe mărfurile vîndute. Cel care comite o fraudă sustrăgînd taxelor mărfurile este pedepsit cu moartea. Aceste însărcinări le îndeplinesc fiecare aparte. Cu toţii în comun se preocupă de treburile publice şi private, de construcţiile publice, de clădiri, piaţă, porturi şi de jertfe.

52 După prefecţii oraşului, al treilea colegiu este cel însărcinat cu treburile militare, fiind împărţit şi acesta în şase consilii de cîte cinci membri. Unul din ele este ataşat pe lîngă prefectul flotei, altul, pe lîngă însărcinatul cu atelajele de boi, prin care se transportă uneltele, hrana pentru soldaţi şi pen tru animale şi alte efective de trebuinţă armatei. Tot aceştia le procură şi slugi, instrumentişti cu ţambale, trompetist! precum şi grăjdari, fierari şi ajutoarele acestora; ei expediază oamenii cu furajele, la sune tul clopotului, asigurîndu-le prin răsplată şi pe deapsă repeziciunea şi siguranţa. Al treilea consiliu îl formează cei ce se îngrijesc de infanterie; al patru lea de cavalerie, al cincilea de carele de război, al şaselea de elefanţi. Caii şi celelalte animale au staule [709], regale; regal este şi armamentul. Căci soldatul îşi predă echipamentul la magazia de arme şi calul, grăjdarului, la fel şi elefantul; pentru aceste două animale nu se foloseşte frîul. Carele sînt trase pe drum de boi; caii sînt conduşi cu ajutorul hamurilor ca să nu li se vateme şoldurile şi să nu le slăbească avîntul din cauza căruţelor. La fiecare car, pe lîngă vizitiu, mai sînt doi însoţitori; mai este apoi un al patrulea, conducătorul elefantului, şi încă alţi treî oameni, arcaşii de pe elefant.

53 Toţi indienii duc o viaţă simplă, dar mai ales cei concentraţi în tabere militare; nu le plac aglo merările prea mari pentru că se îmbracă frumos. Tă cerea cea mai profundă se păstrează la ei în legătură

SanH? I Megasthenes^S aflîndu-se în ...oameni, ... aduc jafuri în valoare mai mare de 200 5* [şi aceasta in condiţiile unor legi nescrise drahme folosesc. Căci aceştia nu cunoscscărea c ! °*l bunle obşteşti le administrează d?n mi'n -

mentul 7* T* ^S^^*.?

mentul lor cel mai important Simplitat! pnvmţa legilor şi contractelor reSe 1* ? J lipsa unor procese numeroase căci ei n> procese nici pe baza .ălog.^ci pri>«* dar nu au nevoie nici de martori nicf de Z^ i ^derea numa ' J /iţnlor. Şi obiectele gospodăriei cel mai d : tele -nduieîTLŞ ^ SulT f^ satisfăcătoare. Asa?^ ceiul de a trai mereu izolaţi, fiecare pent^ T de-a nu avea toţi ora comună pentru £J S^n Tî şi cum n place fiecăruia. CăciHn ce priva' coliva „ de stat, în alte păVti ^^

lemn de abanos. Mormintele «7 sînt J** constau din mici tumuli. Dar, contra? simp m alte privinţe, indienilor le place mulTi^ teasca; rtă be de aurfoloSsc pi * ţioase ca podoabă, îmbracă sariuri Sate^ meaza umbrare. Cum preţuiesc frumosul « S ? " iesc sa folosească tot ce înfrumuseţează Dreptatea şi virtutea, fel, lepSZTcu^™' aceea ei nu acordă nici un privilegiu vîrstei^^ lor, dacă aceia nu dovedesc mai mult[Se) ****■ ■boi, pe unele dintre ele le iau pentru fire^f

pusă, iar pe altele, din plăcere si pento^ [a] ^ţ „ nnnii' în cazurile în care fetele nu suit construise sa i?caste, este îngăduit să se prostitueze. Nimem nn aduce jertfe încoronat, nici nu tămîiaza nici nu face ^baŞ,[3] fnu sugrumă animalull,,ei îl ■?**££ a nu oferi zeului o victima [cw]?^[lt]f^^f^l Celui care e prins că a mărturisit strimb i se taie■ na sul, urechile sau membrele, iar cel care vaţama pe altul, mutilîndu-1, păţeşte nu ™ma! a Jsj lucru c i SP taie si mîna. Dacă cineva ciunteşte mina unui \££Z£i -ate ochiul este con—^ — De serviciile sclavilor, informează.Megastiienes n se foloseşte nici un indian. Onesicrifos* insa arata că folosirea sclavilor este o P^™[1]^^ ^°J de sub dominaţia lui Musicanos şi o apreciază_ca^ o aprindere bună. Tot astfel el mai anunt^emulte alte practici bune statornicite în aceasta regiune, ce se conduce după legi foarte înţelepte. ■

55 Trupul regelui este îngrijit de femei cumpărate si acestea de la părinţi. în afara porţilor (palatului) nt gardienii persoanei regale şi restul armatei Daca o femeie ucide pe rege cînd acesta este beat ea are ca răsplată convieţuirea sa cu urmaşul^egelui iar urmaşi sînt fiii acestuia. De aceea rege temom doarme în timpul zi ei, iar ™ffîJJ™J&& schimbe culcuşul în fiecare ora din cauza «neitiri or urzite împotriva lui. Una din ieşirile regelu în afara râzboMui, este în scopul de a ^iTde în această îndeletnicire el zăboveşte cit e ziua de mare, ascultînd pricini, chiar dacă sosaşte ora mgn jirii trupului, este vorba de frecarea lui cu lemn de abanos; căci în acelaşi timp în care asculta procese el este frecat de patru băieţi ce seui^rtm]urul lui. A doua ieşire o face pentru jertfe a treia^ pen tru vînătoare, în alai bacchic aIcatuit dm fern<n ce se răspîndesc în jurul lui, iar -la ^f^S stau lăncieri. Pe marginile drumului smt tra e funu iar dacă cineva pătrunde în interior pe sub-tam pînă la femei, este pedepsit cu ™[a]?[ea].^J^[r]l alaiului merg toboşari şi clopotari. în locuri rezer

vate şi îngrădite, regele vînează trăgînd cu arcul de pe sol —- el este asistat de două sau trei femei înarmate; la vînătorile din locuri neîngrădite, regele vîfiează de pe elefant. Femeile care \\ însoţesc mereu ele pe căruţe, altele călare pe cai, altele chiar pe elefanţi, cum îl însoţesc de altfel ^ în expediţiile militare, fiind instruite la orice armă,

56 Desigur şi aceste datini prezintă multe curiozităţi şi inedit faţă de obiceiurile noastre dar şi mai neobişnuite sînt cele ce urmează. Megasthenes[145] povesteşte că locuitorii Caucazului greu latii cu femeile în faţa lumii şi că mănîncă trupurile rudelor (decedate). Există apoi la ei nişte maimuţe cu coadă lufgă care> sărind peste prăpăstii, dislocă stînci şi rogtogolesc la vale pietre asupra ce}or care le urmăresc. Animalele care, la noi, în general, sînt domestice, la indieni, sînt sălbatice. 4Colo zice Megasthenes[146], se găsesc cai cu un cotn şi'cu cap de cerb. Se mai află, de asemenea, trestii; unele dintre ele, care se înalţă drept, ating 30 de braţe (53,22 m)
711 înălţime, altele, culcate la pămînt, 50 de braţe (8&[70 m])> avînd ° grosime serioasă, încît unele ajung pînă la un diametru de 3 coţi (1>331 m), altele, cnjar dublu.

57 Alunecînd apoi în basme, Megasthenes[147] vorbeşte despre existenţa unor oameni de cinci palme şi de trei palme. Unii din ei sînt fără nări, avînd numai două orificii pentru respiraţie deasupra gurii, împotriva pigmeilor de trei palme au purtat război cocorii (pe care şi Homer[148] l-a făcut cunoscut), precuiri şi potîrnichile, care sînt de mărimea gîştelor. Aceşti oameni luau şi distrugeau ouăle cocorilor pentru că aceste păsări îşi depun ouăle pe meleagurile lor. Căci nicăieri în alte părţi nu se găsesc nici ouă nici pui de cocori; de mai multe ori a căzut prin locurile pigmeilor cîte un cocor cu săgeata de aramă înfiptă în trup. Poveşti asemănătoare înşiră şi despre enotoceţi[149] sau clăpăugi, despre sălbateci şi monştri. Oamenii sălbateci n-au putut fi a^usi ia Sandrocottos, pentru că s-au lăsat să moară ele foame- altfel ei aveau călcîiele înainte, talpa cu degetele, în spate!

In schimb au fost aduşi nişte oameni blînzi fără gură, care locuiau prin preajma izvoarelor Gangelui; ei se hrăneau cu aburi de carne friptă şi cu parfum de fructe şi flori, avînd în loc de gură orificii de respirat; dar ei suportau greu miasmele (oraşelor) şi de aceea doar rar supravieţuiau, şi atunci, mai ales în tabăra ostaşilor. Despre celelalte povestesc: filosofii care aduc veşti despre un soi de oameni iuţi de picior care aleargă mai bine decît caii, de enoto-ceţi, care au urechile lungi pînă la picioare încît se şi culcă pe ele, fiind, altfel, atît de puternici încît smulg copacii din rădăcină şi rup funia. Se mai pomeneşte de un alt soi de oameni cu un singur ochi, care au urechi de cîine, ochiul în mijlocul frunţii, părul drept ca ţepuşile, iar pieptul păros. Cei lipsiţi de nas mănîncă de toate, consumă şi carne crudă, trăiesc •o viaţă scurtă şi mor înainte de-a îmbătrîni; buza de sus o au mult mai proeminentă. Despre hiperbo-Teii[150] care trăiesc o mie de ani (Megasthenes[151]) spune aceleaşi lucruri ca Simonides, Pindar şi ca alţi mitografi. Poveste este şi ceea ce a spus Tima-genes[152] că odată a plouat cu stropi de aramă şi arama s-a închegat. Mai aproape de crezare sînt cuvintele lui Megasthenes[153] care spune că rîurile cară la vale firişoare de aur, din care se plăteşte tribut regelui. Căci aceasta se întîmplă şi în Iberia.

58 Vorbind de filosofi, Megasthenes[154] informează că aceia dintre ei care trăiesc la munte slăvesc pe Dionysos, dovadă viţa de vie sălbatică ce creşte numai la ei, tot astfel iedera, laurul, mirtul, merişorul şi alţi arbuşti mereu verzi, care nu cresc deloc peste Eufrat, decît rar, prin parcuri, unde li se dau multe îngrijiri. Propriu cultului dionysiac este şi obiceiul de a îmbrăca veşminte de stofe fine, de a purta cingătoare, de-a se unge cu mir, de-a picta hainele cu flori, la fel şi de a-1 însoţi pe rege, cu prilejul ieşirilor lui, cu clopoţei şi tobe. Filosofii din. cîmpie îl cinstesc pe Heracles. Celelalte ştiri sînt însă curate poveşti care sînt respinse de mulţi autori şi mai cu seamă cele relatate despre viţa de vie şi despre vin. Căci dincolo de Eufrat se întinde o mare

parte a Armeniei şi Mesopotamia întreagă şi, în continuare, Media pînă în Persida şi Carmania. O bună parte din teritoriul fiecăruia din neamurile de aici este, după cîte se spune, bine cultivată cu viță de vie şi produce vin de calitate.

59 Megasthenes[155] face şi o altă împărțire a filosofilor, arătînd că sînt două categorii, unii dintre ei se numesc Brahmani, iar alții, Garmani. Brahmanii se bucură de mai multă cinstire, pentru că ei sînt mai unitari în dogmele lor. Aceştia, încă de la naştere, au ca îngrijitori bărbați învățați, care se apropie de ei sub cuvînt că-i învață să cînte, şi pe nou-născut, dar şi pe mamă, pentru fericirea de-a avea copii sănătoşi, de fapt pentru a le da unele sfaturi şi învățături de cumpătare. Mamele care ascultă cu cea mai mare plăcere sînt socotite că vor avea cei mai fericiți copii. După naştere, tot alții şi alții preiau îngrijirea copilului, iar pe măsură ce înaintează în vîrstă, el are parte mereu de dascăli mai aleşi. Filosofii trăiesc într-o dumbravă din fața oraşului sub un acoperămînt modest, ducînd o viață simplă, culcîndu-se pe paie şi piei de animale şi abținîndu-se de la carne şi de la dragoste, ascultînd cu rîvnă discuții şi discutînd cu cei care voiesc (să-i asculte). Iar cel care-i ascultă nu e îngăduit să flecărească, nici să scuipe, dar nici măcar să tuşească în fața lor ca şi cum în ziua aceea ar fi scos din societate şi s-ar lăsa cu totul în voia lor. După ce a trăit astfel 37 de ani, se întoarce fiecare la casa sa şi trăieşte ceva mai puțin înfrînat şi mai liber, în sensul că poartă haine scumpe de stofă, bijuterii de aur, dar cu măsură, la urechi şi da mîini, începe să consume şi carne de la acele animale care nu sînt de nici o trebuință la lucru, abținîndu-se de la alimente acre şi de la condimente. Brahmanul ia în căsătorie cît mai multe femei pentru a avea copii numeroşi. Căci din multe se nasc mai multe lucruri bune şi, deoarece ei nu se servesc de sclavi, serviciul copiilor, care le este mai la îndemînă, cere ca aceştia să fie în mai mare număr. Brahmanii nu practică filosofia cu

femeile măritate, ca nu cumva, în caz că sînt rele, să destăinuiască profanilor vreunul din lucrurile neîngăduite, iar în caz că sînt bune, să nu-i părăsească pe bărbaţii lor. Căci cel care dispreţuieşte plăcerile şi osteneala, la fel şi viaţa şi moartea, acela nu mai vrea să stea la cheremul altuia. Aşa este omul de omenie şi femeia de treabă. Brahmanii 713 poartă foarte multe discuţii despre moarte. Căci, după socotinţa lor, viaţa de aici (de pe pămînt) este un fel de punct culminant al dezvoltării nou-născu-ţilor, iar moartea este naşterea la viaţa cea adevărată şi fericită pentru filosofi. De aceea ei se pregătesc de moarte prin foarte multe exerciţii. Nimic din cele ce li se întîmplă oamenilor nu este bun sau rău, pentru că, în aceleaşi condiţii, nu e cu putinţă ca unii să sufere, alţii să se bucure, ci doar ei îşi-au format unele păreri de somnambuli, după cum iarăşi nu e cu putinţă ca aceiaşi oameni, în aceleaşi împrejurări, odată să sufere, altădată, schimbîndu-se complet, să se bucure. Învăţăturile (Brahmanilor) despre natură, cel puţin unele din ele, zice Megasthe-nes[156], vădesc marea simplitate a acestora; într-adevăr, ei sînt mai tari în fapte decît în vorbe, în-cercînd să convingă despre multe lucruri prin poveşti, în multe chestiuni au aceeaşi părere ca elenii. Într-adevăr, şi ei susţin că universul este născut şi muritor, că are formă sferică; zeul, creatorul şi cîr-muitorul lumii, a pătruns în întreg universul; elementele prime ale tuturor lucrurilor sînt diverse, dar ceea ce a creat lumea este apa. Pe lîngă cele patru elemente, mai există natura ca al cincilea element, din care s-au născut cerul şi astrele. Pămîntul e aşe-zat în mijlocul întregului univers. Şi despre să-mînţa lucrurilor şi despre suflet ei răspîndesc (cam) aceleaşi idei ca alţi filosofi, şi altele mai multe. împletesc şi mituri în (explicaţiile lor), aşa cum face şi Platon în legătură cu nemurirea sufletului, cu judecăţile din infern şi cu altele asemenea lor. Acestea le spune Megasthenes despre Brahmani.

60 în privinţa Garmanilor, unii din ei, care se bucură de cea mai înaltă cinste, se cheamă „silvatici",

zice Megasthenes[157], deoarece trăiesc în păduri, se hrănesc cu frunze şi poame pădureţe şi se îmbracă cu scoarţă de copaci, ţinîndu-se departe de dragoste şi de vin. Regii se înţeleg cu ei prin soli, întrebîndu-i despre cauzele lucrurilor, şi prin ei cinstesc şi imploră divinitatea. După „silvatici", al doilea loc în cinstire revine medicilor, un fel de filosofi preocupaţi de fiinţa umană, ducînd şi ei o viaţă frugală, dar nu sub cerul liber, hrănindu-se cu orez şi cereale ce li se oferă de către oricine este rugat sau care primeşte să-i găzduiască. Ei au puterea să le facă pe femei fecunde şi, prin anumite leacuri, să conceapă băieţi sau fete. Tratamentul prescris de ei constă mai mult din alimente decît din medicamente. Iar dintre leacuri mai mare trecere au alifiile şi ca-taplasmele, celelalte mai mult dăunează. Şi aceştia şi ceilalţi filosofi îşi fortifică prin exerciţii rezistenţa la osteneli şi la poziţii unice, astfel încît să-şi petreacă o zi întreagă nemişcaţi într-o singură poziţie[158]. Alţi Garmani apoi sînt vraci şi descîntători; de asemenea, ei sînt pricepuţi în cuvintele şi ritua-714 lurile legate de defuncţi, cerşind prin sate şi oraşe. Alţi Garmani, mai distinşi decît aceştia şi mai urbani, nu se ţineau nici ei departe de preocupările legate de Hades, cîte se cuvin evlaviei îşi sfinţeniei. Cu unii din ei poartă discuţii filosofice şi unele femei care, la fel ca bărbaţii, se abţin de ia dragoste. 61 Aristobulos[159] zice că a văzut la Taxila doi filosofi, amîndoi Brahmani, unul mai în vîrstă, tuns, celălalt, mai tînăr, cu plete; amîndoi erau însoţiţi de discipoli. Ei îşi petreceau timpul în piaţă, bucu-rîndu-se de cinste pentru sfaturile lor, avînd ca mijloc de trai ceea ce voiau oamenii să le aducă în dar din produsele lor de vînzare. Peste filosoful cu care intrau în vorbă oamenii turnau ulei de susan, pînă îi curgea pe obraz. Cum este multă miere şi susan pe acolo, filosofii, făcîndu-*i din ele pîine, se hrănesc în cinste. Cînd au ajuns să stea şi la masa lui Alexandru cel Mare, ei se ospătară alături de el şi-1 învăţară despre forţa rezistenţei, retrăgîndu-se într-un loc din apropiere, unde cel mai vîrstnic,

t ci razele soare-
culcindu-se jos pe f ^^oiÎeWă cu înce-
lui şi ploaia — căci P°f !f "x^ într-un picior ti-
putul primăverii; cel mr stata n ^ lemn d
nînd cu amîndouă mnnil riscate i ^^ a
™ei coţi (1,331 m); «ij P «^u trecut toata
mutat greutatea pe cela lt şi aj ş ^ u
ziua S-a văzut limpede ca cei însotlt pe
mult mai rezistent. Căciajsta, dugce g a în
regele Alexandru o buc f_a^JL după el, acesta i-a t0?s
acasă, iar cînd rege ţ*^ F s ă l întîlneasca, răspuns să vie la
^^^pfaa la capăt, şi-a celălalt 1-a urmat pe .fg^ă trăind
în preajma

£$?£££& r£t^,te,Pdar_Uri c^or
acestuia.

62 Acelaşi autor ^«f ă printre datinile noiJi
Următoarea: cei care
neobişnuite din Taxila este şi ur din c£mza sara-
nu sînt în stare şâ-şi ***£j^v rstei, însoţite de
ciei, le duc în p aţa * flJ^g cum se face şi che-
sunet de clopot şi de tobe, laigi multimea, fata
marea la război; aţuna adunind g iăsînd
este descoperită celui « «Mapropi ^
i se vadă mai întîi părţiledmsp „^ ta se
apoi cele din faţă Daca place şi e ^ Re-
căsătoresc în condiţiile cele ere dg nca
obişnuit este, de .«en^.^bicei ^ multe
mortul la vulturi. Datina d e a ^ ^
veste este comuna şi altor popo ·ublte sînt
spune că la unii mjj» ^fJ iar cele care nu se
aL odată cu barba u gog), ^ t sl al tl
supun smt deiaimate. ^ ^
nfonesicritos^
discute cu aceşti filo^Ale^ ,
că oamenii aceştia umbla dnsti nU se
tenta şi se bucura foarte d ca aceia
duc la alţii, cînd smt chem^a, împărtăşeasca de
să vină la ei, dacă ^ŢJ^Vel Curn filosofii
vreo practică sau vorba rostita

cotea X P^soane şi pentru că Alexandru so-
coteaca nu se cuvine nici să meargă el la ei, dar nTci
toimt eS<?^, aCeiâ Să facă ceva fără voia £ jmponva datinilor
strămoşeşti, aşa s-a făcut z°e Onesicntos, ca a fost
trimis el. Cu acel prilej a of afarăî ClncJS Pfzec e bărbaţi
Ia 20 de staS 3 70 km
cioare oraŞ, o^ în *** Şi &ltă pozi*e, stî*d în j2 vSlt'a
^Şe Ti S3U Culca^i; fiecare se afla In Seca if ' cmd n emiŞCat pînă
seara- după ca e acela riTS,-Şlu era foarte greu de suportat
soarele
S f 7b mte _îndt nici unuI din resTM „TM-
Sdoa/J 1 Pi mdUra ^0r nici măcar să calce cu
picioarele goale pe pămînt la amiază
cu6Ca2neSi f6?oS a 1 Stat de VOrbă cu unul dintre ei, PetSa sTt' Car/
-/ înso^it aPQi Pe rege pînă în strămnl' ^ i"^ a fost
inmormîntat după datina tScST CK' flmd ar^ Pe rUg- Dar
atunc l eînd a
p t An P PnmdU T' aşadar de nlosof ^ grăindu-i i a spus,
i .a SD: V1' Onesicritos 1-a găsit culcat pe
zice ca a fost trimis de regele Alexandru'
ano? si i ?Sn Ult- mvă ătura $ sa i-o împărtăşească
cate să i = i?' ^adar, nU_i nici o piedică, el este că Dont- asTMlte-
Calanos, văzîndu-1 pe Onesicritos ca poarta
chlamyda, pălărie macedoneană cu boruri largi contra
arşiţei şi sandale în picioare, zîmbind %S?T'A "
vechime- toate erau pline de făină de S" i, T' CUm -înt
3CUm de praf, # izvoarele altele CUlapte - ^l tot as«el cu
S S£ Ur T. ,
altele cu vin şi unele cu ulei. Dar, din pricina
îmbuibării şi a vieţii senzuale, oamenii au alunecat m
desfrîu. Zeus, urînd această stare de lu-crun, .e-a
distrus oamenilor toate bunurile si i-a fă-
npirr° aSCă Vi3ţa d?uSată Prin trudă'si osteneala. Dar
mtorcîndu-se iarăşi cumpătarea si cele-
dinnoTh1? lnTMmocul oamenilor, s-a statornicit
se\Z1 fgUl de bUnUrL Acuma starea ierurilor
îr nnm H ^ţ Şî Mpsă de CUmpăt & s"a ivit
acestea • TM f*1*TM eXistă să disPară"- Micind
doS te' " r Ul0nesicritos ca, de cumva mai
aore.te sa-1 asculte, să se dezbrace si, culcîndu-se

gol pe aceleaşi pietre, să stea astfel la discuţii cu el. Dar cum Onesicritos se simţi în încurcătură, Mandanis[162], care era cel mai vîrstnic şi mai înţelept dintre ei, îl ocărî pe Calanos că el, care condamnă unele manifestări ale lipsei de cumpătare, se arată un necumpătat; îl chemă apoi pe Onesicritos la el şi-i spuse că îl laudă pe regele Alexandru care, cu toată împărăţia mare pe care o cîrmuieşte, năzuieşte spre înţelepciune, căci numai pe el 1-a văzut filosof înd în arme; folositor lucru este pentru toţi oamenii să fie înţelepţi aceia cărora îe este dată puterea, pentru că pot convinge să fie cumpătaţi pe cei 716 care primesc de bunăvoie şi pot sili pe cei ce nu vor; el cere iertare dacă, discutînd prin trei tîlmaci care. în afară de glas, nu pricep nimic mai mult decît gloata cea numeroasă, nu va putea face dovada acestui folos; într-adevăr, la fel ar fi ca şi cînd cineva ar crede că poate trece o apă limpede printr-o mlaştină.

65 Vorbele lui Mandanis arătară apoi — zicea Onesicritos[163] — că doctrina cea mai bună este aceea care va îndepărta plăcerea şi amărăciunea sufletului; de asemenea, că amărăciunea şi truda sînt două lucruri deosebite; căci prima le este vrăjmaşă, ultima le este prietenă celor care îşi exersează trupurile împotriva ostenelii, ca să capete forţă ideile care potolesc răzvrătirile şi pregătesc pentru toţi buna înţelegere, atît spre folosul obştei, cît şi al omului de rînd. Printre altele, el a sfătuit şi cu acest prilej pe regele lor, Taxilas, să-i facă bună primire lui Alexandru, pentru că, în cazul că primeşte o persoană mai bună decît el însuşi, va fi bine pentru sine, de va primi una mai rea, îi va face aceluia un bine. Spunînd acestea, 1-a întrebat pe Onesicritos dacă se poartă şi la eleni astfel de discuţii. Cînd Onesicritos i-a răspuns că şi Pythagoreicii rostesc astfel de învăţături şi recomandă abstinenţa de la tot ce-i însufleţit, la fel şi Socrates şi Diogenes, pe care el însuşi 1-a audiat, Mandanis a adăugat că, în alte privinţe, socoteşte că elenii judecă înţelept, un singur lucru doar îl greşesc cînd pun legea în

locul naturii. Căci nu s-ar ruşina, ca Onesicritos atunci, să umble goi, mulţumindu-se cu puţin, căci aceea este locuinţa cea mai bună care are nevoie de cea mai puţină găteală. Mai spunea Onesicritos că au examinat împreună cu acel prilej multe teze despre natură, despre semne, ploi, secetă, boli; ducîn-du-se apoi în oraş, s-au plimbat prin pieţe. Dacă se întâlneau cu vreun om care ducea smochine sau struguri, acesta le oferea să ia în dar; dacă era ulei, erau stropiţi ,şi erau unşi cu ulei; orice casă bogată le era deschisă pînă în apartamentul femeilor, iar dacă intrau, luau parte la masă şi la discuţii. Cel mai ruşinos lucru pentru ei era socotită boala trupului; dacă vreunul bănuia că suferă de vreo boală, îşi punea capăt zilelor prin foc; după ce-şi construia un rug şi-şi ungea trupul cu ulei, se aşeza singur pe rug, cerea să fie aprins şi ardea fără să se mişte.

66 Nearchos[164] mai adaugă despre filosofi cele ce urmează: Brahmanii luau parte la conducerea trebu rilor publice şi îi însoţeau pe regi ca sfetnici; ceilalţi cercetau problemele legate de natură; unul dintre aceştia era şi Calanos. Filosofau cu ei şi unele femei; felul de viaţă al tuturor era auster. în legătură cu rînduielile de la ceilalţi indieni, el mai arată şi unele ca acestea: legile indienilor era nescrise, unele erau comune pentru toţi, altele, particulare; acestea aveau
717 caracter neobişnuit faţă de legile altora, cum este, de pildă, faptul că fetele, la unii indieni, erau date ca răsplată învingătorului la pugilat, astfel că se căsătoreau fără zestre. La alţii apoi, rudele îşi cultivau împreună ogoarele, iar cînd strîngeau recolta, îşi lua fiecare o cantitate pentru hrana pe un an, restul îl ardeau pentru a avea iarăşi de lucru şi a nu fi leneşi. Ca arme ei şi-au făurit săgeţile de trei coţi, sau o lance scurtă şi scut mic, şi o sabie lată de trei coţi (1,331 m). In loc de frîu se folosesc de căpăstru, care nu se deosebeşte mult de botniţa-fi-leu, doar că străpung buzele animalelor cu nişte cîrlige.

67 Arătînd dragostea de meşteşuguri a indienilor, Nearchos spune că aceştia, văzînd la macedoneni

burete, au încercat să-l imite scărmănînd la un loc păr, cînepă fină cu lînă şi, după ce o bat la piuă, parte o torc, parte o vopsesc în diferite culori. Cei cu masajul şi băieşii devin repede numeroşi. Scrisorile le scriu pe stofe cu ţesătura foarte deasă, în vreme ce alţi autori afirmă că indienii nu practică scrierea. Folosesc în schimb arama fuzibilă, niciodată ductilă; pricina Nearchos nu a arătat-o, cu toate că a observat neajunsul ce rezultă din această practică, deoarece vasele de aramă, cînd cad, se sparg ca ceramica. Intre cele ce se povestesc despre India este şi obiceiul de a adora prin rugăciuni pe rege şi pe toţi cîţi se află la putere şi au o anumită autoritate, în loc de a-i cinsti prin plecăciuni. Ţara Indiei are şi cariere de piatră bogate, de cristale, tot felul de cărbuni, precum şi de mărgăritare.

68 Un exemplu de discrepanţă între istoriografi este şi povestea lui Calanos. Toţi sînt de părere că el a însoţit pe Alexandru şi că şi-a hotărît singur moartea prin foc. Dar felul morţii lui nu-l înfăţişează toţi la fel, nici cauzele, aceleaşi, ci unii .le-au prezentat după cum urmează: Calanos a însoţit oştirea ca panegirist al regelui, pînă în afara hotarelor Indiei, contrar obiceiului comun al filosofilor din acele părţi. Căci aceia colaborează cu regii, avînd în subordinea lor cultul zeilor, la fel ca magii la perşi. Dar cum, la pasargazi, Calanos s-a îmbolnăvit, fiind primul prilej cînd acesta cunoscu ce-i boala, el îşi puse capăt zilelor la vîrsta de 73 de ani, neascultînd de rugăminţile regelui. Făcîndu-i-se un rug şi punîndu-se deasupra lui un pat de aur, Calanos se culcă pe el şi, acoperindu-se, fu ars de viu. Alţii Telatează că, după ce i s-a construit o casă de lemn pe care i-au umplut-o cu frunze şi i-au pus un rug pe acoperiş, fu închis înăuntru cum a poruncit el; după ce se săvîrşise pompa cu care venise şi se aruncase de la sine înăuntru, a ars împreună cu casa 718 •ca o grindă a ei. Megasthenes[165] spune că nu există nici o dogmă care să-i oblige pe filosofii indieni să se sinucidă. Dar cei care fac acest lucru sînt socotiţi cutezători; cei viguroşi de la natură se sinucid ră-

nindu-se sau aruncîndu-se în prăpastie; cei ce nu suportă durerea se aruncă în fundul mării; cei care îndură multe osteneli se spînzură; cei înfocaţi, sar în foc. Aşa era şi Calanos, un bărbat fără astîmpăr şi subjugat meselor lui Alexandru. De aceea acest filosof este ocărit, iar Mandanis este lăudat, pentru că ultimul, cînd solii lui Alexandru l-au chemat la „fiul lui Zeus", promiţîndu-i, în caz de ascultare, că va fi răsplătit cu daruri, iar de nu se va supune, cu pedeapsă, ar fi spus că nici nu este fiul lui Zeus acela care nu domneşte nici măcar peste o părticică a pămîntului, nici el personal nu are nevoie de darurile lui, care nu astîmpără nimănui foamea, apoi nici nu-i este teamă de ameninţarea regelui aceluia care, atît cît trăieşte, se mulţumeşte cu hrana indiană, iar dacă moare, se desparte de trupul lui sleit de bătrîneţe, trecînd într-o viaţă mai bună şi mai dreaptă. în felul acesta, Alexandru l-a lăudat şi l-a încuviinţat.

69 Istoriografii mai povestesc că indienii cinstesc pe Zeus Ombrios („Aducătorul de ploaie"[166]), fluviul Gange şi pe zeii indigeni. Cînd regele îşi spală părul, ei ţin mare sărbătoare şi-i trimit multe daruri, ară-tîndu-şi fiecare pe întrecute avuţia. Ei vorbesc de unele furnici înaripate dintre acelea ce sapă aur; rîurile cară la vale firişoare de aur, ca cele din Ibe-ria. La alaiurile cu prilejul sărbătorilor iau parte mulţi elefanţi împodobiţi cu aur şi argint, multe trăsuri cu patru cai şi cu boi înjugaţi, după care urmează un corp de oaste în costume de gală; (sînt purtate atunci) şi vase de aur de felul cazanelor mari şi a craterelor largi de 4 coţi (1,774 m); se poartă, de asemenea, şi mese de aramă indiană, scaune, pocale şi căzi, cele mai multe fiind încrustate cu pietre preţioase ca smaragde, berile şi diamante de India; şi îmbrăcămintea lor este viu colorată în toate nuanţele şi e ţesută cu fir de aur. în alai intrau, de asemenea, şi bizoni, leoparzi, lei domesticiţi şi o mulţime de păsări pestriţe şi frumos cîntătoare. Cleitarchos[167] mai adaugă şi că, la acea pompă, par-

ticipă şi care cu patru roţi ce poartă pe ele copaci cu frunze mari, din care atîrnă tot soiul de păsări îmblînzite; dintre ele, una, cu glasul foarte frumos, zicea că este pasărea indiană onon, iar cea mai frumoasă la înfăţişare şi cu cea mai mare varietate (a penajului) era pasărea numită catreus, pentru că aceasta se apropia foarte mult la înfăţişare de păun; în rest, descrierea ei trebuie căutată la acest autor.

70 Filosofilor Brahmani li se opun pramnii, un soi de oameni puşi pe gîlceavă şi pe critici. Brahmanii care studiază ştiinţele naturii şi astronomia sînt batjocoriţi de aceştia, fiind socotiţi proşti şi neghiobi. Unii dintre pramni se numesc munteni, alţii gimnosofişti, alţii orăşeni şi cîmpeni; muntenii folosesc piei de cerb, au tolbe pline cu rădăcini şi cu leacuri, profesînd o medicină întemeiată pe vrăjitorie, descîntece şi amulete. Gimnosofiştii apoi trăiau, după cum le spune şi numele, goi, mai mult sub cerul liber, exersîndu-şi rezistenţa, despre care vor beam mai înainte, pînă la 37 de ani; trăiesc şi femei la un loc cu ei, dar fără să se amestece unii cu alţii. Aceştia se bucură de o deosebită admiraţie. 719

71 Pramnii orăşeni trăiesc la oraş, purtînd îmbrăcăminte indiană dintr-o ţesătură fină de lînă; alţii locuiesc la ţară, îmbrăcînd piei de pui de căprioară şi de antilopă. După cîte se povesteşte, indienii îmbracă haine albe din stofe de lînă şi din mătăsuri fine de voal, tocmai contrar celor ce spun că ei poartă haine foarte înflorate. Poartă toţi plete şi-şi lasă barbă, iar părul îl împletesc şi-l strîng într-un coc.

72 Artemidoros[168] spune că Gangele izvorăşte din munţii Emozi şi coboară la vale spre miazăzi; cînd ajunge la oraşul Gange[169], se îndreaptă spre răsărit pînă la Palibothra şi chiar pînă la revărsarea sa în mare. Dintre afluenţii Gangelui, el menţionează pe unul Oidanes[170]. în Gange trăiesc şi crocodili şi delfini; el mai adaugă şi altele, dar atît de confuz şi de neglijent, încît nu le mai poţi ţine socoteală. S-ar mai putea adăuga la acestea şi informaţiile date de Nicolaos din Damasc[171].

73 Acesta spune că la Antiochia[172] de pe Daphne s-a întîlnit cu nişte bătrîni indieni sosiţi în solie la Caesar Augustus. Aceştia, după cîte reieşea din scrisoarea (cu care veniseră), au fost mai mulţi, au rămas însă numai trei, pe care zice că i~a văzut ceilalţi au pierit în bună parte din pricina lungimii' drumurilor. Scrisoarea era scrisă în elenă pe pergament lămurind că autorul ei era Poros[173]. Acesta, deşi domnea peste 600 de regi, punea totuşi mare preţ pe o legătură de prietenie cu Caesarul, de aceea era gata să-i ofere coridor de trecere ori încotro ar dori şi îi oferea colaborarea cîtă considera acela de bine. Acestea zicea că le exprima scrisoarea, iar darurile i le-au adus opt sclavi goi, acoperiţi doar cu o cingătoare şi unşi cu parfumuri. Din acele daruri făcea parte şi Hermas, un bărbat cu braţele trunchiate din umeri din fragedă pruncie, pe care şi noi l-am văzut, de asemenea, două vipere mari şi un şarpe de 10 coţi (4,436 m), o broască ţestoasă de rîy de 3 coti (1,331 m), precum şi o potîrniche mai mare decît un vultur. Printre aceste raritäţi se afla şi acel Hermas 720 — zice Nicolaos din Damasc[174] — care şi^a dat foc la Atena. Unii recurg la acest act în caz de nenorocire, căutînd să scape din necazurile ce_au dat peste ei, alţii, datorită unei fericiri, ca în cazul acestui om. Căci după ce toate i-au mers pînă în prezent după gîndul său, (socotea că) trebuie să părăsească această viaţă ca nu cumva să i se întîmple Ceva din cele nedorite, de va mai zăbovi pe aici. rjg aceea el a sărit pe rug chiar rîzînd, fiind complet dezbrăcat şi cu trupul uns, doar în centură. Pe oiormîntul său s-a scris: „Aici zace Zarmanochegas, indianul din Bargose[115], care a murit după datina strămoşească a indienilor."

CAPITOLUL, 2

1 Dincolo de India se găseşte Ariana[176], prima ţară de sub perşi situată dincolo de fluviul Indus şi prima din satrapiile de sus aflate dincolo de Taurus; păr-

ţile ei sudice şi cele nordice se mărginesc cu aceeaşi mare ca India, fiind, tot astfel, înconjurată de aceiaşi munţi, de care este şi India, şi de acelaşi fluviu Indus care curge printre ea şi India. De aici, Ariana se întinde spre apus pînă la linia trasată de la Porţile Caspiene pînă în Carmania, astfel încît forma ei capătă figura de patrulater. Latura ei sudică începe de la revărsarea Indului şi de la Patalene şi se termină la Carmania şi la gura Golfului Persic, avînd un promontoriu ce se proiectează destul de pronunţat în afară, în direcţia sudului, apoi face cotitura înspre golf şi în direcţia Persiei. Primii locuitori ai Arianei sînt arbii[177]; ei poartă acelaşi nume cu rîul Arbis[178], care îi desparte de oritanii[179] aşezaţi în continuare şi stăpînesc un ţărm lung cam de 1 000 de stadii (185 km), după cîte spune Nearchos[180]. Şi Ariana este o regiune indiană. Urmează apoi ori-taii, neam independent. Porţiunea de navigaţie ce ţine pe lîngă ţărmul acestora face 1800 de stadii (333 km), pe lîngă ţărmul ichthyophagilor din continuare, 7 400 de stadii (1369 km), iar pe lîngă ţărmul Carmaniei pînă în Persia, 3 700 de stadii (684,50 km); toate aceste intervale la un loc fac 13 900 stadii (2571,50 km).

2 Regiunea ichthyophagilor[181] este un ţărm maritim jos îşi lipsit de copaci în cea mai mare parte, în afară de palmieri, acanţi şi tamarix. Apele de izvor şi plantele cultivate pentru hrană sînt o raritate. Şi ei şi animalele lor consumă peşte şi beau apă provenită din ploi şi din puţuri. Carnea animalelor din turmă are gust de peşte. îşi fac locuinţe folosindu-se mai ales de oasele cetaceelor şi de cochiliile moluş-telor, întrebuinţînd coastele ca bîrne şi grinzi, iar fălcile drept uşi. Vertebrele le slujesc ca piuliţe în care sfarmă peştii copţi la soare, apoi fac din ei pline, amestecîndu-i cu puţină făină. Ei au şi pietre de moară, cu toate că le lipseşte fierul. Dar acest 721 lucru este mai puţin de mirare, pentru că pot să-şi aducă pietrele de moară din alte părţi. Dar cum îşi şlefuiesc pietrele de măcinat? Cu pietre, se spune, cu care îşi ascut şi săgeţile şi lăncile înroşite în foc.

Peştii, parte, îi coc în cuptoare, parte, mai mare însă, îi consumă cruzi; îi prind cu plase făurite din coajă de palmier.

3 Mai sus de aceste locuri se întinde Gedrosia[182], care este mai puțin expusă arșiței decît India, dar mai mult decît restul Asiei. Ea duce lipsă de roade şi de apă, în afară de anotimpul verii, şi nu este cu mult mai roditoare decît țara ichthyophagilor. Produce plante aromate, mai ales nard şi smirnă, astfel că oastea lui Alexandru cel Mare, în drumul său, a întrebuințat aceste plante şi ca acoperitoare şi ca aşternut, avînd pe deasupra aerul mai parfumat şi mai sănătos. Căci s-a întîmplat să plece din India anume vara, pentru că în Gedrosia, atunci cad ploile şi se umple albia rîurilor şi a puțurilor, iarna însă se duce lipsă de apă; ploile cad în regiunile ei de sus, dinspre miazănoapte şi din apropierea munților. Cînd albia rîurilor se umple, inundă şi cîmpiile din vecinătatea mării şi puțurile au apă din belşug. Regele Alexandru a trimis înainte în pustiu oameni care să sape fîntîni şi să pregătească stațiuni navale pentru el şi pentru flota sa.

4 Căci după ce şi-a despărțit trupele în trei părți, în fruntea uneia a pornit el să traverseze Gedrosia, ținîndu-se la cel mult 500 de stadii (92,50 km) depărtare de mare, ca să-i pregătească totodată şi flotei țărmul potrivit pentru acostare, atingînd adeseori marea, cu toate că aceasta are țărmurile impracticabile, cu stînci abrupte. A doua parte a oştirii a trimis-o înainte cu Crateros ca să traverseze ținutul prin inima uscatului şi, ocupînd Ariana, să înainteze spre aceleaşi locuri prin care înainta Alexandru. Dînd flota în seama lui Nearchos şi a amiralului Onesicritos, le porunci acestora ca, făcîn-du-şi popasul obişnuit, să-l urmeze şi s-o ia pe mare depăşind înaintarea lui pe uscat.

5 Nearchos[183] mai spune, printre altele, că, în vreme ce regele îşi continua călătoria pe uscat, el însuşi îşi începu navigația odată cu toamna, la răsăritul de seară al Pleiadei[134], într-o perioadă în care

încă nu porniseră vînturile obişnuite, dar cînd barbarii îi atacau şi-i alungau, deoarece prinseră curaj după plecarea regelui şi doreau să-şi recîştige libertatea. Crateros,- pornind de la Hydaspes, parcurgea drumul, pe la arachoţi[185] şi drangani, îndreptîndu-se spre Car mania. Multe neajunsuri a avut de îndurat Alexandru pe tot parcursul drumului pe care 1-a [722] străbătut prin pămînt sterp; de departe, la fel, îi veneau puţine şi rare provizii, astfel încît oştirea suferea de foame. S-au împuţinat şi animalele de povară, iar bagajele erau lăsate pe drumuri şi prin tabere. Pînă la urmă, scăparea le-a venit de la palmier, atît de la fructul acestuia cît şi de la măduva lui. Se spune că Alexandru, cu toate că a cunoscut greutăţile (unei astfel de expediţii), s-a ambiţionat totuşi s-o întreprindă pentru faima acelor locuri, ştind că Se~ miramida a scăpat cu fuga din India cam cu două' zeci de bărbaţi, iar Cyrus cu şapte, şi-1 muncea gîn-dul că el ar putea să-şi ducă teafără atîta armata prin aceeaşi ţară, biruind şi aceste greutăţi.

6 Pe lîngă lipsa de merinde, o piedică grea era şi arşiţa, adîncimea şi fierbinţeala nisipului, ba pe alocuri existau şi dune înalte de nisip încît cu greu îşi trăgeau după ei picioarele, ca şi cum ar fi avut de făcut urcuşuri şi coborîşuri dintr-o (şi într-o) prăpastie. Era nevoie să facă şi popasurile la intervale mari, din pricina puţurilor care se aflau tot la 200 (37 km) sau la 400 de stadii (74 km) unul de altul, parcurgînd drumul mai mult noaptea. Taberele şi le aşezau departe de puţuri, mai des la 30 de stadii (5,55 km) depărtare, ca să nu bea soldaţii peste măsură, chinuiţi de sete. Căci mulţi cădeau în apă cu armele pe ei, pînă ce se scufundau, apoi, umflîn-du-se, pluteau deasupra fără suflare şi infectau apa puţin adîncă din puţuri. Alţii apoi, din pricina soarelui, zăceau în mijlocul drumului sfîrşiţi de sete, apoi, tremurînd şi zguduiţi din mîini şi picioare, mureau de parcă ar fi fost cuprinşi de friguri şi de tremurături. Li se întîmpla unora să se abată din drum şi să adoarmă copleşiţi de somn şi de oboseală; alţii, rămînînd în urmă, piereau rătăcind dru-

mul, din pricina lipsei a tot ce-i era de trebuinţă şi din cauza arşiţei, alţii mai scăpau după multe suferinţe. Multe trupuri omeneşti şi multe ustensile a cărat la vale cîte un torent ce cădea peste ei noaptea, ba şi o mare parte din aparatura regelui. Şi cum călăuzele, necunoscînd locurile, se abătură mult spre inima uscatului încît nu mai vedeau marea, regele, cînd îşi dădu seama, porni îndată în căutarea ţărmului; după ce-l găsi şi, săpîndu-se puţuri, dădu peste apă bună de băut, trimise după oştire şi, de aici înainte, timp de şapte zile, se ţinu aproape de ţărm, avînd apă din belşug; apoi s-a retras iar în interiorul regiunii.

7 Există pe acolo o plantă asemănătoare cu dafi nul, din care, gustînd, animalele de povară mureau apucate de tremurături şi de spume. Apoi nişte spini care-şi scuturau fructele pe jos, ca nişte castra-
723 veţi, erau plini de suc. Dacă intrau în ochi stropi de-ai acestui arbust, îl orbeau pe animal cu desă-vîrşire; şi palmierii sălbateci îi ucideau pe mulţi. Mai era şi primejdia din partea şerpilor. Căci pe dunele de nisip crescuse o plantă, iar şerpii se ascundeau vîrîndu-se sub ea şi ucideau pe cei ce îi răneau cu muşcătura lor. La oritani săgeţile sînt unse — se spune — cu otrăvuri ucigătoare, fiind săgeţi de lemn arse mai înainte în foc. Ptolemaios[186] rănit, suferea cumplit; în somn se făcea că cineva, înfăţişîndu-se înaintea lui Alexandru, îi arătă o rădăcină tămăduitoare, pe care îi porunci s-o macine şi s-o pună pe rană; trezindu-se din somn şi aducîndu-şi aminte de vedenia din vis, căută şi găsi rădăcina de plantă ce creştea din belşug şi o folosiră şi el şi ceilalţi răniţi. Văzînd barbarii că au descoperit leacul, s-au supus regelui. De bună seamă, vreunul dintre cunoscători le-a destăinuit-o iar povestea s-a adăugat din linguşire. Sosind Alexandru de la oriţi[187] în capitala Gedrosiei în ziua a şaizecea, după ce-şi lăsă oştirea să se odihnească puţin, plecă în Carmania.

8 Coasta sudică a Arianei, atît ţărmul maritim cît şi regiunea gedrosienilor şi a oritanilor, ce se in-

tinde mai sus de la ţărm, are următoarea înfăţişare. Mare parte a Gedrosiei e retrasă spre interiorul ţinutului încît se învecinează cu drang(i)anii, cu ara-choţii si cu paropamisazii, despre care Eratosthenes — pentru că noi nu avem de spus ceva mai bun despre ei — a vorbit după cum urmează: Ariana, după spusele lui Eratosthenes[188], se mărgineşte la rasant cu Indusul, spre miazăzi cu marea cea mare, spre miazănoapte cu Paropamisos şi cu munţii din continuare pînă la Porţile Caspiene, iar înspre apus, cu aceiaşi munţi prin care se delimitează şi ţara părţilor spre Media, iar Carmania spre Paraitakena şi Persia. Lăţimea ţării corespunde lungimii Indusului de la Paropamisos pînă la revărsare, fiind deci de 12 000 de stadii (2 220 km), după alţii, de 13 000 (2 405 km). Lungimea ei de la Porţile Caspiene, după cum este calculată prin etapele de staţionare, este dublă. De la Porţile Caspiene duce una şi aceeaşi cale, prin Parţia, pînă în Alexandria Anei[189]; apoi o altă cale înaintează în linie dreaptă prin Bactriana, traversînd muntele în Ortospana[190], pînă la trifur-catia de la paropamisazi a drumului ce vine din Ba'ctra. O altă cale coteşte puţin din Ana spre miazăzi pînă în Prophthasia[191] Drangianei; restul drumului duce pînă în munţii Indiei şi pîna la Indus, în felul acesta, este mai lungă această cale pe la drangiani şi arachoţi, însumînd 15 300 de stadii (2 830,50 km) în total. Iar dacă i s-ar lua cele 1 300 de stadii (240,50 km), s-ar obţine, pentru restul dru- 724 mului calculat în linie dreaptă, lungimea ţării de 14 000 de stadii (2 590 km). Căci nu este cu mult mai mică lungimea ţărmului, chiar dacă unii o mă-resc, adăugind la cele 10 000 de stadii (1 850 km) şi Carmania de 6 000 de stadii (1110 km), pentru ca aceştia se va vedea că îi adaugă fie golfurile, fie ţărmul Carmaniei din interiorul Golfului Persic. Numele Arianei s-a extins şi asupra unei părţi a Persiei si a Mediei, ba încă şi asupra Bactrianei nordice şi a Sogâianei*[92]. Căci locuitorii acestor ţi-nuturi aproape că vorbesc aceeaşi limbă.

9 Aşezarea pe teren a neamurilor de pe aceste me leaguri este după cum urmează: pe lingă Indus sînt aşezaţi paropamisazii, care sînt dominaţi de muntele Paropamisos, apoi arachoţii spre miazăzi, iar în con tinuarea lor, tot spre miazăzi, gedrosienii împreună cu alte neamuri care ocupă ţărmul. Tuturor acestora Indusul le mărgineşte teritoriile în lăţime. Unele părţi ale acestor regiuni din vecinătatea Indusului le stăpînesc indienii, dar mai înainte au aparţinut perşilor. Pe acestea Alexandru le-a luat de la ariani şi a întemeiat aici localităţi proprii, pe care apoi Seleucos Nicator le-a dăruit lui Sandrocottos, încheind cu el legături de înrudire prin căsătorie[193] şi primind în schimb de la el 500 de elefanţi. în partea dinspre asfinţit a paropamisazilor sînt situaţi arii, iar la apus de arachoţi şi de gedrosieni se află drangianii. Arii sînt aşezaţi şi la miazănoapte şi la apus de drangiani, nelipsind decît puţin pînă să-i în conjure de jur împrejur. Bactriana se întinde la miazănoapte de Aria şi de paropamisazi, pe la care Alexandrii a trecut Caucazul înaintînd spre Bactra[194]. In continuare, spre apus de arieni, sînt aşezaţi părţii[195] şi neamurile din preajma Porţilor Caspiene. La miazăzi de aceştia se întinde deşertul Carmaniei, apoi restul Carmaniei şi Gedrosia.

10 Dar regiunile de munte amintite le-ar putea cunoaşte încă mai bine cel care ar lua în considerare drumul pe care 1-a parcurs Alexandru cînd i-a ur mărit pe Bessos[196] şi pe oamenii săi, din Bactra pînă în Parţia. Căci regele a sosit în Aria, apoi la drangani[197], unde 1-a ucis pe Philotas[198], fiul lui Parmenion, care uneltise un complot împotriva sa. El a trimis oameni şi la Ecbatana[199] ca să-1 ucidă şi pe tatăl lui Philotas, pentru că fusese părtaş la acel complot. Aceşti oameni, după cîte se spune, au par curs drumul pe cămile de cursă în răstimp de 30 sau 40 de zile şi în a unsprezecea zi (de la sosirea la Ecbatana) şi-au atins ţinta şi au împlinit însăr cinarea. Din alimentaţia drangianilor, care în alte pri vinţe trăiesc ca perşii, lipseşte vinul. La ei se gă-

seşte şi cositor. Apoi de la drangi, Alexandru a ajuns la evergeţi[200] („binefăcători"), nume dat de Cyrus, precum şi la arachoţi, apoi a trecut pe la paropami-sazi, pe la apusul Pleiadei. Regiunea lor este muntoasă şi, pe vremea aceea, era acoperită cu zăpadă, încît drumul se parcurgea greu. Totuşi erau sate dese şi aprovizionate cu de toate din belşug, în afară de ulei. Şi acestea, primindu-i, le-au mai uşurat greutăţile, în stînga aveau culmile munţilor. Părţile de miazăzi ale muntelui Paropamisos aparţin Indiei şi Arianei; cele de miazănoapte şi asfinţit, Bactria-nei şi bactrienilor dintre barbari. După ce îşi petrecu iarna pe aceste meleaguri, avînd India mai sus, în dreapta, şl întemeie acolo un oraş, Alexandru trecu munţii în Bactriana, pe drumuri fără arbori, în afară de rari arbuşti de terebint, ducînd lipsă şi de alimente, încît oamenii săi se hrăniră cu carnea vitelor de povară, şi ea crudă, din cauza lipsei lemnului. Pentru a pregăti această hrană crudă, ei avură la în-demînă silf iul care creşte pe acolo din belşug. După cincisprezece zile de drum de la oraşul proaspăt întemeiat şi de la taberele de iarnă, Alexandru sosi la Adrapsa[201], oraş al Bactrianei.

11 Pe undeva prin aceste părţi din vecinătatea Indiei se întîmpla să fie şi Chaarena[202]. Aceasta este una din regiunile de sub stăpînirea părţilor şi cea mai apropiată de India. Ea este situată la 19 000 de stadii (3 515 km) depărtare de Ariana, distanţă calculată pe la arachoţi şi prin regiunea de munte pomenită mai sus. Crateros, după ce parcurse această ţară, în-vingînd în acelaşi timp populaţiile nesupuse, porni în cea mai mare grabă să facă joncţiunea cu regele. Cam în aceeaşi vreme s-au întîlnit în Carmania, pă-trunzînd pe teritoriul ei, amîndouă forţele terestre. Puţin mai tîrziu şi trupele navale ale lui Nearchos. au intrat în Golful Persic, după ce au pătimit multe nenorociri din cauza rătăcirii, a multor păţanii şi a cetaceelor mari.

12 în fapt, cei care au parcurs drumul pe mare au exagerat multe în informaţiile lor[203], şi aşa au povestit lucrurile încît au denaturat într-o oarecare

măsură pățania peste care au trecut, deoarece, în fapt, mai mare l_e_a f_ost f_r]_ca decît primejdia. Ceea ce î-a tulburat cel mai mult a fost mărimea ceta-ceelor-trompetă _care aruncă o coloană înaltă de apă condensată şi produc o adevărată ceață cu răsuflarea lor, încît nu se văd nici măcar locurile din fața picioarelor. Deoarece cîrmacii de pe vase, văzînd că oamenii se temeau de aceste fenomene şi nu le întrezăreau cauza, au relatat că sînt animale, care se depărtează de îndată ce aud sunet de trompetă şi zgomot de lovire; tocmai de aceea, Nearchos şi-a condus corăbiile _Cu zgomot năvalnic tocmai în părțile în care întîmp_mau rezistență şi, în acelaşi timp, înspaimînta^ fiarele mării cu trompete. Acestea se scufundau în ap|_i _apoi se iveau din nou la pupă, încît ofereau spectacolul unei bătălii navale; dar, de la o vreme, fenomenul a încetat.

13 într-adevăr, şj _Cei care străbat astăzi mările spre India vorbesc despre enormitatea acestor animale şi despre apariția lor, dar, de cele mai multe ori, ele nu sînt îngrămădite multe la un loc şi nu atacă, ci, speriindu _se de țipete şi de sunetul trompe-tei, se depărtează. Se mai spune că ele nu se apropie de uscat, dar scheletele celor descompuse, curățin-du-se de carne, sînt aruncate de valuri cu uşurință la țărm şi procură ichthyophagilor materialul de construcție pentru colibele lor. Mărimea acestor cetacee, zice Nearchos[204], _este de 23 de orgyi (40,802 m). Următorul fapt, încredințat suficient de cei din flotă, şi anume ca s-ar întîlni în acea cale o insulă care ar face să nu fie văzuti cei urmăriți, Nearchos[205] zice că 1-a combătut c_a fals. Cică un vas uşor ce plutea pe apă, cînd ajunse lîngă această insulă, a dispărut din vedere. Fură trimişi cîțiva oameni în căutarea lui; aceştia n-au îndrăznit să debarce în insulă ci, ocolind-o, au chern_at strigîndu-i pe nume pe oamenii de pe vas, dar cum nici un răspuns nu se auzea, s-au întors. Şi pentru că toți învinuiau insula, Nearchos spune c_a a pornit într-acolo pe mare şi, apropiindu-se de insulă, a debarcat cu o parte din echipaj la țărmul _ei şi i_a făcut ocolul pe uscat. Cum

n-a descoperit nici o urmă a celor căutaţi, renunţînd să-i mai caute, s-a întors şi a informat oamenii că insula pe nedrept e învinuită (pentru că, altminteri, şi lui şi tovarăşilor săi li s-ar fi întîmplat aceeaşi pieire); altul a fost modul de dispariţie a corăbiei, fiind nenumărate posibilităţile.

14 Carmania este ultima regiune a ţărmului de la Indus înainte, situîndu-se cu mult mai spre miazănoapte decît gura de revărsare a acestui rîu. Primul ei promontoriu se proiectează în larg spre miazăzi în marea cea mare, formînd gura Golfului Persic, împreună cu promontoriul Arabiei Fericite ce se află în faţa lui. Apoi ţărmul său descrie o curbură înspre Golful Persic pînă ce atinge Persia. O mare parte a ei se întinde şi în interiorul ţinutului între Gedrosia şi Persia, dar înaintează mai mult decît Gedrosia înspre miazănoapte, dovadă, fertilitatea ei. Într-adevăr, Carmania produce de toate, are copaci mari, în afară de măslin, şi este brăzdată de rîuri. în schimb Gedrosia se deosebeşte doar puţin de teritoriul ichthyophagilor, astfel că, în multe locuri, ea este pustie. De aceea locuitorii ei păstrează recolta unui an depozitînd-o ca rezerve pentru mai mulţi ani. Onesicritos[206] vorbeşte de un rîu din Carmania care transportă pe undele sale fire de aur. Există în această ţară şi mine de metale, de argint, de aramă şi de miniu. Se găsesc, de asemenea, doi munţi, unul de arsenic, altul de sare. Este şi un deşert într-o parte a ei, anume în vecinătatea Pârtiei şi a Paraitakenei[207]. Dar ea are şi terenuri cu culturi asemănătoare celor din Persia, producînd, printre altele, şi viţă de vie. De aceea a ajuns pînă la noi vestea despre Carmania că produce adeseori ciorchine de struguri de 2 coţi (0,8872 m) cu boabe dese şi mari, fiind o regiune care, pe bună dreptate, este [727] mai înverzită. Cei mai mulţi locuitori ai ei se folosesc de măgari chiar şi la război, din lipsă de cai. Tot măgari jertfesc şi lui Ares, singurul zeu pe care-l cinstesc, deoarece sînt războinici. Nimeni nu se însoară înainte de-a aduce regelui un cap de duşman ucis de el; regele atîrnă craniul pe reşedinţa sa;

limba, tăind-o în bucățele subțiri şi amestecînd-o cu făină, o oferă, după ce a gustat din ea, celui care a adus-o şi rudelor lui, ca să se ospăteze cu ea. Cel mai renumit rege este acela căruia i s-au adus cele mai multe capete. Nearchos[208] spunea că cele mai multe obiceiuri ale carmaniților[209] ca şi limba pe care o vorbesc sînt persane şi medice. Iar gura Golfului Persic (nu) este mai largă de o zi cale pe apă.

CAPITOLUL 3

1 Dincolo de Carmania se află Persia. Mare parte a acesteia se găseşte la țărmul golfului ce-i poartă numele. Dar mult mai întinsă este înspre inima uscatului şi mai ales în lungime, care se socoteşte dinspre miazăzi, de la Carmania, spre miazănoapte şi spre neamurile din părțile Mediei. După înfățişarea naturii şi temperatura aerului se deosebesc în ea trei zone. Una este zona țărmului, care este mai bîntuit de arşițe, este nisipos şi cu produse foarte rare, în afară de palmieri. După cum a fost socotit, țărmul atinge cam 4 400 (814 km) sau 4 300 stadii (795, 50 km) lungime. Se termină la un rîu, numit Oroatis[210], care este cel mai mare din rîurile de pe acele meleaguri. A doua este regiunea ce se întinde mai sus de la țărm, fiind o zonă de cîmpie ce produce de toate şi oferă nutreț foarte bun pentru turme. E întrețesută de rîuri şi lacuri. A treia zonă este regiunea de la miazănoapte. Aceasta este bin-tuită de zăpezi, fiind o zonă de munte. La marginile ei trăiesc păstorii de cămile. întinderea în lungime a regiunii şi anume spre miazănoapte şi spre Porțile Caspiene este, după Eratosthenes[211], în jur de 8 000 de stadii (1 480 km), după alții, de 9 000 (1 665 km), diferență ce provine din anumite pro-montorii care se proiectează în afara țărmului. Ceea ce a mai rămas din lungimea Persiei pînă la Porțile Caspiene nu face mai mult de 3 000 de stadii

(555 km). Lățimea Persiei, socotită în interiorul ținutului de la Susa pînă la Persepolis[212], este de 4 200 de stadii (777 km), iar de aici pînă la hotarele Carmaniei, alte 1600 (296 km). Această țară este populată de triburile numite pateischorei[213], achemenizi şi magi. Aceştia năzuiesc spre un trai cinstit, dar kyrții[214] şi mardii sînt tîlhari; alții însă sînt agricultori.

2 Aproape că şi Susida a devenit o parte a Persiei; ea este aşezată între Persia şi Babylonia şi are un oraş, foarte vestit, Susa[215]. Căci perşii şi Cyrus, după ce i-au biruit pe mezi, văzînd că propria lor țară este aşezată la marginile uscatului, în vreme ce Susida, mai în interiorul lui şi mai aproape de Baby lonia şi de alte neamuri, şi-au statornicit aici reşe dința cîrmuirii, convenindu-le totodată şi vecină tatea regiunii şi celebritatea oraşului; dar, ceea'ce-i mai important, lor le convenea faptul că Susiana 728 niciodată de una singură n-a pus la cale fapte mari,
ci mereu s-a aflat sub stăpînirea altora şi a făcut mereu parte dintr-un sistem mai mare, afară doar de perioada veche din vremea eroilor. Se spune că Susa este fundată de Tithonos[21G], tatăl lui Memnon, avînd o circumferință de 120 de stadii (22,20 km) şi o formă alungită. Cetățuia oraşului se numea Memnonion. Susienii se mai numesc kissieni. Şi Eschil[217] informează că mama lui Memnon era Kissia. Tar Memnon, se spune, a fost înmormîntat aproape de Paltos[218] al Syriei, pe lîngă rîulBada, după cum s-a exprimat Simonides[219] în ditirambul Memnon al delienilor. Zidul oraşului şi unele temple şi palate au fost clădite aproape la fel ca cele babyloniene, din cărămidă arsă şi bitumen, după cum au spus unii autori. Polycleitos[220] însă pretinde că oraşul are o circumferință de 200 de stadii (37 km) şi nu este împrejmuit cu zid.

3 împodobind palatele regale din Susa mai mult decît pe celelalte, tot astfel şi pe cele din Perse polis şi Pasargadai[221], perşii le-au acordat toată cinstea cuvenită. Aici îşi păstrau ei vistieria, tezau-

rele şi monumentele, fiind locuri mai fortificate şi, în acelaşi timp, respectate de strămoşi. Existau şi alte palate la Gabai[222], în regiunile de sus ale Persiei, şi altele, pe ţărmul mării în aşa numita Taoke[223]. Acestea sînt de. pe vremea stăpînirii persane. Urmaşii au folosit tot alte şi alte palate, după cîte se pare, ceva mai simple, cînd Persia a fost supusa de macedoneni şi, încă mai mult, cînd a fost sub stă-pînirea părţilor. într-adevăr, chiar dacă pînă în prezent perşii sînt cîrmuiţi de regi avînd un rege propriu, ei au decăzut mult în putere şi sînt subordonaţi regelui părţilor.

4 Susa[224] este aşezată în inima uscatului pe rîul Choaspes[225] dincolo de pod. Susida se întinde însă pînă la mare.

într-adevăr, ţărmul acesteia ţine aproape pînă la gurile Tigrului, începînd de la munţii coastei persane, cam pe 3 000 de stadii (555 km) lungime. Choaspes brăzdează acest teritoriu, sfîrşind la acelaşi ţărm, şi izvorînd la uxii[226]. Căci între susieni şi Persia se află o regiune de munte cu hîrtoape şi prăpăstii, cu trecători greu de străbătut, adăpostind o mulţime de tîlhari care pretindeau taxe chiar regilor la trecerea din Susa în Persia. Polycleitos[227] spune că Choaspes, Eulaios[228] şi Tigrul îşi unesc apele într-un lac şi de acolo se varsă în mare. Lîngă lac se află şi un tîrg, deoarece pe aceste 729 rîuri nu se primesc mărfurile sosite din largul mării, nici nu se expediază pe ele mărfuri; din cauza cataractelor anume făcute, mărfurile sînt transportate pe căi de uscat. (De la tîrg) pînă la Susa sînt 800 de stadii (148 km), spun unii, alţii apoi pretind că rîu-rile ce traversează Susida se unesc într-o singură albie, în cea a Tigrului, în dreptul canalelor dintre acest fluviu şi Eufrat. De aceea cursul inferior al Tigrului, înspre revărsare, se numeşte Pasitigris „Toate Tigru".

5 Nearchos[229], arătînd că ţărmul Susidei[230] este mlăştinos, spune că hotarul acesteia îl formează fluviul Eufrat. La gura lui este aşezat un sat care primeşte mărfurile sosite din Arabia. Căci ţărmul

din continuare, aparţinînd arabilor, atinge gura Eufratului şi a Pasitigrului, iar întreg spaţiul intermediar îl cuprinde un lac care primeşte apele Tigrului[231]. La 150 de stadii (27,75 km) de navigaţie pe Pasitigris în sus se află un pod care face trecerea din Persia în Susa, aflîndu-se la 60* de stadii[832] (11,10 km) depărtare de acest oraş; iar Pasitigris este cam la 2 000 de stadii (370 km) depărtare de Oro-atis. Calea de traversare a lacului pînă la gura Tigrului este de 600 de stadii (111 km). Aproape de gura acestuia se află un sat, Susiana[233], la 500 de stadii (92,50 km) depărtare de Susa. De la gura Eufratului şi pînă la Babylon, navigaţia pe fluviu în sus are loc printr-o regiune bine populată, pe un parcurs de peste 3 000 de stadii (555 km). Onesicritos[234] susţine că amîndouă se varsă în lac, atît Eufratul cît şi Tigrul, apoi Eufratul, ieşind iarăşi din lac, se varsă în mare printr-o gură proprie.

6 Odată traversate trecătoritle uxiilor dinspre Persia se ivesc în cale mai multe alte trecători de străbătut; pe acestea şi Alexandru cel Mare le-a trecut cu forţa, parcurgînd regiunea pe la Porţile Persane[235] şi prin alte părţi; el s-a grăbit să vadă locurile cele mai importante şi depozitele tezaurelor care s-au umplut în atîta amar de vreme în care perşii au perceput tributul în Asia. Alexandru a traversat mai multe rîuri care brăzdează ţara şi coboară în Golful Persic. Căci după Choaspes se întîlnesc rîurile Copratas[236] şi Pasitigris, care, de asemenea, curge din Uxia. Mai este şi rîul Kyros[237], ce brăzdează aşa-numita Coiie Persia sau Persia depre-sionară trecînd pe lîngă Pasargadai; după numele acestui rîu, regele şi-a schimbat numele, din Agrada-tas, în acela de Cyrus. Chiar pe la Persepolis, Alexandra a traversat Araxes[238]. Persopolis era oraşul cel mai frumos construit, după Susa, şi foarte mare, avînd palate vestite, mai cu seamă prin măreţia comorilor aflate în ele. Araxes curge din Paraitakena; cu el îşi uneşte apele rîul Medos[239], coborînd din

* Lacună în text.

Media. Aceste rîuri curg printr-o vale cultivată ce produce de toate; ea se învecinează cu Carmania şi cu părţile răsăritene ale regiunii, la fel ca Persepolis 730 însuşi. Alexandru a incendiat palatele regale din Persepolis răzbunîndu-i pe eleni, deoarece şi templele şi oraşele acestora au trecut prin focul şi sabia perşilor.

7 După aceea (Alexandru) a sosit la Pasargadai; şi acest oraş a fost reşedinţă regală în vechime. Aici el a văzut şi mormîntul lui Cyrus, într-un parc: arăta ca un turn nu prea înalt, acoperit de arbori deşi, în partea de jos gol, în cea de sus avînd o cameră şi o incintă cu o intrare foarte îngustă. Aristo-bulos[249] zice că el a pătruns înăuntru prin această intrare, la porunca regelui Alexandru, şi a împodobit mormîntul. A văzut acolo un pat de aur şi o masă cu pocale, precum şi un sarcofag de aur, multă îmbrăcăminte şi podoabe din pietre preţioase. La prima vizită acestea le-a văzut. Mai tîrziu, mormîntul a fost jefuit şi lucrurile celelalte, cărate, patul a fost doar sfărîmat, la fel şi sarcofagul, fiind mişcat de la locul său leşul, lucru prin care s-a văzut că era fapta unor tîlhari şi nu a satrapului, deoarece au fost lăsate pe loc lucrurile care nu se puteau transporta uşor. Aceasta s-a întîmplat, cu toate că există o pază formată din magi, care primesc drept alimente cîte o oaie pe zi şi cîte un cal pe lună.

Expediţia îndepărtată a oştirii lui Alexandru la Bactra şi la indieni a prilejuit ivirea multor altor ştiri noi, printre care şi aceasta a fost una dintre noutăţile obişnuite. Aşa a spus Aristobulos[241] care menţionează şi inscripţia de pe mormînt după cum urmează: „O, omule, eu sînt Cyrus[242], care le-am do-bîndit perşilor o mare împărăţie şi am fost rege al Asiei; să nu-mi invidiezi, aşadar, mormîntul". Onesicritos[243] a precizat că turnul avea zece încăperi suprapuse. în încăperea cea mai de sus se afla Cyrus. Inscripţia era în limba greacă, săpată însă în caractere persane: „Aici zac eu, Cyrus, regele regilor". Şi alta în limba persană cu acelaşi conţinut.

8 Onesicritos"[44] consemnează şi următoarea inscripţie de pe mormîntul lui Darius: „Eram prieten pentru prieteni; am fost cel mai bun arcaş; am fost un vînător iscusit; toate am putut să le fac". Aristos din Salamina[245] este mult mai tînăr decît aceşti autori; el spune că turnul cu mormîntul lui Cyrus avea două încăperi suprapuse şi era mare; a fost construit în vremea cînd perşii au preluat puterea (mezilor); mormîntul avea pază; epitaful era în limba greacă şi altul în limba persană cu acelaşi conţinut. Cyrus le-a acordat cinste pasargazilor, pentru că aici a biruit în ultima bătălie pe Astyages Medul[246], cînd a trecut în puterea sa împărăţia Asiei; de aceea el a întemeiat la ei un oraş şi a construit un palat regal în amintirea biruinţei.

9 Toate monezile din Persia Alexandru le-a transportat la Susa care şi aşa era plină de tezaure şi podoabe. Dar nici acest loc nu l-a considerat reşedinţa sa regală, ci Babylonul, şi nutrea gîndul ca pe acesta să-l înfrumuseţeze. Căci şi aici se aflau tezaure. Se spune că, în afara comorilor din Babylon şi a celor din tabere, care n-au fost cuprinse în aceste sume, tezaurele din Susa şi cele din Persia au fost evaluate la 40 000 de talanţi; unii vorbesc chiar de 50 000. Alţii spun că toate tezaurele adunate de pretutindeni în Ecbatana au atins suma de 180 000 de talanţi. Cei 8 000 de talanţi care au fost aduşi odată cu Darius, pe cînd acesta fugea din Media, au fost jefuiţi de ucigaşii lui.

10 Alexandru a preţuit mai presus de toate Babylonul[241], văzîndu-l că depăşeşte alte oraşe în mărime, dar şi în alte privinţe. Susida, deşi este înfloritoare, are aerul sufocant şi fierbinte şi mai cu seamă în jurul oraşului, după cîte spune acelaşi (Aristobulos). Şopîrlele şi şerpii, în plină vară, cînd soarele este la amiază, n-apucă să traverseze străzile din oraş, ci ard în mijlocul drumului, ceea ce nu se întîmplă nicăieri în Persia, cu toate că aceasta se află mai la miazăzi. Băiţele puse la soare cu apă rece se încălzesc imediat, iar orzul împrăştiat la soare sare la fel ca cel rumenit în cuptor. De aceea şi pe plafonul

caselor localnicii puneau doi coţi (0,887 m) de pămînt. Din cauza greutăţii acestuia, ei erau nevoiţi să-şi construiască locuinţele înguste şi înalte, căci, lipsindu-le grinzile lungi, aveau totuşi nevoie de case înalte din cauza căldurii înăbuşitoare. Un fenomen aparte se petrece aici cu grinzile de palmier. Deoarece sînt rezistente, cînd îmbătrînesc, nu se îndoaie în jos, ci se curbează în sus sub greutate şi astfel susţin mai bine acoperişul. Cauza arşiţelor de aici, după cîte se spune, este faptul că, dinspre miazănoapte, regiunea este dominată de munţi înalţi care opresc toate vînturile boreale. Acestea, suflînd dinspre munţi pe sus, nu ating cîmpiile de la poale ci trec în părţile de miazăzi ale Susidei; astfel această regiune duce lipsă de vînturi, chiar şi atunci cînd vînturile etesiene răcoresc restul pămîntului pîrjolit de arşiţe.

11 Susida este atît de roditoare în grîne, încît la cîmpie produce şi orz şi grîu, însutit, ba prin unele locuri chiar două sute da sută; de aceea aici nici nu se taie brazde dese, pentru că rădăcinile înde sate împiedică dezvoltarea plantei. Viţa de vie, care nu era cultivată înainte, o plantară macedonenii şi aici şi la Babylon, fără să-i facă gropi, ci înfigînd în
732 pămînt pari cu capătul de fier, apoi, scoţîndu-l, vîrau îndată în locul lor butaşi. Aşa este, deci, regiunea din interior. Ţărmul este mlăştinos şi lipsit de porturi. De aceea şi spune Nearchos[248] că nici călăuze din partea locului n-a găsit cînd a trecut cu flota pe Ungă acel ţărm în Babylonia, din India, deoarece nu avea locuri de acostare, nici n-a putut procura oameni cunoscători ai locurilor care să-i călăuzească.

12 Cu Susida se învecinează acea regiune a Babyloniei care a fost numită mai întîi Sitakene[249], mai tîrziu ApoUoniatis. Mai sus de amîndouă regiunile despre care vorbim, de la miazănoapte pînă la răsărit, locuiesc elymaii[230] şi paraitakenii[251], neamuri de tîlhari ocrotite de asprimea munţilor. Mai mult, paraitakenii le stau oarecum în circă apolloniaţilor, cărora le şi pricinuiesc cele mai multe neajunsuri. Elymaii sînt o pacoste şi pentru apolloniaţi, şi pentru

susieni, dar cu elymaii se războiesc şi uxii; aceasta, mai puţin în prezent, după cîte se pare, datorită puterii părţilor, sub ascultarea cărora se află toţi cei de pe acele meleaguri. De aceea, cîtă vreme părţii au o situaţie bună, o duc bine şi supuşii lor, cu toţii; dar cînd provoacă răzmeriţă, ceea ce se întîmplă adesea, chiar şi pe vremea noastră, mereu altfel şi altfel se petrec lucrurile şi nu pentru toţi la fel. Căci în vreme ce unora tulburările le-au priit, altora le-au căzut potrivnice aşteptării lor. Aşa este, deci, ţara Persiei şi Susiana.

13 Obiceiurile persane sînt aceleaşi şi la aceştia şi la mezi şi la alte mai multe neamuri despre care au vorbit mai mulţi[252]. Totuşi avem şi noi de spus unele lucruri potrivite subiectului. Perşii nu înalţă statui şi altare, jertfesc într-un loc înalt, socotind cerul drept Zeus. Cinstesc şi soarele, pe care îl numesc Mithra[253], precum şi Luna, Afrodita, focul, pă-mîntul, vînturile şi apa. Aduc jertfe într-un loc curat, rugîndu-se şi aşezînd victima alături încununată. După ce magul care îndeplineşte jertfa taie victima în bucăţi, luîndu-şi fiecare partea sa, pleacă cu toţii, nelăsînd nimic pentru zei. Căci zeul, spun ei, are nevoie de sufletul victimei, de nimic altceva. Totuşi pun pe foc, după cum spun unii, o mică părticică de membrană abdominală.

14 într-un fel deosebit aduc perşii jertfe focului şi apei, focului, punînd lemne uscate pe el fără scoarţă şi turnînd pe deasupra grăsime; apoi, vărsînd ulei, ie aprind, fără să sufle, ci ventilîndu-1; pe cei ce suflă în foc sau pe cei care aruncă un leş în foc ori o murdărie pedeapsa cu moartea îi aşteaptă. Apei îi jertfesc astfel: ducîndu-se la un lac sau la un rîu sau la un izvor, sapă o groapă în pămînt şi asupra ei sugrumă animalul, păzindu-se ca nu cumva 733 vreun strop de apă din apropiere să se mînjească cu sînge, şi astfel s-o spurce. Apoi, înşirînd carnea pe lemn de myrt sau de dafin, magii o ating cu vergele subţiri şi o descîntă, stropind-o cu ulei amestecat cu lapte şi miere, nu peste foc nici peste apă, ci pe pă-

ptint. Descîntecele le rostesc multă vreme, ținînd în mîini o legătură de nuiele subțiri de myrt.

15 In Cappadocia (căci acolo este un mare număr de magi, care se numesc şi „fochişti", şi un mare număr de temple ale zeilor persani), nici nu jertfesc cu cuțitul, ci cu o bucată de lemn, lovind animalul ca şi cînd i se dă cu măciuca în cap. Sînt şi temple [a]k focului, nişte locuri îngrădite considerabile. In [m]ijloeul lor se află un altar, pe care este multă cenuşă şi foc nestins, păzit de magi. Venind zilnic [a']ci, magii descîntă aproape o oră ținînd mănunchiul de nuiele în fata focului, înfăşurați în turbane de

care coboară pe cele două laturi ale feței pînă ce le acoperă buzele. Aceleaşi ritualuri au fost rîn-duite şi în templele zeiței Anaitis şi în ale zeului Oftianos[254], care au şi incinte sacre, şi statuia lui Oflianos se poartă în procesiune. Acestea le-am văzut noi înşine, celelalte sînt relatate în istorii, la fel Şi cele ce urmează.

16 în rîuri, perşii nici nu urinează, nici nu se [s]Pală, tot astfel, nu spală rufe, nu aruncă înăuntru [Vr]eun leş, nici alte lucruri socotite a fi necurate. Oricărui zeu îi aduc jertfe, ei se roagă mai întîi focului.

17 Perşii sînt conduşi de regi din aceeaşi dinastie. Cirie nu li se supune este azvîrlit, după ce i se taie [ca]Pul şi un braț. Iau mai multe soții în căsătorie şi î[n] acelaşi timp țin mai multe concubine pentru a [a] avea mai mulți copii. Înşişi regii oferă răsplăți [a]n de an pentru naşterea de prunci numeroşi. Copiii, pînă la patru ani, nu se aduc în fața tatălui. Căsătoriile se celebrează la începutul primăverii echinoc-țial[e]; logodnicul se înfățişează la nuntă după ce a [m]îrtcat mai întîi măr sau.măduvă de cămilă, altceva niniic în ziua aceea.

18 De la vîrsta de 5 la 24 de ani, perşii învață să tragă cu arcul, să arunce cu lancea, să călărească, [sa] spună adevărul. La studii au parte de profesori dintre cei mai învățați, care împletesc în explicații Şi Unele poveşti, potrivindu-le nevoii; ei înfățişează isprăvile zeilor şi ale bărbaților străluciți, acompa-

niindu-le de cîntec sau şi fără cîntec. îi adună pe copii într-un singur loc, bătînd în obiecte de aramă şi trezindu-i înaintea zorilor pentru instrucţia armelor sau pentru vînătoare. In fruntea a cîte 50 de copii ei desemnează ca şef pe unul din fiii regelui sau ai satrapului şi poruncesc să-1 urmeze pe acesta care o ia la fugă, fixîndu-le o limită a concursului 734 cam la 30 sau 40 de stadii (5,55 km sau 7,40 km). Copiii pretind şi explicaţia fiecărui lucru învăţat, exersîndu-^şi totodată şi vocea, respiraţia şi plămînul şi călindu-se împotriva arşiţei, a frigului, a ploilor, îi învaţă să treacă prin torente de apă astfel încît să nu-şi ude armele şi hainele; sînt deprinşi să pască turmele şi să doarmă pe cîmp, să mănînce poame pădureţe, cum sînt conul de brad, ghinda, perele pădureţe. (Aceştia se numesc cardaci, deoarece trăiesc din jafuri, căci carda înseamnă „bărbătesc" şi „războinic".) Mîncarea lor zillinică, după instrucţie, este alcătuită din pîine, turtă de orz, arpacaş, carne friptă şi fiartă în apă; ca băutură, apa. Vînează ţintind de pe cal cu lancea şi cu săgeţi şi aruncînd cu praştia. La exerciţiile de după amiază, ei plantează pomi, taie rădăcini, făuresc arme, torc in şi împletesc plase. Copiii nu se ating de vînat, ci obiceiul este să-1 ducă acasă nevătămat. Regele oferă premii pentru probele de alergare şi pentru celelalte probe prevăzute în pentathlon. Copiii se împodobesc cu aur, punînd mare preţ pe aspectul lui roşu ca focul. Aşa se explică de ce ei nu apropie aurul de mort, după cum nu apropie nici focul, dintr-o veneraţie faţă de acestea.

19 Perşii fac serviciu militar şi ocupă funcţii de comandant de la vîrsta de 20 de ani pînă la 50, înrolaţi în oastea de pedestraşi şi de cavalerie. De treburile pieţei se ţin departe, căci ei nici nu cumpără, nici nu vînd. Se înarmează cu scut în formă de romb, peste tolbe atîrnă securea sagaris şi o sabie scurtă, în jurul capului poartă turban ţuguiat, (iar pe piept), zale cu solzi. Ca veşminte, conducătorii îmbracă pantaloni largi din trei rînduri de stofă

numiți anaxyrides, o tunică cu mîneci din stofă dublă şi lungă pînă la genunchi, o cămaşă albă pe dinăuntru, brodată în partea superioară, vara, mantie purpurie sau violetă, iarna, înflorată, turbane, asemănătoare cu ale magilor, o pereche de sandale ce cuprind toată laba; mulțimea poartă tunică dublă pînă la mijlocul pulpei şi o bucată de stofă înfăşurată în jurul capului; fiecare are arc şi praştie. Perşii se ospătează luxos, aducînd la masă mădulare întregi şi mîncăruri multe şi variate. O strălucită podoabă realizează şi din aşternutul mesei, cu pocale şi alte vase care sclipesc de atîta aur şi argint.

20 Cele mai importante hotărîri le iau în aburii vinului şi le consideră mai sigure decît pe cele puse la cale cînd sînt treji. Cînd perşii se întîlnesc în drum unii cu alții, cunoscuții şi cei egali în rang se apropie şi se sărută. Cînd se întîlnesc cu unii infe riori în cinstire, îşi scot bărbia în afară şi aici pri mesc sărutul. Cei care sînt şi mai prejos, se înclină
735 numai. îşi înmormîntează morții, înfăşurînd în ceară trupurile lor; pe magi nu-i îngroapă, ci îi lasă ca hrană păsărilor. Acestora şi mamelor li s-a rezervat prin lege ca o cinste patriotică să li se acorde acest sfîrşit. Acestea sînt obiceiurile lor.

21 Mai sînt totuşi şi următoarele datini dintre cele obişnuite. La Susa fiecărui rege i s-a construit o lo cuință pe cetățuia oraşului, i s-au făurit tezaure şi depuneri din birurile în vigoare, ca semne ale unei chibzuite gospodăriri; or de pe țărm, birul practicat este argintul, din inima uscatului, bunurile pe care le produce fiecare regiune, încît se adună şi vopsele şi leacuri şi păr (sau) lînă ori altceva asemănător, la fel şi vite de turmă. Cel care a rînduit impozitele a fost Darius — cel cu mîna lungă, şi cel mai fru mos dintre oameni, în afară de lungimea brațelor şi a mîinilor pînă la cot, pentru că acestea atingeau chiar genunchii —. Cel mai mult aur şi argint se depozitează în bijuterii; în monezi, nu prea mult, în afară de daruri şi de unele depuneri în cămile. Ei socotesc că este deajuns să aibă atîtea monede

cîte sînt de trebuinţă, de aceea nici nu bat decît âtîtea monede cîte să acopere cheltuielile[253].

22 Cele mai multe obiceiuri persane se disting prin cumpătare. Doar regii lor, din cauza averii, au alunecat spre lux astfel că au ajuns să-şi aducă cereale tocmai din Assos[256] al Eolidei, vin chalybo-nian[257] din Syria, apă din Eulaios, care este cea mai uşoară apă din toate, astfel încît apa în greutatea unei drahme este mai uşoară decît o cotylă attică[258].

23 Din întîmplare, pentru greci, perşii sînt cei mai vestiţi barbari, deoarece nici unele dintre celelalte neamuri care au stăpînit Asia n-au supus pe eleni; de altfel înainte nici nu i-au cunoscut barbarii pe eleni, nici elenii pe barbari decît, în mică măsură, din auzite şi de la distanţă. Homer n-a cunoscut nici stăpînirea syrienilor, nici pe a mezilor. Căci altfel n-ar fi trecut sub tăcere comorile din Babylon, din Ninos[259] şi din Ecbatana, cîtă vreme pomeneşte de Theba Egiptului, despre averile ei şi despre cele ale Feniciei. Perşii au fost primii care au supus pe eleni. Şi lydienii i-au supus, dar aceştia n-au ajuns stăpîni peste întreaga Asie, ci numai peste o mică parte a ei, de dincoace de Halys, şi aceasta, pentru scurtă vreme, pe timpul domniei lui Cyrus şi a lui Alyattes. Cu toate că lydienii şi-au dobîndit o oarecare glorie, ea le-a fost luată de perşi care i-au biruit. Perşii, îndată după ce au distrus[260] puterea mezilor, i-au învins şi pe lydieni şi i-au adus sub ascultarea[261] lor pe elenii din Asia. Mai tîrziu, ei au trecut şi în Elada şi, chiar după ce au fost biruiţi[262] în multe confruntări, au continuat totuşi să stapînească Asia pînă în regiunile ei maritime, pînă 736 cînd au fost bătuţi de macedoneni[263].

24 Cel care le-a făurit o împărăţie a fost Cyrus. Urmaşul lui Cyrus a fost fiul său, Cambyses[264], care a fost înlăturat de magi[265]. Pe magi i-au doborît cei şapte perşi care au încredinţat domnia lui Darius[266] al lui Hystaspes. Urmaşii acestuia şi-au încheiat dinastia prin Arses[267], pe care <l-a ucis Bagoos eunucul, înscăunînd rege pe Darius[268], care nu se trăgea din neam de regi. Cînd Alexandru cel Mare l-a răstur-

nat pe Darius, acesta avea 10 sau 11 ani de domnie. Apoi stăpânirea Asiei, împărțindu-se între mai mulți urmași și între urmașii acestora, s-a fărîmițat mult; ea a ținut cam 250 de ani. Astăzi, perșii sînt de sine-stătători, dar regii lor ascultă de alți regi, mai înainte, de regii macedoneni, în prezent[269], de regii părți.

CARTEA A XVI-A

REZUMAT

Cartea A XVI-A cuprinde ţara assyrienilor, în care se află Babylonul şi Nisibis, oraşe foarte mari, precum şi Adiabene, Mesopotamia, întreagă Syria, Fenicia, Palestina, Arabia toată şi părţile Indiei care se învecinează cu Arabia, regiunea sarakenilor, numită Skenite şi toate regiunile aşezate pe Ungă Marea Moartă şi Marea Roşie.

CAPITOLUL 1

1 Cu Persia şi cu Susiana se învecinează assyrie-nii; numele Assyriei îl poartă Babylonia şi un teritoriu întins din jurul ei, din care face parte şi Atu-ria[1]; în ultima sînt cuprinse Ninos[2], Apolloniatis, Elymeis, Paraitakai şi Chalonitis de lingă muntele .Zagron[3], cîmpiile din jurul oraşului Ninos, Dolo-mene, Calachene, Chazene, Adiabene[4] şi neamurile Mesopotamiei din preajma gordyailor şi a mygdo-nilor[5] de lîngă Nisibis[6] pînă la Podul[7] de peste Eufrat şi pînă dincolo de Eufrat; este vorba de o regiune întinsă pe care o stăpînesc arabii şi cei care sint numiţi de contemporani în particular syrieni[8], 737 pînă la cilicieni, la fenicieni, la iudei şi la marea din părţile Mării Egiptului şi a Golfului Issicos.

2 Numele syrienilor pare că se întindea în vechime din Babylonia pînă la Golful Issicos, iar din acest golf, pînă la Pontul Euxin. Cele două ramuri de cappadoci, atît cei de lîngă Taurus cît şi cei din Pont, se cheamă pînă astăzi leucosyri[9] („syrienii albi"), ca şi cum ar exista şi unii syrieni negri; ei sînt aşezaţi dincolo de Taurus. Vorbesc de Taurus extinzîn-du-i numele pînă la Amanos[10]. Cei care scriu despre

domnia syrienilor, cînd spun că mezii au fost nimiciți de perşi, iar syrienii, de mezi, nu vorbesc de alți syrieni, ci doar de cei care şi-au statornicit reşedința regală în Babylon şi în Ninos. Dintre aceştia, Ninos[11] era cel care a întemeiat oraşul Ninos în Aturia, iar soției lui, Semiramida[12], care l-a urmat la tron, i se datorează întemeierea Babylonului. Aceştia au stăpînit Asia. Iar operele Semiramidei sînt mai multe altele în afara celor din Babylon; ele se văd aproape în toate regiunile care aparțin acestui continent; aşa sînt tumulii zişi ai Semiramidei, apoi cetățile, nişte construcții fortificate cu galerii interioare, cu conducte şi trepte; la fel, unele canalizări ale rîurilor şi ale lacurilor, construcțiile de drumuri şi de poduri. Aceşti regi au lăsat urmaşilor lor o împărăție pînă la teritoriul lui Sarda-napallos şi Arbakes[13]. Mai tîrziu, împărăția lor a trecut în puterea mezilor.

3 Oraşul Ninos a fost distrus îndată după înfrîn-gerea syrienilor. Era mult mai mare decît Babylo-nul, fiind aşezat într-o cîmpie a Aturiei. Iar Aturia se învecinează cu meleagurile Arbelei[14] avînd ca hotar între ele rîul Lycos. Arbela aparține Babylo-niei şi regiunile din jurul ei. Cîmpiile Aturiei de peste Lycos împrejmuiesc oraşul Ninos. în Aturia se află satul Gaugamela[15], în care s-a întîmplat să fie biruit Darius şi astfel să-şi piardă domnia. Acesta este, deci, un loc şi un nume vestit. Tălmăcit, în-seamnă „Casa cămilei". Aşa l-a numit Darius al lui Hystaspes, cînd a dăruit această posesiune cămilei care, în mod deosebit, s-a ostenit cu el parcurgînd drumul prin pusta Sciției şi purtînd bagajele în care se aflau şi alimentele regelui. Macedonenii, vă-zînd acest sat neînsemnat, iar Arbela, o localitate vrednică de pomenit, fundată, după cîte se spune, de Arbelos[16] al lui Athmoneus, au răspîndit zvonul că şi bătălia şi victoria au avut loc în preajma Arbelei şi aşa au transmis-o scriitorilor.

4 După Arbela şi dincolo de muntele Nicatorion[17] („Muntele Victoriei") — nume dat de Alexandru cel

Mare după ce a ieşit victorios în bătălia de la Arbela —, se întîlneşte rîul Capros[18], la aceeaşi distanţă de Arbela la care se află şi Lycos; regiunea se 738 cheamă Artakene[19]. Prin apropierea Arbelei se află şi oraşul Demetrias[20], apoi un izvor de bitumen, rugurile, templul Anaiei (Anaitidei), Sadracai[21], reşedinţa regală a ilui Darius, al lui Hystaspes, Kypa-risson („Crîngul de chiparoşi"[22]) şi podul de peste Capros, care se află în ţinuturile din vecinătatea Seleuciei şi a Babylonului.

5 Babylonul[23] însuşi este aşezat într-o cîmpie; perimetrul zidului său este de 365 de stadii (67,525 km), grosimea de 32 de picioare (9,462 m), înălţimea dintre turnuri, de 50 de coţi (22,18 m), iar a turnurilor, de 60 de coţi (26,616 m); drumul de pe zid (este aşa de lat) încît trăsurile cu cai trec uşor una pe lîngă alta din sensuri opuse. De aceea şi acest zid se numără printre cele şapte minuni ale lumii, la fel şi grădina suspendată[24], în formă de pătrat, care are fiecare latură de 4 plethre (123,332 m). Această grădină se află pe nişte platforme boltite aşezate pe stîlpi în patru muchii, supraetajaţi. Stîlpii sînt scobiţi pe dinăuntru şi umpluţi cu pămînt, astfel că se pot pune în ei puieţi de arbori dintre cei mai înalţi, fiind construiţi din cărămidă arsă şi din bitumen, de altfel nu numai stîlpii, ci şi bolţile şi platformele. Cel mai înalt planşeu are o scară de urcuş pe lîngă care sînt fixate şi nişte conducte; prin ele, oameni anume rînduiţi fac ca apa din Eufrat să urce mereu în grădină. Căci fluviul curge prin mijlocul oraşului lat de un stadiu (185 m), iar grădina e suspendată deasupra fluviului. Aici se află şi mor-mîntul lui Belos[25], astăzi distrus, pe care 1-a răvăşit Xerxes, după cîte se spune; era o piramidă în patru colţuri din cărămidă arsă, înaltă ea însăşi de un stadiu (185 m), tot de un stadiu era fiecare din laturi. Alexandru cel Mare a vrut s-o restaureze, dar cerea muncă multă şi îndelungată (căci numai molozul care trebuia cărat era o treabă de două luni pentru 10 000 de bărbaţi), încît n-a apucat să ducă

la capăt munca începută. Căci în curînd regele s-a îmbolnăvit şi a murit, iar dintre urmaşi nimeni nu s-a mai preocupat (de această lucrare). Dar şi celelalte podoabe ale oraşului s-au împuţinat şi le-au dărîmat, pe unele perşii, pe altele timpul şi nepăsarea macedonenilor în legătură cu astfel de lucrări, şi mai ales după ce Seleucos Nicator a zidit Seleucia de pe Tigru[26], în apropierea Babylonului, cam la 300 de stadii (55,50 km) depărtare de acesta. Căci atît acest Seleucos cît şi toţi urmaşii lui au depus tot zelul pentru noul oraş şi în el şi-au mutat reşedinţa regală. Ba, în prezent, Seleucia este mai mare decît Babylonul, iar acesta din urmă a ajuns pustiu în cea mai mare parte, încît despre el n-ar avea de ce să ezite cineva să repete cuvintele pe care le-a rostit un poet comic despre Megalopolis al Arcadiei:

„E un mare pustiu Oraşul Mare" (Megalopolis).

Datorită rarităţii pădurilor, construcţiile caselor de [739] aici se fac din lemn de palmier care se foloseşte şi pentru grinzi şi pentru bîrne; în jurul stîlpilor constructorii pun funii răsucite din papură pe care, un-gînd-o, o vopsesc în diferite culori, iar porţile le ung cu bitumen. Sînt înalte şi porţile şi casele, toate fiind cu boltă, din lipsa lemnului. Căci regiunea, în cea mai mare parte a ei, e lipsită de copaci, avînd doar arbuşti, afară de palmier. Acest copac este foarte răspîndit şi în Babylonia; mult este şi în Susa şi pe ţărmul Persiei şi în Carmania. Argila nu o folosesc; căci nici de ploi nu au parte. Construcţia locuinţelor este asemănătoare cu cea din Susa şi din Sitakene.

6 In Babylon s-a înfiinţat un adăpost pentru filosofii indigeni numiţi caldeeni, care sînt preocupaţi mai mult de astronomie. Unii din ei pretind chiar că prezic viitorul, după naştere; pe aceştia însă nu-i acceptă ceilalţi. Există şi un trib al caldeenilor şi o regiune a Babyloniei populată de ei, aflată în vecinătatea arabilor şi a mării numite a perşilor. Sînt, de asemenea, mai multe categorii de astronomi cal-

deeni; unii se cheamă orcheni, alţii borsippeni şi mai mulţi alţii, care stabilesc tot alte şi alte dogme în legătură cu aceleaşi lucruri, după preferinţe. Unii dintre aceşti bărbaţi sînt pomeniţi cu numele, cum sînt matematicienii, ca, de pildă, Kidenâ, Naburiami şi Sudinu[27]. Dar şi Seleucos[28] din Seleucia este caldean şi mai mulţi alţi bărbaţi de seamă.

7 Borsippa[29] este oraşul sfînt al Artemidei şi al lui Apollon, un mare centru de prelucrare a inului. Oraşul e plin de lilieci, mult mai mari ca cei din alte părţi. Se prind pentru a fi consumaţi şi se mu-rează.

8 Ţara babilonienilor este împrejmuită dinspre răsărit de susieni, elimai şi paraitakeni, la miazăzi, de Golful Persic şi de caldeeni, pînă la arabii meseni[30], la apus, de arabii corturari pînă în Adiabene şi Gordyaia, la miazănoapte, de armeni şi mezi, pînă la Zagron şi la neamurile din preajma acestuia.

9 Babylonia este brăzdată de mai multe rîuri, cele mai mari dintre ele fiind Eufratul şi Tigrul. După rîurile indiene, acestea ocupă al doilea loc ca mărime, după cîte se spune, în părţile sudice ale Asiei. Amîndouă sînt navigabile de la mare în sus, Tigrul, pînă la Opis[31] şi la Seleucia de astăzi (Opis este un sat care serveşte ca tîrguşor locurilor din jur), Eufratul, pînă la Babylon, pe o distanţă de peste 300
de stadii (55,50 km). Perşii, vrînd anume să împie- 740 dice navigaţia pe fluviu în sus de teama unor invazii din afară, au construit cataracte artificiale. Alexandru cel Mare, urcînd peste cîte i-a fost cu putinţă, pe celelalte le-a distrus şi mai cu seamă pe cele pînă la Opis. El s-a îngrijit şi de canale. Căci Eufratul inundă la începutul verii, încă din primăvară, cînd se topesc zăpezile din Armenia, încît e silit să facă lacuri şi să acopere ogoarele, dacă nu i s-ar devia în şanţuri şi canale cursul ce creşte peste măsură, şi apa excedentară, la fel ca în Egipt apa Nilului. Din această cauză s-au născocit canalizările. Dar este nevoie de multă muncă pentru întreţinerea lor, căci terenul e jos, moale şi cedează repede, încît uşor este săpat de torenţi; apele dez-

tîmplă o nouă revărsare a ~i * aC6Sta, Se în~
cîmpiile de pe litora s7 cl$_{e}$Zfl "*? ?** peste
m ele creşte stufăriş LZ f H " ŞmlaiŞtini=
tot felul de vase de treS l dm , car% se împletesc sînt destinate
pentru ff SC<?ea dlntre ele care tumen, cele pentru a1t?L u U"g "
P realabi l cu bi-
Ple- Se mai^ac din trest e^{6} ! H * foI0SeSC Sim~
asemănătoare cu nistTM -?1 PmZ6 pentru corăbii
turi de papură ? ogoJlm sSU'cu alte ^eti-

10 Negreşit nu e cu mitin+s -
săvîrşire o astfel de inundat" "" T^^ ? oU de~
cu putinţă (în asPm P - ! aCorda tot a Ju torul
unor'buni c&KFS^jg^ fV^
baterea viiturilor, prin ba ra ^ ^ Com~
umplerii şanţurilor cu n ă m n ' ? *? !mPiedicarea
nalelor şi deschidereaguVZ' iST? desfundarea ca,,
uşoară, stăvilirea însă desfundarea este mai
muncă! Cum'pămînTu SeaSt ** ^ ** de nu suportă nămolul cTs
a L ^ £" moale, el făcîndu-i loc e căra * , mamadlt Peste el, ci, face
astfel gura^Slu glu^ ^^ ?lmente. într-adevăr e nevoie ^ n ^ teraSa_
la închiderea şanţurilep™ **Tlf F***** dm ele toată apa. Căci
vara rS/ ~ SknU CWgă turi, face ca şl rîul â sTce Tj ^ ^ din ^ nu poate
alimenta la timn sânt TÎ 'f SC3de, el mai vara este mai m»r
şa^unle derivate şi toc-
giunea e b^Td^S1^ e^**5T«* -
nici o deosebire dacă roade£ ^ f^ r, ,,U 6
puhoiul apelor, sau că pie din V g îneCate de
cetă. Totodată si navi^S ^ 3pei Şi de se~
mare trebuinţă est* îm -P Do lU in sus, care e de
fenomene ^T£££?* ^7 * °? *"*
«e asigurată, dacă nu se deschidă /" ^^ Să
lelor şi nu se închid tot ^ f^ Cana,,
nu se măsoară mereu ca,,Xi. T** la fel, d&Că nici să crească, nici să
Sf ^^ Ca"** din ele

11 Aristobulos[32] spune că însuşi Alexandru cel 741
Mare, navigînd pe rîu în sus şi cîrmuind el vasul,
a inspectat canalele şi le-a desfundat cu oamenii săi numeroşi care îl însoţeau, de asemenea, a barat unele guri, pe altele le-a deschis. Observînd că un anumit canal, care se întindea cel mai mult spre mlaştinile şi lacurile dinspre Arabia, are gura greu de întreţinut şi nu poate fi barată cu uşurinţă din pricina pămîntului nerezistent şi moale, a deschis o altă gură nouă, alegînd un teren stîncos la 30 de' stadii (5,55 km) mai departe şi pe acolo a schimbat albia. Acestea le-a făcut totodată şi dintr-o prevedere, ca nu cumva Arabia, în care pătrunderea era foarte anevoioasă, să fie acoperită de lacuri şi mlaştini, lăsînd aspectul unor insule din cauza marii întinderi de apă. Alexandru avea de gînd să cucerească Arabia şi pentru aceasta a şi construit o flotă şi staţiuni navale; după ce şi-a făurit corăbii, unele, în Fenicia şi în Cipru, pe care le-a transportat ca piese prinse numai în cuie pînă la Thapsacos[33], cale de şapte zile, le-a coborît apoi pe fluviu în jos pînă la Babylon; altele au fost construite în Babylonia, din chiparoşii care cresc în dumbrăvile şi parcurile de acolo. Căci în acele părţi sînt rare pădurile, iar la ■cossai[34] şi la alte neamuri este cu totul modestă sursa lemnului. Cauza războiului pe care a născocit-o Alexandru ca pretext, zice Aristobulos[35], a fost faptul că, dintre toate popoarele, numai arabii n-au trimis soli la el, dar, de fapt, din dorinţa de a deveni stăpîn peste toate popoarele. Şi cînd a auzit că arabii cinstesc numai doi zei, pe Zeus şi pe Diony-sos, care dăruiesc (oamenilor) cele mai importante mijloace de trai, Alexandru s-a gîndit că el va fi cinstit ca al treilea zeu, deoarece, după ce îi va birui, le va dărui libertatea strămoşească de care se bucuraseră înainte. Aceste lucrări le-a săvîrşit Alexandru la canale şi totodată a scrutat mormintele regilor şi ale domnitorilor, pentru că cele mai multe se află în regiunea lacurilor.

12 Eratosthenes[36], vorbind de lacurile dinspre Ara
bia, dă următoarea explicaţie: apele, negăsind loc

de scurgere, şi-au deschis unele căi subterane şi s-au strecurat prin ele, pe dedesubt, pînă la coilesyri; ele ţîşnesc la suprafaţă în locurile din părţile Rino-corurei[37] şi a muntelui Casion[38] şi creează lacurile şi smîrcurile din acele părţi. Nu ştiu dacă ceea ce a spus Eratosthenes este convingător. Căci revărsările Eufratului care creează lacurile dinspre Arabia şi mlaştinile de acolo se află în apropierea mării perşilor, iar istmul care le desparte nu e nici mare, nici stîncos, încît apa mai degrabă pe aici ar fi putut 742 să forţeze ieşiri la mare, fie pe sub pămînt, fie la suprafaţa lui, decît să parcurgă mai mult de 6000 de stadii (1110 km), printr-un teren lipsit de apă şi atît de secetos, şi aceasta, cînd sînt munţi la mijloc, Libanul şi Antilibanul[39] şi Casion. Acestea sînt, prin urmare, relatările autorilor pomeniţi.

13 Polycleitos[40] pretinde că Eufratul nu se revarsă, deoarece curge prin cîmpii largi, iar dintre munţi, unii se află la 2000 de stadii (370 km) departe de el, în vreme ce munţii Cossaia[41], numai la 1000 (185 km); aceştia însă nu sînt prea înalţi, nici acoperiţi cu prea multă zăpadă şi nici dintre cei care provoacă zăpezii o topire masivă, căci vîrfurile acestor munţi se află înspre miazănoapte, dincolo de Ecbatana[42]; în părţile lor dinspre miazăzi, ramifi-cîndu-se şi lăţindu-se, ei scad mult în înălţime. în afară de aceasta, cea mai multă apă (din zăpezi) o primeşte Tigrul şi de aceea numai el inundă. Această ultimă afirmaţie rostită de Polycleitos este în mod limpede lipsită de orice noimă, deoarece Tigrul coboară în aceleaşi cîmpii, iar pomenitele culmi ale munţilor au şi unele inegalităţi; în locurile unde sînt mai proeminente părţile nordice, acolo sînt mai scunde cele sudice; iar zăpada nu se judecă numai după înălţimi, ci şi după climate; acelaşi munte este mai acoperit de zăpadă pe versantele lui nordice decît pe cele sudice şi îşi menţine mai multă vreme omătul pe acele laturi decît pe celelalte. Tigrul, aşadar, care-şi procură apa din cele mai sudice regiuni ale Armeniei, aflate în apropierea Babyloniei,

apă provenită din zăpadă care nu este prea multă, deoarece se găseşte pe coasta de miazăzi, este cel care inundă mai puţin. Eufratul primeşte apa de pe amîndouă versantele şi nu numai de pe un singur munte, ci de pe mai mulţi, după cum am arătat[43] în descrierea Armeniei, adăugind acolo şi lungimea fluviului, pe porţiunea cu care parcurge Armenia Mare şi cea Mică, apoi pe intervalul în care, traversînd munţii Taurus, înaintează pînă la Thapsacos, mărginind Syria de jos de Mesopotamia, şi, în sfîrşit, pe restul parcursului său pînă la Babylon şi la vărsarea sa, însumînd 36 000 de stadii (6 660 km) lungime. Asemenea probleme se ridică în legătură cu canalizările.

14 Ţara aceasta (a Babyloniei) produce orz cit nu produce nici o altă regiune (căci, după cîte se spune, productivitatea ei este de 300 la sută), iar celelalte venituri îi provin de la palmier, căci acest arbore îi procură şi pîine şi vin şi oţet şi miere şi făină; de asemenea, din palmier se fac tot soiul de împletituri. Apoi meşterii fauri în prelucrarea aramei foloseau boabele cerealelor în loc de cărbune; aceleaşi boabe muiate în apă se dădeau de mîncare boilor şi oilor. Se spune că există şi un cîntec persan în care se numără 360 de întrebuinţări ale cerealelor. Folosesc mai mult uleiul de susan, în vreme ce 743 în alte locuri se găseşte rar această plantă.

15 Se produce în Babylonia şi bitumen mult, despre care Eratosthenes[44] a vorbit astfel: „cel lichid, pe care (perşii) îl numesc naphtha, se produce în Susida, cel solid, care poate să se întărească, provine din Babylonia. Izvorul acestui bitumen se află aproape de Eufrat. Cînd fluviul inundă la topirea zăpezilor, şi acest puţ de bitumen se umple şi se scurge în fluviu; aici se încheagă în bucăţi mari bune pentru construcţiile de case care se fac din cărămidă arsă". Şi alţi autori spun că bitumenul lichid se produce în Babylonia. Despre cel solid am arătat[45] cît este de folositor mai ales la construcţiile de case. Ei spun că se fac şi nişte ţesături pentru bărci care, unse cu bitumen, se întăresc. Bitumenul

lichid, pe care-l numesc naphtha, are din întîmplare o natură cu totul curioasă. Căci de se apropie acest naphtha de foc, el stinge focul, dar dacă apropii de foc un corp uns cu bitumen, acel corp ia foc; să-l stingi cu apă nu-i cu putință (căci arde mai tare), doar dacă nu-i foarte multă, ci se stinge numai înăbuşit cu nămol, oțet, piatră acră şi vîsc. Se spune că Alexandru, spre încercare, a turnat din acest bitumen naphtha în baia unui copil şi a apropiat de el un opaiț. Era cît pe-aci să piară copilul în flăcări de n-ar fi stins focul imediat turnînd peste el foarte multă apă; numai aşa au salvat copilul cei ce stăteau în jurul lui. Posedonios[46] spune că dintre izvoarele de bitumen din Babylonia unele produc bitumen alb, altele negru. Unele dintre ele dau lichid divin sau sulfuric (mă refer la izvoarele de bitumen alb care stinge flăcările), altele însă scot la suprafață nişte vîscozități de bitumen negru, cu care ard opaițele în loc de ulei.

16 în vechime, Babylonul[47] era capitala Assyriei, în prezent este Seleucia de pe Tigru, cum i se zice. în apropierea ei se află un sat mare, numit Ctesiphon[48]. în acest sat şi-au aşezat regii părților reşe dința lor de iarnă, cruțîndu-i pe locuitorii Seleuciei ca să nu mai fie obligați să găzduiască mereu cete de sciți şi garnizoane militare. Prin forța părților, Ctesiphon s-a schimbat din sat în oraş şi, ca mărime, deoarece primeşte în incinta sa atîta lume, el pregă teşte toată pompa necesară regilor şi procură măr furile şi meşteşugurile de trebuință acestora. Căci aici au obiceiul să-şi petreacă iarna regii, datorită atmosferei plăcute a locului; vara şed la Ecbatana şi în Hyrcania, datorită prestigiului vechilor celebri tăți. Aşa cum numim Babylonia țara, tot astfel îi numim babylonieni pe bărbații proveniți din ea, nu după numele oraşului, ci după cel al țării, celor din
744 Seleucia li se spune mai puțin seleucieni, chiar dacă sînt de obîrşie din acest oraş, (cît babylonieni), cum este Diogenes[49], filosoful stoic.

17 Şi Artemita[50] este un oraş vrednic de pomenit, aflat la 500 de stadii (92,50 km) depărtare de Se-

leucia, mai mult în direcția răsăritului, ca şi Sita-kene. Căci şi aceasta este o regiune întinsă şi bogată, •situată între Babylon şi Susida, astfel că cei care călătoresc din Babylon la Susa prin Sitakene au de parcurs întreg drumul spre răsărit. Tot spre răsărit au de mers şi cei care pleacă din Susa spre inima Persiei prin Uxia, ca şi cei care călătoresc din Persia spre centrul Carmaniei. Căci Persia, fiind întinsă, mărgineşte Carmania dinspre (apus) ;şi miazănoapte. Cu Persia se învecinează Paraitakene şi Cossaia, pînă la Porțile Caspiene, a căror populație o formează unele neamuri de munteni şi de tîlhari. Cu Susida se învecinează Elymais[51], care, de asemenea, este o regiune de munte, în mare parte, populată de hoți. Vecine cu Elymais sînt locurile din jur de Zagron şi Media.

18 Cossaii sînt arcaşi în cea mai mare parte, de altfel, ca şi vecinii lor, muntenii, ținîndu-se mereu de jafuri. Căci au o țară mică şi săracă, încît sînt siliți să trăiască din bunurile altora. De aceea trebuie să fie puternici. într-adevăr, toți sînt războinici. Cînd elymaii au purtat război împotriva babylonienilor şi a susienilor, cossaii le-au trimis în ajutor 13 000 de bărbați. Cu toate că paraitakenii se preocupă mai mult decît cossaii de cultivarea pămîntului, totuşi nici aceştia nu se țin departe de tîlhării. Elymaii şi-au dobîndit o țară mai mare şi mai variată; în părțile ei roditoare, locuitorii sînt agricultori, dar regiunea ei de munte creşte numai soldați, cei mai mulți arcaşi. Cum această regiune e întinsă, ea procură multă oştire, încît şi regele lor, dobîndindu-şi astfel o mare putere, nu se socoteşte silit să se supună regelui părților, la fel ca ceilalți regi. Asemănător s-a purtat şi mai înainte față de macedoneni care au stăpînit Syria. Şi pe Antiochos cel Mare[52], care a încercat să despoaie de averi templul lui Belos, l-au răpus barbarii din vecinătate, atacîndu-l doar ei singuri. Din întîmplările ce s-au abătut peste Antioch a tras învățături Partul[53], cu vreme în urmă, deoarece auzise că templele de la aceste popoare sînt pline de comori; văzîndu-i nesupuşi, el navă-

leşte în ţara acestora cu mare forţă armată, ocupă templele Atenei şi ale Artemidei, numită Azara[54], şi ridică din ele un tezaur de zeci de mii de talanţi; fu cucerită atunci şi Seleucia[55], un mare oraş de pe rîul Hedyphon; numele oraşului era odinioară So-loke. Sînt trei căi potrivite de acces în această ţară a Elymaei; una din Media şi din locurile vecine cu Zagron, prin Massabatica[56]; alta, din Susida, prin Gabiana[57] (acestea sînt provincii ale Elymaei; este vorba atît de Gabiana cît şi de Massabatica); a treia este cea din Persia. Şi Corbiana[58] este o provincie a Elymaei. Vecini cu elymaii sînt sapagenii[59] şi sitakenii, care formează mici principate. Acesta este numărul şi numele neamurilor aşezate mai sus de Ba-bylonia, înspre răsărit. La miazănoapte de ele spuneam că este Media şi Armenia. La apus se află Adia-bene şi Mesopotamia.

19 Cea mai mare parte a Adiabenei este cîmpie; ea este tot o parte a Babyloniei, avînd totuşi conducere proprie. Are părţi unde se învecinează şi cu Armenia. Căci mezii şi armenii şi, în al treilea rînd, babylonienii, ca cele mai mari seminţii din acele părţi ale lumii, şi-au orînduit astfel treburile, de la bun început, încît fiecare în parte îşi unea populaţia cu ceilalţi, în anumite împrejurări şi iarăşi se despărţeau, iar această rînduială s-a păstrat pînă la dominaţia părţilor. în prezent[60], părţii poruncesc mezi-lor şi babylonienilor; armenilor însă nicidecum; atacuri împotriva acestora au fost repetate, dar n-au fost supuşi niciodată, ci Tigranes[61] le-a ţinut piept cu înverşunare, aşa cum am arătat în capitolele despre armeni[62]. Aşa este Adiabene. (Adiabenii se numesc şi Saccopozi[63].) Despre Mesopotamia ca şi despre neamurile de la miazăzi vom vorbi în continuare, după ce vom înfăţişa mai întîi, în puţine cuvinte, cele ce se spun despre obiceiurile assyrienilor.

20 în alte privinţe, acestea se aseamănă cu obiceiurile perşilor. O rînduială proprie lor este de a-şi alege trei bărbaţi înţelepţi la conducerea fiecărui trib; aceştia, aducînd în public fetele de măritat, le vestesc prin crainic băieţilor de însurat începînd

totdeauna cu cele mai de cinste. Aşa se încheie căsătoriile la ei. Ori de cîte ori au legături, iese fiecare separat să se parfumeze. Dimineaţa se spală înainte de a atinge vreun vas. Căci spălatul este în obiceiul lor tot aşa şi după o legătură între soţi, ca şi atunci cînd se întorc de la mort. Pe toate babyloniencele le leagă o datină, potrivit unui oracol, să se unească cu un străin, venind în acest scop la un. anumit templu al Afroditei, însoţite de multă slujitorime şi de o mare ceată de oameni. Fiecare poartă pe cap o cunună de funie. Bărbatul care se apropie de femeie punîndu-i în poală bani de argint cît socoteşte el de cuviinţă, se uneşte cu ea ducînd-o departe de templu. Banii de argint se socot a fi consacraţi Afroditei. Sînt în vigoare trei colegii de magistraturi la assyrieni; unul este colegiul celor care şi-au împlinit serviciul militar, altul este colegiul nobililor şi altul 746 colegiul bătrînilor, în afară de cel aflat sub prezidenţia regelui. Sarcina primului colegiu este de a mărita fetele şi de a judeca procesele de adulter, a celui de al doilea, de a judeca pricinile de furt, iar a celui de-al treilea, procesele de violenţă. Pe bolnavi îi aşază la răscruci de drumuri şi întreabă pe trecători, dacă poate careva să le indice vreun leac pentru boala lor. Nici unul dintre drumeţi nu-i aşa de cătrănit încît să nu le dea vreun sfat dacă socoate că ştie vreun leac de scăpare. îmbrăcămintea le este o tunică lungă pînă la pămînt de in pe dedesubt, de lînă pe deasupra, o mantie albă, plete lungi, încălţămintea asemenea unor sandale. Poartă şi ta-lisman şi sceptru, nu simplu, ci cu o anumită amuletă, avînd în vîrf o figură de măr ori de trandafir sau de crin sau ceva asemănător. Se ung cu ulei de susan. îşi bocesc morţii la fel ca egiptenii şi ca mulţi alţii; îi îngroapă înveliţi în ceară de albine. Sînt trei fratrii ale celor lipsiţi de mijloace materiale; ei trăiesc în mlaştini şi se hrănesc cu peşte, ducînd o viaţă asemănătoare cu cei din Gedrosia. 21 Mesopotamia e un nume datorat unui concurs de împrejurări. Am mai spus că este aşezată între Eufrat şi Tigru şi că Tigrul îi udă numai latura ră~

săriteană, cea apuseană şi cea sudică i-o mărgineşte Eufratul; la miazănoapte, este Taurus care desparte pe armeni de Mesopotamia. Cel mai mare interval la care se află un fluviu de celălalt se constată în vecinătatea munţilor. Acesta ar putea fi identificat cu intervalul indicat de Eratosthenes[64], anume de la Thapsacos, unde se afla în vechime podul peste Eufrat[65], pînă la punctul de traversare a Tigrului, prin care a trecut şi Alexandru, însumînd 2 400 de stadii (444 km). Distanţa cea mai mică dintre fluvii depăşeşte cu puţin 200 de stadii (37 km), în dreptul Seleuciei şi al Babylonului. Tigrul traversează în lat lacul zis Thopitis[66], tocmai pe la mijloc. Ajungînd la celălalt mal, el intră sub pămînt cu mare zgomot şi cu erupţii, apoi, după ce parcurge o distanţă mare pe căi nevăzute, se iveşte iar la suprafaţă nu departe de Gedrosia. El străbate lacul cu o forţă aşa de mare încît, după cîte spune Eratosthenes, deşi lacul este sărat şi lipsit de peşte, îl face dulce pe porţiunea aceea, cu valuri şi plin cu peşti.

22 Mesopotamia se îngustează treptat pe toată lungimea sa, încît seamănă cu o corabie. Cea mai mare parte a periferiei sale o marchează Eufratul. într-adevăr, de la Thapsacos la Babylon, după cîte spune Eratosthenes, sînt 4 800 de stadii (888 km). Iar de la podul din Commagene[67], care marchează în-
747 ceputul Mesopotamiei, nu-i mai puţin de 2 000 de stadii (370 km) pînă în Thapsacos.

23 Regiunea ei de la poalele munţilor este destul de mănoasă. Părţile ei de pe lîngă Eufrat şi de lîngă pod — este vorba atît de podul prezent din Commagene cît şi de cel vechi din Thapsacos — le stăpînesc aceia pe care macedonenii îi numesc mygdoni. La ei se află Nisibis, pe care, la fel, au numit-o Antio-chia[68] din Mygdonia, fiind aşezată la poalele muntelui Masion[69], precum şi Tigranokerta[70] şi locurile din jur de Carrai[71] şi Nikephorion[72], apoi Chordiraza şi Sinnaca[73], în care a murit Crassus[74], prins prin vicleşug de Surena[75], comandantul părţilor.

24 Pe lîngă Tigru se află ţinuturile gordyenilor, pe care cei vechi îi numeau carduci[76], împreună cu

oraşele lor, Sareisa, Saralca şi Pinaca[77]; ultima este o fortăreaţă foarte întărită cu trei cetăţui, fiecare împrejmuită cu zid propriu, încît pare o întreită cetate. Cu toate acestea, şi Armeanul[78] a ţinut-o sub ascultarea sa şi romanii au cucerit-o cu forţa, deşi gordyenii aveau o faimă deosebită de meşteri arhitecţi şi iscusiţi făuritori de maşini de asediu. De aceea, Tigranes i-a folosit în acest scop. Şi restul Mesopotamiei a ajuns[79] sub romani, iar Pompeius a dăruit[80] lui Tigranes cele mai multe regiuni ale ei, pe toate cîte erau mai însemnate. Căci este un pămînt cu păşuni mănoase, acoperit de o bogată vegetaţie, printre care şi plante pururea verzi; are chiar şi amomon[81], plantă ce face parte din aromate. în Mesopotamia trăiesc şi lei; se produce, de asemenea, bitumenul naphtha şi piatra de Gange de care fug tîrîtoarele.

25 Se spune că Gordys[82], fiul lui Triptolem, a populat Gordyana[83], iar mai tîrziu i-au mărit populaţia şi eretrienii smulşi de perşi din aşezările lor. Despre Triptolem vom lămuri lucrurile îndată, cînd vom vorbi despre syrieni.

26 Regiunile Mesopotamiei înclinate spre miazăzi şi mai depărtate de munţi, fiind secetoase şi sterpe, sînt locuite de arabii cu corturi, tîlhari şi păstori, care se strămută uşor în alte locuri cînd li se termină păşunile şi jafurile. Locuitorilor de la poalele munţilor li se întîmplă să îndure năpăstuirea acestora şi a armenilor; aceştia din urmă sînt aşezaţi mai sus de ei şi îi stăpînesc cu forţa; pînă la urmă, ei se găsesc mai mult sub ascultarea cît a armenilor, cît a părţilor. Căci şi părţii le stau în coaste, ca stă-pîni peste Media şi Babylonia.

27 In intervalul dintre Eufrat şi Tigru curge şi un alt rîu numit Basileios[84] („Regescul"), iar în păr- 748 ţile Anthemusiei[85], un altul, Aborras[86]. Pe la cei cu corturi, pe care unii îi numesc în prezent mali[87], şi prin pustia acestora duce drumul celor care călătoresc din Syria în Seleucia şi Babylon. Ei au de traversat Eufratul pe la Anthemusia, o localitate a Mesopotamiei. Mai sus de ea, la 4 schoine (22,20 km)

depărtare de rîu, se află Bambyke[88], numită şi Edessa şi Hierapolis, ai cărei locuitori cinstesc pe zeiţa sy-riană Atargatis[89]. După ce traversează fluviul, ei au de făcut drumul prin pustiu, de la hotarele Babylo-niei pînă la Skenai[90], care este un oraş vrednic de pomenit, aşezat pe un canal. De la punctul de traversare a fluviului pînă la Skenai este cale de 25 de zile. Locuitorii acestui oraş se ocupă cu cămile; ei au hanuri care sînt înzestrate de obicei cu cisterne, alteori folosesc apa cărată din altă parte. Nomazii cu corturi le asigură pacea şi le pretind un bir modest; în schimbul acestui tribut, nomazii, ocolind lunca fluviului, trec prin pustiu, lăsînd fluviul la dreapta, la o depărtare cam de 3 zile de drum. Căci şefii de triburi statorniciţi de o parte şi de alta a fluviului, cu toate că nu stăpînesc un pămînt prea roditor, cultivîndu-l totuşi ca pe un sol mai puţin dificil şi delimitîndu-şi fiecare teritoriul, îl ţin ca pe propriul lor domeniu şi percep de pe el bir şi încă unul nu prea modest. într-adevăr, este greu ca acestor oameni, atît de numeroşi şi atît de îndrăzneţi, să li se fixeze o măsură limită (a birurilor) convenabilă producătorului. Skenai se află la 18 schoine (99,90 km) depărtare de Seleucia.

28 Hotarul dominaţiei părţilor este Eufratul şi regiunea de peste Eufrat. Regiunile de dincoace de fluviu le stăpînesc romanii şi şefii triburilor arabe pînă în Babylonia. Unii dintre aceştia sînt mai aproape de părţi, alţii, mai aproape de romani, cu care se şi învecinează, mai puţin nomazii cu corturi din apropierea fluviului, mai mult locuitorii mai îndepărtaţi, de la hotarul Arabiei Fericite. Iar părţii, la început, au cultivat prietenia cu romanii, dar s-au răzbunat pe Crassus care a început învrăjbirea. Iar cînd ei înşişi au pornit războiul, trimiţînd împotriva Asiei pe Pacoros[91], au avut parte de aceeaşi soartă. Antonius, luîndu-se după sfaturile Armeanului, a fost trădat şi a condus prost războiul. Dar Phraates[92], care 1-a moştenit pe Orodes, a arătat atîta zel faţă de prietenia cu Caesar Augustus, încît i-a înapoiat

acestuia pînă şi trofeiele pe care părţii le luaseră de Ia romani, 1-a convocat la o înţelegere pe Titius[93], guvernatorul de pe atunci al Syriei, i-a încredinţat patru fii ai săi legitimi drept ostateci, pe Seraspada-nes, Rhodaspes, Phraates şi Bonones[94], precum şi două soţii şi patru fii de-ai acestora, temîndu-se de răscoale şi ca nu cumva aceştia să urzească comploturi împotriva sa. El era încredinţat că nimeni nu va 749 folosi forţa împotriva lui, dacă nu o va face unul din neamul lui Arsakes, deoarece părţii iubeau foarte mult pe Arsakizi[95]. Şi-a îndepărtat, deci, fiii, căutînd să ia răufăcătorilor această nădejde. Iar aceia dintre fiii săi, cîţi mai sînt în viaţă, trăiesc la Roma pe socoteala statului ca nişte regi; şi ceilalţi regi, apoi, au sfîrşit prin a trimite soli la romani şi a încheia învoieli.

CAPITOLUL 2

1 Syria se învecinează la miazănoapte cu Cilicia şi cu Amanos. De la mare pînă la podul de peste Eufrat (şi anume de la Golful Issicos pînă la podul din Commagene), stadiile care determină numita latură nu sînt mai puţine de (1 000) şi 400 (185 km şi 74 km); spre răsărit, ea este mărginită de Eufrat şi de nomazii arabi aşezaţi dincoace de Eufrat, spre miazăzi, de Arabia Fericită şi de Egipt, spre apus, este udată de Marea Egiptului şi de Marea Syriei care ţine pînă la Issos.

2 Regiunile Syriei, pe care le înfăţişăm începînd din Cilicia şi de la Amanos, sînt următoarele: Commagene, Seleucia[96] numită a Syriei, apoi Coile Syria şi, ultima de pe litoral, Fenicia, iar în inima uscatului, ludeia. Unii autori, împărţind întreaga Syrie între coile-syri şi syrienii fenicieni, susţin că printre aceştia s-au amestecat patru neamuri: iudei, idumei, gazai şi azoţi[97], parte din ei fiind agricultori

ca syrienii şi coile-syrii, parte, negustori, ca fenicienii.

3 Aşa stau lucrurile în general. Luîndu-le acum în amănunt, Commagene este o regiune mică; are însă un oraş fortificat, Samosata[98], care era cîndva capitala regatului, în prezent, devenit provincie. Este înconjurat de un teren foarte roditor, dar puţin. Aici se află în prezent podul peste Eufrat; tot în acest loc a fost clădită Seleucia[99], o fortăreaţă a Mesopotamiei, alipită de Pompeius la Commagene; în această fortăreaţă a ucis Tigranes pe Cleopatra[100] supranumită Selene („Luna"), după ce a ţinut-o închisă o bucată de vreme, pe cînd el era izgonit din Syria.

4 Seleucida[101] este cea mai bună regiune din cele pomenite aici; se cheamă Tetrapolis şi chiar este, ţi-nînd seama de oraşele care o populează, deoarece sînt mai multe la număr, dar patru sînt foarte mari: Antiochia de pe Daphne[102], Seleucia din Pieria, Apa-meia[103] şi Laodiceia. Aceste oraşe se şi numeau între ele surori datorită bunei înţelegeri, fiind toate întemeiate de Seleucos Nicator; pe cea mai mare a numit-o Antiochia, după numele tatălui său, pe cea mai fortificată, Seleucia, după numele său propriu, dintre celelalte două, Apameia şi-a primit numele după al soţiei sale, Apama, iar Laodiceia, după al mamei sale. Asemănător cu Tetrapolis, şi Seleucia a fost împărţită în patru satrapii, după cum spune Posei-donios[104]; tot într-atîta e împărţită şi Coile Syria*, Mesopotamia[103], într-o singură satrapie. Antiochia
750 este şi ea tetrapolis, fiind alcătuită din patru cartiere; oraşul a fost împrejmuit şi de un zid comun şi fiecare cartier al lui, printr-un zid propriu. Primul cartier 1-a întemeiat Nicator, strămutînd aici pe locuitorii din Antigoneia[106], pe care, puţin mai înainte, o întemeiase în apropiere Antigonos[107], fiul lui Philippos; al doilea cartier este întemeiat de marea masă a populaţiei, al treilea, de Seleucos Caliinicos[108], iar al patrulea, de Antiochos Epi-
phanes[109].

* Text corupt.

5 Antiochia[110] aceasta este şi metropola Syriei, şi aici se afla reşedinţa regală destinată conducătorilor ţării. Ea nu stă cu mult mai prejos, ca forţă şi mărime, faţă de Seleucia de pe Tigru şi faţă de Alexandria din Egipt. Nicator a aşezat aici laolaltă cu ceilalţi şi pe urmaşii lui Triptolemos, despre care am pomenit puţin mai înainte[111]. De aceea, locuitorii Antiochiei îl cinstesc pe Triptolemos ca pe un erou şi ţin în cinstea lui o sărbătoare pe muntele Casion[112] de lîngă Seleucia. Se spune că Triptolemos, trimis de argieni în căutarea fecioarei Io, dispărută prima oară în Tyr, a colindat lumea pînă în Cilicia. Aici, unii din argienii care-l însoţeau au întemeiat Tarsos, despărţindu-se de el. Ceilalţi care l-au întovărăşit pînă pe ţărmul din continuare, renunţînd s-o mai caute, s-au statornicit în lunca Orontelui împreună cu Triptolemos. Fiul acestuia, Gordys, împreună cu o parte a oamenilor din ceata tatălui său, s-a aşezat în Gordyaia, iar urmaşii celorlalţi au ajuns să locuiască împreună cu locuitorii Antiochiei.

6 La 40 de stadii (7,40 km) mai sus de Antiochia se află Daphne[113], o aşezare modestă dar cu o dumbravă mare şi adumbrită, udată de apă de izvor, avînd în mijlocul ei un sanctuar cu drept de azil şi un templu al lui Apollon şi Artemis. Aici locuitorii Antiochiei şi vecinii lor obişnuiesc să ţină procesiuni. Circumferinţa dumbrăvii este de 80 de stadii (14,80 km).

7 Prin apropierea oraşului curge rîul Orontes[114]; acesta, izvorînd în Coile Syria, intră curînd sub pă-mînt şi, de la o vreme, îşi arată iar cursul la suprafaţă, apoi, înaintînd prin Apameia pînă la Antiochia, se apropie de oraş şi coboară la mare pe lîngă Seleucia. Rîul şi-a primit numele de la arhitectul Orontes care a construit un pod peste el, deoarece mai înainte se chema Typhon. Legenda fixează prin aceste locuri întîmplările legate de Typhon lovit de trăznet şi cele privitoare la arimi, despre care am 751 vorbit şi mai înainte[115]. Se spune că Typhon, care era un balaur, fugea străfulgerat căutîndu-şi o văgăună în care să se adăpostească; sapă, deci, cu

ghiarele pămîntul şi aşa scobi albia rîului, apoi, vî-rîndu-se sub pămînt, făcu să țîşnească la suprafață izvorul acestuia; de la această împrejurare i s-a tras rîului numele. Mai jos de Antiochia înspre apus, cam prin dreptul Seleuciei, se întinde marea în care se descarcă şi gurile Orontelui. Seleucia se află la 40 de stadii (7,40 km) depărtare de gurile fluviului, iar de Antiochia, la 120 de stadii (22,20 km). Navigația de la mare pe fluviu în sus pînă la Antiochia face cale de o zi. La apus de Antiochia se află Eufratul, Bambyke, Beroia şi Heracleia[116], orăşele cîrmuite odinioară de tiranul Dionysios[117], fiul lui Heracleon. Heracleia se află la 20 de stadii (3,70 km) de templul Atenei Kyrrhestis.

8 Urmează apoi Kyrrhestica, regiune ce se întinde pînă ila Antiochida. Dinspre apus înaintează pînă în apropiere muntele Amanos şi Commagene. Cu acestea se învecinează Kyrrhestica, ce se întinde pînă aici. In ea se află oraşul Gindaros[118], cetățuia Kyr-rhesticei, şi un adăpost potrivit de la natură pentru tîlhari, precum şi un templu din apropiere numit Heracleion. în împrejurimile acestor locuri, Venti-dius[119] a asasinat pe Pacoros, cel mai vîrstnic dintre fiii regelui părților, pe cînd făcea o expediție în Syria. Cu Gindaros se învecinează Pagrai[120] al Antiochidei, un loc fortificat de lîngă trecătoarea muntelui Amanos, pe unde se trece de la Porțile Amanide[121] în Syria. Mai jos de Pagrai se deschide cîmpia Antiochidei, prin care curg rîurile Arkenthos, Orontes şi Labotas[122]. în această cîmpie se află şi Valul lui Meleagru[123], şi rîul Oinoparas[124], pe care Ptolemeu Philometor, după ce 1-a biruit în luptă pe Alexandru Balaş[125], a pierit el însuşi din pricina unei răni. Mai sus de aceste locuri se înalță colina Tra-pezon[126], nume primit după forma colinei, pe care Ventidius a dat bătălia împotriva lui Phranicates[127], comandantul părților. De aici pînă la mare se întîl-nesc Seleucia şi Pieria, un munte în continuarea Amanului, şi Rhosos[128], situată între Issos şi Seleucia. Seleucia se chema odinioară Rîurile Apei[129]; ea este o fortăreață considerabilă şi un oraş mai întărit

decît o redută. De aceea Pompeius, izgonindu-1[130] din Seleucia pe Tigranes, a declarat-o oraş liber. La miazăzi de Antiochia se află Apameia, aşezată spre inima uscatului, iar la miazăzi de Seleucia este muntele Casion şi Anticasion[131]. Dar încă mai înainte de aceştia, dincolo de Seleucia, se întîlnesc izvoarele Orontelui, apoi sanctuarul nimfelor, o peşteră sfîntă; abia apoi este Casion; în continuare se află Po-seidon[132], un mic orăşel, şi Heracleia.

9 Urmează Laodiceia[133], o frumoasă aşezare la mare şi totodată un oraş bine înzestrat cu porturi; în jur are o regiune bogată în podgorii, pe lîngă celelalte roade pomicole îmbelşugate pe care le are. Această localitate procura locuitorilor Alexandriei cea mai mare cantitate de vin, deoarece întreg mun tele ce domina oraşul îl avea cultivat cu viţă de vie pînă aproape de piscuri. Iar piscurile sînt mult de părtate de Laodiceia, deoarece înspre acest oraş mun tele ia înălţime în pantă domoală avînd culmi mici, în schimb domină Apameia înălţîndu-se ca un pe rete povîrnit; pe lîngă acest inconvenient, Dola-bella[134] i-a pricinuit Apameiei nenumărate neajun suri, deoarece s-a adăpostit în această localitate, unde, împresurat de Cassius pînă-şi găsi sfîrşitul, făcu să se prăbuşească odată cu el multe cartiere ale oraşului.

10 Apameia[135] este un oraş în cea mai mare parte fortificat, pentru că ocupă o colină frumos încinsă cu zid în depresiunea unei cîmpii. Colina are formă de peninsulă pe care i-o creează rîul Orontes şi la cul mare ce-o înconjoară producînd mlaştini întinse şi lunci cu bune păşuni pentru boi şi cai, deoarece se revarsă peste întinderi nemăsurate. Astfel oraşul are o poziţie foarte sigură; printre altele, datorită acestei împrejurări, a fost numit şi Chersones („Peninsulă") şi are teritoriu în jur şi mult, şi mă nos; prin el curge Orontes şi pe cuprinsul lui sînt dese aşezări. Aici îşi ţinea şi Seleucos Nicator cei cinci sute de elefanţi ai săi precum şi partea cea mai mare a oştirii, tot astfel şi regii care i-au urmat. Odinioară, primii macedoneni i-au zis şi Pella[136], de-

oarece aici s-a aşezat cea mai mare parte a macedonenilor plecaţi în expediţia (asiatică), iar Pella, patria lui Filip şi a lui Alexandru, a fost metropola macedonenilor. Aici se afla statul major militar şi crescătoria cailor de prăsilă, din care iepele regale erau peste 30 000, iar armăsarii pentru ele, vreo 300. Aici locuiau şi îmblînzitorii de cai şi jucătorii luptători în arme şi toţi cîţi primeau o soldă ca instructori ai artelor militare. Forţa acestui oraş o dovedeşte dezinvoltura pe care a luat-o Tryphon[137], poreclit Diodotos, şi acţiunea de uzurpare a regatului syrienilor care tocmai din acest oraş a pornit. Căci Diodotos se născuse la Casiana[138], într-o fortăreaţă de pe teritoriul Apameiei, a crescut în Apameia şi a ajuns în suita regelui şi unul dintre tovarăşii acestuia; cînd a început să pună la cale uneltirile, pe acest oraş a pus temeiul operaţiunilor sale şi pe localităţile din jur ca Larisa, Casiana, Megara, Apollonia[139] şi altele ca acestea, care, toate, se uniseră în Apameia. Acel Tryphon fu declarat rege al acestui ţinut pe care l-a stăpînit astfel multă vreme. Apoi Bassus Caecilius[140], care a răsculat Apameia cu două cohorte, a rezistat atîta vreme asediului ce i-a fost organizat de două mari oştiri romane, încît nu a căzut în mîinile acestora pînă cînd, de bunăvoie, li s-a 753 încredinţat pe temeiurile pe care le-a vrut el însuşi. Căci această regiune îi întreţinea oştirea şi îi oferea numeroşi aliaţi în şefii de triburi vecini care stăpîneau puternice fortificaţii. Printre acestea se numără şi fortul Lysias[141], situat dincolo de lacul din vecinătatea Apameii, precum şi Arethusa[142], fortăreaţa lui Sampsikeramos[143] şi a lui Iamblichos, fiul acestuia, care au fost regi ai neamului emisenilor. Nu e departe de aici nici Heliupolis şi Chalkis[144], care se aflau sub stăpînirea lui Ptolemeu[145], fiul lui Mennaios; acesta stăpînea şi Massyas[146] şi regiunea de munte a iturailor[147]. Dintre aliaţii lui Bassos era şi Alchaidamnos[148], regele rhambailor, care erau nomazi de dincoace de Eufrat. Acesta era prieten cu romanii, dar, socotindu-se jignit de prefecţii romani, fugi în Mesopotamia şi se angaja ca mercenar în.

oastea lui Bassos. Din Apameia este de obîrşie şi Poseidonios[149] stoicul, bărbatul cel mai învăţat dintre filosofii vremii noastre.

11 Vecin dinspre răsărit cu Apameia este domeniul regilor arabi numit Parapotamia („Lunca") şi Chalkidica[150] ce se întinde la vale de Massyas precum şi toată regiunea aflată la miazăzi de Apameia, aparţinînd în cea mai mare parte nomazilor cortu-rari, care seamănă mult cu nomazii din Mesopota-mia; căci nomazii cu cît sînt mai aproape de syrieni, cu atît sînt mai blînzi, mai puţin arabi şi corturari, ţinîndu-şi domeniile mai bine organizate; aşa sînt Arethusa lui Sampsikeramos, teritoriul lui Gamba-ros[131] şi cel al lui Themellas[152], precum şi al altora ca aceştia.

12 Aşa arată interiorul Seleucidei. Restul litoralului de la Laodiceea mai departe este după cum urmează: cu Laodiceea se învecinează nişte orăşele ca Poseidion, Heracleion şi Gabala[133]; urmează apoi regiunea maritimă a aradilor[154], Paltos, Balanaia, Cărnos[155], şantierul naval al localităţii Arados[156], care are şi un mic port. în continuare se întîlnesc Enydra şi Marathos[157], un vechi oraş fenician, azi ruine. Aradii îşi împart ogorul trăgîndu-1 la sorţi, la fel ca Simyra[158], un loc din continuare. în vecini de aceste aşezări este Orthosia[159] şi rîul Eleutheros[160] din apro-piere, pe care unii autori îl consideră drept hotar al Seleucidei înspre Fenicia şi Coile Syria.

13 în faţa spinării muntoase a unui masiv şi a unui ţărm lipsit de porturi, se află Arados, situat între staţiunea lui navală şi Marathos, la 20 de stadii (3,70 km) depărtare de uscat. Arados este o stîncă înconjurată de ape, avînd o circumferinţă cam de 7 stadii (1,295 km), fiind populată în întregime. Atîta populaţie are pînă şi în prezent, încît casele sînt locuite pe mai multe caturi. Fundaţia aşezării au pus-o, după cîte se spune, fugarii din Sidon[161]. Ali-mentarea cu apă şi-o fac, parte, de la ploaie şi din cisterne, parte, de pe ţărmul potrivnic al continen- 754 tului. în vreme de război, îşi procură apa din puţul aflat cu apă din belşug. în acest puţ găleata se in-

troduce răsturnată cu gura în jos de pe dranița fîn-tînii; ea este de plumb și cu gura largă și este împinsă în fundul puțului care este potrivit de strimt săpat; la fundul puțului, de jur împrejur, lipit de pereți este așezat un tub de piele — să-i zicem bur-duşel — care primește apa ce țîșnește din izvor presată de găleată. Prima cantitate țîșnită este (sălcie) ca apa mării; dar dacă așteaptă să curgă apă curată și dulce, ei iau cîtă le trebuie în vase anume pregătite și o transportă în oraș.

14 în vechime, aradii erau cîrmuiți de propriii lor regi, la fel ca fiecare din celelalte orașe feniciene. Dar, mai întîi, perșii, apoi macedonenii, iar mai de curînd romanii i-au adus în starea de acum. Astfel, aradii împreună cu ceilalți fenicieni erau supuși regilor syrieni ca unor prieteni. Dar, după ce doi frați, Callinicos Seleucos și Antiochos[162], poreclit Hierax, s-au învrăjbit, aradii, trecînd de partea lui Callinicos, încheiară astfel de învoieli ca să poată primi la ei pe cei care căutau un refugiu de la rege și să nu-i predea fără voia lor, dar nici să plece de la ei cu vreo corabie să nu le îngăduie, fără porunca regelui. De aici, ei au obținut mari profituri. Căci cei care căutau la ei un adăpost nu erau oameni de rînd, ci unii cărora li se încredințaseră cele mai înalte slujbe și care se temeau pentru cauze foarte importante. Adăpostiți de aradi, aceştia își socoteau gazdele binefăcători și salvatori; de aceea le erau recunoscători, mai cu seamă după ce se întorceau acasă. Astfel că, din aceste împrejurări, aradii do-bîndiră mult teritoriu de pe țărmul continental, din care mai păstrează încă și astăzi cea mai mare parte, dar și în alte privințe le mergea bine. La aceste împrejurări fericite ei au mai adăugat și un simț al prevederii și o dragoste de muncă mai ales pentru activitățile întreprinse pe mare. Deși i-au văzut pe vecinii lor, cilicienii, angajați în acțiuni piratерești, aradii niciodată nu s-au întovărăşit cu ei într-o astfel de îndeletnicire.

15 Dincolo de Orthosia și de Eleutheros, se află Tripolis[163], care și-a primit numele de la situația în-

saşi, pentru că este o localitate alcătuită din trei oraşe, Tyr, Sidon şi Arados. In continuare, după Tri-polis, se află Theuprosopon[164] („Faţa zeului"), unde se sfîrşeşte muntele Liban. în intervalul dintre ele se găseşte fortăreaţa Trieres[165] („Trirema").

16 în continuare, sînt doi munţi care formează aşa numita Coile Syria („Syria Depresionară"). în tr-un fel, ei sînt paraleli unul cu celălalt; este vorba de munţii Liban şi Antiliban, care încep puţin mai sus de la ţărmul mării. Libanul porneşte din dreptul 755 oraşului Tripolis şi mai ales al localităţii Theupro sopon, în vreme ce Antilibanul, din dreptul Sidonu-lui. Sfîrşesc în apropierea munţilor arabi din sus de Damasc şi de locurile numite Trachones[166] („Aspre"),
în alţi munţi cu piscuri golaşe şi cu pomi roditori. Ei lasă la mijloc, între ei, o cîmpie depresionară a cărei lăţime, pe lîngă ţărmul mării, atinge 200 de stadii (37 km), iar lungimea ei, care ţine de la mare pînă în inima uscatului, este aproape dublă. E brăzdată de rîuri care udă un pămînt mănos ce produce de toate. Cel mai mare dintre ele este Iordanul[167]. Cîmpia are şi un lac în jurul căruia creşte papura şi trestia aromată, după cum, iarăşi, el formează şi unele mlaştini. Lacul se numeşte Gennesaret[168]; tot acesta produce şi sulcina albastră pentru balsam. Dintre rîurile de aici, Chrysorrhoas[169] începe de la oraşul şi din regiunea Damascului şi este împărţit aproape complet în canale, pentru că irigă ogoare întinse şi joase. Pe Lycos şi pe Iordan în sus circulă cu corăbii de mărfuri mai cu seamă aradii.

17 Prima dintre cîmpii, începînd de la mare, se cheamă Macras sau Cîmpia Macra[170]. în această cîmpie, povesteşte Poseidonios[171], a fost văzut un dragon mort care a căzut în aceste locuri; lungimea lui era de aproape o plethră (30,833 m) şi era atît de gros încît nişte călăreţi ce se opriră lîngă el de o parte şi de cealaltă nu se vedeau unul pe altul; avea apoi o gură în stare să înfulece un cal cu călăreţ cu tot, fiecare solz fiind mai mare decît un scut.

18 Dincolo de Macras se întîlneşte Massyas cu unele regiuni muntoase în care e situat oraşul Chal-

kis[172], ca cetățuie a localității Massyas începutul acestei regiuni îl formează Laodiceia^ de lîngă Liban. Toate terenurile muntoase le stăpînesc unii îturei şi arabi, toți, oameni răufăcători; locuitorii din cîmpie sînt însă agricultori. Aceştia, fiind năpăstuiți de munteni, cer ajutor cînd dintr-o parte cînd din alta. Tîlharii folosesc locuri de acostare fortificate, cum fac cei care stăpînesc muntele Liban şi, mai sus, la munte, Sinnan şi Borrhama[174] precum şi alte fortificații ca acestea, iar mai jos, Botrys, Gigarton[175] şi peşterile de pe țărmul mării ca şi fortificația construită față în față cu Theuprosopon. Pe toate acestea le-a ' distrus[1,76] Pompeius. Aceşti tunari jefuiau si Byblos şi Bery-tos[177] din continuare, două localități situate între bidon şi Theuprosopon. Byblos este reşedința regală a lui Kmyras[17]», închinată lui Adonis;' această localitate a fost eliberată de Pompeius de sub stăpînirea tiranului, care a fost ucis cu o secur$_e$- ea este aşezata pe o înălțime ce se ridică puțin mai în interior de la mare.

19 Dincolo de Byblos se întîlneste rîul Adonis[179] şi muntele Climax[1]™ („Trepte") şi Palaibyblos[1]»[1]- ur-756 mează apoi rîul Lycos[1]»-' şi oraşul Berytos. Această localitate a fost distrusă de Tryphon, dar, în prezent, a fost restaurată de romani; ea a primit în incinta sa doua legiuni pe care le-a încartiruit aici Agrip-pa[1] ; acesta i-a adăugat oraşului si o mare parte din Massyas pînă la izvoarele Orontelui, care se afla aproape de Liban, de Paradeisos^ si de zidul egiptean din jurul teritoriului Apameiei Acestea sint aşezările de la mare.

20 Mai sus de Massyas se află „Vîlcelele regale"[185] şi regiunea Damascului, deosebit de lăudată "si Damascul[1]™ apoi este un oraş de seamă aproape cel mai vestit din oraşele acestor meleaguri, pe vremea războaielor persane. Mai sus de Damasc sînt două coline numite Trachones („Abrupte"). Apoi, înspre regiunile arabe şi itureie, se întîlnesc munți greu de urcat, m care se află şi peşteri cu intrări prăpăstioase; mtr-una singură pot să încapă pînă la 4 000

de oameni, cum s-a dovedit cu prilejul incursiunilor, care s-au abătut din toate părțile asupra damaske-nilor. Cu toate acestea, barbarii jefuiesc mai des pe negustorii din Arabia Fericită. Dar aceste acțiuni piratereşti au loc acum mai rar, deoarece tîlharii din jurul lui Zenodoros[187] au fost de curînd nimiciți, datorită înțeleptei ocîrmuiri romane şi mulțumită securității garantate de trupele (romane) încartiruite în Syria.

21 întreaga regiune, care se întinde mai sus de Seleucida, avînd o înfățişare de parcă ar aparține Egiptului şi Arabiei, se cheamă Coile Syria („Syria Depresionară"); în particular poartă acest nume numai regiunea care este mărginită de Liban şi Anti-liban. Parte din restul regiunii, şi anume țărmul de la Orthosia pînă la Pelusion, se cheamă Fenicia; aceasta este formată dintr-o fîşie îngustă de pămînt ce se întinde de-a lungul țărmului. Ținutul care se află mai sus de Fenicia, spre inima uscatului pînă la arabi, între Gaza[188] şi Antiliban, se cheamă Iudeia.

22 Deoarece am parcurs regiunea numită în particular Coile Syria, trecem acum la Fenicia. Teritoriile acesteia de la Orthosia pînă la Berytos au fost descrise pînă aici. Dincolo de Berytos, cam la 400 de stadii (74 km) depărtare de el, se întîlneşte Sidonul. în intervalul dintre ele se află cursul rîului Tamyras[189], Dumbrava lui Asclepios şi Leontopo-lis[190] („Oraşul Leilor"). După Sidon, cel mai mare şi mai vechi oraş al fenicienilor este Tyrul[191], care rivalizează cu Sidonul ca mărime, celebritate şi vechime, calități atribuite de multe mituri. Poeții au celebrat mai mult Sidonul — Homer nici nu pomeneşte de Tyr — dar coloniile lui din Libya şi din. Iberia, pînă dincolo de Coloanele lui Heracles, slăvesc mai mult Tyrul. Negreşit amîndouă sînt şi în prezent şi în trecut celebre şi strălucite. între amîndouă se duce disputa care din ele s-ar putea socoti metropola fenicienilor. Sidonul îşi are aşezarea pe un țărm al continentului foarte prielnic porturilor.

23 Tyrul este aproape în întregime o insulă populată la fel ca Arados. Insula este legată de continent

757 printr-un dig pe care 1-a construit Alexandru cel Mare cînd a asediat oraşul. Acesta are două porturi, unul închis, altul deschis, pe care-1 numesc Egiptean. Aici, după cîte se spune, casele au mai multe caturi şi aceasta chiar în mai mare măsură decît oraşul Roma. De aceea cutremurele care au bîntuit aici erau cît pe ce să distrugă întreg oraşul. Alte nenorociri s-au abătut, apoi, asupra lui cînd Alexandru 1-a ocupat prin împresuram Dar Tyrul a ieşit biruitor din aceste suferinţe şi s-a ridicat atît prin navigaţie, ocupaţie în care fenicienii îndeobşte stau din totdeauna mai presus de toţi ceilalţi oameni, cît şi prin atelierele sale de purpură. Căci purpura de Tyr este socotită cea mai bună din toate cîte sînt. Ba şi pescuitul scoicilor de trebuinţă purpurei se află în apropiere, la fel şi celelalte lucruri necesare vopsitului tyrienii le au din belşug. De bună seamă, numărul mare al vopsitoriilor face şederea în oraş neplăcută, totuşi această ocupaţie bărbătească le asigură belşugul. De altfel nu numai regii au declarat pe tyrieni independenţi, ci şi romanii, care, pe temeiul unei mici cheltuieli a tyrienilor, au ratificat ho-tărîrea regilor. Tyrienii cinstesc peste măsură pe Heracles. Drept dovadă a forţei lor maritime stă numărul şi mărimea coloniilor tyriene. Aşa stau lucrurile, prin urmare, cu tyrienii.

24 Sidonii sînt socotiţi meşteri pricepuţi în multe şi minunate meşteşuguri, cum arată poetul[192] însuşi. Pe lîngă aceasta, ei au fost şi oameni de ştiinţă care s-au distins pe tărîmul astronomiei şi al matematicei, pornind de la calcule practice şi de la călătoriile lor pe mare în timpul nopţii, pentru că amîndouă aceste ocupaţii le practică negustorii şi armatorii. Tot astfel s-a întîmplat cu geometria, pe care, după cîte se spune, au descoperit-o egiptenii, prin măsurarea repetată a ogoarelor pe care o face necesară Nilul, pentru că acesta, cu prilejul revărsărilor, şterge hotarele dintre loturi. Elenii sînt convinşi că geometria li s-a transmis de la egipteni, în vreme ce astronomia şi aritmetica, de la fenicieni. De altfel, şi astăzi se pot obţine din aceste oraşe cu

mult cele mai numeroase soluţii pentru tot restul ştiinţei. Iar dacă trebuie să dăm crezare lui Posei-donios[193], chiar şi învăţătura despre atomi este veche, aparţinînd sidonianului Mochos[194] care a trăit înainte de războiul troian. Dar să lăsăm la o parte cele vechi. în vremea noastră au existat filosofi celebri din Sidon ca Boethos, cu care eu însumi am studiat filosofia aristotelică, şi Diodotos[195], fratele acestuia; din Tyr a fost Antipatros[196] şi, puţin înaintea noastră, Apollonios[197] care a întocmit lista filosofilor şi a cărţilor ce purced de la Zenon. Tyrul 755 se află la o depărtare de Sidon nu mai mare de 200 de stadii (37 km). în intervalul dintre ele se află localitatea Ornithopolis („Oraşul Păsărilor"[198]). Lingă Tyr se varsă în mare un rîu. Dincolo de Tyr, la 30 de stadii (5,55 km) depărtare, este situat Palai-tyros[199] („Tyrul Vechi").

25 Ptolemais[200] care urmează este un oraş mare, numit mai înainte Akes; acesta a servit odinioară perşilor ca port spre Egipt. între Akes şi Tyr este un ţărm cu dune formate din nisip pentru sticlă; se spune că nisipul de aici nu se topeşte, dar, dus la Sidon, el capătă această proprietate. Unii pretind că şi sidonienii au nisip sticlos care se poate topi, alţii, apoi, afirmă că orice nisip, de pretutindeni, se topeşte. Am auzit la Alexandria de la nişte sticlari că şi în Egipt se află un soi de pămînt ce dă sticla, fără de el nu se pot făuri vasele multicolore şi somptuoase, întrucît au nevoie unele de un anumit amestec, altele, de altul. Şi la Roma s-a găsit mult pămînt de acest fel, bun şi pentru vopsele şi pentru înlesnirea prelucrării, cum e cazul cu cristalele strălucitoare; acolo se pot cumpăra şi vase. . .* de aramă şi pocale.

26 Se vorbeşte de un fenomen ciudat ce se numără printre fenomenele cu totul rare de pe acest ţărm aflat între Tyr şi Ptolemais. Pe vremea cînd Ptolemeii, angajîndu-se în luptă împotriva strategului Sarpedon[201], au fost biruiţi în acest loc şi au

* Lacună în text.

luat-o la sănătoasa din răsputeri, un val (uriaş) ridicat din mare ca un flux i-a acoperit, pe cînd fugeau, şi pe unii i-a înşfăcat spre largul mării şi i-a nimicit, alţii au rămas morţi în scobiturile ţărmului; refluxul care a urmat a descoperit iarăşi locurile şi a lăsat să se vadă trupurile lor zăcînd pe ţărm de-a valma cu peştii morţi. Asemenea întîmplări se petrec şi în preajma muntelui Casion din Egipt, unde pămîntul, din pricina unui simplu cutremur puternic, se surpă şi deodată îşi schimbă poziţia în sens contrar, astfel încît partea lui înălţată în sus respinge marea, iar partea care rămîne pe loc primeşte apele mării, apoi, printr-o mişcare contrară, locul îşi reia din nou vechea poziţie; aceste permutaţii cîteo-dată au loc, cîteodată nu. S-ar putea ca astfel de fenomene să fie legate de anumite perioade necunoscute de noi, după cum se spune acest lucru şi despre revărsările Nilului, care, deşi sînt diferite, au totuşi o ordine ce ne scapă însă.

27 După Ake[202] urmează Turnul lui Straton[203], care are un loc de acostare pentru corăbii. în intervalul dintre ele se găseşte muntele Carmelos[204] şi nişte orăşele, despre care nu se ştie nimic în afară de numele lor; aşa sînt Oraşul Sycaminilor, Oraşul Bouarilor, Oraşul Crocodililor[205] şi altele ca acestea; oincolo de ele se întinde o pădure mare. 759 28 Urmează apoi Iope[20C], în dreptul căreia ţărmul Egiptului, care se întinde spre răsărit pînă aici, se curbează simţitor spre miazănoapte. Aici, spun unii autori de mituri, a fost expusă Andrameda monstrului marin. Locul este destul de înalt încît, după cîte se vorbeşte, de pe el se vede Ierusalimul[207], capitala iudeilor. Ba, printre altele, de acest port se servesc iudeii care sînt aşezaţi pînă jos la mare. Dar porturile e limpede că sînt adăposturi de tîlhari. Al iudeilor a fost şi muntele Carmelos şi pădurea. Ba acest loc a avut şi o populaţie înfloritoare, încît din satul vecin, Iamneia[208], şi din localităţile de primprejur se înrolau sub arme 40 000 de bărbaţi. De aici pînă la Casion de lîngă Pelusion sînt cu pu-

ţin mai mult de 1000 de stadii (185 km) şi alte 300 (55,50 km) pînă la Pelusion însuşi.

29 în acest interval se găseşte şi Gadaris[209] care, la fel, a ajuns în stăpînirea iudeilor. Urmează apoi Azotos şi Ascalon. De la Iamneia la Azotos şi Asca-lon[210] sînt cam 200 de stadii (37 km). Regiunea as-caloniţilor este bună producătoare de ceapă; oraşul lor este însă mic. De aici era filosoful Antiochos[211] care a trăit cu puţin înaintea noastră. Din Gadara[212] sînt Philodemos Epicureanul[213], apoi Meleagru[214] şi Menippos[215], autorul de satire, ca şi Theodoros[216], retorul din vremea noastră.

30 In apropiere de Ascalon se află portul Gâzei. Mai sus de acesta, la 7 stadii (1,295 km) depărtare, se găseşte oraşul Gaza însuşi, care fusese celebru odinioară, dar care a fost distrus de Alexandru şi astfel a rămas pustiu. De aici, după cîte se spune, drumul care traversează muntele pînă în oraşul Ai-lana[217] din înfundătura Golfului Arabic atinge 1 260 de stadii (233,10 km) lungime. Căci acest golf este dublu: o ramură a lui, care se întinde înspre Arabia şi Gaza, poartă numele de Ailanites după oraşul pe care-l are, cealaltă ramură înaintează spre Egipt şi anume spre Heroonpolis („Oraşul Eroilor"); traversarea munţilor de la Pelusion prin Heroonpolis formează o cale mai scurtă. Drumurile prin ţinuturi pustii şi nisipoase se parcurge pe cămile; în aceste regiuni reptilele sînt foarte numeroase.

31 Dincolo de Gaza este Raphia[218], în care s-a dat bătălia dintre Ptolemaios IV şi Antioch cel Mare. Urmează apoi Rhinocorara („Tăierea nasului"), localitate care şi-a primit acest nume de la anumiţi oameni cu nasul tăiat, care au fost aşezaţi în vechime aici. Căci un rege etiopian care a năvălit în Egipt, în loc de a-i ucide pe răufăcători, le-a tăiat numai nasurile şi i-a aşezat în acest loc ca să nu mai îndrăznească să înfăptuiască fărădelegi din cauza semnului de ocară de pe faţa lor.

32 întreaga regiune de la Gaza înainte este dezolantă şi nisipoasă; ba încă şi mai mult are acest aspect regiunea care se întinde imediat de aici, în

™ w inUare, Şi care ^Prinde lacul Serbonis*» si-
760 o micTSd Para el CU marea,, lăSInd între ^ do-
ari de ruit pe care se P°ate trece pînă
acu£ ^ Ecre S ma220 (-Surpătură"); lungimea
maximă K °fi,-- 200 de Stadii < 37 km)' lă «m^a
Sn S; 1 StadU (9,25 km) De altfe]- Wătura
4 J S" S_a_aStUP/- oe la ea, în ^ntinuare,
^SVi %^Z^cest fel pînă la Casion
mă Hn Munte Casion este o colină nisipoasă în forma de
promontoriu, lipsită de apă, unde zace trupul
ZeuTcaSri Magn US Şi Unde Se află templul" fuX • ^Pr°ape
de acest loc a fost ncis Pompe-zăannf H ' ra F US Pnn Videşu £ de
Sr TS •/ Pă P el USIon Pe Ca/e se sit,reză
l UUnit SI lUi Chabri as^3 si miaşti.
revărsarea Ini H' f ^ le Creează Nilu l *
£Se' 60areCe l0CUrile de aici sînt *** şi

Aşa • este Fenicia. Artemidoros^ spune ă d
m°2rkI n l^ PelUSio" sînt 3 65*0 de stadi" MekSai si,', Z
m considera re şi golfurile. Din der s în Cil? '-' ' f re se
află lîn Să K den-Syra «Jlonn F™ S- h°tarele dintre Cilicia d
la Oro IL - on ?** (35 1,50 km)' de aici Pînă
a Urontes smt 520 de stadii (96,20 km), apoi pînă
la Orthosia, 1130 (209,05 km).
Jn leTnî0^16 f US -T ale Iudeii dins Pre Ca
te?^ IzSS H dJ + ? laCuL Idumeii sînt na ba-
eis-auS?- dmpatne cn prilejul unei răscoale,
La mL P L mdeilOT J Şl Şi,,au îns^ le gne acestora,
regiînea' °>na P arte ° cuprinde lacul Serbonis si
fel!7 w r C on ^mUarC Pînă la Ier nsalim. într-un
ll\Z imUl Se găseşte la mare P^tru că de
usaHm,i e A Sa TT^' !oPe, M SpUS că se vede le-Srf p Aces e
!ocuri Se află în partea de miazănoapte a regiunii. Cele mai
multe din ele ca si fie-
™rri Part V înt l0CUite de tHburi am -tec a £ df a
2 Temn7 Pte T•r hG Şi fenidene Căci din astfel 6 &eminţu ? lnt
Gâtuiţi locuitorii Galileii, ai Hie-

rocuntelui, ai Philadelphiei şi ai Samariei[227], pe care Herodes[228] a poreclit-o Augusta. Cum erau amestecaţi astfel, faima care a crescut mai cu osebire ■— este vorba de renumele celor cu credinţa legată de templul din Ierusalim — arată că strămoşii iudeilor de astăzi au fost egipteni.

35 Căci Moise[229], unul din preoţii egipteni, care stăpînea o anumită regiune în Egiptul de jos, ne mulţumit de starea lucrurilor de acolo, a emigrat în aceste părţi şi, împreună cu el, au emigrat mulţi oameni care cinsteau divinitatea. Căci Moise spunea şi învăţa că egiptenii n-ar cugeta corect cînd atri buie divinităţii chip de fiare şi de animale de turmă, tot astfel nici libyenii. Nu judecă bine nici elenii care plăsmuiesc pentru zei chip de om, pentru că zeul este numai unul singur, acela care ne cuprinde 761 pe noi toţi ca şi pămîntul şi marea, şi pe care îl numim Cer şi Univers şi Natură a celor ce sînt. Care om cu mintea sănătoasă ar îndrăzni,, deci, să-i plăsmuiască acestuia chipul la fel ca al unei făpturi pămîntene? Dimpotrivă, se cuvine să părăsim toată idolatria şi să-i construim Divinităţii un templu şi un sanctuar vrednic şi s-o cinstim fără vreun chip cioplit. Au îşi iudeii obiceiul să doarmă în templu şi să afle, atît pentru ei cît şi pentru alţii, voinţa divinităţii, prin vise. Aceia care duc o viaţă cumpătată şi cu dreptate trebuie să aştepte de la divinitate toi: binele, fie vreun dar oarecare, fie vreun semn, ceilalţi însă nu au de aşteptat nimic.

36 Prin aceste învăţături, Moise i-a convins pe unii oameni cu cugetul curat — care n-au fost pu ţini la număr — şi pe aceştia i-a strămutat pe me leagurile[230] în care se află acum clădit Ierusalimul. Locul 1-a cucerit destul de uşor, deoarece nu era un pămînt demn de invidiat, nici nu merita să te baţi pentru el cu stăruinţă. Într-adevăr, terenul lui este stîncos. De fapt, locul în sine este bine înzestrat cu apă, dar de jur împrejur are o regiune stearpă şi seacă; ba în interiorul unui perimetru de 60 de stadii (11,10 km) terenul este chiar pietros. De aceea, în loc de-a folosi armele, Moise aduse ca argumente

de înduplecare sacrificiile şi divinitatea, atunci cînd socoti el de cuviinţă să-i caute acesteia un aşează-mînt. El promitea oamenilor că-i va învăţa un astfel de cult şi asemenea jertfă, care nu-i va copleşi cu cheltuieli, nici cu furii divine, şi nici cu alte practici nefireşti, pe cei care le vor pune în aplicare. Acesta, aşadar, cîştigîndu-şi un mare renume prin aceste învăţături, şi-a făurit o împărăţie care nu s-a închegat deloc la noroc, deoarece vecinii din împrejurimi uşor i s-au alăturat cu toţii, datorită grijii obşteşti ce li se arăta şi pentru făgăduinţele ce li se făceau.

37 Urmaşii au rămas multă vreme în limitele legilor lui Moise, fiind drepţi şi cu adevărat evlavioşi. Dar, ajungînd în fruntea clerului mai întîi persoane superstiţioase, apoi tiranice, din superstiţii au izvo-rît abstinenţele de la anumite alimente, pe care şi acuma au obiceiul să le evite, ca şi obiceiul tăierii împrejur şi extirpările ca şi alte practici de acest fel. Din perioada tiraniilor îşi au obîrşia tîlhăriile. Căci cei care se răsculau năpăstuiau şi propria lor ţară şi pe cea a vecinilor. Cei care au conlucrat cu conducătorii au jefuit bunurile altora, au subjugat bună parte a Syriei şi a Feniciei. Există totuşi o anumită cinste şi noblеţe în jurul cetăţii lor, faţă de care nu au aversiune ca faţă de scaunul tiraniei, ci o cinstesc şi o venerează ca pe un templu.

38 Aşa s-au rînduit lucrurile de la natură şi acest obicei este comun elenilor şi barbarilor; căci fiind organizaţi în state-cetăţi, ei trăiesc după precepte comune, într-alt chip nici nu e cu putinţă ca o mulţime numeroasă să conlucreze în aceeaşi direcţie şi pe aceleaşi temeiuri, trăind în armonie, cu alte cuvinte, să ducă o viaţă de stat; fără de aceasta e cu
762 neputinţă însăşi viaţa socială. Iar preceptele sînt de două feluri: ele provin fie de la zei, fie de la oameni; iar cei vechi ţineau în mai mare cinste sfatul zeilor şi mai mult îl venerau. De aceea, pe atunci, multă lume consulta oracolele şi alerga la Dodona[231].

„Sfatul lui Zeus din stejarul cu-naltă coroană s-audă",

servindu-se de Zeus sfătuitorul; se duceau, de asemenea, la Delfi ca acel[232] tată (din tragedie)

„Căutînd să afle dacă nu cumva Fiul său
trăieşte, cel expus cîndva"

şi fiul însuşi:

„In casa lui Phoebus iată că intra Cu dorința-n
suflet de părinți să dea".

Şi Minos, la cretani,

„Nouă ani el domni ca sfetnic lui Zeus"[238],

adică de-a lungul a nouă ani, cum spune Platon[234], răstimp în care Minos a coborît în peştera lui Zeus, a primit de la divinitate preceptele şi le-a împărtăşit oamenilor. Lucrări asemănătoare a' întreprins şi Lycurg[235], care l-a imitat pe Minos; căci pribegind mult prin străinătăți, după cîte se pare, el a cerut sfatul Pythiei despre legile pe care ar trebui să le instituiască lacedemonienilor.

39 Aceste întîmplări, oricare ar fi raportul lor cu adevărul, au găsit crezare la oameni şi s-au bucurat de multă prețuire, din cauza aceasta chiar şi ghicitorii aveau parte de atîta cinste încît erau socotiți vrednici chiar de domnie, ca unii care, atît cît sînt în viață cît şi după moarte, ne aduc sfaturi şi îndemnuri de îndreptare. (Aşa, de pildă, a fost Tiresias[236])

„Proorocul orb şi-ntreg la minte, care Deşi e
mort, e dat de zîna morții Tot firoscos şi
înțelept să fie, Pe cînd ceilalți ca nişte umbre
zboară".

Astfel de bărbați au fost apoi Amphiaraos[237], Trophonios[238], Orfeu şi Musaios precum şi zeul geților, acel Zamolxis[239] din vechime, un pitagoreic, iar pe vremea noastră, profetul de la curtea lui Bure-bista[240], Deceneu; aşa au fost apoi, la bosporani, Achaicaros[241], la indieni, gymnosophiştii, la perşi,

magii şi cei care poartă numele de nekyomantici („profeţi prin evocarea morţilor"), lecanomantici („care prezic viitorul asupra unui bazin cu metal") şi hydromantici („care prezic asupra apei"), la assy-rieni, chaldei, la romani, auguri, care sînt de neam etrusc. Un astfel de profet era şi Moise cu urmaşii săi care au pornit de la începuturi bune, dar au alunecat spre rău.

40 Pe cînd Iudeia era făţiş condusă de tirani, pri mul care s-a declarat pe sine rege, în loc de preot, a fost Alexandru[242]. Fiii acestuia au fost Hyrcanos şi Aristobulos. Deoarece între aceştia s-au iscat cer turi pentru tron, i-a atacat Pompeius, i-a izgonit şi a dărîmat fortăreţele lor, cucerind cu forţa în primul rînd Ierusalimul. La început, acesta a fost
763 o fortăreaţă stîncoasă şi întărită, cu apă destulă înăuntru, dar cu desăvîrşire seacă în exterior, care avea un şanţ săpat în jur cu o adîncime de 60 de picioare (17,742 m) şi lăţimea de 250 (73,925 m); din piatra scoasă din săpături s-au înălţat zidurile templului. Pompeius a cucerit Ierusalimul aşteptînd, după cîte se spune, ziua lor de abstinenţă, cînd iudeii se ţin departe de orice lucru; umplînd, atunci, şanţul, Pompeius a aruncat peste el scări. Apoi a poruncit să se dărîme toate zidurile şi a distrus cit a putut adăposturile tîlharilor ca şi locurile unde erau ascunse comorile tiranilor. Acestea erau două, Threx şi Tauros[243], situate în trecătorile ce duceau la Hiericus; altele apoi mai erau Alexandrion, Hyr-canion, Machairus, Lysias[244], cele din jurul Philadelphiei şi Skythopolis[245] din apropierea Galileii.

41 Hiericus[246] este o cîmpie împrejmuită de o re giune muntoasă ce înclină spre cîmpie în formă de amfiteatru. Aici se află pădurea de palmieri, printre care sînt amestecate şi alte soiuri de arbori şi de pomi fructiferi, dar predomină palmierii; pădurea aceasta are 100 de stadii (18,50 km) lungime, în în tregime e brăzdată de ape şi e plină de aşezări; aici se află şi palatele regale şi grădina de balsam. Bal samul este o plantă arbust asemănătoare cu drobul de munte şi cu terebintul, răspîndind în jur un par-

fum aromat. (Oamenii), desfăcîndu-i coaja, îi strîng în vase sucul (ce curge) din el asemănător cu laptele prins. Luat apoi într-un fel de vase de scoică, sucul se întăreşte. Această substanţă vindecă durerile de cap ca prin minune, la fel şi unele scurgeri urduroase incipiente ale ochilor, ca şi vederea slabă. Preţuit este şi pentru că numai aici se produce. Şi un astfel de crîng de palmieri care conţine palmierul curmal numai aici se găseşte, afară de cel babylonian şi de cel de dincolo de el, spre răsărit. Palmierii aduc un mare venit. Pînă şi lemnul balsamului este folosit printre aromate.

42 Lacul Sirbonis[247] este cu adevărat foarte întins, pentru că, după aprecierea unora, are o circumferinţă chiar de 1 000 de stadii (185 km); el se întinde paralel cu ţărmul mării pe o lungime cu puţin mai mare de 200 de stadii (37 km); este adînc imediat lîngă ţărm şi are o apă foarte grea, încît nu permite scufundarea în ea, ci scoate îndată afară pe oricine intră în lac chiar numai pînă la brîu. Este plin de bitumen. Această substanţă iese la suprafaţa lacului în momente cu totul întîmplătoare, tocmai clin fundul lacului, însoţit de băşici ca şi cum ar fierbe apa. Atunci, umflîndu-se, suprafaţa apei lasă impresia unei coline. Odată cu bitumenul este aruncată afară şi funingine multă, fumurie, ce scapă vederii, dar care oxidează şi arama şi argintul şi orice metal strălucitor, pînă şi aurul. După vasele ce se oxidează, oamenii aşezaţi în jurul lacului înţeleg că începe erupţia bitumenului şi se pregătesc să-l scoată, fă-cînd plase de trestie. Bitumenul este un bulgăre de 764 pămînt care se topeşte la căldură, emană la suprafaţă şi curge împrăştiindu-se, dar iarăşi se încheagă în corp solid, în apă rece, cum este apa lacului, încît trebuie tăiat şi crăpat. Apoi el pluteşte la suprafaţă, datorită naturii apei din lac, de care spuneam că nu permite să intri nici să te scufunzi, ci aruncă (totul) la suprafaţă. Oamenii, circulînd în bărci cu plase, taie asfaltul şi cară din el cît poate fiecare.

43 Scoaterea asfaltului se petrece astfel: oamenii din partea locului, povesteşte Poseidonios[248], sînt

vrăjitori; ei rostesc anumite descîntece şi aruncă în lac urină şi alte umori rău mirositoare, pe care împrăştiindule în lac, fac să se coaguleze asfaltul, apoi îl taie. Dacă vreo urină nu e destul de eficace, ca cea din vezica suferinzilor de calculi renali şi ca urina copiilor, se combină cu ea o soluţie de aur sau de borax. In mijlocul lacului, fenomenul este explicabil, deoarece izvorul şi marea cantitate a focului şi a bitumenului se află în mijloc. Emanarea este la date întâmplătoare, deoarece nici mişcarea focului nu are o rînduială limpede pentru noi, la fel ca mişcarea multor altor sufluri. Fenomene asemănătoare se petrec şi în Apollonia Epirului[249].

44 Se aduc multe alte dovezi că în solul acestei regiuni este foc; printre altele, se indică nişte stînci abrupte şi arse de pe lingă Moasada[250] precum şi nişte crăpături, în multe locuri, şi pămîntul cu cenuşă, şi stropii de smoală ce picură din stînci şi rîuri ce fierb puturoase de la distanţă şi, ici-colo, aşezări distruse de cutremure, încît se poate da crezare poveştilor vînturate de localnici anume că, în aceste locuri, se aflau odinioară aşezate treisprezece oraşe a căror metropolă, Sodoma[251], avea în jurul său 60 de stadii (11,10 km) neatinse. Dar din cauza cutremurelor, a emanaţiilor de foc. şi de ape calde cu smoală .şi sulf, lacul a ieşit din matcă şi stîncile au luat foc, iar oraşele, unele au fost înghiţite, iar pe altele le-au părăsit cîti au putut să scape cu fuga. Eratosthenes[252] spune, dimpotrivă, că regiunea era odinioară un lac întins şi că cea mai mare parte a ei a fost descoperită de ape prin surpări de teren, ca în Thessalia.

45 Şi în Gadaris se află apă rea, de lac, din care dacă gustă vitele, le cad unghiile, părul şi coarnele. La aşazisul Taricheiai[253] („Sărătorii"), lacul procură cea mai fină saramură de peşte şi are şi pomi roditori în jur, asemănători cu merii. Egiptenii folosesc asfaltul la mumificarea morţilor.

765 46 Pompeius a smuls cîteva din regiunile răpite de iudei cu forţa şi le-a încredinţat lui Hyrcanos[254] ca jurisdicţie sacerdotală. Mai tîrziu, unul din nea-

mul acestuia, Herodes, un om din partea locului, a urcat atît de sus pe treapta demnității preoțești și s-a deosebit în așa de mare măsură de înaintașii săi, mai cu seamă prin legăturile de prietenie și prin politica sa față de romani, încît a ajuns și rege, fiind dăruit cu această putere mai întîi de Antonius, iar mai tîrziu de Caesar Augustus. Dintre fiii săi, pe unii i-a ucis Herodes însuși, pentru că au complotat împotriva lui, pe alții însă i-a lăsat urmași, la moartea sa, dăruind fiecăruia o parte din țară. Cezarul a acordat toată cinstea atît fiilor lui Herodes, cît și sorei lui, Salome[255], precum și fiicei acesteia, Be-renice. Totuși fiii lui Herodes n-au sfîrșit fericiți, ci și-au atras asupră-le anumite învinuiri, astfel că unul dintre ei și-a petrecut restul zilelor în exil, izgonit la galații allobrogi[256], iar ceilalți, după multe griji, au dobîndit cu greutate îngăduința de a se întoarce acasă, încredințîndu-i-se fiecăruia tetrarchia pe care o avusese mai înainte.

CAPITOLUL 3

1 Mai sus de Iudeia și de Coile Syria pînă în Ba-bylonia și în regiunea fluvială a Eufratului, înspre miazăzi, se întinde Arabia, în afară de nomazii din Mesopotamia. Despre Mesopotamia și despre neamurile care o populează am vorbit[257]. Dintre regiunile de dincolo de Eufrat, cele din apropierea gurilor fluviului sînt populate de babylonieni și de neamul chaldeilor (despre care am vorbit); cele din continuarea Mesopotamiei pînă în Coile Syria, parte aflate în apropierea fluviului și a Mesopotamiei, le ocupă arabii corturari; ei sînt împărțiți în mici dinastii care stăpînesc ținuturi sărace din cauza lipsei de apă, neavînd pămînt arabil deloc sau foarte puțin, dar posedînd pășuni pentru tot felul de turme și mai ales de cămile. Mai sus de aceștia este un mare deșert. Regiunile ce se întind de aici spre miazăzi se află în stăpînirea celor care populează așa-numita

Arabie Fericită[25]». Mareinea A» ■ ■»• -
GSSV formează "»SM
d^SfSSt '
m â' ,, e' *n a,ara rela r GOl, Ul **** -' " furi De care în
£? • douâ gol-

din Harmazon™ >un * ™n ? •** ?e îngustă încît
vede promontoriul Arabiei ce înaintl, - ? ? i
cai*», începînd de la gura k J £££££* ^ **<***-
curbează mai întîi snro V - •! dln drea Pta se

prinde şi litoralul carmanilo/Tp^ S ^ "S ^-f""
Şi pe al susianilor si nartia| 1' i P u S ^P^or
cam de 10 000 de 'taifas?km)?, l0mi or' fiind
intervale am vorbit^ noi însLn" ^ aCCSte
766 nuare pînă la sură sînt «if* - « aici în conti~
după cum Vee S7. n~ • ? ™? ** atîtea stadii -
Tha^T» Prezintă şi Androsthenes** din
J-năsos, care a parcurs această ra)Q ™ • * .

na pe lingă tărm' întîlneşte t?aL £SE\£*£
cu un temnlu al lni Av^ii insula Icaros^
oracol al «d^Ta^*"" VeMrat * ™ ™
B^^dSS^j^S[1] Arabiei> la [23]™ de
Posesiunea 1SC^^^°3? P«-^
populează un teren din ro?° de sare si ™ ^ Care
sele construite din bolovan de sare %T Şl 3U Ca~
zurile de sare se fărîmiţează ub al °T g?n"
si casele se dărîmă r.^7- ^ a razel or solare
ndindu-| de I cu^a P Orr T?' * J? sUl^m ziduri le
m lrrr^ J i s[a]S"-l s e află la 200 de stadii

bu.os» spune, dlmpotr^ StrWîLlpSS

cele mai multe mărfuri în Babylonia, înfăşurate în plase, iar de acolo acestea plutesc pe Eufrat pînă la Thapsacoş, de unde sînt transportate pe drumuri de uscat în toate părţile lumii.

4 Navigînd mai departe, se întîlnesc alte insule, ca Tyros şi Arados[269], care au temple asemănătoare cu cele feniciene. Ba şi cei care locuiesc în ele mărturisesc că insulele şi oraşele lor poartă acelaşi nume cu ale fenicienilor pentru că sînt colonii ale acestora. Insulele pomenite se află cale de două zile de Tere-don şi de o zi de la capul din Macai, situat la gura golfului.

5 Spre miazăzi de Carmania, la 2 000 de stadii (370 km) în largul mării — au afirmat-o şi Nearchos şi Orthagoras[270] — se află insula Ogyris[271], în care se vede mormîntul lui Erythras[272], o mare movilă acoperită cu palmieri sălbateci. Erythras a fost regele acestor meleaguri şi de la el a rămas numele Mării Erythree. Toate acestea, precizează ei, le-au fost dezvăluite de Mithropastes[273] al iui Arsitos, satrapul Frigiei. Acesta, fugind de Darius, s-a aciuat în această insulă şi (acum), alăturîndu-se oamenilor lui Nearchos care erau conduşi spre Golful Persic, şi-a găsit şi el putinţa de a se înapoia acasă cu ajutorul lor.

6 De-a lungul întregului litoral al Mării Erythree, cresc arbori din fundul mării asemănători cu dafinul şi cu măslinul. Ei rămîn complet afară din apă pe vreme de reflux, dar în timpul fluxului sînt cazuri în care ei sînt acoperiţi în întregime de apă. Iată, deci, unde cresc aceşti copaci, în vreme ce regiunea ce se întinde mai sus de la ţărm este lipsită cu cle- săvîrşire de arbori, încît te uimeşte acest fapt sur- 767 prinzător. în legătură cu Marea Persiei, despre care spuneam că formează hotarul de răsărit al Arabiei Fericite, acestea le-a relatat Eratosthenes[274].

7 Nearchos[275] spune că Mithropastes s-a întîlnit cu ei, fiind împreună cu Mazenes. Acest Mazenes[276] era conducătorul unei insule din cele care se află în Golful Persic. Numele ei este Oaracta[277]; în această insulă şi-a găsit găzduire Mithropastes cînd a fugit

din patrie cu prilejul izgonirii sale din Ogyris şi aşa s-a învoit cu Mazenes ca să fie încredinţat flotei macedonene, iar acest Mazenes a ajuns chiar comandantul flotei. Nearchos[278] mai spune că şi la începutul călătoriei pe lîngă coasta persană se întîl-neşte o insulă, în care se află multe mărgăritare de foarte mare preţ, iar în alte insule se găsesc pietricele transparente şi strălucitoare. în insulele din faţa gurii Eufratului, cresc copaci ce răspîndesc miros de tămîie, din ale căror rădăcini, cînd sînt tăiate, curge un suc. Tot în aceste părţi trăiesc crabi şi arici de mare imenşi, ceea ce constituie o prezenţă comună întregii mări exterioare. într-adevăr unii sînt mai mari decît pălăriile macedonene cu boruri largi, iar alţii sînt chiar de două cotyle[279]. S-a văzut şi o cetacee marină, aruncată de valuri pe ţărm, lungă de 50 de coţi (22,18 m).

CAPITOLUL 4

1 Prima regiune a Arabiei dinspre Babylonia o formează Maikene[280]. în faţa acesteia se află, de o parte, deşertul arabilor, de altă parte, mlaştinile ehaldeilor, formate de Eufrat cînd se revarsă, în sfîr-şit, de altă parte, Marea Persiei. Deşi este o regiune cu atmosferă încărcată, cu multă ceaţă şi ploi şi, în acelaşi timp, bîntuită de arşiţă, ea este totuşi foarte roditoare. Viţa de vie creşte în mlaştini, în care se aruncă pămînt pe nişte rogojini atîta doar cît să poată adăposti rădăcina viţei, astfel încît aceasta adeseori e purtată de apă (dintr-un loc într-altul), şi iarăşi apoi este fixată în vechiul ei loc cu ţăruşi.

2 Mă întorc acum la cuvintele lui Eratosthenes, pe care le rosteşte în continuare despre Arabia. Căci acesta vorbeşte despre partea de miazănoapte a Arabiei şi despre deşertul ei care se întinde între Arabia Fericită, coile-syri şi iudei, pînă în înfundătura Golfului Arabic; astfel, el[281] spune că, de la Oraşul Eroilor, care se află în înfundătura Golfului Arabic

dinspre Nil, pe la Petra[252] nabateilor, pînă la Ba-bylon, sînt 5 600 de stadii (1036 km), măsurate pe linia ce înaintează în întregime spre răsăritul de vară atingînd neamurile arabe aşezate pe acest parcurs, cum sînt nabateii, chaulotaii şi agraii[283]. Mai sus pe aceste seminţii se află Arabia Fericită, care se întinde pe o suprafaţă de 12 000 de stadii (2 220 km) spre miazăzi pînă la Marea Atlantică. Primii ei locuitori, după syrieni şi iudei, sînt nişte populaţii de agricultori. Dincolo de acestea, pămîn-jtul este nisipos şi sterp, avînd doar puţini palmieri, spini, tamarisc şi apă de puţ, la fel ca Gedrosia. îi stăpînesc arabii nomazi şi crescători de cămile. Dar marginile ei dinspre miazăzi şi din faţa Etiopiei sînt udate de ploile de vară şi se însămînţează de două ori (pe an) ca India; are rîuri ce se pierd în cîmpii şi în lacuri. Această regiune a Arabiei este bogată în roade; printre altele, ea produce şi miere din belşug; de asemenea, are un mare număr de animale de turmă, în afară de cai, de catîri şi de porci; are, de asemenea, păsări de tot soiul, în afară de gîşte şi găini. Patru seminţii dintre cele mai mari populează ultima regiune pomenită şi anume: mineii[234], într-o parte a ei de lîngă Marea Roşie, iar oraşul cel mai mare al acestora este Carna sau Carana[2s3]; imediat în continuarea mineilor sînt aşezaţi sabeii, cu metropola lor Mariaba[286]; a treia seminţie o formează cattabanii[287] care se întind pînă la strîmtorile şi la punctul de traversare a Golfului Arabic; capitala acestora se cheamă Tamna[288]. Spre răsărit locuiesc mai cu seamă chatramolitii care au un oraş numit Sabata[289].

3 Toate aceste aşezări sînt cîrmuite de un monarh şi sînt prospere, împodobite frumos cu temple şi cu palate regale. Casele lor seamănă cu cele egiptene în privinţa legării grinzilor. Cele patru nome sau prefecturi stăpînesc (fiecare) cîte o regiune mai mare , decît Delta Egiptului. Domnia nu se moşteneşte din tată-n fiu, ci o preia primul fiu care se naşte în familiile de vază, după aşezarea pe tron a regelui. Căci odată cu instalarea cuiva la domnie, se înregistrează

femeile gravide ale oamenilor de frunte şi li se pun paze ca să se ştie care naşte prima. Potrivit legii, fiul acesteia este luat şi crescut cu onoruri regale ca un viitor urmaş,

4 Cattabania produce tămîie, iar Chatramotitis, smirnă". Şi acestea şi celelalte aromate le dau negustorilor în schimbul unor mărfuri. Sosesc la ei negustori din Ailana; aceştia parcurg drumul pînă la Mînaia[200] în 70 de zile. Iar Ailana este un oraş situat în cealaltă înfundătură a Golfului Arabic, cea dinspre Gaza, înfundătura numită şi Ailanites, după cum v-am spus[291]. Gerrhaii ajung la Chatramolitis în răstimp de 40 de zile. Ţărmul Golfului Arabic cel de-a lungul Arabiei, începând de la Înfundătura Ailanites, după cîte au consemnat istoriografii lui Alexandru şi Anaxicrates[292], este de 14 000 de stadii (2 590 km); este însă o apreciere excesivă. Ţărmul acestui golf, măsurat pe lîngă coasta troglodytică, ce cade în dreapta celor care pornesc în călătoria pe mare din Heroonpolis („Oraşul Eroilor"), pînă la Ptolemais şi la regiunea în care se vânează elefanţii, însumează 9 000 de stadii (1 665 km) lungime; acest ţărm înaintează, spre miazăzi abătîndu-se puţin spre răsărit. Î69 De aici pînă la strîmtorile golfului (Arabic) sînt cam 4 500 de stadii (832,50 km), interval în care ţărmul înaintează mai mult spre răsărit. Strîmtorile golfului sînt create de un promontoriu numit Deire[293], ce înaintează spre Etiopia; pe acest promontoriu e clădit un orăşel cu acelaşi nume, populat de ichthyophagi. Aici se află, după cite se spune, o columnă a lui Sesostris Egipteanul[294], care menţionează în scriere hieroglifică despre trecerea faraonului egiptean prin aceste locuri. Sesostris pare să fie primul cuceritor al Etiopiei şi al Troglodyticei. Din Deire, el a trecut apoi în Arabia şi de acolo a cutreierat toată Asia. De aceea, în multe părţi, se pomeneşte de valurile lui Sesostris şi de unele temple ale zeilor egipteni ridicate de el. Iar strîmtorile din părţile promontoriului Deire se îngustează pînă la 60 de stadii (11,10 km). Dar, in prezent, ele nici nu se mai cheamă strîmtori. Călătorii care se apropie pe

apă de acest loc, în părțile unde brațul de mare dintre continente este cam de 200 de stadii (37 km), în-tîlnesc şase insule una lîngă alta care umplu strîm-toarea şi lasă doar nişte canale de trecere pentru vase, înguste de tot; prin ele îşi transportă mărfurile, în plase, într-o direcție sau alta, şi pe acestea le numesc strîmtori. Dincolo de insule, navigația ce urmează duce în golf, parcurgînd pe lîngă țărm regiunea producătoare de smirnă, înspre miazăzi şi, în acelaşi timp, spre răsărit. Această regiune se întinde pînă la Cinnamomophora („Regiunea producătoare de scorțişoară"), pe o distanță cam de 5 000 de stadii (925 km). Dincolo de această regiune nimeni, după cîte se spune, nu a ajuns pînă acum. Pe țărm nu sînt multe oraşe, dar în inima ținutului, ele sînt numeroase şi bine populate. Acestea sînt informațiile aduse de Eratosthenes[205]. Mai trebuie să adăugăm acum şi ştirile provenite de la alți autori.

5 Artemidoros[296], aşadar, spune că promontoriul care înaintează din Arabia spre Deire se cheamă Akila[297]. Populația din preajma Deirei are organele mutilate. Cei care navighează de la Heroonpolis pe lîngă țărmul troglodytic întîlnesc în cale un oraş numit Philotera[298], nume primit după al sorei lui Ptole-maios al doilea[299]; acest oraş a fost întemeiat de Satyros[300] care a fost trimis să iscodească locurile unde se face vînătoarea de elefanți şi Troglodytica. După Philotera, se întîlneşte un alt oraş, Arsinoe[331], apoi gurile de revărsare ale unor ape calde, amare şi sărate, care dau în mare țîşnind dintr-o stîncă înaltă. în apropiere se înalță un munte, în mijlocul cîmpiei, de culoarea miniului. Urmează apoi Myos-hormos[302], numit şi Stațiunea Afroditei, un mare port, avînd o intrare întortocheată; în fața lui se află trei insule, două înțesate de măslini, a treia mai puțin adumbrită, dar plină ele bibilici. Apoi, în continuare, se întîlneşte Golful Acathartos[303] („Necurat"), care se deschide în fața Thebaidei la fel ca Myos-hormos; el este într-adevăr „murdar" pentru că este năpădit de stînci ascunse sub apa mării, de spinări de roci şi de furtuni care bîntuie cea mai

770 multă vreme. Aici este situat oraşul Berenike[304] în
înfundătura acestui golf.

6 Dincolo de golf se află insula numită Ophio-des[303] („A şerpilor"), nume de conjunctură — pe care însă. regele a mîntuit-o de şerpi — atît pentru că mulţi oameni care acostau aici erau omorîţi de reptile, cît şi datorită pietrelor de topaz. Topazul este o piatră transparentă ce străluceşte ca aurul încît ziua nu se vede (pentru că emană raze mai puternice decît soarele), noaptea însă culegătorii o văd. Aceştia, aşezând în preajma ei vreun vas (în timpul nopţii), ca semn, o sapă din pămînt, ziua. Există o organizaţie formată din bărbaţi desemnaţi anume pentru paza şi culegerea acestei pietre, întreţinuţi de regii Egiptului.

7 Dincolo de această insulă se întîlnesc multe seminţii de ichthyophagi şi de nomazi, apoi Portul Sal-vării[ICfi], pe care unii dintre conducători, scăpînd aici din mari primejdii, l-au numit astfel datorită acelor împrejurări. Dincolo de ichthyophagi şi de nomazi urmează o mare schimbare în forma litoralului şi a golfului; într-adevăr, coasta pe lingă care pluteşte corabia nu mai este abruptă şi, într-un fel, ea se apropie de Arabia; marea aici nu este adîncă, fiind pe alocuri chiar numai de 2 orgyi (3,548 m), iar suprafaţa ei pare o pajişte verde, deoarece mătasea broaştei şi algele de mare care cresc în strîmtoare în mare cantitate lasă acest aspect verzui; tot aici, pe lîngă verzeala apei, mai cresc şi arbori în apă. Strîmtoarea mai are şi o mulţime de cîini de mare. Urmează apoi Munţii Taurilor, doi masivi care, de la distanţă, au forma asemănătoare cu a taurilor. Apoi se vede un alt munte care are un templu al Isidei, construcţie închinată zeiţei de către Sesostris. Vine apoi la rînd o insulă în care cresc măslini, inundată adesea de mare; dincolo de ea se află Ptolemais[307], un loc destinat vînătoarei de elefanţi; aşezarea a fost construită de Eumedes[308] care a fost trimis de Ptolemaios Philadelphul anume pentru o astfel de vînătoare. Acesta, a înconjurat în taină o oarecare peninsulă cu şanţ şi cu îngrădire, apoi a ară-

tat toată grija şi atenţia faţă de oamenii care-i puneau piedici, făcîndu-şi-i prieteni în loc de duşmani.

8 în acest spaţiu se varsă în mare un braţ desprins din rîul aşa-numit Astaboras[309], care, izvorînd din-tr-un lac, o parte şi-o varsă în mare, cea mai multă însă o uneşte cu apele Nilului. Urmează apoi şase insule numite Latomiai[310]. Dincolo de acestea se în-tîlneşte gura numită Sabaitică, iar în interiorul ţinutului, o fortăreaţă construită de Tosuchos[311]. Vine apoi la rînd un port numit Elaia („Măslinetul"[312]) şi insula lui Straton[313], iar dincolo de ele, portul Saba[314] şi teritoriul vînătoarei de elefanţi care poartă acelaşi nume. La vale de aceste locuri se întinde regiunea numită Tenessis[313], aflată în stăpînirea egiptenilor fugari care au dezertat de la Psammetichos; ei se cheamă sembriţi ca şi cum ai zice „venetici"; sînt 771 cîrmuiţi de o femeie, care este regina lor, sub stăpînirea căreia se află şi Meroe[316], o insulă a Nilului din apropierea acestor locuri. Mai sus de ea este o altă insulă în fluviu nu mult mai departe, populată de aceiaşi fugari. De la Meroe pînă la această mare este o cale de 15 zile pentru un om uşor echipat. în preajma Meroei se află şi confluenţa Astaborei, a lui Astapos şi a lui Astasobas[317] cu Nilul.

9 Pe malurile acestor rîuri locuiesc rhizophagii[313] („cei care se hrănesc cu rădăcini"), numiţi şi helei („cei din mlaştini"), pentru că taie rădăcinile de pe malul mlaştinei pe lîngă care locuiesc, le zdrobesc cu piatra şi îşi fac din ele o pastă făinoasă pe care o coc la soare şi o consumă în loc de pîine. Locurile adăpostesc şi lei; aceste fiare sînt alungate din zonele lor de aici de nişte ţînţari uriaşi care se agită în zilele ce premerg răsăritul Constelaţiei Cîinelui. Prin apropiere trăiesc şi spermatophagii[319] („cei care se hrănesc cu seminţe"); aceştia, în împrejurările cînd le lipsesc seminţele, se hrănesc cu ghindă, pre-parînd-o cum prepară rhizophagii rădăcinile. După Elaia[320], se întîlnesc Observatoarele lui Demetrios[321] şi Altarele lui Conon[322]. în interiorul acestui ţinut creşte multă trestie indiană. Se cheamă regiunea muntelui Corakion[323]. Mai în adîncime se află si

Endera[324], o aşezare de oameni în pieile goale, care se servesc de arcuri şi săgeţi făurite din trestie călite în foc. Aceştia ţintesc animalele mai mult din copaci, uneori însă şi de la sol. La ei se găseşte o mare mulţime de boi sălbateci. Trăiesc hrănindu-se cu carnea acestora şi a altor animale sălbatice. Cînd nu reuşesc să vîneze nimic, coc pe cărbuni pieile de animale uscate şi se mulţumesc cu o astfel de hrană. Au obiceiul să impună copiilor sub vîrsta pubertăţii întreceri la tragere cu arcul. Dincolo de Altarele lui Conon este portul Melinos[323]. Mai sus de port se află o fortăreaţă numită a lui Coraos[326] şi un teren de vînătoare al lui Coraos, apoi o altă fortăreaţă şi alte mai multe terenuri de vînătoare. In continuare vine la rînd Portul lui Antiphilos[327] şi populaţia ce se hrăneşte cu carne; este vorba de oamenii aşezaţi mai sus de port, care au organele mutilate, iar femeile lor sînt supuse sterilizării ca la iudei.

10 încă şi mai departe de aceştia, înspre miazăzi, se află kynamolgii[323] („mulgătorii de căţele"), cărora oamenii din partea locului le zic sălbateci; ei poartă plete şi barbă lungă şi cresc clini foarte mari, cu care vînează boi indieni veniţi la ei din regiunea vecină, fie alungaţi de fiare, fie din lipsa păşunilor; iar imigrarea acestor animale are loc de la tropicul de vară pînă în mijlocul iernii. De la Portul lui Antiphilos, în continuare, urmează un port numit Dumbrava mutilaţilor[329] şi oraşul Berenike de lîngă Sabai, apoi Sabai[330] însăşi, care este un oraş foarte mare, şi Dumbrava lui Eumenes[331]. Mai sus de dumbravă se găseşte oraşul. Darada[332] şi un loc pentru vînă-toarea de elefanţi, numit „La fîntînă"[333]. Aici locuiesc eîephantophagii („cei care se hrănesc cu carne de 772 elefant") şi care vînează aceste animale în felul următor: pitiţi în copaci, ei pîndesc cum trece turma prin pădure, dar nu o atacă ci numai de animalele rătăcite de turmă se apropie pe furiş, din spate, şi le taie nervii. Unii le ucid cu săgeţi înmuiate în venin de şarpe. Tragerea cu arcul e înfăptuită de trei bărbaţi, doi care ţin arcul şi stau cu picioarele pro-ţăpite înainte[334], iar al treilea, care trage de arc.

Unii vînători îşi însemnează copacii sub care obişnuiesc elefanţii să se reazeme pentru odihnă, apoi apropiindu-se, taie parţial trunchiul acestor arbori de la rădăcină (fără să-i doboare). Cînd animalul se apropie de arbore şi se reazemă de el, copacul se răstoarnă la pămînt, iar animalul cade odată cu el, fără să se mai poată scula, deoarece picioarele cu osul lor continuu şi fără îndoitură sînt ţintuite locului; oamenii, coborînd atunci din copaci, taie animalul în mădularele sale. Nomazii numesc pe aceşti vînători „necuraţi".

11 Mai sus de aceştia se află o seminţie, nu prea mare, de struthophagi[335] la care se găsesc nişte păsări ce ating mărimea unor cerbi; aceste păsări nu pot să zboare, dar aleargă cu repeziciune la fel ca struţii. Pe aceste păsări unii le vînează cu arcul, alţii, acoperiţi cu piei de struţ; ei îşi vîră mîna dreaptă în pielea gîtului de struţ şi o agită aşa cum îşi mişcă aceste păsări gîtul; cu mîna stingă împrăştie seminţe pe pămînt dintr-o traistă ee-i atîrnă pe şold şi cu acestea, ademenind păsările spre nişte prăpăstii, le prind; aici, aflîndu-se la îndemînă oameni cu ciomege, fe ucid[336]. Pieile de struţ ile servesc ca îmbrăcăminte sau ea aşternut. Cu aceşti oameni poartă război etiopienii numiţi „cîrni", care folosesc ca arme coarnele de antilopă.

12 Vecinii acestora, acridophagii[337] („mîncătorii de lăcuste), sînt mai negri decît restul oamenilor de pe acele meleaguri, mai scunzi şi cu viaţa mai scurtă. într-adevăr, ei rar depăşesc vîrsta de 40 de ani, limită la care li se ofileşte carnea pe ei. Trăiesc cu lăcuste pe care vînturile de primăvară, ca libianul şi zefirul, suflînd cu putere, le mînă în aceste locuri. Atunci oamenii, punînd fumăgai prin şanţurile săpate de torenţi şi dîndu-i puţin foc (prind uşor lăcustele); căci ele, zburînd pe deasupra, simt că li se întunecă înainte de fum şi cad; vînătorii le toacă cu sare şi fac din ele o pastă pe care o consumă. Mai sus de acridophagi se întinde o mare pustă, care, deşi are păşuni bogate, a fost părăsită din pricina mulţimii scorpionilor şi a păianjenilor mari din cei aşa

numiţii „patru fălci", care s-au înmulţit la un moment dat aşa de mult, încît i-au silit pe oameni să fugă care încotro pentru totdeauna de aici.

13 Dincolo de portul lui Eumenes pînă la Deire şi la strîmtorile din părţile celor şase insule, locuiesc ichthyophagii şi creophagii („mîncătorii de carne"), precum şi mutilaţii, pînă în inima ţinutului. Există, de asemenea, mai multe locuri prielnice vînătoarei de elefanţi şi oraşe neînsemnate precum şi insuliţe presărate în faţa litoralului. Cei mai mulţi locuitori ai acestor ţinuturi sînt nomazi; puţini sînt cei care
773 cultivă pămîntul.

La unii clin aceştia creşte arborele de tămîie în mare cantitate. Ichthyophagii adună peştele cu prilejul refluxului mării, apoi, lovindu-i de stînci, îl coc la soare; le scot apoi coastele, le coc şi le adună grămadă, iar carnea, după ce o macină, o prefac într-o pastă pe care o pun din nou să se coacă la soare şi apoi o mănîncă. Iarna, cînd nu pot prinde peşte, adună coastele de peşti puse grămadă şi, mă-cinîndu-le, fac din ele pastă şi o consumă, iar oasele mai proaspete le sug. Unii se hrănesc cu carne de. scoică. Pe acestea le adună în unele gropi sau lagune ale mării, aruncîndu-le de mîncare peştişori şi astfel ei consumă scoici, cînd se răreşte peştele. Au, de altfel, diferite crescătorii de peşte, din care-şi fac rezerve. Unii dintre cei care locuiesc pe un ţărm lipsit de apă călătoresc cu toată casa cîntînd, timp de cinci zile, pînă dau de izvoare cu apă; acolo, aruncîndu-se cu burta la pămînt, ei beau aplecaţi peste apă ca vitele, pînă-şi umflă pîntecele ca o tobă, apoi se întorc înapoi la mare. Locuiesc în peşteri sau în colibe acoperite cu frunze de măslin şi construite cu grinzi şi bîrne din şira spinării şi din coastele cetaceelor.

14 Chelonophagii[338] („consumatorii de broaşte ţes toase") folosesc ca adăpost carapacele ţestoaselor, care sînt atît de mari încît pot să şi plutească în ele. Alţii apoi îşi fac locuinţele în algele marine arun cate în mare cantitate pe ţărm, făcînd din ele grămezi înalte în formă de coline şi săpîndu-le apoi pe dinăuntru. Pe morţii aruncaţi pe ţărm de flux, ei îi

azvîrle din nou în mare ca hrană peştilor. Dintre insule, trei anume se află de aici în continuare, una se cheamă Insula broaştelor ţestoase, alta Insula focilor şi alta Insula şoimilor[335]'. întreg ţărmul are palmieri şi crînguri de măslini şi de dafini şi nu numai dincoace de strîmtori ci pe o mare porţiune si dincolo de ele. Există şi o anumită Insulă a lui Phi-lippos[340], în dreptul căreia, mai sus de ţărmul continental, se află regiunea lui Pythangelos[341], destinată vînătoarei de elefanţi. Urmează apoi oraşul Arsinoe[342] şi un port, iar dincolo de ele, promontoriul Deire. Şi mai sus de aceste locuri se află un teren de vînat elefanţii. De la Deire în continuare se întinde regiunea producătoare de plante aromate; prima parte a ei produce smirnă; ea aparţine ichthyo-phagilor şi creophagilor; tot aici cresc arbustul egiptean, persea şi dudul egiptean. Mai sus de acest loc este teritoriul lui Lichas[343] de vînat elefanţi; aici, pretutindeni, sînt ochiuri de apă rămase de la ploi, în care, cînd seacă, elefanţii sapă cu trompa şi cu 774 dinţii adevărate puţuri pînă dau de apă. Pe acest ţărm pînă la promontoriul Pytholaos sînt două lacuri foarte mari; unul din ele are apă sărată pe care o numesc mare, celălalt are apă dulce care alimentează şi hipopotami şi crocodili, iar pe maluri creşte papirul. Se văd şi păsările ibis prin împrejurimi. Deja oamenii clin vecinătatea promontoriului Pytholaos sînt întregi la trup. Dincolo de aceştia se întinde regiunea cu arbori de tămîie. Aici se află un promontoriu şi un templu cu un crîng de plopi. în interiorul regiunii este o luncă fluvială numită a Isidei şi alta numită Lunca Nilului[344]. în arnîndouă cresc arbori de smirnă şi arbori de tămîie. Există apoi şi un anumit loc care primeşte şi se umple (ca un bazin) din apele ce curg din munţi şi, dincolo de acestea, este Leontoscopos („Observatorul leului"[345]) şi Portul lui Pythangelos. Regiunea din continuare produce un fel de lauri din care se produce scorţişoara, în continuare se află mai multe lunci de rîuri, în care creşte arborele de tămîie, întîlnit pe maluri, şi rîuri pînă la „Regiunea producătoare de scorţi-

şoară"[346]. Rîul care mărgineşte această regiune produce multă papură. Urmează apoi un alt rîu ca şi portul Daphnus[347] şi Lunca numită a lui Apollon[348], care are, pe lîngă tămîie, şi smirnă şi scorţişoară. Dar scorţişoara apare în mare cantitate în părţile din interiorul ţinutului. Urmează apoi muntele Elefantul[349] ce se înalţă deasupra mării şi un canal, apoi, în continuare, un port mare, Psygmos[350], şi o adăpătoare, numită a kynokephalilor[351] („a căpcăunilor"), şi ultimul promontoriu al acestui ţărm, numit No-tukeras[352] („Cornul Sudului"). Dacă se face ocolul acestuia, direcţia călătoriei nu mai este spre miazăzi„ zice...*, descrieri de porturi nici de locuri, deoarece nu mai sînt cunoscute locurile de pe litoralul din continuare.

15 Sînt şi columne şi altare ale lui Pytholaos, Lichas, Pythangelos, ale Leului, Charimortos[353], de-a lungul ţărmului cunoscut, care se întinde de la Deire pînă la Notukeras, dar nu se cunoaşte lungimea lui. Regiunea are mulţi elefanţi şi lei numiţi furnicari; aceştia au organele genitale întoarse, sînt aurii la blană şi cu părul mai rar decît cei din Arabia. Regiunea mai are şi leoparzi puternici precum şi rinoceri. Aceştia din urmă doar cu puţin sînt mai mici decît elefanţii în lungime, nu cum pretinde Artemi-doros[354], cu toate că, după mărturisirea sa, i-a văzut la Alexandria, ci cam cît. . .** de înalţi, cel puţin după rinocerul văzut de noi, nici pe departe nu seamănă la culoare cu merişorul, ci mai mult cu elefantul, ca mărime este cît un taur; la înfăţişare este foarte apropiat de mistreţ şi mai ales la rît, în afară de nas, care este un corn încovoiat mai tare decît 775 orice alt os; rinocerul foloseşte cornul ca armă la fel ca mistreţul dinţii, are şi două şiruri de coame ca nişte încolăciri de balaur care îl încing de la şira spinării spre burtă, una mai spre gît, alta spre şolduri. Aceste amănunte le dăm noi înşine după animalul pe care l-am văzut. Artemidoros mai adaugă la lămuriri faptul că acest animal se luptă cu eie-

* ' ** Lacune în text.

fantul într-un mod aparte, pentru păşune, vîrîn-du-i-se cu ritul pe dedesubt şi spărgîndu-i cu cornul burta, dacă nu-i apucat mai repede de trompa şi dinţii elefantului.

16 Trăiesc în aceste locuri şi „căjmile Aeoparzi", adică girafe, fără să aibă nimic comun cu ieoparzii. Prin faptul că girafa are blana pestriţă seamănă mai mult cu păunii, care se disting prin petele lor văr gate. Părţile posterioare ale girafei sînt mult mai scunde decît cele anterioare, încît pare că sade cu partea dinspre coadă care are înălţimea unui bou; picioarele din faţă nu sînt mai scunde decît ale că milelor; gîtul se ridică drept în sus; creştetul capu lui îl are mult mai sus decît cămila. Din cauza acestei asimetrii, cred eu, acest animal nu are viteza atît de mare cît a spus Artemidoros[355], exagerînd-o mult. Dar, de fapt, girafa nici nu este o fiară, ci mai de grabă un ierbivor. Căci nu arată nici o agresiune. Aici se nasc, spune acesta, şi maimuţe şi babuini şi kebi[356], care au faţa asemănătoare cu a leului, iar res tul corpului, cu pantera, şi mărimea unei gazele; există şi tauri sălbatici îşi carnivori, roşietici Is. piele, care întrec mult în mărime şi viteză pe cei de la noi. Există, de asemenea, un soi de hienă, un amestec de lup şi cîine, după cîte spune Artemidoros. Cele pe care ie pomeneşte Metrodoros din Skepsis[337] în car tea sa Despre deprindere seamănă mai mult a po veşti şi nu trebuie să ne preocupe. Artemidoros[35s] a vorbit şi despre şerpi uriaşi de 30 de coţi (13,308 m), care prind elefanţi îşi tauri, şi despre a căror dimen siuni iată cum vorbeşte: şerpii indieni şi libyenî sînt încă şi mai fabuloşi, pe care — zice — creşte pînă şi iarbă.

17 Troglodyţii[339] duc o viaţă la fel ca nomazii. Fie care trib e cîrmuit de un tiran. Şi femeile şi copiii le au în comun, în afară de tirani. Cel care se atinge de femeia tiranului are de plătit o oaie drept pe deapsă. Femeile lor îşi vopsesc în negru genele şi sprîncenele cu multă grijă şi poartă la gît un şirag de scoici împotriva farmecelor. Bărbaţii se bat pen tru păşuni, luptîndu-se mai întîi cu braţele, apoi cu

pietrele, iar cînd se produce vreo rană, folosesc şi săgeţi şi cuţite. îi despart femeile care intră în mijlocul lor şi îi înduplecă prin rugăminţi. Hrana lor constă din carne şi din oase măcinate laolaltă, înfăşurate în piei, apoi coapte sau gătite în mai multe feluri de bucătari pe care îi numesc „necuraţi", 77(3 pentru că nu mănîncă numai carne ci şi oase şi piei. Consumă şi sînge şi lapte, amestecîndu-le. Cei mai mulţi beau apă cu infuzie de paliur, o plantă cu ghimpi pentru gard viu, în vreme ce tiranii o beau amestecată cu miere, pe care o scot dintr-o anumită floare. Au şi iarnă în anotimpul cînd bat la ei vîn-turile etesiene şi cînd plouă; restul timpului este vară. Umblă în pieile goale, dar se şi îmbracă uneori în piei de animale şi poartă scuturi. Ei nu numai că au organele mutilate, ci unii chiar sînt tăiaţi împrejur ca .egiptenii. Etiopienii megabari[360] adaugă la ciomege măciuci de fier, dar se folosesc şi de lănci şi scuturi făcute din piei crude, iar ceilalţi etiopieni întrebuinţează săgeţile şi lăncile. Unii dintre troglo-dyţi îşi înmormîntează morţii legînd gîtul cadavrului de picioare cu vergele de paliur, apoi îndată aruncă peste el pietre plini de voie bună şi rî-zînd, pînă ce astupă mortul din vederea lor. Iar după ce pun deasupra mormîntului un corn de capră, pleacă. Fac drumuri noaptea legînd tălăngi la gîtul masculilor din turmă, ca să îndepărteze din calea lor fiarele care se tem de zgomot. Folosesc şi torţe şi săgeţi împotriva fiarelor; fac şi de veghe pentru paza turmelor, cîntînd pe lîngă foc.

18 După ce relatează aceste lucruri despre troglo-dyţi şi despre vecinii lor etiopienii, Artemidoros se întoarce la arabi. El[361] înfăţişează în primul loc pe cei care mărginesc malul Golfului Arabic şi sînt aşezaţi în faţa troglodyţilor, începînd de la Poseidion. Acesta[352], zice, este situat mai în interiorul înfundăturii (Ailanitice); imediat în continuare de la Poseidion este un crîng de palmieri cu apă din belşug, care este foarte preţuit, deoarece întreaga regiune din jur este bîntuită de arşiţă, fiind lipsită de apă şi de umbră. în acest crîng, dimpotrivă, se află o

minunăție de palmieri roditori. Stăpîni peste acesta sînt un bărbat şi o femeie, aleşi după criterii de neam; ei îmbracă piei de animale şi—şi procură hrana de la palmieri. Dorm în copaci unde-şi fac colibi, din cauza fiarelor numeroase. Dincolo de ei se găseşte Insula focilor, care se cheamă astfel datorită numărului mare al acestor animale. în apropierea insulei se găseşte un promontoriu, care se întinde înspre Petra („Stînca") arabilor numiți nabatei şi spre regiunea Palestinei, în care mineii şi gerrheii şi toate populațiile din vecinătate îşi aduc mărfurile lor de aromate. Urmează un alt țărm, numit mai înainte Țărmul .maraniților[363], aceştia erau, parte, agricultori, parte, nomazi, în prezent apartinînd însâ 777 garindeilor[364] care i-au nimicit pe maraniți prin vicleşug: căci i-au atacat pe cînd maraniții țineau praznicul lor obişnuit din cinci în cinci ani şi i-au nimicit şi pe aceştia şi pe alții, atacîndu-i şi distrugîndu-i din temelii. Urmează apoi Golful Ailanites şi regiunea nabateilor care este bine populată şi bine înzestrată cu păşuni; tot ei populează şi nişte insule situate în apropierea țărmului. Nabateii, la început, au fost oameni paşnici, mai tîrziu însă, ei se apucară să prindă în plase pe cei care veneau pe mare din Egipt. Dar şi-au luat pedeapsa, cînd o flotă a pornit împotriva lor şi i-a nimicit. în continuare se află o cîmpie bine înzestrată cu arbori şi cu izvoare de apă şi înțesată de turme felurite şi de alte animale, dar şi de catîri. Mai trăiesc în acea cîmpie şi o mare mulțime de cămile sălbatice, de cerbi şi de gazele; de asemenea, lei şi leoparzi şi lupi încă se află mulți pe acolo. în fața acestui țărm se găseşte o insulă numită Dia[365]. Dincolo de cîmpie se deschide un golf cam de 500 de stadii (92,50 km), împrejmuit de munți şi cu intrare anevoioasă. în jurul lui trăiesc populații care se ocupă cu vînătoarea sălbăticiunilor de uscat. Sînt apoi trei insule pustii, pline de măslini, nu din cei de la noi, ci din soiuri din partea locului, pe care-i numim etiopiei, a căror lacrimă (a sevei) are şi puteri vindecătoare. în continuare, se întinde un litoral pietros, iar dincolo de el, țărmul

este prăpăstios şi oferă o plutire anevoioasă cam pe o distanţă de 1 000 de stadii (185 km), avînd rare porturi sau locuri de acostare, pentru că de-a lungul acestui ţărm se întinde un munte prăpăstios şi înalt. Urmează apoi poalele lui stîncoase pînă la mare care, mai ales în perioada vînturilor etesiene şi a ploilor ce cad cu acel prilej, prezintă primejdii fără scăpare, în continuare se deschide un golf cu insule risipite ici colo şi, imediat lîngă el, trei dune de nisip negru foarte înalte, iar dincolo de ele, portul Charmothas[366] cu o circumferinţă de aproximativ 100 de stadii (18,50 km), cu intrarea îngustă şi primejdioasă pentru orice ambarcaţiune. Se varsă şi un rîu în acest golf. In mijlocul lui se află o insulă plină de arbori, frumos cultivată. Urmează apoi un ţărm povîrnit şi, dincolo de el, nişte golfuri şi o regiune ocupată de nomazi care trăiesc de pe urma cămilelor. Căci de pe cămile luptă, pe cămile îşi parcurg drumurile, cu laptele lor se hrănesc şi consumă şi carne de cămilă. Pe la ei curge un rîu care rostogoleşte la vale firişoare de aur, dar nu ştiu să-l prelucreze. Aceştia se cheamă debai[367]; unii din ei sînt păstori, alţii agricultori. Nu redau numele celor mai multe din aceste seminţii, din cauza lipsei lor de faimă şi totodată din cauza neobişnuinţei exprimării lor. Imediat lîngă aceştia trăieşte un neam de oameni mai blînd decît vecinii lor; acesta populează un teren mult mai viguros, care este bine înzestrat cu apă şi udat de ploi; de asemenea, la ei se află aur de mină, nu firişoare, ci bulgări întregi care nu au nevoie de multă curăţire; cei mai mici din aceşti bulgări de aur au mărimea unui sîmbure, cei mijlocii sînt cît un motocel, iar cei mai mari, cît o nucă. Localnicii găuresc aceşti bulgări şi îi înşiră pe aţă învîrstaţi cu pietre lucioase, făcînd din ele un şirag pe care îl poartă în jurul gîtului; tot astfel folosesc şi sîmburii. Ei vînd şi vecinilor aur la preţ ieftin, dînd pentru aramă aur întreit, pentru argint, aur îndoit, din cauza nepriceperii lor în prelucrarea aurului şi a lipsei mărfurilor de schimb, a căror folosinţă pentru viaţă e de mai mare trebuinţă.

19 Vecin cu aceştia este pămîntul prea fericit al sabeilor[368], o seminţie foarte mare, la care se produce şi smirnă şi tămîie şi scorţişoară. Pe litoral creşte şi arbustul balsam şi o altă iarbă foarte bine mirositoare, dar al cărei miros se evaporează repede. Se văd pe aici, dealtfel, şi palmieri cu miros plăcut şi trestie. Dar mai sînt şi şerpi de o palmă, roşii la piele, care sar chiar pînă la înălţimea şoldului; muşcătura lor este fără leac. Datorită roadelor pe care natura le oferă din belşug, oamenii de aici trăiesc în trîndăvie şi uşurătate. Cei mai mulţi se culcă pe rădăcinile copacilor după ce i-au tăiat, şi sînt organizaţi în sate. Mărfurile lor le primesc mereu vecinii care le transmit celor aşezaţi în imediata lor apropiere şi tot astfel pînă în Syria şi Mesopota-mia. Pe cei care cad în somn letargic din cauza mirosurilor tari îi trezesc afumîndu-i cu bitumen şi cu barbă de ţap. Oraşul sabeilor, Mariaba, este clădit pe un munte bine împădurit. Regele este stăpîn peste judecăţi şi peste celelalte domenii, dar nu este îngăduit să iasă din palat, căci îl omoară mulţimea cu pietre, la porunca unui oracol. Altfel, regele şi oamenii din apropierea lui trăiesc în desfătările femeilor. Populaţia parte cultivă pămîntul, parte face negoţ cu aromate, atît producţie locală cît şi import din Etiopia, trecînd după ele prin strîmtori, pe nişte bărci din piele. Au aşa de mare belşug de aromate încît, în loc de lemne, folosesc şi esenţe de tămîie, de scorţişoară, de laur şi de celelalte. La sabei creşte şi arbustul de tămîie de India, cu parfumul cel mai bine mirositor. Aceştia şi gerrheii s-au îmbogăţit din negoţ mai mult decît toţi ceilalţi oameni; ei au foarte multă veselă din aur şi argint, de asemenea, paturi, scaune, vase mari şi cupe, precum şi case somptuoase; ba au pînă şi uşi, ziduri şi acoperişuri făurite din fildeş, din aur, argint şi pietre, împestriţate ca un mozaic. Aceste informaţii le-a dat Artemidoros[369] despre sabei, celelalte le înfăţişează, parte, la fel cu Eratosthenes, parte, le preia de la alţi istorici.

20 El[370] povesteşte, aşadar, că, după părerea unora, 779, Marea Erythree sau Roşie îşi trage numele de la

culoarea ei aparentă, deoarece se oglindeşte în ea fie lumina soarelui, cînd acesta ajunge la zenit, fie munţii care par roşietici sub dogoarea soarelui. Căci s-au presupus amândouă cauzele. Ctesias[371] din Cnidos vorbeşte de un izvor cu apă roşietică şi chiar de un roşu aprins de ehinovar. Agatharchides[372] însă, concetăţeanul lui, care a primit informaţia de la un oarecare Boxos, (persan) de neam, povesteşte că un pers cu numele Erythras[373], văzînd o herghelie de cai cum era gonită pînă la mare de o leoaică ce alerga înţepată de un tăun, îndată ce herghelia traversă braţul de mare într-o insulă, acela, făcîndu-şi nişte plase, fu primul om care traversă marea în acel ostrov. Găsindu-l minunat pentru aşezări omeneşti, el s-a întors cu herghelia în Persia, dar a trimis colonişti în acea insulă, ba şi-n altele şi pe ţărmul continental din vecinătate şi a dat mării numele lui. Alţii arată că un fiu de-al lui Perseus, Erythras[374], a fost conducătorul acestor locuri. După aprecierea unora, distanţa de la strîmtorile Golfului Arabic pînă la hotarul ultim al „Regiunii producătoare de scorţişoară" este de 5 000 de stadii (925 km), fără să se aprecieze dacă s-au luat în considerare regiunile dinspre miazăzi sau cele dinspre răsărit. Se mai spune şi că smaragdul şi berilul se află aici în minele de aur. Există la arabi, după cîte spune Poseidonios[375], şi sare bine mirositoare.

21 Primii locuitori din sus de Syria sînt nabateii şi sabeii care populează Arabia Fericită. Aceştia de multe ori cutreierau Syria, înainte de ocuparea acesteia de către romani. în prezent, şi aceştia şi syrienii sînt supuşii romanilor. Metropola nabatei-lor este aşa-numita Petra[376] („Stînca"). Căci localitatea este clădită într-un loc neted, pe cîmpie, dar locul este înconjurat de stînci prăpăstioase şi povîr-nite în exterior, cu izvoare bogate pentru alimentarea cisternelor şi a grădinilor, în interior. în afara acestui brîu de stînci, întreaga regiune este pustie, în cea mai mare parte a ei, şi mai cu seamă înspre ludeia. Tot pe aici trece şi cel mai scurt drum, şi anume, de trei sau patru zile pînă la Hieracus, de

cinci zile pînă la crîngul de palmieri. Petra este condusă de un rege ales mereu din familia regală. Regele are ca purtător de grijă pe unul din tovarăşii săi, numit frate. Oraşul este cîrmuit după legi foarte bune. Athenodoros[377], filosoful şi prietenul nostru,, care a rămas mai mult timp la Petra, povestea despre aceştia cu multă admiraţie. Căci după cum spune el, a găsit statorniciţi aici mulţi romani şi mulţi alţi străini. Pe străini i-a văzut de multe ori legiuindu-se pe la procese, şi unii contra altora şi contra băştinaşilor, dar n-a observat pe nici unul dintre băştinaşi purtîndu-se pe la judecăţi, ci trăind într-o deplină înţelegere.

22 Multe informaţii despre particularităţile ţării [780] aduce şi recenta expediţie romană din vremea noas tră, condusă de Aelius Gallus[378] împotriva arabilor. Pe acesta 1-a trimis Caesar Augustus să cerceteze neamurile şi locurile acestea ca şi pe cele etiopiene, deoarece vedea că Troglodytica, cea din continuarea Egiptului, se învecinează cu aceştia şi că Golful Arabic care desparte pe arabi de troglodyţi este foarte îngust. S-a gîndit, aşadar, fie să şi-i apropie, fie să-i supună. Prezenta un anume interes şi faptul că de multă vreme le mersese vestea de oameni foarte bogaţi, că dau aromate pe aur, argint şi pietre de foarte mare preţ şi că din aceste averi primite nu cheltuiesc nimic pe mărfuri importate din afară. De aceea, el spera fie să şi-i facă prieteni pe aceşti oameni bogaţi, fie să-i supună, în caz că îi arătau duşmănie. Ceea ce i-a dat imbold era şi nădejdea ce-i venea de la nabatei, care-i deveniseră prieteni şi-i promiseră că îl vor sprijini în orice încercare.

23 Întemeiat pe aceste promisiuni, a pornit Gallus expediţia[379]. L-a înşelat însă reprezentantul nabatailor, Syllaios, care a făgăduit că-i va călăuzi pe drum, le va procura toate proviziile şi va colabora cu ei. Dar, uneltind în toate acţiunile sale, acesta nu le-a indicat o cale pe lîngă ţărm, nici vreuna pe uscat în toată siguranţa, ci i-a purtat pe căi neum blate şi ocolite, prin locuri lipsite de orice resurse, pe lîngă coaste fără porturi, sau pline de stînci as-

cunse sub apă sau cu apă puțin adîncă. Cel mai mult îi hărțuiau fluxurile și refluxurile prin astfel de locuri. In primul rînd, greșeala lor de căpetenie a fost că și-au construit corăbii mari, cu toate că război pe mare aici n-a avut loc nici atunci, nici nu va avea vreodată. Căci arabii nici pe uscat nu sînt prea destoinici luptători, necum să fie pe mare, ci au mai mult preocupări de hangii și negustori. Aelius Gallus și-a construit nu mai puțin de 80 de corăbii cu două și cu trei rînduri de vîsle și șalupe alungite, în orașul Cleopatris[380], care se află pe un vechi canal al Nilului. Dîndu-și seama de greșeala comisă, a mai construit 130 de vase de povară, cu care a navigat apoi transportând pe ele în jur de zece mii de pedestrași alcătuiți din romanii din Egipt și din aliați, formați din 500 de ividei și 1000 de nabatei împreună cu Syllaios. După multe pătimiri și suferințe, el a sosit în a cincisprezecea zi pe teritoriul nabatailor, la Leukecome[381] („Satul Alb"), un mare tîrg, după ce pierduse multe vase, unele dintre ele cu întregul lor echipaj, din pricina navigației grele, dar fără să se fi luptat cu vreun dușman. Acestea le-a pus la cale vicleșugul lui Syllaios care le-a spus 781 că nu poate fi parcurs de oști terestre drumul spre Leukecome, spre care și din care caravanele de cămile cu negoț circulă într-un număr atît de mare de bărbați și de cămile, și încă pe un drum asigurat și foarte circulat pînă la Petra și din Petra, încît nu se deosebesc întru nimic de o oaste.

24 Aceasta s-a întîmplat deoarece regele Oboda[382] nu se prea interesa de treburile publice și mai ales de cele ale războiului — de altfel, aceasta este o trăsătură comună tuturor regilor arabi, ci le-a lăsat toate în grija procuratorului său Syllaios. Acesta, cîrmuindu-le toate cu înșelătorie, căuta, după cîte cred, să spioneze regiunea și să cucerească împreună cu romanii cîteva neamuri și orașe de-ale acestora, iar apoi să devină el stăpîn peste toate, după ce romanii vor fi răpuși de foame, de suferință, de boli și de alte nenorociri cîte le-a urzit acela în viclenia

sa. Gallus a debarcat Ia Leukecome, deoarece oştirea era atinsă de o suferinţă a gurii, un fel de scorbut, şi de o slăbiciune a picioarelor, boli locale, care prezintă un fel de paralizie a gurii, alţii a picioarelor, ce li se trage de la apă şi de la plante. El a fost silit, deci, să-şi petreacă aici toată vara şi iarna ce-a urmat, aşteptînd să i se însănătoşeze soldaţii infirmi. . Din această Leukecome se transportă obişnuit mărfurile la Petra, de la Petra, la Rhinocolura[383] Feniciei de lîngă Egipt, iar de acolo, în alte părţi ale lumii, în prezent, cel mai des, la Alexandria de pe Nil. Mărfurile din Arabia şi din India sînt transportate la Myoshormos („Portul Soarelui"). Apoi ele sînt cărate pe cămile pînă la Coptos[384] al Thebaidei, care e situat pe un canal al Nilului, iar de aici, la Alexandria. Aelius Gallus, aşadar, după ce şi-a ridicat tabăra din Leukecome, a mărşăluit cu ea prin astfel de regiuni încît, datorită vicleşugului călăuzelor de drum, pînă şi apă a trebuit să care pe cămile. De aceea, după multe zile, a ajuns pe pămîntul lui Are-tas[385], care era înrudit cu Oboda. Aretas 1-a primit pe Gallus cu prietenie şi i-a oferit daruri. Trădarea lui Syllaios făcuse şi acea regiune greu de străbătut, deoarece a parcurs-o în treizeci de zile, prin locuri ce ofereau ceva zeia, puţini palmieri şi unt în loc de ulei de măsline, prin ţinuturi lipsite de drumuri. Regiunea din continuare, pe care a avut-o de parcurs, aparţinea nomazilor şi era cu adevărat pustie, în cea mai mare parte a ei; se numea Ararene[386]. Regele ei era Sabos[387]. Şi pe aceasta a parcurs-o Gallus prin locuri lipsite de drumuri, cheltuindu-şi 50 de zile pînă să ajungă la oraşul negranilor[388] şi într-o regiune paşnică şi roditoare. Regele acestora fugise şi oraşul a fost cucerit de la primul atac. De aici în şase zile a ajuns la fluviu, .. . *unde barbarii, angajîndu-se în luptă, căzură din ei vreo 10 000, iar dintre romani numai doi, deoarece localnicii foloseau armele fără pricepere, fiind cu desăvîrşire $_{782}$ nerăzboinici, şi anume arcul, lancea, sabia şi praştia,

* Lacună în text.

dar cei mai mulți, securea cu două tăişuri. Gallus cuceri degrabă şi oraşul numit Asca[389] părăsit de regele lui. De aici, Gallus sosi în oraşul Athrula[390], şi după ce-l supuse fără luptă, aşeză în el o garnizoană de pază; procurînd apoi alimente şi curmale de drum, porni spre Mariaba[391] ce aparține neamului rhammaniților, care se afla sub conducerea lui Ila-saros. Timp de şase zile Gaillus atacă Mariaba, ți-nînd-o împresurată, apoi o părăsi din lipsă de apă. Se afla la două zile de drum depărtare de „Regiunea producătoare de scorțişoară", după cîte se putea înțelege de la prizonieri. Vreme de şase luni, Gallus şi le-a petrecut pe drumuri, din cauză că era rău călăuzit. Află abia la întoarcere, cînd îşi dădu seama cu întîrziere de uneltire şi cînd s-a înapoiat pe alte drumuri. Căci la reîntoarcere în răstimp de nouă zile, el a ajuns la Negrana[392], unde avu loc o bătălie, apoi de acolo, în a unsprezecea zi, la „Şapte puțuri"[393], loc astfel numit după situația de fapt a locului. De aici, parcurgînd un teritoriu paşnic, ajunse în satul Chaalla[394], apoi într-altul numit Malotha[395], situat pe un rîu. De aici, drumul duce printr-o regiune pustie doar cu puține rezerve de apă pînă în satul Egra[390]; acesta aparține lui Oboda şi este situat la mare. Întregul drum de întoarcere l-a parcurs în 60 de zile, pentru care mai înainte i-au trebuit şase luni. De la Egra, în răstimp de unsprezece zile, işi-a transbordat oştirea la Myoshor-mos, apoi, trecînd la Coptos cu trupele care puteau fi salvate, plecă spre Alexandria. Pe ceilalți i-a pierdut, nu din pricina duşmanilor, ci a bolilor, a suferințelor, a foamei şi a drumurilor grele, cîtă vreme în război s-a întîmplat să piară numai şapte oameni. Din aceste pricini, nici această expediție nu a fost de mare folos pentru cunoaşterea locurilor; puțin totuşi a contribuit şi ea. Syllaios, care s-a făcut vinovat de toate aceste nenorociri, şi-a luat pedeapsa, la Roma, față de care s-a prefăcut a fi prieten; pentru această fățărnicie a lui şi acuzat şi de alte fărădelegi, i s-a tăiat capul.

25 Cinnamomophora („Regiunea producătoare de scorţişoară") este împărţită în patru părţi, după cum am spus. Dintre aromatele ei, tămîia şi smirna sînt produse de arbori, după cîte se spune, iar foile de dafin, de arbuşti. După unii autori, cel mai mult dafin provine din India, iar tămîia de cea mai bună alitate este cea din Persia. Potrivit unei alte îm-ărţiri, întreagă Arabia Fericită este fărîmiţată în cinci regate; într-unui sînt războinicii şi cei care se luptă pentru toţi ceilalţi, într-altul, agricultorii, care aprovizionează cu cereale pe ceilalţi, al treilea conţine meşteşugarii, al patrulea cuprinde pe producătorii de smirnă, iar al cincilea, pe producătorii de tămîie; tot districtele ultime produc şi foile de dafin 783 şi scorţişoara precum şi nardul. Produsele de trebuinţă traiului nu circulă de la unii la alţii, ci fiecare rămîne în patrie. Vin îşi procură cel mai des din curmale. Fraţii sînt socotiţi mai de preţ decît copiii. Şi regii domnesc mereu din aceeaşi familie şi totdeauna primul născut, la fel exercită şi magistraţii celelalte funcţii. Proprietatea este comună; între toate rudele, stăpîn este cel mai vîrstnic; toţi împreună au o singură femeie; cel.care a apucat să intre la ea primul, se uneşte cu ea, după ce mai întîi a pus la uşă un toiag[397]; obiceiul cere ca fiecare să poarte un toiag. Femeia îşi petrece noaptea lîngă cel mai vîrstnic. De aceea toţi sînt fraţii tuturor. Au legături pînă şi cu mamele lor. Adulterul e pedepsit cu moartea, iar adulter este un intrus din altă gintă. O fiică a unuia dintre regi deosebit de frumoasă, care avea cincisprezece fraţi, toţi îndrăgostiţi de ea, din această cauză, era vizitată de fiecare pe rînd fără întrerupere; obosită, se povesteşte că s-a slujit de următorul şiretlic: procurîndu-şi to-iege la fel cu ale fraţilor, cînd ieşea unul de la ea, punea mereu în faţa uşii toiege la fel cu acela şi, puţin mai tîrziu, altul, apoi altul, avînd grijă să nu-l pună pe cel ce semăna cu toiagul fratelui care urma să intre. Dar odată, cînd toţi se aflau în piaţă, unul, apropiindu-se de uşa ei, văzu toiagul după care se înţelegea că cineva este înăuntru. Dar cum

pe toți frații îi lăsase în piață, presupuse că este vorba de un adulter; alergă, deci, la tatăl său și, întor-cîndu-se cu el, s-a convins că a făcut o falsă acuzație contra sorei sale.

26 Nabateii sînt oameni cumpătați și zeloși la cîș-tig, încît și obștea pedepsește pe cel care-și micșorează averea, iar celui care o mărește, i se acordă onoruri. Fiind puțini sclavi, sînt slujiți mai mult de rude, fie că se servesc unii pe alții, sau fiecare pe sine, încît acest obicei se întinde pînă la regi. Fac ospețe întrunindu-se cîte treisprezece oameni; la fiecare ospăț sînt doi muzicanți; regele, într-o încăpere mare, așterne mai multe mese deodată; nimeni nu bea mai mult de unsprezece cupe, folosind tot alt și alt pocal; suveranul este atît de popular încît, pe lîngă faptul că se servește singur, uneori ajunge și el să servească pe alții, ca răspuns la serviciile primite; de multe ori el dă socoteală în fața poporului, iar uneori i se cercetează și acțiunile din viața lui particulară. Locuințele lor sînt făcute din piatră prețioasă; orașele sînt lipsite de ziduri împrejmuitoare, datorită păcii care domnește la ei. Cea mai mare parte a țării este roditoare producînd de toate, în afară de ulei de măsline; folosesc în schimb uleiuî de susan. Au oi albe și boi mari; țara e lipsită de cai, dar cămilele îndeplinesc munca în locul cailor. Oamenii umblă fără tunici, numai în eingă-tori și sandale; așa fac pînă și regii, doar că aceștia au cingătoare de purpură. Unele lucruri sînt importate complet, altele nu chiar în întregime, de altfel și pentru că se găsesc în țară bunuri cum sînt aurul, argintul și cele mai multe dintre aromate, dar arama, fierul, îmbrăcămintea de purpură, lancea, șofranul, rădăcina de costus[398], vasele cizelate, scrierea și obiectele modelate nu sînt indigene. Leșurile morților le socotesc ca pe niște gunoaie; iar după cum spune și Heraclit[399], „cadavrele sînt considerate mai de aruncat decît gunoaiele". De aceea în gunoaie își îngroapă pînă și regii. Ei cinstesc soarele, construindu-i un altar pe casă unde îi aduc libațiuni zilnice și îl tămîiază.

27 Cum poetul s-a exprimat astfel:

„La etiopi eu sosii, la sidoni şi erembi"[400],

s-a iscat nedumerirea despre cine este vorba. Chiar în legătură cu sidonii există controverse, dacă nu cumva ar trebui căutaţi printre locuitorii din Golful Persic, ai căror colonişti sînt sidonii de la noi, căci, după cum se spune, în Golful Persic sînt şi anumiţi tyrieni insulari şi aradieni, ai căror colonişti sînt, se spune, cei de la noi, sau sidonienii înşişi. Dar cercetarea se face mai mult în legătură cu erembii[401], dacă trebuie să se înţeleagă că acest nume se referă la troglodyţi, cum fac cei care scot forţat etimologia numelui de erembi de la embainein eis ten eran, (adică „a intra sub un anumit pămînt"), sau la arabi. Zenon al nostru[402] schimbă versul homeric astfel „«Şi sidonieni şi arabi". Mai convingător îl scrie Poseidonios cu o mică modificare: „şi sidonieni şi arambi", ca şi cum poetul ar fi numit astfel pe arabii de astăzi, aşa cum i-au numit şi alţii pe vremea poetului. Poseidonios[403] spune că următoarele trei neamuri, aşezate în continuare unul lîngă altul, dovedesc o anumită înrudire între ele şi, de aceea, ele au fost desemnate prin nume apropiate, numin-du-se unii armeni, alţii aramai şi alţii arambi. Dar, aşa cum trebuie să înţelegem că un singur neam a fost împărţit în trei, după deosebirile de cîimă care se schimbă mereu tot mai mult, tot astfel el a folosit mai multe denumiri în loc de una singură. Dar nici cei care le scriu numele eremni „negri" nu merită nici o crezare; căci un astfel de nume li s-ar potrivi mai mult etiopienilor. Poetul[404] vorbeşte şi de arimi, prin care trebuie să se înţeleagă, spune Poseidonios, populaţia nu dintr-un anumit loc al Syriei sau al Ciliciei sau al vreunui alt teritoriu, 7S5 ci populaţia Syriei înseşi; căci locuitorii Syriei sînt aramai; poate elenii îi numeau arimai sau arimi. Iar schimbările numelor şi mai ales ale celor barbare se petrec adesea; astfel pe Dariekes elenii l-au numit Dareios, pe Pharziris Parysatis, Atargatis pe

Athara[405]; pe aceasta din urmă Ctesias[406] o numeşte Derketo. S-ar putea da ca martor al belşugului arabilor însuşi Alexandru cel Mare care s-a gîndit, după cîte se spune, ca, la întoarcerea sa de la indieni, să le schimbe cîrmuirea în regat. Dar toate planurile lui s-au risipit odată cu moartea sa neaşteptată. Unul din planuri era să ocupe Arabia, dacă arabii îl vor primi de bunăvoie, dacă nu, să se bată cu ei. Şi vă-zînd că nici la început nici mai tîrziu ei nu i-au trimis soli, se pregăti de război, aşa cum am arătat în cele de mai înainte.

CARTEA A XVII-A

REZUMAT

Această carte cuprinde Egiptul şi Libya

CAPITOLUL 1

1 Deoarece, cînd am descris Arabia, am cuprins şi golfurile care o îngustează şi-i creează peninsula, şi anume Golful Persic şi Golful Arabic, laolaltă cu ea au fost parcurse şi unele regiuni egiptene şi etiopiene, şi anume meleagurile troglodyţilor şi ale celor din continuare pînă la capătul pămîntului, care produce scorţişoară. Acuma trebuie să înfăţişăm regiunile care au mai rămas şi care se află în continuarea acestor neamuri, adică regiunile din preajma ?ului". ■ Dupăele> vom parcurge Libya care mai ră-mîne din întreaga descriere geografică. Şi aici trebuie să începem cu afirmaţiile lui Eratosthenes.

2 Acesta spune[1] că Nilul se află la 1 000 de stadii (185 km) depărtare spre apus de Golful Arabic, fiind 786 asemănător (cursul său) cu litera N răsturnată (H) Căci curgînd, zice, de la Meroe spre miazănoapte cam 2 700 de stadii (499,50 km), se întoarce din nou spre miazăzi şi spre apusul de iarnă pe o distantă de 3 700 de stadii (684,50 km) şi, după ce înaintează contra ţinuturilor din preajma Meroei şi coboară tumultuos înspre Libya, făcînd a doua cotitură, curge spre miazănoapte 5 300 de stadii (980,50 km) pînă la cataracta cea mare, înclinînd puţin spre răsărit, apoi 1 200 de stadii (222 km) pînă ia cataracta cea mică^de lîngă Syene şi, în sfîrşit, alte 5 300 de stadii (980,50 km) pînă la mare. în el se varsă două rîuri; care izvorăsc din nişte lacuri de la răsărit, cuprin-zînd între ele o insulă foarte mare, Meroe; unul din rîuri se cheamă Astaboras[2], anume cel care curge pe

latura răsăriteană, iar celălalt, Astapus[3]. Unii numesc pe primul Astasobas, iar Astapus ar fi un alt rîu ce curge din nişte lacuri de la miazăzi şi acesta creează cursul Nilului aproape în linie dreaptă. Ploile de vară îi umplu albia. Mai sus de confluenţa riului Astaboras cu Nilul, la 700 de stadii (129,50 km) depărtare, se află oraşul Meroe[4], care poartă acelaşi nume ca insula. Alta este insula situată mai sus de Meroe, pe care o stăpînesc fugarii egiptenilor[5], acei care s-au răzvrătit contra lui Psammetichos; ei se numesc sembriţi, ca şi cum ai zice venetici, fiind cîrmuiţi de o regină, dar sînt supuşi regilor din Meroe. Regiunile de mai jos, de o parte şi de alta a Meroei şi de-a lungul Nilului dinspre Marea Ery-three, sînt populate de megabari[6] şi blemmyi, supuşi de-ai etiopienilor şi vecini de-ai egiptenilor. Pe lîngă mare, locuiesc troglodyţi. Aceşti troglodyţi din dreptul Meroei se află la zece sau douăsprezece zile depărtare de Nil. în stînga cursului Nilului locuiesc nubii[7], în Libya, fiind un neam mare, care se întinde de la Meroe pînă la cotiturile Nilului; ei nu sînt supuşii etiopienilor, ci au o cîrmuire de sine-stătătoare, fiind împărţiţi în mai multe regate. Regiunea Egiptului de-a lungul mării, cuprinsă între gura Pelusiacă şi gura Canobică, este de 1 300 de stadii (240,50 km).

3 Aşa prezintă informaţiile sale Eratosthenes. Se cuvine acum să înfăţişăm lucrurile mai pe larg şi, în primul rînd, cele ce privesc Egiptul, astfel încît să pornim de la date mai cunoscute la altele (mai puţin cunoscute). Căci Nilul conferă trăsături comune şi acestei regiuni şi celei din continuare şi mai sus de ea, deoarece le irigă prin revărsările sale; căci numai acea parte a lor care este acoperită de inundaţii Nilul o face prielnică aşezărilor omeneşti, dar partea din sus de fluviu, din dreapta lui, şi cea care se află mai sus de cursul lui, în întregime, este lipsită de populaţie şi pustie, de amîndouă părţile 787 pe unde trece, din cauza aceleiaşi lipse de apă. De altfel Nilul nici nu parcurge întreaga Etiopie, nici nu o parcurge singur şi nici nu curge în linie dreap-

tă, nici printr-o regiune bine populată. In schimb Egiptul îl străbate singur şi în întregime, precum şi în linie dreaptă, începînd de la cataracta cea mică aflată mai sus de Syene[8] şi de Elephantine, unde se află hotarul dintre Egipt şi Etiopia, pînă la gurile lui de revărsare la mare. Pe de altă parte, etiopienii duc mai mult o viaţă de păstori, trăind în lipsuri, din pricina sărăciei solului şi a atmosferei excesive, precum şi a depărtării de noi, în vreme ce toate acestea se întîmplă să fie la egipteni tocmai potrivnice. Căci egiptenii trăiesc de la început în oraşe, în mod civilizat, sînt aşezaţi în locuri cunoscute, încît sînt pomenite şi constituţiile lor şi sînt lăudaţi pentru că par a se folosi cu vrednicie de fertilitatea solului lor, împărţindu-l şi cultivîndu-l cum se cuvine. Alegîndu-şi un rege, ei au împărţit poporul în trei clase şi pe unii i-au numit soldaţi, pe alţii, agricultori, şi pe alţii, preoţi. în felul acesta, unii dintre ei se îngrijesc de jertfe, iar alţii de cele ce privesc pe oameni, de asemenea, unii din ei se preocupă de problemele războiului, alţii, de cele ale păcii, de pă-mînt şi de meşteşugurile celor care le practică; aceştia îi îngrădesc şi regelui drumurile. Preoţii practicau filosofia şi astronomia şi se întreţineau la sfat cu regii. Ţara Egiptului a fost împărţită prima oară în nome: zece în Thebaida, zece în Deltă, unsprezece în porţiunea dintre acestea. După părerea unora, atî-tea nome erau în total cîte încăperi avea labirintul, iar acestea erau ceva mai puţine de treizeci şi şase. Iarăşi apoi, nomele aveau alte subîmpărţiri, căci cele mai multe nome erau împărţite în raioane, iar acestea, la rîndul lor, în alte parcele. în sfîrşit, cele mai mici subîmpărţiri sînt ogoarele. A fost nevoie de o împărţire exactă şi amănunţită din cauza ştergerii continui a hotarelor pe care Nilul o provoacă la revărsările sale, luînd din unele loturi şi adăugind la altele, schimbîndu-le forma şi acoperind celelalte semne prin care se deosebea lotul altuia de lotul propriu. Astfel, tot mereu se simţea nevoia să se reia măsurătorile. Din această practică s-a instituit şi geometria, după cîte se spune, aşa cum ştiinţa

calculului şi aritmetica provin de la fenicieni, datorită negoţului. Populaţia egipteană era împărţită în trei clase în fiecare nomă, la fel cum era întreg poporul, iar teritoriul era divizat în trei părţi egale. Apoi munca depusă de om pe lîngă fluviu scoate în lumină faptul că acesta, prin grija şi preocuparea [788] sa, poate să învingă natura. într-adevăr, acolo unde, de la natură, o regiune produce mai multe roade, ea le va înmulţi dacă este irigată; iar o revărsare mai abundentă a fluviului irigă pe cale naturală mai mult pămînt; pe lîngă aceasta însă, preocuparea omului a biruit lipsurile naturii, astfel încît, chiar la inundaţiile mai mici, prin canalizări şi îndiguiri, sînt irigate tot atîtea terenuri ca la inundaţiile cele mari. în perioada care a premers guvernarea lui Pe-tronius, a fost cea mai bogată recoltă şi cea mai mare inundaţie, cînd cotele Nilului au crescut pînă la 14 coţi (6,21 m); cînd urcă numai cu 8 coţi (3,549 m), urmează foamete. Pe vremea cînd Petro-nius[9] a fost guvernator al Egiptului şi Nilul a atins numai 12 coţi (5,323 m), recolta a fost foarte bogată dar şi altădată, cînd a crescut numai 8 coţi (3,549 m), nimeni n-a suferit de foame. Aceasta este situaţia Egiptului. Să vorbim acum despre altele, după cum urmează.

4 De la hotarele etiopiene, Nilul se îndreaptă spre miazănoapte pînă la locul numit Delta; aici, despi-cîndu-se în două la vîrful Deltei, cum spune Plafon[10], dă acestui loc oarecum forma unui vîrf de triunghi; laturile triunghiului sînt cele două albii despărţite de o parte şi de cealaltă şi prelungite pînă la mare; albia din dreapta duce la marea de lingă Pelusion, albia din stînga la cea de lîngă Canobos şi chiar mai aproape, de lîngă aşa numitul Heraclei-on[11]. Baza triunghiului o formează ţărmul mării dintre Pelusion şi Heracleion. S-a născut astfel o insulă înconjurată de mare şi de cele două braţe ale fluviului, şi aceasta se cheamă Delta, datorită asemănării ei cu figura literei A. Locul de la vîrful triunghiului se numeşte la fel Delta, deoarece este începutul figurii despre care vorbim, ba şi satul si-

tuat în acest loc se cheamă tot Delta. Două sînt, aşadar, aceste guri ale Nilului, una din ele se cheamă Pelusiacă, alta Canobică sau Heracleiotică; între ele sînt alte cinci artere de vărsare mai importante, mai mici sînt mult mai multe. Căci de la primele terenuri ale Deltei, numeroase braţe ramificate în toată insula au format şi albii şi insule, încît întreaga Deltă este navigabilă, deoarece sînt tăiate în ea canale peste canale, pe care se pluteşte cu atîta uşurinţă, încît unii folosesc chiar scoici ca ambarcaţiuni. Insula întreagă are o circumferinţă cam de 3 000 de stadii (555 km); sub numele de Deltă sînt •cuprinse şi insula şi regiunea inferioară a Egiptului împreună cu luncile mlăştinoase din faţa Deltei. In perioada de revărsare a Nilului, toată această parte este acoperită de ape şi este una cu marea, în afară de aşezări. Acestea sînt clădite pe coline fie naturale, fie dîmburi construite, şi pe ele se află oraşe vrednice de pomenit şi sate, care, privite de la distanţă, par ca nişte insule. După ce apa stăruie pe 789 ogoare mai bine de 40 de zile de vară, ea începe să scadă cîte puţin, la fel cum a decurs şi creşterea ei. în răstimp de 60 de zile, cîmpul este complet dezvelit şi începe să se usuce; cu cît se usucă mai repede, cu atît se face aratul şi semănatul mai devreme; iar zbicirea gliei este mai grabnică în părţile mai călduroase. în acelaşi fel sînt irigate şi regiunile din sus de Deltă, doar că în acele părţi fluviul curge în linie dreaptă printr-o singură albie, pe o distanţă de aproximativ 4 000 de stadii (740 km); e adevărat că ici-colo mai intervine cîte o insulă, cea mai vestită dintre ele fiind cea care cuprinde noma Heracleiotică[12]; de asemenea, pe alocuri mai apare cîte o deviere a apelor fluviului, printr-un canal, cel mai des în vreun lac mare sau spre o regiune pe care poate astfel s-o irige, cum este, de pildă, cea pentru alimentarea cu apă a nomei Arsinoites şi a lacului Moeris[13], precum şi devierile care se revarsă peste Mareotis[14]. Ca să vorbim pe scurt, irigată de fluviu este numai acea parte a Egiptului care se află pe ambele maluri ale Nilului şi care rar

cuprinde, fără întrerupere, 300 de stadii (55,50 km) lățime de teren populat; aceasta se întinde începînd de la hotarele Etiopiei pînă în vîrful Deltei își seamănă cu o fîșie tăiată în lungime, dacă nu se mai socotesc canalele de deviere. Forma aceasta de fîșie a luncii și a regiunii este realizată de munții de pe cele două laturi care coboară din părțile Syenei pînă la marea Egiptului. Căci pe măsură ce acești munți se întind și se depărtează unul de altul, pe atît și fluviul se îngustează, deoarece se ramifică (în canale) și dă diferite forme regiunii, mai cu seamă celei populate. Teritoriul de peste munți în cea mai mare parte este nelocuit.

5 Cei vechi au înțeles mai mult prin deducție, pe cînd urmașii, din proprie experiență, că Nilul se umflă datorită ploilor de vară, cînd Etiopia de sus este inundată de ploi, și aceasta mai ales la capătul munților săi; după ce ploile încetează, în scurt timp se oprește și inundația. Acest lucru a apărut limpede mai ales celor care parcurgeau cu corăbiile Golful Arabic pînă în preajma „Regiunii producătoare de scorțișoară" și celor trimiși la vînătoarea de elefanți sau pentru alte nevoi, care determinau pe regii Egiptului, pe Ptolemei, să trimită în acele părți anumiți bărbați ca să întreprindă vreo acțiune. Acești regi au avut într-adevăr astfel de preocupări și, cu osebire, Ptolemaios supranumit Philadel-phul[15], care era dornic de cunoaștere, dar și datorită trupului său șubred pentru care căuta mereu anumite destinderi și desfătări mai neobișnuite. Regii din vechime n-au avut astfel de preocupări, cu toate că au fost familiarizați cu filosofia atît ei cît și preoții cu care-și petreceau cea mai mare parte a vieții. De aceea e îndreptățită mirarea noastră, dar și pentru că Sesostris[16] a parcurs Etiopia întreagă pînă la „Regiunea ce produce scorțișoară" și, într-adevăr, pînă astăzi se văd coloane și inscripții care amintesc de expediția .lui. Cambyses, după ce a cucerit Egiptul[17], a urcat cu egiptenii pînă la Meroe. Ba și insulei și orașului Meroe el le-a dat acest nume, după cîte se spune, deoarece acolo i-a murit

o soră numită astfel; alții spun că a fost soția lui și că i-a făcut plăcere să dea insulei numele ei, în semn de prețuire a persoanei care 1-a purtat. E de mirare, așadar, cum, din atîtea prilejuri ce li se ofereau, oamenii acelor vremuri n-au ajuns la înțelegerea fenomenului ploilor, și aceasta, ținînd seama că preoții s-au aplecat cu mai multă curiozitate asupra cărților sfinte și au acordat o atenție deosebită tuturor acelor scrieri care dovedeau o cunoaștere vrednică de luat în seamă. Căci dacă era ceva de investigat pe acele vremuri, atunci negreșit trebuia să se cerceteze cauzele, care se mai caută și astăzi, anume de ce ploile cad vara iar iarna nu, și de ce numai în regiunile de la miazăzi, dar în The-baida și în jurul Syenei nu. Astăzi nu mai încape nici o îndoială că revărsările Nilului provin din apa ploilor, de aceea nici nu mai era nevoie de șirul martorilor pe care 1-a dat Poseidonios[18]. Căci, după afirmația[19] acestuia, Callisthenes[20] mărturisea că teza care susține că ploile de vară sînt pricina revărsărilor a luat-o de la Aristotel, acesta de la Thrasyal-Ices Thasianul[21], unul din vechii naturaliști, Thra-syalkes de la un altul, care, la rîndul său, a împrumutat-o de la Homer, iar Homer a afirmat prima oară că Nilul este un fluviu căzut din cer:

„Și iarăși sosirăm l-ăl Egiptului fluviu ce cade din ceruri"[22].

Dar să las la o parte aceste chestiuni, deoarece au vorbit mulți despre ele. Va fi deajuns să menționăm numai doi autori care au compus o carte despre Nil, amîndoi contemporani cu noi, numiți Eudoros și Ariston[23], unul din filosofii peripatetici. Căci în afară de ordinea expunerii materialului, toate celelalte informații apar aidoma la amîndoi, atît ca redactare cît și ca argumentare. Eu, așadar, cînd n-am avut nici un model, am. comparat o carte cu cealaltă și am găsit astfel răspunsul la contradicția dintre ele. Care din aceștia doi a compilat lucrarea celuilalt, poate la oracolul lui Ammon ar putea s-o afle cineva. Fapt este că Eudoros îl acuză pe Ariston,

deşi stilul este mai degrabă al lui Ariston. Cei vechi numeau Egipt numai regiunea populată a acestei ţări care este inundată de Nil, începînd din părţile Syenei pînă la mare-; urmaşii, pînă în zilele noastre, au alipit Egiptului din părţile răsăritene regiunile din-791 tre Golful Arabic şi Nil, aproape în întregime, — etiopienii nu prea folosesc Marea Erythree —, din regiunile apusene, teritoriile pînă la oaze, iar din litoral, ţinuturile de la gura Canobică pînă la Cata-bathmon[24] şi la hotarele cyreneilor[25]. Căci regii de la Ptolemei încoace au dobîndit atîta autoritate, încît unii au stăpînit şi Cyrenaica însăşi şi au cîrmuit-o aparte de Egipt şi de Cypru. Romanii, care au moştenit domeniile Ptolemailor, au socotit de cuviinţă să păstreze Egiptul între aceleaşi graniţe. Egiptenii numesc oaze locurile populate înconjurate de jur împrejur de mari deserturi ca şi cum ar fi nişte insule în mare. Astfel de oaze sînt foarte răspîndite în Libya; trei sînt vecine cu Egiptul şi îi sînt subordonate. Acestea, aşadar, le-am avut de spus în general şi pe scurt despre Egipt.

6 Acuma vom descrie fiecare în parte din regiunile Egiptului cu proprietăţile sale, pentru că cea mai largă descriere a acestei secţiuni şi cea mai importantă priveşte Alexandria[26] şi regiunile din jurul ei,, de la ea se cuvine să începem. Ţărmul mării, cînd se navighează de la Pelusion spre apus pînă la gura Canobică, are o lungime de 1300 de stadii (240,50 km), distanţă despre care spuneam că formează baza Deltei. De aici la insula Pharos sînt alte 150 de stadii (27,75 km). Iar Pharos[27] este o insuliţă alungită, foarte apropiată de continent, formînd cu acesta un port cu două intrări. Ţărmul uscatului descrie un golf, proiectînd două promontorii înspre largul mării; între acestea se află insula care închide golful, pentru că se întinde în lungime în faţa lui. Unul dintre capetele insulei Pharos, cel răsăritean, este mai apropiat de continent şi de promontoriul din dreptul ei, care se cheamă promontoriul Lochias[2S], şi strîmtează intrarea în port. în gîtuirea braţului de mare dintre ele mai sînt şi stînci, unele

sub nivelul apei, altele chiar ieşite la suprafaţă, care sfarmă întruna valurile ce cad pe ţărm din larg. însuşi promontoriul care formează un capăt al insulei este o stîncă udată în jur de ape, avînd pe ea un turn minunat, construit din piatră albă cu mai multe etaje, purtînd acelaşi nume de Pharos ca insula. Acest turn a fost înălţat de Sostratos[29] din Cnidos, un prieten de-al regilor, pentru salvarea navigatorilor, după cum precizează inscripţia de pe el: „Sostratos din Cnidos al lui Dexiphanes fiu, zeilor salvatori, pentru salvarea navigatorilor". Deoarece ţărmul din amîndouă părţile este nepotrivit pentru porturi fiind scund, avînd şi recifi şi apă scăzută, era nevoie de un anumit semnal înalt şi luminos pentru cei care se apropie de ţărm dinspre mare, ca să nimerească intrarea în port. Nici in- 792 trarea apuseană a portului nu este prea bună, totuşi ea nu are nevoie chiar de atîta precauţie, dar şi aceasta formează un alt port numit Eunostos[30] „Reîntoarcerea bună". Acesta se află în faţa portului săpat şi închis. Căci cel care îşi are intrarea dinspre turnul pomenit al Pharului este portul mare. Cele care se află în continuarea acestuia, mai în fund, sînt despărţite de el printr-un dig de şapte stadii. Acest dig se întinde de la ţărmul continental Cea un) pod pînă la insulă, atingînd partea ei apuseană şi lăsînd numai două treceri, înspre portul Eunostos, şl acelea legate prin poduri. Această lucrare nu oferea numai un pod la insulă, ci şi un apeduct pe vremea cînd insula era locuită. Acuma însă a pustiit-o divinul Caesar[31] în războiul purtat împotriva alexandrinilor, deoarece ea ţinuse de partea regilor (împotriva lui). Azi sînt doar puţini navigatori care locuiesc pe lîngă turn. Portul mare, pe lîngă faptul că este frumos închis atît cu dig cît şi de la natură, are apă adîncă pînă aproape de ţărm, încît cea mai mare corabie poate să acosteze la mal direct prin scara ei, şi este împărţit în mai multe limanuri. Primii regi ai egiptenilor, mulţumi ndu-se cu ce aveau fără să simtă nevoia articolelor de import, respingînd pe toţi navigatorii ce se apropiau de

coasta lor de pe mare şi mai ales pe eleni — pentru că aceştia, din lipsă de pămînt, obişnuiau să devasteze şi să acapareze pămînt străin —, aşezară o gardă pe această coastă cu porunca să-i îndepărteze pe toţi cei care se apropiau. Oamenilor din gardă le dăruiră spre aşezare aşa numita Rhacotis[32], care astăzi este un cartier al oraşului Alexandria, situat mai sus de hangarale portului, pe atunci însă era un sat. împrejurimile satului le dădură crescătorilor de vite, în stare, la rîndul lor, să-i oprească pe cei ce ar încerca să pătrundă din afară. Cînd sosi aici Alexandru cel Mare şi observă cît este de prielnic locul, hotărî să clădească oraşul[33] mai sus de port. în legătură cu prosperitatea ce-a urmat apoi pentru oraş se pomeneşte de un semn ce s-a arătat atunci privitor la întinderea localităţii, deoarece arhitecţii însemnau cu ghips alb linia circumferinţei Alexandriei, şi cînd, la un moment dat, li s-a terminat ghipsul şi sosea regele, intendenţii economici oferiră o parte din făina pregătită pentru lucrători, cu care au fost trasate şi drumurile în mai multe reţele. Această întîmplare, după cîte se spune, a fost socotită de bun augur.

7 Poziţia oraşului este prielnică în mai multe pri-793 vinţe, în primul rînd, teritoriul lui este înconjurat de două mări, de marea numită a Egiptului, dinspre miazănoapte, de lacul Mareia sau Mareotis, dinspre miazăzi; acest lac este alimentat cu apă de Nil, prin canalele sale numeroase ce vin din părţile de sus şi laterale, pe care se transportă mult mai multe mărfuri decît pe mare, astfel încît portul lacului a ajuns mai bogat decît portul maritim. Aceasta se explică şi prin faptul că mărfurile exportate din Alexandria sînt mai numeroase decît cele importate. Şi-ar putea da seama de aceasta oricine ar ajunge în Alexandria şi în Dicaiarchia[34] şi ar vedea corăbiile cu mărfuri la plecare şi la sosire cum se agită încoace şi încolo unele mai grele, altele mai uşoare. Apoi, pe lîngă valoarea mărfurilor transportate în amîndouă direcţiile, în portul de la mare şi în portul de pe lac, şi aerul bun de aici merită să fie semnalat; el

se datorează faptului că locul este udat din două părți de ape precum şi situației prielnice a revărsării Nilului. Căci celelalte oraşe zidite pe lacuri au atmosfera încărcată şi sufocantă în arşițele verii, pentru că lacurile se preschimbă-n mlaştini, la maluri, din cauza evaporării lor sub razele soarelui; iar cum mocirla emană atîția vapori, aerul însuşi devine infect şi produce boli molipsitoare. în Alexandria însă, umplîndu-şi albia la începutul verii, Nilul alimentează şi lacul şi nu lasă nici o mlaştină care să provoace vreo emanație dăunătoare. Tot atunci suflă şi vînturile periodice dinspre miazănoapte şi dinspre o mare atît de întinsă, încît alexandrinii îşi petrec vara în condiții foarte prielnice.

8 Planul temeliei oraşului are forma unei hlamide[35], ale cărei laturi, în lungime, sînt scăldate de ape şi au un diametru cam de 30 de stadii (5,55 km); laturile lățimii le formează istmurile, fiecare de şapte (1,295 km) sau opt stadii (1,48 km), care sînt gîtuite, pe de o parte, de mare, pe de alta, de lac. întreg oraşul este tăiat de drumuri ce pot fi parcurse de cai şi de căruțe; două dintre ele sînt foarte largi; ele au lățimea mai mare de o plethră (30,833 m) şi se întretaie în unghi drept. Oraşul are sanctuare publice foarte frumoase şi palate regeşti, care ocupă a patra sau a treia parte a întregii circumferințe. Căci fiecare dintre regi, aşa după cum se străduia să adauge o anumită podoabă la monumentele publice, tot astfel căuta ca şi locuința sa să se poată adăuga la palatele existente, încît astăzi se poate rosti pe seama lor vorba poetului:

„Unele din altele sînt"[36].

Într-adevăr, toate se leagă şi între ele şi cu portul, la fel şi cu cele aflate în afara portului. Unul din- 794 tre palatele cu adevărat regeşti este şi Muzeul[37]; acesta are un loc de plimbare, un pavilion şi o locuință vastă, în care se află sisitiile filologilor, membri ai Muzeului. Acest colegiu are bani comuni şi un preot care, pe atunci, era numit de regi în frun-

tea Muzeului, în prezent, numirea o face Caesarul u parte a palatelor este şi aşa-numita Sevw („Cimitirul), un loc îngrădit în care se află mormintele regilor şi cel al lui Alexandru. Căci Ptolemaios^ liui im Lagos, a apucat să obţină truoul lui Alexandru liundu-i-o înainte lui PerdiccasS» care-1 scosese din Babylon şi-1 adusese în aceste părţi, din lăcomie şi din dorinţa de a se face stăpîn pe Egipt. Dar a pătat asasinat de soldaţi cînd a sosit Ptolemaios şi la închis într-o insulă pustie. Atunci a murit lovit_ de securile duble ale ostaşilor care l-au atacat Regn care au fost împreună cu el, Aridaios*» r^iIZ ■ ^lexa?dru' Precum şi soţia lui, Roxana, au plecat in Macedonia. Ptolemaios aducînd trupul lui Alexandru, 1-a înmormîntat la Alexandria unde se «!î f *îî P A rezent- numai că nu mai este în acelaşi sarcofag^. Acesta de acuma este de sticlă, iar Ptolemaios ii aşezase într-unui de aur. Dar pe cel de aur truiuf Ptolemaios PorecUt Cockes, numit şi Intrusul-, care a făcut o incursiune aici din Syn'a dar a fost respins pe loc, încît nu i-au fost de nici un folos jafurile.

9 în partea dreaptă a intrării în portul mare, se afla insula şi turnul Pharos« înspre mina stingă se găsesc recifii şi promontoriul Lochias în care s-a construit un grup de palate. în stînga cînd intri în ,Z' , ?ntmuarea Palatelor de pe Lochias, se află alte palate mai în interiorul portului, care au multe 1 Z£aXe 0C Tnţe Şi dumbrăv i- Mai jos de acestea,. rlfw P Sapat Şi închis, care este Proprietatea regilor, precum şi Antirrhodos" o insuliţă aşezată 2 ti f ° A Ü SapSt, SVInd & ea un Palat # un loc de acostare Au numit-o astfel ca şi cum s-ar zice ca este rivala Rhodosului. Mai sus de ea este teatrul, Tl^a fT ' Un COt(al t ărmu^i) care înaintează m2 a?e■ a*a7"umitu l tirg şi care are si un 2' ' Pc seidon. Antonius, adăugind la acest 52" dl S car e înainta şi mai mult înspre ŞŞIIiîSlpo ! ,construi in ca p ătul lui un n^ St n A P ! C3re ~a numit Timonion^. Aceasta a îacut-o Antomus in ultima perioadă a vieţii sale

cînd, părăsit de prieteni după înfrîngerea suferită la Actium, a plecat la Alexandria, propunîndu-şi ca de aci înainte să petreacă restul vieţii, pe care o mai avea de trăit, retras ca Timon[47] şi lipsit de tovărăşia atîtor prieteni. Dincolo de Timonion este Caesa-reum[48], apoi tîrgul şi depozitele şi, în sfîrşit, calele năvilor, care ţin pînă la Heptastadion[49] („Şapte stadii"). Acestea le-am avut de spus despre portul mare.

10 în continuare, după Heptastadion, se află por- 795 tul Eunostos sau al Reîntoarcerii şi, mai sus de el, portul amenajat, care se numeşte şi Kibotos[50], avînd şi acesta hangare navale. Mai în fundul acestui port, se află un canal navigabil ce se întinde pînă la lacul Mareotidei; în afara acestui canal, mai rămîne puţin din oraş; urmează apoi suburbia Necropolis[51] („Oraşul morţilor"), în care sînt numeroase grădini şi morminte şi case anume pregătite pentru îmbălsămarea morţilor. în partea canalului dinspre interior se află Sarapeion[52] şi alte vechi edificii cu dumbrăvi aproape părăsite datorită grupului de case noi din Nicopolis[53]; căci în acest din urmă cartier[54] se află şi amfiteatrul şi stadionul şi aici se desfăşoară şi concursurile cincinale. Cele vechi au fost părăsite. Ca să spunem pe scurt, oraşul este plin de monumente şi de temple. Cel mai frumos este gimnaziul care are porţile mai mari de un stadiu (185 m). în centrul oraşului se află judecătoria şi dumbrăvile sacre. Există şi un sanctuar al lui Pan[55], un monument înalt făurit de mîna omului, în formă de con, asemănător cu o colină stîncoasă, a cărui ascensiune se face cu ajutorul unei maşini de descărcat nave. Din vîrful monumentului se poate vedea întreg oraşul care se întinde la picioarele lui de jur împrejur. De la Necropolis, înaintează pe toată lungimea cimitirului o stradă largă, ce duce pe lîngă gimnaziu, pînă la Poarta Canobică. Urmează apoi hipodromul şi alte străzi paralele pînă la Canalul Canobic. Dacă se traversează hipodromul, se întîlneşte Nicopolis, a cărui aşezare, deşi se află la mare, aparţine totuşi oraşului. De la Alexandria pînă la Nicopolis sînt

30 de stadii (5,55 km). Caesar Augustus a acordat o deosebită cinste acestui loc, pentru că aici a biruit în luptă pe oamenii lui Antonius care l-au înfruntat şi, ocupînd oraşul de la primul atac, 1-a silit pe Antonius[56] să-şi pună capăt zilelor, iar pe Cleopatra, să cadă încă de vie în mîinile lui. Puţin mai tîrziu şi ea s-a sinucis în închisoare, în taină, lăsîndu-se muşcată de o viperă sau bînd otravă (căci se pomenesc amîndouă variantele); aşa s-a petrecut, deci, sfîrşitul domniei Lagizilor[57], care a ţinut un lung şir de ani.

11 Căci Ptolemaios[58] fiul lui Lagos, a fost urmaşul la tron al lui Alexandru; pe el 1-a moştenit Phila-delphul, pe acesta, Euergetul[59] apoi Philopator[60], fiul Agathocleiei, după care a urmat Epiphanes[61], apoi Philometor[62], moştenind domnia mereu din tată în fiu. Pe acesta din urmă 1-a urmat la tron fratele său, al doilea Euergetes[63], pe care l-au poreclit şi Physcon. Urmaşul acestuia a fost Ptolemaios supranumit Lathuros[64], iar al acestuia, Auletes[65] din vremea noastră, care a fost tatăl Cleopatrei[66]. Toţi regii de după al treilea Ptolemeu, corupţi de desfrîu, au cîrmuit rău ţara, dar cel mai rău dintre toţi, Ptolemaios al IV-lea, al VII-lea[67] şi ultimul, Auletes; acesta din urmă, în afara altor neruşinări, s-a exersat la flaut şi atîta s-a făIit cu acest meşteşug, încît nu se ruşina să organizeze în palat concursuri la care se prezenta şi el, luîndu-se la întrecere cu concurenţii. Pe acesta alexandrinii l-au izgonit şi, cum avea trei fete, pe cea mai vîrstnică dintre ele au ales-o regină; fiii lui Auletes, doi copii încă nevolnici, ieşeau cu desăvîrşire din competiţia pentru tron, pe atunci. Fiicei[68] aşezate pe tron i-au adus bărbat din Syria, pe un negustor de peşte sărat, care s-a prezentat ca vlăstar al regilor syrieni. Pe acesta însă regina 1-a sugrumat peste puţine zile, nemaiputîn-du-i suferi murdăriile şi grosolăniile. în locul lui îi veni un alt intrus, care s-a dat drept Archelaos[69], fiul lui Mithridates Eupator; el era de fapt fiul acelui Archelaos[70] care a purtat război împotriva lui Sulla şi care a fost apoi cinstit de romani; în acelaşi

timp el era strămoşul ultimului rege al Cappadociei, din vremea noastră, şi pontif în Comana Pontului. Archelaos colabora pe atunci cu Gabinius[71] în pregătirea expediţiei împotriva părţilor şi, fără ştirea acestuia, a fost dus de prieteni la regină şi declarat rege. în acest răstimp pe Auletes, care sosise la Roma, îl primi Pompeius Magnus şi îl recomandă senatului pregătindu-i reînscăunarea, iar pe de altă parte, puse la cale moartea solilor foarte numeroşi, peste o sută, care veniseră să depună mărturie împotriva regelui. Printre ei se afla şi Dion Academicul[72], care a fost capul soliei. Ptolemaios Auletes, readus în patrie de către Gabinius, îl ucise pe Archelaos şi pe fiica sa; reînscăunat pe tron[73] pentru puţină vreme, el muri de boală, lăsînd în urma sa doi fii şi două fiice, cea mai vîrstnică fiind Cleo-patra. Locuitorii Alexandriei desemnară atunci ca regi pe cel mai vîrstnic dintre băieţi şi pe Cleopatra, dar prietenii băiatului, provocînd o răscoală, o alungară pe Cleopatra[74] şi ea plecă împreună cu sora sa în Syria. în acest răstimp, Pompeius Magnus, fugind de la Palaipharsalos, sosi la Pelusion şi la muntele Casion. Oamenii regelui îl uciseră[75] prin vicleşug. Sosind apoi Caesar, suprimă[76] pe acest tinerel de pe tron şi aşează în locul lui ca regină pe Cleopatra, pe care o readuse din exil. Ca tovarăş la domnie îl numi pe celălalt frate al ei care era încă în vîrsta fragedei pruncii. După moartea lui 797 Caesar şi după bătălia de la Philippi[77], Antonius, plecînd în Asia, ridică în cinstiri fără margini pe Cleopatra, astfel încît o luă şi de soţie[78] şi avu cu ea copii; alături de ea a luat parte la bătălia de la Actium şi împreună cu ea a fugit apoi. După aceea, Caesar Augustus, urmărindu-i, i-a nimicit pe amîn-doi şi a pus capăt neregulilor din Egipt.

12 în prezent, Egiptul este provincie romană[79], care plăteşte un tribut considerabil, dar care este cîrmuită de bărbaţi cumpătaţi trimişi aici mereu ca prefecţi. Cel căruia i se încredinţează slujba de prefect ţine locul regelui. în subordinea sa se află îm-părţitorul dreptăţii, în a cărui putere intră nume-

roasele judecăți. Altul este așa-numitul secretar personal, care ține contul averilor peculiare și al celor care trebuie să revină Caesarului; urmează apoi liberții Caesarului și administratorii, cărora li s-au încredințat sarcini și mai mari și mai mici. Există apoi trei corpuri de armată, una din ele staționează în oraș, celelalte două, prin țară. în afară de acestea, mai sînt nouă cohorte romane, trei în oraș, trei pe granița cu Etiopia, încartiruite la Syene ca gărzi pentru aceste locuri, iar trei, în altă regiune. Există și trei escadroane distribuite în același fel în puncte strategice. Dintre magistrații indigeni din oraș unul este interpret, el poartă haine de purpură, deține onorurile patriei și poartă de grijă de cele de trebuință orașului; există apoi un scrib public și șeful jurisprudenței; al patrulea magistrat este pretorul gărzii de noapte. Aceste slujbe existau și pe vremea regilor, dar pentru că regii au cîrmuit prost treburile obștești, s-a distrus bunăstarea orașului din cauza fărădelegilor acestora. Polybios[80], care a fost la Alexandria, condamnă situația din acea vreme și spune că trei neamuri populează orașul, cel egiptean, indigen, pătrunzător și nu prea sociabil, o speță de mercenari, greoaie, numeroasă și nedomolită. Căci dintr-un obicei străvechi, alexandrinii întrețineau străini pentru serviciul armelor; aceștia erau obișnuiți mai mult să comande decît să se supună, din cauza nimicniciei regilor. Al treilea era neamul alexandrinilor, nici acesta prea sociabil, din aceleași cauze, totuși cu ceva mai politicos decît celelalte. Căci chiar dacă alexandrinii erau o populație amestecată, totuși de la obîrșie ei erau eleni și-și aminteau de obiceiurile obștei elenilor. Dar și această populație a fost nimicită mai ales de Euergetes[81], fiul lui Physcon, pe vremea cînd o sosit Polybios la Alexandria. Căci Physcon, hărțuit de răscoale, a atacat adesea cu oaste gloatele și le-a distrus...; cum treburile orașului se aflau în această stare, se
798 arăta a fi adevărată acea vorbă a poetului: „Doamne, ce lung și ce greu este drumul ce duce-n Egipet"[m].

13 Aceasta era starea lucrurilor, dacă nu mai rea, şi pe vremea regilor de mai tîrziu. Romanii au îndreptat foarte multe, pe temeiul unei anumite puteri, ca să zic aşa, distribuind gărzi în oraş, aşa cum am spus, numind în ţară anumiţi locţiitori de comandanţi^ şi aşa numiţii şefi de districte, şefi de seminţii, cărora însă nu li se atribuiau puteri prea mari. Cel mai important factor care a contribuit la prosperitatea oraşului este faptul că, din tot Egiptul, singur acest loc a fost bine înzestrat de la natură pentru amîndouă nevoile, şi pentru cele maritime, datorită portului bun, şi pentru cele terestre, pentru că fluviul le transportă toate bunurile cu uşurinţă şi le adună în acest loc, care este cel mai mare centru comercial al pămîntului populat. Aceste avantaje ale oraşului Alexandria ar fi deci de menţionat. Cît priveşte veniturile Egiptului, despre ele vorbeşte Cicero[83] într-un discurs spunînd că lui Auletes, tatăl ^Cleopa trei, i se adunau biruri în valoare de 12 500 de talanţi. Dacă unul care administra regatul atît de prost şi atît de uşuratec scotea asemenea cîştiguri, ce trebuie să credem despre veniturile din prezent administrate cu atîta grijă si în aşa de mare măsură sporite de mărfurile indiene şi troglo-dytice? Mai înainte nici măcar douăzeci de corăbii nu îndrăzneau să traverseze Golful Persic şi să iasă în afara strîmtorilor; în prezent însă se trimit flote mari pînă în India şi la capătul Etiopiei, de unde se aduce în Egipt cel mai preţios transport de mărfuri, care se distribuie apoi iarăşi pentru celelalte părţi (ale lumii), încît se percepe o vamă dublă şi pe mărfurile importate şi pe cele exportate; pentru mărfurile de mare preţ şi taxele vamale sînt mari. Ba, printre altele, Alexandria are şi mărfuri pe care numai ea le vinde, pentru că sînt anumite articole pe care, în general, numai ea le primeşte şi le transmite apoi celor din afara graniţelor. Cel mai mult ar putea să observe această situaţie prielnică a locului cel care ar străbate ţara Egiptului si mai întîi ţărmul, începînd de la Catabathmon[84], căci pînă aici ţine

Egiptul. Regiunea din continuare este Cyrenaica[85], iar barbarii care locuiesc în jurul acesteia sînt mar-marizii.

14 De la Catabathmon pînă la Paraitonion[86], cînd se navighează în linie dreaptă, este o cale de &00 de stadii (166,50 km). Paraitonion este un oraş şi 799 port mare, cam de 40 de stadii (7,40 km). Unii numesc acest oraş Paraitonion, alţii, Ammonia. în intervalul pomenit este un sat de-al egiptenilor şi promontoriul Ainesisphyra[87], precum şi Stîncile Tyn~ darice[88], patru insuliţe cu port. Urmează apoi, în continuare, promontoriul Drepanon[89] şl o insulă Ai-nesippeia[90] cu un port şi un sat, Apis[91], de la care sînt 100 de stadii (18,50 km) pînă la Paraitonion, iar pînă la templul lui Ammon, cale de cinci zile. De la Paraitonion pînă în Alexandria sînt cam 1 300 de stadii (240,50 km). în intervalul dintre ele se află, mai întîi, un promontoriu cu pămînt alb, numit Leuke Acte[92] („Capul Alb"); urmează apoi portul Phoinicus[93] şi satul Pnigeus[94], dincolo de ele apare insula Sidonia[93] cu portul ei, apoi Antiphrai[96], puţin mai retras de la mare. întreagă această regiune are cîteva podgorii, sărace însă, deoarece pămîntul argilos de aici are parte mai mult de apa mării decît de vin. Acest sort de vin se cheamă libyan; pe acesta îl consumă marea mulţime a alexandrinilor, la fel, bere. Dar cel mai mult e luat în rîs pentru acest vin satul Antiphrai. Urmează apoi portul Derris[97], numit astfel din cauza unei stînci negre din apropiere ce seamănă cu o piele. Locul din apropierea lui se cheamă şi Zephyrion[98]. în continuare se întâlneşte un alt port, Leucaspis[99], şi apoi altele mai multe; urmează Kynossema[100] („Mormîntul cîinelui"), apoi Taposeiris care nu mai e la mare, dar care găzduieşte un mare panegiric (cu mult norod); alta este Taposeiris[101] situată binişor dincolo de oraş; aproape de aceasta se află un loc stîncos pe ţărmul mării găzduind şi el mulţi turişti în fiecare anotimp al anului. Urmează apoi Plinthine[102] şi satul lui Nikias[103], precum şi fortăreaţa Chersonnesos[104], aflată în apropierea Alexandriei, la 70 de stadii (12,95 km)

depărtare de Necropolis. Lacul Mareia care se întinde pînă aici are o lățime mai mare de 150 de stadii (27,75 km), iar lungimea, cu ceva mai mică de 300 (55,50 km); el are opt insule și toate regiunile din jur, frumos populate. Aceste locuri dau o mare producție de vin, iar vinul mareotic e cotat ca unul din sorturile ce se conservă pentru multă vreme.

15 In mlaştinile egiptene şi pe lacuri creşte papirul[105] şi bobul egiptean care produce păstăi, amîndouă plantele avînd tulpinile aproape egale, cam de 10 picioare (2,96 m). Dar papirul este o tulpină go lașă avînd în vîrf un smoc de frunze, în vreme ce bobul poartă frunze în multe părți ale lui, ca şi flori şi fruct, la fel ca bobul de la noi, deosebindu-se de el numai ca mărime şi gust. Aceste stufărişuri oferă o privelişte plăcută şi un loc de desfătare celor care sînt dornici de petreceri căci se încing adevărate ospețe pe nişte ambarcațiuni egiptene înzestrate cu 800 încăperi care se afundă în desişul trestiilor, adum brite de frunzişuri. Căci frunzele de aici sînt într-adevăr foarte mari, încît se folosesc şi pentru cupe de băut şi ca talere, pentru că au şi o oarecare adîncitură potrivită pentru acest scop. Ba şi Alexan dria e plină de ele, fiind folosite ca vase în ateliere. Chiar şi ogoarele au unul din cîştigurile lor pe acesta, provenit din frunze. Trestia, deci, aşa arată. Papir nu creşte prea mult în acest loc căci nu este cultivat,
în schimb, în părțile de jos ale Deltei, este foarte mult dar un soi mai de proastă calitate; altul este papirul superior, anume cel sacru. Şi aici unii din cei care voiau să-şi mărească veniturile au aplicat abilitatea iudaică, pe care iudeii au născocit-o în negoțul cu purpură şi mai ales cu curmale şi balsam. Căci ei nu le lasă să crească în multe părți, ci, ridi-cîndu-le prețul prin raritate, în acest fel îşi măresc veniturile, dar privează lumea de un bun de consum.

16 în dreapta, la ieşirea prin poarta Canobică, se întîlneşte canalul care se uneşte cu lacul la Canobos. Pe acesta se face navigația pînă la Schedia[108] sau „Podul mişcător" pe marele fluviu şi la Cano-

bos[107], dar, înainte de toate, la Eleusine[108]. Aceasta este o localitate din apropierea Alexandriei şi aproape de Nicopolis, fiind situată chiar pe canalul Canobic. Ea oferă staţiuni climaterice şi privelişti minunate pentru bărbaţi şi femei care caută distracţii, fiind un început al genului de viaţă canobic şi al desfătării de acolo. Dacă se înaintează încă puţin de la Eleusine, pe dreapta se află canalul ce duce în sus pînă la Schedia. Iar Schedia se află la 4 schoine (22,20 km) depărtare de Alexandria, fiind o localitate asemenea unui oraş, în care se află staţiunea acelor ambarcaţiuni egiptene, pe care conducătorii statului călătoresc în regiunea superioară a Egiptului. Aici se percepe şi vama pe mărfurile ce coboară din părţile de sus, ca şi pe cele ce urcă. De aceea s-a legat aici şi un pod mobil peste fluviu, de la care îşi trage numele locul. După călătoria pe canalul ce urcă pînă la Schedia, plutirea în continuare pînă la Canobos este paralelă cu ţărmul mării ce se întinde de la Pharos pînă la Gura Canobică. Căci o fîşie îngustă de pămînt se întîinde între mare şi canal; pe ea se află Micul Taposeiris, dincolo de Nicopolis şi de Zephyrion[109]; ultimul este un promontoriu cu un mic sanctuar al Afroditei Arsinoe. în vechime exista aici, după cîte se spune, şi un oraş, Thonis[110]; acesta poartă numele regelui care i-a găz-801 duit pe Menelaos şi pe Elena. Despre leacurile Elenei poetul vorbeşte astfel:

> ..Leacuri mîntuitoare pe care sofia lui Thonos,
> Polydamna le dete"[111].

17 Canobos este un oraş la 120 de stadii (22,20 km) depărtare de Alexandria, cale pe uscat. El şi-a primit numele după cel al lui Canobos, cîrmaciul lui Menelaos, care şi-a găsit moartea în acest loc. Oraşul Canobos are un templu al lui Sarapis[112], cinstit cu mare veneraţie, deoarece aduce şi tămăduiri, încît pînă şi bărbaţi foarte vestiţi îi acordă încrederea şi dorm în templu, fie ei înşişi pentru sine, fie alţii pentru ei. Unii autori au consemnat vindecările, alţii

apoi au înregistrat calitatea oracolelor de aici. Dar înaintea tuturor se află adunările solemne ale celor care vin aici în procesiune coborînd pe canal din Alexandria. Căci toată ziua şi toată noaptea locul este înţesat de bărbaţi şi de femei care ori cîntă din flaut în bărci şi dansează fără nici o reţinere, cu o deşănţată destrăbălare, ori îşi au localurile de desfătare chiar în Canobos, pe malul canalului, potrivite anume pentru astfel de petreceri şi de ospeţe.

18 După Canobos urmează Heracleion[113] care are un templu al lui Heracles, apoi gura Canobică şi începutul Deltei. Părţile din dreapta canalului Canobic formează noma Menelaites[114] nume primit după cel al fratelui primului Ptolemeu, pe Zeus, nu după al eroului Menelaos, cum afirmă unii, printre care şi Artemidoros[115]. Dincolo de gura Canobică se află gura Bolbitică, apoi Sebennytică şi Phatnitică[110]; ultima este a treia ca mărime faţă de primele două care mărginesc Delta. Căci nu departe de vîrful unghiului Deltei se desprinde braţul Phatnitic, în partea interioară a Deltei. După braţul Phatnitic urmează Mendesion, apoi Tanitic şi, ultimul, braţul Pelusiac. Există şi alte ramificaţii printre acestea, mai puţin însemnate, ca un fel de guri false. Gurile Deltei permit accesul vaselor, dar nu sînt în măsură de a primi ambarcaţiuni mari, ci numai bărci uşoare,, deoarece apa este puţin adîncă şi fundul mlăştinos. Se folosea pentru nevoile negoţului mai cu seamă gura Canobică, deoarece porturile Alexandriei erau închise, aşa cum am spus mai înainte[117]. Dincolo de gura Bolbitină, înaintează mult în larg un promontoriu scund şi nisipos, numit Agnukeras („Cornul Mielului"[118]); urmează apoi Observatorul lui Per-seus[119] şi Zidul Milesienilor[120]; căci nişte milesieni, navigînd cu 30 de corăbii pe vremea domniei lui Psammetichos[121] — iar acesta a fost contemporan cu medul Kyaxares —, au acostat la gura Bolbitină, apoi ieşind din ea, au construit aşezarea aici pomenită. Cu vremea, navigînd ei pe fluviu în sus pînă la noma Saitică[122], au atacat pe mare oraşul supuşi- 802 lor lui Inaros[123] şi apoi au întemeiat oraşul Nau-

cratis[124], nu cu mult mai sus de Schedia. Dincolo de Zidul Milesienilor, cînd se înaintează pe braţul Se-bennitic, se întîlnesc nişte lacuri; unul din ele se cheamă Butica[125], după oraşul Butos; urmează apoi noma Sebennitică şi oraşul Sais[126], capitala Egiptului inferior, în care se cinsteşte Athena. în templul ei zac osemintele lui Psammetichos. în preajma oraşului Butos se află Hermupolis[127], situat într-o insulă. Butos adăposteşte oracolul Latonei.

19 în interiorul ţinutului, din sus de gurile Sebennitică şi Phatnitică, se întîlneşte Xois[128], insulă şi oraş din noma Sebennitică. Tot aici se află şi Hermupolis[129] şi Lycupolis („Oraşul Lupului"), şi Men-des[130], unde îl cinstesc pe Pan şi, dintre animale, ţapul. După cum spune Pindar[131], aici ţapii au legături cu femeile.

> „Lingă rîpa adîncă-a mării Nilul face al
> său ultim cot, Aici este locul împerecherii
> La capre şi ţapi cu femei la un loc".

Aproape de Mendes este şi Diospolis[132] („Oraşul lui Zeus") şi lacurile din preajma lui precum şi Leontopolis[133] („Oraşul Leului"). Apoi, ceva mai departe, se găseşte oraşul Busiris[134], în noma Busirită, şi Kynospolis[135] („Oraşul cîinelui"). Eratosthenes spune că este un obicei comun tuturor barbarilor să-i alunge pe străini; egiptenii şi-au atras această învinuire pentru poveştile care circulă în legătură cu Busiris din noma Busiritică, deoarece generaţiile ulterioare au voit să înfiereze inospitalitatea acestui loc; adevărul e că n-a existat, pe Zeus, nici un rege şi nici un tiran din Busiris. în legătură cu acest fapt s-a răspîndit versul:

„Doamne ce lung si ce greu este drumul ce duce-n
Egipet"[m].

La această părere a contribuit mult şi lipsa de porturi şi faptul că nici portul existent înspre Pharos nu era deschis, ci era păzit de păstori, oameni care se

dedau tîlhăriilor şi atacau pe cei care acostau aici. Carthaginezii scufundau corăbiile dacă vreunele treceau pe lîngă coasta lor spre Sardinia sau spre Coloanele lui Heracles. De aceea multă neîncredere trezea tot ce vine din apus. Şi perşii au fost prost călăuziți de soli, pe drumuri ocolite şi prin locuri anevoioase.

20 în apropierea locurilor de curînd pomenite se află şi noma Athribites şi oraşul Athribis[137], de asemenea, noma Prosopites[138], în care se află Oraşul Afroditei[139]. Mai sus de gura Mendesiacă şi de gura Tanitică, se găseşte un lac mare, apoi noma Mendesiacă şi noma Leontopolitană, Oraşul Afroditei şi noma Pharbetitşs[140]. Urmează apoi gura Tanitică, pe care unii o numesc Saitică, şi noma Tanites cu un mare oraş numit Tanis[141].

21 Intre gura Tanitică şi cea Pelusiacă sînt lacuri şi mlaştini mari şi continui cu numeroase sate. Şi 803 Pelusion însuşi are răspîndite în jur mlaştini pe care unii le numesc barathra sau mocirle şi smîrcuri; oraşul însuşi este aşezat la mai bine de 20 de stadii (3,70 km) de la mare şi are perimetrul zidului împrejmuitor de 20 de stadii (3,70 km); numele şi 1-a primit de la pelos „nămol" şi de la bălți. Pe aici pătrunderea în Egipt este anevoioasă dinspre răsărit, din Fenicia şi Iudeia. Căci pe la aceştia duce drumul spre Egipet şi din Arabia nabateilor aflați în continuarea lor. Regiunea dintre Nil şi Golful Arabic aparține Arabiei şi la capătul ei se află Pelusion; ea este în întregime un pustiu, cu neputință de a fi străbătut de oşti. Istmul[142] dintre Pelusion şi înfundătura Golfului Arabic de lîngă Oraşul Eroilor este de 1 000 de stadii (185 km) sau, după cum spune Poseidonios[143], de mai puțin de 1 500 de stadii (277,50 km); pe lîngă faptul că este lipsit de apă şi este nisipos, el are mulți şerpi care se ascund în nisip.

22 Cînd navighezi pe fluviu în sus de la Schedia pînă la Memphis, în dreapta, pînă la lacul Mareia sînt sate foarte numeroase printre care se află şi cel numit Chabriucome[144]. Pe fluviu e situat Her-

mupolis[143], apoi Gynaicopolis[146] („Oraşul femeilor") şi noma Gynaicopolites. în continuare se găseşte Momemphis[147] şi noma Momemphites. în acest interval sînt mai multe canale ce dau în Mareotis. Mo-memphiţii cinstesc pe Afrodita şi hrănesc o vacă sfîntă la fel cum e nutrit Apis[148] la Memphis[149], şi Mneuis la Heliopolis[150]. Aceştia sînt socotiţi zei. Animalele care sînt cinstite la alţii (căci negreşit mulţi, atît din Deltă cît şi din afara ei, hrănesc, unii un bou, alţii o vacă), acestea nu sînt considerate zei, dar sînt socotite sfinte.

23 Mai sus de Momemphis sînt două lacuri cu apa leşioasă care conţin mult natriu, precum şi noma Nitriotes. Aici se cinsteşte Sarapis şi, în tot Egiptul, numai la aceştia se jertfesc oi. Şi în apropierea acestui loc se află un oraş Menelaos[151], iar în partea stingă a Deltei, pe fluviu, este situat Nau-cratis[152], apoi, la 2 shoine (11,10 km) depărtare de fluviu, este Sais, iar puţin mai sus de acesta, 'lăcaşul inviolabil al lui Osiris[133], în care se spune că zace zeul Osiris. Mulţi îşi dispută acest loc, dar mai cu seamă locuitorii oraşului Philai[134], situat mai sus de Syene şi de Elephantine. Ei au născocit legenda[153] care pretinde că Isis ar fi pus osemintele lui Osiris în mai multe părţi sub pămînt (dar un singur loc din acesta conţinea cu adevărat pe Osiris, fapt limpede pentru toţi); ea a făcut acest lucru ferindu-se de Typhon, ca nu cumva, descoperindu-1 pe Osiris, să-i arunce trupul din mormînt.

24 Aceasta este, aşadar, descrierea regiunii de la Alexandria pînă la vîrful Deltei. Artemidoros[156] o apreciază la 28 de schoine (155,40 km) cale de navigaţie contra curentului, ceea ce înseamnă 840 de
«04 stadii (155,40 km), apreciind schoina la 30 de stadii (5,55 km). Nouă, care am parcurs cu corabia acea cale, ni s-au indicat distanţele folosindu-se în fiecare parte tot alte şi alte echivalări ale schoinelor încît, în unele locuri, s-a socotit schoina chiar de 40 de stadii (7,4 km) şi mai bine.

Faptul că la egipteni măsura schoinei este instabilă, însuşi Artemidoros o lămureşte în cele ce ur-

meazã. Într-adevăr, el spune că de la Memphis pînă la Thebais, fiecare schoină face 120 de stadii (22,20 km), de la Thebais pînă la Syene, cîte 60 (11,10 km), iar de la Pelusion navigaţia în susul apei spre acelaşi vîrf al Deltei măsoară 25 de schoine (137,50 km), iar stadii, 750 (138,75 km), folosind aceeaşi echivalare. înaintînd apoi din Pelusion pe fluviu în sus, se întîlneşte primul canal, cel care alimentează cu apă aşa numitele lacuri din mlaştini, două la număr, care se află în stînga marelui fluviu, mai sus de la Pelusion, în Arabia. Artemidoros pomeneşte şi alte lacuri şi canale în aceleaşi părţi din afara Deltei. Există şi noma Sethroites[157] pe lîngă al doilea port; aceasta se enumera ca una din cele 10 nome ale Deltei. în aceleaşi lacuri se varsă şi alte două canale.

25 Altul este canalul care dă la Marea Erythree şi la Golful Arabic lîngă acelaşi oraş Arsinoe[158] pe care unii îl numesc Cleopatris. Acesta traversează şi lacurile numite „amare", care într-adevăr au fost amare la început, dar, de cînd s-a tăiat canalul despre care vorbim, şi-au schimbat apa amestecîndu-şi-o cu cea a fluviului şi, în prezent, ele au mult peşte şi păsări de baltă din belşug. Canalul a fost tăiat la început de Sesostris, încă înainte de războiul troian, după alţi autori, de către fiul lui Psammeti-chos, care l-a început numai, deoarece a murit; a continuat apoi să sape canalul[159] Darius întîiul, care a preluat lucrarea de la alţii. Dar şi acesta, lăsîn-du-se înduplecat de o falsă părere, a întrerupt lucrarea spre terminarea ei, pentru că a fost convins că Marea Erythree are un nivel mai înalt decît Egiptul şi că, dacă s-ar tăia întreg istmul dintre ele, Egiptul ar fi inundat de apele mării. Totuşi regii Ptolemei, tăind de-a curmezişul istmul, au creat un braţ de mare închis astfel ca, ori de cîte ori ar voi, să iasă neîmpiedicaţi la marea exterioară şi să se întoarcă iarăşi după plac. Despre suprafaţa apelor am vorbit şi în primele comentarii[160].

26 în apropierea Arsinoei se afla şi Heroonpolis[161] („Oraşul Eroilor") şi Cleopatris, în înfundătura Gol- [805]

fului Arabic dinspre Egipt, precum şi porturi, aşezări şi canale, mai multe la număr, ca şi lacuri în apropierea acestora. Aici se găseşte şi noma Phagro-riopolites şi oraşul Phagroriopolis. Capătul canalului ce dă în Marea Erythree începe de la satul Phacusa[162], în continuarea căruia se află satul lui Philon[163]. Canalul are o lăţime de 100 de coţi, iar adîncimea atît cît să fie potrivită pentru o corabie încărcată cu 10 000 de amfore. Aceste locuri se apropie de unghiul din vîrf al Deltei.

27 Tot aici este şi oraşul Bubastos[164] şi noma Bubastites şi, mai sus de ea, noma Heliopolites. în această nomă se găseşte Heliopolis, aşezat pe un dîmb de pămînt considerabil, avînd şi un templu al Soarelui[165] şi pe boul Mneuis crescut într-un staul şi cinstit ca un zeu la heliopolitani, aşa cum este Apis la Memphis. înainte de dîmb se află lacuri în care se descarcă un canal din apropiere. în prezent, oraşul este cu totul pustiu. Are însă templul vechi construit în stil egiptean, care păstrează multe urme ale nebuniei şi fărădelegii lui Cambyses[166]; acesta a distrus unele temple cu foc, pe altele cu sabia, mutilînd şi arzînd totul în calea sa, cum a făcut şi cu obeliscurile; dintre acestea, două, mai puţin deteriorate, au fost strămutate la Roma, altele au rămas pe locul lor la Heliopolis şi la Theba, la actualul Diospolis[167], fiind arse complet, parte, fiind încă în picioare, parte, culcate la pămînt.

28 Iată acum care este planul construcţiei acestor temple[168]. La intrarea ce duce la sanctuar este un teren pardosit cu piatră, lat cam de o pletră (30,833 m) sau ceva mai puţin, lung chiar de trei ori şi de patru ori pe atîta, ba pe alocuri chiar mai mult. Acest drum se cheamă promenada, după cum a spus şi Callimach:

„Promenada cea sfîntă a zeului Anubis"[169].

Pe toată lungimea drumului, de amîndouă părţile, sînt aşezaţi sfincşi de piatră, tot la 20 de coţi {8,872 m), sau cu puţin mai mulţi, unii de alţii, ast-

fel încît un rînd de sfincşi este în dreaP[ta]> [altul în] stînga (pavajului). Dincolo de sfincsi e$[te un mare] vestibul, din care, dacă intri, dai de un alt vestibul, apoi de un altul. Nu este determinat n[umărul nici] al vestibulelor nici al sfincşilor; situaţia diferă de la un templu la altul, Ia fel şi în ce priite lungimea şi lăţimea căii pardosite. Dincolo i[e] vestibule este templul propriu-zis care are un proii[aos mare] Şi vrednic de luat în considerare, precum şi ° incintă pe potrivă, dar nici o statuie, sau cel fuţin nu cu chip de om, ci a vreunuia din animalele necuvîntă-toare. De o parte a pronaosului stau [a]§[a] [zisele 806] „aripi"; acestea sînt două ziduri la fel J[e] înalte ca templul, la început la o depărtare unul fe [altul] P[u]" ţin mai mare decît este lăţimea temeliei templului, apoi ele urcă în linii oblice (apropiindu[se]) P[îna la] 50 sau 60 de coţi (22,180 m sau 26,616 m) [un]ul de altul. Aceste ziduri au reliefuri cu figuri mari, asemănătoare celor etrusce şi operelor vechi elene. Este şi un edificiu cu multe coloane, cum e^[e ce]* [d]i[n] Memphis, cu o structură barbară. Căci P- [afară de] faptul că-i sînt coloanele mari, numero[ase] $ dis-puse pe mai multe rînduri, nu are nici 0 linie graţioasă, ci mai degrabă vădeşte o strădania [de] prisos. 29 La Heliopolis am văzut şi case m^ri [în] care locuiau preoţii. Căci, după cîte se spune, jn[ai cu] seamă acest oraş a fost rezervat în vechime preoţilor pentru locuinţă, ca unor bărbaţi preocupaţi [d]e filo-sofie şi astronomie. In prezent însă şi #cel sistem edilitar şi cultul e în declin. Nouă, cel puţin, nu ni s-a înfăţişat nimeni ca şef al unei astfel [de] slujbe, ci numai oameni care se îngrijeau d[e] jertfe şi dădeau lămuriri străinilor asupra lucrurile?[1]" vrednice de luare-aminte în legătură cu templele- Umil 1-a însoţit odată pe comandantul Aelius Galius pe cînd naviga pe fluviu £n sus din Alexandria £P[re] inima Egiptului; se chema Chairemon[170]. El se prefăcea că posedă ştiinţa preoţilor, dar lua totul miu mult în batjocură, ca un şarlatan şi neştiutor ce [era]- Acolo ni s-au arătat casele preoţilor si locuinţele [în care] au stat Platon şi Eudoxos[171]. Căci Eudox^s cu Pla-

ton au venit aici şi au trăit în preajma preoţilor egipteni vreme de 13 ani, după cîte spun unii autori. Dar cum preoţii erau profund cunoscători ai fenomenelor cereşti şi dezvăluiau greu tainele, abia cu vremea şi cu multe rugăminţi, s-au lăsat înduplecaţi să dea în vileag unele din teorii. Dar aceşti străini le-au tăinuit pe cele mai multe. Aceştia ne-au transmis şi diviziunile timpului în 365 de zile şi de nopţi în permanentă perindare, împlinind astfel ciclul de un an. Pînă atunci, elenii n-au cunoscut perioada anului şi mai multe altele, pînă ce astrologii mai tineri le-au preluat de la cei care au tradus în limba elenă memoriile preoţilor egipteni; ba încă şi în prezent, se mai împrumută unele cunoştinţe de la egipteni şi de la chaldeeni.

30 De la Heliopolis începe cursul Nilului din sus de Deltă. Regiunile clin dreapta fluviului, cînd navighezi pe el în sus, se cheamă Libya, la fel şi regiunile din preajma Alexandriei şi a lacului Mareotis; cele din stînga constituie Arabia. Heliopolis, deci, se află în Arabia, în vreme ce oraşul Kerkesura[172], situat lingă observatoarele lui Eudoxos, se află în Libya. Căci se poate vedea un observator înainte de a intra în Heliopolis, precum şi unul lîngă Cnidos, la care Eudoxos a explicat anumite mişcări ale corpurilor cereşti. Noma aceasta este Letopolites[173]. înain-tînd de aici pe fluviu în sus, apare în cale fortăreaţa Babylon[174] bine întărită. Pînă aici ajunseseră (cînd-va) nişte babylonieni răsculaţi care şi-au întemeiat aşezarea pomenită, cu îngăduinţa regelui egiptean, în prezent, aici şi-a aşezat tabăra una din cele trei legiuni care păzesc Egiptul. De la această fortăreaţă pînă la Nil se întinde spinarea unui dîmb de pămînt pe care căruţe şi conducte transportă apă din fluviu, îndeplinind această corvoadă 150 de captivi. De aici se văd limpede piramidele din Memphis, pe partea cealaltă a fluviului, şi chiar sînt aproape.

31 Prin apropiere se află şi oraşul Memphis[175] însuşi, capitala egiptenilor. Căci de la Deltă pînă la Memphis sînt 3 schoine (16,65 km). Oraşul are mai multe temple; unul din ele este închinat lui Apis[176],

care este acelaşi cu Osiris; într-un staul de aici este îngrijit boul Apis, fiind socotit zeu, după cum am spus; el are fruntea albă şi alte cîteva mici părţi ale corpului, în rest este negru. După aceste semne se alege mereu boul potrivit ca urmaş, după moartea celui care deţine această cinste. în faţa staulului se găseşte o curte în care se află un alt staul cu mama boului. în această curte este scos Apis la o anumită oră din zi şi mai ales pentru a fi arătat vizitatorilor. Aceştia îl pot vedea şi printr-o portiţă a staulului, doar că doresc să-l mai vadă şi afară. După ce a zburdat puţin prin curte, este mînat înapoi la locul său. Templul lui Apis se află în apropierea templului lui Hephaistos; la rîndul său, templul lui Hephaistos, prin mărimea naosului şi prin alte podoabe, este un edificiu somptuos. în faţa căii pavate se află şi un colos monolit. Se împămîntenise datina ca, pe acest teren pardosit, să se desfăşoare lupte între tauri, pe care unii îi cresc anume în acest scop, la fel ca şi crescătorii de cai. Cînd li se dă drumul, taurii se încaieră în luptă, iar cel socotit a fi fost mai puternic este premiat. Mai există la Mem-phis şi un templu al Afroditei[177], socotită o zeiţă elenă. Unii spun că acesta este, de fapt, templul Se-lenei sau al Lunei.

32 Mai este şi un templu al lui Sarapis[178], într-un loc foarte nisipos, încît vînturile îngrămădesc dune de nisip, sub care am văzut sfincşii acoperiţi unii pînă la cap, alţii pînă la brîu. De aci se poate ima gina primejdia în caz că vreun vîrtej de vînt sur prinde pe om pe cînd face drumul spre templu. Altfel, Memphis este un oraş mare şi bine populat, al doilea după Alexandria, avînd o populaţie ames tecată, la fel ca locuitorii Alexandriei. Există şi nişte lacuri în faţa oraşului şi a palatelor regale care, în 808 prezent, sînt în ruină şi pustii; ele au fost construite pe un terasament înalt, întinzîndu-se pînă la nivelul de jos al oraşului, cu care se învecinează o dumbravă şi un lac.

33 La 40 de stadii (7,40 km) depărtare de oraş se lntîlneşte o sprinceană de deal pe care se înalţă

multe piramide[170]; ele adăpostesc mormintele regilor, dintre care trei sînt considerabile. Două din acestea se numără chiar printre cele şapte minuni ale lumii. Căci sînt de 1 stadiu (185 m) de înalte, cu baza de patrulater, avînd înălţimea cu puţin mai mare decît (lăţimea) fiecărei laturi în parte; una din piramide este cu puţin mai mare decît celelalte; în vîrf, cam la mijlocul uneia din laturi, se găseşte o piatră ce se poate desprinde; cînd aceasta se scoate, apare un culoar întortocheat pînă la raclă. Aceste două piramide sînt apropiate una de alta şi se află pe aceeaşi platformă. Ceva mai departe de ele şi la o înălţime mai mare a dealului, se află a treia piramidă[180] mult mai mică decît cele două, dar cu o construcţie mult mai costisitoare. Căci de la temelie cam pînă la mijloc, ea este alcătuită din piatră neagră din care se face şi mortarul; piatra se transportă de departe, chiar din munţii Etiopiei, pentru că, deşi este dură şi greu de prelucrat, ea oferă lucrări somptuoase. Se spune că această piramidă este mormîntul unei curtezane, construit de iubiţii ei; vorbind de ea, poeta Sappho[181], autoarea poeziilor lirice, o numeşte Doricha; aceasta s-a îndrăgostit de fratele poetei, de Charaxos, pe vremea cînd acesta, făcînd negoţ, transporta vin din Lesbos la Nau-cratis. Alţii o numesc Rhodopis[182]; ei povestesc că, în vreme ce aceasta se spăla, un vultur, răpindu-î una din sandale din mîna servitoarei, a dus-o la Memphis, unde regele tocmai ţinea judecăţile sub cerul liber. Vulturul, ajungînd deasupra creştetului regelui, lăsă să cadă sandala în braţele lui. Acesta, mişcat de felul sandalei şi de întîmplarea neobişnuită, trimise oameni prin ţară în căutarea persoanei care purta astfel de sandale. Găsită în oraşul Naucratis şi luată cu ei, ea deveni soţia regelui, iar după moarte, avu parte de mormîntul pomenit.

34 Unul din lucrurile neobişnuite văzute de noi la piramide nu se cade să-l trecem cu vederea. Este vorba de resturile provenite de îa cioplitul pietrei, care zac grămadă la picioarele piramidei. Printre ele se găsesc şi nişte pietricele de forma şi mărimea

xmor lentile. Pe alocuri alunecă şi boabe de orz de parcă ar fi descojite pe jumătate. Se spune că sînt resturile pietrificate ale alimentelor constimate^ de lucrători. Dar nu pare cu putinţă. Căci şi acasă la noi se găseşte o colină alungită în mijlocul [une]i cîmpii; aceasta este plină de pietricele lenticulare de piatră de tuf. Şi pietrele de mare şi cele de rîu iau aproape aceeaşi formă curioasă, dar acestea, datorită mişcării care se produce în curentul apei, oferă o oarecare explicaţie raţională; aici îflsă înţelegerea fenomenului e mai dificilă. S-a spus în altă parte şi că, în preajma carierelor de piatră din care 809 s-au construit piramidele şi în cîmpul vizual al acestora, dincolo de fluviu, în Arabia, se înalţă un munte destul de pietros, cu numele Troian, care are o peşteră dedesubt; în apropiere, atît de munte cît şi de fluviu, se află un sat, numit Troia[183], o veche aşezare a prizonierilor troieni care au fost #duşi de Menelaos, dar care au rămas pe aceste meleaguri. 35 Dincolo de Memphis este oraşul Acafithos[184], tot în partea dinspre Libya, precum şi templul lui Osiris şi dumbrava de acant sau de spin thefran, din care se scoate guma. Urmează apoi noma Aphrodi-topolites şi oraşul[185] cu acelaşi nume dinspfe Arabia, unde se nutreşte o vacă albă sfîntă. Urmează apoi noma Heracleotes'[86] într-o insulă mare, în dreptul căreia se află un canal, în dreapta, care înaintează spre Libya către noma Arsinoites[187], astfel încît canalul are două capete, între care cade o anumită parte a insulei. Această nomă Arsinoitică e£te cea mai însemnată din toate în privinţa înfăţişării ei, a calităţii solului şi a cultivării lui. Căci singură ea produce măslini cu copaci mari, desăvîrşiţi, Şi eu fructe frumoase, iar dacă se culeg cu grijă, şi uleiul « de bună calitate. Dar dacă se nesocoteşte acest amănunt — se scoate mult ulei, dar cu miros g[reu] — Restul Egiptului este lipsit de măslini în af#ră de grădinile din vecinătatea Alexandriei, care sînt destule pentru a produce măslini, dar nu dai* ulei. Noma Arsinoites produce vin, şi încă nu puţin, grîu, legume şi alte seminţe, în mare cantitate. l£a are

şi un lac minunat numit Moeris[183], întins ca o mare şi cu aspect maritim la culoare. Chiar şi malurile lui, după cîte se poate vedea, seamănă cu ţărmurile mării încît se pot presupune aceleaşi fenomene care s-au produs în locurile de lîngă Ammon[189] şi în cele de aici. Căci nici nu se află la prea mare depărtare aceste locuri unele de altele, nici amîndouă, de Paraitonion; negreşit aşa cum acetl templu se poate presupune că s-a aflat odinioară pe ţărmul mării, datorită numeroaselor dovezi, tot astfel şi aceste locuri s-au găsit cîndva la mare. Egiptul de jos şi regiunile ce se întind pînă la lacul Sirbonis formau o mare, ce se afla în confluenţă poate cu Marea Erythree din apropiere de Heroonpolis şi cu înfundătura ei, Ailanites.

36 Despre aceste fenomene am vorbit mai pe larg în primul comentariu[190] al geografiei; dar şi acum trebuie să le pomenim atît cît să punem în cumpănă, alături, acţiunile naturii şi pe cele ale minţii prevăzătoare. în privinţa naturii, ne referim la faptul că toate lucrurile înclină într-o singură direcţie, şi anume spre centrul universului, şi că ele se orîn-duiesc în sfere în jurul acestuia; sfera cea mai densă şi cea mai centrală este pămîntul, apoi sfera mai puţin compactă şi din continuarea pămîntului este apa; 910 amîndouă sînt sfere, prima solidă, cealaltă, scobită pe dinăuntru, conţine în interiorul ei pămîntul. Este opera providenţei care, fiind ea însăşi modelatoare şi făuritoare a mii şi mii de lucruri, a hotărît să se nască mai întîi animalele, ca unele care se deosebesc mult de celelalte iar dintre vieţuitoare, cei mai puternici au fost concepuţi zeii şi oamenii, pentru care, de altfel, le-a zămislit pe toate celelalte. Zeilor le-a dăruit cerul, oamenilor, pămîntul, ca doua capete ale regiunilor universului. Capetele globului sînt centrul şi suprafaţa sa. Dar cum apa înconjură pămîntul iar omul nu este o fiinţă de apă, ci una care trăieşte pe uscat, în aer, şi are nevoie de multa lumină, providenţa a făcut pe pămînt multe înălţimi şi multe depresiuni, astfel încît în unele să se strîngă întreaga apă sau cea mai multă, acoperind

pământul sub ea, în altele să iasă deasupra pământul acoperind sub el apa, afară doar de cantitatea necesară neamului omenesc, animalelor şi plantelor din jur. Iar cum toate se află într-o continuă mişcare şi suferă mai multe schimbări — căci altfel nu e cu putinţă să fie cîrmuite în univers lucruri atît de diverse, de numeroase şi de mari —, trebuie să presupunem că nici pămîntul n-a rămas mereu astfel încît să păstreze mereu aceeaşi mărime, fără să i se adauge şi fără să i se ia ceva, şi nici apa; de asemenea, nici unul nici cealaltă n-au păstrat mereu aceeaşi poziţie, şi aceasta, mai ales pentru că schimbarea dintre ele se potriveşte foarte bine cu propria lor natură şi le este foarte apropiată. Dimpotrivă, trebuie să presupunem că mult pămînt se preschimbă în apă şi multe din ape se strămută în uscat, în acelaşi fel cum se întîmplă cu solul, care comportă atîta varietate. Căci un sol este fragil, altul dur, pietros şi fieros şi aşa mai departe, apa într-un fel, pămîntul într-altfel. De asemenea, şi în privinţa apei, una e sărată, alta dulce şi potabilă, alta curabilă şi tămăduitoare sau dăunătoare; tot astfel una e rece şi alta caldă. Ce este, deci, de mirare dacă unele părţi ale pământului, populate astăzi, au fost odinioară acoperite de ape, iar mările de azi au fost locuite mai înainte? Şi, aşa după cum s-a în-tîmplat ca, şi dintre izvoare, unele să fi secat cîndva, altele să fi ţîşnit, la fel, şi rîurile şi lacurile, tot astfel s-a putut să-şi fi schimbat reciproc locul munţii şi cîmpiile. Despre aceste fenomene am vorbit pe larg şi mai înainte; în prezent, atîtea fie spuse.

37 Lacul Moeris, datorită mărimii şi adîncimii sale, este destul de încăpător pentru a face faţă mareelor cu prilejul creşterii Nilului fără să se reverse peste aşezări şi peste culturi; apoi, la retragerea apelor (Nilului), cedînd prisosul de apă aceluiaşi canal pe una din cele două guri ale lui, lacul îşi păstrează restul care îi este de trebuinţă pentru irigaţii, de 811 altfel atît el cît şi canalul. Acestea sînt fenomene firești. Dar în afară de acestea, la amîndouă gurile canalului s-au construit baraje prin care meşterii

potrivesc nivelul apei care intră şi care iese. Pe lingă acestea, construcţia labirintului[191] este o lucrare pe potriva piramidelor, la fel şi mormîntul din vecinătatea lui, aparţinînd regelui care a construit labirintul. Căci în dreptul primei intrări a canalului, înaintînd pe uscat cam 30 (5,55 km) sau 40 de stadii (7,40 km), întîlneşti un loc şes ca masa, cu un sat şi un imens palat regesc. Acesta este alcătuit din mai multe edificii, atîtea cîte erau nomele egiptene odinioară; căci atîtea săli sînt împrejmuite de coloane, unele în continuarea celorlalte, toate pe un singur rînd şi pe un singur perete care, ca un zid lung, are sălile aşezate în faţa sa. Drumurile care duc la săli vin din partea potrivnică a zidului, înaintea intrărilor se află încăperi acoperite, mari şi numeroase, care au între ele căi întortocheate, încît nici un străin nu poate intra sau ieşi din sală în sală, fără călăuză. Vrednic de admiraţie este şi faptul că acoperişul fiecărei încăperi este dintr-un singur stei de piatră; la fel şi plafoanele încăperilor închise au fost făurite din plăci monolite extraordinar de mari, fără să li se adauge vreun lemn, nici vreun alt material de nici un fel. Dacă te urci pe acoperiş, care nu e la mare înălţime fiind cu un singur etaj, poţi vedea o cîmpie de piatră alcătuită din atîtea steiuri. Iar dacă, de aici, cobori iarăşi în săli, poţi observa cum sînt aşezate la rînd 27 de săli susţinute de coloane monolite. Şi zidurile sînt alcătuite din steiuri de piatră nu mai prejos ca mărime. La capătul acestei construcţii, care cuprinde mai mult decît un stadiu (185 m), se află mormîntul, o piramidă în patru unghiuri, care are fiecare latură de 4 plethre (123,332 m) şi înălţimea, aşijderea. Cel înmormîntat aici se cheamă Imandes[192]. Se spune că s-au construit atîtea săli pentru că era obiceiul ca acolo să se întrunească toţi conducătorii după rang, împreună cu preoţii şi preotesele proprii, pentru a aduce jertfe şi a face judecăţi în legătură cu treburile cele mai importante. Fiecare din nome se aşază în sala care i-a fost rezervată.

38 Dacă treci de aceste locuri navigînd în continuare 100 de stadii (18,50 km), întîlnesti oraşul Ar-sinoe. El se numea înainte vreme Oraşul Crocodililor[193], pentru că în acest oraş oamenii'aduc cinstiri deosebite crocodilului. Ba chiar există la ei un crocodil sfînt crescut în lac de unul singur, obişnuit cu preoţii; se cheamă Suchos. Acesta est'e hrănit cu pîine, carne şi vin, pe care i le aduc mereu străinii 812 sosiţi aici ca să-l vadă. Gazda noastră, unul din bărbaţii de vază, călăuzindu-ne la misterele din această localitate, ne-a însoţit pînă la lac, aducînd cu el de la cină ceva plăcintă, carne friptă si un vas cu vm amestecat cu miere. Găsirăm animalul aşezat pe mal. Preoţii, apropiindu-se de el, unii i-au 'deschis gura, un altul i-a vîrît în ea plăcinta, apoi carnea, apoi i-a turnat vinul. Crocodilul a sărit apoi m lac şi a trecut pe celălalt mal. Cînd a sosit un alt musafir care, la fel, îi aducea merinde c& ofrandă, preoţii, luînd-o, înconjurară lacul pe uscat si, găsin-du-1, îi dăruiră cele aduse.

39 Dincolo de noma Arsinoites si de noma Heracleotică, se află Oraşul lui Heracles[19]*, în care e cinstit ichneumonul sau şobolanul egiptean, tocmai potrivnic obiceiurilor arsinoiţilor. Căci aceştia din urmă cinstesc crocodilii şi de aceea canalul lor este plin de crocodili, la fel şi lacul Moeris. Ei poartă crocodililor multă veneraţie şi se abţin de la carnea de crocodil. Ceilalţi însă cinstesc ichneumonii, animalele cele mai primejdioase pentru crocodili şi pentru şerpi. Căci ichneumonii distrug si ouăle crocodililor şi chiar fiarele înseşi, acoperindu-se cu o platoşa din lut. După ce se tăvălesc în nămol, ei se usucă la soare, apoi apucînd şerpii fie de cap, fie de coada, u trag în fluviu şi-i ucid; pe crocodili îi pîn-desc şi, cmd aceia stau la soare cu botul deschis, se vira m ei prin gura căscată, le mănîncă măruntaiele şi stomacul şi ies afară din trupul crocodililor după ce aceştia au murit.

40 în continuare se află noma Kynopolites si Kynopalisi9- („Oraşul Cîinelui"), în care este cinstit Anubis[196] şi în care s-a rînduit o anumită cin-

ştire şi hrană sfîntă pentru cîini. Pe partea cealaltă a fluviului, se află oraşul Oxyrynehos[197] şi noma cu acelaşi nume. Locuitorii de aici cinstesc oxyrynchul, un soi de nisetru cu botul ascuţit, şi au chiar un templu al acestuia, cu toate că şi ceilalţi egipteni venerează în comun acest soi de peşte. într-adevăr, pe unele dintre animale le cinstesc laolaltă toţi egiptenii, ca, de pildă, trei din animalele terestre, boul, câinele şi pisica, două dintre zburătoare, şoimul şi ibisul, două acvatice, lepidotul sau peştele cu crusta solzoasă şi oxyrynchul. Altele sînt apoi animalele pe care le cinsteşte fiecare oraş în parte ca, de pildă, locuitorii oraşelor Sais şi Theba cinstesc oaia, latopoliţii lăţosul, una din speciile peştilor de Nil, lycopoliţii lupul, babuinul hermopoliţii[198], kebosul sau maimuţa cu coadă lungă babylonienii[199] de lingă Memphis. Acest soi de maimuţe seamănă la faţă cu un Satyr, în rest are înfăţişarea între cîine şi urs; se naşte în. Etiopia. Vulturul îl cinstesc thebanii, leul leontopoliţii, capra şi ţapul mendesienii, şobolanul de pădure athribiţii, alţii apoi, alte animale. Cauzele nu le prezintă toţi deopotrivă.

41 în continuare se află postul de strajă Hermopolitană[200], unde se percepe vama pe mărfurile ce coboară din Thebaida. De aici încep schoinele de 60 de stadii (11,10 km) pînă la Syene şi la Elephan-tine. Urmează apoi postul de strajă Thebană[201] şi un canal ce duce la Tanis, după aceea Lyconpolis[202] („Oraşul lupilor"), Oraşul Aphroditei[203] şi Panon-polis[204], o veche aşezare de lucrători ai inului şi de pietrari.

42 în continuare se întîlneşte oraşul Ptolemais[205], cel mai mare din Thebaida şi nu mai mic decît Memphis, cîrmuindu-şi treburile obşteşti după rîn-duiala greacă. Mai sus de acesta se găseşte Abydos[206], în care se află palatul lui Memnon[207] admirabil construit, în întregime din piatră, cu aceeaşi construcţie în care spuneam că s-a făurit labirintul, doar că nu este aşa de complicat. Şi o fîntînă se găseşte prin partea locului, într-o groapă atît de adîncă,

încît se coboară pînă la apă pe nişte chei de boltă încovoiate făcute din steiuri de piatră de o mărime şi construcţie nemaipomenită. Există şi un canal ce duce în acest loc de la fluviul mare. în jurul canalului se află o dumbravă de spini închinată lui Apollon. Se pare că Abydos a fost odinioară un oraş mare, al doilea în importanţă după Theba; în prezent însă este doar o mică aşezare. Dacă, aşa cum se spune, Memnon e numit de egipteni Ismandes, atunci şi labirintul a aparţinut lui Memnon şi a fost opera aceluiaşi om căruia i se datorează şi construcţiile din Abydos şi cele din Theba, pentru că şi aici se pomeneşte de nişte edificii memnoniene. Lângă Abydos se află prima oază, una din cele trei cîte există în Libya; ea se găseşte la o depărtare de aici de şapte zile cale prin pustiu; oaza este o aşezare bine înzestrată cu apă şi cu vin, îndestulată şi de celelalte produse; a doua oază este în dreptul lacului Moeris, iar a treia, aproape de oracolul lui Ammon. Şi acestea sînt aşezări[208] vrednice de pomenit.

43 Deoarece am vorbit multe despre Ammon, dorim să mai adăugăm doar atît, că la cei vechi s-au aflat în mai mare cinste şi arta divinaţiei în general şi oracolele, în prezent însă un mare pustiu le stăpîneşte, deoarece romanii se mulţumesc cu prevestirile Sibyllei şi cu prorocirile etrusce după măruntaie, păsări şi semne prevestitoare. De aceea şi oracolul lui Ammon[209] a fost lăsat aproape complet în părăsire, dar odinioară el s-a bucurat de foarte multă cinste. Aceasta o scot în lumină mai cu seamă autorii care consemnează faptele lui Alexandru, -adăugind mult de la ei şi alcătuind un soi de panegiric, dar parţial şi acesta vrednic de crezare. Cailisthenes[210], de pildă, povesteşte că Alexandru s-a 814 ambiţionat foarte mult să ajungă la acest oracol, deoarece auzise că odinioară l-au vizitat înşişi Perseus şi Heracles. Pornind, deci, din Paraitonion, cu toate că băteau vînturi dinspre miazăzi, el şi-a depus totuşi toată străduania şi, cum întinderea de nisip i-a făcut să rătăcească, a fost salvat, deoarece porni

ploaia şi se iviră doi corbi care l-au călăuzit pe drum; bineînţeles, toate acestea s-au spus din linguşire. La fel sînt şi cele ce urmează: că numai regelui i-a îngăduit preotul să intre în templu cu îmbrăcămintea obişnuită, ceilalţi fură siliţi să-şi schimbe hainele; toţi fură ţinuţi să asculte de afară profeţiile în afară de Alexandru, care fu primit înăuntru. Profeţiile nu se făceau aici ca la Delfi[211] şi la Branchizi, adică prin cuvinte, ci mai mult prin mişcări din cap şi prin alte semne, după cum se spune şi la Homer:

„Zise şi semn de-nvoire făcu din sprîncenele-i negre Zeus Cronidul"[212],

preotul profeţitor imitîndu-l negreşit pe Zeus. Omul i-a spus răspicat regelui Alexandru că este fiul lui Zeus. Callisthenes[213] adaugă la acestea, în mania tragicilor, că, pe vremea lui Xerxes, Apollon a părăsit oracolul Branchizilor, deoarece aceştia au jefuit templul, imitîndu-i pe perşi; de atunci a secat şi izvorul. Dar iată că acum izvorul a ţîşnit din nou şi solii milesienilor au adus multe oracole de la Memphis despre naşterea din Zeus a lui Alexandru cel Mare, prevestind totodată viitoarea sa biruinţă de la Arbela[214], moartea lui Darius şi răscoalele din Lacedemona. Despre obîrşia divină a lui Alexandru a prorocit şi Erythreia din Athena, informează Callisthenes[215]. Iar Erythreia a fost asemenea vechii Sibylle Erythraia. Acestea sînt ştirile pe care le transmit istoriografii.

44 în Abydos îl cinstesc pe Osiris. în templul lui Osiris nu este îngăduit să aducă jertfe zeului nici un cîntăreţ, nici flautist, nici citared, cum se obişnuieşte pentru ceilalţi zei. După Abydos urmează Diospolis cel mic[216], apoi Tentyra[217]. Aici, cu totul potrivnic datinei celorlalţi egipteni, crocodilul este desconsiderat şi este socotit cel mai mare duşman din toate fiarele. Căci ceilalţi, chiar dacă cunosc răutatea animalului şi cît este de primejdios pentru

neamul omenesc, îl venerează totuşi şi se abţin de la carnea lui. Tentyriţii însă caută să-l prindă cu orice chip şi îl omoară. Unii spun că, aşa după cum psyllii de lîngă Cyrenaica au o putere înnăscută asupra şerpilor, tot astfel şi tentyriţii o au asupra crocodililor, încît nu pătesc nimic din partea lor, ci pătrund în fluviu fără frică şi îl traversează, cită vreme nimeni altul nu îndrăzneşte. Cînd au fost 815 aduşi crocodili la Roma pentru spectacol, au fost însoţiţi de tentyriţi. Făcîndu-li-se o piscină şi un fel de terasă deasupra uneia din laturile piscinei, ca să servească drept loc de plajă pentru crocodili cînd ies din apă, tentyriţii au fost cei care îi trăgeau atunci cu plasa spre plajă ca să fie văzuţi de spectatori, apoi, intrînd în apă, îi obligau să intre înapoi în piscină. Tintyriţii cinstesc pe Afrodita. în spatele templului Afroditei se află sanctuarul Isidei, apoi aşa zisele Typhonii[218] şi canalul ce duce la Coptos[219], oraş populat în comun de egipteni şi de arabi.

45 De aici începe istmul ce se întinde spre Marea Erythree, înaintînd în larg de lîngă oraşul Berenike, care, deşi este fără port, are hanuri foarte bune, datorită poziţiei avantajoase a istmului. Se spune că Philadelphul[220] a fost primul care a tăiat pentru oştire această cale, care este lipsită de apă, şi a construit staţiuni, după cum şi pentru caravanele cu mărfuri transportate pe cămile; el a făcut acest drum pentru că în Marea Erythree se navighează greu şi mai ales în cazul vaselor care pornesc din înfundătura cea mai retrasă a Erythreei. Şi, negreşit, practica a dovedit cît de binevenit era acest drum; căci şi astăzi, toate mărfurile indiene şi arabe şi parte din cele etiopiene cîte coboară pe Golful Arabic sînt transportate pe el la Coptos; acesta este un tîrg tocmai pentru astfel de mărfuri. Nu departe de Berenike este Myoshormos[221], oraş care are staţiune pentru corăbii. De Coptos nu este prea departe aşa numitul Oraş al lui Apollon[222], astfel încît şi cele două oraşe care mărginesc istmul se află de o parte şi de, alta a drumului. Dar, în prezent, Coptos şi Myoshor-

mos au ajuns vestite şi în folosinţa lor cad aceste locuri. Mai înainte, negustorii care transportau mărfuri pe cămile parcurgeau drumul noaptea orientîn-du-se după stele şi cărînd cu ei apă, la fel cum călătoreau navigatorii; acum şi-au construit puţuri, să-pînd la mare adîncime şi, cu toate că ploile erau rare, şi-au făcut totuşi şi cisterne. Drumul este de şase sau şapte zile. Pe acest istm se află mine de smaragd şi de alte pietre preţioase, unde arabii sapă galerii subterane adînci.

46 Dincolo de Oraşul lui Apollon se află Theba[223], care astăzi se cheamă Diospolis:

„Theba cu-o sută de porţi, pe care bărbaţi două sute Ies dintr-o dată cu cai cu telegi, osebit pe oricare"[221]*.

Homer aşa vorbeşte. El mai pomeneşte şi de bogăţiile Thebei:

816 „Nici cîte-averi ascunde în casă a Egiptului Thebă"[m].

Şi alţii spun lucruri asemănătoare considerînd acest oraş drept capitala Egiptului. Şi acum se mai văd urmele mărimii lui pe aproape 80 de stadii (14,80 km) lungime; cele mai multe relicve sînt temple, dar, în cea mai mare parte a lor, ele au suferit stricăciuni din partea lui Cambyses. în prezent însă populaţia fostului oraş locuieşte în sate, parte în Arabia pe locul în care se ridica odinioară oraşul, parte pe ţărmul celălalt, unde se găseşte Memnonion. Cum aici există doi coloşi monoliţi[226] aproape unul de celălalt, unul s-a păstrat, părţile superioare ale celui de al doilea, de la scaun în sus, s-au prăbuşit în timpul unui cutremur, după cîte se spune. S-a răs-pîndit credinţa că un zgomot asemănător cu o lovitură nu prea puternică se propagă o dată pe zi din fragmentul de colos rămas pe scaun şi pe soclu. Şi eu am ajuns în aceste locuri împreună cu Aelius Gallus, însoţiţi de o mulţime de prieteni şi de soldaţi, şi în jurul primei ore a zilei am auzit un zgomot; el provine fie din soclu, fie din colos, fie că

este provocat de vreunul din lucrurile aşezate cu vicleşug în jurul soclului, n-aş putea să afirm cu tărie. Căci atîta vreme cît nu se cunosc cauzele, omul înclină să creadă orice mai degrabă decît că este doar ecoul ce se răsfrînge din pietrele aşezate astfel. Mai sus de Memnonion se află mormintele regilor săpate în piatră în anumite peşteri, minunat construite şi vrednice de a fi văzute. La Theba, pe unele obeliscuri se află inscripţii care dezvăluie averea regilor de pe acele vremuri ca şi împărăţia lor care se întindea pînă la sciţi, la bactrieni, la indieni şi pînă în Ionia de astăzi, precum şi mărimea tributurilor şi a oştirii, care era alcătuită cam din 100 de miriade de ostaşi, adică de un milion. Preoţii din Theba sînt cotaţi cu osebire ca astronomi şi filosofi. Acestora le aparţine şi organizarea zilelor anului nu după ciclul lunei, ci după cel al soarelui adăugind la cele 12 luni de cîte 30 de zile încă 5 zile pentru fiecare an; dar cum, la împlinirea anului (astronomic) întreg, rămîne excedentară o parte din zi, ei creează o anumită perioadă de timp din atîtea zile întregi şi din atîţia ani întregi cîte părţi excedentare, puse la un loc, creează o zi. Totodată această ştiinţă ei i-o atribuie cu osebire zeului Hermes. Lui Zeus, pe care îl cinstesc cel mai mult, îi închină o fecioară foarte frumoasă şi de neam foarte strălucit. Pe astfel de fete elenii le numesc Pailade[227] sau „fecioare". O astfel de preoteasă se şi prostituează şi se dăruieşte fiecărui bărbat care o doreşte, pînă cînd se împlineşte purificarea firească a corpului. După purificare, ea este dată de soţie unui bărbat, dar, înainte de-a se mărita, este jelită ca un mort, pentru că a încheiat cu viaţa de prostituată.

47 După Theba urmează oraşul Hermonthis[228], în 817 care este cinstit Apollon şi Zeus; şi aici e nutrit un bou în acest scop. Urmează apoi Oraşul Crocodililor[229], care cinsteşte crocodilul. Dincolo de el se află Oraşul Afroditei[230] şi, după aceea, Latopolis[231], care cinsteşte pe Athena şi peştele de Nil, lăţosul sau „variolul". Urmează Oraşul Ilithyiei[232] şi un templu al ei; pe malul celălalt se află Hieraconpolis[233] sau

(„Oraşul Şoimilor"), care venerează şoimul. Vine la rînd Oraşul lui Apollon[234], şi acesta în vrăjmăşie cu crocodilii.

48 In continuare se află Syene şi Elephantine-[35], primul fiind un oraş situat la graniţa dintre Etiopia şi Egipt, iar cealaltă, o insulă în Nil aflată la o jumătate de stadiu (92,50 m) în faţa Syenei, avînd un oraş cu un templu al lui Cnuphis[236] şi o mină hidro-metrică a Nilului, la fel ca la Memphis. Mina hidro-metrică este un puţ construit din piatră simetrică, pe malul Nilului; aici se măsoară cotele apelor Nilului, maxime, minime şi medii, pentru că apa din puţ creşte şi scade odată cu fluviul. Pe zidul puţului sînt nişte adnotări, ca de pildă nivelurile creşterilor complete şi ale celorlalte creşteri. Din observaţiile făcute asupra acestora egiptenii prevăd şi celelalte oscilaţii posibile de parcă le-ar cunoaşte direct. După astfel de semne, ei ştiu cu mult înainte (cînd şi cum) va fi viitoarea creştere şi o şi anunţă. Această măsură este folositoare şi agricultorilor pentru buna administrare a apelor, pentru îndiguiri, canalizări şi altele de acest fel, ca şi pentru veniturile conducătorilor. Căci creşterile mai mari de nivel prevestesc venituri mai mari. în Syene, este chiar un puţ care indică solstiţiul de vară, deoarece aceste locuri se află situate sub cercul tropicului. Dacă din părţile noastre, mă refer la ţinuturile greceşti, înaintăm spre miazăzi, la Syene este primul loc unde soarele se află deasupra creştetului nostru şi face ca gnomo-nele sau cadranele solare la amiază să fie lipsite de umbră; de aici rezultă că, atunci cînd soarele se află deasupra creştetului nostru, el trebuie să~şi arunce razele în puţ pînă la apă, oricît de adînc ar fi; căci şi noi stăm în unghi drept (cu solul) şi gropile puţurilor au fost săpate astfel (pe verticală). în acest loc sînt încartiruite trei cohorte romane pentru strajă.

49 Puţin mai sus de Elephantine se află cataracta mică, unde barcagii dau şi un fel de spectacol pentru conducători. Cataracta se află în mijlocul fiu-

viului, ca o sprinceană de piatră, plană deasupra, încît poate să primească apele fluviului, terminîndu-se însă într-o prăpastie în care apa cade cu putere, iar de o parte şi de alta, înspre mal, se află albia fluviului, pe unde se poate naviga contra curentului. Barcagiii, urcînd cu ambarcaţiunea lor pe aici, coboară pe cataractă şi sînt împinşi cu barca în pră- 8 pastie, dar scapă cu ea nevătămată. Puţin mai sus de cataractă este situat oraşul Philai[237], populat în comun de etiopieni şi de egipteni; el este zidit la fel ca Elephantine, are aceeaşi mărime şi este împodobit cu temple egiptene. Locuitorii de aici cinstesc o pasăre pe care o numesc şoim, dar mie mi se părea că nu are nimic asemănător cu şoimii de la noi sau cu cei din Egipt, ci îi depăşea în mărime, iar în coloritul penajului se deosebea mult. Spuneau că e şoim etiopian şi că de acolo se aduce, cînd piere sau şi mai înainte. Chiar şi acela care ni s-a arătat atunci era prăpădit din pricina bolii.

50 Din Syene am plecat la Philai cu căruţa prin-tr-o cîmpie foarte netedă, parcurgînd cam 100 (50) de stadii (18,50 km) (9,25 km). Pe tot parcursul drumului se putea vedea, de amândouă lăturile lui şi în multe locuri, herme[238], nişte steiuri de piatră abruptă, rotundă, destul de netedă, aproape sferică, tăiată din piatră neagră şi dură din care se fac piuliţele; acest bolovan este aşezat pe un altul mai mare, şi, pe el, iarăşi, un altul. Erau şi unele steiuri izolate. Cel mai mare avea diametrul nu mai mic de 12 picioare (3,548 m); toate celelalte erau mai mari decît jumătatea acestuia. Am trecut apoi în insulă pe o nacelă numită pacton. Aceasta este un fel de barcă împletită din nuiele încît seamănă cu o rogojină. Stînd în ea în picioare, pe apă, sau şezînd pe nişte scîndurele, am traversat uşor braţul de apă, în zadar ne-am temut; într-adevăr, nu prezintă nici ■o primejdie, dacă barca nu se încarcă prea mult.

51 în vreme ce în tot Egiptul palmierul este de proastă calitate şi produce un rod ce nu-i bun de mîncat, mai ales în regiunile din preajma Deltei şi în ale Alexandriei, palmierul din Thebaida este cel

mai bun din toate. într-adevăr e de mirare cum palmierii din Deltă şi din regiunea Alexandriei, cu toate că se află în aceeaşi zonă cu cei din Iudeia şi vecini cu ei, sînt atît de deosebiți, deoarece Iudeia, pe îngă alt palmier, mai produce şi curmalul, cu ceva mai bun decît cel babilonian. Căci şi palmierul din Theba şi cel din Iudeia sînt de două feluri: atît curmal cît şi de celălalt soi; cel theban are fructul mai tare, dar mult mai bun la gust. Se află aici şi o insulă care cu osebire produce curmali de cea mai bună calitate, aducînd foarte mare venit conducătorilor. Căci, odinioară, aceasta era insulă regească, nici un om privat nu avea în ea vreun lot, ba şi astăzi ea aparține conducătorilor.

52 Herodot[239] şi alți scriitori flecăresc multe, strecurînd în povestirea lor şi unele lucruri nemaipo-
819 menite de parcă ar adăuga povestirii un cîntec, cu ritm, sau un condiment oarecare. Aşa este, de pildă, afirmația lor că în preajma insulelor de lîngă Syene şi Elephantine — căci ele sînt mai multe — se află izvoarele Nilului şi că albia fluviului în acest loc este un abis fără fund. Nilul are insule foarte numeroase risipite pe tot cursul lui, unele complet acoperite la revărsarea fluviului, altele numai în parte. Cele prea înalte sînt irigate cu ajutorul pompelor în spirală.

53 La început, Egiptul era paşnic în cea mai mare parte a sa, datorită produselor sale îndestulătoare şi a accesului dificil din afară, deoarece dinspre miazănoapte el este străjuit de un țărm neprielnic porturilor şi de Marea Egiptului, dinspre răsărit şi dinspre apus, de munți deşerți şi anume, aşa cum spuneam, de Munții Libyeni şi de cei Arabici. Regiunile care au mai rămas spre miazăzi sînt populate de troglodyți, blemmi, nubieni şi megabari[240], care sînt etiopieni din sus de Syene. Aceştia sînt nomazi; ei nu sînt mulți la număr şi nici războinici nu sînt, cu toate că celor vechi aşa li se părea, deoarece nă văleau adesea ca tîlharii luîndu-i prin surprindere. Iar etiopienii care sînt aşezați pînă spre miazăzi şi spre Meroe, nici aceştia nu sînt mulți, nici nu sînt

adunaţi în îngrămădiri dese, ca unii care populează o regiune fluvială lungă, îngustă şi şerpuită, cum am spus şi mai înainte; ei nu sînt bine organizaţi nici pentru război, nici pentru un alt gen de viaţă. Şi în prezent această regiune se află aproape în aceeaşi stare. Iată dovada: trei cohorte de romani, nici acestea complete, sînt suficiente pentru paza regiunii. Cînd etiopienii au cutezat să atace, ei şi-au primejduit propria lor ţară. Nici celelalte forţe armate din Egipt nu sînt atît de mari, şi nici măcar odată romanii nu le-au folosit în întregul lor efectiv, deoarece nici egiptenii înşişi nu sînt războinici, cu toate că sînt foarte numeroşi, şi nici seminţiile din jurul lor. Cornelius Gallus[241], primul prefect al Egiptului desemnat de Caesar, cuceri doar cu puţine forţe armate oraşul Heroonpolis atacîndu-l cînd s-a răsculat şi în scurt timp a pus capăt răzmeriţei care s-a iscat în Theba din pricina birurilor. Petronius, mai tîrziu, cînd a fost atacat cu pietre de populaţia Egiptului, de mii şi mii de oameni, li s-a împotrivit numai cu soldaţii care-l însoţeau şi, după ce a ucis pe cîţiva din răsculaţi, pe ceilalţi (îndată) i-a potolit. Aelius Gallus numai cu o parte a oştirii de pază din Egipt, pătrunzînd în Arabia, a arătat, după cum am spus[242], cît de paşnici sînt oamenii acelor meleaguri. Iar dacă n.u-l înşela Syllaios, el ar fi cucerit întreagă Arabia Fericită.

54 Cînd etiopienii, disprețuind forțele romanilor, la gîndul că o parte a armatei din Egipt a plecat în frunte cu Aelius Gallus şi se afla în război cu arabii, atacară Theba şi straja de trei cohorte din Syene, cuceriră printr-un atac 820
rapid Syene, Elephan-tine şi Philai, le subjugară şi dărîmară statuile lui Caesar, atunci Petronius, ripostînd cu mai puţin de 10 000 de pedestraşi şi cu 800 de călăreţi contra a 30 000 de barbari, îi sili mai întîi să se retragă în oraşul etiopian Pselchis[243] şi pretinse prin soli capturile făcute şi pricinile pentru care au început războiul. Răspunzînd ei că au fost nedreptăţiţi de prefecţii nomelor, Petronius le-a răspuns că nu aceia sînt şefii statului, ci Cezarul. Dar cum îi cerură trei

zile de deliberare fără să înfăptuiască nimic din cîte trebuiau să facă, Petronius i-a atacat, silindu-i să se măsoare cu romanii în luptă, şi repede i-a pus pe fugă, fiind prost organizaţi şi slab înarmaţi. Căci aveau scuturi mari şi acestea din piele crudă de bou, iar ca arme de atac practicau unii securi, alţii lănci, iar alţii săbii. Unii fură strîmtoraţi în oraş, alţii fugiră în pustiu, pe alţii, care apucară spre fluviu, îi găzdui o insulă din apropiere. Căci aici nu se aflau mulţi crocodili din pricina cursului (rapid al fluviului). Printre cei retraşi în insulă se găseau şi generalii reginei Candake[244], care domnea peste etiopieni pe vremea noastră, fiind o femeie bărbătoasă, fără un ochi. Petronius îi prinse pe toţi aceştia vii, trecînd braţul fluviului împotriva lor cu plase şi cu corăbii, şi îi trimise îndată la Alexandria. Atacînd apoi oraşul Pselchis, îl cuceri. Făcînd socoteala celor căzuţi în luptă şi a celor prinşi, s-a constatat că cei scăpaţi au fost în total foarte puţini. Din Pselchis, el veni la Premnis[245], un oraş fortificat de la natură, traversînd dunele de nisip, în care oastea lui Cambyses fu îngropată din pricina vîntului care se stîrnise cu putere. Petronius, atacînd această fortăreaţă, o cuceri de la primul atac şi după aceea porni împotriva oraşului Napata. Aici era reşedinţa regală a reginei Candake şi aici se găsea fiul ei; şi ea se afla undeva prin apropiere. în vreme ce ea trimitea soli de (pace) şi prietenie şi restituia prizonierii şi statuile aduse din Syene, Petronius atacă şi cuceri Napata[246], de unde fugi fiul reginei, şi o dărîmă. După ce subjugă populaţia, se întoarse înapoi cu prăzi, socotind că regiunile mai îndepărtate sînt greu de străbătut. întărind mai bine cu zid localitatea Premnis şi lăsîndu-i oştire de strajă şi alimente la 400 de oameni pentru doi ani, se întoarse la 821 Alexandria. Dintre prizonieri, pe unii i-a vîndut ca pradă de război, 1 000 din ei i-a trimis Cezarului de curînd întors de la cantabri[247], pe alţii i-au răpus bolile. în acest timp, Candake atacă fortăreaţa cu mai multe mii de oameni. Petronius însă apucă să sosească la fortăreaţă şi s-o apere, întărind locul cu

mai multe maşini de război, iar cînd atacanţii îi tri-miseră soli, el le ceru ca soliile să se înfăţişeze înaintea Cezarului. Răspunzîndu-i că nu ştiu cine-i Cezarul şi încotro să apuce pentru a ajunge la el, acesta ie-a dat oameni care să-î călăuzească. Au sosit astfel la Samos, deoarece acolo se afla Caesar Augustus şi avea de gînd ca de aici să plece în Syria, în vreme ce pe Tiberius îl trimitea în Armenia. Solii obţinură toate cîte le-au cerut şi li s-au şters şi birurile care le erau impuse.

CAPITOLUL 2 .

1 Despre etiopieni am relatat multe în capitolele de mai înainte[248], încît împreună cu Egiptul au fost descrise şi regiunile acestora. Capetele pămîntului populat, ca să zic aşa, care se întind pe lîngă zona netemperată şi nepopulată din pricina arşiţei sau a frigului, trebuie să fie un fel de devieri şi degradări ale zonei temperate, ceea ce se poate vedea din felul de viaţă şi din lipsa lucrurilor de trebuinţă pentru nevoile omului. Într-adevăr, etiopienii trăiesc prost, umblă dezbrăcaţi, în cea mai mare parte, şi sînt nomazi. Turmele lor sînt alcătuite din animale mici, oi, capre şi boi; şi cîinii le sînt mici, în schimb sînt iuţi şi bătăioşi. Poate datorită dezvoltării slabe a acestora au fost imaginaţi şi născociţi pigmeii, într-adevăr nici unul din bărbaţii vrednici de încredere nu spune că i-a văzut pe pigmei.

2 Etiopienii se hrănesc cu mei şi orz din care îşi prepară şi o băutură; folosesc, în loc de ulei, unt de vacă şi grăsime; nici pomi fructiferi nu au, în afară de puţini palmieri în grădinile regeşti; unii se hrănesc chiar cu iarbă, cu frunze crude, cu lotus şi cu rădăcini de trestie; dar mănîncă şi carne, sînge, lapte şi brînză. îşi cinstesc ca pe zei regii care stau închişi şi-şi petrec vremea mai mult în casă. Cel mai mare oraş care le serveşte şi de capitală este

Meroe[249], localitate ce poartă acelaşi nume ca insula. Se spune că insula are forma unei uşi, mărimea ei declarată este poate exagerată, lungimea ei fiind apreciată cam de 3 000 de stadii (555 km), iar lăţimea cam de 1 000 (185 km). Această insulă are munţi numeroşi şi păduri mari. Este populată, pe de o parte, de păstori, pe de alta, de vînători şi, în sfîrşit, de agricultori. Există în ea şi mine de aramă, de fier şi de aur şi tot felul de pietre preţioase[250]. Ea este împrejmuită înspre Libya de mari dune de nisip, dinspre Arabia, de prăpăstii continui, din sus, 822 dinspre miazăzi, de confluenţa nurilor Astaboras, Astapus şi Astasobas[251]. Spre miazănoapte cursul din continuare al Nilului pînă în Egipt este potrivit curbei fluviului amintită mai înainte[252]. în oraşe, locuinţele erau cu pereţi împletiţi din crengi de palmier sau din cărămidă; au şi ocne de sare ca arabii. Dintre copaci mai des se întîlnesc palmierul, persea, abanosul şi roşcova. Animale de vînat sînt elefanţii, leii şi leoparzii; există şi şerpi uriaşi care se luptă cu elefanţii şi mai multe alte sălbăticiuni; căci acestea se refugiază din locurile mai bîntuite de arşiţă şi mai secetoase în cele umede şi cu mlaştini.

3 Mai sus de Meroe este Psebo[253], un lac mare care are o insulă destul de bine populată. Cum lunca apuseană a Nilului este ocupată de libyeni, lunca de pe malul celălalt, de etiopieni, se întîmplă că odată unii, odată alţii, să aibă în stăpînire insulele şi lunca, iar cei izgoniţi se retrag atunci din faţa celor mai puternici. Etiopienii se servesc de arcuri de lemn de 4 coţi (1,774 m) cu sulițele călite în foc. îşi înarmează şi femeile. Cele mai multe din ele au buza gurii prinsă cu o verigă de aramă. Ei poartă piei de animale, deoarece nu au lînă, iar oile au păr aspru ca cel de capră. Unii umblă dezbrăcaţi, alţii se încing doar la brîu cu mici petice de piele sau cu împletituri de păr bine tors. Ca divinitate, ei socotesc că există un zeu nemuritor, acesta este cauza tuturor, şi altul muritor, fără nume şi nu uşor de cunoscut. Cum cel mai adesea îi consideră zei pe

binefăcătorii lor şi pe cei de viţă regească, dintre aceştia, pe regi îi socotesc salvatorii şi apărătorii comuni ai tuturor, iar persoanele din partea cărora s-au bucurat de o binefacere sînt socotite de fiecare în parte drept zeii săi particulari. Unii dintre locuitorii regiunii bîntuite de arşiţă trec drept atei; despre ei se spune că urăsc şi soarele şi-l blestemă cînd îl văd că răsare, deoarece îi pîrjoleşte şi îi năpăstu-ieşte; de aceea, ei se refugiază în mlaştini. Locuitorii insulei Meroe cinstesc pe Heracles, pe Pan şi pe Isis, pe lîngă un alt zeu barbar. Pe morţi, unii îi aruncă în fluviu, alţii îi păstrează acasă în sicrie de sticlă, alţii îi îngroapă în jurul templelor în urne de lut. Pretind jurămînt pe morţi şi pe acesta toţi îi respectă cel mai mult. îşi aşază pe tron ca regi pe cei care se disting în frumuseţe sau în iscusinţa cu care îşi cresc turmele sau în bărbăţie sau prin avere. în Meroe poziţia cea mai importantă o deţineau în vechime preoţii, care porunceau pînă şi regelui, ordo-nîndu-i printr-un sol uneori chiar să moară, şi aşezau altul în locul lui pe tron. Mai tîrziu, unul dintre 823 regi a desfiinţat această datină, pornind cu arme împotriva sanctuarului în care se afla templul de aur şi sugrumînd pe toţi preoţii. Există şi următorul obicei etiopian: dacă vreunul din regi este vătămat în vreo parte a corpului şi în ce măsură este, aceeaşi vătămare o suferă şi cei din tovărăşia lui, mai ales, ba aceştia chiar mor împreună cu regele. De aici, o pază extraordinară a persoanei regale se organizează din partea acestora. Despre etiopieni vor fi destule aceste date.

4 La cele ce s-au spus despre egipteni trebuie să mai adăugăm unele amănunte care le sînt proprii. Printre ele se numără, de pildă, aşa numitul bob egiptean din care se scoate nufărul de Egipt, precum şi papirul. Acestea cresc numai aici şi în India. Persea apoi creşte numai în Egipt şi în Etiopia, fiind un copac mare care poartă un fruct dulce şi voluminos. Murul sau agudul este copacul care produce aşa numitul fruct sicomor[254], căci seamănă cu o smochină, dar nu e apreciat la gust. Creşte la ei şi

tul, variolul, alabesuP- "cSakinnî "^ lep^
Phagroriul, pe care îl nume,, [' porcul de Nil,
Şi somnul, kithar Jl sau Tml-$1/hagros256, ba «neâ
chefalul, torta, physa boul ^ Jf mare, «adelele,
cu cochilii, eSstăScii/t ll; dintre molu?te^
mănător cu al celor carele v,,- SCO Un sunet ?
tea locului sînt si ichneuSonuf^ Ani r/e dln par,,
tean, vipera egipteană ™ 3U?obol anul egip-
cifice față de^ereTe dS 3? ^ trăsături ■£
de două feluri, Va" lungă^f ^ Este ^e fapt
(0,222 m) care şi ucide ma; ™ !? de ° sPithame
o orgyie (1,774 m), JmnTs^f d-\?ta aproape d*
torul unei lucrări DespS anSj 1 Nlcan^os^, au-
Pasări, se numără ibisul™ e \enmoase- Printre
față de cei din altă parte SzfS* egiptean, blînd
ffla şi corbul de noaote n? episica, Se ^^
la noi acesta este dt uTvuTtu T^ Pr°prii> căci
gros, pe cînd în Egipt el are J ■ mare ** cr°ncăne
croncănitul diferit. Cel mai blS'T3 Unei ^e V
nator cu o barză ca mStLat t * ibiSUl, aSemă,-
fț uri în privinta Culorî Sul J' marhPe, de ^uă
a tul este în întregime negSS? P^ajUl ca barza>
raspmtiile din AleLndr^tf^ £ne d* ei toate
cu folos, pentru că ibisul ™il + folos, parte făl*ă;
toate murdăriile din măcelărS f H-°ate reptilele si
folos, pentru că mănînS de tott. °Spătării; fără
greu poate fi oprit să nu aLpfi' SimPuri tăți, şi
fente de molimă. tmga luc™rile curate şi
. 5 Adevărat este si ceea no „ J» este o particularitate
egipteană^ ^f H^ot25* tul cu mîinile, iar aluatul pent™ J ^
frăminta lu~ Şi cakele™ sînt un fel de S Plme, Cl poarele, sebite,
care opresc stomacubK*** egiptene deo~ ^ fruct semănat
peTgoare d SU ricinul «*>

-, femei, , eaS^^S-^^

cute din rămurele sînt dintr-o plantă anumită, asemănătoare cu cele de trestie sau de palmier[260]. Zythos sau berea, cu toate că egiptenii o prepară după o rețetă proprie, este totuși o băutură comună mai multora, dar la fiecare prepararea este deosebită. Unul dintre obiceiurile pe care ei le deprind cu rîvnă este şi acela ca toți să se ocupe de educația copiilor ce li se nasc; pe băieți îi taie împrejur, iar fetelor le fac o anumită incizie ceea ce este obișnuit şi la iudei; de fapt şi aceştia sînt egipteni de la obîrșii, după cum am spus[261] în cartea în care am vorbit despre ei. Aristobulos[262] spune că din mare nu urcă pe Nil în sus nici un peşte din cauza crocodililor, în afară de chefâl, de sardele şi delfin; delfinii, pentru că sînt mai tari, chefalii, deoarece sînt împinşi spre țărm de porcii marini pe temeiul unei interdependențe firești; crocodilii se feresc de porcii marini, pentru că aceştia sînt rotunzi şi au spini pe cap care prezintă primeidii pentru aceste fiare. Chefalii urcă primăvara pe fluviu în sus fecundați; apoi, cu puțin înainte de apusul Pleiadei, coboară în bancuri dese ca să depună ouăle; cu acest prilej are loc şi pescuitul lor, deoarece cad grămadă în plase. O cauză asemănătoare se poate deduce si în legătură cu sardelele. Acestea fie spuse despre Egipt.

CAPITOLUL 3

1 Să vorbim în continuare despre Libya, singura regiune care mai lipseşte din descrierea completă a pământului populat. Am dat multe amănunte[263] şi pînă acum despre ea, dar trebuie să pomenim şi de data aceasta toate cîte sînt potrivite, adăugind şi date care n-au fost încă înfățişate înainte. Cei care au împărțit pămîntul populat în continente l-au împărțit în mod inegal. Într-adevăr, o diviziune în trei înseamnă în trei părți egale. Dar, pentru ca

Libya să devină a treia parte a pămîntului populat, lipseşte atît de mult încît, chiar pusă la un loc cu Europa, se pare că nu ar egala Asia. Poate este mai mică chiar decît Europa; ca forţă este negreşit chiar cu mult inferioară. Căci Libya este pustie în cea mai mare parte din interior şi din regiunea aflată de-a lungul oceanului şi este împestriţată doar de mici oaze aşezate din loc în loc, populate cele mai multe de păstori nomazi. La deşert se mai adaugă faptul că, din unele părţi ale ei ce pot fi populate, fiarele, pe care acele regiuni le nutresc, izgonesc pe oameni. 825 Apoi mare parte a acestora e cuprinsă în zona arşiţei, în schimb, întreg ţărmul iibyan dinspre noi, între Nil şi Coloane şi mai ales cel ocupat de carthaginezi, este bine populat. Şi aici se mai strecoară unele fî-şii secetoase, cum sînt cele din preajma Syrtelor, a marmarizilor[264] şi pe lîngă Catabathmos[265]. Libya, dacă s~ar lua în considerare forma ei ca o suprafaţă plană, are figură de triunghi dreptunghic, avînd ca bază ţărmul dinspre noi ce se întinde din Egipt şi de la Nil pînă în Mauritania şi la Coloanele lui Heracles; cu această latură formează un unghi drept latura pe care i-o trasează Nilul pînă în Etiopia şi pe care noi o prelungim pînă la Ocean; latura subîntinsă unghiului drept este întreg ţărmul oceanic dintre Etiopia şi Mauritania. Regiunea de la vîrful zisei figuri, ce cade sub zona toridă, o descriem din presupuneri, deoarece este de nepătruns, încît nu putem preciza nici măcar lăţimea maximă a regiunii. Spuneam totuşi în cărţile precedente[266] că din Alexandria traversarea spre sud pînă la Meroe, capitala etiopienilor, atinge în jur de 10 000 de stadii (1 850 km), de acolo, în linie dreaptă, pînă la hotarele zonei calde şi ale pămîntului populat, sînt alte 3 000 de stadii (555 km); aceeaşi trebuie s-o socotim a fi şi lăţimea maximă a Libyei, anume de 13 000 sau 14 000 de stadii (2 405 km sau 2 590 km), iar lungimea, cu puţin mai mică decît dublul lăţimii. Acestea sînt datele generale despre Libya. Acum trebuie să înfăţişăm fiecare regiune în parte începînd din părţile apusene şi mai cunoscute.

2 în aceste părţi locuiesc aceia pe care elenii îi numesc mauruşi[267], iar romanii şi băştinaşii, mauri; ei sînt un neam libyan mare şi prosper, aşezat pe ţărmul strîmtorii din faţa Iberiei. Căci aici se află şi strîmtoarea Coloanelor lui Heracles, despre care am vorbit mult. Dacă ieşi din strîmtoarea Coloanelor avînd Libya în stînga, întîlneşti un munte, pe care elenii îl numesc Atlas[203], barbarii, Dyris. Din el se desprinde o colină înaltă, numită Coteis[269], ce înaintează în larg spre apusul Mauritaniei. în apropiere se află şi un mic orăşel, ceva mai retras de la mare, pe care barbarii îl numesc Trinx[270], Artemi-doros[271], Lynx, Eratosthenes, Lixos. El este situat pe ţărmul strîmtorii în faţa Gadeirei la 800 de stadii (148 km) depărtare de strîmtoare, la eît se află, de altfel, amîndouă oraşele de la Coloanele Iui Heracles. La miazăzi de Lixos şi de Coteis se deschide golful numit Emporicos[272] („Negustoresc"), care are prăvălii cu mărfuri feniciene. întreg ţărmul din conţi- 826 nuarea acestui golf este încreţit. Dacă, Ia figura de triunghi pe care am descris-o, se face abstracţie de golfuri şi de eapuri, s-ar înţelege mai bine că acest continent a luat o dezvoltare mai mult spre miazăzi şi totodată spre răsărit. Iar muntele Atlas, care se întinde prin mijlocul Mauritaniei, de la Coteis pînă la Syrte, este populat, atît el cît şi alte culmi paralele cu el, la început de mauruşi, iar în adâncul regiunii, de cel mai mare din neamurile libyene, care se numesc gaetuli[273].

3 Istoriografii au născocit multe poveşti în legă tură cu ţărmul exterior al Libyei, începînd cu Pe riplul lui Ophelas[274]; despre aceşti autori am pome nit pe alocuri şi mai înainte[275]; şi acuma vorbim cerînd scuze pentru povestirile miraculoase, dacă uneori vom fi siliţi să alunecăm pe acest tărîm, fe-rindu-ne de a trece totul în tăcere şi, într-un fel, de a mutila istoria. Se spune că Golful Emporicos are o peşteră în care pătrunde apa mării în timpul fluxului chiar pînă la 7 stadii (1,295 km); în faţa peşterii se întinde un loc jos şi neted, avînd un altar al lui Heracles, despre care se spune că nu-1 inundă

mareele. Aceasta o socotesc, aşadar, una din plăsmuiri. Asemănător cu această născocire este şi afirmaţia că în golfurile din continuare există vechi aşezări de troieni, care sînt pustii în prezent, dar care odinioară erau formate din cel puţin 300 de oraşe, pe care le-au distrus pharuşii şi nigriţii[276]. Aceştia, după cîte se spune, se află cale de 30 de zile depărtare de Lynx.

4 Faptul că Mauritania este o ţară roditoare, în afara unui mic deşert, şi că e înzestrată cu rîuri şi lacuri, e unanim recunoscut de toţi. Ea are copaci înalţi şi numeroşi peste măsură de mulţi şi produce tot felul de roade. Renumitele mese de mari dimensiuni şi foarte variate, făurite dintr-o singură bucată de lemn, tocmai din această ţară şi le procură romanii. Rîurile ei, după cîte se spune, au crocodili şi alte soiuri de animale, la fel ca Nilul. Unii cred chiar că şi izvoarele Nilului se află în apropiere de promontoriile Mauritaniei. într-un anumit rîu se produc lipitori de 7 coţi (3,105 m); ele au branhiile prin care respiră găurite. Despre această ţară se mai povesteşte şi cele ce urmează, că viţa de vie face aici un butuc atît de gros încît cu greu poate fi cuprins de doi bărbaţi şi că produce un ciorchine de un cot (0,444 m); de altfel, orice plantă de aici creşte înaltă şi orice legumă este grasă şi şerpuită; tulpinile de morcov, de mărar şi de anghinare[277] ating 12 coţi (5,323 m), iar grosimea lor este de 4 palme (0,296 m). 827 în această ţară cresc tot felul de animale ca şerpi uriaşi, elefanţi, antilope, bivoli şi alte animale asemănătoare, ca şi lei şi leoparzi. Produce şi dihori de mărimea pisicilor şi asemănători cu ele, afară doar de faptul că botul le este mai pronunţat; există, de asemenea, un mare număr de maimuţe, despre care a vorbit şi Poseidonios[278]; navigînd din Gadeira în Italia, el a acostat la ţărmul Libyei şi a văzut o pădurice care atingea ţărmul mării, plină de aceste animale, parte din ele cocoţate în copaci, parte pe jos, unele avînd şi pui şi mamele; ba a şi rîs vă-zîndu-le cu sîni mari, pe unele cu chelie, pe altele

bolnave de hernie, manifestînd şi alte slăbiciuni de acest fel.

5 Mai sus de Mauritania, la marea exterioară, se află regiunea etiopienilor numiţi „apuseni", în cea mai mare parte a ei, slab populată. Aici se nasc şi girafe, spune Iphicrates[279] (=Hypsicrates) şi elefanţi şi aşa numiţii bouri, care seamănă cu taurii la înfăţişare, dar, ca fel de viaţă, mărime şi forţă în luptă, ei sînt asemănători cu elefanţii; şerpii, zice, sînt aşa. de mari încît şi iarbă creşte pe spinarea lor; leii atacă puii de elefant şi, după ce îi rănesc pînă la sînge, fug, fiindcă le vin puilor mamele în ajutor; acestea, cînd îşi văd puii sîngerînd, îi ucid. Jntorcîn-du-se apoi leii la victime, mănîncă aceste cadavre. Bogos[280], regele mauritanilor, făcînd o expediţie împotriva etiopienilor apuseni, i-a trimis soţiei sale în dar trestii asemenea celor indiene, fiecare nod al lor atingînd 8 choinice (5,68 l), precum şi asparagus la fel de mare.

6 în ruta maritimă de la Lynx, în marea interioară, se întîlnesc oraşele Zelis şi Tinx[281], apoi mormintele celor şapte fraţi şi muntele situat ceva mai sus, cu numele Abila[282], care are multe animale şi copaci înalţi. Lungimea strîmtorii Coloanelor lui Heracles se dă de 120 de stadii (22,20 km), lăţimea sa minimă, în dreptul insulei Elephantului[283], este de 60 de stadii (11,10 km). Dacă se navighează mai spre interior, se întîlnesc mai multe oraşe şi rîuri pînă la rîul Molochath[284], care desparte pămîntul mauritanilor de cel al masaisylilor. Tot aici se află Metago-nion[285], nume prin care este desemnat promontoriul mare din apropierea rîului ca şi un loc secetos şi deşert, ba aproape la fel se cheamă şi muntele ce se întinde de la Coteis pînă aici. Lungimea distanţei de la Coteis pînă la hotarele masaisylilor este de 5 000 de stadii (925 km). Metagonion se află în dreptul Carthaginei Noi[286], doar că pe ţărmul potrivnic; Timosthenes[287] greşeşte socotindu-l în dreptul Massaliei. Braţul de mare de la Carthagina Nouă 82S pînă în Metagonion este de 3 000 de stadii (555 km),

iar navigația pe lîngă acesta pînă în Massalia depășește 6 000 de stadii (1 110 km).

7 Cu toate că locuiesc într-o țară care este roditoare în cea mai mare parte a ei, mauritanii în marea lor majoritate continuă pînă astăzi să ducă o viață rătăcitoare de nomazi. Se înfrumusețează totuși împletindu-și părul, lăsîndu-și barbă, purtînd bijuterii de aur, ștergîndu-și dinții și tăindu-și unghiile. Rar i-ai fi văzut atingîndu-se unii de alții la plimbare, și aceasta ca să le rămînă neatinsă podoaba părului. Cel mai des ei luptă cu lancea de pe cai, pe care îi conduc folosîndu-se de frîie din funie, dar și fără frîu. Au și săbii. Pedestrașii folosesc pieile elefanților ca scuturi. Pieile de lei, de leoparzi și de urși le îmbracă și se culcă pe ele. Aproape că și aceștia și masaisylii[233] din continuarea lor și, îndeobște, cea mai mare parte a libyenilor poartă aceeași îmbrăcăminte, fiind și în celelalte privințe asemănători; ei se folosesc de cai mici, dar iuți și supuși, încît sînt cîrmiți numai cu ajutorul unei nuieluşe; căpestrele sînt din scoarță de lemn sau din păr, de care atîrnă frîiele. Unii cai îi urmează chiar fără să fie legați, ca și cîinii. Mauritanii folosesc scutul mic de piele, lănci late și mici. Poartă cămăși cu margine lată de purpură, neîncinse la brîu, și prinse cu agrafă pe umăr și, așa cum spuneam, piele tăbăcită în față și zale pe piept. Pharușii și nigrîții care locuiesc mai sus de aceştia, lîngă etiopienii apuseni, mînuicsc și arcul, la fel ca etiopienii; folosesc și căruțe cu seceri. Pharuşii se întîlnesc şi cu mauritanii, ce-i drept rar şi prin pustiu, cînd îşi atîrnă burdufurile cu apă sub burțile cailor. Uneori ajung şi la Cirta[29] prin unele regiuni mlăștinoase și printre lacuri. Unii dintre ei — după cîte se spune — locuiesc ca troglodyții, săpîndu-și locuințele sub pămînt. Se mai povestește că și aici ploile de vară pricinuiesc inundații, în schimb iarna este secetă. Unii dintre barbarii din aceste părți folosesc și piei de șerpi și de pești ca îmbrăcăminte și așternut. Unii autori susțin că pharușii sînt indieni care au venit pe aceste meleaguri

împreună cu Heradles. Cu puţin înaintea -timpurilor noastre, regii Bogos şi Bocchos[290] aveau în stăpînirea lor Mauritania, fiind prieteni cu romanii. După moartea acestora, urmă la tron Iuba[291], căruia Caesar Augustus îi dărui şi acest regat pe lîngă cel strămoşesc. Iar acest Iuba era fiul acelui Iuba care s-a luptat împreună cu Scipio[292] împotriva divinului Caesar. Iuba, aşadar, muri de curînd, iar domnia o moşteni fiul său Ptolemaios[293] născut de o fiică a lui Antonius şi a Cleopatrei.

8 Artemidoros[294] prezintă lucrurile tocmai pe dos 829 decît Eratosthenes, deoarece spune că există un oraş Lixos[295], pe undeva pe la hotarele apusene ale Mau-ritaniei, în loc de Lynx, de asemenea că se află pe aici foarte multe oraşe feniciene distruse, din care nu se mai poate vedea nici o urmă; la etiopienii apuseni, în orele dimineţii şi în cele ale înserării aerul este încărcat şi ceţos; cum sînt cu putinţă aceste fenomene — spune — în locuri secetoase şi calde? Dar Artemidoros furnizează informaţii mult mai slabe despre aceste locuri; într-adevăr, el povesteşte că se află în aceste părţi nişte lotofagi exilaţi, care ar locui într-o regiune secetoasă, s-ar hrăni cu lotus, cu o anumită iarbă şi cu rădăcini, pentru care n-ar avea nevoie de apă; ei se întind pînă în părţile din sus de Cyrene; locuitorii acelor meleaguri beau şi lapte şi mănîncă şi carne, cu toate că trăiesc în acelaşi climat. Nici Gabinius[296], istoriograful roman, nu se abţine de la unele poveşti miraculoase în descrierea Mauritaniei; într-adevăr, el povesteşte că lîngă Lynx se află mormîntul lui Antaios[297] şi un schelet de 60 de picioare (17,742 m) pe care 1-a dezgropat Sertorius[298] şi 1-a îngropat din nou; şi apoi ce să mai zicem de poveştile lui despre elefanţi?! Căci, zice, alte animale fug de foc, dar elefanţii se luptă cu el şi îl atacă, pentru că le distruge pădurea. Ei luptă împotriva oamenilor, trimiţînd înainte iscoade şi, cînd îi văd pe aceştia fugind, fug şi ei, iar cînd sînt răniţi, îşi lecuiesc plaga oblojind-o cu ramuri, buruieni sau praf.

9 Dincolo de teritoriul mauritanilor se întinde cel al masaisylilor, care începe de la rîul Molochath şi sfîrşeşte la capul numit Treton[299], care formează hotarul dintre pămîntul masaisylilor şi cel al masy-lilor; de la Metagonion pînă la Treton, sînt 6 000 de stadii (1 110 km); după unii autori, sînt chiar mai puţine. Ţărmul maritim are mai multe oraşe şi rîuri precum şi o regiune foarte înzestrată de la natură, dar e destul să le pomenim numai pe cele cu renume. La 1 000 de stadii (185 km) depărtare de graniţele sus-pomenite se află un oraş, Siga[300], reşedinţa regelui Siphax[301]; în prezent este în ruine. După Sophax, regiunea a obţinut-o Masanasses[302], apoi Micypsa[303] şi urmaşii acestuia, iar în vremea noastră, Iuba[304], tatăl acelui Iuba care a murit de curînd. Romanii au distrus şi Zama[305], reşedinţa regală a acestuia. Dincolo de Siga este Portul Zeilor[306], la 60 de stadii (11,10 km) depărtare, apoi alte locuri mai puţin însemnate. Regiunile din adîncul ţării sînt muntoase şi deşerte, printre care ici-colo, sînt inserate regiuni populate pe care le ocupă gaetulii pînă la Syrte. Regiunile maritime din acele părţi sînt chiar şesuri roditoare, cu oraşe numeroase, rîuri şi lacuri. 830 10 Poseidonios[307] nu ştiu dacă are dreptate cînd spune că Libya e brăzdată de rîuri puţine şi mici, pentru că acelea pe care le-a pomenit Artemidoros[308], între Lynx şi Carthagina sînt şi multe şi mari. Dar mai aproape de adevăr ar fi fost să le fi menţionat pe acestea în inima uscatului; cauza acestui fapt a arătat-o el însuşi: părţile de miazănoapte ale Libyei nu sînt udate de ploi, după cum nu sînt — se spune — nici ale Etiopiei; de aceea aici bîntuie adeseori boli molipsitoare din pricina secetei, lacurile se umplu de mîl şi se înmulţesc lăcustele. Poseidonios[309] mai adaugă că regiunile răsăritene sînt umede, deoarece soarele, abia răsărit, îndată dispare; regiunile apusene sînt însă uscate, deoarece acolo se întoarce soarele. Într-adevăr, regiunile se cheamă că sînt umede sau secetoase după abundenţa sau lipsa, pe de o parte, a apei, pe de alta, a razelor soarelui; Poseidonios vrea să se refere la căldura solară; aceste

regiuni toţi le determină după climatele septentrionale şi meridionale, climatele răsăritene şi apusene, care sînt menţionate în raport cu anumite aşezări, sînt, la fiecare aşezare în parte şi la fiecare schimbare a orizonturilor, tot mereu altele şi altele, încît nu e cu putinţă, în general, să li se determine numărul în limite sigure, cum că cele răsăritene ar fi umede, iar cele apusene, secetoase. S-ar putea ca Poseidonios să fi dat o astfel de explicaţie cum se dă în legătură cu întregul pămînt populat şi cu astfel de extremităţi cum sînt India şi Iberia. Dar care este puterea de convingere în această prezentare a cauzelor? în mişcarea circulară continuă şi neîntreruptă a soarelui, care ar fi întoarcerea lui? Viteza trecerii lui este peste tot aceeaşi. Altfel, este contrar evidenţei să se spună că extremităţile Iberiei sau ale Mauritaniei, aflate la asfinţit, sînt cele mai secetoase din toate. Căci împrejurimile lor au climă temperată şi o mare reţea de ape. Dacă acea întoarcere a soarelui s-a luat în înţelesul că aici, la capătul pămîntului populat, soarele se află deasupra pă-mîntului, ce legătură are acest fapt cu uscăciunea? Căci şi aici şi în alte părţi ale pămîntului populat, dar în aceleaşi climate, soarele, după ce părăseşte pămîntul pentru o perioadă egală de o noapte, se reîntoarce iarăşi şi-l încălzeşte.

11 Există pe aici pe undeva şi un izvor de bitu-men şi nişte mine de aramă[310]. De asemenea se spune că aici se află şi o mulţime de scorpioni înaripaţi precum şi fără aripi, mari chiar de şapte vertebre, la fel şi păianjeni veninoşi deosebiţi ea mărime şi mulţime, precum şi şopîrle, de 2 coţi (0,887 m). La poalele munţilor se spune că se află pietre preţioase care lucesc noaptea, altele numite carthagineze[311]. Pe cîmpii se află un mare număr de scoici şi de cheramyde, cum am spus în descrierea regiunii din jurul templului lui Ammon[312]. Există 831 aici şi un soi de copac numit lotus de miere, din care se prepară vin. Unii libyeni au pămînt care produce două recolte şi au două secerişuri, unul de vară, altul de primăvară. Au, de asemenea, o trestie de 5

coţi (2,218 m) înălţime, cu o grosime cît degetul cel mic, care rodeşte în proporţie de 240 la sută. Primăvara ei nici nu o mai seamănă, ci se mulţumesc cu sămînţa ce cade la recolta de vară, zgîriind doar solul cu nişte crengi legate mănunchi; această sămînţa produce recolta de vară. Din pricina mulţimii şerpilor, ei muncesc cu moletiere pe picioare, iar în celelalte părţi ale corpului îmbracă piei. Cînd se culcă, ung picioarele patului cu usturoi, din cauza scorpionilor, şi le leagă în jur cu crengi.

12 Pe acest ţărm se află oraşul cu numele Iol[313], pe care 1-a întemeiat Iuba, tatăl lui Ptolemaios, şi i-a schimbat numele în Caesareea, avînd şi un port şi o insuliţă în faţa portului. între Caesareea şi Treton este un mare port, cu numele Salda[314]. Acesta formează hotarul dintre teritoriul de sub stăpîni-rea lui Iuba şi cel de sub romani. Căci împărţirile acestei regiuni s-au făcut în multe feluri, deoarece au fost mai mulţi cei care au stăpînit-o şi pentru că romanii s-au aflat cu aceştia, în diferite perioade, în diverse relaţii, tratîndu-i cînd ca prieteni, cînd ca duşmani, astfel încît unora le~au luat unele regiuni, altora le-au dăruit altele şi nu mereu în acelaşi fel. Regiunea din vecinătatea Mauritaniei dădea produse mai mari şi era mai puternică, iar cea din apropierea Carthaginei şi a masylilor[315] era mai înfloritoare şi mai bine organizată, cu toate că a fost năpăstuită mai întîi de războiul punic, apoi de războiul împotriva lui lugurtha[318]. Căci acesta, după ce 1-a împresurat în Utica pe Adarbal[317], care era prieten cu romanii, şi 1-a ucis, a umplut regiunea cu tulburările de război; au urmat apoi alte războaie care s-au ţinut lanţ unele după altele, ultimul[318] a fost cel pe care 1-a purtat divinul Caesar împotriva iui Scipio, cu care prilej a murit şi Iuba. Odată cu conducătorii lor au dispărut şi oraşele Tisiaus[319], Vaga[320], Thala, ba încă şi Capsa[321], vistieria lui lugurtha, Zama şi Zincha[322], precum şi acele localităţi în preajma cărora divinul Caesar 1-a atacat pe Scipio, învingîn-du-1 mai întîi la Ruspinon[323], apoi la Uzita[324], şi în

continuare la Thapsos[323], lingă lacul din apropiere, ca şi în alte părţi. Pe aproape se află şi Zella şi Acholla[326], oraşe libere. Caesar cuceri de la primul atac ins vila Kerkinna[327] precum şi Thena[328], un orăşel de pe ţărmul mării. Unele din aceste localităţi au dispărut cu desăvîrşire, altele au rămas pe jumătate dărîmate; oraşul Phara[329] a fost incendiat de călăreţii lui Scipio.

13 Dincolo de Treton se află teritoriul masylilor 832 şi, asemănător cu el, cel al carthaginezilor. Cirta se găseşte în inima ţinutului, fiind capitala lui Masi-nissa şi a urmaşilor lui[330]; este un oraş foarte bine fortificat şi frumos împodobit de toţi regii, dar mai cu seamă de Micypsa, care a aşezat şi eleni în el şi l-a dezvoltat atîta, încît putea să înroleze în oaste 10 000 de călăreţi şi pedestraşi de două ori pe atîţia. Aici se află Cirta şi două oraşe cu numele Hîppo-nes[331], unul, aproape de Utica, altul mai depărtat şi mai aproape de Treton, amîndouă fiind reşedinţe regale. Utica[332] este a doua localitate după Cartha-gina ca mărime şi vază. După ce Carthagina a fost distrusă, aceasta le-a servit romanilor ca un fel de metropolă şi ca bază de operaţiuni pentru treburile din Libya. Este situată în acelaşi golf carthaginez, aproape de unul din cele două promontorii care formează golful; unul dintre promontorii, anume cel din apropierea Uticei, se cheamă ilpollonion[333], celălalt, Hermaia[334]; cele două oraşe se află unul în vederea celuilalt. Prin apropiere de Utica curge rîul Bagradas[335]. De la Treton pînă la Carthagina sînt 2 500 de stadii (462,50 km); dar nici această distanţă, nici cea pînă la Syrte nu este acceptată de autori.

14 Şi Carthagina[336] e clădită într-o peninsulă ce descrie o circumferinţă de 360 de stadii (66,60 km) şi este încinsă cu zid, iar gîtul însuşi al peninsulei are o lăţime de 60 de stadii (11,10 km), ce se întinde de la o mare la alta, pe locul unde carthaginezii îşi aveau staulele elefanţilor pe un teren larg. în mijlocul oraşului se află acropolea care se numea Byr-sa[337], o sprinceană de deal destul de povîrnită, Io-

cuită de jur împrejur, avînd în vîrf un templu al lui Asclepios, pe care soția lui Hasdrubal, la căderea orașului, 1-a incendiat ca să ardă împreună cu ea. La poalele acropolei se află porturile şi Cothon[33s], o insuliță rotundă, mărginită de strîmtoarea care are în jur, de amîndouă părțile, cheiuri pentru corăbii. 15 Carthagina este fundația Didonei[339], care a adus aici popor din Tyr; fenicienii au avut atît de prosperă atît această colonie cît şi pe celelalte, pînă în Iberia, şi atît înăuntrul cît şi în afara Coloanelor lui Heracles, încît şi în prezent ei ocupă cea mai bună regiune a Europei atît de pe continent cît şi din insulele învecinate, iar Libya o cuceriseră toată cîtă se putea popula pentru o viață socială contrară celei normale. De la înălțimea acestei puteri, ei şi-au construit un oraş care să rivalizeze chiar cu Roma, şi au purtat trei mari războaie[340] împotriva romanilor. Puterea carthaginezilor s-ar putea aprecia mai ales după datele ultimului război în care ei au fost înfrînți de Scipio Aemilianus[341], iar 833 oraşul lor ras de pe fața pămîntului. Cînd au început războiul acesta, punii aveau 300 de oraşe în Libya, iar în Carthagina, 700 000 de oameni. Asediați şi siliți să capituleze, ei au predat romanilor 200 000 de bucăți armament greu şi 3 000 de maşini catapulte, în semn că nu vor mai purta război. Dar cum planul lor era să înceapă din nou războiul, s-au apucat imediat să-şi făurească arme şi au scos în fiecare zi, înjghebîndu-le, 140 de scuturi lungi, 300 de pumnale, 500 de lănci, 1 000 de săgeți pentru maşinile de aruncat; iar păr pentru catapulte procurau sclavele. Mai mult încă, pentru că, potrivit convenției celui de al doilea război punic, ei nu dispuneau decît de 12 corăbii la 50 de ani după război, de data aceasta, cu toate că se refugiaseră cu toții pe Byrsa, în răstimp de numai două luni, şi-au construit 120 de corăbii cuirasate. Iar cum gura rîului Cothon era străjuită, şi-au săpat un alt braț pe unde a țîşnit subit flota la mare; căci material lemnos aveau la îndemînă o pădure bătrînă şi aveau o mulțime de meşteri antrenați la construirea lor, fiind întreținuți

pe seama obştei. Dar, cu toate că era de un asemenea calibru, Carthagina a fost totuşi cucerită şi distrusă. Regiunea de sub stăpînirea carthaginezilor a fost transformată de romani în provincie romană[342], iar peste o parte a ei l-au făcut stăpîn pe Masinissa şi pe urmaşii acestuia începînd cu Micypsa. Căci Masinissa era foarte apreciat de romani pentru zelul şi prietenia ce le-o arăta. Într-adevăr, acest bărbat i-a transformat pe barbari în oameni civilizaţi şi în agricultori şi i-a învăţat să fie soldaţi, în loc de a practica tîlhăria. Căci cu aceşti oameni se petrecuse un lucru ciudat: populînd un pămînt binecuvîntat, în afară doar de faptul că mişunau în el fiarele, ei s-au lăsat să fie năpădiţi de ele şi, părăsind de teama lor îndeletnicirile agricole, s-au întors unii împotriva altora, lăsînd pămîntul pe seama jivinelor. în acest fel, ei au ajuns să ducă o viaţă de nomazi, rătăcind dintr-un loc într-altul ca nişte pribegi şi fugari, fără să se deosebească întru nimic de cei care, din pricina pămînturilor sărace şi sterpe sau a climei neprielnice, au decăzut în asemenea hal încît masaisylii şi-au dobîndit din aceasta chiar un nume propriu, pentru că ei se cheamă cu osebire nomazi (sau numizi). Astfel de oameni sînt nevoiţi să ducă. o viaţă frugală, să mănînce mai mult rădăcini decît carne şi să se hrănească cu lapte şi brînză. După ce Carthagina a rămas pustie multă vreme şi aproape în aceeaşi perioadă ca şi Corinthul, ea a fost restaurată[343] tot cam în acelaşi timp de divinul Caesar. Acesta a colonizat locul cu romani, dintre cei mai aleşi, şi cu unii dintre soldaţii săi, şi astăzi aici se află o localitate înfloritoare cum nu mai sînt altele în toată Libya. La mijlocul intrării în Golful Car-thaginez se află o insulă cu numele Corsura[344]. în faţa acestor locuri, de cealaltă parte a braţului de mare, se găseşte Sicilia, mai precis regiunea ei de lîngă Lilybaeum, şi anume la 1 500 de stadii (277,50 km) depărtare; atîta se spune că este distanţa de la Lilybaeum pînă la Carthagina. Nu departe de Corsura şi, la fel, de Sicilia, se află alte insule ca şi Aigimuros[345].

834 16 Distanța pe apă din Carthagina pînă pe țărmul continental cel mai apropiat este de 60 de stadii (11,10 km), iar de acolo un urcuș de 120 de stadii (22,20 km) duce la Nepheris[346], un oraș fortificat așezat pe stînci. în același golf în care se află și Carthagina, se găsește orașul Tynis[347] precum și ape termale și niște cariere de piatră. Urmează apoi Hermaia, un promontoriu abrupt și, pe el, un oraș[34H] cu același nume; urmează Neapolis[349], apoi promontoriul Taphitis[350] în care se ridică o colină numită Aspis[351] („Scutul"), nume datorat asemănării ei cu un scut; a populat-o Agathocles[352], tiranul Siciliei, pe vremea cînd și-a condus flota împotriva cartha-ginezilor. Aceste orașe au fost distruse de romani odată cu Carthagina. De la Taphitis la 400 de stadii (74 km) depărtare se află o insulă, Cossuros[353], situată în fața rîului Selinunte al Siciliei; ea are și un oraș cu același nume, fiind cu un perimetru de 150 de stadii (27,75 km). Mai este apoi și insula Melite[354] la 500 de stadii (92,50 km) de la Cossuros, apoi orașul Adrymes[355], în care se aflau și cale pentru corăbii. Urmează niște insulițe numeroase și dese, numite Taricheiai[356] („Sărătoriiîe"), apoi orașul Thapsos[357] și, dincolo de el, o insulă în largul mării, Lopadussa[358]. Vine apoi la rînd promontoriul lui Ammon și Balithon[359], pe care se află im observator pentru pescuirea thynnilor. Urmează orașul Thena[360], situat la începutul Syrtei Mici. Mai sînt și alte multe orășele în acest interval, care nu merită să fie pomenite. La începutul Syrtei se află Kerkinna, o insulă alungită, mare, avînd un oraș cu același nume, și alta mai mică, Kerkinnitis[361]. 17 în continuare este Syrta Mică[362], numită și Syrta lotofagilor. Circumferința acestui golf este de 1 600 de stadii (296 km), iar lățimea intrării sale, de 600 de stadii (111 km). Lîngă fiecare din cele două promontorii care creează gura golfului, foarte aproape de continent, se află niște insule, una se cheamă . Kerkinna, iar cealaltă, Meninx, la fel de mari. Despre Meninx[363] se crede că ar fi țara lotofagilor po-

menită de Homer[364]; în acest sens se şi arată anumite urme, un altar al lui Odysseus şi apoi însăşi planta de lotus. într-adevăr, există mulţi copaci în insulă numiţi lotuşi, care dau poame foarte gustoase, în ea se află, de asemenea, mai multe orăşele, unul cu acelaşi nume ca insula. Dar şi în Syrtâ se găsesc unele orăşele. în fundul Syrtei este aşezat un tîrg[835] mare de tot; prin el curge un rîu care se varsă în golf. Pînă aici se întind fenomenele de flux şi mareele, răstimp în care cei din apropiere aleargă în [v] grabă să prindă peşte.

18 Dincolo de Syrtâ se întinde lacul Zuchis[365] pe 400 de stadii (74 km) lungime, avînd o intrare îngustă; lîngă lac, se ridică un oraş cu acelaşi nume care avea vopsitorii de purpură şi sărătorii de tot soiul, apoi un alt lac mult mai mic. Dincolo de această localitate se găseşte oraşul Abrotonon[368] şi altele cîteva, iar în continuarea lor, Neapolis, numită şi Leptis. De aici pînă la locrienii epizephyri[367] este o distanţă de 3 600 de stadii (666 km). în continuare se întîlneşte rîul Kinyps[368] şi, după aceea,. un zid despărţitor pe care l-au ridicat carthaginezii, legînd prin punţi malurile unor prăpăstii ce ţin pînă în interiorul regiunii. Mai sînt pe aici şi unele ţărmuri maritime lipsite de cale pentru corăbii, deşi restul coastei este înzestrat cu porturi. Urmează apoi un promontoriu înalt şi împădurit, care formează începutul Syrtei Mari; se cheamă Kephalai[369] („Căpăţîni"). Din Carthagina pînă la acest promontoriu sînt cu puţin peste 5 000 de stadii (925 km). 19 Mai sus de porţiunea ţărmului de la Carthagina pînă la Căpăţîni şi la pămîntul masaisylilor începe teritoriul libofenicienilor[370], care ţine pînă la regiunea muntoasă a gaetulilor, ce aparţine Libyei. Regiunea din sus de gaetuli este a garamanţilor[371] care se întinde paralel cu locul din care carthagi-nezii îşi transportă piatra. Garamanţii, după cîte se spune, se află la o depărtare de 9 sau 10 zile de drum de etiopienii aşezaţi pe ţărmul Oceanului, iar de templul lui Ammon, chiar de 15 zile. între pă-

mîntul gaetulilor şi ţărmul dinspre noi sînt multe cîmpii, mulţi munţi, lacuri mari şi rîuri, dintre care unele, intrînd sub pămînt, se fac nevăzute. Gaetulii sînt foarte simpli în felul lor de viaţă şi în podoabele pe care le poartă; ei au mai multe femei şi copii numeroşi, dar în alte privinţe sînt asemănători cu nomazii arabi. Caii şi boii lor au copite mai mari decît cei din alte părţi. Creşterea cailor este deosebit de rîvnită de regi, încît se face şi recensămîntul mînjiior, atingîndu-se anual cifra de 100 000. Oile lor primesc ca nutreţ lapte şi carne, şi aceasta, mai cu seamă la etiopieni. Aşa stau lucrurile în interiorul ţinutului.

20 Syrta Mare[372] are circumferinţa cam de (3) 930 de stadii [727,05 km/172,05 km], iar diametrul înfundăturii golfului, de 1 500 de stadii (277,50 km); cam tot atîta este şi lăţimea gurii golfului. Toate neajunsurile şi ale acestei Syrte şi ale Syrtei Mici constau în faptul că, în multe părţi, fundul ei este 836 un vad înnămolit şi, în timpul fluxurilor şi al ma-reelor, se întîmplă ca unele vase să eşueze pe locuri cu apă scăzută şi să se împotmolească, şi atunci rar se întîmplă să mai iasă de aici vreun vas. De aceea navigaţia pe lîngă coaste se ţine departe de ţărm, ferindu-se să nu cadă în golfuri şi, din nebăgare de seamă, vasele să fie antrenate într-acolo de vînturi. Dar lupta oamenilor împotriva primejdiilor îi ajută să biruie toate încercările şi mai cu seamă navigaţiile pe lîngă coastă. La dreapta cînd intri în Syrta Mare, dincolo de „Căpăţîni", este un lac cam de 300 de stadii (55,50 km) 'lungime, de 70 (12,95 km) lăţime, care comunică cu golful, avînd şi insulite şi un loc de acostare înaintea gurii sale. Dincolo de lac există un loc Aspis[373] („Scutul") şi un port, cel mai frumos din porturile Syrtei. în continuare se află turnul Euphrantas[374], care formează hotarul dintre teritoriul odinioară al Carthaginei şi între Cyre-naica[375] aflată sub stăpînirea lui Ptolemaios. Urmează un alt loc numit Charax[376], pe care carthagi-nezii îl foloseau odinioară ca piaţă de negoţ, unde ei aduceau de vînzare vin, procurîndu-şi în schimb suc

şi silfiu de la cei care au făcut rost de aceste articole, clandestin, din Cyrene. Urmează Altarele Phi-lainilor[377] şi, dincolo de ele, fortăreaţa Automala[378], care are o strajă, fiind situată în înfundătura întregului golf. Paralela ce trece prin acest fund de golf este cu puţin sub 1 000 de stadii (185 km) mai spre miazăzi decît paralela Alexandriei şi cu ceva mai puţin de 2 000 de stadii (370 km) mai la sud de paralela Carthaginei. Această paralelă ar cădea, într-o direcţie, cam prin preajma Oraşului Eroilor din înfundătura Golfului Arabic, iar în cealaltă direcţie, prin inima ţinutului masaisylilor şi al maurita-nilor; ceea ce mai rămîne din ţărmul ce se întinde pînă la Berenike măsoară 9 000 sau 1 500 de stadii (1 665 km sau 277,50 km). De-a lungul acestui ţărm, cam pînă la Altarele Philainilor, dar mai retras de la mare, sălăşluiesc aşa-numiţii nasamoni[379], un neam libyan. Ţărmul pe porţiunea lor are porturi nu prea numeroase şi cisterne de apă, ce-i drept mai rare. Se întîlneşte apoi un promontoriu numit Pseudo-penias („Falsa sărăcie"), în care este aşezat oraşul Berenike[380]. în vecinătatea lui se găseşte un lac, Tritonis[381], în care se află o insuliţă şi, în ea, un templu al Afroditei. Se mai găseşte apoi şi un lac (port) al Hesperidelor[382], precum şi un rîu, Lathon[33], ce se varsă în el. Mai în interior de Berenike înaintează în larg un mic promontoriu numit Boreion[384] („Septentrionalul"), pe care îl creează gura Syrtei împreună cu Kephalai. Berenike se situează în dreptul promontoriilor Peloponesului, mai precis în faţa promontoriului Ichthys şi Chelonatas[385], precum şi în dreptul insulei Zakynthos[386], de care se află la 3 600 de stadii (666 km) depărtare pe mare. Marcus Cato[387], pornind din Berenike, a făcut pe jos întreg ocolul Syrtei în răstimp de 30 de zile; el se afla în fruntea unei oştiri mai mari de 10 000 de bărbaţi, pe care a împărţit-o în subunităţi din pricina canalelor. El a parcurs drumul pe jos, prin nisip adînc şi pe arşiţă. Dincolo de Berenike se află un oraş, Taucheira[388], care se numeşte şi Arsinoe. Urmează apoi oraşul numit odinioară Barca, în pre- 837

zent Ptolemais[389], după aceea promontoriul Phy-cus[390], cu un relief plan în cea mai mare parte, în-tinzîndu-se spre miazănoapte pe lîngă celălalt ţărm al Libyei; el este situat în dreptul capului Tainaron al Laconiei, la o distanţă maritimă de 2 800 de stadii (518 km); există şi un orăşel ce purta acelaşi nume cu promontoriul. Nu departe de Phycus se află staţiunea navală a cyreneilor, Apollonia[391], şi anume cam la 170 de stadii (31,45 km); de Berenike se află la 1000 (185 km), şi la 80 (14,80 km) de Cyrene. Acesta din urmă este un oraş mare, situat într-o cîmpie de forma unei mese, cel puţin după cum o vedeam de pe mare.

21 Cyrene[392] este o colonie a Therei, insulă laco-niană, care în vechime se numea şi Calliste („Prea frumoasa"), după cum precizează şi Calimachos[393]:

„Calliste mai-nainte Şi
Thera mai apoi, Căci aşa
se cheamă A patriei mele
mamă Cea cu frumoşi
cai".

Şantierul pentru corăbii al cyreneilor se află în dreptul promontoriului apusean al Cretei, numit Criumetopon[394] („Fruntea Berbecului"), peste un braţ de mare de 2 000 de stadii (370 km): navigaţia pînă acolo se face sub bătaia vîntului Leuconotos. După cîte se spune, Cyrene este întemeiată de Battos[395]. Callimachos[396] pretinde că acesta era un strămoş de-al lui. Colonia s-a dezvoltat apoi datorită fertilităţii solului ei. Căci are foarte bune păşuni pentru cai şi este foarte roditoare. Ea a avut mulţi bărbaţi de seamă şi în stare să apere cu vrednicie libertatea şi să ţină piept cu tărie barbarilor din jur. în vechime, oraşul era autonom. Apoi macedonenii care stăpîneau Egiptul, crescînd în putere, i-au atacat pe cyrenieni sub conducerea lui Thibron, cel care 1-a ucis pe Harpalos[397]. După ce o anumită perioadă de timp au fost conduşi de regi, ei au ajuns sub stăpî-nirea romanilor şi astăzi Cyrenaica este provincie[393] unită cu Creta. Oraşele din jurul Cyrenei sînt

Apollonia, Barca, Taucheira, Berenike şi alte orăşele din vecinătatea lor.

22 Vecină cu Cyrenaica este regiunea producătoare de silfiu, care dă şi sucul cyrenian pe care îl produce silfiul după ce i s-a făcut o incizie. A fost cît pe ce să dispară planta, deoarece barbarii, stăpîniţi de ură, au năvălit în regiune şi au distrus rădăcinile plantei; este vorba de nomazi.

Bărbaţi vestiţi din Cyrene au fost Aristippos Socraticul[399], care a iniţiat curentul cyrenaic; de asemenea, fiica lui cu numele Arete[400], care a urmat 838 tatălui său la conducerea şcolii; apoi fiul ei, Aristippos, supranumit Metrodidactos[401] („Discipolul mamei"), care, iarăşi, a urmat mamei sale, şi în sfîrşit Annikeris[402], cel care a adus anumite îndreptări şcolii cyrenaice şi a propagat în locul ei şcoala numită Annikereia. Cyrenian este şi Callimach[403] şi Eratosthenes[404], amîndoi bucurîndu-se de o mare preţuire în faţa regilor Egiptului; primul a fost poet şi totodată gramatician zelos; ultimul a excelat şi în aceste arte, dar şi în filosofie şi în ştiinţele exacte ca nimeni altul. Dar şi Carneades[405], despre care în unanimitate se recunoaşte că este cel mai bun dintre filosofii academici, de aici se trage, la fel şi Cronos Apollonios[406], dascălul lui Diodoros dialecticianul[407], care a fost şi el poreclit Cronos, deoarece anumite persoane au trecut porecla descălului asupra discipolului.

Dincolo de Apollonia se întinde restul coastei cyreneilor pînă la Catabathmon, pe o lungime de 2 200 de stadii (407 km); acest ţărm nu oferă o prea bună cale pe apă pentru că şi porturile sînt puţine, la fel şi locurile de acostare, precum şi localităţile de pe coastă şi apa. Dintre locurile cele mai renumite de pe această cale maritimă este Naustathmon şi Zephyrion[408], care are un loc de acostare, apoi un alt Zephyrion[409], după care, promontoriul Cherso-nes[410] care are un port; el se află faţă în faţă cu Kyclos[411] al Cretei peste un braţ de mare de 1 500 de stadii (277,50 km) spre miazăzi. Urmează un sanctuar al lui Heracles şi, mai sus de acesta, un sat nu-

mit Paliuros[412], apoi portul Menelaos şi promontoriul Ardanis[413], cu terenul scund şi cu un loc de acostare. Urmează apoi un port mare în dreptul căruia se întinde Chersonesul[414] din Creta, lăsînd între ele un braţ de mare cam de 2 000 de stadii (370 km). Căci aproape în întregime Creta stă în faţa acestui ţărm, întinzîndu-se paralel cu el îngustă şi lungă. Dincolo de Marele port, se află un alt port, Plynos[415], şi, mai sus de el, Tetrapyrgia[416]. Acest loc se cheamă Catabathmon; pînă aici ţine Cyrenaica. Celelalte regiuni pînă la Paraitonion şi de acolo pînă la Alexandria le-am tratat în capitolele despre Egipt.

23 Regiunea din interior, mai sus de Syrta şi de Cyrenaica, cu un teren sterp şi arid, e stăpînită de iibyeni; primii dintre ei sînt nasamonii, apoi psylli şi ceva gaetuli, apoi garamanţii. încă mai spre răsărit sînt marmarizii care se apropie mai mult de Cyrenaica, întinzîndu-se pînă la Ammon. Din înfundătura Syrtei Mari din părţile Automalei, înaintînd spre răsăritul de iarnă, se ajunge, după cîte se spune, în a patra zi la Augila. Acest loc este asemănător cu Ammon; el produce palmieri şi este bine înzestrat cu apă, fiind situat mai sus de Cyrenaica înspre miazăzi; pînă la 100 de stadii (18,50 km), pămîntul produce şi copaci, iar pînă la alte 100 de stadii (18,50 km), e semănat numai cu cereale, dar în acest teren nu creşte orez din cauza secetei. Mai sus de locurile acestea se află pămîntul producător de sil-839 fiu. Urmează apoi un teritoriu nepopulat şi pămîntul garamanţilor. Teritoriul producător de silfiu[41T] este îngust şi alungit şi este foarte secetos întinzîndu-se în lungime în direcţia răsăritului cam pe 1 000 de stadii (185 km), iar în lăţime pe 300 de stadii (55,50 km) sau cu puţin mai multe, din cît se cunoaşte. Dar se poate deduce că întreaga regiune situată pe aceeaşi paralelă aşa se prezintă în privinţa temperaturii aerului şi a producţiei vegetale. Deoarece intervin mai multe deserturi, nu cunoaştem toate locurile. în chip asemănător nu se cunosc regiunile din sus de Ammon şi de oaze pînă

în Etiopia. Nici nu putem reda limpede hotarele nici ale Etiopiei, nici ale Libyei, dar nici ale regiunii de lîngă Egipt, afară de o parte a ei, dinspre Ocean.

24 Aşa sînt dispuse, prin urmare, regiunile pă-mîntului populat de pe tărîmul nostru. Deoarece TOT manii stăpînesc cea mai bună şi mai cunoscută parte a lui, întrecînd toate stăpînirile de mai înainte a căror aducere aminte o mai păstrăm, se cuvine să redăm pe scurt situaţia acestora. Despre faptul că romanii, pornind de la un singur oraş, anume Roma, au ajuns, prin războaie şi prin ocîrmuire înţeleaptă, să stăpînească toată Italia şi, după Italia, au cucerit regiunile din jur, practicînd aceleaşi virtuţi, am vorbit mai înainte[418]. Dintre cele trei continente, cîte exista, ei stăpînesc aproape toată Europa, afară de partea ei de peste Istru[419] şi de regiunile oceanice dintre Rin şi Tanais. Din Libya, întreg ţărmul dinspre noi se află sub stăpînirea lor, iar restul acestui continent este nepopulat sau este slab locuit şi numai de nomazi; asemănător şi ţărmul dinspre noi al Asiei, în întregime, se găseşte sub autoritatea romanilor, doar dacă nu se pun la socoteală regiunile aheilor, ale zygilor şi ale heniochilor[420], care duc o viaţă de tîlhari şi de nomazi pe fîşii înguste de pă-mînt destul de sărace. Regiunile din inima continentului şi din fundul Asiei, parte le stăpînesc aceştia, parte părţii şi barbarii din sus de ei, iar cele dinspre răsărit şi dinspre miazănoapte, indienii, bactrienii şi sciţii, apoi arabii şi etiopienii. Dar în continuu aceste popoare cedează romanilor cîte ceva. Din întreg acest teritoriu de sub stăpînirea romanilor, o parte e cîrmuită de regi, o altă parte o ţin sub propria lor administraţie; regiunile din urmă se cheamă provincii, în care romanii trimit prefecţi şi cvestori pentru perceperea birurilor. Se găsesc şi cetăţi libere, unele fiind legate de romani de la început prin relaţii de prietenie, altora le-au dăruit ei libertatea în semn de preţuire. Se mai află în subordinea romanilor şi unii principi, şefi de triburi şi preoţi;

aceştia trăiesc potrivit anumitor rînduieli strămoşeşti.

25 Provinciile au fost împărţite în diferite timpuri tot altfel şi altfel, în prezent sînt aşa cum le-a organizat Caesar Augustus. Acesta, după ce patria i-a încredinţat lui administraţia imperiului[421] şi astfel a ajuns stăpîn pe viaţă peste problemele războiului şi ale păcii, a împărţit imperiul în două, o parte şi-a revendicat-o sieşi, alta, poporului, şi anume sie însuşi şi-a adjudecat atîta parte de cîtă avea nevoie pentru întreţinerea oştirii de strajă. Aceasta este regiunea populată de barbari, situată în vecinătatea neamurilor încă nesupuse, sau regiunile sterpe şi greu de cultivat, încît, sub imboldul lipsei celorlalte bunuri şi a restului de întărituri, locuitorii s-au revoltat şi nu s-au mai supus. Poporului i-a încredinţat restul imperiului cît se afla în stare de pace şi era uşor de cîrmuit fără arme. Amîndouă aceste diviziuni le-a împărţit în mai multe provincii, unele din ele se cheamă ale Caesarului, altele ale poporului. în provinciile Caesarului, Caesarul însuşi trimite procuratori şi guvernatori, împărţind regiunile felurit în diferite perioade şi cîrmuind după împrejurări; în provinciile populare, poporul trimite praetori sau consuli; şi aceste provincii au fost împărţite în diferite feluri după împrejurări. La început a creat doiiă provincii consulare, una este Li-bya, cît se găseşte sub stăpînire romană, în afară de regiunea aflată odinioară sub Iuba, în prezent sub Ptolemaios, fiul acestuia; a doua este Asia de dincoace de Halys şi de Taurus, fără neamurile ga-îate şi fără seminţiile de sub conducerea lui Amyn-tas, precum şi în afara Bithyniei[422] şi a Proponti-dei. A creat, de asemenea, zece provincii pretoriene, în Europa şi în insulele din vecinătatea ei, anume: Iberia numită exterioară sau Ulterior, în regiunea aflată în jurul rîului Baetis (şi a rîului Atax); apoi Narbona, în Celţia; a treia este Sardinia cu Corsica; Sicilia, a patra; a cincea şi a şasea, partea Illyriei dinspre Epir[423] şi Macedonia; a şaptea, Acliaia pînă

în Thessalia şi la neamurile etoliene, acarnane şi epirote cîte au fost cuprinse în graniţele Macedoniei; a opta, Creta cu Cyrenaica; a noua, Ciprul; a zecea, Bithynia cu Propontida şi cîteva regiuni din Pont. Celelalte provincii aparţin Caesarului. în unele din acestea, însuşi Caesarul trimite spre guvernare consulari, în altele, praetorieni, iar în altele, cavaleri. Dar şi regi şi prinţi şi decemviri aparţin şi au aparţinut mereu teritoriului ce-i revine Caesarului.

NOTE

Cartea A XII-A

[1] Fr. III B 4.

[2] In II, 1, 1, şi II, 5, 31.

[3] De fapt Strabon ii citează aici pe Eratosthenes; potrivit valorii stadiului la acest autor, lăţimea vizată cores punde cu 472,5 km.

[4] Bosforul Cimmerian, azi Strâmtoarea Kerci. D. J. Berenbein, Le detroit de Kerc au temps de Strabon, „Sovietskaia Archeologija", Leningrad, 1959, 4, pp. 42—52, arată că cercetările moderne au ajuns ia concluzia că strîmtoarea Kerci, acum 2000 de ani, a fost mai ţpuţin largă şi adîncă decît azi. Datorită ridicării treptate a nivelului mării, o serie de localităţi de pe acest litoral au fost scufundate.

[5] Kyros, azi Kura Georgiei şi Kora Turciei. Araxes, azi Eraskh, care izvorăşte din nord-estul munţilor Palandoken, marchează hotarul dintre Armenia şi Turcia şi se varsă în Kura în Azerbaidjan. Hecaitaios desemna cu acest nume rîul Oxos (vezi şi Herodot, I, 201; Xenofon, Anobasis, I, 4,19).

[0] Acest istm are de fapt 780 km pe rîul Kyros.

[7] Fr. 7 Miiller, la Arrian.

[8] Fr. 89 Miiller III.

[9] Din anii 66—65 î.e.n. După informaţia dată de Plutarh, Pompeius, 36, Pompei n-a ajuns la Marea Caspică.

[10] Legea Gabinia i-a acordat lui Cn. Pompeius Magnus proconsulatul mării pe trei ani şi mari sume de bani pentru a distruge piraţii; în 49 de zile i-a exterminat pe toţi (în 67 î.e.n.).

[ll] Prin legea Manilia din 66 î.e.n., Cn. Pompeius Magnus a fost însărcinat cu războiul împotriva lui Mithridates pe care 1-a înfrînt pe malurile Eufratului, în 65 î.e.n.

[12] Iliada, XI, 784.

[13] Vezi Strabon, Geografia, I, Studiul introductiv, p. 119.

[14] Populaţii scite de la nord de Imaos pînă la extremi-, tatea de est a acestui lanţ, extremitate pe care Mela, III, 7, o numeşte Promontorium Scythicum.

[15] Melitene şi Cataonia, XII, 1, 2.

[16] Sciţii nomazi au fost fixaţi în general în regiunea Niprului de jos, în peninsula Carcinitică şi în apusul Crimeii; se distingeau prin morminte în formă de gropi acoperite cu lemn şi piatră.

[17] Samiaîţii, aceiaşi cu sauromaţii, după Ephoros, fr. 75 Miiller, ocupau regiunea dintre Don şi Volga; au mai fost răspîndiţi în Ural, in NV Caucazului şi pe Bugul de S.

[18] Aorşii, populaţie a Asiei, aşezată de la ţărmul nordic al rîului Manei şi din bazinul Donului, prin Astrahan şi nordul Mării Caspice, pînă la Marea Arai.

Siracii, populaţie a Asiei aşezată între Caucaz, Maeo-tida si Marea Caspieă. V. B. Vinogradov, Localisation d'Akhardy et l'union des tribus sirakes d'apres Ies sources litteraires, Sovietskaia Archeologija, Moscova—Leningrad, 1966, 4, pp. 38—50, examinează aria de extindere a triburilor siraee din Caucaz după indicaţiile lui Strabon şi Plinius cel Bâtrin.

[20] Vezi informaţii despre maeoţi şi la Herodot, IV, 123, şi Xenofon, Mem. 2, 1, 10.

[21] Sindica, regiune a sinzilor din vecinătatea Bosforului Cimmerian, corespunzînd Peninsulei Taman de azi. Sinzii, populaţie scită a Caucazului, de lîngă Marea Neagră; vezi Herodot, IV, 28.

[22] Zygi, populaţie pontică a Asiei, la ţărmul Mării Negre, între ahei şi heniochi; după greutăţile întîmpinate de Mithridates în atacurile asupra lor, se pare că au ocupat cea- mai accidentată parte a ţărmului pontic, probabil între Novorossiisk şi Tuapse (v. XII, 2, 13). Heniochi, populaţie de pe coasta Pontului, între Sukhumi şi Soci; vezi şi Aristotel, Politica, VIII, 4. Kerkeţi, strămoşii cerchezilor,, populaţie aşezată la ţărmul oriental al Pontului, la est de Peninsula Taman, în Gorgippia şi Bata. Macropogoni sau „barbă lungă", poreclă dată unei populaţii aşezate la ţărmul oriental al Pontului.

[23] Phtheirophagi sau „mîncători de păduchi", munteni din Caucazi, situaţi mai sus de moschi şi de colchidieni; Arrian, Periplul Pontului Euxin, 18, 1, acordă acest atri but locuitorilor din Nitica, la nord de Piţunda. După Strabon, XI, 2, 1, defileul vizat aici este cel dintre Adîer şi Tuapse spre Maikop.

[24] Colchida, regiune pe coasta de est a Pontului Euxin» între Trebizonda şi Dioscurias; vezi Herodot, I, 104.

[25] Munţii Mosctiici, o ramificaţie a munţilor Caucazului, care despart Armenia de Iberia, corespund munţilor actuali Adjaro-Imeretia din vestul Georgiei.

[28] Tanais, azi Don; vezi Herodot, IV, 20.

[27] Probabil geografii de la Hecataios la Artemidoros, nu miţi de Strabon II, 4, 6, oî^apieai-epoi „cei mai buni"; vezi şi nota 313 la cartea a Ii-a.

[28] Aceeaşi cifră dată şi în VII, 4, 5.

[29] Plinius, Nat.Hist. II, 246, citind pe Artemidoros, fr. 1 Stiehle, arată că neamurile sarmaţilor urcau pe Don spre miazănoapte.

[30] Theophanes din Mitylene, fiul lui Ieroitas, politician şi istoriograf din timpul lui Pompeius (67 î.e.n.), pe care 1-a

însoţit în războiul contra lui Miithridates, a cărui istorie a compus-o. Fragmentele sale se păstrează în C. Miiller, FHG, III p. 312 şi urm., şi în F. Jacoby, F.Gr.HiSt. II, p. 188 F 3. Vezi despre el şi Abbe Sevin, Recherches sur la vie et sur Ies ouvrages de Theophane, în Histoire de L Academie Royale des inscriptions et belles lettres avec memoires de litterature, XIV, 1743 (Memoires, 143). Pentru locul citat aici de Strabon, vezi Fr. 2 Miiller III.

[31] Critica aparţine probabil lui Poseidonios care respinge paralela Tanais—Istros.

[32] ? Tanais, tîrg şi oraş întemeiat de elenii din Bosfor sau parte de milesieni pe fluviul Tanais; ruinele aşezării au fost descoperite aproape de Nedvigovskoe Gorodisce, pe ţărmul drept al braţului, nordic. al Donului, la 10 km est de gura sa actuală.

[33] Bosforul Cimmerian. Plinius, Nat.Hist. VI, 20, precizează că este vorba de grecii din Panticapaion, care l-au întemeiat în 328—327 î.e.n.

[34] Polemon I, rege în Pont peste regiunea ce se întindea din Thermodont pînă în Colehida, regiune numită, după ei, Pontul Polemoniae. Faptul menţionat aici a avut loc, se pare, cu puţin înainte de moartea sa. D. B. Selov, Le Bosphore et Tanais du JII[e] au l[e] siecle av. JC, Vestnik Drevnei Istorii, 1967, nr. 102, pp. 36—46, arată că un nou examen al surselor duce la concluzia că Tanais a fost independent de Bosfor pînă la cucerirea sa de către Polemon I.

[35] Alopekia sau „Vulpişoara", insulă absorbită de înain tarea Deltei Donului, mărginită şi de braţul cel mai sudic al fluviului, la 20 km S.V. de Rostov pe Don.

[36] Marele Rhombites, estuarul rîului Ieia (limanul Ielsk), la Ma-rea Azov, cam la 100 km S.V. de Rostov pe Don.

[37] Micul Rhombites, limanul gurii rîului Beisug, la 170 km nord-est de Strâmtoarea Kerci.

[38] Tyrambe, azi ruine pe ţărmul stîng al braţului rîului Peresypnaia, lîngă actualul Temriuk.

[39] Antikeites, una din gurile fluviului Kuban sau, după unii, însuşi fluviul Kuban, numit mai frecvent, în anti chitate, Hypanis.

[40] Kimmericon sau Cimmerian, sat pe ţărmul asiatic al Mării Azov, nu departe de fluviul Kuban, azi ruine la 5 km NV de Kuciugury, dezvelite de A. S. Baskirov, citat de Gaidukevici, 219, n. 154.

[41] Stîncile Clazomenilor, pe coasta sudică a Mării Azov, la vest de Tyrambe.

[42] Invazia eimmerienilor schiţată aici corespunde infor maţiilor lui Herodot, IV, 11—12, face excepţie invazia fo niei, petrecută prin 676 î.e.n.

[43] Panticapaion, oraş al Chersonesului Tauric, colonie mMesiană din prima jumătate a sec. II î.eoi., capitala bos-poranilor europeni, azi Kerci.

[44] Achilleion situat odinioară la 24 km N.E. de Kerci, la rădăcina limbii de pământ Severnaia. Templul eroului nu a fost însă identificat cu certitudine.

[45] Myrmekion, oraş al taurilor la 5 km E de Kerci.

[46] Sanctuarul lui Heracles pe care Ptolemaios, Geografia, III, 6, 4, îl aşază la ţărmul Maeotidei, este fixat de Strabon, XI, 2, 6, lîngă Myrmekion; neidentificat (vezi Gaidukevici, 203).

[47] Parthenion, localitate la Bosforul Cimmerian, la gu rile Maeotidei aproape de Ienikale, corespunzîndu-i pro babil urmele arheologice din sec. VI î.e.n. ale unui oraş grec descoperite în aceste părţi; vezi Gorbunova, 55 şi urm.

[48] Mormântul lui Satyros I nu a fost identificat arheo logic. S-a presupus că a fost ridicat pe colina Kuku-Oba care domină peninsula Fontan (Gaidukevici, 220 şi urm.) si, după o altă variantă, în fundul Golfului Taman (Fr. Lassarre, Strabon, voi. VIII, p. 172/3).

[49] Patrasys, sat în Bosforul Cimmerian, după J. S. Kruş-koi, Fouilles dans la vieille Patrasys, Vestnik Drevnei Is torii, 1950, nr. 32, pp. 231—233, consideră că poate fi iden tificat cu actualul sovhoz din Zaporojkii, la 28 km E de Kerci (Gorbunova, 56 şi urm.).

[50] Corocondame, localitate situată la începutul Bosforu lui Cimmerian, azi urme arheologice pe capul Tuzla, la S de golful Taman.

[51] .Aera sau Aerai, sat pe promontoriul Takilski, care marchează la V intrarea în strîmtoarea Kerci.

[52] Vezi VII, 3, 18.

[53] Corocondamitis, iac în antichitate, azi golful Taman, format de peninsula Taman şi braţul sudic al Kubanului.

[54] Phanagoreia, capitala bosporanilor asiatici, colonie a insulei Teos, azi ruine la 3 km SE de oraşul Sennaia (la E de Kerci); parţial sub apă.

[55] Kepoi, oraş al Asiei la Bosforul Cimmerian, azi ruine în insula creată de braţele fluviului Antikeites „Kufoan", la golful Taman. Hermonassa, oraş al Bosforului Cimme rian, pe malul stîng al Kubanului, azi probabil ruinele Tamanskaia, la SE de Kerci.

[56] Gorcippia, şi Gorgipia, azi Anapa, la Ptolemaios, Sinde, oraş în regiunea Sindike a Pontului, reşedinţa regilor sinzi.

[07] Aborake, reşedinţa regală a sinzilor, necunoscută din altă parte; poziţie incertă.

[58] Explicaţia epitetului Apaturos prin xTiâvq „înşe lare" provine, probabil, de la Apollodoros din Atena, Minns, op. cit., p. 618, propune apropierea termenului de sărbă torile ioniene: Apaturia.

[59] Sinzii, populaţie scită a Maeotidei, în peninsula Ta man: dandarii, populaţie din estul Maeotidei, aşezată pe ţărmul drept al Kubanului; toreţii sau toreaţii, populaţie

a Maeotidei aşezată între Sindike şi Bata (Novorossiisk); agrii, populaţie din estul Maeotidei, aceiaşi cu dgoriţii lui Ptolemaios; arrechii, la Ptolemaios arrichii, populaţie din estul Maeotidei, în stepele Kubanului; ultimele două, nelocalizate cu precizie.

[60] Tarpeţii, aşezaţi probabil la S de Kuban, pe primele înălţimi ale Caucazului; obediakenii şi sittakenii, în estul peninsulei Taman; doscii, populaţie aşezată în E. Maeotidei, în stepele Kubanului.

[61] Aspurgianii, populaţie aşezată în isudul Deltei Kubanului.

[62] Regele Polemon I; vezi nota 34 la această carte. El moare mai probabil în 8 e.n., cînd la tronul Bosporului ajunge Aspurgos.

[63] Este vorba de o diviziune veche din sec. V—IV î.e.n. din perioada Archeanactizi'Ior şi a Qpartakizilor.

[64] Pharnakes 11, regele Bosforului Cirnmerian, fiul lui Mithridates Eupator, urcat la tron în 63 î.e.n. Asandros, unul dintre ultimii regi al Bosporului, urcat pe tron în 47 î.e.n. Polemon 1. (vezi nota 34 la această carte) ata şează Bosporul la regatul său în 14 î.e.n.

[65] Camarai, ambarcaţiuni lungi acoperite; vezi descrie rea lor la Tacitus, Istorii, III, 47.

[68] Legenda provine, se pare, de 'la un istoric al răzorului mithridatic favorabil romanilor, probabil Theophanes.

[67] Asupra acestor practici, vezi H. A. Ormerod, Piracy in the Ancient World, Liverpool—Londra, 1924, pp. 26—31.

[68] Mithridates Eupator s-a, refugiat în Bospor după ce Pornpeius 1-a învins lîngă Eufrat în 65 î.e.n.. într-o luptă nocturnă. în Bospor domnea unul din fiii săi cu numele Machares.

[69] Oraşul şi portul Sindic este acelaşi cu Gorgippia, dar în acest caz distanţa este de 70 km; dacă se identitfică cu limanul Kisiltaş, distanţa se reduce la 21 km în loc de 33 indicaţi de Strabon.

[70] Bata, azi Sudjug-Kale, sat şi port la ţărmul Pontu lui, ila Novorossiisk (vezi V. F. Gajdukevici, Das Bosporanische Reich, trad. germ. 1971, p. 236).

[71] Fr. 138 Stiehle.

[72] Vepi nota 22 la această carte.

[73] Pityus, azi Bitcivinta sau Piţunda, localitate în penin sula cu acelaşi nume, la NV de Batumi, vezi Fasti Archeologici, 20 din 1965, nr. 7 237 şi urm., asupra săpăturilor întreprinse aici din 1958.

[74] Dioscurias sau Dioscuriada, azi Sukhumi, oraş situat în punctul cel mai răsăritean al Pontului. Vezi M. I. Maximova, Les villes antiques de la câte septentrionale de la Mer Noire, Moscova—Leningrad, 1955, p. 305 şi urm.

[75] Moschii, populaţie a Caucazului menţionată şi de Herodot, III 94; VII, '78; era situată la Pontul Euxin, in vecinătatea kerkeţilor şi a colchilor. Vezi aceeaşi enume-

rare de popoare în XI, 2, 1, cu excepţia ţmoschilor (nota 22). [7G] La începutul acestui paragraf.

[77] Trapezunt, azi Tarabusun sau Trebizonda, oraş ves tit ai Pontului.

[78] Albania, regiune a Asiei în Ca ucazul de E, la Marea Gaspică, corespunzînd în sud Azerbaidjanului pînă la Kura, iar in N, Daghestanului pînă Ia Terek. Iberia, regiune cau cazianâ a Asiei, la E de Colchida, corespunzînd Georgiei centrale si unei părţi a Chirvanului.

[78] Er. III B 73.

[80] Muntele Caspios, acelaşi cu Cauoazul, după Eratosthenes, corespunde masivului Elburz; vezi Walckenaes, Memoire sur Ies dinominations de portes Caucasiennes, Sarmaţiennes et Albaniennes, p. 109 Ia C. Mtiller, Strabonis Geographica, voi. II, p. 747, în Index nominum rerumque, la Caspius mons.

[81] Skydises, lanţ muntos al Pontului ce domină Lazistanul, culminând cu Kartcikhala, la S.E. de Batumi. Paryadres, ramificaţie a muntelui Taurus, corespunzînd, în descrierea lui Strabon, lanţului Agri Dagh şi Munţilor Pontici din tre Trebizonda şi Batumi.

[82] Themiski/ra, oraş al Pontului, azi Terme, situat în apropierea Thermodontului, reşedinţa amazoanelor, la E de Samsun (Amisos).

[83] Vezi II, 5, 25.

[84] Phasis, azi Rion, izvorăşte din versantul apusean al munţilor Moschici şi se varsă în Marea Neagră la Poţi. Oraşul Phasis, azi Poţi. Săpăturile arheologice din 1961 au descoperit ruinele oraşului din sec. VI—V î.e.n., vezi T. K. Mike'iadze în Fasti Archaeologici, 1965, nr. 2 221. „Luînd partea pentru întreg", adică folosind figură de stil numită sinecdocă.

[85] Aluzie la Theophanes (pentru cifra 70) şi la Timosfchcnes (pentru 300), fr. 25, Wagner, care a luat informaţia de la un istoric al lui Alexandru.

[86] Glaucos, azi Tekhur, afluentul din dreapta al rîului Phasis; Hippos, azi Tskhenis Tskaîi, „Rîul cailor", care se varsă în Phasis în aval de Samtredia.

[87] Sarapanai, azi Shorapani, fortăreaţă pe rîul Phasis cam la 100 km est de Poţi.

[88] Distanţa la care se referă aici este de numai 60 km; ea se parcurge totuşi în 4 zile, deoarece drumul traver seazâ munţii prin trecătorile actuale Tschikerimela, Suram, peste lanţul Adjaro-Imeretia.

..*>■ Vezi'llerodot, II, 104.

[m] Menţionat şi de Tacitus, Ann, VI, 34, 3, acest templu pare să fi fost situat la hotarul dintre Colchida şi Iberia (vezi şi I, 2, 39), probabil chiar în trecătoarea Suram. După O..I). Lordkipanidze, On the location of TO 1% AeoxoMa? kp<W Vestnik Drevnei Istorii, 1972, 120, pp, 106—122, sanctuarul Leucotheei menţionat de Strabon în acest loc se

situează în valea Rion-Phasis, la 24 km 'de Samtredia, în Georgia. Săpăturile întreprinse de autor au descoperit aici un oraş numai cu locaşuri de cult din secolele III-II î.e.n. [01] Mithridates din Pergam, rege în Bospor din 47 î.e.n.; vezi şi nota 468 la cartea a XIII-a. . [a]" Troienele, 26—27.

[93] Probabil cu ceva înainte de 99 î.e.n.

[94] Vezi şi XII, 2, 53.

[95] Pythodoris, regină a Pontului din 8—7 e.n., domnea încă în 19 e.n. Contemporană cu Strabon.

[96] Pharnakia, oraş întărit al Pontului situat la ţărmul sud-estic al Mării Negre, numit şi Kerasunt, azi Kiresun.

[97] Ideessa, numit şi oraşul lui Phrixos, în Iberia, la ho tarul cu Colchida, neidentificat. Ar putea să corespundă actualului Suram.

[98] Chares, azi Besleftaa, traversează localitatea Sukhum şi se varsă în Marea Neagră.

[90] Informaţia provine de la Theophanes prin Poseido-nios.

ipo Vezi aceeaşi explicaţie la Appian, Războiul Mithri-datic, 479, avînd ca izvor pe Theophanes.

[101] Despre originea apuseană a iberilor asiatici vorbesc mai mulţi autori ca Megasthenes, F.Gr.Hist. 715 FI, Apollodoros din Artemita şi Poseidonios (v. I, 3, 21). Dis cuţii asupra problemei la G. Dumezil, Basque et caucasi-que du Nord-Ouest, Journ. Asiat. 259, 1971, pp. 139—161, si G. Deeters, MVVJIMJC X[a]P[IV]. Gedenkschrift P. Kretschmer, i, Viena, 1956, p. 85—88.

[102] în XI, 2, 15.

[103] Vezi nota 5 la această carte.

[104] Aragon, azi Aragva.

[105] Alazonios, azi Alazani, afluent de stînga al Kurei; Sandobanes şi Rhoitakes, afluenţi ai Kurei, corespunzînd rîurilor actuale Terter, Khachin sau Karkar; Chanes, azi Agri, se varsă în Alazani.

106. y_{ez}j $p_{rec}i_z$ări m această privinţă în XI, 4, 5. Vezi şi Appian, Războiul niithridatic, 480.

[107] Este defileul Krestovii prin care se comunică între Ordjonikidze şi Tbiissi. în legătură cu informaţia menţio na "ă în continuare nu se cunosc urme.

[108] Acest drum a fost parcurs de Pompeius, din Albania în Iberia (vezi Plutarh, Vita Pompei, 34); el ducea pe lîngă Alazonios în sus, pînă la actualul Telavi, traversa masivul Kakhetia, cobora în Valea Jori şi înainta spre vest pînă la confluenţa Aragvei cu Kura (v. Fr. Lasserre, Strabon, VIII, p. 60, nota 2 subsol).

[109] Aceste trecători se află între Tbiissi şi Mtskheta.

[110] Harmozika, aceeaşi cu Harmastica lui Ptolemaios, cu Armazi-Tiziehe din armeană, oraş al Iberiei pe malul drept al rîului Kyros, corespunzînd ruinelor din Armazia-Khevi Şi ale capitalei Mtskheta. Seusamora, fortăreaţă regală a

Iberici pe rîul Aragon, azi dispărută. Vezi şi L. Melikset-Bekov, Le site de Seusamora, Vestnik Drevnei Istorii, 1948, 4, nr. 26, pp. 200—206. Localitatea Tsitsamuri îi continuă numele pînă azi.

[111] P. Canidius Crassus, legatus al lui Antonius, a cucerit pentru acesta Armenia în 38, a traversat drumul pomenit aici şi a cucerit Albania şi Iberia.

[112] Este sistemul agnatic ca la traci, daci, celţi. ef, R. Vulpe, La priorite des agnats dans la transmission de la royaute chez Ies Thraces, Ies Daces et leurs voisins, in „Studia Thracologica", Bucureşti, 1976, pp. 15—21.

[113] Kerauni, adică Caucazul oriental sau Alpii Khevsu-Wei, între trecătoarea Krestovii şi Baku.

[114] Vezi nota 5 la această carte. Din descrierea ce ur mează rezultă că rîurile Araxes şi Kyros îşi unesc gurile la revărsare sau sînlt foarte apropiate.

[115] Vezi Homer, Odiseia, IX, 109.

[116] Bunăstarea menţionată aici se referă la teritoriul de la poalele Caucazului şi la valea Alazani.

[117] A doua campanie a lui Pompeius contra albanilor a avut loc în 65 î.eji.

[118] Caspiana, regiune sud-estică a Albaniei între Marea Caspică, Baku şi Kura. V. R. Hewsen, Caspiana: An Historical and Geographical Study, Handes Arnsorya, 1973, pp. 87—106.

[119] Cambysena, regiune nordică a Armeniei, pe valea Jori, afluent al Kurei, întinzîndu-se pînă în valea Alazani de la poalele Caucazului.

[120] în 19 e.n.

[121] Plutarh, Vita Pompei, 36, informează că Pompeius a ocolit în drumul său prin stepele Azerbaidjanului, din cauza reptilelor.

[122] O. Zanco, Osservazioni a Strabone XI, 503 sulla religione degli albani Caucasici, Studi Classici e Orientali, Pisa, IX, 1960, pp. 127—146, întemeind u-se pe omonimia dintre albanii asiatici şi cei din Latium, îi consideră înru diţi şi identifică zeiţa Luna, albaniană, cu Artemis, greacă. El semnalează, de asemenea, paralelismul între triada Helios—Zeus—Selene şi Mithra—Ahura—Mazda—Anahita.

[123] Armenion, oraş al Thessaliei, identificat odinioară cu Ormenion, corespunde de fapt aşezării Mega Monastirion la nord-vest de Volo.

[124] Akilisene, regiune a Armeniei Mari, întinsă între Antitaurus şi Eufratul Superior. Syspiritis, sau Hyspiratis, re giune în partea sudică a Armeniei, după relatarea lui Strabon. De fapt ea corespunde actualei Isper, regiune ce se întinde de la Erzerum spre miazănoapte.

[125] Calachene, regiune a assyrienilor, în cîmpia de lingă oraşul Ninos; ea corespunde regiunii Kalhu, pe Marele Zab, şi regiunii Amadiyah; la Ptolemaios se cheamă Calakene.

Adiabene, regiune a Assyriei, aparţinînd Arbelei pe Marele Zab. P. C. Sestieri, Contributi alia topografia dell'Albania antica, Rendinconti della Classe di Scienze imorali, sto-riche e filologiche dell'Academia dei Lincei, Roma, 8-a Ser. IV, 1949, pp. 554—571, prezintă cetăţile menţionate de Polybios, Titus Livius, Ptolernaios şi Strabon, din această regiune a Asiei.

[126] Fr. 3 Miiller III.

[127] Gelii, neam scitic situat la Marea Caspică ia nord de Gaucaz, pe valea Dag'hestanului. Numele lor supravie ţuieşte în acela al provinciei vechi iraniene Gilan. La ori gine, ei aparţineau caduşilor şi erau aşezaţi pe coaste apuseană a Mării Caspice, între Safid Rud şi gura rîului Araxes. Legii, populaţie de caduşi sau poate de albani, aşezată la vestul Mării Oaspice; vezi şi Plutarh, Vita Pompei, 35.

[128] Mermadalis, rîu ce coboară din Cauoaz, putînd fi identificat cu Terek, Sulak sau cu Samur.

[129] Metrodoros din Skepsis, istoricul lui Tigranes I, rege al Armeniei (95—55 î.e.n.), F Gr. Hist. 184 F7. Hypsi crates, F Gr.Hist. 190 F 3 Iacoby. Vezi şi Fr. 4 Muller III.

[130] Gargarei, populaţie din sudul Caucazului, la sud de Kura, la hotarele actuale ale Georgiei şi Azerbaidjanului. Numele lor s-a perpetuat în. acela de Cargaratsik şi mai tîrziu în al galgeenilor ceoeni din valea Terek.

[131] Sagaris, un fel de secure cu două tăişuri de care se serveau amazoanele, perşii şi sciţii; vezi şi Herodot, I, 215; IV, 5; Xenofon, Anabasis, IV, 4, 1.

[132] Mermodas {izvor Hypsicrates), un alt nume pentru Mermadalis (izvor Theophanes); vezi mai sus nota 128, şi Eshil, Prometeu, vs. 729—731.

[133] Sirakena sau pămîntul siracilor, în valea Yegorlik, în tre Stavropol şi Maniei.

[134] Informaţia provine, printre alţii, de la Hypsicrates.

[133] Hellanieos, F Gr Hist, 4 F 167, introduce primul în Athide povestirea unei expediţii a amazoanelor de la Bosforul Cimmerian pînă la Atena, fiind respinse de Theseus.

[136] Ephes(os), Efes, oraş al Lydiei, azi ruine aproape de Aiasoluk; vezi şi Herodot, I, 92. Smyrna, loc aproape de Ephes sau chiar în acest oraş; vezi Hipponax, fr. 31. Kyme, oraş în Eo'Iida, azi Sandili. Myrina, azi ruinele de la Kala-bassari, la nord-vest de Izmir, pe rîul Kodja. Despre le gendele referitoare la Ephes şi Smyrna, vezi M. B. Sakel-lariou, La migration grecque en Ionie, Atena, 1958, pp. 224 şi 389. Despre Kyme şi Myrina vezi şi Strabon, XIII, 3, 6 şi notele corespunzătoare.

[137] Thalestria, ultima regină a amazoanelor cu care a avut legături Alexandru cel Mare.

[138] p$_r$_ g Mijller la Arrian.

[138] Critici adresate de Eratosthenes istoricilor Deimachos şi Megasthenes.

[140] Eshil, fr. 321 Mette, vorbeşte de 30.000 de ani, dar şi de 13 generaţii, în Prometeu înlănţuit, 774, ceea ce ar co respunde cu 400 de ani.

[141] Şi, deci, ar corespunde Paropamisului, azi Hindu-Kuş.

[142] în XI, 2, 16.

[143] Media Atropatia sau Atropatena, provincie a Mediei aflată cu partea ei nordică la Marea Caspică şi corespunde,, în mare, Azerbaidjanului.

[144] Masion, parte a muntelui Taurus, corespunzînd actua lului Nidyat-Dagh.

[145] Chamaikoiţi, „oameni care-şi au culcuşul pe jos", ima ginaţi undeva în stepele Kubanului, mai jos de Armavir.

[146] Polyphagi, „oameni care mănîncă mult", imaginaţi în aceleaşi regiuni ca precedenţii. Ultimele 2 denumiri nu sînt etnice.

[147] Eisadiki, populaţie aşezată probabil în regiunea Maikop, dacă nu sînt cumva o creaţie mitologică. Vezi despre ei W. Pape—G. Benseler, Worterbuch der griechischen FÂgen-namen, Brunswick, 1911, p. 337.

[148] Nabiani şi panxani sau pagiani, nomazi aşezaţi între Maeotida şi Marea Casipică, probabil în marea depresiune a Kubanului.

[149] Aorşi, vezi nota 18.

[150] în 48—47 î.e.m.

[151] Achardeos, probabil azi Yegonlîk, afluent de stînga al Manîciului.

[152] Aici se reia povestirea de la XI, 1, 5.

[153] Marea Caspică era socotită de antici golful Mării exte rioare de nord, care pătrunde dinspre nord spre sud în „pămîntul populat", imaginat ca o mare insulă.

[154] Caduşi, populaţie nomadă car© migra între Marea Caspică, Araxes la nord, delta rîului Safîd Rud la sud; în interiorul regiunii ajungeau pînă la valea mijlocie a Kizil-Usen-ului.

[155] Anariaci, populaţie din Asia aşezată la vest de Marea Caspică, probabil în delta Safid-Rud-ului. Marzi, poate aceiaşi cu amarzii, populaţie de nomazi, consemnată de autorii vechi în Media, Persia, Armenia. Aici însă Strabon îi fixează pe ţărmul sud-vestic al Mării Caspice. Hyrcani, locuitorii Hyrcaniei, regiune în SE Mării Caspice.

[156] Oxos, corespunde unui afluent al rîului Amu-Daria, numit Vakhsh şi Amu-Dariei înseşi.

[157] Iaxartes, azi Sîr Daria.

[158] Mai ales în VII 3, 6—9 şi 4, 6—8.

[159] Vezi, de pildă, Ephoros, în I, 2, 27.

[160] Hyperborei, nume dat în bloc populaţiilor nordice aşe zate dincolo de limitele teritoriale cunoscute în antichitate. Sauromaţii, vezi nota 17. Arimaspi, populaţie din Asia Centrală menţionată si de Eshil, Prometeu, 703; Pausanias, I, 24, 6 etc.

[161] Informația provine de la Hecataios, F. 193—194 Jacoby; pentru saki, Hellanicos, F Gr Hist 4F 65; pentru massageți, Herodot, I, 204—216. Vezi și Strabon, VII, 3, 6—7, pentru populațiile menționate aici și nota 195.

[162] Herodot, I, 204—214, povestește pe larg această expediție (530 i.e.n.).

[163] Strabon repetă critica aproape aidoma oa în I, 2, 35..

[164] Aprecierea se repetă ca în I, 2, 1. Autorul istoriei părților care merită încrederea este Apollodoros din Artemita; vezi nota 378 la cartea a Il-a, voi. I.

[165] Daii (s)parni, populație scită așezată la răsărit de Marea Caspică în actualul Turkmenistan, pînă la Atrek în S, Oxos N și delta Tedjenului E. Se cunosc trei seminții de daai: sparni, xanthi, pissuri.

[166] Vezi nota 155 la această carte.

[167] Viti, populație așezată între Peninsula Apșeron și stepa Terek.

[168] Parrasii, neam de ainiani, din care s^a desprins o ramură și s-a așezat la Marea Caspieă lîngă anariaci.

[169] Ainian(a) sau, mai corect, Amanna, oraș neidentificat, în actualul Azerbaidjan.

[170] Anariake, oraș neidentificat, în Azerbaidjan. în ar meană, anariak, înseamnă „de somn".

[171] Fr. 7 Muller II.

[172] Talăbroca sau Tambroke, Tatnbrax la Polybios, X, 31, oraș situat în regiunea Gurgan, aproape de actualul rîu Tala sau Talar. în prezent, în acest loc se află orașul Aliafoad. Sainariana, la Ptolemaios, Saramene, la Polybios, Syringa, corespunde actualului Sari din regiunea Gurgan, în sud-estul Caspianei. Carta, probabil aceeași cu Zadracasta (Arrian, An. III, 23, 6), azi Ziarut, în sudul aceleiași regiuni.

[173] Tape, reședință regală a Hyreaniei, corespunde probabil actualului Tag, la N E de Damghăn,

[174] De fapt există copaci, ca acer saccharinum, ale căror frunze transpiră primăvara un suc dulce. Nu e vorba de mierea albinelor.

[175] Vezi II. 1, 14.

[178] Probabil Onesicritos sau Aristobulos.

[177] Aristobulos, istoriograf ai lui Alexandru cel Mare și participant la expediția acestuia, scriitor serios, veridic, ad versar al miraculosului. Pentru citatul din acest loc, vezi fr. 5 Muller II. Pentru informațiile botanice, vezi O. Makkonen, Ancient Foresty, I, Acta Forestalia, Fennica, 82, 1967, p 61 și urm.

[178] Nesaia, regiune asiatică a cărei poziție a suscitat discuții. Ea a fost identificată cu Nicaia medică de pe valea Luristanului; inscripția lui Darius I de la Behistun menționează o Nicaia între Mary și Balkh, în SE deșertului Karakum; după Strabon, ea corespunde stepei ierboase a turkmenitor din nordul regiunii Gurgăn. Vezi R. Pumpelly, Ex-

ploration in Turkestan, Prehistoric Civilization of Anau, Washington, 1908.

[179] Ochos, azi Atrek, rîu ce străbate Hyrcania şi Bactriana, izvorînd din munţii Indiei si vărsîndu-se în Marea Caspică

[180] Fr. 17 la Arrian. Vezi si fr. 5 Muller II.

[181] Eratosthenes, III, 867.

[182] Vezi F Gr Hist. 779 F 4. Asupra autorilor vechi citaţi aici vezi W. W. Tarn, Alexander the Great, II, Cambridge, 1948, 8, n. 1.

[183] $p_{r_}$ 5 j_a arrian.

ist y_{ezi} Arrian, Anabasis, IV, 21, 3.

[185] Fr. II C 23.

[186] Fr. 344 Lasserre. Alţi autori ar fi: Xanthos din Lydia (Medica), Heeataios din Milet, F Gr Hist. I F 291.

[187] In XI, 7, 1.

[188] porţi, populaţie ce stăpînea la început numai Parthiana, regiune corespunzătoare actualului Khurasan iranian, iar din 255 î.e.n., un vast imperiu din Asia medo-persană, la est de Eufrat şi la vest de Bactriana. Margiani, locuitorii Margianei, regiune a Asiei din nordul Baetrianei, udată de rîul Margos, azi Murghab. Ari, locuitorii Ariei, re giune a Arianei, pe cursul superior al rîului Hari-Rud, în nord-vestul Afganistanului de azi.

[159] Sarnios, identificat pînă în prezent eu Atrek, corespunde, după Fr. Lasserre, Strabon VIII, p. 172 Sarnios, rîului Tedjen sau lui Arios, mai sigur afluentului lui Hari Rud, zis Kashaf-Rud.

iso Parachoathras, lanţul Munţilor Elburz, între lacul Re-zaye şi valea Tedjenului.

[191] Sfîrşitul acestui paragraf este corupt şi a fost re condiţionat astfel de editori.

[192] Paropamisos, azi Hindu-Kuş, parte a muntelui „Taurus", care creează hotarul sudic al Baetrianei cu Ariana, a lin gând şi hotarul nord-vestic al Indiei, după indicaţia lui Strabon.

[193] Emozi, o ramificaţie estică a Munţilor Himalaia, azi Karakorum, înglobînd şi Pamirul. Imaos, centrul şi estul Munţilor Himalaia.

[194] Daai (sau Dahai), vezi nota 165 la această carte.

[195] Massageţi, populaţie scită aşezată în sec. VI î.e.n. în sudul şi estul Mării Arai, în deltele nurilor Sîr-Daria şi Amu-Daria; ei erau păstori nomazi, se hrăneau cu peşte şi cu lapte de iapă. Sakii, populaţie scită aşezată mai întîi la S de lacul Balkhaş, apoi pe ţărmul drept al Sîr-Dariei; sînt menţionaţi în inscripţiile rupestre de la Susa şi de la Nakşi-Rustem.

[196] Cucerirea Baetrianei de către nomazi a avut loc prin 130 î.e,n. după P. Daffină, L'immigraziones dei Saka nella Drangiana, Roma, 1967, p. 45.

[197] Asii, saki aşezaţi la început la nord de Sîr-Daria, unde au dominat probabil pe tokharieni o vreme (vezi Trogus

Pompeius, Prol. XLII reges Thogarorum Asiani). Pasiani, aşezaţi mai întîi în stepa cirghiza, apoi pe cursul inferior al Sîr-Dariei, de unde au invadat Bactriana. Tokhari, populaţie indo-europeană fixată mai întîi în Kan-Su şi Ning-hia, de unde înaintează spre vest în sec. II î.e.n., aşe-zîndu-'se parte pe teritoriul sakilor la sud de lacul Balkhaş, parte în Bactriana. Sacarauci, nume ce înseamnă „regii sakilor", populaţie care a dominat probabil sakii în perioada în care se aflau în vestul lacului Balkhas.

[198] Vezi nota 696 la cartea I, voi. I.

[199] Invazia menţionată aici a avut loc în sec. VII î.e.n.

[200] Sacasena, regiune a Armeniei pe ţărmul drept al Kurei în părţile Kirovabadului.

[201] Cappadocii, locuitorii Cappadociei, regiune a Asiei Mici, mărginită în sud de Cilicia, la nord de Pont, la est de Eufrat care o desparte de Armenia. Cappadocii pontici trebuie să fie cei din vecinătatea Pontului.

[202] Anaitis sau Anahid, zeiţă orientală adorată de lydieni, armeni, perşi, asimilată de greci cînid cu Artemis, cînd cu Afroditâ; instituirea cultului zeiţei Anaitis la Zela a avut loc eu prilejul cuceririi Asiei anterioare de Cyrus II sau chiar, mai iîrziu, de Artaxerxes II.

[203] Omanos şi Anadatos, divinităţi persane adorate îm preună cu zeiţa Anaitis. Vezi F. Cumont. Textes et monuments figures relatifs aux mysteres de Mithra, I, Bruxelles, 1899, p. 132; S. Wikander, Feuerpriester in Kleinasien unâ. Iran, Lund, 1946.

[204] Sacaia, sărbători persane instituite după învingerea sakilor de către Cyrus II.

[205] Zela, azi Zii sau Zileh, oraş în apusul Pontului, vestit pentru un templu al zeiţei Anaitis.

[208] La Zela a avut loc bătălia dintre Mithridates şi Triarius, locotenentul lui Lucullus, în 67—66 î.e.n. înfrînt„ Mithridates a fost silit să părăsească aceste locuri, eveniment la care Strabon face aluzie.

[207] Nu se cunoaşte cu exactitate data expediţiei lui Cyrus împotriva sakilor. între 548—538 î.e.n. Cyrus a ocupat multe regiuni ale Asiei, făurind o mare împărăţie. Dar sakii au fost supuşi definitiv abia în 517 î.e.n. de către Darius. In formaţia lui Strabon pare să provină de la Xanthos, Lydiaca.

[208] Războiul massageţilor cu Cyrus (530/529 î.e.n.) este descris cu lux de amănunte de Herodot, I, 204—216; după el, Cyrus în acest război şi-a găsit şi sfârşitul, prin unel tirile reginei massagete Thomyris. Atît Herodot cît şi Strabon au avut acelaşi izvor: Hecataios.

[209] Vezi alte exemple de lichidare a bătrînilor în XI, 11, 3. Vezi si Herodot, I, 216, 2.

[2]i° Mai ales în VII, 3, 1—18.

[211] Attaşi, populaţie aşezată probabil pe ţărmul sudic ». Sîr-Dariei, la sud-est de Kasalinsk. Probabil lor le aparţin

ruinele de la Dshetî-Asar. Chorasmi, populație din delta Amu-Dariei. (Vezi S. P. Tolstow, Auf den Spuren der altchoresmischen Kultur, Berlin, 1953).

[212] Evenimentele semnalate aici sînt legate de moartea lui Darius III. anul 330 î.e.n., care fugea din fața lui Alexandru cel Mare. Darius a fost ucis de generalul său, Bessos, care s-a proclamat urmaș sub numele de Artaxerxes, dar, ata cat de macedoneni, el moare în 328. Spitamenes, aliatul lui Bessos cît timp acesta a putut apăra Bactriana, 1-a părăsit apoi și a încercat să cucerească Sogdiana cu populațiile din stepă, dar a fost ucis de propriii săi aliați.

[213] Arsakes I, fondatorul imperiului părților și întemeie torul dinastiei Arsacizilor. Simplu soldat în armata regelui Syriei, Callinicos Seleucos (247—225 î.e.n.) a profitat de slă biciunea acestuia și -a fost proclamat rege de sparni, în 247 î.e.n., sau după alte izvoare, în 225 î.e.n., cu capitala la Hecatompylos; în 238 î.e.n. a ocupat Parția.

[214] Apasiaci, neam de saki. Arsakes a -cucerit pămîntul apasiaeilor între 232—230 î.e.n. Vezi J. Wolski, L'effondrement de la dinastie des Seleucides en Iran, Cracovia. 1947; F Altheim si J. Rehork, Der Helenismus in Mittelasien, Darmstadit, 1969, p. 245.

[215] Fr. III B 63.

[216] Arachoți, populație așezată în Arachosia, regiune măr ginită la nord și vest de Hindu-Kuș, la est de Indus, la sud de Kandahar, corespunzînd Afganistanului central.

[217] Tapyri, populație situată în partea de răsărit a lanțu lui Elburz. Vezi și Elian, Istoria Veche, 3, 13.

[218] perbici, populație așezată pe țărmul răsăritean al Caspicei, în vecinătatea hyreanilor, pe malul nordic al rfului Atrek.

[21S] Matiani, locuitorii Matianei, regiune situată între țărmul sudic al lacului Rezaye și izvoarele Micului Zab și Diyalai corespunzînd în linii mari regiunii Saharom din Azerbaidjanul iranian.

[220] După Eratosthenes, Parachoathras era considerat un lanț muntos care unea Taurus cu Elburz și despărțea pe cad uși în două: unii de pe versantul easpian, alții de pe partea opusă, din vecinătatea Mediei și a Matianei.

. [221] Bactra sau Zariaspa, azi Balkh, capitala Bactrianei, regiune a imperiului persan, vezi A. Foucher, La vieille route de Vinde de Bactres ă Taxila, I, Paris, 1942, p. 59.

[222] Hecatompylos, oraș situat în apropiere de Dămghân, corespunzînd, se pare, ruinelor de la Shahr-i Qumis; Vezi F. W. Walbank, A Historical Commentary on Polybios, II, Oxford, 1967, p. 236 și urm.

[223] Izvorul cifrelor din întreg paragraful este bematistul Baefcon, prin Eratosthenes (F Gr Hist, 119 F 2b).

[224] Alexandria Ariei, azi Herat, oraș întemeiat de Alexandru, în 330 î.e.n., în centrul nordic al Ariei; A. Fou cher, op. cit., II, 1947, p. 202, o identifică cu Ghuriân.

225 Prophthasia. oraş identificat cu actualul Farah din Afganistan. S-a propus localizarea lui şi lîngă lacul Hamun, la sud de Farah, în regiunea Nad Aii.

226 Arachotoi, oraş al Arachosiei, corespunzînd localităţii Shăr-i-Kuna, la 2 km vest de Kandahar, după U. Scerrato, Enciclopedia dell' arte antica, art. Kandahar (1961).

227 Ortospana, oraş al paropamisazilor identificat cu Khord-Kabul la sud-est de Kabul, cu Sarai-i Khwaja, la nord de Kabul, şi ou Kabul însuşi.

228 Cele trei drumuri vizate aici sînt: drumul de la Hindu-Kuş, cel de pe valea Ghurband şi altul de pe valea Pandjshir. Ele se unesc la Begram la confluenţa celor două rîuri, cam la 75 km nord de regiunea Kabul.

229 parţig şi Hyrcania formau o singură satrapie sub Achemenizi (Herodot, III, 93) şi pînă ;la Seleucos (după Arrian, F Gr Hist. 156 F 30). Prin 246 î.e.n., Parthia se des parte de Seleucos II prin revolta satrapului Andragoras (Trogus la Iustin, XLI, 4, 7).

230 Comisena, regiune a Mediei, iar pe timpul lui Strabon, a Pârtiei, între Porţile Caspiene, în vest, localitatea Aradăn în est, pe rîul Hafoleh-Riid.

231 Rhagai, azi ruinei© de la Ray, la est de oraşul actual Sahr-i-Ray, la 12 km sud de Teheran.

232 Apameia de lîngă Rhagai, oraş identificat cu Shahr-Khwar (Tomaschek, RE) la sud-est de Teheran; după alte presupuneri, undeva între Porţile Caspiene şi Garmshăr. Heracleia, de lîngă Rhagai, oraş neidentifioat, presupus undeva pe drumul lui Alexandru între Teheran şi Ayvanaki, poaite chiar pe locul acestuia din urmă.

233 F Gr Hist. 779 F 5.

234 Fr. 77 Miiler III.

235 Este vorba de M. Porcius Cato, scriitor, orator şi om politic roman (95—46 î.e.n.), vestit pentru integritatea sa. Hortensius este Q. Hortensius Hortaîus, celebru orator roman contemporan cu Cicero. Această căsătorie a avut loc prin 56 î.e.n.

238 Adică la nord de Blburz, în raport cu Artemita. patria lui

i.cvuiu'± auostm pasaj. .Pasajul ridică discuţii. T . „-. **. Schmidt, Untersuchungen zur Geschichte Antiochos' des Grossen und seiner Zeit, Wiesbaden, 1964, p. 72, si E. WiU, Histoire politique du monde hellenistique, I. Nancv. 1966 m <m_97B

Apollodor, izvorul acestui pasaj. Pasajul ridică discuţii. Vezi H. H. Schmidt, E/m**!"»"*»"»*—- — '*- '*
itiochos' des Grossen un
72, si E. WiU, Histoire p
Nancy, 1966, pp. 274—278.

237 Euthydemos, prefectul Bactrianei care a aţîţat provincia la răscoală, tatăl lui Demetrios, regele Bactrei din 220 î.e.n. Strabon simplifică evenimentele vizate în acest loc; de fapt, în vreme ce Seleucos II se lupta cu fratele său, satrapul Bactrianei, Diodotos I, se proclamă rege independent; Diodotos II îi urmează la tron în 228 î.e.n.; Euthydemos urmează acestuia la domnie în 225 î.e.n.

23s Pentru năvălirea lui Arsakes în Parţia, vezi J. Wolski, The decay of the Iranian empire of the Seleucid and

the chronology of the Parthian beginnings, Berytus, XII, 1956—1957, pp. 35—52; acest învăţat, examinînd mai multe izvoare antice, printre care Strabon, iustin, Arrian, Syncellus, stabileşte următoarea cronologie: începutul dinastiei arsa-cide, 247; revolta lui Andragoras, 245; Diodotos rege, 239; invazia Pârtiei de către Arsakes 238, toate î.e.n. J. Wolski, Les etudes sur le texte de Strabon, în volumul închinat iui Th. Sinko, Varşovia, 1951, VIII, pp. 385—394, citează două pasaje din Strabon, XI, 9, 2 şi II, 6, relative la formarea statului Arsacizilor în Iran.

[238] Eucratides, rege al Bactrei prin 175 î.e.n. El a uzurpat tronul lui Demetrios, fiul lui Euthydemos I. A purtat multe războaie cu sogdianii, arachoţii, drangii, arii şi indienii (166—160 î.e.n.), slăbind forţele baetrienilor care au ajuns în parte în manile părţilor. Mithridates I aserveşte Baotriana în. 139 î.e.n.

[240] Vezi nota 196 la această carte.

[241] Aceeaşi nesiguranţă în privinţa originii lui Arsakes la Trogus; vezi Iustin, XLI, 4, 6.

[242] Fr. 9 Mulier III.

[243] Aria, partea nordică a Arianei pe valea superioară a rîului Hari-Rud, în no^d-estul Afganistanului. Margiana, la nord de Taurus, vestită prin fertilitatea solului său; se afla pe vaQea Murghab.

[244] Arios, azi Hari-Rud, rîu ce formează acum graniţa din tre Iran şi Afganistan; se pierde în deşertul Karakum. Margos, azi Murghab, izvorăşte din Firuz Kuh în Turkmenistan şi se pierde în acelaşi deşert.

[245] Drangiana, regiune centrală a Ariei, cuprinsă între Farah-Rud şi Hilmend; capitala ei, Prophthasia. Carmania, regiune sud-vestică a Arianei, corespunde actualei regiuni iraniene Kermân.

[246] Arachosia, regiune nord-estică a Arianei; vezi nota 216 la această carte.

[247] Artacaena sau Artacana, azi Herat, sau poate Arg, al cărei întemeietor nu se cunoaşte; Achaia, oraş al Ariei cu poziţia incertă; întemeietorul ei, ca al Achaiei-Heracleia din Media, ar putea fi fratele lui Antiochos I sau Alexandru însuşi.

[245] Antiochos Soter, sau Antiochos I, fiul lui Seleucos Nicanor şi rege al Syriei din 281 pînă în 261 î.e.n.

[249] Antiochia sau Alexandria Margianei, oraş întemeiat de Antiochos I; ruinele ei se văd la Ghiaur-Kala la Est de Mary.

[250] Apollodoros din Artemita, vezi nota 378 la cartea a H-a, voi. I. Pentru acest loc, F Gr Hist. 779 F 7a. Despre cu ceririle lui Menandros, rege al Bactrei, din 155—130 î.e.n., vorbeşte Tarn, op. cit., pp. 225—269.

[231] Isamos, acelaşi cu Sambos al Iui Arrian, azi rîul Gagra sau Ghaghra, afluent al Gangelui.

[252] Demetrios I, (vezi Polybios, XI, 34) ginerele lui Antiochos cel Mare. Ajungând la putere, el şi-a întins cu ceririle între anii 184—166 î.e.n., a întemeiat, în cinstea ta tălui său, oraşul Euthydemia în Arachosia, care s-a numit apoi, după el, Demetrias.

[253] Patalena, era Delta formată de cele două iguri ale Indusului, azi dispărută.

[254] Regatul lui Saraostos, regiune de pe ţărmul estic < al Indiei, corespunzând probabil actualului Guzerat.

[255] Regatul lui Sigerdis, situat la răsărit de Patalena, în Guzerat sau ceva mai la sud. Plinius menţionează portul Sigeros, azi Tygour.

[256] §£lM, populaţie sedentară a Asiei centrale, poate mon golă, poate chineză. Erau negustori ide mătase oaravanieri. Phrynii, asociaţi adesea de istorici cu hunii sau cu Hiong-nu din cronicile chineze, la sfîrşitul sec. IV î.e.n., se aflau la sudul Jacului Balkhaş sau în regiunea deşertului Orchos pe Huang-Ho, la 700 km vest de Pekin (vezi K. Jettimar, Mittelasien und Sibirien in vortiirkischer Zeit, în Handtouch der Orientalistik, I, 5, 5, Leyde, 1966, p. 79. A. Cunningham, Coins of Alexander's Successors in the East, Londra, 1884, p. 148 şi urm.

[257] Darapsa (sau Adrapsa, reconstituire după oartea a VI-a, 2, 10 din Darapsa), Drapsaca la Arman, An. 3, 29, 1, Drepsa la Ptolemaios, 6, 12, 6, şi la Ammian, 23, 6, oraş al Bactrianei, corespunzând actualului Kunduz, unde Alexandru a poposit în 329 î.e.n., după traversarea Hindu-Kuş-ului.

[258] După Ptolemaios. VI, 11, 8, EucratMia este situată cam la 625 stadii (102 km) depărtare de Bactra (azi Balkh), în împrejurimile actualului Shibarghan.

[259] Satrapia lui Aspiones, provincie persană în vestul Bactrianei. Turiva sau Tapyria, regiunea ocupată de tapyri, între hyrcani, ari şi derbici. Numele ei se regăseşte în cel de Turan, care desemna Stepa Turkestan sub Arsacizi şi Sassanizi.

2eo iv 6 Muller, la Arrian. Vezi si Trogus la Iustin, XLI, 3, 5.

26i Vezi X, 5, 6, G. Dumezil, Quelques cas anciens de liquidation des vieillards, Histoire et survivances. RIDA, IV, 1950, aduce mărturia lui Timaios asupra acestor practici la sarzi, a lui Silius Italicus, la cantabri, a lui Strabon, Elian şi Valerius Maximus, la Keos, a lui Plinius cel Bătrân şi Pomponius Mela, la sciţi. Indică şi cîteva supravieţuiri ale acestor practici la unii negri africani.

[262] Contrar datelor lui Strabon, F. Schachermeyer, Alexander der Grosse, Graz—Viena, 1949, p. 518, corectează numele acestui oraş în Zariaspa (care pare să fie un cartier al Bactrei).

[263] Callisthenes din Olynthos, nepot şi discipol al lui Aristotel, istoric şi filosof, autorul unei opere intitulate

Hellenica, din care se păstrează eîteva fragmente (vezi C. Muller, FGH, voi. I, pp. 1—32). A însoţit pe Alexandru cel Mare în expediţiile sale dar, bănuit de complot, a fost pus în lanţuri (probabil în 329 î.e,n.). Aristobulos şi Ptolemaios consemnează moartea filosofului în închisoare.

[254] Maracanda a fost identificat cu ruinele actualului Samarcand sau cu ceîe de la Tali-Rarzu, la sud de Samarcand.

[263] S-au încercat mai multe identificări ale Kyrei cu Ura-Tyube (Cyropolis la Arrian, Anab, IV, 2, 2), cu Ko-kand şi mai insistent cu Alexandria Eschate, aceeaşi cu vechiul Khodjand, actualul Leninabad. Vezi H. Bengtson, Griechische Geschichte, Munchen, 1969, pp. 176—177.

[260] Stînca lui Sisimithras este menţionată şi de Plutarh, Alexandru, 58, poziţie incertă, probabil în regiunea accidentată Baissun. Cucerită de Alexandru prin 328—327, cu prilejul urmăririi lui Bessos.

[267] Oxyartes, satrap persan; vezi si Plutarh, Alexandru, 58, 68.

[268] Fortăreaţa lui Oxos sau fortăreaţa lui Ariamazes, în Sogdiana, poziţie incertă. Menţionată cucerirea ei din 328 de Arrian, Anab. IV, 18, 4—19, 6. S-a încercat identificarea ei cu Kuh-i-Nor, pe ţărmul drept al rîului Oxos, azi Vakhsh, unde drumul din Pamir traversează rîu'l.

[269] Alexandru cel Mare a distrus-o pentru acelaşi motiv. Existenţa ei este negată de unii învăţaţi, alţii încearcă s-o localizeze între Balkh şi Samarcand, iar alţii propun KiJif pe malul drept al Amu-Dariei.

[270] Dklyme, localitate lângă Milet, vestită pentru templul lui Apollon al cărui oracol rivaliza cu eefl de la Delfi; vezi şi Herodot, VI, 19.

[271] Polytimetos, azi Zeravşan, izvorăşte din munţii cu acelaşi nume, trece pe la Samarcand şi Bukhara, se pierde în deşertul Kîzîlkum (nume care în turcă înseamnă „nisip roşu"). Se mai crede a fi un nume loral pentru Odios.

[272] Fr. 22 la Arrian.

[273] Vezi nota 244.

[271] Vezi nota 179.

[275] Fr. 6 Muller II.

[276] Vezi nota 212.

[277] Fr. 4 Muller II.

[278] Vezi nota 193.

[279] Adică Oceanul de miazănoapte.

[280] In II, 4, 3.

[281] 4 725 km în stadii eratostheniene, 3 850 km în linie dreaptă de la Caspică la Calcutta. Cifra de 40 000 stadii re iese din sustragerea celor 30 000 stadii, de la Coloanele lui Heracles pînă la Golful Issos, din totalul de 70 000 stadii.

[282] Amisos, azi Sasmsun, oraş al Pontului.

[283] Artemita Babyloniei, la răsărit de Seleucia, oraș neidentificat presupus pe malul drept al Diyalei, afluent de stînga al Tigrului în regiunea Baqubah.

[285] V* F Gr Hist. 799 F 6.

[286] Tamaros, promontoriu creat de lanțul Himalaiei la Ocean, identificat cu capul Nigrais, la est ide Rangun.

[287] Fr. x(454) Dubner; fr. 449, 2—4 Nauek[2] din Cresphontes).

[288] Siginni, populație pomenită de Strabon alături de derbici, tapyri, caspii, între Marea Caspică și Marea Persiei. Alți autori îi fixează lîngă Colchida, Herodot, V, 9, „dincolo de Dunăre", ceea ce înseamnă țara noastră, probabil un val iranian asimilat de geți.

[289] Este vorba de macrocranii lui Tzetzes, Chil., 7, 764.

[290] Locuitorii Insulelor Chelidoniai, azi Ghelidonya, trei sau cinci insulițe în apropierea Lyciei și a Pamphyliei.

[291] Amanos, ramificație a Muntelui Taurus, între Cilicia și Syria, numindunse apoi Almadag,

[292] Comana Cappadociei, azi ruinele de la Sar pe Goksu, afluent al rîului Seyhan. R. P. Harper — I. Bayburtluoglu, Preliminary Report on Excavations at Sar, Comana Cappadociae, în 1967, Anatolian Studies, 18, 1968, pp. 149—158.

[293] Cataonia, una din cele zece prefecturi ale Oaippadociei, ce se întindea pe valea Yenicei și pe afluentul acesteia Zamanti.

[294] Melitene, azi regiunea Malatya, în interiorul marii co turi descrise de Eufrat.

[295] Commagene, o mică regiune cuprinsă între Nemrut-Dagh și Eufrat.

[296] Sophene, regat între 190—69 î.e.n., apoi canton armean cuprins între izvoarele Tigrului, Diyarbekir, Eufrat, Anti-Taurus și Taurus.

[297] în linie dreaptă sînt 370 km între izvoarele celor două fluvii. Vezi și II, 1, 26.

[298] Vezi nota 81 la această carte.

[299] Media Mare se întindea la sud și est de Atropatia. Corespunde Kurdistanului și Luristanului actual.

[300] Gordyaia, ramificație a muntelui Taurus, cuprinzînd masivii actuali Karaca Dagh, Mardin, Tur Abdin.

[301] Masion, vezi nota 144 la această carte.

Nisibis, oraș al Mygdoniei la poalele muntelui Masion, numit și Antiochia Mygdoniei, azi ruine aproape de Nusay-foin, la sud-est de Diyarbekir. Tigranokerta, oraș al Arme niei la poalele muntelui Masion, întemeiat de Tigranes, a fost identificat cu vechea Maiyăfarigîn, azi Silvan, la nord-est de Diyarbakir; cu Amida, azi Diyarbakir; eu Teii Ermen, la sud-est de Diyarbakir. (Pentru ultima identifi care, vezi L. Dillmann, Haute Mesopotamie orientale et pays adiacents, Paris, 1962, pp. 247—272).

302 Niphates, munte al Armeniei, identificat cu Tendurek Dagh, vezi E. Olshausen, Der kleine Pauly, art. Ni phates (1972) şi cu Ala Dagh sau Npat armean.

303 Zagrion, acelaşi cu Zagros modern, ramificaţie a mun telui Taurus.

304 Elymai, locuitorii vechiului Elam, ocupînd bazinul Karkhahului în jurul Susei. Regiunea muntoasă ocupată de ei corespunde Luristanuîui de azi, la vest de Zagros. Paraitakeni, locuitorii Paraitakenei, regiune ce corespunde actualei Fars, cuprinzînd părţi din Zagros şi bazinul Shădkam-u;lui.

305 Cossai, locuitorii unei regiuni sărace cuprinsă între Ecbatana, Susa, corespunzînd părţii de nord a actualului Luriistan şi provinciei Kermanşah. Regiunea de munte a cossailor corespunde lanţului Kuh-i-Rud, la est de Zagros. „Mai sus de Media" înseamnă aici la sud-est de Ecbatana (vezi Fr. Lasserre, Strabon, VIII, Ed. Les Belles Lettres, Paris, 1975, p. 108, nota 1).

306 Fr. III, A, 23.

307 Ecbatana, azi Hamadan, capitala Mediei, reşedinţa de vară a regilor părţi.

308 Seleucia de pe Tigru, metropola Assyriei, patria de obîrşie a stoicului Diogenes, identificată cu ruinele de la Teii Umeir, la sud-est de Bagdad. în XVI, 1, 16, Strabon desemnează localitatea Ctesiphon ca reşedinţă de iarnă a regilor părţi.

309 Atropates, satrap al Mediei sub Darius III, s-a aliat cu Alexandru ce! Mare în 328/327 î.e.n. şi şi-a declarat satrapia regat în 323 î.e.n.

310 Apollonides, geograf din timpul lui Mlthridates Eupator, autorul unui Periplu al Europei, după sholiile lui Apollonios din Rodos, IV, 983, 1175. Strabon îl citează şi în VII, 4, 3; şi în XI, 14, 4; el 1-a folosit numai indirect, susţine W. Fabricius, Theophanes von Mitylene und Q-Dellius als Quellen der Strabon, Strassburg, 1888, p. 13.

311 Spauta, lac al Mediei Atropatena, azi lacul Rezăye sau Urmiah.

312 Symbăke, regiune situată între Armenia şi Atropatena. probabil pe valea Araxului.

313 Armenia ajunge sub stăpînirea romană în 34 î.e.n.

314 F. Grosso, La Media Atropatene e la politica di Augusto, „Atheneum", XXXV, 1957, pp. 240—256, susţine că ipoteza care plasează în anul 33 î.e.n. cucerirea Symbakenei de către atropateni în dauna Armeniei este în contradicţie cu notiţa lui Strabon, XI, 13, 2, şi propune pentru acest eveniment anul 2 e.n. Vezi şi Res gestae Divi Augusti 31, despre prietenia cu romanii, solicitată de albani, iberi şi mezi.

315 Cazaca, reşedinţa regală a Atropatenei, identificată cu ruinele Taşti Suleimân, cu ruinele de lîngă satul Leiban,

numite Kalai-Zohak, lîngă fluviul Karanga, între lacul Spauta şi Migani, şi eu Gandjăbad din secolul trecut.

[n6] Această reşedinţă a fost identificată un timp cu ruinele Taşti Suleiman, care însă nu urcă mai sus de Sassanizi. Poziţia ei trebuie căutată pe lîngă Miandoab, după A. S. Matheson, Persia, an Archaeological Guide, Londra, 1972, p. 103.

[317] In campania sa (din 36—35 î.e.n.

[318] FGrHist, 197 F 1. Q. Dellius, om politic şi istoric, prieten cu Antonius, care i-a dat anumite misiuni diplo matice; în 41 î.e.n., a fost trimis în Egipt la Cleopatra pen tru a-i cere explicaţii în legătură cu intriga pusă la cale faţă de regele Armeniei, Artavasdes (vezi Dio Cassius, XLIX,, 39, 2). In timpul războiului purtat de Antonius îm potriva părţilor, 36—35 î.e.n., acesta 1-a folosit ca istorio graf al său. Vezi despre el şi Cassius Dio, L, 13, 8; 23, 1, 3, şi Velleius Paterculus, II, 84, 2.

31.[1]) Kyrţii, probabil strămoşii kurzilor, aşezaţi undeva în masivii Kurdistanului. Fiind nomazi, ei sînt semnalaţi şi în Atropatena, în Persia şi în Armenia,

[320] Versiunea albani, în loc de ariani, am adoptat-o după ediţia Fr. Lasserre, Strabon, Geographie, VIII, 1975, p. 112, nota 2.

32i Artavasdes, regele Armeniei, a provocat dezastrul lui Crassus la Carrliai în 53 î.e.n., prin călăuzirea voit greşită. Antonius -1-a făcut prizonier, 1-a dus în Egipt, unde 1-a condamnat la moarte, în 30 î.e.n.

[322] Zeugma, oraş al Syriei în regiunea Cammagena, pe ţărmul drept al Eufratului, lîngă Bireeik de azi.

[323] Astyages, fiul lui Cyaxares si ultimul rege al Mediei, 595—560 î.e.n,

[324] Cu puţin înainte, Strabon numeşte Ecbatana drept re şedinţă de va,ră a regilor părţi; v. nota 307.

[325] Adică Seleucizii.

[326] Cossaii şi^au păstrat independenţa în imperiul per san. Informaţia din text revine în XVI, 1, 18.

[327] Fr. 34 Muller la Arrian. Vezi şi XV, 3, 11.

[328] Uxii, populaţie aşezată pe teritoriul actualului Khuzi-stăn şi în nordul regiunii Fărs.

[329] Alexandru a supus aceste popoare în 324 î.e.n.

[330] Numită Sitakene, înainte de a fi cucerită de Alexandru, regiune la NE de Bagdad, între Tigru şi muntele Zagros, despărţită prin Dijâlă de Adiabene.

[331] Massabatica, apoi Masabadan, regiune situată pe cursul superior al Karkehului, la nord de Susa.

[332] In special Apallodor; vezi şi XVI, 1, 18.

[333] Laodiceia, azi Nehăvend, la sud de Hamadan; vezi L. Bobert, Hellenica, VII, Paris, 1949, pp. 5—26.

[334] Rhagai a fost numită Europos de Seleucos I Nicator, după oraşul său natal din Macedonia, şi Arsakia, de Ar-sakos I, cuceritorul Pârtiei, în 239 î.e.n.

335 FGrHist, 770 F 5b.
336 Aluzie la Poseidonios care a cules informația de la un istoric de-ial lui Alexandru; vezi Arrian, Anab. 13, 1.
337 Vezi nota 178.
338 Este vorba de lucerna; vezi E. H. F. Meyer, Botanische Erlăuterungen zu Strabons Geographie, KoenigSberg, 1852, p. 39.
339 In Media, sucul silfiului provine dintr-o planta ombe-liferă zisă Ferula Persica sau Ferula assafoetida, deosebită de Thapsia silphium din Cyrenaica, precizează Meyer, op. cit., pp. 39 și 178.
340 Sigriana, regiune a Mediei, eorespunzînd probabil actualei Qazvin, la vest de Teheran.
341 Vezi și Herodot, IV, 90—95; V. 49, în privința tributului pe vremea lui Darius.
342 Vezi aceeași idee la Herodot, I, 135, provenind, se pare, de la Hecataios sau de la Hellanicos.
343 Mai precis, la Golful Persic.
344 lasonion, munte al Mediei, probabil masivul vulcanic Demăvend, vîrf în Elburz, sau Fuji-Yaima iranian.
345 In XI, 14, 12, Herodot, VII, 62, 1, consideră că ide la Medeia se trage numele Mediei.
346 Herodot, I, 135, spune că perșii aveau mai multe so ții și concubine.
347 In XV, 3, 13—20.
348 Tibareni, naacm din Pont situat mai sus de Pharnakia, între Ordu și Tirebolu. In continuare, Strabon vorbește des pre „aceste neamuri", adică și mioschii și colchidienii.
349 Paryadres și Skydisas; vezi nota 81 la această carte.
350 Mygdonii din Mesopotamia, locuitorii regiunii Nisibis, în cîmpia de la poalele muntelui Masion.
351 Carcathiokerta, identificată cu Karkh lîngă Diyarbakir; cu Egil la nord-est de Diyarbakir, aceeași cu Ingalawa hittită. Vezi Y. Manandian, The Trade and Cities of Ar menia in Relation to Ancient World, Lisabona, 1965, pp. 33—35.
352 Abos, azi Bingdl Daglari, munte al Armeniei, rami ficație >a muntelui Taurus, la sud-est de Erzerum.
353 Nibaros, munte al Armeniei ce se întinde pînă în Media, eorespunzînd masivilor Gogamskiy și Zangezurskiy.
354 Azara, oraș ai Armeniei cu poziție incertă. Probabil corespunde Azyrei sau Ozarei lui Ptolemaios, 5, 13—17, care însă nu se află în locul indicat de Strabon. După indicațiile acestuia, Azara trebuie căutată în regiunea Horasan, la nord-est de Erzerum.
355 Artaxata sau Artaxiasata, capitala lui Artaxias, azi ruinele de la Artashat, pe fluviul Araxes, la SE de Erevan.
356 Cîmpia Araxenon, în Armenia, udată de fluviul Araxes, la nord de Erevan, eorespunzînd cîmpiei Arsharunik.
357 Gogarene, regiune a Armeniei eorespunzînd actualei regiuni Gugark.

[358] Phavene, corespunzînd numelui armean Apahunik, la nord-est de lacul Van, aceeaşi regiune cu cea numită Băjunais în arabă.

[359] Vezi nota 230 la această carte. Orchistene, regiune a Armeniei neidentificată, menţionată numai la Strahon.

[360] Chorzene, regiune nordică a Armeniei cucerită de la iberi, corespunzînd actualei regiuni Ardahan.

[361] 4 Müller III. Vezi şi Theophrast, Istoria plantelor, V, 4, 5.

[362] Este vorba de un fel de generaţie spontanee, vezi Aristotel, Istoria animalelor, 552b 10, şi M. Untersteiner, Aristotele, Della Filosofia, Roma, 1963, p. 240.

[363] Artaxias, generalul lui Antiochos cel Mare, devenit stăpînul Armeniei din 189 î.e.n. pînă în 159 î.e.n. creînd aici un stat independent. Zariadris, prefect al Armeniei sub Antiochos cel Mare, creat rege independent de către romani.

[364] Amphisene, regiune a Armeniei necunoscută din altă parte. Strabon o enumera lîngă Sophene şi nu menţionează aici Akilisene.

[365] Odomantis, regiune a Armeniei menţionată de Strabon alături de Sophene. Probabil aceeaşi cu Khozan din ar meană.

[366] Phaunitis, regiune a Armeniei orientale, corespunde probabil provinciei Siunik. Basoropeda, azi probabil Vas-purakan, regiune a Armeniei la est de lacul. Van.

[367] Chalybii, probabil aceiaşi cu halizonii lui Homer, Iliada, II, 856, populaţie aşezată lîngă Pharnakia Pontului. Mosynicii, populaţie a Pontului aşezată în părţile muntelui Skydises.

[368] Carenitis, regiune a Armeniei, corespunzînd văii Kara-Su, afluent al Eufratului superior la Erzerum.

[369] Derxene, regiune a Armeniei, corespunde actualului Derdjan, pe valea superioară a Eufratului.

[370] Cataonii, locuitorii Cataoniei; vezi şi nota 292 Ia această carte.

[371] Adică Melitene; vezi nota 299 la această, carte.

[372] Tamonitis, localitate şi regiune a Armeniei, corespunde regiunii şi satului Tamanin, la est de Cizre, pe Tigru.

[373] în anul 188 î.e.n.; vezi Plutarh, Lucullus, 31.

[374] Arxata, oraş al Armeniei pe fluviul Araxes, necunoscut din altă parte. După descrierea lui Strabon, corespunde localităţii Dahulfa, pe drumul Armeniei sovietice spre Tahriz.

[375] Tigranes, nume purtat de cel puţin 8 regi ai Armeniei. Primul a domnit între 565—520 î.e.n. Aici este vorba de Tigranes II din dinastia Arsacizilor.

[376] Babyrsa şi Qlane, fortăreţe ale Armeniei nu departe de Artaxatis, neidentificate.

[377] Artageira, aceeaşi cu Artagera lui Velleius Paterculus, II, 102, cu Artogerassa lui Ammianus Marcellinus, 27, 12, fortăreaţă a Armeniei pe Eufrat. Poziţie incertă.

[37S] Caius Caesar, la 4 ani după asedierea acestei fortărețe, cu care prilej a fost grav rănit, a restabilit pe Arta-vasdes IV în Armenia, ca prieten al Bornei; evenimentele au avut loc in anul 3 e.n.

[379] Lycos, azi Keikit, izvorăşte din Armenia şi se varsă în Iris, azi Yesil Irmak, lîngă oraşul Eupatoria.

[380] Fr. III B 84.

[381] Tliermodont, azi Tenmeceai, rîu al Pontului, udă dropia Themiskyrei şi se varsă în Marea Neagră la vest de Tretoizonda.

[382] Mantiane se întindea pînă la Atropatia. Poate, ace laşi cu lacul Mediei numit Spauta, azi Rezăye.

[383] Arsene sau Thonilis, azi lacul Van. Este străbătut de Tigru. Manuscrisele oferă mai multe variante ale numelui acestui lac: Thespites la Plinius, Thospitis la Ptolemaios, Thopitis la Strabon, Thonitis în arhetip.

[384] In avestă, tigray înseamnă „săgeată", dar aici este vorba de o etimologie populară iraniană, deoarece numele Tigrului provine din aooadianul idiglat, care nu are acest sens. Tigrul, fluviu asiatic, izvorăşte în Armenia la 1 900 km de izvoarele Eufratului, mărginea Mesopotamia în E, se varsă în Golful Persic. Canalul regal ce-1 unea cu Eufratul se afla între actualele Aksiak şi Sippar.

[383] Opis, vezi nota 136 la cartea a Ii-a.

3«s vezi II, 1, 26, si nota 135 la cartea a Ii-a.

[387] Vezi II, 1, 26.

[388] Hyspiratis, parte a Armeniei, probabil aceeaşi cu Syspiritis, azi Isper, la nord-est de Erzerum. Cambala, oraş al Armeniei neidentificat, presupus pe locul actualei Gavala de pe drumul dintre Erevan şi lacul Sevan, sau poate pe valea rîului Coruh ce duce la Bat uimi.

[389] Menon, unul din numeroşii ofiţeri ai lui Alexandru cel Mare, necunoscut altfel.

[330] Mithra, divinitate a vechilor perşi subordonată Iui Qrmuzd şi confundată de greci şi romani cu Soarele. La sărbătorile lui Mithra se jertfeau, se spune, victime umane; totul inspira frică şi teroare.

[381] Evenimente petrecute în anul 36 î.e.n. Pentru aceeaşi informaţie. Vezi Plutarh, Viaţa lui Antonius, 37.

[392] Pompeius a învins pe Tigranes III, zis cel Mare, în 66 î.e.n. împrumutîndu-i 6 000 taianţi şi forţîndu-1 la un tra tat prin care-4 obliga să renunţe Ia Syria, Cappadocia şi Armenia Minor.

[393] Fr. 5 Muller III.

[394] Armenos, personaj legendar, originar din oraşul Armenion din Thessalia, care trece, după istoriografii greci, drept colonizatorul Albaniei, Armeniei, Mediei.

[393] Vezi IX, 5, 16 şi 17 şi notele aferente.

. [396] In XI, 4, 9.

[397] Kyrsilos Pharsalianul, istoriograf inai puțin cunoscut, care 1-a însoțit pe Alexandru în expedițiile sale: Vezi SusemiM, I, 543. Medios Lariseianul, de asemenea istoriograf și tovarăș al lui Alexandru, a fost fiul lui Oxynthemis din Larisa, vezi Arrian, Indica, 18, 7 Roos; probabil un ne pot de-al suveranului din Larisa din 395 î.e.n., vezi Diodor din Sicilia, XIV, 82, 5 b. Despre tovărășia lui cu Alexandru vorbesc si: Arrian, Anabasis, VII, 24, 4—23, Diodor din Si cilia, XVII, 117, 1, Pseudo-Callisthenes, p. 134. Plutarh, Alexandru, 75, 76, Aelian, Varia Historia, III, 23 ete.

[398] Calachene. Vezi nota 125 la această carte.

[393] Adiabene, regiune a Assyriei ce corespunde teritoriului Arbelei în bazinul Marelui Zab, afluent al Tigrului.

[400] Vezi Sofocle, fr. 709 Nauek[2].

[401] parmenion, unul dintre generalii lui Alexandru cel Mare, a distrus toate acele Iasonia pentru ca numele lui Alexandru să rămînă neîntrecut în Orient, spune Trogus Pompeius (Iustin, XLII, 3, 5). Informația pare a fi o invenție de-a lui Medeios Lariseanul, care a servit de. izvor si pentru Tiimonax, un alt martor pentru Iasonia (FGrHist, 842 F 2).

[402] Herodot, Istorii, I, 202. Pentru Oallisthenes care 1-a urmat pe Herodot, vezi fr. 38 Miiller, la Arrian.

[403] vezi notele 352 și 353 Ia această carte.

[404] Baris, zeiță armeană. Unii autori scriu în loc de Baris, Abaris, alții, Azaris. Nicolaus Damaskenos, fr. 76 (Fr.Hist. III, p. 415), menționează un munte Baris, celebru prin poveștile legate de el. Același munte în armeană se numește Varaz și se află în regiunea Pakrevant, între Araxes și lacul Van.

[405] Saraparii, traci asiatici al căror nume interpretat de Strabon ca „tăietori de capete" pare să fie o etimologie populară, deoarece în aveștă sar ah înseamnă . „cap", ' în neopersană parăh „a tăia", dar nu se cunoaște sensul din tracă.

[406] Guranii, populație menționată numai aici, așezată după indicațiile lui Strabon undeva pe versantul sudic al mun telui Anti-Taurus la sud de lacul Van. Tot aici se aflau probabil si saraparii.

[407] în XI, 13, 10.

[408] Ultimul Orontid este Orontes IV, în jurul anului 200 î.e.n., consemnat în inscripțiile grecești descoperite la Armavir în 1927; Vezi H. H. Schmitt, Untersuchungen zur-Geschichte Antiochos des Grossen und seiner Zeit, Wiesbaden, 1964, p. 38.,

[409] l$_n$ persană Vidarna. unul din cei 7 perși care au complotat împotriva magului Smerdis; vezi Herodot, III, 70—79. Vezi și W. Aly, Volksmărchen Sage und Novelle bei Herodot und seine Zeitgenossen, GottLngen, 1921, pp. 100—107.

[110] Antiochos III, zis cel Mare, a urmat la tronul Syriei după fratele său Seleucos Keraunos, în 222 i.e.n. Pornind să cucerească întreaga Asie Mică, trecu în Grecia, care ceru ajutor romanilor; aceştia îl bătură pe Antiochos la Thermo-pylai, în 191 î.e.n. şi la Magnesia, în 190 î.e.n.

[411] Vezi nota 363 Ia această carte.

[412] Arsakes din Sophene, bărbat din familia lui Zariadris, a guvernat părţile sudice şi apusene ale Armeniei pe vremea lui Tigranes II.

[413] Ninos sau Ninive, oraş al Babyloniei ,pe eîmpia Aturia, capitala Syriei; Arbela, azi Erbil, oraş al Babyloniei pe cfenpia Aturia.

[414] Lucutlus 1-a învins în 69 î.e.n. Tigranes II a tratat în 66 î.e.n. cu romanii şi a murit deţinînd tronul Armeniei (în 56—54 î.e.n.).

[4,;> In 31 î.e.n.

[415] Cu Tigranes III, încununat de Tiberius în numele lui Augustus, în 20 î.e.n., începe protectoratul roman asupra Armeniei. Intre 12 î.e.n. şi 17 e.n. în Armenia domneşte anarhia. In 18 e.n. Germanieus instalează pe Zenon pe tron, care domneşte pînă în 34 e.n.

[417] In Istorii, I, 93.

Cartea A XII-A

[1] Cappadocia, descrisă de Strabon în XII, 1, 4, regiune a Asiei Mici, mărginită la S. de Cilicia, la N de Pont, la E. de Eufrat care o desparte de Armenia. Capitala Mazaca, numită ulterior Caesarea.

[2] Taurus, azi Djebel-Kurin, lanţ de munţi în Asia Mică, de la 38° lat. nordică, aproape de Eufrat spre V bifurcîn-du-se în două ramuri ce se termină la Golful Satalieh si Golful Cos.

[3] Armenia este descrisă de Strabon în XI, 14, § 451 şi urm; Colchida, în XI, 2, 17 şi urm.

[4] Paflagonii, locuitorii Paflagoniei, regiune a Asiei Mici pe coasta de N între Bithynia şi Pont, mărginită la S de Ga-latia, la N de Pontul Euxin. Oraşe: Gangra şi Sinope.

[5] Galaţii, locuitorii Galatiei, sau Gallo-Graeciei, regiune a Asiei Mici, mărginită la N. de Bithynia şi Paflagonia, la V de Firigia, la E de Cappadocia; populaţie formată din galii care au invadat Asia Mică prin 278 î.e.n. şi cărora Nicornedes I, regele Bithyniei, le-a cedat un teritoriu întins, numit Ga-latia, azi regiunile Angurieh şi Kiankari.

[s] Frigia, regiune a Asiei Mici, de^a lungul mării, de la gura Meandrului pînă la Parthenios, udată de trei mări;

Egeea, Propontida şi Pontul Euxin. La E e mărginită de Halys, la S de munţii Pisidiei şi ai Lycaoniei. Prin secolul V î.e.n., ea. se împarte în Frigia Mică, spre Propontida, şi Frigia Mare sau Frigia propriu-zisă, spre interiorul continentului, învecinîndu-se cu Mysia, Lydia, Cappadocia.

[7] Locuitori ai Lycaoniei, regiune a Asiei Mici, la N de Pisidia şi de Isauria; oraşe principale, Iconion (Konieh) şi Laranda.

[8] Cilicia, regiune în partea de SE a Asiei Mici, mărginită la S de Mediterana, la N de Cappadocia, la E de Pamfilia şi Pisidia, la V de Syria. Divizată în două: Cilicia Caimpestris şi Cilicia Tracheia sau „Aspră". Oraşe principale: Tarsos, Soloi, Mallos, Issos, în prima; Selinunt, Seleucia Tracheia, în a doua.

[9] Vezi nota 292 la cartea a XI-a.

[10] Vezi nota 293, cartea a XI-a si descrierea ei în XII, 2, 1.

[11] Vezi nota 294, cartea a XI-a.

[12] Archelaos Philopatris (Sisines), fiul lui Archelaos, su veran în Comana Pontului şi nepotul acelui Archelaos care a fost generalul lui Mithridates Eupator. Numit rege al Cappadociei de către Antonius în 36 î.e.n., menţinut de Augustus, moare la Roma sub Tiberius, disgraţiat, în 17 î.e.n.

[13] Ariarathes I, rege din 350 î.ejn., aristocrat, probabil contemporan cu Alexandru cel Mare, domnind independent, este învins însă şi ucis de Perdiccas.

[14] Sinope, azi Sinop, colonie milesiană din sec. VII î.e.n., pe ţărmul paflagonian al Pontului Euxin, patria lui Diogenes cinicul (E. Akurgal şi L. Budde, Vorläufiger Bericht iiber die Ausgrabungen in Sinope, Ankara, 1958).

[15] Vezi nota 348 cartea a XI-a.

[16] Asia „de dincoace de Halys" este delimitată Ide Herodot, I, 72.

[17] Croesus, regele Lydiei între 560—547 î.e.n.

[18] Adică Asia Mică.

[19] Bithynii la fel şi thynii, locuitorii Bithyniei, regiune a Asiei Mici, mărginită Ia N de Pontul Euxin, la S de Galatia şi Frigia, la V de Propontida, la E de Paflâgonia. Oraşe principale: Prusa, Nicaia, Nicomedia, Heracleia. Locuitorii Mysiei, care mai purta denumirea şi de Hellespontlca, pe coasta de V a Asiei Mici, la N de Lydia.

[20] Epictetos sau Frigia Epictetos „adausă" sau „cîştigată pe deasupra", adică partea de N a Frigiei Mari.

[21] Troada, regiune între Hellespont, Marea Egee şi Ida. Oraşe: Troia. Rîuri: Simois şi Scaimandrul.

[22] Cappadocia ajunge sub protectorat roman după infrîngerea lui Mithridates Eupator (64 î.e.n.), care o stăpînise, şi devine provincie romană sub Tiberius, în 17 î.e.n.

[23] Tyanitis, regiune în V Cappadociei, cu oraşul Tyana <(vezi nota 51 la cartea a XH^a), patria lui Apollonios din

Tyana; Garsauritis, regiune a Cappadociei, pe Halys, cu oraşul Garsaura, azi Aksaray. .

[21] Din cele 10 prefecturi ale Cappadociei, Laviansene se afla în platoul muntos ce separă bazinul superior al rîului Kizil Irmak de graniţa Armeniei Mici; Sargarausene, în bazinul superior al rîului Carmalas; Saravene, pe cursul superior al rîului Halys în aval de Sivas; Morimene, pe malul V al rîului Halys, între Nevşehir şi Paşa-Dagh. Chamanene, regiune de deşert între Karanlîk şi Kizil Irmak.

[25] Castabala, oraş cilician la hotarul eu Syria, identifi cat cu actuala Nigdeh, ia N de Tyana, şi cu Faustinopolis de mai târziu, azi ruinele Pacinateiki, la S de Tyana. Iden tificări nesigure. Kybistra, azi Eregli, oraş cilician în re giunea alipită Cappadociei. In Tabula Peutinger este men ţionată o Kybistra pe drumul din Caesarea spre Tyana.

[26] Derbe, oraş al Isauriei, azi Devri sau Sidivre, aproape de Suduragi, la poalele munţilor Taurus (Ala-Dagh), reşe dinţa lui Antipatros.

[27] Antipatros, fiul lui Sisis, din Derbe, tiran în Isauria „tâlhar" la Sfcrabon (XII, 1, 4, 6, 3; XIV § 679), menţionat şi de Cicero, Ad familiares, XIII, 73, 2. A fost răpus de Amyntas.

[28] Elaiussa, ruine lingă actualul Ayas, în Cilieia Aspră. Vezi A. Maehatsehek, Die Nekropolen und Grabmäler im Gebiet von Elaiussa, Sebaste und Korykos, im rauhen Ki-likien (Tituli Asiae Minoris, 2), Viena, 1967, pi. 1 şi 2.

[28] In Melitene, regiune de E a Cappadociei, Ia S de cursul superior al Eufratului.

[30] Tomisa, fortăreaţă importantă pe malul sting al Eufra tului, pe drumul ce duce din Cappadocia prin Herphai la Eufrat, în punctul limită între Cappadocia şi Taurus, azi ruine la Kymyrchan. M. Salvini, La testimonianze storiche sulle regioni del medio Eufrate, MEAIT»)V^F K-o^T-f-r^ri, Xotpyţv'^ Toiuaoc, „La parola del Passato, Napoli, XXVII, 1972, pp. 100—111, arată că inscripţiile cuneiforme a trei regi urar-teeni din secolele IX—VIII î.e.n. confirmă deplin denumi rile geografice ale lui Strabon din acest pasaj.

[31] Sophenes, rege al regatului Sophene. Vezi şi nota 295 la cartea a Xl-a.

[32] Muntele Amanos, în Cataonia, azi Gavur Daglari, ramură a muntelui Taurus.

[33] Comana Cappadociei; vezi nota 291 la cartea a Xl-a.

[3'] Zeiţa Enyo (gr. 'Ew«),), lat. Bellona, zeiţă a războiului sora sau soţia lui Ares, fiica lui Phorkys, corespunde zeiţei Mă cappadociană. Organizarea ierarhică a sanctuarului urcă la perioada hittită.

[35] După cum se poate observa, marele pontif din Comana este al doilea în cinste după rege, ca la daci.

[36] Jertfele Artemidei Tauropolis s-au instituit în cinstea Artemidei, care a sa'ivat-o pe Iphigenia, fiica lui Agamem-non, menită să fie jertfită de tatăl ei, pentru a obține de la zei vînt prielnic flotei grecești pornită spre Troia. Artemis a salvat-o și a înlocuit-o cu un animal. Cosita, în gr. %6\a\,și-a tăiat-o în semn de doliu, spune povestea.

[31] Saros, azi Gok-Su, rîu aî Ciliciei, izvorăște din versan-tu'l meridional al muntelui Tahtali și se varsă în Carmălas (Zamanti Su).

[38] Pyramos, azi Ceyhan, rîu al Ciliciei, izvorăște în apro piere de Elbistan și se varsă în Golful Issos (azi Goîful Iskenderun).

[39] Istorii, II, 5.

[40] Odiseia, IV, 354, 357.

[41] Azamora și Dastarcon, fortărețe ale Cataoniei, în Cap-padocia, dispărute din antichitate.

[42] Carmălas, azi Zamanti Su, rîu al Cataoniei și al Sar-parausenei. Asia Mică.

[43] Herpa, oraș în regiunea Sargarausene a Cappadociei, pe Carmălas, situat de Strabon pe cursul superior al aces tuia. Dar Archelaos a barat rîul probabil în trecătorile prin •care rîul intra în Taurus, în actualul larpus, unde a fost situată mai probabil Herpa. După alte opinii, Herpa a fost identificată cu Ariarathia (azi Pinarbași) pe cursul me diu al rîului Zamanti (Carmălas), și cu Kizilhan, situat la 15 km mai jos.

[44] Argos, mai tîrziu Argeiopolis, oraș fortificat al Cili ciei, după Stephanos Bizantinul, fortăreață lingă Taurus, In Cappadocia, după Strabon. Există încercări de identifi care cu ruinele de pe Hassandagh, Ia N de Tyana, lingă Satul Kara-ang-Kapu, la 33 km S de Aksaray.

[45] Nora, devenit Neroassos, identificată nesigur cu Bur, :u Viranșehir și cu Durra, fortăreață a Cappadociei la poalele muntelui Taurus, celebră pentru asediul lui Anti-.gonos Monophtbalmos (321—320 î.e.n.) împotriva îtii Eu-menes care a scăpat în pofida unor greutăți extraordinare; Vezi și Plutarh, Eumenes, 10. Vezi și E. M. Anson, The Siege of Nora: A Source Conflict, Greek, Roman and Byz. Studies, 13, 1977, pp. 251—256. [40] Vezi nota 12.

[47] Orășel al Cappadociei, situat la N de masivul Melen-diz.

[48] Carsau(ijra, azi Ak-Saray, localitate a Cappadociei, la hotarul cu Lycaonia, situată pe Halys (Xisil Irmak). Așeza re încă din epoca hittită (Kursaura).

[49] Venasa, probabil pe locul satului actual Suvasa, la 78 fcm SV de Kayseri. Menționată si de Sf. Vasile, Epist,

[50] Zeus Asbamaios, numele lui Zeus după izvorul Asba-maion de lîngă Tyana, în Cappadocia (vezi Ammianus Macellinus, XXIII, 6, 19).

[5!] Tyana, azi ruine lingă Bahceli pe colina Kemer Hi-sar, la mijlocul distantei dintre Tars şi Kayseri. Vezi şi Lucian, Alex., 5. Vezi şi nota 23 la cartea a XII-a.

[52] Porţile Ciliciei, defileu în munţii Taurus, prin care se trece din Cappadocia în Cilicia, azi Gulek Bogazi.

[53] Colină de nisip în mijlocul cîmpiei, ceea ce justifică impresia unei lucrări făcute de mîna omului.

[54] Artemis Perasia, identificată cu Artemis din Perge. Epitetul Perasia, fără explicaţii satisfăcătoare în greacă, provine din limba indigenă. Pentru ritul evocat, vezi Iamb-liohos, De myst., 3, 5. Vezi şi Skylax, 39, 100.

[55] Artemis în toate cultele, care, în epocile de mai tîrzju, pretindeau că deţin vechiul idol taurie răpit de Orestes şi Iphigenia, putea să poarte epitetul de Tauropolis, La Casta-bala Hierapolis, idolul local al Artemidei Perasia trecea drept idol tauric, răpit de Oreste. Vezi şi XIV § 639. Pera sia este nume dedus de Strabon, aici, de la îtspaivco „stră bat", „trec peste", greşit.

[50] Mazaca, supranumită Eusebeia „Pioasa", aceeaşi cu Caesarea de mai tîrziu, azi Kaisarieh, capitala Cappado-ciei, situată pe Halys, aproape de muntele Argaios. Vezi G. Lejean, Hineraire de Iuzgat ă Kaisarieh, Bull. de la So-ciete de Geographie, 5° serie, i20, 1870.

[57] Vezi cartea a Ii-a nota 71, voi. I.

[58] Melas, actualul Kara-Su, sau poate Sarmakli Su; Stra bon îl confundă cu alt Melas, azi Tochma-Su, menţionat de Ptolamaios, afluent al Eufratului.

[58] Textul a suferit o corectare, Halys pentru Eufrat, deoarece editorii ştiau că Melas se varsă în Halys. Cercetări mai recente au conchis că Melas se varsă totuşi în Eufrat, dar nu dincolo de intrarea barată de Ariarathes, ci la înălţimea acestei intrări, ceea Ce corespunde confluenţei rîurilor Sarmakli si Kara, deci Eufratului.

[80] Vezi nota 13.

[81] Aproximativ 73,6 kg de argint, preţul a 172 tone grîu. Procesul evocat aici nu este menţionat în altă parte.

[82] Mallos, azi ruine lîngă Karataş, pe rîul Pyramos fCeyhan), vezi H. Th. Bossert, Vorbericht iiber die archăo-logische Untersuchung von Karataş, Belleten, 14, 1950, pp. 664—666. Din Mallos este gramaticul Crates.

[83] Menţionată şi de Arrian, Anab. II, 4, 3, precum şi de Quintus Curtius, III, 4, 1. Tabăra lui Cyrus trebuie să fi fost un loc de popas la N de defileul Porţilor Ciliciene.

[64] Charondas, legislator grec din Catana, sec. VI î.e.n. la fel de renumit ca Zeleucos şi Solon. Vezi M. Miihl, Die Gesetze des Zaleukos und Charondas, Klio, 22, 1929, p. 447.

[85] Aceste legi datau de pe vremea lui Ariarathes V, mare admirator al grecilor.

[88] Vezi nota 301 la cartea a Xl-a. Tigranokerta a fost cucerită de Lucullus în 69 î.e.n.

[67] Bagadania, cîmpie a Cappadociei de vreo 50 km lungime, situată între ultimele înălțimi ale munților Taurus, ramificații ale Caucazului, şi Argaios.

[68] Chammanene, una din cele 10 prefecturi ale Cappadociei, situată în N Cappadociei Mari; vezi mai sus nota 24.

[69] Dasmenda, fortăreață în Chammanene, situată, după descrierea lui Strabon, undeva la extremitatea apuseană a versantului nordic al Kargasekmez Dagh.

[70] Vezi mai sus nota 24.

[71] Este vorba de Antiochos III care, imediat după pacea de la Apameia din 188 î.e.n., a cedat aproape toată Asia Mică romanilor.

[72] Au existat trei regi ai Cappadociei cu numele Ariobarzanes între 95—34 î.e.n.; primul, supranumit Philorhomaios, urmează lui Ariarathes VIII, în 95 î.e.n.; la acesta se referă textul; al doilea, Philopator, îi urmează tatălui său la tron în 52 î.e.n.; al treilea, Eusebes Philorhomaios, în 42 î.e.n.

[7;i] Vezi mai sus nota 12. [7]* In XIV 5, 17.

[75] în 111 î.e.n. Domneşte pînă în 64 î.e.n. Vezi şi Th. Reimach, Mithridate Eupaior, roi de Pont, Paris, 1890.

[76] Azi Amasftreh, oraş al Paflagoniei. pe coasta sudică a Mării Negre. Primul său nume ia fost Sesamos, apoi Amastris, după numele soției lui Crateros.

[77] Azi Eregli, în Bithynia.

[78] Filosof grec din Heracleia Pontului, sec. IV î.e.n., discipol al lui Platon, Speusippos şi Aristotel la Atena. A scris lucrări de filosofic, gramatică şi fizică, azi pierdute.

[79] în 6.6 î.e.n., dar Mithridates mai rezistă pînă în 64 î.e.n. cînd Pompeius organizează (teritoriile cucerite.

[30] De fapt Pompeius şi, după el, Augustus au stabilit Eufratul ca graniță răsăriteană a imperiului. De aici, partea Armeniei de la V de Eufrat devine provincie romană, care aparține jumătate Cappadociei, jumătate Pontului.

[81] Pylaimenes, numele mai multor regi ai Paflagoniei; P. I a domnit prin 131 î.e.n.; P. II (121—81 î.e.n.) a fost alungat de pe tron de Mithridates VII, a fost restabilit de Pompeius, a cedat romanilor regiunea maritimă a țării sale şi le-a lăsat prin testament toată Paflagonia.

[82] Chalkedon sau Chalcedon, azi Kadi-Kioi, oraş al Bithyniei, în Bosforul Thracic, în fața Bizanțului.

[83] Vezi nota 89 la cartea a VII-^a,, voi. II.

[8i] Se referă, probabil, la Callisthenes, FGrHist, 124 F 53 citat de Demetrios din Skepsis, 61 Gaede.

[85] Bithynia se întindea pe coasta Propontidei şi a Pontului Euxin de la Rhyndacos pînă la Heracleia exclusiv, limita ei sudică include Olympul mysian şi rîurile Sanga-rios. Regat din 297 î.e.n., Bithynia a ajuns provincie romană prin moştenire în 74 î.e.n. Ea este cucerită de Mithri-

dates în 73, care o părăsește în anul următor, pâstrînd Heracleia pînă în 70 î.e.n. Regi nu mai existau la aceste date.

[66] Vezi nota 19.

[87] Țărmul Thynias, promontoriu al Thraciei, între Apollomia Sozopol și Cyanee. Vezi si nota 343 la cartea a VII-a, voi. II.

[88] Bebrycii, populație a Bithyniei, numită astfel — se spune — după un legendar rege Bebryx. Informația în acest pasaj provine de la Poseidonios.

[89] Strabon a vorbit despre moesi ca strămoși ai mysilor în VII, 3, 2. Vezi și notele aferente.

[90] Probabil primii coloniști ai regiunii pe care se va în temeia Heracleia au fost milesieni; Heracleia a fost înte meiată de megarieni și beoțieni. Despre mariandyni, popu lație tracă, vezi VII, 3, 2.

[S!] Theopompos, fr. 201 M.I.

[92] Mnoa, denumire a unei categorii de sclavi publici în Creta. Vezi Athenaios 696 a, și K-W Welwei, Un freie im Antiken Kriegsdienst, II, Wiesbaden, 1977, pp. 118—121.

[03] Penești, clasă de hiloți în Thessalia.

[94] Rîul Parthenios, aii Bartin, în Turcia de azi, Izvorăște aproape de Karadjor și se varsă în Marea Neagră.

[95] Tieion, oraș al eauconilor în Bitliynia, patria lui Philetairos, azi ruine importante la gura rîului Billaios (Filyos Ceai), la NE de Eregli; vezi L. Robert, £tudes anaîoliennes, Paris, 1937, p. 266.

[96] In VII, 7, 1 și VIII, 3, 17.

[97] OaMisthenes, fr. 28 M. din Istoria lui Alexandru.

[98] Homer, lliada, II, 855, trad. Murnu, 844.

[99] Neamul eneților, populație a Paflagoniei, așezată în tre Sangarios și Parthenios. O ramură a lor ar fi emi grat, stabilindu-se în regiunea Veneției de azi. Există și o teorie modernă a unei emigrații contrare din Europa spre Asia. In fapt, poate fi vorba și de o omonimie întlmplătoare; veneții Italiei erau indo-europeni.

ioo Kytoron, azi Kidros, oraș ipe coasta Paflagoniei, între Amastris și Promontoriul Carambis (G. Hirschfeld, Aus dem Orient^2, Berlin, 1897, p. 141 și urm.).

[101] Chersonesul menționat aici drept colonie a HeracJeiei a lăsat ruine bogate la V de Sevastopol. Callatis, vezi VII, 6, 1, și nota 342 la cartea a VII-a; pentru Heracleea Pontică, vezi nota 77 la cartea a XII-a.

[102] Tirania în Heracleia începe cu Olearchos, 368 î.e.n. și ține pînă la revolta din 280 î.e.n. cînd se instaurează democrația. Coionia de romani a fost instalată aici în 47 î.e.n.. de către Caesar.

[103] In 38—37 î.e.n. Adiatorix este dăruit de Antonius. Triumful victoriei de la Aetium s-a sărbătorit în 29 î.e.n. Supliciul lui Adiatorix și al fiilor săi este povestit de Stra-

bon la paragraful 35, din care s-a inspirat autorul Epigramei A.P., VII, 638.

[101] Psillis, azi Gok Su (sau Gok Dere) care se varsă în Marca Neagră la Agava. Calpas, azi Dogan Ceai, care se varsă în Marea Neagră la 83 km E de gura Bosforului. Sangarios, azi Sakarya, care izvorăşte în regiunea Cifteler şi se varsă în Marea Neagră la aproximativ 100 km E de Bosfor, fiind menţionat de Homer în Iliada, XVI, 719.

[105] Sangia, probabil pe locul actualului Orta Kioi, ceea ce concordă cu Ptol. Geograf., V, 1, 3. Pessinunt (Pessinus), oraş în Galatia, Asia Mică, pe rîul Sangarios, la tectosagi, celebru prin statuia Kybelei, despre care se spunea că este căzută din cer; identificat cu ruinele de la Ballihisar.

[108] Nicomedeia, sau Nicomedia, azi Izmit sau Isnikmid, oraş Ia Propontida, capitala bithynilor şi capitala provinciei romane Bithynia, întemeiată de Nicomedes I în 264 î.e.n. pe locul vechiului oraş Astaços. In 29 î.e.n., se inaugurează aici un templu al lui Augustus.

[107] Gallos, azi Gok Su, izvorăşte din Olympul mysian <Domanie Dagh) şi se varsă în Sangarios.

W8 Ţhynia, insulă lîngă ţărmul Bithyniei, populată de thracii thyni, azi insula Kefken din faţa capului Pazarbaşi.

[100] Aconitum Anthora sau Doronicum Pardalianches.

[110] Philetairos, fiul macedoneanului Attalos şi al paflagonianei Boa, născut la Tieion (v. nota 95), comandantul fortăreţei Pergam prin 302 î.e.n., guvernator al Pergamului sub Lysimach; el pune mina pe putere în 281 î.e.n. şi domneşte pînă în 263 î.e.n., după care vine nepotul său Eurnenes.

[lll] Callisthenes Olynthios, Fr. 27 M din Istoria lui Ale xandru susţine că rîul Parthenios („Feciorelnic") poartă acest nume, deoarece zeiţa-fecioară, Artemis, obişnuia să vîneze în preajma lui. Corespunde actualului Bartin Su; izvorăşte la Bartin şi se varsă în Marea Neagră.

[112] Iliada, II, 851, trad. Murnu, II 840.

[113] Aigialos, un ţărm al Paflagoniei lung de peste 100 de stadii (18,5 km), între Carambis şi Amastris, avînd şi un sat omonim.

[114] Nu se ştie la care anume se referă aici Strabon. Sînt cel puţin trei gramaticieni cu acest nume: unul din Alexan dria, din epoca elenistică, preocupat de problemele home rice, dată necunoscută; altul din Efes, născut în 325 î.e.n., elevul lui Philotas, primul conducător al Bibliotecii din Alexandria sub Ptolemaios Philadelphul, autorul unui Glo sar homeric; al treilea din Mallos, discipolul lui Crates, sec. II î.e.n., autorul lucrării Ethnicai Lexeis.

[115] Vezi nota 282 la cartea a Xl-a.

[116] Actuala Enetica este Veneţia de azi, it. Venezia. Teorii greşite bazate pe o omonimie întîmplătoare.

[117] Anterior, fiul lui Pliketaon sau al lui Aisyetes. prinț troian, care, după căderea Troiei, a rătăcit cu o ceată pînă în Italia, unde a întemeiat, spune legenda, oraşul Patavium. azi Padova; vezi Homer, Iliada, III, 201.

[118] In V, 1, 4.

[119] Istorii, I, 6, 1.

[120] Pindar, frag. 173—176 Bergk. I. a.

[121] Themiskyra, vezi nota 82, cartea a Xl-a. Amisas, azi ruine pe un platou în peninsula actuală Kara Sainsun (M. Maximova, Anticnîe goroda jugo-wostocnogo Pricernomorija, Moscova—Leningrad 1956, pp. 52—65).

[122] în XII, 3, 26 şi urm.

[123] Vezi notele 76 si 94.

[124] Amastris (Diodor S. XX 109, 7), fiica lui Oxyathres, fratele ultimului Darius, întîi soția lui Crateros (Memnon, FHG III 529) în jurul anului 322 î.e.n., apoi soția lui Dionysios. tiranul Heracleiei Pontice, cu care a avut trei fii: Clearchos, Oxyathres şi Amastris.

[123] Sesamos, Kytoron, Cromne şi Tios, unite prin 300 J.e.n. în Amastris, azi Amastreh, oraş pe coasta NV a Paflagoniei la Pontul Euxin; sînt menționate de Homer, Iliada, II, 853 (Vezi L. Robert, Homere en Paphlagonie, Etudes anatoliennes, Paris, 1937, pp. 262—265. Tios sau Tieion s-a desprins din comunitate probabil la moartea lui Lysimach, în 281 î.e.n.

[128] Ephoros, fr. 85 Mier I.

[127] Buxus sempervirens.

[128] Iliada, I, 855.

[129] Erythine, stînci roşietice şi oraş lîngă actualul Ceaka<raz, în Paflagonia de NV, la țărmul Pontului Euxin. Homer le menționează în Iliada, II, 855.

[130] Numit azi Kerempe Burun, la intrarea Bosforului în Marea Neagră. Menționat de Strabon, II, 5, 22; VII, 4, 3; XI, 2, 14.

[131] Kinolis, azi Ginolu, oraş al Asiei Mici, pe țărmul Pontic, la SV de Sinope. Antikinolis, oraş al Asiei Mici. pe țărmul Pontic, neidentificat, opus precedentului.

132 Orăşel pe coasta Paflagoniei, azi Inebolu, la V de Sinope (Vezi şi Ptolemaios, V. 4, 2; Arrian, Periplul Pon tului Euxin, 14); sub Antonini, aici se află un oracol al lui Asclepios.

[133] Armene, azi Akliman. sat şi port al Sinopei, pe coas ta Paflagoniei la apus de Sinope (Skylax, 89; Xenophon, Anabasis, VI, 1, 15).

[134] Phamakes I, fiul lui Mithridates III, rege al Pon tului (cea. 185—170 î.e.n.), cucereşte Sinope, duce război împotriva lui Eumenes II, Prusias II şi Ariarathes IV, care îl învinsese definitiv, silindu-l să înapoieze teritoriile cu cerite. El a cucerit Sinope în 183 î.e.n.

[135] In VII, 6, 2, Vezi şi J. Dumont, La peche au thon ă Byzance ă l'epoque hellenistique, REA, 78/79, 1976/77, pp. 96—119.

[136] In 70 î.e.n.; vezi şi Plutarh, Lucullus, 18, 2—9.

[137] Billaros, creatorul unui glob pămintesc care se învîrtea în jurul axei saîe, expus în Sinope. Cu ajutorul acestui glob demonstra mişcarea zilnică, de pe bolta cerească şi, datorită anumitor mecanisme, mişcarea planetelor. Vezi D. de Solia Price, Gears from the Greeks, iNew York, 1975.

[138] Sthenis din OUnth, sculptor activ la Atena, sec. IV î.ejn., cunoscut prin statui de divinităţi pe care le-a reali zat. Printre acestea, vestită este statuia eroului Autolycos. Autolycos din Sinope, fiul Iui Deimachos, personaj legendar care a participat la expediţia lui Heracles împotriva ama zoanelor, iar mai tîrziu, în expediţia argonauţilor. Originar din Tricca, el a ajuns în Sinope unde i s-au hărăzit un oracol şi un cult al eroului. {Vezi Plutarh, Lucullus, 23).

[139] în 63 î.e.n. de către Pompei.

[140] Diogenes Cinicul sau din Sinope (404—323 î.e.n.), înte meietorul filosofiei cinice. După unele păreri, Diogenes nu a scris nimic, după alţii, ca Sotion, a scris: Despre virtute, Despre bine, Despre dragoste, Cerşetorul, Tolmaios, Pordalos, Casandros, învăţături, Scrisori etc. (Diogenes Laertios, VI, 20—81).

[141] Timotheos Patrion, citared, a compus nouri pentru chitară; fragmente la Bergk, III, pp. 619—626. In unele edi ţii, Paparion.

[142] Diphilos Comicul, din Sinope, poet al comediei noi, contemporan cu Menandru. A trăit la Atena, unde a ve nit în 340 î.e.n. şi a murit la Smyrna prin 275—270. A compus 100 de piese din care s-au inspirat Plaut şi Terenţiu. Vestită este Synoris.

[143] Baton din Sinope, istoriograf şi retor din a doua jumă tate a sec. II î.e.n. Din citatele făcute de diverşi autori antici, reiese că el a scris şi despre tiranii din Efes, despre tirania lui Hieronymos din Syracuza, despre Thessalia şi Haitmonia, despre poetul Ion, Istorii Attice etc. si Istoria Persiei (F.H.G. p. 347). Vezi şi Diog.Laert. VIII, 89.

[144] Azi Kizil-Irmak, rîu cunoscut al Asiei Mici.

[143] Sinopitis, regiune a Sinopei.

[146] Gazelonitis, regiune a Pontului la E de cursul inferior al Halysului, vecină cu Paflagonia. Localizare nesigură.

[147] Deiotaros, tetrarh al tolistobogilor galaţi şi rege al galaţilor, a scăpat în 87 î.e.n. masacrului pus la cale de Mithridates VI asupra tetrarhilor şi, în anii următori, a sprijinit Roma contra acestuia; în 73 a alungat pe gene ralul pontic Eumachos şi, ca recompensă, Pompei us Magnus 1-a instaurat rege al tolistobogilor şi peste un district pon tic. El şi-a extins domnia asupra întregii Galaţii şi asupra

Armeniei Mici A
războiul cu part* în^ffl P% CiC?? ?i M, Cailpumius în
Pe Pompeius, dar 2A £h i războiul civil- !■* sprijinit
tra lui Pharnak^ J^ ^fTMalos. ^ ajutat ** Caesar con-
elenizat. ^ ''' A munt P«n 40 î.e.n. ca rege barbar
de HalyJ'îfv^si W ™/st oboi". neam galat de dincoace Principal,
Armean de tectosaSU in V Galatiei. Oraşul lor
zeioniti_s[a2]Qirv«îul GS[n]:,, ?rf Principal în regiunea Ga-
^&&^&$S TMTM rîu,lui
«*•■ id- cX±u<t. Pontului, 1a Pontul Euxin

wi TWrT (Samsun .

[152] Ttaeopompos, fr. 202 M. I.
nieni a „Si? t'm "ff? £ flSJ[1],^ COlonişti ate" Paris, 1931, p. ?m p^f, (G"
Glo tz, ff «^e precque, II, alţii, l-au mărit *•" Ke gele cappadoeilor
Timades dar sı
^la^^SSS caS3Sof BT,i în 563 ⁂
Sirabore, XII 3 if ^ 918—920). Vezi şi Pr. Lasserre
dAmisos, Mus. ij-T*' ^e"îovf0ts inădits ' sur l'hîstoire [153] Ami«« a
£f- [35]> I[978]. PP- 215-220.
fost ocupat nu dj ^Xsl^f^ \ 200 ** ^ *-' * fena, Caesar alunga ffifîJ ^ locotenentui său, Mu-tonius îl dăruiestf l r,
Ş pe phaTMakes în 47 î.e.n. Ân-
« 5^e, U5^^fD™ .fiul acestuia. în 48/39 î.e.n. partea central-no™*ă
l P \ f • , fortareaW omonimă, în
•" Vezi nota 38?^ «"Jg^ VT la PontUl Euxm"

[156] Phanaroia cartea a XI-a.
cursul inferior VirSl*' Te e™ne bogată a Pontului, pe
patoria. tisului, avind, ca oraş important, Eu-

[157] Rîul Iris azi T -I
Cappadocia, traversează ve^fp ^f.^'^. «vorăşte din Euxin aproape de
Z^tsZ 1^1 Po ?tului se varsă în Pontul

[108] Comana Portiţa ' mtre Halys * Thermodont.
drept al Irisului, nC?'T* ^ f!, o COlină de Pe malul,
de pe Iris (Vezi G î o * 'F^1 de ** GoTMenek Koprusu
PP. 63-67. Dazinwniti, a7 ^erS^n, StUdia Pont;ica, I, 1903,
mtre Tokat si Turh j, ' Kaz ova, ^P^ Pe leşil Irmak,
Irisului sp^re 'N^d.î?,[1]**[1] Ibora- *B Punctul de cotire a . m SkZZ,
azi &^ mânoasă Dazimonitis
m mja Irisului (^ Ir^kT dta Ak Dagh, ** VarSă

[162] ^SrS' Oai^1?3513, Vezi nota 2" la car*ea a XII-a

Sidene din N Pontul £* f^abaCa, fortăreaţă a regiunii Geographica, n 772
'\ ^i^ de C- Mulier, Strobonw reaţă în E Sidene iJ*L Ka^hkoi sau Kale-
Phabda, fortă-de Kale la Mareaf NSI catā- situată Probabii aproape IW Vezi
nota 282 la cartea a XI-a.

[165] Matematicienii Demetrios, fiul lui Rhatenos, din Amisos sau Sidene, şi Dionysodoros, din Amisos, sînt necunoscuţi. Eutokios, Despre sfera şi cilindrul lui Arhimede, Heib., prezintă soluţia găsită de Dionysodoros din Melos (poate acelaşi) la problema care cere ca un cerc să taie un plan astfel ca segmentele reciproce să stea într-un raport dat (Vitruvius, IX, 9, 1, D). Tyrannion, gramatic şi filolog grec din sec. I î.e.n., născut în Pont, ajuns la Roma ca prizonier şi sclav al lui Lucullus. Eliberat de Murena, al doilea stăpîn al său, el devine prietenul lui Cicero, deoarece era un om foarte învăţat şi cu o bogată bibliotecă. A publicat primul, la Roma, opera lui Aristotel (V. Plutarh, Sulla, 26).

i6e vezi nota 96 la cartea a Xl-a.

[167] vezi nota 77 la cartea a Xl-a.

ies Heracleion, azi Kalti Burnu, la E de Samsun; Iasonion, azi Capul Cam, promontoriu în N Pontului, la Pontul Euxin; Genetes, probabil rîu, neidentificat.

[168] Cotyora, sau Catyoron, azi ruine la Kiraz Liman!, pe coasta nordică a portului Ordu al Pontului.

[170] Ischopolis, oraş al Pontolui, distrus pe vremea lui Artemidoros, izvorul acestei informaţii. După descrierea lui Strabon, poziţia oraşului trebuie să fi fost între Pharnakia şi capul Kara Burnu, la Tirebolu.

[171] Kerasus (Kerasunt), azi poate Kalenima, situat Ia E de gura lui Kalenfcn Dere. Acest Kerasus nu este acelaşi cu cel care a luat numele de Pharnakia, apoi de Giresun, mai cunoscut. Hermonasa, azi Aksaabat, la V de Trabzon.

[172] Vezi nota 24 la cartea a Xl^a.

[173] Zygopolis, oraş al Pontului în apropiere de Colchida, n-ia lăsat ruine, dar locul vizat de Strabon pare a fi în re giunea Surmene de azi, la SE de Trabzon.

»« în XI, 2, 12 şi 15—19.

[175] Tibareni, vezi nota 348 la cartea a Xl-a. Sanni, necu noscuţi. Macronii, cunoscuţi de Hecataios, FGrHist, I F 206, întâlniţi de Xenofon, An., IV, 7, 27 şi urm., la ieşirea din Armenia Mică. Chaldei, nota 183 la această carte.

[176] Appaiţii, numiţi anterior kerkiţi, locuitori în Pont, mai sus de Pharnakia şi Trapezunt, la extremitatea de E a lui Skydises, probabil la gura rîului Ceoruh Nahr.

[177] Vezi nota 81 la cartea a Xl-a.

[178] vezi nota 81 Ia cartea a Xl-a.

[179] Mosynicii erau aşezaţi pe versantul N al munţilor Pontici, între Giresun şi Trapezunt. Mosyne, cuvînt pro babil iranian. Turnurile erau de lemn, înalte de vreo 10 m.

[180] In timpul războiului purtat de Pompeius contra alba nilor şi iberilor din 65 î.eji.

[181] Xenofon, An., IV, 8, 20, vorbeşte de asemenea despre această „miere". Ea provine dinitr-o băutură preparată din azalee şi rododendron ale căror flori sînt toxice (H. J. Forbes, Studies in Ancient Technology, V, Leyde, 1957, pp. 89—91).

[182] Byzeri, barbari „din Munţii Moschici, numiţi şi di-zeri la Stephanos Byz. şi buxeri la Mela, I, 107, neam pontic situat în apropierea colehidienilor, între porturile actuale Findikli şi Hopa, după Ps. Skylax, 82.

[182] Chaldeii pontici, populaţie de pe cursul superior al rîului Lycos (Kelkit), vecini cu rnosynicii şi chalybii; ultimii nu ocupau, în epoca istorică, decît extremitatea occidentală a Munţilor Pontici, dar în vechime aşezările lor cuprindeau văile Lycos şi Boas ca şi Armenia Mică în locurile de exploatare a fierului.

[181] H. J. Forbes, op. cit, VII, Leyde, 1963, p. 131, propune minele de argint exploatate în vechime între actualele Er-gani şi Meden. Fr. Lasserre, Strabon Geographie, XII, Paris, 1981, p. 163, n. 2, propune minele de Ia Giimuşane, la S de Trabzon.

[185] Poseidonios, izvorul acestui pasaj, situează locul de pescuit în cauză în lagunele Maeotidei, dar Aristotel, Isto ria animalelor, VI, 567 b 16, îl indică mai ales la gura Thermodontului. Pescuirea delfinilor s-ia practicat pînă în zilele noastre mai ales la E de Trabzon (vezi K. Devedjan, Peche et pecherie en Turquie, Constantinopol, 1925, p. 244).

[186] Homer, Iliada, II, 856, trad. Murnu, 845—846.

[187] Sinţi, gr. Siv-roi, trib trac din Macedonia. Vezi Thu-cydides, II, 98; sintieni, g'r SEvrieţ, primii locuitori în Lesbos. Vezi Homer, Iliada I, 594; Odiseea, VIII, 294; sai, gr. Sâtoi, Archiloch, fr. 6, 6, Bergk; sapai, gr. Sarcaîot Vezi si Herodot, VII, 110, în regiunea Abderei în Thracia.

[188] Archiloch, fr. 6(51) Bergk II, fr. 13, 1 Lasserre— Bonnard.

188 vezi nota 319 la cartea a Hl-a, voi. I.

IM Brygii sau brigii sau frigii, populaţie tracă; Bryges, Herodot, VI, 45, briges, Herodot, VII, 73; frigii, Euripide, Electra, 457. Aşezările lor din Illyria pînă în Thessalonie. Vezi E. Oberhummer, RE, art. Bryges (1899). .i■

[191] Mysii = maeonii, aşezaţi în regiunea dintre Hermos (Gediz Ceai), Cogamos (Koca Ceai) şi platoul Banaz Ova.

[192] jp$_n$ 45 Gaede, izvorul lui Strabon de aici pînă la fi nele paragrafului 724.

«*> Vezi Iliada, II, 856; V, 39.

[194] Menecrates din Eleea, elevul lui Xenocrates şi autorul lucrărilor „întemeieri" şi „Descrierea Hellespontului".

[185] Alazonii şi callipizii, populaţii scite la Marea Neagră, între Bug E si Tiligul V; vezi si Herodot, IV, 17 si 52.

[196] Hellanicos. fr. 172 M I; Herodot, IV, 17, 1 şi 52; pentru Eudoxos, vezi Fr. Lasserre, Die Fragmente des Eudoxos von Knidos, Berlin, 1966, fr. 345.

[197] Ephoros, fr. 87 M I şi FGrHist, 70 F 144.

[198] Efesul, axi Aia-soluk, oraş ionian vestit, situat pe Caystros la Marea Mediterană, celebru prin măreţul templu al Artemidei. Kyme, cel mai important oraş şi port al Eolidei, Asia Mică, vestigii pe două coline la E de Namrut

Limani (Vezi E. Akurgal, Les fouilles de Phocee et les son-dages de Kume, Anatolia, I, 1956, pp. 11—12). Myrina, oraş şi port al mysienilor în Eolida, vestită prin statuetele de ■teracotă găsite în necropola sa, raprezentînd fete stînd, dan-sînd, cîntînd, băieţi dansatori, Satiri şi Menade; urme pe două coline de la gura Guzalhisarului în Golful Sandarli, la NV de Izmir (vezi G. E. Bean, Aegean Turkey, An Archaeological Guide, Londra, 1961, pp. 106—110, plan p. 109). Amazoana Myrina, vezi Homer, Iliada, II, 814 (fiica lui Teucros şi soţia lui Dardanos). Srnyrna, azi Izmir, oraş colic, apoi ionic, pe coasta apuseană a Asiei Mici, din care se păstrează ruine şi o agora.

[109] Odios, conducătorul alizonilor, din epoca eroică, vezi Homer, Iliada, II, 517; 692, £56 şi Herodot, VI, 127. Alizonii sînt aceiaşi cu halizonii numai că în dialectul ionic (homeric) este frecventă psiloza aspiraţiei iniţiale.

[200] Vezi despre Pallene, VII, fr. 25 şi 27, nota 550, cartea a VH-a, voi. II. Halizonii, populaţie a Bithyniei la Pontul Euxin; numele poartă spirit aspru la Strabon, provenind de la âXţ „mare", „cei ce trăiesc lîttigă mare". La Homer şi în dialectul ionic, în general, e frecventă pierderea aspiraţiei.

[201] Menecrates Elaitul, filosof şi istoriograf din a doua jumătate a secol. IV î.e.n., discipolul lui Xenocrates, urmaşul lui Speusipp (339 î.e.n.) şi predecesorul lui Polemon (315 Le.n.) la conducerea şcolii Eleaţe. A fost în floare pe timpul lui Ptolemaios Lagidul. Din lucrările sale Întemeieri şi Periodos Hellespontiaca nu se păstrează decît fragmente. Pentru locul citat aici, vezi Fr. 3 M II. Hecataios Fr. 202 M II, Xenocrates (vezi nota 348.); vezi FHG II, 342. fr. 3.

[202] Palaiphatos din Abydos este, după notiţa lui Suidas, autorul lucrărilor intitulate Kypriaca, Deliaca, Attica, Arabica (poate Troica) etc. A trăit pe vremea lui Alexandru cel Mare şi a fost elevul lui Aristotel. Pentru locul citat, vezi Fr. 4 M II din lucrarea Lykiaca.

[203] Hecataios, fr. 172 M I sau FGrHist. 1 F 217.

[204] Alazia, oraş dispărut al alazonilor. Aceştia erau aşe zaţi, după Hecataios, în preajma Kyzicului pe Odryses, după Menecrates, mai sus de Myrleia (vezi Iliada, II, 857). Demetrios Skepsios numeşte oraşul şi Alazonia. Strabon, XIII, 1, 45, îi fixează pe Aisepos.

[205] Odryses, rîu al Mysiei, ce curge de la apus de lacul Daskylitis şi se varsă în Rhyndacos (după Hecataios. fr. 202 M = 217 J, identificat cu Kara Dere, care nu se varsă direct în Rhyndacos, ci prin Maketos „Susygyrlu Ceai"): mai sigur este Ulfer Ceai, afluent direct al Rhyndacului.

[206] Cîmpia Mygdoniei, la ţărmul Propontidei, între Manyas Goi şi Eski KJoi.

[207] Daskylitis, azi Manyas Gol, lac al Mysiei,. la SE de Cyzik.

[208] Rhyndacos, azi Koca Su, izvorăşte nu departe de

Kiitahya şi se varsă în Apolyont Golii la SE de Apoîlonia (Apolyont Koi).

[209] Menecrates, fr. 3 M II.

[210] Myrleia, oraş bithynian, schimbat de Prusias în <Apameia, azi ruine lîngă Medanya sau Mutania, lingă Hisarlîk şi Eskikoi.

[211] Alizonii, aceiaşi cu alizonii, populaţie a Bithyniei la Pontul Euxin; vezi Homer, Iliada, II, 856, vezi discuţia la Ephoros, fr. 87 M I. Reducerea geminatei se face uneori la Homer din necesităţi metrice, în sensul că două consoane creează o silabă lungă, iar reducerea uneia scurtează silaba; versul antic se bazează pe alternanţa silabelor lungi şi scurte.

[212] Palaiphotos, fr. 3 M. II.

[213] Zeleia, sau Zela, azi ruine pe malul drept al Iui Ceakiroba Dere, afluent de stingă al Aisopului, oraş vestit prin bătălia dintre Mithridaites Eupator şi Triarius, general al lui Lucullus, în 67 î.e.n., precum şi prin victoria lui Caesar asupra lui Phamakes II. în 47 î.e.n.

[211] Pygela, oraş la 2 km depărtare de gura Caystrului neidentificat, probabil Figela, cu tan templu al Arternidei; vezi şi Xenophon, Hellenica I, 2, 2.

[215] Magnesia de pe Meandru, azi ruine la S de Ortaklar. Priene, azi ruine la 15 km SV de Soke. Pentru următoarea expresie homerică „de departe", vezi Iliada, III, 189.

[21S] Teuthrania, mică regiune în cîmpia Caicului (Bakir Ceai), între golful Elaitic (Sandarli Korfezi) şi regiunea Pergamului. Vezi si Herodot, II, 10.

[217] Iliada, II, 863.

[218] Odiseea, XVIII, 5.

™ Odiseea, XXI, 6.

[220] Temesa Italiei; vezi Strabon, VI, 1, 5 şi nota 57 la cartea a V-a. Homer. Odiseea, I, 184.

[221] Skepsis, azi ruine pe Kurşunlu Tepe, pe malul drept al Scamandrului (Kusfik Menderes); vezi W. Leaf, Scepsis in the Troad, în Anatolian Studies to Sir William Ramsay, Manchester, 1923, pp. 270—272.

[222] Aisepos, azi Gonen Ceai. izvorăşte din colina Colytos a Idei şi se varsă în Propontida, corespunde actualei Satasdere; Neacome, sau Aenea come, azi ipotetică Jeni Koi. localitate a Troadei menţionată şi de Stephanos Bizantinul şi de Piinius, Nat.Hist, II, 96, 97. Argyria, oraş al Troadei cu mine de argint pe braţul drept al Aisepului aproape de Skepsis. Vezi G. Hirschfeld. RE, art. Argyria (1896), semna lează numele Gumiiş Maaden „mine de argint", azi Gurnuşler, pe un afluent de dreapta al Aisepului. Vezi XIII, 1, 45, şi Homer, Iliada, II, 857. Alazonia, regiune populată de halazoni, neam trac, situat la N de Olbia, mai sus de callipizi, pe Bug. Vezi Herodot, IV, 17 si 25.

[223] Hecataios, fr. 202 M I.

[224] Palaiphatos, fr. 4, M II.
[225] In I, 2, 23; VII, 3, 6.
[226] Ajpollodoros, fr. 176 M I.
[227] Vezi notele 215. 686, 694—696 la cartea I, voi. I.
[228] Homer, Iliada, III, 188—189, trad. Murnu III, 187—188.
[223] Maiandrios din Milet, istoriograf grec contemporan cu Callimah sau ceva mai vîrstnic, deci sec IV î.e.n.. menţionat şi de Diogenes Laertios, I, 27, şi de Herodot III, 123—124, care îi consideră din Samos. Pentru locul citat, vezi fr. 9 M II.
[230] p$_{en}$tru aceste nume, vezi Th. Reinach, Noms meconnus, REG, 2, 1889, pp. 267—271 şi L. Robert, Noms indigenes dans l'Asie Mineure greco-romaine, I, Paris, 1963, p. 532.
[231] Phazemonitis, regiune în NV Pontului, între Ak Dagh şi Tavşan Dagh S şi Kacilar Dagh N, numită de Pompeius Neapolitis; Pimolisitis sau Pimolisene, iregiune pe cursul centrai al rîului Halys. Gazelonitis, regiune a Pontului la NV de Phazemonitis. Gazakene, regiune central-vestică a Pontului, cuprinzînd o parte din cursul Irisului şi oraşul Amaseia pînă la Gaziura.
[232] Apollodor, fr. 176 M. I. Versul homeric citat este din Iliada, II, 852.
[233] In XII, 3, 9.
[234] Apolilodoros, fr. 160 M I sau FGr.Hist. 244 F 157 b.
[235] In 1, 2 14/15 şi 19/20, VII, 3, 6—7; VIII, 3, 8.
[238] Apollodoros, fr. 160 M. I., citează pe Homer si XIII, 6, apoi XIII, 5.
[237] Odiseea, XI, 14.
[238] Meles, rîu al Ioniei vecin cu Smyrna, menţionat de Strabon şi în XIV, 1, 37; G. B. Bean, Aegean Turkey. An Archaeological Guide, Londra, 1966, pp. 45—47, preferă, în tre cinci cursuri de apă ce corespund descrierii lui Strabon, actualul Halka Pinar Suyu.
[239] Smyrna, azi Izmir, oraş eolic ionizat, pe coasta de V a Asiei Mici, distrus de Alyattes, cam la 600 î.e.n., re construit la 4 km mai spre N de urmaşii lui Alexandru cel Mare, de Antigonos I şi de Lysimachos. Vestit în perioada romană. Considerat patria lui Homer. De aici, cele două de numiri, Smyrna Veche şi Smyrna Nouă.
[240] Hermos, azi Gediz Neri, rîu al Asiei Mici, izvorăşte din Tmolos (Iliada, III, 866; XX, 385), în Frigia, străbate Lydia, primeşte apele afluenţilor Cogamos, Pactolos şi Hyllos (azi Demirei Ceai) şi se varsă în Marea Egee aproape de Smyrna.
[241] Miletul Cariei, în Iliada, II, 847 si 868; Lesbos, Iliada, II, 129; Tenedos, Iliada, I, 38 etc; Samos, Iliada, II, 634.
[242] Meandrul, menţionat de Homer în Iliada, II, 869.
[243] Homer, Iliada, XII, 20.
[244] Lycieni, locuitori ai Lyciei, regiune a Asiei Mici la S de Caria şi de Pisidia; Homer, Iliada, II, 876; solymi, alt nume pentru lycieni, vezi Homer, Iliada, VI, 189, 204.

[245] Paflagoni, Iliada, II, 851; frigieni, Iliada, II, 861; mysieni, Iliada, II, 858 etc. [2,6] în Iliajla, III, 184.

[247] Fenicieni, în Odiseia, XIII, 372; egipteni, în Odiseea, IV, 83; etiopieni, în IZiada, XXIII, 206 etc.

[248] Cîmpia Aleion, în ' Cilicia, pe coasta de lîngă Mallos, între rîuriîe Pyrarnos şi Saros. Homer, Iliada, V, 201; Herodot, VI, 95; Arinii, gr. ^Irima, populaţie sau regiune şi munte în Cilicia. Vezi Homer, Iliada, II, 783. Hesiod, Theogonia, 301.

[248] In VII, 3, 6.

[250] Hydara, fortăreaţă în E Pontului sau în Armenia Minor, aproape de muntele Paryadres, corespunde probabil cu Patara din Tabla Peutinger sau cu ruinele de lîngă Sepra din Kiepert. Basgoidariza, fortăreaţă în E Pontului sau în Armenia Minor, necunoscută din altă parte, probabil aceeaşi cu Olotoidariza din. Hinerarium Antonii, 215, 13, care poate fi identificată cu ruinele de lîngă Şab-Chana-Hissar; Synoria, aceeaşi cu Synorhium la Ammianus, 16, 7. Toate, indicări propuse de C. Miiller, Strabonis Geographica, Paris, 1853. Indice de nume.

[251] Theophanes din Mytilene, vezi nota 30 la cartea XI. Synoria, fortăreaţă a Armeniei Mici. la hotarul cu Armenia Mare (de unde şi sensul numelui „de la graniţa comuna"), neidentificată, dar numele actualei aşezări Slinuri la V* de Bayburt, situată pe unul din drumurile ce duc din Ar menia în valea Kelkit, sugerează vechea aşezare. Vezi Theophanes, fr. 6 M III.

[252] Vezi nota 81 cartea a Xl-a.

[253] Dasteira. munte în Akilisena, parte a Paryadrului, în apropiere de Eufrat. J. G. C. Anderson, Pompey's Compaign against Mithridates, J.R.S. 12, 1922, p. 92—105, îl identifică cu colina stîncoasă Eski-şehir, la 2 tom E de Nicopolis.

[254] Nicopolis, azi ruine pe locul Yeşilyayla, la E de Susehri; oraşul a fost întemeiat de Pompeius în Armenia Mică, la hotarul cu regatul Pontului, pe Lycos al Pontului, în amintirea victoriei sale repurtate aici asupra lui Mithri dates (65 î.e.n.).

[255] Armenia a fost despărţită în două regiuni din 189 î.e.n. cînd scutură jugul Seleucizilor. Din 75 î.e.n. trece sub stăpînire romană.

[256] Pythodoris Philometor, regină în Pont între 8/7 î.e.n. — 33 e.n. A fost fiica lui Pythodoros din Nysa şi din Tralles, şi a Antoniei, fiica lui Marcus Antonius. Prin 20 î.e.n. se căsătoreşte cu Polemon I, rege al Pontului, iar după moartea acestuia, a doua oară, prin 8 e.n. cu Archelaos, rege al Cappadociei.

[257] Vezi nota 240 la cartea a XlV-a.

[258] Polemon I, fiul retorului Zenon din Laodiceea si rege In Pont, vezi nota 34 cartea a Xl-a.

259 vezi XI, 2, 11; Polemon a murit în 8 î.e.n. Pentru aspurgiani, vezi nota 61 la cartea a Xl-a.

260 Cotys, rege trac la S de Haemus, asasinat în 19 e.n.. de unchiul său Rhescuporis, care domnea peste tracii din nord. Soția lui Cotys si fiica Pythodoridei a fost Antonia Tryphaena.

20i pjui ma; vîrstnic al lui Cotys şi al Antoniei, Rhoimetalkes III; (rămas minor după moartea tatălui său. a fost crescut la Roma. Caligula abia în 38, după moartea lui Strabon, '1-a făcut rege pe tronul tatălui său. între timp puterea este în mâinile lui Rhoimetalkes II, fiul lui Rhescu-poris şi soțul Pythodoridei, sora lui Rhoimetalkes III.

262 Fiii Pythodoridei erau doi: despre cel mai vîrstnic, Polemon, nu se cunoaşte nimic. Zenon, cel mai tînăr, a fost încoronat rege al Armeniei în 18 de către Germanicus si a domnit 16 ani sub numele de Artaxias.

263 Vezi nota 12.

264 Vezi nota 156.

265 Lithros, azi Karaomer Dagh, desprins din vestul Paryadrului. Ophlimos, azi Ak Dagh, munte geamăn cu Lithros, ambii cam la 64 km de Samsun.

266 Eupatoria, oraş întemeiat în 107 î.e.n. de Mithridates Eupator la confluența Irisului {Ieşil Irmak) cu Lycos. (Kelkit), distrus de el în 70 î.e.n. pentru că a deschis por țile lui Lucullus, reclădit din nou de Pampeius în 64 î.e.n. sub numele de Magnopolis. Azi ruine între- cele două rîuri.

267 Cabeira, sau Cabira, azi Nik&ar, oraş al Pontului lîngă muntele Paryadres, numită de Pompeius, Diospolis, iar de Ps'thodoris, Augusta. Vezi Plutarh, Lucullus, 14.

268 vezi Th. Reinach, Mithridates Eupator, roi de Pont, Paris, 1890.

269 „Castel Nou", ruinele numite mai de mult Mahala Kalesi, azi Ahretkdi Hisar, la NV de Cabira.

270 Megalopolitis, regiune central-nordică a Pontului, cu oraşul Megalopolis situat la confluența rîului Lycos cu Iris.

271 Men, zeu de origine frigJană venerat în Asia Mică. In secolele IV—III î.e.n., cultul lui pătrunde în Attica drept zeu al sclavilor. Epitetul lui obişnuit este Tyrannos „Domnul". Confundat adesea cu alți zei, mai ales cu Attis,, nume sub care a pătruns şi în Italia. Men este un zeu al lunei (Men = Lună).

272 Ameria, azi Niksar, sat în Pont, probabil aproape nu de Cabira cum s-a presupus, ci de Pharnakia, unde s-^a găsit o monedă din sec. II î.e.n. cu efigia lui Mân (E. N. Lane, Corpus Monumentorum Religionis Dei Menis II The-Coins and Gems, Leyde, 1975, 1).

273 Vezi nota 158. Comana Gappadociei, vezi nota 291 la cartea a Xl-a.

274 Strabon a vorbit de Dorylaos Tacticianul, strămoşul său, în X, 4, 10.

[275] Moaphernes, unchiul dinspre tată al mamei lui 'Strabon, necunoscut din altă sursă.

[276] Ainiates, bunicul lui Strabon dinspre tată, nume, în tr-un text corupt, reconstituit de E. Pai's, Intorno al tempo ed al luogo in cui Strabone compone la geografia storica, Italia antica, 1922 I, p. 296, 2.

[277] Războiul dintre Mithridates Eupator si Luculius, anii 73—69 î.e.n.

[278] Archelaos a fost şeful armatelor lui Mithridates în cepând de la cucerirea Bithyniei în 88 î.e.n.; în 85 a fost înfrînt de Suíla, cu care a încheiat negocierile de la Delion, prin care ajunge „amicus et socius populi Romani". Fiul său cu acelaşi nume leagă prietenie cu Gabinius în timpul pro-consulatului acestuia din urmă în Syria, 57—54 î.e.n.

[279] Este vorba de Ptolemaios ai XII-lea, Auletes, fiul na tural al lui Ptolemaios Soter II, rege al Egiptului între 80—58 î.e.n., în prima perioadă, recunoscut de romani numai în 59 î.e.n. prin .protecţia lui Pompeius. Egiptenii l-au alungat în 58 pentru nepăsarea lui în treburile publice, lăsînd să e-adă Ciprul în mâinile romanilor; în 55 este re-înscăunat de armatele lui Gabinius, la ordinul lui Pompeius. Domneşte pînă în 51 î.e.n.

[280] Este Berenice IV, care ocupă tronul Egiptului în 58 î.e.n., se căsătoreşte cu fiul lui Archelaos, în iarna 56—55 î.e.n. El moare în primăvara anului 55 î.e.n.

[281] Lycomedes, înrudit cu regii Cappadociei, a fost de semnat pontif în 47 î.e.n. de către Caesar (Caasar, Bell. Alex., 66, 5). Antonius îl înlocuieşte, în 31 î.e.n., cu un oare care Medeios (poate acelaşi cu Cleon din Strabon (Dio Cassius, LI, 2—3). Acesta, murind de boală, are ca ur maş pe Dyteutos, fiul lui Adiatorix (vezi nota 103).

[282] Este vorba de triumful de la Actium sărbătorit în 29 î.e.n.

[283] Acest dicton este foarte cunoscut în gr. Ou -nav-căţ âvSptSţ elţ K6ptv0<5v eS6v'6 irXoîţ şi mai ales în versiunea latină: Non licet omnibus adire Corinthum.

[2S" In XV, 3, 30.

[285] Zelitis, regiune a Pontului, pe cursul superior al Irisului, corespunzând azi regiunii Hotan Ceai, mărginită de Deveci Dagh, poate şi regiunea Cekerek-Su.

[286] Zela, azi Zilleh, în Pont; se afla în vîrful colinei din centrul oraşului era foarte vestit si avea în folosinţă mari latifundii. Vezi K. Abel, RE, Suppl. XIV, art. Zela (1B74).

[287] Oraş fondat de Pompeius în 64 î.e.n., puţind fi iden tificat cu Sebasteia, azi Sivas, restaurată de Augustus între 2 î.e.n. şi 2 e.n,, cînd i s-a schimbat şi numele.

[2SS Regiune a Pontului, cu oraşul Sebasteia, azi Sivas, întinzîndu-se pe malul sting al Halysului. Camisene, regiune pe Halys în Pont. Camisa, azi Kemis, fortăreaţă pe Halys,

la NE de Sivas, fiind una din cele 75 de fortărețe ale lui Mithridates.

[289] Vezi nota 24.

[290] Ateporix, regent galat; vezi W. M. Ramsay, Micrasiana, REG, 6, 1893, pp. 252 şi urm.

[291] Regiunea Caranitis a Pontului, situată la frontiera nordică a Laviansenei. Orașul său principal, Carana, ace lași cu Sebastopolis al lui Augustus, la NV de actualul Sulușaray.

[292] Neapolis, nume dat de Pompeius în timpul războ iului antimithridatie (67—65 î.e.n.) orașului pontic Phaze- mon, situat în partea de NV a țării şi identificat cu ac tualul Merzifon, la SE de Samsun. Regiunea acestui oraș cuprindea o parte din valea rîului Halys şi cea a afluentului acestuia, Amnias (azi Gok Irmak). văile dintre Phazemon şi lacul Stiphane, între dealurile Ak Dagh şi Tavşan la S şi Hacilar Dagh la N.

[293] Lacul Stiphane, azi Ladik Golii, in regiunea Phaze- monitis, în NV Pontului, între Kizil Irmak şi Ieişil Irmak de azi.

[294] Ikizari, fortăreață a lui Mithridates, azi ruine pe faleza Ladek, ce se înalță la S de lacul Ladek Golii.

[295] Sagylion, fortăreață în NV Pontului, la N de Amisos, identificată mai întîi cu ruinele de pe Tavşan Dagh, apoi mai sigur cu cele de pe Kale Tepe, la 20 km NE de Mer zifon.

[298] J. A. R. Munro, On Strabonis XII 3, 38, Class. Rev., 14, 1900, p. 442 şi urm., consideră că este vorba de Arsakes, fiul lui Pharnakes .şi fratele mezin al lui Darius, acela căruia Antonius i-a dăruit regatul Pontului în 39 î.e.n.

[297] Lycomedes n‹a fost rege, ci pontif de Comana, între 47—31 î.e.n.

[298] Este vorba fie de dinaşti pafiagoni, fie de regii ga lați Castor, apoi Deiotaros Philadelphul.

[299] Amasia, azi Amassya, oraş în Pont, la poalele mun telui Djanik, pe Ieşil Irmak (Iris), reşedință regală a regi lor pontici, patria lui Strabon. Cf. şi Studiu introductiv, voi. I. p. 12, precum si A. Gabriel, En Turquie[2], Paris, 1953, nr. 167, p. 171 şi 172.

[300] O cîmpie de 35 km lungime, formată de valea Salhan.

[301] Diacopene, regiune vestică a Pontului, între Halys şi Ophlimos, udată de Salhan şi de afluenții săi.

[302] Pimolisene, regiune a Pontului pe Halys, la confluența acestuia cu Devrez-Ceai, pînă la Osmancik şi la Inebol-Dagh.

[303] Babanomon, regiune muntoasă în V Amasiei Pontului, între Ceorum, pe cursul Delis-Ceai la N, -muntele Kirk Delim la V. Ximene, regiunea Pontului pe malul drept al Halysului şi a confluentului său Delis pînă în părțile mun telui Kirk belim.

3oi Neam galat așezat la E şi „dincolo" de Halys (Kizil Irmak), în vecinătatea Pontului şi a Cappadociei.

305 p$_{r0}$5$_{a}$bii de la Sarek Hamiş la SV ide Ceorum. Nu mele Halys dedus de la gr. hals „sare" este incorect, de oarece nu este euvînt grecesc.

306 Al provinciei romane Galatia. Regii vizați aici sînt probabil Darius, nepotul lui Mithridates (40—37 î.e.n.). Polemon (37—8 î.e.n.), Pythadoris. Augustus alipește regiunea Amasiei provinciei romane în 3/2 î.e.n.

307 Olgassys, azi Ilgaz Daglari, cu vîrful Ilgaz Dagh de 2 565 m înălțime, munte pontic inclus în Paflagonia, ves tit pentru templele sale.

308 Blaene şi Domanitis, regiuni ale Paflagoniei la poa lele muntelui Olgassys (Ugaz-Daglari), la V de Kastamonu, pe Gok Inmak.

309 Rîul Amnias, azi Gok Irmak, rîu al Paflagoniei, afluent vestic al rîului Kizil Irmak.

310 Este vorba de Nicomedes IV, fiul lui Nicomedes III, rege al Bithyniei (95—75 î.e.n.), învins de Eupator în 38 î.e.n. prin generalii săi, Archelaos şi Neoptoiemos.

311 Pompeiopolis, azi TaşbSprii, pe țărmul drept al rîu lui Gok Irmak, la SV de Sinope. Declarat oraş de Pompei în 65/4 î.e.n.

312 Pimolisa, fortăreață pontică pe malul drept al rîului Halys, la hotarul Pontului cu Paflagonia. Vezi şi I. G. C. Anderson, Studia Pontica I, 100—104.

313 Informația provine probabil de la Theophanes prin Poseidonios.

311 înainte de Mithridates Eupator, Paflagonia era cîr-muită de o dinastie ai cărei ultimi regi se numeau Pylai-menes. în 6/5 î.e.n. Paflagonia este inclusă de romani în noua provincie Galatia.

315 Azi valea Alaldagh-Ceai, prin care duce drumul de la Ankara la Izmit prin Beypazari.

310 Pe Alaldagh-Ceai şi pe valea Gimir-Ceai, afluent de dreapta al rîului Sakarya. Gezatorix, prinț galat independent, anterior dinastiei regilor Pylaimenes.

317 Regiune de la izvoarele Ulu-Ceai-ului, la poalele nor dice ale muntelui Benti. Sanisene la S de precedenta, pe /alea Ulu-Ceai, avînd oa punct central localitatea Bayinder. Potamia la V de valea Devrez-Ceai, nu departe de Ieni-■ceagh. Toate în Paflagonia.

318 Kimiatene, valea Devrez Ceai, de la Kurşunlu pînă la confluența acestuia cu Kizil Irmak. Kimiata, fortăreață în Kimiatene, la SV de Sendare, în valea Devrez-Ceai. Vezi R. Leonhard, Paphlagonia. Reisen und Forschungen im nordlichen Kleinnasien, Berlin, 1915, p. 348.

319 Mithridates Ktistes „întemeietorul" regatului Pontului şi rege între 281—266 î.e.n. transferă capitala la Amaseia.

320 Vezi nota 147 la cartea a XII-a.

321 Primul rege al Paflagoniei cunoscut în istorie, sec. II î.e.n. cu reşedința la Gangra, oraş al Paflagoniei, azi Ciankiri, la NE de Ankara.

[322] Fr. 329 (pentru Paflagonia), fr. 335 (pentru Ascania) Lasserre.

[323] Azi îznik, la 75 km SE de Istambul.

[324] Adică Bosforul Thracic, azi Bosfor.

[325] Chrysopolis, azi porțiunea nordică a localității Uskii-dar, sat al Bithyniei.

[326] închinat celor 12 zei, azi ruine pe țărmul asiatic al Bosforului la N de fortăreața Ioros Kalesi, la 20 km NE de Coasta de aur.

[327] Azaritia, izvor în apropiere de Chalkedon; vezi Eu-doxos, fr. 331 Lasserre.

[328] Azi Golful Izmit, la 50 km SE de Istanbul.

[329] Azi Izmit.

[330] Nicomedes I, fiul lui Zipoites, a domnit între anii 280—250 î.e.n. A fundat Ndcomedia în 264/3 î.e.n. Numele-său l-au mai purtat Nicomedes II, fiul și nepotul acestuia; ultimul a închinat regatul romanilor în 74 î.e.n.

[331] Pe locul actualului Iuvadjik, la 9 km SE de Izmit. Astaeos a fost transferat în Nicomedia, vezi W. Ruge, RE art. Astakos 2 (1896).

[332] Strămoșul lui Zipoites, suveran al Bithyniei, restau rează orașul Astaeos în 405 î.e.n., fundat de megarieni în-712/1 î.e.n., colonizat de atenieni în 435/4 î.e.n.

[333] prusiada (Prusias), azi Gemlik, la SE de Istanbul.

[334] Philippog, V, rege al Macedoniei (221—179 î.e.n.), a fă cut ' expansiuni în E în 203—202 î.e.n., perioadă în care se înscriu acțiunile lui în vederea cișt igării hegemoniei în Marea Egee de la Ptolemei.

[335] Este vorba de Prusias I, fiul lui Zeilas, rege al Bithyniei (ce. 230—182 î.e.n.); a luptat contra lui Attalos, regele Pergamului, și contra Bizanțului, a respins pe galații care inau invadat țara și a murit la asediul Heraeleei Pontice.

[336] Myrleia, vezi nota 210.

[337] p_{rusa_az}i Bursa, cartierul Hisar. Vezi F. K. Dorner, RE, art. Prusa ad Olympum (1957).

[338] Hannibal, refugiat la Prusias I, comandă flota bi-thyniană între 188—183 î.e.n., cînd se sinucide spre a na fi predat romanilor de către protectorul său.

[339] arganthonion, înălțimile dintre golfurile Izmit și Gemlik, formând o peninsulă ce culmnează prin Șamanii Dagh. Vestit prin mitul lui Hylas. Vezi Apollonios din Rhodos,. I, 1176.

Hylas, tovarășul lui Heracles, celebru prin frumusețea lui; s-a înecat pe cînd lua apă dintr-un rîu; după poeți, a murit răpit de nimfe. Vezi Hellanicos, FGr.Hist.,, 4F 131b (prima atestare a legendei); Apollonios, I, 1207— 1357; Theocrit, Idila 13.

[341] Kios, oraș al Mysiei contopit cu Prusa; vezi și Hero-dot V, 122. Aristotel, Fr. 514 Rose, afirmă că acest oraș a fost întemeiat de mysieni, carieni, milesieni.

[342] Apameia Kibotos, azi Dinar, la izvoarele rîului Marsyas, vezi G. Hirschfeld, Kelainai Apameia Kibotos, Abh. d. kgl. Akad. d. Wissenschaften zu Berlin, Phil-hist Klasse, 1875, 1—26.

[343] Olympul Mysiei, azi Ulu-Dagh, care domină la SE oraşul Bursa, precum şi Ulu-Dagh Tepeleri din continuarea primului.

[344] Textul este corupt: Prusias I, rege al Bithyniei cea. 230—182 î.e.n.. n-a putut să se lupte cu Croesus, regele Lydiei, din sec. VI î.e.n. Nu se poate imagina nioi un Prusias din sec VI î.e.n., deoarece Prusa, după mărturia lui Plinius, Nat.Hist., V, 148, a fost întemeiată de Hanmibal între 188—183 î.e.n. In consecinţă, în acest loc este o la cună în text.

[345] Dolionii din jur de Cyzie, populaţie nordică a Mysiei, pe coasta sudică a Propontidei, pînă la Aisop la V, pînă la lacul Daskylitis în E. Menţionaţi si de Apollonios din Rhodos, I, 947; 952, 1018 etc.

[346] CPG, II, 130, 226 730.

[347] Vezi nota 222.

[348] Lacul Ascania, azi Iznik, la 75 km SE de Istanbul. Regiunea omoniină, împrejurimile Iacului.

[349] Iliada, II, 862, trad. Murnu, II, 851.

[350] Iliada, XIII, 792, trad. Murnu, XIII, 770.

[351] Denumire poetică dată văilor şi colinelor mărginite de Soamandru în S, Aisop E, Porpontida N, Hellespont V, corespunzând parţial Troadei. Numele provine de la ora şul Dardanos, azi ruini pe Mal Tepe, la 18 km NE de Troia.

[352] Homer, Iliada, II, 824, trad. Murnu 813—814. Panda-ros, erou lycian adorat de Pinara şi Zeleia.

[353] Adrasteia, cîmpie lîngă Hellespont, pe Granicos (Ko-cabaş Ceai) şi pe Rhesos (Koca Dere); avea un oracol al lui Apollon Actaios şi al Artemidei. Templul a fost distrus, iar din piatra lui s-a construit un altar mare aproape de Parion fVezi Strabon, XIII, 1, 13). Tereia, azi înălţimea lali Dagh, la 9 km SE de Lapseki. Pitya, oraş al Troadei supus Zeiei, pe locul actualului Şahmelek Liman, la 60 km V de i3tmul peninsulei Cyzic.

[354] „Actuala Kyzikena", sau Cyzirena, cîmpie de lîngă Priapos, azi Karabigha, oraş situat la 2,5 km NV de gura rîului Granicos. Vezi Thucydides, VIII, 107.

[333] Bithynion, azi ruine epigrafice la Bolu, la E de Izmit (Plin., Nat.Hist., V, 149). Mai tîrziu, sub Claudius, el îşi schimbă numele în Claudiopolis.

[356] Salon, cîmpia de mică întindere din jur de Bolu, şi azi cu păşuni bune.

[357] Nicaia, (Nicaea),azi Iznik, oraş al Bithyniei numit mai întîi Antigoneia de către Antigonos, întemeietorul ei. A fost dezvoltat apoi de Lysimachos II, care i-a schimbat nu mele în Nicaia după al soţiei sale, în 300 î.e.n. Vestit prin sinodul ţinut aici în 325 e.n. In Nicaia s-au născut Hippar-

chos.şi Cassius Dio. Vezi A. M. Schneider şi W. Karnaţpp, Die^ Sladtmauer von Iznik, Istanbuler Forscriungen, 9, 1938.

[358] Antigonos, zis Cyclopul, unul din diadohi, obţine Piamphyliia, Lycia, Frigia de sus, apoi cucereşte Paflagonia de la Eumenes, şi Cappadocia; punînd stăpânire pe toată Asia Mică, se declară rege ai Asiei, în 307 î.e.n. Este biruit şi ucis în bătălia de la Ipsos, în 301 î.e.n. de Lysirnachos, Seleueos şi Cassandros.

[359] Otroia, orăşel al Bithyniei, azi probabil Jenişehir sau în împrejurimi. Otreus, eroul eponim, este regele frigieni-lor,, aliat al lui Priam, (Iliada, III, 186).

[380] Skylax din Caryanda în Caria, navigator şi geograf trimis de Darius I, în 519/516 î.e.n., să exploreze coastele Oceanului Indian. Herodot, IV, 44, descrie drumul parcurs de el atunci. A scris un „Periplu al Mării Interioare şi Exterioare", pierdut. Fr. 7 M IV la Dionysios din Chalkis si FGr.Hist. 709 F 11.

[361] Este Dionysios din Chalkis, sec. I î.e.n., probabil ace laşi cu autorul unui Anaplus al Bosforului Thracic, în care face o -minuţioasă descriere a Bosforului într-un stil reto ric aticizant, dovedindu^se un istoriograf si mitolog pedant. Pentru locul citat, FHG, IV 395, Dionysios din Chalkis, fr. 7 M IV.

[362] Euphorion, învăţat şi poet din sec. III î.e.n., din Chal kis al Eubeei. A studiat Ia Atena. Sub Antioch III cel Mare, a fost bibliotecar la biblioteca din Antiochia de pe Orontes. A murit la Apameia. Din lucrările iui s-au păstrat cîteva fragmente şi titluri ca Hesiod, Mopsopia, Chiliades, etc. Pentru locul citat, fr. 105 Cuenea {= fr. 85 Scheid-weiler).

[363] Ascanios de fapt lac maritim, legat de golful Kianos (vezi şi Plinius, V. 144), azi Giâldere, în apusul Asiei Mici.

[364] Alexandros Etolianul din Pleuron, fiul lui Satyros şi al Stratocleiei, gramatic şi poet grec, autor de tragedii, fiind considerat unul din cei 7 tragici ai Pleiadei. A fost contemporan cu Antigonos Gonatas la curtea căruia a trăit. A fost în plinătatea creaţiei pe la 280/276 î.e.n. Pentru fragmentul citat, vezi Fr. 6 Powel {= fr. 4 Diehl).

[365] Xenocrates din Chalkedon, elevul lui Platon şi suc cesorul lui Speusippos la conducerea Academiei (339/8—315/4 î.e.n.). Lui i se atribuie lucrările Despre întemeierea oraşelor pelasgice şi Despre înconjurul Helespontului, azi pierdute. Vezi şi R. Heinze, Xenocrates, Leipzig, 1892.

[366] Originar din Chalkedon, a fost elevul lui Euolid din Megara şi a fundat secta dailecticienilor în prima jumătate a sec. IV. î.e.n. Vezi K. Doring, Dîe Megariker, Amsterdam, 1972, p. 14 şi 99 şi urm.

[367] Vezi Studiul introductiv, voi I, ,p. 111 şi urm. Este considerat inventatorul trigonometriei.

[368] Matematician şi astronom din Bithynia (vezi Stemplinger, Strabons Utterarhistorische Notizen, Munchen,

1894, p. 13), .contemporan cu Hipparchos (a doua jumătate a secol. II î.e.n. sau ia începutul sec. I). După Suida, acesta a scris Sphairica, 3 cărţi, Despre zile şi nopţi, 2 cărţi, Comentariu la principiul lui Archimede, astrologie, economie etc. Nu e identic cu Theodosius din Tripolis, confundat cu matematicianul, de Diogenes Laertios. Fiii săi, necunoscuţi.

[369] Cleochares, retor din Myrleia citat şi de Diogenes Laertios, IV, 41, ca prieten, deci, si contemporan al lui Arkesilaos (316—240 î.e.n.).

[370] Asclepiades, secolul I î.e.n., prieten al lui Crassus, menţionat şi de Cicero, De oratore, I, 62. Vezi si Galenus, XIV, 683. întîi a fost profesor de retorică la Roma, apoi istoriograf la curtea lui Mithridates Eupator, (vezi Pliniu®, Nat. Hist. VII, 124; XXV, 6). In filosofic, el se apropie de epicureici. Pentru problemele legate de medicină, de văzut fragmentele păstrate la Chr. G. Gumpert. Asclepiadis Bithynii fragmenta. Weimar, 1794; G. M. Raynaud, De Asclepiade Bithyno medico ac philosopho, Paris, 1862; H. von Vilas, Asklepiades von Bithynien, Viena, 1903.

[371] Tectosagii, populaţie galată de dincoace de Halys, ocupînd centrul Galatiei, avînd capitala Ankyna. Se învecinau la S cu frigienii. Tolistobogii, vezi nota 148. Trocmii, nota 304.

[372] Dominaţie politică ce reunea trei tetrarhii, Galatia este imenţiohată întîi în tratatul de pace din 179 î.eJi. din tre Eumenes II şi Pharnakes I, {Polyb, XXIV. 15, 6). Ter menul latin Gallograecia pentru aceeaşi regiune apare întîi la Cicero, Har. resp. 28. Vezi şi nota 5.

[373] Cu prilejul invaziei lor din Europa în Asia, în 279 î.e.n. prin Macedonia, Bosfor în Bithynia.

37i Drynemeton sau Drynemetos, adică „Stejerişul"; locul de întrunire al tetrarchilor galaţi, azi probabil Kulu Koi, la 90 km SE de Ankara.

[375] Evenimentele menţionate în acest paragraf se da tează astfel: trecerea primilor galaţi din Thracia în Bithynia în 278; organizarea celor 12 tetrarhii şi consiliul de la Drynemeton, anterioare reducerii la 3 tetrarhii, oficializată de Pompeius în 64/3; Deiotaros ajunge rege al tolistobogilor în 63 şi al troemilor în 52, al teetosagilor în 44, prin înlăturarea lui Castor; urcarea .pe tron a lui Amyntas, care urmează în 36 lui Castor, nepotul lui Deiotaros şi rege din 40; regruparea într-o singură provincie în 25 la moartea iui Amyntas. Toate datele î.e.n.

[376] Azi probabil ruinele de la V de Biiyuk Nefeskoi (K. Bittel, Kleinasiatische Studien, Istanbuler Mitt., 5. 1942, pp. 6—38.

[377] Identică cu Euagina, fortăreaţa lui Mithridates a fost localizată în regiunea Kerelîk (Kiepert), la Kerkenes Kale {I. G. C. Anderson, Studia Pontica I, 25—29), despărţită în 63 î.e.n. de Pont.

[375] Sau Brogitaros, ginerele lui Deiotaros, tetrah al trocmilor, înlăturat de socrul său în 52 î.e.n.

[379] Sau Posdăla sau Posdanala, fortăreață în care s-au întilnit Pompei și Lucullus (Plut., Vita Pomp., 31 și Vita Lucull., 36) în primăvara anului 66 î.e.n., undeva în apropiere de Saniana (Koipru Koi, SE de Ankara), poziție in certă, nume corupt se pare.

[380] Pessinunt, (Pessinus), oraș galat lîngă actualul Ballihisar, centru al cultului zeiței Kybele. Vezi K. Bittel, Beobachtungen in Pessinus, Arch. Anz. 1967, pp. 142—150. Orcaorcoi, localitate oe trebuie căutată în valea Gokpinar, afluent al râului Sakarya, între Ak Dagh și lacul Ak Golii.

[381] Ankyra, (Ancyra), azi Ankara. Aici mai dăinuie rui nele unui templu de-al lui Augustus cu o inscripție gravată pe 6 coloane numită „Monumentul de la Ankyra" sau „Tes tamentul împăratului Augustus" (Res gestae Divi Augusti). Vezi și Pausanias, I, 4, 5.

[332] Azi Karalar, la NV de Ankara, în apropierea mormîn-tului princiar al lui Deiotaros. Vezi R. O. Arik și J. Coupry, Les tumuli de Karalar, Rev. arch., ser, VI, v. V, 2, 1935, pp. 135—151 și S. Mitchell, Blucium and Peiuni, the Galatian Forts of King Deiotarus, Anatolian Studies 24, 1974, pp. 61—66. Peion, azi ruine la Tabanlioglu Kale, la NE de Ankara.

[383] Confundată de greci cu Kybele, Agdistis este o zeiță necunoscută pînă astăzi. Concepută ca o divinitate andro gină, devenită feminină după pierderea sexului masculin; cultul ei vestit la Dindymon și Pessinus.

[384] După Asclepios cinstit în Epidauros din Laoonia, Pelopones, unde avea un cult deosebit. (Vezi Arnobius, III, 21; Cicero, De natura deorum, III, 83).

[385] Azi Gunyuzu Dagh, la NE de Pessinus. Pentru rui nele sanctuarului zeiței Agdistis, vezi P. Lambrechts, Les fouilles de Pessinonte: le temple, L'Ant. Class., 41, 1972, pp. 156—15.9.

[386] Azi colinele lui Djebel Sultan.

[387] Azi Sakarya, în Bithynia, se varsă în Marea Neagră.

[335] Este vorba despre Midas I, considerat fondatorul orașului Gordion, atribuit și lui Gordios I. Primul Midas istoric este Midas II (742—696/5 le.n.). Vezi E. Akurgal, Frygische Kunst, Ankara, 1955, pp. 123—125, și Die Kunst Anatoliens von Homer bis Alexander, Berlin, 1961, pp. 70—71.

[389] Gordion, mai tîrziu Iuliopolis, oraș în Frigia Mică, așezat pe colinele numite azi Iassi Hoyuk și Kiiciiik Hoyiik, pe țărmul drept al Sakaryei, SV de Ankara. Gorbeus este căutat în vestigiile de la Kilis Bunar la 30 km S de Ankara, la Beynam, 1 km mai la NE, și la Ceakal Koi, la 6 km N de Beynam.

[390] Deoarece Castor și-a calomniat socrul față de autoritățile romane, s-a iscat un proces (45 î.e.n.) în care Cicero

a fost apărătorul lui Deiotaros. Răzbunarea prin cele două omoruri s-a întîmplat după moartea lui Caesar (Vezi F. Stahelin, Die KIeinasiatischen Galater, Leipzig, 1907, p. 95).

[391] Corespunde probabil actualului lac Tuz sau Sărat, la 100 km SE de Ankara,

[392] Locuitorii Morimenei, în Cappadoeia, pe ţărmul apu sean al Halysului, de la Nevşehir la Paşa Dagh, 80 km SE de Ankara.

[393] Care urmează Ini Castor în 36 î.e.n. şi primeşte de ia Antonius Lycaonia,

33i Neidentificat. Hierocles, S'jnecd, 697, îl fixează în apropiere de Pessinunt, Strabon 11 atribuie Lyoaoniei.

[393] Identificată cu Iaglifoaiat, la 55 km NE de Konya, şi cu Su Bermess (nume ce înseamnă „aici nu se găseşte deloc apă"). Vezi A. Forbiger, Handbuch der alten Geographie, II, p. 318, nota 8. Un studiu al acestui toponim ca şi al Kizwatnei oferă G. Neumann, Sowatra und Kizwatna, Die Spraehe, Viena, IV, 1958, pp. 111—114.

[396] Vezi nota 48.

[397] Caralis, azi Kiraili sau Kereli Gol sau Bei Sehr Gol, Trogitis, azi Seidisehri sau Soghla.

[398] Azi Konya. Vezi W. M. Calder, Inscription D Iconium, Rev.phil. NS, 36, 1912, pp. 48—77.

[399] Poiemon I, rege în Pont din 38/7 î.e.n. şi stăpîn, prin voinţa lui Antonius, pe Lycaonia paroreata şi poate pe coasta Caliciei Tracbeia,.

[400] Indicaţia lui Strabon duce la actualul Ak Han, la 120 km NE de Konya, unde însă pînă în prezent nu s-au găsit vestigii.

[401] Depresiunea actualului lac Sugla şi dealurile din jur.

[402] Isaura veche, azi puţine ruine pe colina Zengibar Kalesi la 10 km E de Bozkir (Fr. Winter, Greek Fortifications, Toronto 1971, p. 201). Isaura fortificată, sau Nouă, azi ruine numeroase găsite la Dorla, la 32 km NE de ve chea Isaura (A. M. Ramsay, Early Cristian Art of Isaura Nova, JHS 24, 1904, pp. 260—292 şi W. M. Ramsay, Topography and Epigraphy of Nova Isaura, JHS, 25, 1905, pp. 113—180).

[403] Proconsul al Ciliciei între 78—75 î.e.n., învingător, in această perioadă, a piraţilor şi a isaurilor. Publius Servilius Vatia Isauricus moare la Roma în septembrie 44 î.e.n.

[404] Vezi nota 26.

[405] Şef de tîlhari isaurieni, a primit, în 63 î.e.n., de la Pompei Laranda şi Derbe. După Actium, Augustus acordă şi aceste oraşe lui Amyntas, cape le ia prin luptă de la An tipa tr os.

[406] Azi Karaman, la 98 km SE de Konya.

[407] Mică populaţie aşezată pe o ramificaţie a munţilor Taurus de pe malurile lacurilor Beyşehir (Coralis) şi Sugla (Trogilis) şi, în continuare, de la ultimul spre S şi SE vreo 30 km.

[408] Azi ruine întinse pe 7 coline la 2 fcm NE de Ialvaci, în apropierea drumului de la Konya la Isparta.

[409] Sau Apolloniada, azi UUaborlu, între izvoarele Meandrului şi lacul Egridir.

[410] Azi Dinar, la 84 km SV de Afyon.

[411] Azi ruine pe o colină cu platou şi faleze mai sus de oraşul actual Cerniik Girmes, la 48 km SV de malul sudic al lacului Egridir. (Vezi şi Ptolemaios, V, 5, 7). Transformat în anul 6 î.e.n. în Colonia Iulia Augusta Felix Cremnensium (CIL III nr. 6873).

[412] Identificat de Atlasul Kiepart cu Asar koi, la 12 km de Sagalassos. Maj probabil, vestigiile de la Marnak, la 4,5 km V de această localitate, consideră R. Baladie.

[413] Sau Selgessos, azi Aglasun, la 38 km E de malul su dic al lacului Burdur.

[4,4] In 25 î.e.n.

[413] Sulpicius Quirinus, consul în 12 î.e.n., i-a supus pe homonadei în 4—3 î.e.n.

[416] Peisajul descris se potriveşte împrejurimilor lacu lui Suda, vezi W. M. Ramsay, Studies in the Roman Galatia, II, The Homanadeis and the Homanadensian War, JRS, 7, 1917, p. 247 şi urm. Aşezaţi mai sus de litoralul pamfilian între masivul Bey Daglari pînă la homonadei inclusiv.

[417] Side pamfilian, azi ruine pe promontoriul numit azi Selimye, la 61 km SE de Antalya. Vezi A. M. Manşei, Die Rumenien Side, Berlin, 1963. Aspendos, oraş al Pamjphyliei pe braţul drept al rîului Eurymedon (Kopru-Su) azi ruine importante la Belkis.

[418] Catennii, locuitori ai Pisidiei, vecini cu homonadeii, situaţi probabil între rîurile Eurymedon şi Kestros, avînd ca punct central actuala; Godene.

[419] Milyas, regiune pisidiană Ia S de drumul ce ducea de la Termessos la Isinda. Vezi şi G. E. Bean, Notes and Inscriptions from Pisidia II, Anatolian Studies, 10, 1960, pp. 76—80. Oraşul omonim, âjsi Melli.

[420] Fr. 119 Stiehle.

[421] Selas, azi ruine pe trei coline la NV de Zerk (Sirk, Seriik), nu departe de «malul drept al Koprii Ceai, Sagalassos, nota 413. Petnelissos, azi Kizilli, la 5 km V de Kozan. Adada, azi ruine bogate la Karabavli la S de la cul Egridir. Tymbriada, azi ruine pe colina Imrohor, la 20 km S de lacul Egridir. Cremna, nota 411, Prtyassos, poate aceeaşi cu Tityassos, situată undeva între lacurile Egridir şi Beyşehir Gâlu. Amblada, poziţie aproximativă la 17 km S de Beyşehir. Anăbura, azi Enevre, la 12 km SV de Kara Agaei Isinda, azi ruine la baza colinelor ce domină satul Kişla, la 48 km NV de Antalya. Aarassos, azi numeroase ruine pe două mici coline la N de satul Iurukbedeinlisi, la 37,5 km NV de Antalya. Tarbassos, neidentificat, menţio-

natoalT L v H ^ T ermessos> «i ruine pe o platformă naturala la V de Gulluk Dagh, la 24 km NV de Antalva.
Ueni-sV%Z l81 ?e colina Davas Kale la 44 km SV 'de seTemJ £
Roberl, La Carie U> Le Plate™ de Tabai et ,£ * ons> Paris< 1954, PP- 80—152
424 p1 Paragrafele precedente.
I fiV q^et ^^P. din ^^Puri'ie eroice, vezi Homer, lliada, relatata i £ r S, 746
etc„ o legeîndă dta «ciul homeric, înSi? Melampodia, prezintă pe Calchas în concurs de rare la r? «\Mopsos şi, biruit de acesta, moare de supă-am GlafTQ°£ Vezi L L6ffler, We Melampodie, Meisenheim
425 4 ' 63, pp, 46 ~51- Vezi si XIV, 1, 27 si 4 3
bust din presupune că este vorba de styrax officinalis, ar-
trunchi Care &eXtrage Şi aZi smirnă Printr-o incizi* în
"7 £? ^I^™- Plinius, Nat. Hist, XXI, 41 si urm.
428 T t P Su; Kestros> azi Ak Su.
Dlă-tit „r» ^ le f- Selge- biruită de Attalos I are de
luiSiiIU f? n Ut In 92 î an ea face numeroase concesii « Mv^
o, incOrp0rată Gala tiei sub Augustus.
Olympul mys?in mpene, ^^ '* NE a MySiei, la N de 2 Fr. 131 stiehle.
darii Korfeă kir„Ceai, „„ CCS?VarSa !n NE Golfului Cean„
BergaîS P^?a™?% teritoriu din jurul Pergamului, azi ^ergama
conţinind Cîmpia Caicului. 2 în XII, 4, 4; în X, 3, 22.
nesiatManU 33 D^ la NE de Izmir * la S d « **ag-
da| SSi,Tr^dK·£Snr ului Elaitic, azi C—
mysienno*raS ^ rf *fP fto£; «ui său, sînt regi legendari ai Ver^unS Jf.r
Jam los. Pe l°PS « Niobe reprezintă Frigia. T^o1da a P„„a 3 legendei care a tr «™t
din Grecia în femeilor t Trt ^™oscuta P™ Rseudo-Hesiod, C^aZoguZ lemeuor,
iT_ 165 Merkelbach-West. 437 în XII, 4, 4.
vechi UnZ"'J^daJ-n\8e4, X< 431> Puitori ai Maeoniei,

£**£ âfiSâri*numai vaiea superioară a Her-

toriogrS11^-860-/1^ len- unul din cei ™ai vechi fc-rilr^f0^1*** Lydiaca, în 4 cărţi, din care t™e geoWaZa-drClt fragmente, interesante prin observaţi
Iv^F^l^a^ i?"*™ lCCUl Citat, veZi fr- 4
«« iS, no ta 201- Pentru locul citat, vezi fr. 2 M II.
uespre pelasgi, în V, 2, 4; despre ZeZpni în VTT 7 "• despre cauCo?ii, în
VIII 3 17 aespre le(e9 2> m vn 7 - -> 442 lliada, X, 429.

[443] Aluzie probabilă la Pherekydes, FGrHist. 3 P 155. Vezi si B. Sakellariov, La migration grecque en lonie, Atena,' 1958.
[444] Azi Balat, 102 fam S de Izmir.
[445] Populaţie mitică de origine cretană asimilată cu milyenii, cu solymii, cu lycienii si cu carienii. Vezi Herodot, I, 173; VII, 92.
[446] lliada, VI, 184, trad. Murnu, ibidem.
[447] Peisandros, fiul lui Bellerophontes, erou legendar. Pen tru locul de aici, vezi lliada, VI, 204.
«s lliada, II, 876; VI, 199; de fapt, Lycaon.
[449] Vezi Homer, lliada, III, 182—190.
[450] Batieia, colină izolată din apropierea Troiei. încercări de identificare la L. Biirchner, RE, art. Bateia (1899); vezi şi Homer, lliada, II, 813.
[451] Hellanicos numeşte pe Myrina drept soţia lui Dardanos.
[452] lliada II, 661—668, dă pe Neoptolemos, fiul lui Heracles, căpetenie a coloniştilor din Rodos, în II 676—680, pe Antiphon şi Phidippos, colonizatorii insulei lor.
[453] Vezi nota 488 la cartea a XIII-a.
[454] Aluzie la invazia cimmerienilor din Crimeea, prin E Pontului Euxin, în Asia Mică (Pont, Cappadocia, Lydia), sec. VII î.e.n..; la expansiunea persană sub Cyrus I, care s-a făcut stăpîn pe aproape toată Asia Mică, sec. VI î.e.n.; la expansiunea macedoneană sub Alexandru cel Mare, sec. IV î.e.n.; la invazia galaţilor din Europa apuseană prin Bosfor în Asia Mică, sec. IV î.e.n.
[455] vezi A. Severyns, Le cycle epique dans l'ecole d'Aristarque, Liege, 1928. Aluzie mai cu seamă la Eshil, Frigienii.
[458] lliada, VII, 2, trad. Murnu, ibidem.
[457] lliada, III, 8.
[458] Azi masivul Kocakatran Dagh din lanţul Baba Dagh la 18 km NV de Edremit.
[459] în XIII, 1, 34—35.
[480] Vezi nota 389.
[461] Sau Calydnion. Fortăreaţă a Mysiei, pe muntele Qlympos, trebuie căutată pe versantul oriental sau sud-estic al muntelui.
[462] Q. Labienus a încercat de la sfîrşitul anului 41 î.e.n. să recucerească provincia Asia cu aliaţii săi părţi şi cu ultimii partizani ai lui Brutus şi Cassius. în 40—39 î.e.n., el este respins din nord de Taurus spre Cilicia de către reprezentantul lui Antonius, P. Ventidius Bassus. Timp de un an, el a fost, deci, hărţuit de Cleon.
[463] Zeu mysian, singura menţiune Ia Strabon în acest loc.
[464] Morene, regiune în SE Mysiei. Abrettene, regiune în centrul estic al Mysiei, la S de muntele Olymp şi la N de Abbajtis sau Tiberiopolis, menţionată si de Plinius, Nat. Hist, V, 123.

«i.. Traci asiatici aşezaţi între Daskylion, Myrlea şi, în S, Oiy-mpui mysian (Ulu Dagh).

[468] Azi Apolyont Golii, ,1a 10 km S de Istanbul. Miletopolitis, lac dispărut, aflat odinioară cam la 39 tom SE de istmul peninsulei Cyzic.

[467] Cele trei. oraşe de pe malurile celor trei lacuri sint: Daskylion, azi Hisar Tepe; Miletopolis, azi Melde, propusă şi Mikalidi, Apollonia de pe Rhyndacos, azi Apolyont Koi, la 95 km de .Istanbul.

[168] Kyzicos sa*i Cyzicus, peninsulă şi oraş omonim al Ftrigiei Helespontice la Propontida, vestit prin templele, prytaneul, gimnaziile, teatrele, stadioanele, portul şi fortificaţiile sale. Azi peninsula. Erdek. Oraşul, azi Balkiz.

[4S3] în gr. "ApxTwv opoţ, în Cyzic, menţionat şi de Apollonios din Rhodos, I, 941, azi Kapi Dagh larimadasi.

[470] vezi nota 385, „munte cu un singur vîrf", aluzie la etimologia populară a numelui Dindymon „vîrf geamăn".

[471] Vezi K. Meuli, Odyssee und Argonautika, Berlin, 1921, p. 54 şi 89 şi urm.

[472] 6 varietate de calcar, după Plinius, Nat. Hist. XVIII, p. 305.

[473] In 74 î.e.n.

[474] Vezi şi XIII, 1, 13, şi Plutarh, Lucullus, 9.

[473] Azanitis (Aezanitis), regiune de la izvoarele rîului Rhyndacos (Koca Su) şi cursul superior al acestuia, pînă la Olympene.

[478] Regiune a Mysiei, la 40 km S de Olympul mysian (Ulu Dagh).

[177] Azi Simav, la revărsare, Hanif Dere, afluent al Rhyndacului.

[478] Ankyra Abaitidei, azi ruine la E de satul Kiliz Koi.

[479] Besbicos (Bysbicos), azi Imra" Ada, insuliţă în Mar inară, aproape de gura rîului Rhyndacos al Mysiei.

[480] Artake, azi muntele St. Simeon; insula omonimă, azi mica peninsulă Khiara sau Khllara sau Zeitin.

[481] Azi Capul Murad Bayir, la 6 km NV de Erdek.

[482] Oraşele Frigiei Epictetos: Azanoi, azi Ceavdarhisar, la izvoarele Rhyndacului. Nacolia, azi Seyitgazi la 40 km SE de Eskişehir; Cotiaeion, azi Kutahya, la 63 km SV de Eskişehir. Midaeion, azi probabil Karabuyiik Ocaklari la 30 lan SE de Eskişehir. Dorylaeion, azi ruine pe colina Şar Hiiyiik, la 3,5 km NE de Eskişehir. Cadoi, azi ruine la Gediz, la izvoarele rîului Hermos. Eratosthenes îl atribuie Mysiei.

[483] Catakecaumene sau „Regiunea pîrjolită de arşiţă", re giune a Asiei Mici, parte a Mysiei (după Demetrios din Skepsis) sau a Maeoniei (Poseidonios, Titus Livius), se în tindea între Gediz Ceai, Koca Ceai şi platoul Banaz-Ova E.

[484] Amorion, azi ruine la Erganka/Je, la 8 km E de Emirdagh. Eumeneia, azi Isitoli, la 75 km SV de Afyon. Synnada,

azi ruine pe o colină la V de Şuhut Kasaba, pe ţărmul drept al Kumalar Su.

485 Azi Dinar, la 84 km SV de Afyon.

486 Azi ruine între Goncali şi Eskihisar, la 6 km N de Denizli. Vezi şi J. des Gagniers, Laodicee du Lycos Le Nymphee, Paris, 1969.

487 Aphrodisias, azi ruine pe versantul apusean al mun telui Saibacos (azi Baba Dagh). Colosal, azi puţine ruine pe Lycos, la 5 km N de Honaz. Themisonion, în cîmpia Karahuyuk, pe colina ce domină satul Karahuyuk Kdi. Sanaos, azi Sarikavak, pe o colină la N de lacul Aici G81. Metropolis, azi Tartali, 60 km S de Afyon. Apollonias, azi Ulluborlu, între izvoarele Meandrului şi lacul Egridir.

488 Peltai, azi neidentificată dar presupusă la confluenţa Meandrului cu Gîaukos (Kufica). Tabai, ruine pe colina Davas Kale. Eucarpia, identificată cu ruinele de la Emir-hisar, dar şi cu cele de la Kilajndiras. Lysias, ruine pe co lina dintre Oynigan şi Aruzli (sau Arakli).

489 Philomelion, probabil la S de lacul Thymbria, identi ficat cu Akşehir de azi.

490 Vezi nota 408.

491 Posesiunile de la N de Taurus i-au fost luate lui An-tiochos II în 188 î.e.n. de către Cn. Manlius Vulso prin pacea de la Apameia.

492 E. N. Lane, A re-study of the god Men, 1, The epi-graphic and sculptural evidence, Berytus XV. Copenhaga, 1964, p.p. 5—58.

493 Dokimia, azi Iscehisar, la 22 km NE de Afyon.

494 Marmora dokimită se numea şi de Synnada, pentru că aici se afla centrul de exploatare şi de expediţie al ei. Vezi D. Monna si P. Pensabene, Marmi dell'Asia Minore, Roma,. 1977, pp. 44—51.

495 Marsyas, azi Dineir, afluent al Meandrului şi rîu al Frigiei; urmează o lacună în text.

496 Orgas, azi Norgas Ceai, afluent de stingă al Mean drului.

497 Azi Biiyiik Menderes, izvorăşte mai sus de Apameia Kibotos şi se varsă în Marea Egee la 100 km S de Izmir. Vezi nota 444, Priene, vezi nota 215.

498 Kelainai, colină şi oraş al Frigiei, situat lîngă actualul Dinar, mai sus de izvoarele lui Marsyas (Herodot, V, 119), pe colina Kibotos (Xenofon, An., 1, 2 7—8). Peste ruinele oraşului s-a ridicat Apameia Kibotos.

499 Antiochos Soter, rege al Syriei, 281—261 î.e.n., fiul lui Seleucos Nicanor.

500 Adică Apameia Kibotos, azi Dinar. Vezi şi G. Hirsch-feld, Kelainai-Apameia Kibotos, Abh. d. legi. Akad. d. Wis-senschaften zu Berlin, Phil. hist. Klasse, 1875, pp. 1—26.

501 De fapt, Apama, fiica bactrianului Spitamenes. a de venit soţia lui Selucos Nicator, la Susa, în 324 î.e.n. (Arrian, An. I, VII, 4, 6), iar Apama, fiica lui Artabazos, s-a

căsătorit la aceeaşi ceremonie cu Ptolemaios I Soter (Plut., Eumenes, 1, 7).

[30]- Marsyas, silen, a cărui legendă se desfăşoară în India. Inventator al flautului (sau descoperi torul instrumentului făurit de Atena), se încumetă să se măsoare cu Apollon, maestru în mînuirea lirei. învins, Marsyas e spânzurat de un pin, apoi transformat în rîul omonim aj Frigiei. Ambii figurează în cortegiul Kybeiei.

[303] Numele lacului era Aulocrene, identificat cu Darobari Ocassi, azi o vastă mlaştină la 3,6 km E de Dinar.

[m] în 88 î.e.n. cînd a fost distrusă armada romană condusă de Manius Aquilius.

[5m] Hieron, regele Laodiceiei, în Frigia, prima jumătate a sec. I î.e.n., vestit pentru ofrandele sale bogate cu care si-a împodobit oraşul.

[506] Antonius îl face rege în Pont în 37 î.e.n.; Augustus aprobă alipirea Bosporului la regatul acestuia prin căsă toria încheiată cu Dynamis, în 14. A doua soţie a lui a fost Pythodoris.

[507] Locuitorii oraşului Colossai, azi ruine aproape de Honaz, în Frigia Mare, pe Lycos.

[508] Azi Gumiiş Ceai, afluent al rîului Lycos (şi nu al Meandrului).

[503] Muntele, azi Honaz Dagh; rîul omonim, azi Bas Pinar. [5W] Carura, azi Gereli la E de Tekke Koi, identificare parţial admisă.

[511] Charonion de lingă Achaxaca, torent ce degajă vapori sulfuroşi, în apropiere de Salavatli (Acharaea).

[512] Hierapolis, azi Pamukkale, oraş vestit al Frigiei, si tuat pe o terasă a văii rîului Lycos; în apropiere, un izvor de apă caldă.

[5,3] Acharfajca, sat al Nysaided Cariei, identificat, cu probabilitate, cu ruinele de lingă satul actual Salavatli, la 5 tom V de Sultanhissar.

[514] Magnesia de pe Meandru, azi ruine la 4 km S de Ortaklar, Myunt(Myus), azi Avşar-Tepe, la 98 km SE de Izmir.

[515] Câmpie cu lavă pietrificată, adevărată mare de roci de bazalt negru, (vezi L. Robert, Villes d'Asie Minore[2], Paris, 1962, pp. 291—2%).

[516] Azi Allaşehir, la 120 km E de Izmir.

[5)7] In 88 î.e.n., în cursul războiului menţionat în legătura cu Laodiceia. Vezi Nicolaos din Damasc, FGrHist. 90 F 74.

[518] Azi Manisa Dagh. la 30 km NE de Izmir, la 500 m S de Manisa (Magnesia).

[519] Azi ruine pe platoul Giizel Hisar, la 84 km SE de Izmir. Din Tralles se trag retorii Crates şi Asinius Pollion, comentatorii lui Homer, Archimedes şi Phlegon. In pri vinţa cutremurelor pomenite în text, seismul care a distrus 12 oraşe lydiene, printre care Sardes şi Magnesia, a ayut

dLleSt&îIT[1]*[5] Şi La0diceia au suferit cutremurul
'-° Fr. 3' M I

[521] Vezi nota 600 ia cartea a V-a voi. II. Arinii, populaţie străveche a, Asiei Mici. aceeaşi poate cu arameii sau syrii. După ei, numele Munţilor Arima, în Cilicia. Vezi şi Pindar, Pythica, I, 31 şi urm. Proprietarii de păminturi udate şi păgubite de Meanidru au cerut probabil despăgubiri de la cetatea stat care percepea vama de trayersare a rîului.

[522] Exprimare metaforică.

[523] Denumirea de Herophilei după întemeietorul şcolii Heracleides Herophilos, medic grec care a trăit în Egipt în jurul anului 320 î.e.n. sub Ptolemaios Lagos, trecînd drept cel care a. pus bazele anatomiei.

[524] Alexandros Philalethes din Laodiceia (sec. I). discipo lul lui Asolepiades, contemporan mai tînăr cu Strabon. Prin tre discipolii săi se numără Demosthenes Philalethes şi Aristoxenos (Galen. VIII 726 şi 746). Opera sa: Despre con cepţiile medicilor, 5 cărţi; Despre problemele feminine, 2 cărţi.

[523] Şcoala Erasistrateilor din Smyma ionică (azi Izmir), pe litoralul Lydiei. Numele şcolii vine de la Erasistratos din luliş, medicul regelui Seleucos Nicator, în plină activitate la Alexandria, sec. III î.e.n. Hikesios, vestit pentru lucrarea sa Dietetica; conduce şcoala din Smyrna în prima jumătate a sec. I î.e.n.

[526] Berekynţii, seminţie frigiană dispărută. Trecerea lor, semnalată prin Caria şi Lydia. Eshil. Niobe, fr. 155 D, vor beşte, de asemenea, de berekynti.

[527] Alcman, fr. 82 (63) Bergk III.

[588] Groapa Kerbesios, nume probabil frigian asociat cu gr. Kerberos. Alcman vorbeşte şi de un cîntec kerbesian.

[529] Eshil, tragedia Niobe (pierdută), în ordinea citată de Strabon fr. 169, 172 si 173 Abrens.

Cartea A Xni-A

l Vezi nota 222 l, a cartea a XII-a
a XIII a ^ L?afi on the Jroad, Cambridge, 1923 şi cartea , X ' p- cu
comentariu.
HellSTntică aZl Kods?-Su sau Ustvcla, rîu în Frigia ^S[1]^ .f varsa ln
Propontida. Pe acest rîu trmtToll T[6] a re Purtat Prima victorie
asupra perşi-*Abvdo?ll[l] h[nC]-f[tUS]^ ^^ [lui] Mithridates (73 î.e.n.). HfflSSfJ
Avzdo Nagara Burun, oraş al Mysiei la HelZont f [- -• [a]f B°galli-
Kalessi, oraş al Thraciei la XX»Vw[3] w [fata]- Cu Abydos- ^^e celebre prin
dragostea dintre Hero şi Leandros, cîntată de Musaios în

poemul său. Vezi M. E. Grabari-Pachek, Hero et Leandre et la viile d'Abydos chez Strabon, „Archivo di Filosof ia", XXI, 1952.

[5] Lecton, azi Cap Baba, promontoriu al Troadei.

[G] Vezi nota 149. Tenedos, azi Tenede, insulă lîngă coasta Troadei. Alexandria Troadei, azi Eski-Stanfoul, fostă Anti-gonia, întemeiată de Antigonos pe coasta de V a Troadei, în dreptul insulei Tenedos. Lysimach a dezvoltat-o şi i-a schimbat numele în Alexandria.

[7] Canai de lîngă Assos, promontoriu în SV Mysiei la Golful Elaitic, azi Capul Colonni.

[8] Assos, azi Asso, ruine lîngă satul Beriam Kalessi, oraş la ţărmui eolic al Mys'iei. Adramyttion, azi Edremit, oraş al Mysiei în punctul cel mai retras al golfului Adramyttenos. Atarneus, oraş eolic. Vezi nota 344. Pitane, oraş şi port pe coasta eoliană a Mysiei, patria lui Arkesilaos aca demicul.

[9] Hermos, azi Gediz-Ceai, lîngă Kyme, Foceea (Pbooaia, azi Fokia). Oraşe ale Ioniei la Golful Elaitic.

[10] Orestes, fiul lui Agamemnon şi al Clitemnestrei, trece drept primul care a condus o colonie eolică în Asia Mică.

[ll] Personaj legendar, fiul lui Orestes şi al Erigonei, a urmat la domnie în coloniile eolice întemeiate de el şi de tatăl său în Asia Mică, după aproape 80 de ani de la cu cerirea Troiei (sec. XII sau XI). De fapt, colonii greceşti în Asia Mică nu se întemeiază înainte de sec. VIII.

[12] Damasios si Archelaos, fiii lui Penthilos, întemeietori legendari de colonii greceşti în Lesbos şi pe coasta Asiei Mici.

[13] Gras, spune legenda, i-a aşezat pe rîul Granicos, în Frigia, apoi i-a trecut în Lesbos.

[14] Munte în Locrida şi peninsulă în Golful Corinthiac al Greciei. Grecii din părţile acestui munte au colonizat, în Asia Mică, oraşul Kyme, de unde, Kyme Phriconis.

[15] Kyme, zisă şi Kyme Phriconis, azi ruine lîngă Lamurt-koi, cel mai mare din oraşele Eolidei. Vezi si Herodot, I, 149.

[16] Vezi Fr. Lasserre, Die Fragmente des Eudoxos von Knidos, Berlin, 1966.

[17] Priapos, azi Kabuga, oraş al Mysiei, în NV]a Propontida; vezi şi Thucydides, VIII, 107. Artake, azi Artakieh, lîngă Erdek, oraş al Mysiei aproape de Kyzicos.

[18] Damastes, fr. 2 M II.

[w] Charon din Lampsacos, fr. 8 M I.

[20] Parion, azi Kemer sau Komares, colonie a insulei Păros, port la Propontida. Vezi şi Herodot, V, 117. Praction, oraş al Troadei probabil pe rîul Practios (Bargus).

[21] Vezi nota 360 la cartea a XII-a.

[22] Ephoros, fr. 89 M I.

[23] Zeleia, oraş în nordul Troadei, vezi nota 213 la cartea a XII-a.

[81] Homer, Iliada, XIV, 283—4 traid. Murnu, 277/8.

[25] Rhesos, rîu, azi Karati Ceai, şi Heptaporos, „rîul cu 7 braţe" (vezi nota 72); drumul ce duce din Pulchra la Melainai îl traversează de 7 ori, fapt menţionat si de Homer, Iliada, XII, 19—20.

[26] Menţionate de Homer, în Iliada, II, 824.

[27] Gargaron, vîrful sudic al muntelui Ida al Troiei {Homer, Iliada, VIII, 48).

[23] Gargara, azi Cehni, oraş al Eolidei, situat pe un promontoriu al Golfului Adramyttenos.

[29] Strîmtoarea de lîngă Abydos, Dardanelele, celebră în antichitate prin podul de vase legat aici de Xerxes eînd a invadat Europa.

[30] Idaios, sau Adramyttenos, golf al Mysiei, între promontoriile Lecton şi Canai. In spaţiul lui se află insula Lesbos.

[31] Iliada, IX, 328.

[32] Lyrnessos, oraş al Troadei la izvoarele rîului Euenos, la SE de Adramyttion; vezi Homer, Iliada, II, 690. Pedasos, oraş al Troadei pe Satnioeis, inexistent pe vremea lui Strabon, menţionat de Homer, Iliada, VI, 21 şi 35.

[33] Eurypylos, erou homeric troian. Vezi Homer, Iliada, II, 736.

[31] Odiseea, XVIII, 518.

[33] Neoptolem, fiul lui Ahile, născut şi educat în insula Skyros, a ucis pe Eurypylos, fiul lui Euaimon din Tuessalia, vezi Homer, Iliada, XIX, 327; Odiseea, XI, 506.

[36] Iliada, IX, 129.

[37] Iliada, XX, 92

Homer, Iliada, II, 691, trad. Murnu, 679.

[39] Briseis, fiica lui Brises, preot în Lyrnessos în Troada, captiva lui Ahile luată de la acesta de Agamemnon, vezi Homer, Iliada, II, 690.

[40] Mynes şi Epistrophos, conducătorii ostaşilor din Lyr nessos. Vezi Homer, Iliada, II, 692.

[41] Homer, Iliada, XIX. 295, trad. Murnu, 292—294.

[42] Chryseis, fiica lui Chryses, originari din Chrysa, port al Troadei, vezi Homer, Iliada, I, 111.

[43] Theba lui Aetion, vezi Iliada, I, 366 (ionic homeric Eetion), oraş al Ciliciei.

[44] Andromaca, fiica lui Eetion, soţia lui Nestor; vezi Homer, Iliada. VI, 371.

[40] Placos sau Plax, munte împădurit al Mysiei în apropiere de Theba Troadei, menţionat de Homer, Iliada, VI, 396.

[46] Iliada, VI, 395.

[47] Homer, Iliada, XXII, 477 şi urm. Trad. Murnu, 466 si urm.

[48] Altes, domn al lelegilor cu reşedinţa la Pedasos pe Sa tnioeis; vezi Iliada, XXI, 86.
[49] Vezi Homer, Iliada, II, 826 şi XX 407.
[50] -Homer, Iliada, II, 816, trad. Murnu, 805 si urm.
[31] Iliada, II, 819.
[52] Iliada, XX, 83.
[53] Pandaros, fiul lui Lycaon, şeful lycienilor, vezi Homer, IJiada, II, 827.
[54] Aphnei sau ,.oameni cuprinşi", populaţie a Troadei, din preajma lacului Aphnitis.
[55]-Homer, Iliada, II, 824 şi urni., traid. Murnu, 813 şi urm.
SG Percote, azi Bergas, oraş al Troadei la E de Abydos, pe ţărmul Hellespontului.
[57] Asios Hyrtakidul, stăpîn al Troadei şi peste locurile vecine cu Abydos, menţionat de Homer, Iliada, II, 835 şi urm., trad. Murnu, 824 şi urm.
[58] Homer, Iliada, IV, 499 şi urm., trad. Murnu, 489 şi urm.
[59] Hilzetaon, tatăl lui Melanippos, fratele lui Priam; vezi Homer, Iliada, III, 147.
[00] Viteazul Melanippus, fiul lui Hiketaon, erou troian; vezi Homer, Iliada, VIII, 276.
W Homer, Iliada, XV, 546 şi urm., trad. Murnu, 539 şi urm.
<* Vezi Iliada, II, 831.
[63] Stăpînii legendari ai insulei Cos şi ai coastei asiatice din faţa insulei.
[64] Cilicia Thebaică şi Cilicia Lyrnessis, diviziuni ale Pamphyliei incluse în Cilicia, în jurul oraşelor Theba şi Lyrnessos, întemeiate aici de cilicienii alungaţi din Troada, după Callisthenes, fr. 26 M.
[15] Macaros. oraş în Lesbos; vezi nota 253 la cartea a VIII-a voi. II.
[60] Homer, Iliada, XXIV, 543 şi urm., trad. Murnu, 535 şi urm.
[67] Dryopi. populaţie „barbară" din Pelopones (Oitaia), strămutaţi lîngă Abydos, în Dardanele.
[68] Homer, Iliada, II, 824 şi urm., trad. Murnu, 813 şi urm.
[69] Lacul Aphnitis, acelaşi cu Daskylitis, vezi nota 207 la cartea a XII-a.
[70] Homer, Iliada, II, 828 şi urm., Murnu, 817 şi urm.
[71] Tarsios, rîu în Mysia, menţionat numai de Strabon în acest loc, identificat cu Kirk Getsid Su la SE de Biga.
[72] Heptaporos, rîu al Mysiei Troadei, ce curge pe lîngă Troia; vezi Homer, Iliada, XII, 20. Corespunde probabil rîului Draco al lui Rrocopius (lustinian, 5, 2), care curge printre Nicomedeia şi Nicaia, sau actualul Kirkgeetşid din tre Coskinia şi Alabanda.
[73] Nicomedeia, vezi nota 106; Nicaia, capitala Bithyniei, nota 357, ambele la cartea a XII-a.
[74] Pholoe, azi Lola, platou muntos Intre Elida şi Areadia; din el izvorăşte Selleeis. Eleia sau Elida, regiune în NV

Peloponesului. După numele Eleiei, urmează o lacună în text.

[75] Bîul Sparthon, necunoscut din altă parte.

[76] Coskinia, azi Cina, sat al Cariei. Alobanda, azi Arab Hissar, oraş al Cariei pe Cinar Ateu, afluent al Meandrului.

[77] Vezi nota 51 la cartea a XII-a.

[73] Memnon, fiul lui Tithon si al Aurorei, rege legendai-al Etiopiei, vezi Homer, Odiseia, XI, 522. Mormîntul şi satul lui, undeva în Troada, pe Aisepos. Distanţa tumulului de gura rîului nu se mai cunoaşte, datorită lacunei din text.

[79] în 334 î.e.n., pe Granicos.

[80] Harpagia, loc al Mysiei de N, Intre regiunea oraşului Kyzicos şi cea a oraşului Priapos; de aici — spune mitul — a fost răpit frumosul Ganymedes de către Zeus, ide unde şi numele locului: gr. harpăgein „a răpi".

[81] Cultul lui Priap, zeul grădinilor şi al fecundităţii, constă din orgii, zise Priapee. Zeul era imaginat cu pi cioare şi coarne de ţap.

[82] Orneii, locuitorii oraşului Orneai din Kynuria, în Argolida, nu departe de Corinth.

[83] Themistocles (524—492 î.e.n.), strategul atenian în vre•mea războaielor medice, victorios la Salamina (480) asupra perşilor; prin intrigile Spartei, fu ostracizat de concetă ţenii săi în 474/473, adăpostit, în 465/464, la Artaxerxes I, re gele perşilor, care i-a dăruit Magnesia de pe Meandru, Lampsacos şi alte oraşe ca resurse de trai. V. şi R. J. Lenardon, The Chronologie of Themistokles' Ostracism and Exile, Historia, Wiesbaden, 5, 1956, pp. 401—409.

[84] Orthanes, Conisalos şi Tychon, zei atici secundari, Tychon corespunzînd lui Priap.

[85] Mygdonia, vezi nota 206 la cartea a XII-a.

[86] Callisthenes, fr. 20 M, din Istoria lui Alexandru.

[87] Adrastos, rege legendar al Argosului, socrul lui Poly-nice, fiul lui Oedip şi susţinătorul războiului „Celor şapte" contra Thebei. Templul Adrasteiei sau Nemesis este tem plul ridicat Răzbunării.

[88] Pactye, azi Daghan Arslan, oraş în Chersonesul Thracic.

[89] Arhitect din sec. III î.e.n.; a construit altarul de la Parion (Strabon, X, 5, 7), după ce a fost desfiinţat sanctua rul lui Apollon Actaios şi al Artemidei în Adrasteia din vecinătate.

[90] Antimachos la Callisthenes, fr. 20 M si la Menecrates fr. 3 p. 145 M.

[91] Ophiogenei „neam născut din şerpi", populaţie în Hellespont, vezi şi Elian, N.A., XII, 39.

[92] Psyllii Libyei, aşezaţi în jurul Syrtei Mari, erau ves tiţi îmblînzitori de şerpi; au pornit război împotriva vîntu-lui de miazăzi si au fost îngropaţi de vii în nisip (vezi Herodot, IV, 173).

[93] Pitya, azi Samelîk, cap şi oraş al Troadei, pe teritoriul oraşului Parion, la Propontida.
[91] Proconnesos, azi Marmora, insulă şi oraş în Propontida, vezi şi Herodot, IV, 14. Vechiul Proconnesos, insuliţă apropiată de peninsula Kyzicos; Noul Proconnesos, insulă mai mare si ceva mai depărtată, la Propontida.
[95] Vezi I, 2, 10 şi nota 232 la cartea I, voi. I,
[96] Adică culmile din preajma oraşului mysian Tereia. Vezi Homer, Iliacla, II, 829; TO Tnjpefrjţ Spot, la 40 de stadii (7,4 km) de Lampsacos.
[97] Peirossos, loc în care sânt munţii kyzikenilor, vecini cu Zeleia, în NV Mysiei.
[98] Este vorba de Kybele, marea zeiţă frigiană, zeiţă a naturii, a vegetaţiei. S-a propus interpretarea numelui ca Tfjţ 'Vslaq Joc al zeiţei Rhea" cu care se confundă Kybele. Colina pe care se află templul Mamei Zeilor, supranumită Tereia, pare să fie Jaili Dagh la SE de Lampsacos.
[99] Azi Lampsaki, oraş pe coasta de NV a Troadei, numit anterior Pityusa „Cea cu pini".
[100] Callipolis, azi Gallipoli, în peninsula turcească cu ace laşi nume.
[101] Colonie milesiană. La Homer, lliada, II, 828, oraşul se numea Apaisos.
[102] lliada, II, 328.
[103] lliada, V, 612.
[104] Colonie milesiană, azi Khemali, după Strabon altă aşezare decît Colonai din Troada, la mare, vecină cu Achaion, proprietatea celor din Tenedos, deci situată mai la S. Ultima e menţionată şi de Thueydides, I, 131. Kycnos, fiul lui Termos, personaj legendar.
[105] Artaximenes clin Lampsacos (a ,2-a jumătate sec. IV î.e.n.), istoric şi retor, elevul lui Zoilos şi Diogenes din Sinope, profesor şi însoţitor al lui Alexandru cel Mare. A scris trei lucrări de istorie: Istoria universală (12 cărţi),, de la origini pînă la lupta de la Mantineia (362 î.e.n.), Philippica (8 cărţi) şi Alexandria. Fragmente: FGr.Hist.. 72, şi C. Muller, Scriptores Rerum Alexandri.
[106] Iliocolona, în Pariana, sau pe teritoriul oraşului Parion al Troadei, la Propontida, în apropiere de actualul Khemali.
[107] Gergithion, regiune viticolă în NV Mysiei, probabil în posesiunea troienilor. Oraşul principal al regiunii Gergis.
[108] Gergitha sau Gergis, oraş în NV Troadei, nu departe de Lampsacos şi foarte aproape de Marcaion. Primul nume al aşezării a fost Gergina, apoi Gergitha. Azi ruine lingă Ballyk dagh. Locuitorii lui au fost strămutaţi la izvoarele Caicului (azi Bakyr-Ceai), de către Attalos II.

icra Gergiţii din regiunea oraşului Kyme, în Troada, erau teucri şi, în ultimă instanţă, triburi trace; vezi Herodot V, 122; VII, 43. Ei aveau si un oracol, spune Athenaios, XII, 524 b.

[110] Kymaia, regiunea oraşului Kyme, azi Saradili în Eolida.

[111] Neoptolemos din Parion, învăţat şi poet din sec. III î.e.n., autorul unui poem Dionysia, al unor lucrări de filologie şi gramatică. Lucrarea Despre glosele homerice i-a conferit atributul Glosograful. [112] Charon din Lampsacos, logograf cu puţin anterior lui Herodot, autorul unor lucrări pierdute: Persica, Analele din Lampsacos etc. Adeimantos, retorul din Lampsacos, poate acelaşi cu cel menţionat de Diogenes Laertios în V, 57. Meirodoros din Lampsacos, prietenul lui Anaxagoras, s-a ocupat de interpretarea alegorică a lui Homer. Vezi F. Buffiere, Les Mythes d'Homere ei la pensee grecque, Paris, 195(i. Un alt Metrodor din Laimpsaeos este prietenul şi adeptul iui Epicur (sec. IV—III î.e.n.). Despre bărbaţii iluştri din Lampsacos vezi Charon, fr. 6 M I.

[113] Idomeneus din Lampsacos, filosof epieurean, discipolul iui Epicur şi autorul lucrării Despre socratici, sec. IV—III î.e.n. Leon mai puţin cunoscut.

[114] Pentru grupul statuar şi Lysippos, făuritorul lui, vezi X, 2, 21 şi nota 215 la cartea a X-a, val. II.

[115] Homer, Iliada, II, 835 şi urm., trad. Murnu, 824 şi urm.

[116] Asios, doi războinici troieni, Homer, Iliada, II, 837; XVI, 7, 17.

[117] Vechea Percote, azi Bergas al Troadei, denumirea ulterioară a oraşului Arisbe, oraş al Troadei.

[118] Practios, azi Bargus, rîu al Troadei, menţionat şi de Homer, Iliada, II, 835. în legătură cu rîul Selleeis, menţio nat la Homer, Iliada, II, 839, vezi încercări de identificare la A. Forbiger, Handbuch, II, p. 118.

[119] Iliada, IV, 522. Kephisos, azi Mavronero, rîu al Focidei.

[120] Iliada, II, 254. Rîul Partheniu sau Parthenios, azi Bartin-Su.

[121] Arisbe din Lesbos, în eîmpia Methymnei, dispărută în vechime; menţionată şi de Herodot, I, 151.

[122] Afluent al Hebrului'(Mariţa).

[123] Kebrenii sînt thracii de pe rîul Arisbos din Eolida unde au existat un oraş si un rîu Kebren, menţiune făcută de Xenofon, Hell. 3, 1, 17.

[124] Zidul Scaion, fortăreaţă a Thraciei; Porţile Skeie ale Troiei în partea apuseană a oraşului. Vezi Iliada, III, 145.

[125] Thracii xanti, al căror nume provine de ia Xanthia, regiune a Thraciei între Dieaia şi Maroneia. Xanthos, azi Mendersu. Vezi şi Homer, Iliada, XX, 74.

[126] Arisbe, oraş al Troadei, azi probabil Mussa, lîngă rîu! Selleeis.

[127] Vezi Homer, Iliada, X, 435 şi Euripide, Rliesos, argumentum.

[128] Iliada, XVI, 717.

[123] Vezi Herodot, I, 7—15.

[130] rjesp^.-e promontoriul Gygas, în împrejurimile oraşu lui Abydos, în Dardanele, vezi A. J. van Winderkens, Tijyac, „Beiträge zur Namenforschung", Heidelberg, 1957, pp. 171—172, care dă etimologia numelui Gygas, apropiindu-l de lit. gug'â „colină, pomeți", derivîndu-le pe amîndouă de la *gug- din pelasgică, numele însemnând „colină", „munte", „vîrf".

[131] Vezi C. Hignett, Xerxes' Invasion of Greece, Oxford. Univ. Press, 1963.

[132] Adică Chersonesul Thracic, azi peninsula Gallipoli. Xep8<5wei]8oț în greacă înseamnă insulă legată de continent, deci peninsulă.

[133] Loc lingă Sestos, unde se presupune că şi-a debarcat Xerxes oştirea după trecerea Hellespontului în expediția sa contra grecilor, în timpul războaielor medice.

[131] Vezi Musaios, Hero şi Leandros. ■ [135] Despre reîntoarcerea lui Darius I din expediția scitică, vezi Herodot, IV, 141—143, şi P. Alexandrescu, Retragerea lui Darius din expediția scitică, „Studii şi cercetări de istorie veche", VII, nr. 3—4, Bucureşti, 1956.

[136] în VII, 51.

[137] Th£K)pampos, fr. 6 M I (Hellenica, I).

[138] Astyra, sat şi dumbravă închinată Artemidei Artyrene, în golful Adramyttenos al Mysiei, în apropiere de lacul Sapra. Neidentificat.

[139] Pactoloa, azi Sarabat sau Bagulet, rîu al Lydiei, izvorăşte din muntele Tmolos, trece pe la Sardes şi se varsă în Hermos. Tmolos, azi Boz Dagh, munte al Lydiei, menționat de Homer, Iliada, II, 866.

[140] Homer, Iliada, II, 819 şi urm., trad. Murnu 808 şi urm. Vezi si Vergilius, Aeneida.

[141] Homer, Iliada, XV, 425. trad. Murnu, 418.

[142] Homer, Iliada, XX, 215 şi urm., trad. Murnu. 207 şi urm. Oraşul poate fi acelaşi cu Dardanos (nota 130); eroul Dandanos, fiul lui Zeus, este strămoşul dardanilor; fiul său a fosi Erichthonios care este tatăl lui Tros, eponimul Troici.

[143] Legile, III, 677.

[144] Homer, Odiseia, IX, 109 şi urm., trad. Murnu, 146 şi urm.

[145] Homer, Odiseia, IX, 114 şi urm., trad. Murnu 151 şi urm.

[146] Homer, Iliada, XX, 216 şi urm., trad. Murnu 208 şi urm.

[147] Ilos, fiul lui Dardanos, Homer, Iliada, XI, 166, 372.

[148] Homer, Iliada, XI, 166 şi urm., trad. Murnu 166 şi urm.

[149] Ilionul sau Troia, cetatea din valea Scamandrului, aproape de coasta NV a Asiei Mici, cîntată de Homer, corespunde ruinelor descoperite de H. Schliemann pe dealul Hissarlîk. Săpăturile întreprinse de Schliemann şi Dorp-

feld (1870—1894) si mai târziu de o echipă americană, conduse de C. Blegen (1932—1938), au descoperit 9 faze principale ale fundației Troiei. Troia I de pe la mijlocul mileniului 3 î.e.n. corespunde culturii Yortan. Troia II între 2400—2200 î.e.n. în care Schliemann a descoperit comoara de aur a lui Priam. Pentru Troia homerică vezi C. W. Blegen, Troy, Londra, 1963—1966.

150 pjeci în secolul VI î.e.n.

151 în 449 î.e.n.

152 Antiochos III cel Mare, fiul lui Seleucos II, rege seleucid (223—187 î.e.n.).

153 Vezi fragmentele din lucrarea lui Demetrios Skepsios> Catalogul troienilor, la Gaede, fr. 21. Vezi si C. Muller> FHG III, p. 203.

154 Hegesianax, fr. 10, M III.

155 Quaestorul Fimbria, partizan al lui Marius, trimit în Asia ca locțiitor al consulului Valerius Flaceus, numit Sulla mandant în războiul antimithridatic în locul lui Sulla, fiind culă armata împotriva (generalului. încrezător în succesele sale în război, el parcurge toată Asia pedepsind pe partizanii lui Sulla. Urmărit, la rândul său, de oamenii consului lui, el a fost silit să-şi pună capăt zilelor.

156 Consul roman în 86 î.e.n.

157 C. Iulius Caesar pretindea că familia sa Iulia are ca strămoş pe Iulius Ascanios, fiul lui Aeneas. Această tradiție este susținută şi de Vergilius, Aeneida, VI, 78.9 şi urm., în onoarea lui Augustus. Atributul divus „divinul" l-a luat Caesar în timpul vieții, ca titlu de onoare. Mai târziu> prin acest titlu el se distinge de ceilalți „Caesari".

158 Callisthenes din Olynthos, discipolul lui Aristotel, istoric şi filosof, sec. IV î.e.n., autorul Hellenicelor, din care se păstrează câteva fragmente. El a început să scrie Istoria lui Alexandru, pe care 1-a însoțit în campaniile sale. Anaxarchos este probabil Anaxarchos din Abdera (cea -340 î.e.n.), filosof sceptic, discipolul lui Diogenes din Smyrna. Declară ca nu ştie nimic, nici chiar faptul că nu ştie nimic. L-a însoțit pe Alexandru cel Mare în campaniile sale. Bardanos, azi Ceanak, oraş al Troadei, la N de Troia> la țărmul Hellespontului. De la el, numele Dardanele.

160 Rhodios, râu al Troadei între Abydos şi Dardanos> afluent al Aisepului. Menționat si de Homer, Iliada, 2.840> 20, Hesiod, Theog., 341.

161 Kynossema, numit şi „Mormîntul Hecubei", este Promontoriului Chersonesul Thracic (azi Gallipoli), aproape de Madytos, în Dardanele.

162 Iliada, XII. 20.

Consul şi dictator roman, încheie în 85 î.e.n. cu Mithridates VI Eupatorpacea de la Dardanos în condiții nefavorabile.

164 Azi poate Fren-Kevi, oraş al Troadei de lîngă Dardanos. Vezi şi Herodot, VII, 43.

. [IGJ] Lac al Troadei nu departe de Dardanos, menţionat şi de Ptolemaios, 5, 2, 3. .,"■

[Is6] Azi probabil ruinele de lingă satul Eryn-Koi, oraş al Troadei, nu departe de capul Sigeion.

[167] Statuia lui Aias Telamonianul se înălţa pe un promontoriu în faţa oraşului Rhoiteion. Plinius', Nat.Hist., V, 125, şi Pausanias, I, 35, 3, oferă aceleaşi informaţii despre soarta ei ca şi Strabon. Vezi lliada, II, 527 etc.

[IS8] Este vorba de Cleopatra VII, „Cea Mare", regina Egiptului 50—30 î.e.n.

[16il] Sigeion, in locul actualului Ieni-Şer, oraş al Troadei, distrus de troieni.

[170] Postul Aheilor, situat la gura Scamandrului, în veci nătatea localităţii de azi Ieni Ser. „Tabăra Aheilor" şi „Stomalimne" sau „Limanul", în acelaşi loc. Menţionate de Strabon după poemele homerice.

[171] Despre Protesilaeion şi Elaiussa a vorbit în VII § 51, vezi şi nota 616 la cartea a VII-a. Aici varianta Elaiussa pentru Elaius (Elaeunt) din cartea a VII-a.

[173] Monumente, de fapt morminte, tumuli atribuite eroilor . homerici Patroclu, prietenul lui Ahile, vezi lliada, I, 345; Antiochos, fiul lui Nestor. Vezi lliada, XXIII, 301.

[173] lliada V, 642.

[174] Hesione, fiica regelui troian Laomedon, soţia lui Telamon şi mama lui Teucros. Legenda spune că Poseidon mînfat de Teucros pentru că acesta a refuzat să-i plătească ce i se cuvine pentru construirea zidului Troiei i-a trimis un monstru care a devorat pe troieni, Hesione, oferită ace luiaşi monstru, a fost salvată de Heracles, în schimbul cai lor iui Laomedon. Dar acesta a refuzat să dea caii după ce şi-a văzut fiica scăpată. Heracles a organizat o expediţie si a cucerit Troia dînd lui Telamin pe Hesione de soţie.

[175] lliada, V, 641.

[176] în XII, 8, 7.

[177] în Troada, în faţa insulei Tenedos neidentificat.

[17S] Regiune a Troadei, cu un oraş omonim întemeiat de Dardanos, lîngă munţii Troadei, în stăpînirea lui Aeneas. Vezi Homar, lliada. XX, 216, V, 117; Thucydides, VIII, 104.

[179] Cimpie în jurul oraşului Kebrene.

',[s0] Kebrene, azi ruine aproape de Dobgurlu, oraş al Troadei.

ist Mormîntul, spune legenda Oinonei, se află în regiunea Kebrenia a Troadei.

[182] Homer. lliada, XVI, 738, trad. Murnu, 708.

[183] Skepsia, cu oraşul Skepsis, vecin cu Kebrenia (nota 2 la cartea a XII-a).

[181] Antigon(e)ia, oraş al Syriei întemeiat de Antigonos; vezi notele 172 la cartea a XV-a şi 107 la cartea a XVI-a,.

[183] „Cîmpia troiană", la poalele Troiei, unde aşază Homer dîmbul Batieia (lliada, II, 813), 'mormîntul eroului Aisyne-

tes (Iliada, II, 793), mormîntul lui IIos, fiul lui Dardanos (lliada, XI, 166).

[186] Se referă la aşezarea sătească descoperită şi desemnată de arheologi prin termenul de T/roia VII b 2.

[187] Callicolone, probabil actuala colină Karaguin.

[188] Horner, Iliada, XX, 51 şi urm., trad. Murnu, 50 şi urm.

[189] Thumbra, azi Valea Thymbrek, câmpie a Troadei; vezi Homer, Iliada, X, 430. Rîul Thymbrios, azi Kamara Su, rîu al Troadei, afluent al Scamandrului.

[190] Homer, Iliada, VI, 433 şi urm.., trad. Murnu, 429 şi urm.

[191] Homer, Iliada, IX, 352 şi urm. trad. Murnu, 347 şi urm.

[192] Sigeion, azi Ienischehr, oraş şi promontoriu al Troadei.

[193] Eumaios, erou homeric, porcarul lui Odiseu; vezi Odiseia, XIV, 55.

[194] Homer, Iliada, XIV, 469, trad. Murnu., 645 şi urm.

[195] Odiseea, XIV, 496.

[196] Iliada XX, 209.

[197] Erou homeric, vezi Iliada, XI, 57, trad., Murnu, 245 şi. urm.

[198] învăţată alexandrină (menţionată de Eustathios, la Iliada, II, 538), care s-a ocupat de Homer, la fel ca cei lalţi confraţi ai săi din Alexandria. A scris Comentarii la livada lui Homer. Epoca nesigură. Aici o citează Demetrios din Skepsis.

[199] Fiul lui Priam, erou homeric; vezi Iliada, II, 791.

[200] Homer, Iliada, II, 792 si urm. trad., Murnu, 780 şi urm.

[201] Iliada, XXII, 105.

[m] Constructorul fortificaţiei din Sigeion pe care a ridicat-o cu piatra provenită de la Troia, în timpul războiului dintre Atena şi Mytilene, ambele pretinzînd Sigeion al Troici, drept răsplată pentru ajutorul oferit odinioară lui Me-nelaos. Evenimentele s-au petrecut pe vremea Pisistratizi-lor, sec. VI î.e.n., şi sînt relatate cu amănunte de Herodot, V, 94 şi urm. Informaţia lui Strabon provine dintr-o polemică a lui Demetrios Skepsios contra lui Timaios.

[203] Contemporan cu Pittacos (cea 600 î.e.n.), s-a luptat cu acesta în fruntea atenienilor pentru teritoriul Achilleitis, disputat de atenieni şi de mytilenieni. In lupta dintre comandanţi, Phrynon fu prins în plasă de Pittacos şi ucis, teritoriul rămase Mytilenei, informează Diogenes Laertios, I, 74.

[2M] Unul dintre cei şapte înţelepţi de pe la anul 600 î.e.n. A eliberat Mytilene de tirani, răsturnînd pe tiranul Me-Aanchros din Lesbos, Diogenes Laertios, I, 74—81, spune că a compus elegii, vreo 600 versuri, şi o carte în proză Despre legi.

[805] Alceu I, frag. 32. (97) Bergk III, Traducerea şi versificaţia Felicia Vanţ-Ştef.
[206] Tiran al Corinthului si înţelept. Vezi şi nota 203.
[207] Tknaios, fr. 49 M I.
[208] Sat al Troadei, aproape de promontoriul Sigeion, dis trus încă în vechime.
[209] Ephoros, fr. 89 M I.
[210] Thucydides, III, 42—49. Textul se referă la evenimen tele anilor 428—427 î.e.n., cînd atenienii, părăsiţi de aliaţii lor mytilenieni, cuceresc din răzbunare chiar oraşul Myti-lene.
[211] Homer, lliada, XIII, 363 şi urm., trad. Murnu, 344 şi urm.
[212] lliada, VI, 448.
[2i3] Odiseia, III, 130.
[214] Homer, lliada, XII, 15, trad-, Murnu 14.
[215] Homer, lliada, VI, 92, si 273, trad., Murnu, 92.
[216] Homer, lliada, IX, 455.
[217] lliada, VI, 305.
[2is] Textul este grav corupt în acest pasaj.
[219] Mare orator atenian, om politic şi intendent al tezau rului public din timpul lui Alexandru cel Mare. S-a remar cat prin probitatea cu care a administrat averea statului. Pentru fragmentul citat, vezi Discursul contra lui Leocrates, 15. Troia a fost distrusă şi fundaţia strămutată de cel puţin 9 ori, vezi nota 149.
[220] Sidene, oraş al Troadei, pe Granicos, distrus de Croe-sus' (sec. VI î.e.m.). Glaukias, tiran în Sidene pe vremea lui Croesus, necunoscut din altă parte. Arrian, Anab., III, 11, 8, menţionează, cu acest nume, un ofiţer macedonean din ar mata lui Alexandru, la Arbela, în 334. Lui sau altuia cu acelaşi nume i s-a încredinţat paza Roxanei şi a fiului ei si al lui Alexandru (Diodor, XIX, 52), pe care apoi i-a ucis în 311 î.e.n. (Diodor, XIX, 105, 2).
[221] Oraş al Troadei pe Simoeis (azi Dumbresk), lîngă ac tualul sat Dumbrekioi. Astypalei, locuitori din Astypalaia, una din insulele Sporade.
[222] HeHanicos, fr. 145 M I. La fel, Eustatios, la lliada, ■ IV, 460.
[223] Vezi nota 153.
[224] Homer, lliada, XXII, 147 şi urm., trad. Murnu, 145. şi urm.
[485] Homer, lliada, XXII, 149 şi urm., trad. Murnu, 150 şi urm.
[2215] Rîu a! Troadei, presupus a avea cursul dinspre NNV ' pentru a se vărsa în Scamandru. Neidentificat.
[227] lliada, XII, 20.
[228] Fr. 13 la Athenaios, XV, 697 d.
[229] Melaijuii, sat al Troadei, căutat spre identificare to; actualul Mavris. Cale Peuke, „Pinul Frumos", loc lîngă ac-tualul Egri Kaba Agalş, în Troada.

230 ptggg in 241—197 î.e.n. Mare încurajator al artelor şi fondatorul bibliotecii din Pergam. Attalos tatăl şi Eumenes I erau fraţii eunucului Philetairos (vezi nota 110 la cartea a XII-a).

231 Malus, loc al Troadei între Palaiskepsis şi Achaios, udat de Caresos, neidentificat.

232 Cleandria, loc al Troadei, vecin cu Gordos, ambele neidentificate.

23;; Numele pare -corupt, probabil Aisepos.

231 Polichna, oraş fortificat al Troadei, pe valea Aisepu-lui, menţionat şi de Thucydides, VIII, 14, 23. Alazonion sau Alazonai, sat lingă Skepsis, pe valea Aisepului, probabil nume fictiv. Toate, în Mysia.

235 In XII, 3 21.' 23.") 236— VTT Caresos, oraş al Troadei, pustiu pe vremea lui Strabon şi rîu al Troadei, menţionat şi de Homer, Iliada, XII, 20. Caresena, regiune vecină cu Dardania.

237 Homer, Iliada, II, 8, 5, 6.

238 Catalogul Troienilor este episodul Iliadei, II, 786—877, în care Homer enumera şefii troieni şi neamurile lor, par ticipanţi la războiul troian.

239 Azi Tenedo, insulă lingă coasta Troadei.

240 Templul lui Apollon Smintheus sau Smintheion este o construcţie pseudodipterală cu 8x14 coloane; datează din secolul III î.e.n. Pentru versuri, vezi Homer, Iliada, I, 38, trad. Felicia Vanţ-Ştef.

241 Insule vecine cu Tenedos şi Cos din grupul Sporade-lor, lîngă ţărmul Troadei; vezi şi Homer, Iliada, II, 677.

242 Ten(n)es, eroul eponim al insulei Tenedos, fiul lui Kyenos şi nepotul lui Laomedon. După moartea maniei sale, mama vitregă îl calomnie tatălui său, care Îşi aşează fiul şi fiica, Henithea, într-un coş şi-i aruncă pe mare. Coşul se opri la ţărmul insulei numită de atunci Tenedos, unde Tennes ajunge rege — spune legenda.

243 Este Larisa de lîngă Hamaxitos, vezi nota 406.

244 C'hrysa Troadei, vecină cu Aehaion şi Hamaxitos, cu un templu al lui Apollon Smintheus, pare a fi alta decît cea de lîngă Theba Troadei. Alexandria Troadei, azi Eski-Stanbul; Hamaxitos, oraş pe coasta Troadei, aproape de Alexandria Troadei si de promontoriul Lecton menţionat şi de Thucydides, VIII,' 101.

245 Kebrene, vezi nota 180. Neandria, oraş al Troadei aproape de Alexandria; vezi si Xenophon, Hellenica, 3, 1, 16.

240 Cunoscut sculptor şi arhitect grec (sec. V-—IV î.e.n.) ale cărui opere au umplut Ionia, Attica, Beoţia, Pelopone-sul. Cele mai importante: templul Athenei Alea în Tegea (395), ornamentele în relief ale coloanelor templului Arte-mldei din Efes (356—333 î.e.n.), partea de E a frizei Mausoleului din Halioarnas (după 352), statuile Apollon Kitha-roidos din Rhamnus (strămutate în templul lui Apollon de

pe Palatin), Hygia (340—330), Apollon Smintheus, Afro-dita, Menade, Bacante etc. Vezi P.E., Arias, Skopas, 1952; „Quaderni e Guide di Archeologia, I, Roma; K. A. Neuge-bauer. Studieri uber Skopas, Berlin, 1913. H. Weber, Zum Apollon Smintheus, Tempel in der Troas (relativ la Strabon, XIII, 604, 48), în „Mitteilungen des Deutschen Archăologi-schen Instituite": Examenul frizei şi capitelului duc la situarea construcţiei templului spre sfîrşitul sec. III î.e.n. Statuia cultului de care vorbeşte Strabon aici, realizată de Scopas, e mai veche şi poate fi atribuită edificiului anterior al templului pe care îl cunoaştem.

[247] Callinos. frag. 7 (6) Bergk II.

[218] Heracleides Ponticul, v. EHG II p. 200, col II.

[249] In XIII, 1, 63.

[250] Sminthia, sărbători în cinstea zeilor Apollon şi Dionysos ca distrugători ai şoarecilor de cfenp care atacau -roa dele. Se ţineau la Hamaxitos, pe coasta Troadei, la Parion în insula Păros, la Rodos şi Lindos (în insula Rodos). Des pre ele vorbeşte o inscripţie din Lindos (IG XII, 1, 762) şi Philomnestos, FHG, IV, 477.

[251] „Cîmpia Halesion" („Cîmpia cu sare") în Mysia, Sn apropierea promontoriului Lectori.

[252] Salinele Tragasaion de lîngă Hamaxitos, în Troada, sînt menţionate şi de Stephanos Byzantinul.

[253] vezi nota 30. Homer îi aşază pe delegi, de fapt, în Ca ria, vezi lliada, X, 429.

[2,4] în VII, 7, 2.

[255] Oras al Troadei neidentificat, populat odinioară de lelegi; vezi lliada, XXI, 86; Herodot, V, 121.

[256] Homer, lliada, XIV, 443 şi urm., trad. Murnu, 436 şi urm.

[257] Homer, lliada, VI, 34 şi urm., trad. Murnu, 34 şi urm.

[258] Textul este corupt. Sensul acestei îraze pare să fie mai degrabă: „Rîului Satnioeis i-au zis mai târziu Saphnioeis", este vorba de un rîu al Troadei.

[259] Regiunea oraşului Antandros; vezi nota 333.

[260] Locuitorii din Neandria, oraş al Troadei la HeUespont; vezi Xenofon, Hell, 3, 1, 16.

[261] Vezi nota 332; Alceu, fr. 65(96) Bergk III.

[262] Vezi nota 28.

[263] Pyrrha, promontoriu la golful Adramyttenos al Troadei, în apropierea insulei Lesbos, vestit prin templul Afroditei.

[264] Alexandria, azi Kaz, munte ce domină Antandros, în Troada.

[265] Aspaneus, în Antandros, necunoscut din altă parte, după informaţiile ce le deţinem.

[266] Kisthene, oraş depopulat, cu un port pe ţărmul EoMdei, pe locul actualului Ghirin-kioi.

[267] Perperene şi Triarion, sate ale Eolidei mai sus de Kisthene, necunoscute din altă sursă.

[268] CorHP[hant]is, lingă actualul Gomeci, între Adramyttion şi Elatia Heracleia, vecină şi de aceeaşi origine cu prece dentul.

[269] Attea, poate Attaleia, oraş eolic între Heracleea şi Atarneus în golful Elaitic dintre Mysia şi Lydia.

[270] SenS[u"]l numelui Skepsis este „vedere" si „înţelegere", avi vezi Homer, Iliada, II, 465; 7, 5; şi II, 862.

[272] Vezi nota 32. Pentru versurile ce urmează vezi Homer, Iliada, X#> [188] Şi urm., trad. Murnu, 181 şi urm.

[273] Hoi»[er]. Iliada, XIII, 460 şi urm. trad., Murnu 440 şi urm.

[271] Antenor, erou troian, vezi Homer, Iliada, II, 822. Cu vintele lui Sofocle din continuare sînt citate de Strabon din tragedia acestuia Antenorizii, pierdută.

[275] CapV[a sau] Caphyai, azi Kaphia, orăşel al Arcadiei, în Peloponeş, aproape de Mantineea, azi ruinele de lîngă Gioza.

[276] Aeges[ta s]au Segesta, vezi VI, 1, 3 şi nota 36 la cartea a VI-a. EW[mos'] eroul eponim al elymilor, populaţie a Sici liei, menţionată şi de Thucydides, VI, 2. Eryx, azi S. Giu-îian'o, muP[te a]l Siciliei (Herodot, V. 43); Lilibaeum, azi capul Boeo sau Cap di Marsala, în SV Siciliei.

[277] Versiunea urmată de Vergilius, în Aeneida, şi de Ti-tus Livius, [Ab] Urbe condita.

[273] Home[l]"' Iliada, XX, 306 şi urm. trad., Murnu 295 şi urm. Versurile[l] următoare redau o versiune a legendei urmată de Vergilius în Aeneida.

[279] Vezi Piogenes Laertios, III, 46; Neleus, ibidem, V, 52, discipoli ai *[u]i Theofrast (sec. IV—III î.e.n.). Neleus este elevul apre[ciat] al lui Theofrast, moştenitorul bibliotecii acestuia şi a iui Aristotel. De frica Attalizilor din Pergam, mari bibliofili, Neleus îngropa cărţile în pivniţă, unde au fost descoperite [a]bia în 100 î.e.n. deteriorate. Achiziţionate de Apellicon d*[n] Teos, filosof peripatetic mort prin 85 î.e.n., [e]le au fost copiate în 86 î.e.n., Sulla, ocupînd Atena, le transportă l[a Roma] unde sînt revizuite şi completate lacunele de către Tyrannion.

[280] „Bibli[oteca din] Pergam", înfiinţată de Attalos (rege 241—197) jaumără 200 000 volume pe timpul lui Marcus Antonius'.

[281] Este vorba de Straton (cea. 269 î.e.n.). Lycon (99—225 î.e.n.) şi jjefnetrios (cea 350—280 î.e.n.).

[232] In 87 î-[e]-n.

[283] Vezi ri-ota 495 la cartea I.

[284] Crates [din] Mallos, nota 34, cartea I; Aristarchos din Samothrake. nota 356, ibidem.

[285] Filosoft [om] politic şi scriitor, supranumit şi „Topo-graful" şi „Calkedoniânul", contemporan cu Mithridates Eupator (sec- [II] î.e.n.).

[28e] Andeir[a]> [ora]Ş leleg în Troada, lîngă actualul munte At Kajassi P[e] locul satului actual Derelu. Pioniai, oraş al Troadei, nei^[ên:tifi;C]at, Gargaris sau Gargaros, oraş aproape

de culmea Gargaron a muntelui Ida; vezi Quintus din Smyrna, 10, 90.

[287] Vezi nota 8 la cartea a XIII-a.

[288] Chitarist şi ctxmie vestit, originar din Atena, a trăit cam între anii 410—360 î.e.n.

[289] Originar din Assos, Mysja, a trăit între anii 331—232 î.e.n. La vîrsta de 40 ani începe la Atena studiul filosofiei cu Zenon, noaptea ocupîndu-se de grădinărit pentru a pu tea trăi. A scris comentarii asupra doctrinei stoice, azi pierdute.

[290] în Cilkia (289—209 î.e.n.) a fost discipolul lui Cleanthes şi urmaşul acestuia la conducerea şcolii stoice. Diogenes Laertios îi atribuie 750 lucrări, din care azi nu se păs trează decît titluri şi foarte scurte fragmente.

[291] Contemporan cu Aristotel, după unele versiuni, socrul filosofului, la care, după Diogenes Laertios, V, 3^—9, Aristotel a stat trei ani (347—344 î.e.n.); vezi şi E. Isac, Aristoteî, cap. IV. Bucureşti, Ed. Tineretului, 1959.

[292] Deci pe ţărmul eolic al Troadei, în dreptul insulei Lesbos.

203 vezi nota 365 la cartea a XII-a.

[294] Slujitor credincios al lui Artaxerxes Oehos, apoi al lui Darius. A luat parte !a bătălia de pe Granieos contra lui Alexandru cel Mare.

[295] Marta Sordi, La cronologia delle vittorie persiane e la caduta di Ermia di Atarneo, in Diodoro Siculo, Kokalos, V. Palermo, 1959, pp. 107—118, arată că recucerirea de către perşi a Feniciei, Ciprului, Egiptului, %,3 care Diodor din Sicilia, XVI, 40, 3—52, 8, o fixează între 351—348, da:ează de fapt din anii 345—344. Confruntînd datele din Stra.bon, XIII, 1, 57 şi din Diotrysios din Halicarnas, Ad Amniaeum, 5, conchide că tot în acest an trebuie plasată căderea lui Hernii as.

[296] xj$_{ran}$ i$_{n}$ Mytilene după Melanchros, sfîrşitul sec. VII î.e.n. Este cunoscut numai din Dolemica sa cu Alceu (fr. 326, 332 L—P). Vezi si nota 377.' Pentru locul citat, fr. 13 M IV.

[297] Hellanicos fr. 116 M I.V si Macrobius, Saturnalia, V, 20.

[298] Lamponia sau Lamponion, oraş al Troadei menţionat şi de Herodot, V, 26; neidentificat.

[299] Miletupolis, lingă actualul Moalici şi Hamamli, oraş al Mysiei central-nordice.

[300] Homer, Iliada, X, 428 şi urm., trad., Murnu, 414 şi urm.

[301] Halicarnas (Halicarnassos), azi Bodrum, colonie dorică pe coasta de SV a Asiei Mici, patria lui Herodot şi a lui Dionysios din Halicarnas.

[302] Pedasa, în loc de Pedasos, oraş al Cariei unit ulte rior cu Halicarnasul; patria eunucului Hennotimos, cinstit de Xerxes (vezi Herodot, VIII, 104—106).

[303] Pedason, orăşel în domeniul stratoniceilor, neidentificat. Singurul izvor, Strabon.

303 Myndos, oraş al Cariei cu port, azi Sumişlov-liman; vezi şi Herodot, V, 33. Bargylion sau Bargylia, azi ruine lingă satul Goverdşinlik, la golful Iasion (azi Mendeliah), oraş al Cariei.

[301] Mausclos, satrap al Cariei (377—353 î.e.n.), soţul celebrei Artemisa, care în semn de preţuire i-a ridicat după moarte, în Halicarnas, renumitul monument funerar numit Mausoleon, socotit una din cele şapte minuni ale lumii. Prin construcţia sa măreaţă, mormîntul este unul dintre importantele produse ale artei eCenice din secolul respectiv. Denumirea de „Mausoleu" a devenit apoi termen comun pentru toate construcţiile monumentale similare. Vezi şi nota_ 341 la cartea a XVI-a.

[305] Callisthenes, fr. 23 M din Istoria lui Alexandru, la Arrian. Vezi şi fr. 41, jbidem.

[306] Syangela, oraş leleg în Caria, neidentificat.

[307] Herodot, fiorii, VIII, 104. In I, 175, Strabon susţine că întîmplarea relatată şi în acel pasaj s-a petrecut de două

ori

393

[309] In XIII, 1, 7; I. 49.

[310] Homer, Iliada, I, 366, trad., Murnu, 362. Pentru Theba Troadei, vezi nota 321.

[311] Homer, Iliada, I, 366 şi urm., trad. Murnu, 362 şi urm. Lyrnessos, nota 32.

[312] Homer, Iliada, II, 691, trad., Murnu, 679.

3i3 $My_{nes\ s}$ Epistrophos; vezi nota 40.

[314] Homer, ' Iliada, XIX, 295 şi urm., trad. Murnu 292 şi urm. Briseis este ostateca din Lyrnessos dăruită lui Ahile; pentru ea are loc cearta dintre acesta şi Agamemnon.

[315] „Cîmpia Thabei", în jurul oraşului Theba al Troadei, în Mysia.

[316] In regiunea Adramyttenei, aproape de Theba. Chrysa, oraş şi port al Troadei, cu un templu al lui Apollon; vezi Homer, Iliada, I, 37. Killa, oraş eolic al Troadei, cu un templu al lui Apollon Killaios; vezi Homer, Iliada, I, 38; Herodot, I, 149.

[317] Killaios, poate Killos, vezi Homer, Iliada, I, 38.

[318] Killaion din Lesbos şi-a primit numele după Killa Troadei; vezi nota 316.

[319] In Eolida, între actualele aşezări 'Cebni şi Kanaklu.

[320] Daes din Collonai, istoriograf al oraşului de baştină (Collonai) de la începutul secolului IV î.e.n. După întemeierea Alexandriei Troas de către Antigonos şi Lysimachos, Collonai a încetat să mai fie o localitate de sine stătătoare (vezi FHG, IV, 376).

[321] Theba, oraş al Troadei, menţionat de Homer, Iliada, I, 366, şi de Herodot, VII, 42 etc. Patria eroinelor Chryseis. (Iliada, I, 369) şi Andromaca (Iliada, VI, 396). Pentru templul lui Apollon Smintheus, vezi nota 246.

[322] Vezi nota 42.
[323] Homer, Iliada, I, 432, trad.. Murau, 428.
[324] Homer, Iliada, I, 439 şi urm., trad. Murnu, 435 şi urm. Este solia care redă tatălui său pe ostateca lui Agamemnon, pentru a scăpa oştirea de molimă.
[325] Iliada I, 37.
[326] Mormîntul lui Killos, vizitiul lui Pelops, un dîmb în apropierea templului lui Apollon Killaios de lingă Killa Troadei; vezi nota 316.
[327] Vezi XIII, 1. 48.
[328] Erythreenii, de fapt locuitorii oraşului ionic Erythrai, azi Kisri, patria medicului Heracleides Herophileul. Mimas, munte în promontoriul vecin cu oraşul. Numele muntelui pare corupt; s-a propus substituirea lui prin Meliunt.
[329] Apollon Erythibios-Erysibios şi explicaţia etimologică numai la Strabon, în acest loc.
[330] Apollon Pornopion şi explicaţia etimologică necunos cută din altă parte.
[331] Porţile Lydiene, oraş pe teritoriul localităţii Adramyttion în interiorul golfului Elaitic, fără urme.
[332] Antandros, azi Antandro sau ruinele de la Kanakli, oraş al Troadei; vezi şi Herodot, V, 26; VII, 42.
[333] „Valul lui Ahile" gr. 'AxîXXetoţ xâp*l , în Mysia, lingă Astyra.
[334] Homer, Iliada, XXII, 479, trad., Murnu., 468. Despre Palcos, vezi nota 45.
[335] Vezi nota 286.
[336] Unul din strategii lui Mithridates Eupator, filosof academic, retor şi avocat. Din ataşament faţă de Mithridates. a luat întreaga conducere a consiliului de stat, 1-a urmat pe rege în Pont, iar după prăbuşirea acestuia, s-a lăsat să moară de foame.
[337] Despre retorul Xenocles din Adramyttion, din curentul asianic, contemporan cu Cicero, nu se cunosc alte date decît cele transmise de Strabon.
[338] Era un Iac în Troada pe care Strabon îl califica Bo-.pa»pcoS7j<; „cu gropi foarte adinei", spre deosebire de Sapra, partea NV din Palus Maeotis în Chersonesul Tauric, calificat drept IXcoSi? „Mlaştină".
[339] Palaia, sat în centrul Mysiei; neidentificat.
[3,0] Pitane, azi Sanderli, oraş eolian al Mysiei, menţionat de mai mulţi autori; vezi Herodot, I, 149.
[341] Rîul Euenos, în Mysia, curgea pe lîngă Pitane eolică; neidentificat.
[342] Arkesilaos Academicul (cea. 316—240 î.e.n.), fiul lui Seuthes (nume de origine 'tracă) din Pitane, conducătorul Academiei medii sceptice între 268/267—241/240 lem.; pre legerile lui au fost publicate de discipolul său Pythodoros. Vezi S. Mekler, Academicorum philosophorum Index Herculanensis. Berlin, 1902. Diogenes Laertios, 28-^-45.

[343] Polemon. (cea. 310 î.e.n.), al patrulea scolarh al Academiei de la 315,314 la 270/269 î.e.n.

[344] Azi Mardalici, loc lingă Pitane, precum şi oraş ornonimaî Eolidei lîngă actualul Dikeli-koi.

[345] Poseidonios fr. 52 M III.

[346] Azi ruine la lalva sau, după alte păreri, Klisetti.

[347] Canai, azi satul Adşane sau Kanot, orăşel al Mysiei la N de Pitane.

[348] Azi Paîaipyrgo, oraş al Locridei, cu colonia Canai, în Asia.

[349] Azi Arginusi, trei insulițe în fata promontoriului Canai, în SV Mysiei.

[350] Promontoriu al Mysiei pînă la care ține regiunea Canai cu un munte omonim, azi Kara-dagh.

[351] Cane sau Canai sau Aiga, azi Kara Dagh, munte pe promontoriul omonim, în SV Mysiei.

[352] Vezi nota 216 la cartea a XII-a.

[353] Legenda spune că, ucigînd un mistreț care-i ceruse îndurare cu voce omenească şi care se refugiase în sanctuarul Artemidei Ortosia, Teuthras fu pedepsit de zeiță cu lepră, de care a scăpat cu timpul.

[354] Euripide, fr. 687 Dubner, din tragedia Telephos.

[355] Rege legendar al Arcadiei, în Peloponeș, transformat, împreună cu mama sa, în Constelația Urselor.

[356] Homer, Odiseia, XI, 521 şi urm., trad., Murnu, 696 şi urm.

[357] Ketei, supuşii lui Eurypylos al lui Telephos, situați probabil în Mysia. Vezi Homer, Odiseia, XI, 521.

[358] Vezi Homer, Iliada, II, 736.

[359] La SV Mysiei, vărsîndu-se în aăt Keteios şi în altul, apoi în Caicos, care se varsă în Marea Egee în Golful Elaitic.

[360] Fr. 66 (56) Bergk III.

[361] Euripide, fr. 922 Dubner. Marsyas, personaj legendar, fiul lui Olympos.

[362] Situat între muntele Killaion şi Dindymene, cores punzând unuia din actualii munți Demirdji-Dagh şi Ak-Dagh.

[363] „CSmpîa Apia" mai sus de „Cîmpia Thebei", în Mysia, despărțită prin muntele Temnos de „Cîmpia Caystrului".

[364] Scurt afluent al Caicului, în Mysia, izvorînd din ac tualul Ak-Dagh.

[365] Eshil, Myrmidonii, fr. 31 Aiirens.

[366] Vezi nota 108.

[367] Sigrion, azi Sigri, promontoriu] nord-vestic al insulei Lesbos.

[368] Azi Molivo, oraş vestit al insulei Lesbos, patria lui Arion, pe țărmul de NV al insulei.

[369] Loc al Troadei la țărmul din fața insulei Lesbos.

[370] Vârful peninsulei Mytilen, care este sudic, dar nu „cel mai sudic" promontoriu al insulei Lesbos. Unii autori au substituit numelui Malea pe acela de Mytilene.

[371] Azi Mytilen, oraş vestit al insulei Lesbos.

[372] Sat în Lesbos, pe ogorul Methymnei, azi satul Bagce Koi.

[373] Este golful central sud-vestic al insulei Lesbos.

[374] Oraş din Lesbos, în faţa promontoriului asiatic omo nim, menţionat de Thucydides, III, 18, probabil pe locul actualului Aias-Su. pe teritoriul Pera din Golful Galoni.

[375] Aleeu închină fratelui său Antknenides o odă, fr. 33 (67, 8) Bergk II.

[376] Celebra poetesă din Lesbos, sec. VI î.e.n., născută la Eresos, ducîndu-şi viaţa la Mytilene. A creat poezii de dragoste de o rară frumuseţe, din care se păstrează numai o parte.

[377] Myrsilos şi Melanchros, tirani în Mytilene, Lesbos, spre sfîrşitul sec. VII î.e.n., Cleanactizii, familie aristocrată puternică, din care se trage Myrsilos, disputîndu-şi pute rea cu Pentfielizii. Vezi Alceu,, fr. 20—21 Berglt şi Diogenes Laertios, I, 74.

[378] Diophanes, retor aflat în fruntea Mytilenei, în Lesbos. Exilat din patrie, probabil din anumite motive politice, el s^a dus la Roma unde a devenit (în 162 î.e.n.) profesorul lui Ti'herius Gracchus. împreună cu C. Blossius din Kyme, el a exercitat o mare influenţă asupra activităţii politice a lui T. Gracchus. De aceea, după moartea lui Gracchus, a fost si el ucis, în 132 î.e.n.

[379] Potamon din Mytilene, retor sub Tiberiu la Roma. Vezi şi. Rlutarh, Alexandru. Lesbocles-şi Crinagoras, retori din Mytilene, în vremea lui Strabon, mai puţin cunoscuţi.

[380] Theophanes din Mytilene, vezi nota 30 la cartea a Xl-a.

[381] Cn. Pompeius Macer, fiul istoriografului Theophanes din Mytilene. Născut după moartea lui Pompeius Magnus, cam prin 45 î.e.n.; în 20 î.e.n. a fost procurator în provin cia Asia şi procurator al Siciliei.

[382] Conflictul dintre atenieni şi mytilenieni, menţionat de Strabon în acest pasaj, este relatat pe larg de Thucydides, III. 42—49.

[383] Eresos, oraş pe coasta de V a insulei Lesbos, numit şi azi Eresso sau Erissi.

[384] Phanias, după informaţia lui Suidas este Phanias din Eresos (Lesbos), filosof peripatetic, discipol al lui Aristotel, contemporan cu Alexandru cel Mare. Opera sa menţionată de Plutarh (fr. 8) pierdută. Fragmentele rămase se află în FHG II, p. 293.

[385] Oraş al Insulei Lesbos, odinioară insulă, azi ruine, lîngă Calai Limineonai. Vezi Thucydides, III, 18.

[388] Vezi Herodot I. 23—24.

387 poet melie din Antissa insulei Lesbos (sec. VII î.e.n.; Cîntăreţ. A trăit mai mult la Sparta, a împămîntenit instru mentul barbitos, a inventat lira cu 7 coarde în loc de 4 a compus nomi si cîntece de petrecere etc.

388 Terpandru, fr. 5 Bergk III.

389 Hellanicos, istoriograf din timpul războiului pelopo-' nesiae (jumătatea a doua a sec. V î.e.n.). Qpera sa, din care se păstrează titluri şi puţine fragmente, constă din lucrări de mitologie, istoriografie şi Istoria attică. Callias din Mytilene, gramatic grec şi unul din cei mai de vază bărbaţi ai patriei sale. Din Comentariul lui asupra poeziei poeţilor din Lesbos azi nu se păstrează nici o urmă. Citat de Pamphylos.

390 pentru Timosthenes, vezi E. A. Wagner, Die Erdbeschreibung des Timosthenes von Rhodos, Leipzig, 1888.

391 Myonnesos, azi Hypsilobunos, promontoriu la coasta ionică, cu un oraş omonim. Proconnesos, azi Marmora, insulă şi oraş in Propontida. Halonnesos, insulă cu oraş omo nim în Marea Egee.

392 Templul lui Apollon Gryneus din Gryneion, port al Eolidei, menţionat şi de Xenophon, Hellenica, III, 1, 6.

393 pordoselene sau Poroselene, insulă şi oraş vecin cu Hecatonnesos şi cu Lesbos. Neidentificată.

394 Aspordenon apoi Asporenon, azi Geikli-Dagh.

395 Simonides, fr. 21 (25) Bergk II.

396 Aristofan, Pacea, 1148.

397 Homer, Iliada, VI, 414 şi urm., 421 şi urm., trad., Murnu, 412 si urni., 418 si urm.

398 Iliada, III, 692; XIX 296.

399 Homer, Iliada, X, 428 şi urm., trad., Murnu, 414 şi urm.

400 Homer, Iliada, XIV, 443 şi urm., trad., Murnu, 436 si urm.

401 Iliada, XXI, 86; vezi nota 48.

402 Iliada, XXI, 87.

403 Homer, Iliada, XXI, 84 şi urm., trad., Murnu, 84 şi urm.

404 Homer, Iliada, II, 840 şi urm., trad., Murnu, 829 şi urm.

405 Larisa, vecină cu Hamaxitos; vezi nota 631 la cartea a XIna voi. II. Larisa de Ungă Efes, sat în „Cîmpia Caystrului", în regiunea de azi Tirieh. Larisa Phriconis de lîngă Kyme, sau aceeaşi cu Kyme, vezi nota 15. In fapt au existat mai multe, deoarece Larisa înseamnă „cetate".

406 Hippothoos, erou homeric; vezi Iliada, XXIV, 251.

407 Iliada, XVII, 301.

408 Vezi nota 14.

409 Neonteichos sau „Zidul Nou", azi Ainadsjik.

410 Vezi nota 15 şi Herodot, I, 149.

411 Menecrates, fr. 1 M II.

[412] Comandant pelasg, menționat de Homer, Iliada, II, 842.
[413] Probabil actualul Haghios Iiias.
[414] Personaj legendar.
[415] Azi Ghiuzelhisar, oraș al Eolideâ, nu departe de Kyme. Temnos, azi Menimen, oraș al Mysiei; vezi si Herodot, I, 149.
[416] Hermagoras clin Temnos, autor de Arte retorice, 6 c. A trăit înaintea lui Molon (Quintilian, III, I, 16), fiind în plină activitate în jurul anului 150 î.e.n.
[417] Magnesia din jos de Sipylos, oraș al Lydiei pe Her nie*, distrus de cutremur, lingă actuala Manissa sau Manachir.
[418] Grynion, orășel întemeiat de locuitorii Myrinei, în Eolida, cu un templu al lui Apollon Gryneus și un oracol, menționat și de Xenophon, Hellenica, 3, 1, 6. Elaia, oraș al Eolidei, menționat și de Plutarh, Lucullus, 4, situat în apropierea actualului Kilisseh-koi.
[419] Oraș al Eolidei situat între Kyme și Hydra, necunos cut din altă sursă.
[420] Azi Cap Fokia sau Fouges, promontoriul Eolidei care creează Golful Elaitic cu promontoriul Canai.
[421] promontoriul Harmatus al Eolidei cu un oraș omonim; vezi și Thueydides, VIII, 101, azi Mal Tepe Burun.
[422] v$_{ez}$j $_{no}$t$_{a}$ 135 2a cartea a Xl-a.
[423] „Portul Aheilor" între Myrina (azi Sandarlîk) și Grynion, oraș al Eolidei cu un templu al iui Apollon și al tarul celor 12 zei.
[424] Fiul lui Peteos, erou homeric, șef atenian, a înteme iat Elaia Troadei din Golful Elaitic; vezi Homer, Iliada, II, 552.
[423] Lesbos, oraș în Lesbos, vezi si Homer, Odiseea, III, 169.
[426] Ephoros, vezi Studiul introductiv, voi. I, p. 92 și urm.
[427] Vezi Studiul introductiv, p. 78, voi. I.
[428] Lucrări si zile, 639 si urm., trad. St. Bezdechi, 633—634.
[429] y$_{ez}$j $_{no}$t$_{a}$ 450 ia cartea a XII-a. Pentru versurile ur mătoare, vezi Iliada, II, 814, trad., Murnu, 800 și urm.
[430] Ephoros, fr. 89 M I.
43! Pergamul, azi Bergama, oraș în NV Asiei Mici în Mysia, aproape de cursul Caicului, înfloritor pe vremea cînd era capitala Attalizilor, sec. III—II î.e.n.; vestit pentru biblioteca sa, înființată de Attalizi.
[432] Lysimachos din Pella (oca. 360—281 î.e.n.), ofițer superior al lui Alexandru cel Mare, apoi urmașul acestuia în Thraeia (323). In alianță cu Seleueos I și Casandros, contribuie la victoria de la Ipsos (301) contra lui Anti-gonos I și Demetrios I. Două expediții în Macedonia (295 și 288) îl fac stăpîn și pe această regiune.

[433] Philetairos, eunuc din Tiana; vezi nota 110 la cartea a XII-a.

[434] Ţion sau Tieion, oraş al Paflagoniei, menţionat şi de Lucian, Alexandru, 43.

[433] Arsinoe, soţia lui Lysimach, fiica lui Ptolemaios I, căsătorită prin 300 cu Lysimach, regele Thraciei, apoi cu Ptolemaios Keraunos, care a exilat-o în Samothrake (290), apoi cu fratele său, Ptolemaios Philadelphul.

[436] Agathocles, cel mai vârstnic fiu al lui Lysimachos şi al fiicei lui Cassandros, ucis de propriul său tată, în 283 î.e.n., pentru uşoare bănuieli, în urma unor intrigi. Acesta este fiul lui Lysimach prins de Dromichaites la geţi, pe la 300 î.e.n., şi răscumpărat de tatăl său.

[437] Lysimachos fu ucis de Seleucos Nieator în 281 î.e.n., iar acesta, de Ptolemaios Keraunos, în vara aceluiaşi an.

[438] Eumenes este tatăl lui Eumenes I, rege în Pergam. Attalos est© tatăl lui Attalos I (rege în Pergam), vezi nota 454.

[439] Eumenes I, fiul lui Eumenes, (vezi nota 454 cartea XII) face cuceriri în Syria, încurajează artele.

[440] Antiochos Soter, fiul lui Seleucos; vezi nota 248, cartea XI.

[441] Este vorba de Attalos I (vezi nota 230). Achaios, tatăl mamei sale.

[442] Antiochos, uzurpator seleucid. Biruie pe galaţi şi-şi ia titlul de rege al acestora. A luat parte la războaiele macedonene (I 212: II 211 î.e.n.) ca aliat al romanilor îm potriva lui Philipp V, pînă la moartea sa (197 î.e.n.).

[443] în legătură cu Eumenes II Soter, vezi nota 454.

[444] Vezi nota 152.

[445] p$_e$rseus, ultimul rege al Macedoniei (179—168 î.e.n.) înfrînt la Pudna de Eumenes şi de romani (168 î.e.n.).

[446] Nikephorion, dumbravă în Pergam pe care a sădit-o regele Eumenes II; poziţie incertă.

[447] Attalos III Philometor, vezi nota 454.

[448] Attalos II Philadelphul, al II-lea fiul al lui Attalos şi al Apollonidei din Kyzic (nota 454).

[449] Este vorba de Alexandru Balaş, din Syria, fiul lui Antiochos IV, aliat al lui Attalos II împotriva lui Demetrios I Soter; în 150 î.e.n. l-a biruit pe Dem'etrios şi s-a căsătorit cu Cleopatra Thea, fiica Iui Ptolemaios VI.

[450] Demetrios I Soter, rege al Syriei (162—150 î.e.n.), a dus război cu iudeii, a cucerit Cappadocia (158) şi a fost ucis de Alexandros Balaş.

[451] Vezi nota 598 la cartea a VH-a, voi. II.

[452] Diegylis, rege trac biruit de Attalos II (vezi nota 448) a pustiit statele greceşti învecinate şi a comis acte de mare cruzime (Diodor, XXXIII, 14 şi urm.).

[453] Nicomedes II Epiphanes, rege al Bithyniei (cea. 150—128 î.e.n.) după ce şi-a ucis tatăl, pe Prusias II, cu ajutorul

lui Attalos II i-a ajutat pe romani împotriva lui Aristonicos, fără să obţină Frigia Mare, cum a sperat.

[434] Attalos III Philometor lasă romanilor regatul Per-gamului în 133 î.e.n. printr-un testament; vezi Inscr. Perg. 249. Pentru o mai bună înţelegere a textului privind succesiunea Attalizilor în Pergam, oferim următoarea schemă: Phiîetairos (eunuc) are 2 fraţi:

Eumemes şi Attalos -f- Antiochis fiica lui Achaios

4*

Eumenes I Attalos I Soter + Apollonis din Kyzic ,(rege 263—241) (r&8e 241—197 î.e.n.) î.e.n.

v	4	4	4
Eumenes II <rege 198—157) î.e.n.	Attalos II Philadelphul Rege+tutore 159—138 î.ejn.	Phiîetairos	Arhenaios
|			

Attalos III Philometor (rege 138—133 î.e.n.)

[453] Mithridates, fiul lui Menodotos, prieten cu Caesar şi rege în Bospor. In 48 î.e.n. 1-a însoţit pe Caesar în Egipt şi 1-a ajutat în Syria şi Asia Mică. După bătălia de la Zela, Caesar i-a dăruit tetrarhia troomilor; curînd apoi, el a primit regatul Bosporan al lui Pharnakes cu titlul de rege.

[436] în Bospor, după plecarea lui Pharnakes, guvernatorul său Asandros s-a declarat independent şi 1-a ucis pe rebele fugar. Atunci Mithridates, fiul lui Menodotos, a primit ordin de la romani să-l înlăture pe Asandros şi să-i preia domnia, dar a căzut victimă Iui Asandros.

[457] Pharnakes I, (nota 134 la cartea a XII-a), rege în Bospor între 63—47 î.e.n.; în 48 î.e.n. el a obţinut de la Caesar regatul Pontului şi al Bithyniei.

[438] Apollodoros din Pergam, profesorul lui Octavian (Augustus), autorul unui Tratat de retorică.

[438] Apollodoreii, adepţii lui Apollodoros din Pergam. Theodoreii, discipolii lui Theodoros din Gadara, profesor la Rhodos pe vremea lui Tiberiu, autorul mai multor lucrări importante ca Despre puterea oratorului. Apollodoreii şi Theodoreii au format două curente rivale, ale căror discuţii contradictorii au pasionat şcolile de retorică greacă întreg secolul I e.n. şi chiar mai tîrziu.

[460] Dionysios Atticul, discipolul lui Apollodoros din Pergam menţionat cu o culegere de epigrame erotice în Anthologia Palatină, V, 2—103.

[481] Apollonia Lydiei, la E de Pergam, corespunde ruinelor dintre satele Halikli şi Bullana, în Atlasul lui Kiepert.

[462] Azi Akhissar, oraş mysian sau iydian; atlasele îl trec în N Lydiei. Vezi şi Plutarh, Sulla, 25.

[463] Apollonis, probabil aceeaşi cu Apollonia Lydiei, la E de Pergam (vezi nota 461). Apollonis din Cyzic a fost soţia lui Attalos I.

[464] Abait, cei din Abaeitis, regiune de V a Frigiei Epic-tetos, învecinată cu SE Mysiei.

[465] Azi Şart, capitala Lydiei şi reşedinţa regilor lydieni de pe la 700 î.e.n. pînă la înrobirea persană, 547—546 î.e.n. situată pe Pactolos la poalele munţilor Tinolos.

[466] Locuitori ai Lydiei, Iliada, II, 864; X, 431. [467] Vezi nota 139.

[468] „Cîmpia Caystrului", creată de aluviunile rîului Caystros, azi Kara-Su si Kuciuk Meinder, rîu al Ioniei.

[469] Vezi nota 139.

[470] Despre averile fabuloase ale lui Croesus; vezi Herodot, I, 30.

[471] Hyllos, apoi Phrygios, afluent al Hermosului fazi Sarabad), rîu al Lydiei, vezi Homer, Iliada, XX, 392.

"2 Istorii, V, 101.

[47a] „Muntele sftot al Dindymenei" (Herodot, I, 80), adică al Kybelei, este Dindymon din Kyzic (nota 369 la cartea a XII-a).

[474] Sardiana, regiune a oraşului Sardes, situată în cen trul Lydiei, azi meleagurile Şartului.

[475] Lacul Gygaia, azi Mermere (Homer, Iliada, II, 865), numit ulterior şi Coloe; lîngă el, templul Artemidei Coloene.

[476] Iliada, II, 864, trad., Murnu, 853—5.

[477] După Homer, Iliada, XX, 385, oraş al Lydiei.

[478] Iliada, VII, 231, trad., Murnu, 214.

[479] Homer, Iliada, II, 783.

[480] Pythica, I, 31.

[481] Populaţie vastă a Syriei, Mesopotamiei, Chaldeei, Assyriei şi a Blamului. Strabon îi identifică ca arknii, pe care ii consideră de neam syrian. Vezi muntele Arima la Homer, Iliada, II, 783.

[482] Oallisthenes, fr. 30 M din Istoria lui Alexandru.

[483] Calycadnos, azi Ghiuk-Su, rîu al Ciliciei pe care era situată Seleucia. Stînca Sarpedon este un cap al Ciliciei în sudul Asiei Mici. Corykion, peşteră a Ciliciei, populată de arinii, poziţie incertă. Munţii Arima, azi Afcdaj, în Cilicia.

[481] Alyottes, tatăl lui Croesus, regele lydienilor (cea. 607—560 î.e.n.). Sardes, capitala Lydiei (vezi nota 465).

[485] Istorii, I, 93.

[486] Hypaipa, azi ruine în satul Dobkioi, oraş al Lydiei.

[487] Oallisthenes, fr. 21 M din Istoria lui Alexandru.

*88 Ţrerii se paj-e cg au fost compuşi din două grupuri: unul occidental, aşezat în Thracia centrală şi Propontida, celălalt, oriental, care se separă de cimmerieni după prima

ocupare a Sardesului, explică G. Wirth, Zum Volksstamm der Treren, Klio, Berlin XLIX, 1967, p. 47—52.

[489] Callinos, fr. 5 Bergk XI.

[430] In 547/546 î.e.n. Croesus, fiind ultimul rege lydian, şi Cyrus cel bătrîn, cuceritorul persan; vezi Herodot, I, 71—86.

[491] Esioni sau Asioni, după Demetrios Skepsios, neates taţi în altă parte.

[492] Iliada, II, 461.

[493] Distrus de marele cutremur din 17 î.e.n. din Asia Mică, Sardes a fost curând restaurat cu ajutorul materialu lui acordat de împăratul Tiberius (Tacitus, Annale, II, 47).

[494] Primul Diodoros Zonas, mai vârstnic, cu mare trecere în timpul războiului mithridatic, autorul câtorva epigrame (Anthologia Palatină, VI, 98, 106). Al doilea Diodoros a fost primul purtător de arme al lui Drusus. A trăit o vreme la Roma, a scris poezie lirică în stil vechi. Vezi FHG, III, p. 489.

[495] Vezi nota 439 la cartea a XII-a.

[496] Philadelph(e)ia, azi Aillah-Sehr, oraş situat ân partea central-estică a Lydiei.

[497] Vezi nota 483 la cartea a XII-a.

[498] Xanthos, fr. 4 M. I.

[499] Caiaua Siciliei, azi Catania. Vezi V, 3, 13.

[500] Mesogis, munte al Asiei Mici, se Întinde de la Keîai-nai da Myeale, populat de frigi, mysi, lydieni, carieni şi ionieni.

[501] Theopompos, fr. 290 M. I.

[502] „Cîmpia Kilbiană", în Lydia, vecină de N a „Cîmpiei Caystrului".

[503] „Câmpia Hircaniei", sau „a lui Cyrus", în N Lydiei, colonizată de perşi.

[504] „Cîmpia Peltină", în Frigia, poziţie incertă.

[505] „Cîmpia Tabenă", în jurul oraşului Tabai, azi Damasc, în Frigia Mare, la hotarul cu Caria.

[596] Nysais, regiune a oraşului Nysa în Caria.

[507] Kibyratis, regiunea oraşului Kifoyra, azi ruine lângă Horzun-Ceai, în Frigia. Cabalis, regiune a Frigiei ocupată de lydieni, din care se trag kibyraţii.

[508] Vezi nota 512 la cartea a XII-a, Plutonion sau Charonion, nume comune după al zeilor infernului dat unor gropi deschise în scoarţa pământului despre care se credea că duc în infern.

[509] Gallii eunuci erau preoţii Cybelei şi nu au legătură cu neamul gallilor sau al celţilor.

[510] în XII, 8, 13.

[511] Antiochia de pe Meandru, în Caria, azi ruine la con fluenţa Meandrului cu Kara-Su.

[512] Diotrephes, sofistul, originar din Antiochia de pe Meandru, discipolul retorului Hybreas, din prima jumătate a sec. I î.e.n.

[513] Hibreas, retor si agoranom, în Mylasa, sec. I î.e.n. Vezi şi XIV, 2, 24.

[511] Populaţie a Lyciei; vezi Homer, Iliada, VI, 189 şi Herodot, I, 173. Cabalii, populaţie situata între Lycia, Caria, Frigia şi Pisidia; vezi Herodot, III, 90.

[5l5] Termessa cu colina Solymos aceeaşi cu Termessos.

[516] „Valul lui Belierophon", lingă Termessos, în Pisidia. „Mormântul lui Peisandros", ibidem, doi eroi greci. Vezi Iliada, VI, 155 (Belierophon); Iliada, XI, 122 (Peisandros).

[517] Iliada, VI, 184, trad., Murnu, 184.

[5i8] Iliada, VI, 203—204

[519] Vezi Antologia Palatină, 9 705

[520] T7—• —, .*~,

Vezi nota 419 la cartea a XII-a.

[521] Bubon, unul din oraşele tetrapolisului Kibyra, aproape de actualul Ebajik pe rîui Horzun Ceai. Balbura, idem, azi ruinele Katara pe rîul Katara-Su. Oinoanda, oraş al Lyciei, neidentificat. Kibyra, oraş al Frigiei, azi ruine la Horzun pe Horzun Ceai, afluewt al lui Delamon Ceai.

[522] L. Moretti, Le forze militari della Cibiratide e della Licia nel II—I secolo a.c, „Kivista di Filologia e d'Istruzione Classica", Torino, XXIX, 1951, pp. 344—350, spune că Strabon a exagerat puterea militară a tetrapolisului şi a Cibyrei, în particular.

[523] Moagetes, ultimul tiran din Kibyra, alungat de Murala, deci sec. I î.e.n.

[524] L. Licinius Murena, locotenent al lui Sulla, însărci nat cu conducerea celui de al doilea război antimithridatic (83—81 î.e.n.) şi L. Murena 'fiul (pretor 65, consul 62 î.e.n.), delegat al lui LucuHus în Orient (69—68 î.e.n.).

[525] Isinda sau Isionda, oraş în Sudul Pisidiei.

[526] Vezi nota 413 şi Apameia, nota 342, ambele la cartea a XII-a.

Cartea A XIV-A

[1] Istmul dintre Marea Pontică şi Marea Issică corespunde porţiunii estice de la rădăcina peninsulei Asiei Mici.

[2] Azi ruinele de lingă satul Turbali, oraş al Ioniei între Efes şi Smyrna, vestit prin vinul său renumit.

[3] Promontoriu la S de Milet, la ţărmul Cariei.

[4] Myus, Myunt, azi ruinele de la Palacia, oraş ionic în Caria, menţionat şi de Herodot, I, 142. Era situat la S de gura Meandrului, la tăunul mării. Ruinele lui, azi, mai în interiorul ţinutului, datorită aluviunilor Meandrului de puse la ţărm.

[5] Mycale, azi Ia fel, munte şi promontoriu pe coasta io nică a Asiei Mici, în faţa insulei Samos, formînd cap*v.

Trogilion, celebru prin victoria navală a grecilor asupra perşilor, în 479 î.e.n.

[6] Pherekydes, fr. 111 M I.

[7] Personaj legendar.

[8] Fiul lui Codros, rege' al Atenei, personaj legendar al sec. VIII—VII î.e.n. Vezi Hellanicos, fr. III M I.

[9] Vezi nota la cartea a XII-a.

1° Neleus, probabil este vorba de fiul lui Codros, nu de tatăl Iui Nestor, pentru că pe vremea Iui Codros, ultiinul rege al Atenei, fixează tradiţia colonizarea ionică în Asia Mică.

u Bătrînul şef a! pylienilor în războiul troian," vezi Ho-mer, Iliada, II, 591. Capitala patriei sale este Pylos în Pelo-pones. Există însă trei oraşe Pylos în această peninsulă, în Truphylia sau Arcadia, în Elida, în Messenia.

[12] Fiul lui Neleus, regele Elidei. Vezi şi Herodot, I, 147. Personaje legendare.

[13] Azi ruinele Fxxflesia sau Xingi, oraş al loniei în regiu nea Artis dintre Colophon şi Teos. Andropompos, personaj legendar.

[14] Azi ruine lingă Cilleh, oraş al loniei, patria lui Mimnermos, şi Xenophanes. Andraimon din Pylos, înteme ietorul legendar al Colophonului, este menţionat de Homer, Iliada. II, 638.

îş Vezi nota 153. Pentru textul citat, vezi Fr. 10 (13) Bergk II.

[16] Azi ruinele de la Samsun-Kalesi, oraş ionic la N de Milet: întemeietorii săi, eroi legendari, Aigyptos, fiul iui Neleus al lui Codros, şi Philotas.

[17] Teos, azi Sedcidcik, oraş ionic, unul din confederaţia celor 12, situat în peninsula Clazomenai, vestit ca patrie a lui Anacreon şi Apellicon. Augustus 1-a dezvoltat. După întemeietorul iui legendar, Athamas, rege în Orchomenos, a fost numit de Anacreon Athamantis.

îş Anacreon, fr. 117 (130) Bergk III.

[!!]> Nauclos, Codros, Apoicos, Damasos şi Geres, personaje legendare, întemeietori de cetăţi.

[20] Azi Kisri, oraş al loniei, colonie beoţiană. Cnopos, fiul lui Codros, erou legendar.

[21] Oraş vestit al Asiei Mici, cuprins în confederaţia ionică, în partea de S a coastei Mysiei, în golful Kyrne, la gura Caicului. înzestrat cu două porturi, Nuastathmos şi Lamp-tera. Philogenes, personaj legendar.

[22] Azi Vurla, oraş al loniei. Vezi Herodot, I, 16. Paralos, întemeietorul lui, menţionat şi de Platon, Prot,, 315 a.

[23] Odinioară Pityussa, cea mai nordică insulă ionică de lîngă coasta Asiei Mici, cu un oraş omonim situat în E insulei. Egertios, colonizatorul ei, personaj legendar.

[24] Samos insulă lîngă coasta ionică a Asiei Mici, la NV de Milet. Azi, în turcă, Susam Adassi. Capitala sa antică, ia fel, Samos, azi ruine lîngă Kira. Populată de lelegi, de

rarieni, colonizată apoi de greci sub Tembrion şi Procies, eroi legendari. A făcut parte din confederaţia ionică.

[25] Vezi nota 239 la cartea a XII-a.

[26] Poet liric din Efes, mijlocul sec. VII î.eji., autor de elegii; vezi fr. 2 Bergk II.

[27] Sisyrbe, numele unei amazoane, după care unii efesieni se numeau sisyrbiti.

[28] Hipponax, fr. 47 (31) Bergk II.

[29] Culme ce domină Smyrna, numită odinioară muntele Prion. situat mai sus de Efes.

[30] Opistholepria este partea teritoriului oraşului Efes, situată dincolo de Capul Lepra sau Prion, mai sus de Efes, deci la coasta ionică a Lydiei.

[31] Tracheia, sau „Aspra", regiunea deluroasă de lingă muntele Coressos, în vecinătatea Efesului, pe coasta ionică a Lydiei. Pentru Coressos vezi şi Herodot, V, 100.

[32] Izvor lîngă Efes, în apropierea templului Athenei.

[33] Vezi nota 235 la cartea a XII-a.

[34] Mknnermos, Nanno, fr. 9 (12) Bergk II.

[35] Efesul şi Miletul, vezi notele 40 şi 116.

[33] Sanctuar la 30 km S de Milet, cu care era legat prin-tr-o cale pardosită, pe marginea căreia se aflau statui şi morminte. Templul, foarte vechi, a fost distrus de perşi în 494 î.e.n. O nouă construcţie uriaşă s-a început în 300 î.esi.,. dar nu s-a isprăvit pînă în epoca romană. Aceasta avea 118 >< 60 m suprafaţă, avea o sală mare rotundă cu 10 >< 21 coloane duble şi 20 m înălţime. Oracolul de la acest templu, anterior grecilor, a fost legat de cultul lui Apollon în sec. VI î.e.n. Darius (spune Herodot, VI, 19) şi nu Xerxes, l-a distrus, dar a fost reclădit de Alexandru cel Mare. Vezi Haussoulier, La voie sacree de Milet ă Didymes, „Recueil du cinquantenaire de l'Ecole de Hautes-Etudes, Paris, 1921, Idem, Classement chronologique des comptes de la construclion du Didymeion, „Revue de phi-loîogie d'histoire et de litterature ancienne", I, 1919, pp. 175—226; III, 1920, pp. 248—277; Didymes au I-es siecle avânt J. Chr., III, 1921, pp. 45—62.

[37] Branchizii, castă sacerdotală în jurul templului lui Apoilon din Didyme, Caria; Xerxes i-a deportat pe Branchizi în Sogdiana.

[38] In mijlocul oraşului Milet au existat cheiuri cu porticuri în care se aflau: templul lui Apollon Delphinios, din sec. VII î.e.n. cu front dtpteral, cu 6 x 10 sau 11 -coloane; templul lui Apollon Didymeios, din 540—520 î.e.n.

[39] Branchos, personaj legendar din Delfi, iubit de Apollon şi înzestrat de acesta cu darul profeţiei. Este considerat fundatorul oracolului din Didyma, la S de Milet.

[40] Ephoros, fr. 32 M I. Vezi .şi Pausanias, VII, 2, 3. Miletul, metropola şi podoaba Ioniei, a cunoscut o mare înflorire în sec. VII—VI î.e.n. Din cele 4 porturi ale sale menţionate mai jos, 3 erau la V, unul la E, adinei de 200 m. Oraşul se

situa la 800 m SV de actualul Kalabaktepe şi cam cu 63 m mai înalt locul. Aici a înflorit filosofia materjaliştilor naivi. Pentru Miletul Cretei, vezi nota 453 la cartea X, voi. II.

[41] Fr. 4 M, din Hellenica,

[42] Oraş al Chersonesului Thracic între Alopeeonnesos şi Cardia, •colonie milesiana, azi ruine în golful numit azi Fort Turken.

[43] Abydos, azi Avido, oraş grec pe ţărmul Troadei în Dardanele. Arisba, azi probabil Mussa-Ceai, oraş al Troa dei. Paisos, oraş şi rîu al Troadei, între Lampsacos şi Pa-rion. Toate, colonii milesiene in Asia.

[44] Artake, vezi nota 480 la cartea a XII-a. Kyzicos, nota 468, la cartea a XII-a, Skepsis, nota 221 la cartea a XII-a.

[45] Fr. 4 M., unde se menţionează coloniile milesiene.

[46] Epitetul Ulios înseamnă de fapt „funest"; ca epitet al lui Apollon, acest cuvînt provine probabil din episodul mi tic Apollon şi Poseidon care, servind la regele Troiei Lao-medon, s-au răzbunat pe el, deoarece le-a refuzat plata pentru serviciile aduse.

[47] Odiseia, XXIV, 402.

[48] Vezi Studiul introductiv, p. 82, voi. I.

[49] Vezi Studiul introductiv, p. 83, voi. I.

[50] Vezi Studiul introductiv, p. 85, voi. I.

[5l] Vezi Studiul introductiv, p. 91 ;şi urm., voi. I.

[52] Retor milesian, contemporan cu Strabon şi poreclit Glaukias, învingător la concursurile de la Olympia, la proba de alergări, Olympiada 199 — an 17 e.n. Exilat de Pom-peius, pentru că 1-a ponegrit; a murit în exil.

[53] Alexandru cel Mare a cucerit Miletul în 334 î.e.n. şi apoi i-a acordat libertatea.

[54] Miletul a fost cucerit de perşi în 546 î.e.n. împreună cu Lydia. încercarea Miletului de a scutura jugul persan (500—494 î.e.n.) s-a încheiat cu distrugerea sa de către perşi (494) şi cu ducerea în robie a populaţiei.

[55] Callisthenes, fr. 22 M, din Istoria lui Alexandru.

[56] Phrynichos, poet tragic atenian din sec. VI—V î.e.n., autorul a 9 piese pierdute. I se atribuie introducerea roluri lor de femei în tragedie, folosirea măştii şi a tetrametru-lui iambic. Se citează tragediile sale Fenicienele şi Luarea Miletului. Ultima a stîrnit atîta jale în publicul spectator, încît autorul ei a fost pedepsit cu exilul. Vezi Herodot, VI, 21, loc. cit. FGr.Hist I, p. 69.

[57] Vezi şi notiţa introductivă la cartea a Xl-a, pentru probleme economice.

[58] Lade, insulă în faţa Miletului, în Golful Latmicos, azi probabil alipită de continent -prin aluviunile Meandrului. Vezi Arrian, Anabasis, I, 18 şi urm.

[59] Tragaiai, insule situate lingă coasta Asiei Mici, în faţa Miletului, sau ţărmul din faţa acestor insule.

[60] Golful Latmicos, anterior Latmos, la ţărmul Cariei, în apropierea muntelui Latmos.

[61] Azi ruinele de lîngă lacul Baffi, oraş al loniei, numit anterior Latmos, după muntele vecin.

[62] Latmos, acelaşi cu Phtheiron homeric, vezi Iliada, II, 868, azi Besparmak Dagh.

[63] Hecataios, fr. 227 M. I

[64] Homer, Iliada, II, 868.

[65] Grion, munte al loniei, desprins din Latmos, ramifi caţie a muntelui de azi Besparmak Dagh.

[66] Euromos, azi probabil ruinele de la NV de Alabanda, oraş al Cariei nu departe de Milet. Chalketor(es), oraş al Cariei în apropiere de Milet, neidentificat.

[67] Personaj legendar, tînăr vînător, din Elida sau din Garia, iubit de Selene. Vezi Platan, Phaed., 72 b.

[68] Pyrrha, oraş al loniei nu departe de Heraclea de sub Latmos şi încă mai aproape de Milet. Menţionată şi de Antologia Palatină, 9, 161. Poziţie incertă. A nu se con funda cu Pyrrha din Golful Adramyttenos; cartea a XII-a).

[69] Magnesia de pe Meandru, vezi nota 514 la cartea a XII-a. Lampsacos, azi Lampsaki, oraş al Troadei. Evenimen tul menţionat s-a petrecut în 479—478 î.e.n., cînd Thernis-toeles, ostracizat, s-a refugiat la curtea persană.

[70] Poziţie incertă.

[71] Numele este frecvent în toponimia greacă, desemnînd locuri despre care exista credinţa că au vreo legătură cu Infernul, cu Charon.

[72] Vestit pentru înfrângerea definitivă a perşilor suferită pe mare în preajma muntelui, în august 479 î.e.n.

[73] Promontoriu al muntelui Mycale, numit azi Capul Sf. Măria, înaintînd de la coasta ionică spre insula Samos.

[74] Iar Beoţia, după legendă, a fost colonizată de Cadmos fenicianul, şi primul nume al Thebei a fost Cadme.

[75] Sec. VI î.e.n. Foarte bun orator şi autor al multor vorbe de spirit. I se atribuie şi versuri, în care îşi exprimă preceptele.

[76] Hipponax din Efes, poet liric, cea 540 î.e.n., refugiat la Clazomenai din cauza tiranilor Athenagoras şi Gomas. El este considerat inventatorul poeziei iambice; a mai com pus trohei, epode, o parodie în hexametru (Fr. 77 D). Se păstrează vreo 80 de fragmente. Despre Bias din Priene, vezi Fr. 69 Bergk II.

[77] Insuliţă lîngă promontoriul omonim al muntelui My cale, vezi nota 73.

[78] Pînă la promontoriul Sunion al Atticei.

[78] Icaria, azi Nikaria, insulă a Mării Egee, între Samos şi Pathmos. Corassiai, azi Furni şi Krusi, insule la apus de Icaria.

Stîncile Melantioi din Marea Egee, menţionate şi de Apollonios din Rhodos, 4, 1707, se aflau în jurul insulei Thera din SE Peloponesului. [81] Lipsesc alte date.

m

[s]- Promontoriul de E al insulei Samos, cu un templu, faţă cu Mycale de pe coasta ionică.

[53] Insuliţă în faţa templului lui Poseidon din Samos, neidentificată.

[m] Odinioară Parihenios, rîu al insulei Samos; vezi nota 190 la cartea a X-a, voi. II

[85] Templul Herei din Samos (Hecatompedos I) „100 picioare" lungime, din secolul X î.e.n.; în sec. VII î.e.n. se clădeşte Hecatompedos II. In 570 î.e.n. Rhoicos din Samos reclădeşte Heraionul ca un colos monodipteral de 52X105 m, cu peristasis dublu de 104 coloane, circa 18 m înălţime, o cella şi un pronaos.

[88] Myron din Eleutherai, sculptor în culmea creaţiei prin 420 îe.n. Lucrările sale de seama: Discobolul, grupul statu ar Athena-Marsyas, grupul Erechtheus, Eumolpos de pe Acropole, statuile colos din Samos: Zeus, Athena, Heracles; statuia Iui Apollon din Efes şi Agrigent etc. E. Buschor, Gruppe des Myron, „Mitteilungen des Deutschen Archăologischen Instituts, Miinchen, LXVIII, 1953 (1956) pp. 51—62, arată că soclul unei ofrande votive în Heraion din Samos este identificat ea fiind al aceluia care suporta grupul atri buit lui Myron, descris de Strabon, XIV, 1, 14.

[87] Insula Samos, denumită odinioară Parthenia, după rîul Parthenios, acelaşi cu Imbrasos; apoi Anthemus{-unt), nurne epitet, „Cea înflorită", precum şi Metamphyllos, „Cea înfrunzită". Azi Samo.

[ss] Promontoriu al insulei Samos, numit azi Capul Samos -sau Capo Dominico.

[89] Promontoriu al insulei Icaria, înspre promontoriul Ampelos.

[90] Muntele Ampelos din Samos se numeşte azi Karvunis.

[91] Polycrates, tiran în Samos, la început, împreună cu fraţii săi, Pantagnotos şi Syloson, apoi între cea 538—522 î.eji., singur. A creat din Samos o forţă militară, mai ales navală, încît ajunseseră sub controlul său numeroase insule din Marea Egee si coastele Asiei Mici (Vezi si Herodot, III, 39—46, 120—126, 139—147).

[82] Este vorba de Amasis sau Ahmes, 569—525 î.e.n., ultimul mare rege din dinastia Saită. Vezi întreaga poveste de aici la Herodot, III, 40—43.

[93] Anacreon, poet liric din Teos, mijlocul sec. VI î.eji. Sub oprimarea persană, şi-a părăsit patria şi s-a dus la Abdera (eca 545 î.en.). Mai tîrziu, s-a stabilit la curtea Iui Polycrates, tiranul din Samos. Aici, fr. 6 Bergk III.

[94] Pytkagoras din Samos (Pythagora), născut 570/560 î.e.n., filosof grec, care, în timpul tiraniei lui Polycrates (530—525), a plecat din Samos în Egipt şi Babylon să studieze, apoi s-a stabilit în Italia, la Crotona, unde a deschis o «coală în care discipolii erau acceptaţi după o lungă uce nicie. Pythagoras a îmbrăţişat toate ştiinţele vremii sale, remareîndu-se mai ales în aritmetică, geometrie, astrono-

mie şi muzică. In morală, susţinea că binele moral este unitatea, răul, diversitatea, justiţia este egalitatea.

[93] Syloson, fratele tiranului Polycrates. înlăturat de fratele său de la cînmă, se refugiază în Egipt, unde îl cunoaşte pe viitorul Darius I, pe atunci comandant în oastea iui Cambyses, dăruindu-i mantia sa de purpură (530 522). După moartea lui Polycrates, Syloson este răsplătit de Darius, ajuns rege al perşilor, cu tirania în Samos, coa 520/515 î.e.n. Vezi Herodot, III, 139 si urm. ' [9C] In 440—439 î.e.n.

[97] Epicur, întemeietorul epicureismului, 341—270 î.e.n. A studiat cu platonicul Pamphilos de la vîrsta de 14 ani, apoi în Teos (327—324 î.e.n.), cu Nausiphanes, adept al lui De-moerit; în 323—321 este efeb la Atena. A întemeiat o şcoală Ia Lampsacos, apoi la Atena (309), unde a cumpărat o grădină în care membrii şcolii locuiau în comun. A scris 300 de volume, toate pierdute. Mai importantă: Despre natură, 37 c, care tratează problemele de bază ale filosofiei epicureice, cunoscute azi prin poemul lui Lucretius, De rerum natura.

[SB] Menandru, poet comic din Atena, cea 342—290 î.e.n., autorui unui mare număr de comedii în genul noii comedii, în care se prezintă tabloul viciilor şi al ridicolului. Nu «e păstrează decît fragmente şi titluri ca: Dyscolos sau Mizantropul, Epitrepontes, Perikeiromene. A servit ca izvor de inspiraţie lui Plaut şi lui Terentius.

[99] Creophylos, rapsod şi poet din Samos, prieten al lui Homer. Vezi Platon, Republica, 600 b.

[100] Poemul „Luarea Oichaliei", azi pierdut, atribuit lui Homer sau lui Creophylos din Samos. Plutarh, Lysias, 23.

[101] CaiMimaeh, Epigrame, VI, 4 Cahen.

[102] Dascăl al lui Homer, vezi I, 2, 10 şi nota 232 la car tea I, voi. I.

ins parte a Mării Egee între Cyclade şi Caria.

[104] /caria sau Icaros, azi Nikaria, una din insulele Cicla-de, între Samos şi Pathmos. Numele, spune legenda pro vine de la Icar, fiul lui Daedal, căzut aici cînd i s-au topit aripile. Insula Icaria avea un templu al Artemidei Tauro-poîis, unde zeiţei i se aducea acelaşi cult ca în Taurida.

[105] Histoi, loc de acostare la ţărmul vestic al insulei Icaria la Marea Icarică.

[106] Oinoe, orăşel în insula Icaria, neidentificat. Dracanon, ■orăşel, azi Pyrgos, într-o peninsulă omonimă, azi Phan-ari, a insulei Icaria; vezi si Theocrit, 26, 33, si Diodor din Sicilia, 3, 65.

[107] Cantharion, promontoriu al insulei Samos cu o colină pe coasta de vest a insulei.

[108] Panionion, loc pe ţărmul efesian unde se ţineau Panioniile, adică sărbătorile comune ale tuturor ionienilor, în cinstea lui Poseidon Heliconios. Templul lui Poseidon Heli-•conios de aici, după informaţia lui Strabon din VIII, 7, 2,

a fost înghiţit de mare odată cu Heiike, în 373 î.e.n. Despre jertfa Panionică vorbeşte şi Homer, Iliada, XX, 403 şi urm.

[109] In VIII, 7, 2.

[110] Oraş ionic, azi Scala Nova, situat pe ţărmul lydian. aproape de Efes.

[lll] Oraş al Ioniei, la sud de Efes. Vezi si Plinius, Nat.Hiat, V, 114.

[112] Vezi nota 214 la cartea a XII-a.

[113] Artemis Munichia, templu, azi în ruine, aflate între Ayasalîk şi Scala Nova (Neapolis).

[114] Portul Panormos, în ţinutul Miletului, aproape de Efes, menţionat şi de Herodot, I, 158 şi de Thucydides, VIII, 24. Aici se afla templul Artemidei din Efes.

[110] Sau Artemision, una din cele 7 minuni ale lumii, din care şi azi se păstrează cîteva ruine; a fost construit prin 560—500 î.e.n. de Chersiphron din Cnossos; distrus de un incendiu, a fost reconstruit tmai măreţ de arhitectul Deino-crates. Vezi nota 130 la cartea a XlV-a. Templul a fost ridicat la poalele actualei coline Ayasolîk.

ne vezi nota 198 la cartea a XII-a. Vechea sa poziţie, de care vorbeşte Strabon puţin mai departe, era la N de Efesul ulterior. Celebru prin templul Artemidei, opera lui Deinoerates.

"[7] Ortygia, dumbravă de chiparoşi pe ţărmul mării, lîngă Efes, udată de rîul Kenchrios.

[118] Kenchrios, rîu al Lydiei, curge prin Dumbrava Ortygiei, nu departe de Efes.

[119] Ortygia, în mitologia greacă, este sora Latonei şi doica lui Apollon şi Artemis.

[120] Solmissos, munte ce domină Dumbrava Ortygia, azi un deal, la coasta ionică a Asiei Mici.

[121] Vezi X, 3, 11 si notele 309, 310 la cartea a X-a, nota 606 la cartea VII, toate în voi. II.

[122] Vezi nctd 246 la cartea a XIII-a.

[123] Oraş ionic pe rîul Caytros.

[124] Vezi nota 8 la cartea a XlV-a, una din metropolele Asiei Mici, în antichitate situat Ia mare, azi cam la 6 km în interior. Dominat de două coline, Pion şi Ooressos, azi Biilbul-dagh şi Panjir-dagh, Efesul a fost vestit prin faimosul Artemision sau templu al Artemidei, una din minunile lumii antice. Lysimaeh i-a schimbat numele în Arsinoe, în 296 î.e.n.

[125] Sanctuar al Athenei în Efes. Hypelaios, izvor în Efes, puţin cunoscute.

[126] Coressos, azi Bulbul-dagh, munte în apropiere de Efes, in lonia, vezi şi Herodot, V, 200.

[127] Chersiphron din Cnossos, Creta, şi fiul său, Metagenes, au fost primii arhitecţi care, între anii 560—cea 500 î.e.n., au construit marele templu de marmoră Artemision din Efes, căruia regele lydian Croesus i-a pus coloanele.

în 356 î.e.n., un oarecare Herostratos 1-a incendiat (pentru a-şi crea renume), după care templul a fost reconstruit de arhitectul Deinoerates, vezi nota 130, cartea a XlV-a.

[128] Artemidoros, fr. 126 b Stiehle.

[129] Timaios din Tauromenion, istoric din sec. IV—III î.e.n., fiul lui Andromachos, discipolul lui Isocrates şi Philiscos. A scris Istoria Sicilienilor şi Istoria lui Pyrrhus, din care- se păstrează fragmente geografice şi etnografice; o altă lucrare este închinată învingătorilor la Olympia. Istoriile sale vădesc o grijă deosebită pentru cronologie, cu totul nou pe atunci, subordonînd evenimentele narate Olimpia delor. Vezi fr. 136 M I.

[130] Arhitect macedonean în slujba lui Alexandru cel Mare, sec. IV î.e.n., autorul proiectului fantastic de a făuri chipul lui Alexandru prin cioiplirea muntelui Athos. Alte două proiecte, construirea templului Artemidei din Efes (vezi nota 115 la cartea a XlV-a) şi a oraşului Alexandria în plan ortogonal, l-au făcut celebru.

[131] Athos, munte de 2 033 m înălţime, în S peninsulei Akte a Chalchidicei, azi Hagion Oros.

[132] Praxiteles, vezi nota 259 la cartea a IX-a, voi. II.

[133] Maestru făurar în bronz, autorul unor opere de artă menţionate de Strabon în acest loc şi de Plinius, Nat.Hist., 91. Epocă necunoscută.

[134] Preoţii Megabyzi ai templului Artemidei din Efes, eu nuci menţionaţi si de Xenophon, Anabasis, 5, 3, 6; Plutarh, M., 58 d.

[135] Vezi nota 442 Ia cartea a XIII-a.

[138] Caystros, azi Kara Su şi Kuciuk Meinder, rîu al Io-niei.

[137] Heraclit Obscurul din Efes, cea 550—480 î.e.n., filosof presocratic celebru, care a susţinut mişcarea veşnică a ma teriei în univers, identificînd elementul primordial cu focul

[138] Hermodoros din Efes, filosof din sec. V î.e.n., izgonit de concetăţenii săi, în 450 î.e.n.; el se refugiază la Roma, unde colaborează la formularea Tablei celor 12 legi.

[139] Heraclit, fr. XL M II. Vezi şi FHG III, p. 244.

[140] Vezi nota 76.

[141] Parrhasios, pictor din Efes, cea 420 î.e.n., autorul unor valoroase capodopere, ca tabloul alegoric Poporul atenian, Meleagru şi Atalanta, cumpărat de Tiberius. Era rivalul lui Zeuxis. Apelles, pictor din Efes (sau din Cos, sau poate din Colophon), discipolul lui Pamphylos, în plină înflorire pe la 332 î.e.n. A trăit la curtea lui Alexandru cel Mare, apoi a lui Ptalemaios. Dintre operele sale merită amintite Alexandru tunînd, Afrodita adormită, Venus Anadyomene, Antigonos, expus în templul lui Aesculap din insula Cos.

[142] Cea 100 î.e.n., om politic şi geograf. Opera sa de că petenie, Geographumena (11 cărţi), este compusă în formă de periplu, cuprinzând Europa (1—6), Lybia (7) şi Asia, inclusiv Egiptul (8—11). Fragmente: R. Stiehle, Der Geo-

graph Artemidoros von Ephesos, Philologus, 11, 1856, pp. 193—244-. V şi R. Daebritz, De Artemidoro Strabonis aucto-re, 1905; C. Hagenow, Untersuchungen zu Artemidoros Geographie des Westens, 1932.

[143] Alexandro.? din Efes, poreclit Lyehnos, contemporan cu Cicero, retor şi om politic, autorul unei istorii (citată de Aurelius Victorinus, De orig. gen. Rom., 9) şi al unor poeme didactice din care se păstrează 26 versuri ce vădesc doctrina pitagoreică despre planete (Theos din Smyrna, Expos. rer. maith. 138, 19 şi urm.), şi al unei lucrări de geografie în 3 părţi: Europa, Asia, Libya. Pentru locul citat, Vezi FHG II p. 244.

[141] Selinusia, lac maritim la gura Oaystrului, deci aproape de Efes.

[14:>] Artemidoros, fr. 33 Stiehle.

[Me] Gallesion, munte pe coasta ionică a Asiei Mici, între Efes şi Colophon, ramificaţie a munţilor Taurus de vest.

[147] Vezi nota 14.

[148] Apollon Clarios, adică cel cinstit la Claros, azi ruine lîngă Zilleh, în Ionia. Despre oracolul de aici vorbeşte şi Tacitus, Anale, 2, 54, Lucian, Dialogul zeilor, 16, 1.

[1,9] Claros, munte şi oraş cu un oracol al lui Apollon pe coasta de N a golfului dintre Efes şi Colophon. Azi ruine la Giaurkioi, aproape de Zilleh. Vezi şi Thucydides, III, 33.

[150] Hesiod, fr. 33 Lehrs. Traducere si versificaţie, Felicia Vanţ-Ştef.

[i5i] pherekydes, fr. 95 M I.

[152] Sofoole, Elena, fr. 74 Ahrens.

[153] Mimnermos, poet liric din Colophon, din a II-a jum. a sec. VII î.e.n. cîntăreţ din flaut, inventatorul pentametrului şi al elegiei. Din întreaga sa operă azi nu se păstrează decît foarte puţine fragmente. Nomii sînt producţii lirice în versuri, recitate în acompaniament de muzică pe ton elevat.

[154] Xenophanes din Colophon, 570—475/470 î.e.n., unul din filosofii presocratici. A petrecut 25 de ani în Colophon pînă la înrobirea cetăţilor greceşti din Asia Mică (545), apoi 67 de ani a colindat lumea veche ca rapsod, ca să aibă din ce trăi. La bătrîneţe s-a aşezat la Eleea unde a murit la aproape 100 de ani. El este şeful şcolii eleate. A compus un poem Despre natură, în care îşi prezintă ideile filosofice. El reduce totul la o unitate absolută identificată cu Zeul însuşi, neagă pluralitatea şi schimbarea. Admite două elemente în univers, pămîntul şi apa, consideră stelele aer condensar, soarele foc ce se aprinde şi se stinge zilnic. Din opera lui se păstrează numai fragmente.

[155] Polymnastos, poet-rapsod din Colophon; vezi Pindar, fr., 163 Bergk. Traducerea şi versificaţia, Felicia Vanţ-Ştef.

[156] Corakion, azi Karadja Dagh, munte al Ioniei, între Colophon şi Lebedos, Ia ţărmul lydian.

[157] Vezi nota 13.
[158] Vezi nota 17.
[159] vezi nota 391 la cartea a XIII-a. Aici a aşezat Atta-los I, regele Pergamului (241—194 î.e.n.). pe artiştii dramatici oferindu-le protecţia sa.
[160] Aspis sau Arconnesos, azi Ypsilo, insulă a Ioniei între Teos şi Lebedos.
[161] Vezi nota 319 la cartea a III-a.
[162] Vezi XIII, 1, 54.
[163] După notiţa lui Suidas, a fost filosof, critic şi grama tic, de pe vremea diadohilor. A scris Despre poezia lui Homer si Hesiod, pierdută. Pentru locul citat, vezi fr. 6 M II .şi FHG II, p. 384.
[lsi] Gerraidai, oraş ionic, la N de Teos, probabil acelaşi cu Gerrai şi Erai (vezi Thucydides, VII, 19 şi urni.), probabil corespunde actualului Segigiek sau Sughajik.
[163] Chalkideis sau Chalkidieni, ioc al Ioniei lingă istmul peninsulei dintre Erythrai şi Teos, la ţărmul Lydiei.
[166] Peninsula teienilor ţi a erythrienilor este peninsula ce înaintează spre Chios de la coasta Asiei Mici, între oraşele Teios S., Erythrai N, corespunzînd Peninsulei Ceşme de azi.
[167] Vezi nota 22 şi Herodot, I, 51.
[188] „Loc prăpăstios", loc sau aşezare din istmul ionic dintre Erythrai şi Olazomenai, corespunde actualului sat Sarpan.
[169] Vezi nota 20.
[170] „Călăreţii", patru insulițe în faţa localităţii Erythrai (azi Kişri) de pe coasta ionică. In realitate, aici sînt vreo 15 insulițe, mai însemnate fiind azi Gaiduronisi (Onos, în vechime) si Kara-dagh-nisi.
[171] Erai, poate Cerat, azi Segigeck, oraş şi port al teieni lor în Ionia.
[172] Azi Cap Curco, munte pe promontoriul Erythrai al Ioniei.
[173] Azi Vromar Limiona, lîngă Kavo Karaka, port al Io niei la poalele muntelui Corycos. Erythras, port învecinat cu precedentul, neidentificat, poate azi Erythri.
[174] Azi Dromi, insulă a Mării Egee.
[175] Azi Aspro Cavo, promontoriu al peninsulei Erythree, în Ionia.
[176] Promontoriu de E al insulei Chios, cel mai apropiat de promontoriul ionic al Erythreei.
[177] Azi Ceşme, la coasta ionică a Lydiei.
[178] Sat în peninsula ionică Erythraia a Lydiei, neiden tificat.
n9 Promontoriul peninsulei Erathraia, la ţărmul Asiei Mici..
• [m] Vezi şi Platon, Phaedros, 244 b. , , .
.,18> Erythrai, azi Kisri. ...

[182] Medie menţionat şi de Diogenes Laertios, V, 94. Mai puţin cunoscut. Pentru Herophilei, vezi nota 500 la cartea a XII-a.
[183] Medic alexandrin, prin 25 î.e.n., herophileu.
[184] Vezi nota 23.
[185] Poseidion, localitate a insulei Chios, probabil pe promontoriu? omonim.
[186] ph$_{ana}$i$_{t\ a2}$i cap Mastiko, cu un port pe coasta de SV a insulei Chios.
[187] Litoral, cu siguranţă sudic, aii insulei Chios, poziţie incertă.
[188] Poziţie incertă.
[189] Azi Ipsara sau Osara, insulă a Mării Egee, cu un oraş omonim, menţionată şi de Alcrnan, fr. 37 Bergk.
[190] Regiune în Chios, în faţa insulei Psyra.
[191] Azi Elias, munte în Chios, după Elian. N.A., 16, 39; după Strabon, în Psyra, insulă aproape lipită de promonto riul Melaina a insulei Chios.
[192] Ion din Chios, cea 490—422 î.e.n., poet tragic contem poran cu tragicii Eshil, Sofocle şi Euripide, cu Soerate şi Platon. învăţaţii Alexandrini îl menţionează în Canonul tragicilor alături de cei trei mari tragici. A scris si diti rambi, elegii, epigrame, peani, imni, scholii, în proză un Ktiseis şi o lucrare de filosofie, Triagmos. Azi se păs trează foarte puţine fragmente. Vezi A. v. BlumenthaJ, Ion v. Chios, 1939, FGr.Hist, 392.
[193] Istoriograf născut cea 378/376 î.e.n., discipolul lui Isocrates, autorul unei Epitome a lui Herodot, 2 c, Hellenioa, 12 c. (urmare a Istoriei lui Thueydides, anii 409—394) şi Philippicai Historiai, 58 c. (istoria lumii vechi gre cşti din vremea lui Filip, 360—336 î.e.n.), vezi si fr. 276 M I.
[194] Istoriograf din sec. IV î.e.n., autorul lucrărilor /.«fo rţa Libyei şi Chreiai. Era adversarul istoricului Theoponi-pos.
[195] Pindar, Nemeiana, 2, 1. „Homerizii" sînt fie descen denţii lui Homer, fie poeţii unei anumite epoci sau şcoli care folosesc limbajul homeric, sau poeţii care tratează aceleaşi teme ca Hosner.
[198] Celebru filosof, naturalist ionic, cea 505—4S5. Prieten al lui Periele şi Euripide la Atena unde a ţinut prelegeri de filosofic. Pentru teoriile sale astronomice, a fost silit să părăsească Atena. Filosofia sa formează o sinteză a filosofici naturaliste ionice şi a ontologiei lui Parmenides. Fragmente, VS. II, 5—44.
[197] Anaximenes milesianul (sec. II'î.e.n.), elevul lui Ana-ximandros, filosof materialist naiv; consideră aerul drept element primordial în Univers.
[198] Archelaos din Atena, filosof naturalist (cea 480—411 î.e.n.), prieten al lui Euripide, după Strabon, al lui Sofocle şi Kimon, după alte izvoare. In tfilosofie a căutat calea de mijloc între naturalismul presocraticilor şi etica lui Soerate,

dueînd mai departe sistemul filosofic al lui Anaxagoras. Fragmente, VS, II, 44—49.

[199] Smyrna (azi Ismir), colonie ionică, udată de Meles, pretinzînd a fi patria lui Homer.

[200] Datînd de la sfîrşitul secolului VII î.e.n., acest tem plu avusese 8,5 m lăţime.

[201] „Homeric? sau „homereion", monedă din Chios (Jos); după o inscripţie din sec. III e.n.; ea era în uz în epocile anterioare la Smyrna şi Notion, după informaţia lui Strabon.

[202] Vezi nota 234 la cartea a XII-a.

[203] Cea 70—43 î.e.n., tribun al plebei 46, consul 44 î.e.n.; ginerele lui Cicero. în timpul războiului civil se afla de partea lui Caesar, sub comanda căruia participă la bătăliile de la Pharsalos, Thapsos şi Munda.

[204] Azi Lefke, fost oraş al Ionici.

sos Frate vitreg al lui Attalos III, ca fiu natural ai regelui Eumenes II al Pergamului. A încercat să obţină domnia în Pergarn pe care Attalos III a lăsat-o moştenire romanilor (133 î.e.n.).

[206] Vezi notele 447 si 454 la cartea a XIII-a.

[207] Vezi nota 462 la cartea a XIII-a.

sos vezi nota 463 cartea a XIII-a.

[208] Este vorba de Nicomedes II Epiphanes.

[210] Publius Mucius Scaevola, consul în 131, pontifex maximus, 132—130, deţine comanda supremă împotriva lui Aristonicos în 130 î.e.n.

[211] Consul roman în 130 î.e.n., homo novus, 1-a învins pe Aristonicos în acelaşi an şi 1-a determinat să capituleze.

[212] M. Aquilius, consul în 129 î.e.n., continuatorul războiului în Asia după Perperna, a obţinut un triumf în 126 î.e.n.

[213] Foceea (Phoceea), vezi nota 21.

[214] In IV, 1, 4.

[215] In XIII, 1, 2, 4.

[216] Lethaios, rîu al Magneşiei, afluent al Meandrului, vezi şi Anacreon (Sch-Heph. p. 124), corespunde actualului Der-lend-ceai.

[217] Vezi nota 81.

[218] Lethaios, azi Mologniti sau Ieropotamos, rîu al Cretei; curge şi prin Gortyna.

[219] Rîu al Thessaliei, curgînd pe lîngă Tricca, azi Deresi. La Surnpf Vuia, se varsă în Peneu.

[220] Lethaios, acelaşi cu Lathon, rîu al libyenilor de apus, se varsă în mare la portul Hesperidelor, la Syrta Mare, identificat cu Lacul Hesperidelor.

[221] Munte al Lydiei, menţionat numai de Strabon, se pare.

[222] Acelaşi cu Daphidas la Suidas şi Aelia-n, gramatic şi sofist din Telmessos, în Caria, din secolul III î.e.n, Şi-a atras pedeapsa cu moartea pentru ocările aruncate asupra

regilor Pergamului si ca detractor al lui Horner. Vezi si Plinius, Nat.Hist., XXX, 6 şi CIG, 1514.

[223] Didyma, azi Geronda (Ieronda), munţi ai Thessaiiei lingă câmpia Dorion. Templul din Didyme era ionic dipteral, rîe-castil, cu pteroma de 46,78 X 108,66 m.

[224] Hesiod, fr. 47 Lehrs.

[225] Era închinat Kybelei, adorată pe colina Dindyma din Frigia-, • lîngă Pessinus. Vezi nota 385 la cartea a XII-a.

[226] Strategul atenian, eroul de la Salamina.

[227] Epitetul Leucophry(e)ne al Artemidei provine de la Leucophrys, oraş pe Meandru, lingă Magnesia, unde exista un templu al zeiţei. Vezi şi Xenophon, Hellenica, 3, 2, 19. Acest templu al Artemidei Leueophryene daitează din se colul III î.e.n., avea suprafaţa de 67 x 41 ni şi 8 x 15-coloane ionice, frize în relief cu lupte de amazoane.

[228] Callinos, fr. 3 Bergk II.

223 p_{oe}(; liric din Păros, sec. VII î.e.n., fiul lui Telesicles.. I se atribuie numeroase invenţii ritmice şi muzicale, ca trirnetrul iambic, tetrametrul trohaic. A compus elegii, imni etc. Despre Magnesia, vezi.fr. 20 (86) Bergk II.

[230] Callinos, fr. 3 (2) Bergk II.

[231] Istoriograf şi retor, şeful curentului vechi asianic îm potriva celui atic. Istoric al faptelor lui Alexandru. A trăit spre sfârşitul vieţii lui Ptolemaios Lagos şi începutul domniei lui Ptolemaios PhMadelphuI (sec. III î.e.n.).

[232] Simos, poet liric din epocă necunoscută, creatorul aşa-zisei Simodii, un gen de reprezentaţie comică îndrăgită în sudul Italiei. Strabon îl menţionează aici printre bărbaţii renumiţi din Magnesia. Lysis; vezi Plat., Lys., 205 c.

[233] Impostorul, pugil din Magnesia, imită glasul, moravu rile şi afectările desMnaţilor, de unde supranumit kinaedo-graphul. Atestat de o sholie la Georgias Choiro-bios şi Trichas la Hephaist. cap. II, 2. După el, un dimetru ionic se numeşte Kîeimacheion.

[234] Poet grec din sec. III î.e.n. A compus .poezii licen ţioase şi pline de sarcasm, care i-au atras şi moartea. El a inventat versurile aşa-zise sotadice, care se pot citi de la stingă la dreapta şi de la dreapta la stânga, relevîndu-se aceleaşi cuvinte. (Ex Roma tibi subito motibus ibit amor. „De la Roma îţi va veni subit dragostea cu emoţii" — vers apocrif.)

[235] Ygj.; JJQ,^ 354 $j_{a\ car}$tea a XII-a.

[236] Vestit citared din Magnesia, în imare cinste la triumvirul Antonius, care 1-a făcut perceptor al dărilor în patru state. Vezi şi Plutarh Antonius, 24.

[237] Horner, Odiseia, IX, 3 şi urm., trad., Murnu, 3 şi urm. In aceste versuri, remarcă Strabon, cuvântul vers, gr. «OSrj, nu are iota subscris (aîiS^), deşi se află la dativ. Remarca constituie un indiciu asupra pierderii semivocalei de la dytiv, declinarea I şi II,-pe vremea geografului.

[238] Tralles, vezi nota 519 la cartea a XIII-a probabil locui torii din... Myesii, Myus, menţionaţi mai jos, vezi nota 4.

[239] Azi Naşii sau Nosli, oraş la notarul dintre Caria si Lydia. Antiochia de pe Meandru, vezi nota 511 la cartea a XIII-a.

[240] Pythodoros, fiul lui Chairemon, din Nysa de pe Meandru şi ginerele lui Marc Antonius.

[241] Vezi notiţa introductivă la cartea a XI-a.

[242] Vezi XII, 3, 29, şi nota 256 la cartea a XII-a.

[243] p_{re}ot al lui Zeus Lariseanul, contemporan cu Strabon, a fost ucis de Domitius Ahenobarbus.

[244] Vezi nota 146 la cartea a IV-a, voi. I.

[245] $p_{re}t_{or}$ eminent, mai vîrstnic deeît Darnasos, din curentul asianic ca Dionysios din Magnesia. Este citat de Seneea. Damasos Sombros din Tralles, mai puţin cunoscut.

[246] j^ysa, azi Sultanhisar, oraş al Cariei lingă Mesogis.

[247] Vezi nota 513 la cartea a XII-a.

[248] Tmolos, Boz-dagh, munte al Lydiei.

[249] Leimon, sau Lunca, aceeaşi se pare cu Lunca Asion, menţionată de Homer, lliada, II, 461, situată la izvoarele Caystrului în Lydia de S Nysaii; aici ţineau anumite săr bători.

[250] lliada, II, 461.

[251] Eroi menţionaţi şi de Homer, lliada, II, 461, 837, cu sanctuare în Lunca Asion, la izvoarele rîului Caystros al Lydiei sudice.

[252] Athymbros, Athymbrados, Hydrelos, personaje le gendare, întemeietorii Nysei.

[253] Coskinia, azi Cina, sat al Cariei. Orthosia, sat al Cariei, probabil pe locul actualului Genişeer sau, după alte păreri, Karpusli.

[254] Briula, sat al Cariei la N de Meandru, neidentificat. Mastaura, sat al Lydiei, azi Mastaura-Kalesi.

[255] Aroma, loc în muntele Mesogis, vestit pentru vinul său „Aromatul", în Lycia.

[256] Vezi nota 500 la cartea a XIII-a.

[257] Filosof ce aparţine stoicismului mediu, discipolul lui Panaitios, care, la rîndul său, a trăit între 185—110 î.e.n., fiind fondatorul acestui curent filosofic, dascăl al lui Po-seidonios din Rhodos şi autorul lucrării Despre secte.

[258] Autorul unor studii asupra poemelor homerice, citat de autorul tratatului Despre sublim şi de alţii. După Suidaş el a fost discipolul lui Poseidonios din Rhodos. Vezi C. Miiller, FHG p. 344.

[259] Iason din Argos, fiul lui Menecrates din Nysa, după tală, din Rhodos după mamă, discipolul lui Poseidonios, autorul unor Vieţi, Succesiunile filosofilor, Viaţa Eladei, Despre Rhodos, şi Faptele lui Alexandru, din care nu se păstrează decît fragmente.

[260] Nu ştim despre care Aristarchos este vorba: de Aristarchos din Samos, matematician şi astronom din prima

jumătate a sec. III î.e.n. sau Aristarchos din Samothrake (cea 216—144 î.e.n.), gramatic alexandrin, elevul lui Aristo-phanes din Bizanţ şi urmaşul acestuia la conducerea bibliotecii din Alexandria. Probabil ultimul e vizat aici.

[261] Aristodemos, din Nysa, fiul lui Menecrates şi al fiicei filosofului Poseidonios, fratele stoicului Iason, a fost profesor de retorică şi gramatică în Rhodos, profesorul fiilor lui Pompeius]a Roma, iar la bătrîneţe, reîntors la Nysa, a fost profesorul de gramatică al tânărului Strabon (prin 50—40 î.e.n.). Se citează o lucrare a lui, Istorii, din care se păstrează puţine fragmente în FHG III, 307—308.

[282] Sostratos, supranumit Phanagoreus, fratele lui Aristodemos din Nysa, aparţine unei familii culte. A trăit în prima jumătate a sec. I î.e.n. Stobaios, Florilegomena, 7, 66, citează din cartea a II-a a lui Sostratos, intitulată Thrakica; Plutarh, De jluv., 2, îi citează lucrarea Despre rturi, iar în Vieţile paralele, 28, lucrarea Tyrrhenica.

[263] Aristodemos din Nysa, vărul şi concetăţeanul lui Aristodemos al lui Menecrates (vezi nota 261), probabil mult mai vîrstnic decît acesta, profesor de gramatică al lui Pompeius.

[264] Azi Chelidoni, în faţa munţilor Taurus de pe conti nent.

[263] Daidala, munte şi oraş în NV Lyciei, pe ţărmul continental din fata Rhodosului, ramificaţie a Munţilor Taurus de Vest.

[268] în vîrful acestui munte era o fortăreaţă cu acelaşi nume. Poziţie incertă.

[267] Elaiussa, insulă a Ciliciei Tracheia; vezi nota 28 la cartea a XII-a.

[265] Golf al Cariei, în SV Asiei Mici, între Caria şi Lycia,

[263] Azi Suvela Burun sau Capul Suvla, promontoriu al Cariei cu un sanctuar omonim.

[270] Pe ţărmul rodian continental al Cariei, poziţie in certă.

[271] Azi Garkun-Ceai, ruine pe Kuz-dagh, oraş al rhodienilor pe ţărmul Cariei,. situat aproape de hotarul cu Lycia, pe rîul Calbis; vezi şi Herodot, VIII, 87.

[272] Azi ruine lîngă Dalian, mai jos de lacul Koidces Liman, oraş al rhodienilor pe ţărmul Cariei.

[273] Azi Doloman-Ceai, rîu la ţărmul continental al rhodie nilor; în apropierea gurii lui, oraşul Calynda.

[274] Loc sau aşezare pe coasta rhodiană a Cariei, între Caunos şi rîul Calbis.

f* Fortăreaţă pe ţărmul continental al rhodienilor, mai sus de Caunos, lipsesc alte date.

[276] Homer, Iliada, 146, trad. Murnu, 146.

[277] Mai precis, Apollonios, fiul lui Molon, din Alabanda, în Caria, elevul lui Menecles, profesor de retorică din Rhodos, unde 1-a audiat şi Cicero.

[278] Orăşel pe coasta rhodiană a Cariei, folosit ca port de Mylasa, identificat cu Paitşin de azi.

[279] Loryma, ţărm stîncos şi munte al litoralului rhodian al Cariei, poziţie incertă. Thucydides, VIII, 43, menţio neazăîn acest loc un oraş Loryma.

[280] Rhodos, oraş pe coasta nordică a insulei Rhodos, ne identificat.

[281] Helios, statuia colos din Rhodos, opera lui Chares din Lindos, sculptor în bronz, discipolul lui Lysippos (vezi Plinius, Nat. Hist., XXXIV, 41). A terminat statuia colos din bronz a lui Helios, zeul principal al insulei Rhodos, prin 292 î.e.n., pe timpul lui Seleucos Nicator. înălţimea sta tuii atingea aproape 70 de coţi, cam 30 m.

[282] Protogenes, pictor grec, sec IV î.e.n., apreciat de Apelles, ocrotit de Demetrios Poliorketul la asedierea Rhodosutui. Lucrările sale principale sînt: portretele lui Kydippos, Tlepolemos, Antigonos, Alexandru, vînătorul Ialysas (considerat întemeietorul Rhodosului) şi Satyrul.

[283] Massalia, vezi IV, 1, 4 şi nota 54 la această carte.

[284] Codros, fiul lui Melanthos şi ultimul rege al Atenei, personaj legendar, a cărui domnie se fixează între anii 1160—1132 î.e.n.

[285] personaj legendar.

[286] pjui jtj Heracles; vezi Hoamer, Iliada, II, 662, trad., Murnu, 652 si urm.

[287] Iliada, II, 667, trad., Murnu, 657.

[288] AZi Lindo, oraş pe coasta de E a insulei Rhodos; Ialysos, lîngă actualul Phileriomo; Cameiros, azi Ferachio, oraşe ale insulei Rhodos.

[289] Fiul lui Electryon, ucis de Tlepolemos, fiul lui Heracles, eroi homerici: vezi Iliada, II, 653 şi 663.

[290] Argos, oraş în Argolida Peloponesului, descris de Strabon în VIII, 2, 7—10; Tirynthul, VIII, 2, 11; vezi şi nota 468 la cartea a VHI^a.

[291] Iliada, II, 678, trad. Murnu, 667 şi .urm.

[292] Ophiussa „Şerpoaia"; Stadia, „Stabila" şi Telchinis, după locuitorii săi telchini, toate nume vechi ale insulei Rhodos, şi numele prezent de Rhodos are semnificaţia „Floare de trandafir".

[293] Vezi nota 344 la cartea a X-a.

[294] în X, 3, 7, şi 19.

[295] Heliazii sînt, după legendă, fiii şi fiicele lui Helios. -Kercaphos este unul din cei 7 ţfii al lui Helios şi ai Rhodei. A luat de soţie pe Kydippe, iiica fratelui său, Ochimos, pe care 1-a urmat pe tronul Rhodosului. Fiii săi sînt Ialysos, Lindos, Camiros, fondatorii celor 3 oraşe din insulă.

[296] Rhodos, cea mai sudică din insulele Sporade, în SV coastei Asiei Mici, cu oraşul Rhodos în N insulei. Vestită prin şcoala stoică.

[297] Pireul, port al Atenei la 8 km vest, la gura Kephisului, legat de oraş prin 2 ziduri paralele construite de

Ternistocles şi continuate de Pericle, a fost distrus de Lysandros (în 404 le.n.), la sfirşitul războiului pelopone-siac. Sulla cucereşte si ruinează Atena si portul Pireu în 87 Icn.

[208] Rhode sau Rliodope, azi Rosas, centru de desfacere, în NE Spaniei, în golful Rosas de azi.

[299] Oraş la opici, în Campania Italiei, colonie rhodiană, întemeiată în 680 î.e.n. Este aceeaşi cu Neapolis, azi Napoll

[300] Elpiai, acelaşi cu Salapia, oraş al Apuliei, la dauni, în Italia sudică.

[301] Timaios, fr. 30 M I.

[302] Chonia, regiune în S Italiei populată de choni, un neam oinotrian, la care se afla si oraşul Sybaris.

[303] Iliada, II, 668 trad., Mumuj 658—660.

[304] Olympica, 7, 61.

[305] Vezi nota 288. Templul Athenei Lindia din Lindos, în chinat Danaidelor, pe Acropole, datează din sec. IV î.e.n.

[308] Care a exprimat numeroase cugetări şi enigme, printre care: „Nu fi trufaş cînd îţi merge bine şi nu te umili la strîmtoare". „învaţă să înduri cu bărbăţie schimbările soartei"; sec. VI î.e.n.

[307] Locuri în Rhodos, poziţie incertă.

[308] Sau Atabyrion, azi Abairo sau H. Ilias, munte în Rhodos, cu un templu al lui Zeus Atabyrios, menţionat şi de Pindar, Olympica, VII, 61.

[309] Azi Feratchio, oraş în insula Rhodos.

[310] Pe coasta de E. Numele îi provine de la legendarul Ialysos, fiul lui Kercaphos, care a domnit în Rhodos.

[311] Ungă Philerimo de azi.

[312] în vestul insulei Rhodos, mai ispre nord de Mnassyrion si de oraşul Atabyrios.

[313] în X, 5, 14.

[314] Filosof stoic, născut în Rhodos, oca 190 î.e.n., în plină activitate pe la 150. Elevul şi urmaşul lui Zenon din Kition la conducerea şcolii stoice din Atena. Deschide apoi o şcoală la Roma. Din lucrările lui se citează Despre îndatoriri (din care se inspiră Cicero, De officiis), Despre liniştea sufletului, Despre sectele filosofice.

[315] Elevul lui Panaitios pe la 100 î.e.n., unul din învăţaţii renumiţi din Rhodos. Este menţionat în două locuri de Index Stoicorum Herculanensis.

[316] Filosof .peripatetic (prima jumătate sec. I î.e.n.), a re văzut şi publicat, din ordinul lui Sulla, operele Jui Aristotel şi Theophrast, descoperite de Apelicon, lucrînd la resti tuirea lor împreună cu Tyrannion la Roma.

[317] Cunoscut doar la Strabon, se pare.

[318] Filosof peripatetic -din vechea generaţie, autorul - lu crării Despre poeme, menţionat de Diogenes Laertios, III, 8 şi 109. Hieronymos din Rhodos, peripatetician din sec. III le.n. In lucrarea sa Despre supremul bine, el se apropie de hedonismul eyrenaic şi epicureic. în studiul efectelor se apro-

elevul lui Aristotel Suri de Th^' P°Sof *»*****<:.. ştiinţelor si «l relieief A î ?***>***& mare istoric al

2 Y-i Studiui Lro_duT,%^t?Zri [6] C" PierdUte-

hmnjfeSSZsâStor-'sSaS[6] ^ «^ maC€do-

^A&^xitirfaii[M]- Antonius în 98 afluent al Sdmiui°raAvi[n] ^ Cariei ^ Ma^^- (pseudo-diptcTos)eu fWtn [Un] templU al lui -^0"

[323] In Caria 1T îf [e] amazoane pe friză. lui.Moîon, r?tor?ia v^T^l [lui] ^P^°TM<* Şi al curent tartor"ta r*££Etlt -5^ TM#*** «nui einta serioasă, ;pf teme rea.1e ? [Zmd] întoa' «^a la elocăror tratare s^ văoVa^t'a r([I]nagmare' sterile- [dar] « toare, a unui H^peS [fac'lltatea] spirituală, strâluci- 632-629[Ul]îen ^W,*^ [la] Camei ros, în viaţă în anii modificat unele mK S* , Herocfeia pierdut. El a [hydrei] din Lerna HLX*SS£S H,TM» * W? atribuie o Theogamie rrnFrn -[a lU]'Herac tes I se mai ielnică. Peisandr^ «te ^?' C! re L Patelnkate ^ îndo" tiv^careauurrftrlStifS^^ P«*i epici primi-

[326] [r]' teXt 215 cartea XIV) [9?r;] Vezi C. Muller, FHG W329%[P]

"""** Şî mitolo^.

şefii[101]?!/ diSr[ai]f[x]H[rin] din a n a -* *»•a

Tyraimion. Lucrarea 'sa 1 ^L [AnStarh'] Profesorul lui printre cele maTveclii cărţi de^fe ^^ ^>~a«fc[e], 328 Cpf,.,. K; KI- Z • • [ae] m°rfologie lui ifc^lfte^J'Sr^ [(dUpa] [246]/245), elevul o epopee în gen^iexandHn TJ[61]"-6' ^""«"«ca (4 cărţi), trată. alexandrin, didactic-geografic, şi azi pâs-

[323] Vezi nota 279. Cnidof[l] [CaPo] [V0lP0'] [Pe] ţărmul Cariei, intre La[ry]ma şi «Ztftlf*?*' ° [inSUlită] lîngă coasta Cariei; vezi şi He-

cai^un^^S^r^Ca?^ ^ [Wo]* «^ *

334 vezi Studiul introductiv, p. 92 şi urm. voi. I; vezi şi C. Miiller, PHG, IV p. 407 şi urm.'

333 Geograf şi istoric (cea 200—120 î.e.n.), la curtea regilor Ptolemei, autorul unei descrieri a pământului populat; Asiatica, 10 cărţi, Europiaca, 49 cărţi, şi al unui Periplu al Mării Erythree, 5 cărţi. Vezi O. Immisch, Agatharchides, SB, Heidelberg, 1919, 7; Fragmente 86 Iacoby; C. Miiller, FHG, III, p. 190—197. Vezi si Hiller, Zu den Fragmenten des Agatharchides, Jahrb.f.Philol. XCV, 1867, pp. 597—606.

336 Mitograf, fiul lui Artemidoros, prieten influent al lui Caesar.

337 Fiul lui C. Iulius Theopompos din Cnidos, retor, con temporan cu Strabon. Plutarh, Caesar, 65, îl numeşte .spe cialist în studii de limbă elenă".

338 Vezi nota 480 la cartea I voi. I.

339 Keramos, oraş.al Cariei pe acelaşi ţărm cu Halicarna-sul, doar mai spre interiorul Golfului Kerameicos (Golful Djova). Bargasa, azi probabil Djovaîa, Giva, oraş al Cariei în acelaşi golf, menţionat si de Ptoîemaios 5, 2, 19.

340 Vezi nota 301 la cartea a XIII-a.

341 Mausoleul a fost construit prin 355 î.e.n. de arhitecţii Pyteos şi Satyros, de 14,7 m înălţime. Pe un soclu cu 2 frize în relief se înalţă un peristasis ionic de 9 X 11 co loane care încadrează cella mortuară în formă de piramidă de 11 m înălţime.

342 Izvor rău famat lîngă Halicarnas, Caria, azi Kaplan-kalessi.

343 Azi Orok Adassi sau Karada, insulă în dreptul Hali-carnassului.

344 Personaj legendar menţionat şi de Plutarh, M., 1132 a.

345 p_{oe}ț. elegiac (Diogenes Laertios, IX, 17), prieten cu Callimach. Vezi şi Antologia Palatină, VII, 80. Antologia VII, 465, cuprinde o frumoasă poezie mortuară de-a aces tuia referitoare la o oarecare Aretemia din Knidos. Poezia a fost imitată de Antipatros din Sidon, VII, 464.

346 Istoric, literat şi retor (sec. I î.e.n.), fondatorul curen tului aticist contra celui asianic, la Roma, în 30 î.ejn., autorul mai multor lucrări: Despre compunerea cuvintelor^ în care tratează cola, perioada, melodia frazei, ritmul, proza cultă, poezia, armonia etc; Contra vechilor oratori, Antichităţi romane, 20 c.

347 Satrap al Cariei cea 390—377'6 î.e.n., tatăl celebri lor Mausolos si Arternisia si al lui Idrieus, Pixodaros si Ada (vezi Diodor, XIV, 98, 3), Arrian, Anabasis, I, 23, 7).

348 Oraş al Cariei, azi ruinele de lîngă satul Demeerge-Derasi, între Arabi-Hissa şi Karpus-kol.

349 Haliearnassul a fost cucerit şi devastat de Alexandru cel mare în 334 î.e.n.

350 Cel mai apropiat promontoriu al coastei Asiei Mici de insula Cos, care înaintează din partea opusă spre pro-

montorml Scandaria, Populat de mvndieni, adică de locuitorii oraşului Myndos, azi Giimisslu." Vezi si Herodot, V, 33. ■" Scandaria şi Scandarion, promontoriu în NV-ul insulei Cos, Ungă Termera, azi Assarlîk.

Cos, azi Ko, sau Stanko, insulă cu oraş omonim, în Marea Icariei.

353 Menţionat şi de Plutarh, Quaestiones Graecae, 58, „zi Cavos Piperia,

3J4 Sau Halasarna, localitate în sudui insulei Cos, azi ruine la Sde Kardamena.

355 Loc în Cos, poziţie incertă.

Sat al insulei Cos, presupus pe coasta ei nordică. Pictor sec IV

357 î.e.n., elevul lui Ephoros din Ephes, contemporan _ cu pictorii Nikias din Atena, cu Melanthios şi Pausias din Sicyona. Se citează foarte numeroase picturi de ale lui: Charis (Smyrna), Tijche, Artemis, Heros, Heracles, Aphrodite Anadyomene, ultima dusă de Augustus In templul lui Caesar din Forum, două Apoteoze ale lui Alexandru cel Mare şi Dioscuri; Alexandru pe cal; Anti-gonos pe cal; Archeolaos cu soţia şi fiica; autoportret; Me-gabyzos în Ephes etc.

358 Vezi nota 32 l$_a$ cartea a XII-a, precum si notiţa introductivă la cartea a Xl-a.

Părintele medicinii, medic celebru şi autor al mai multor lucrări ca: Despre natura omului, Despre fracturi, Despre atmosferă, Despre ape şi locuri, Epidemii, Pronosticuri, Aforisme.

360 Medic din Cos, menţionat şi ide Plinius, Nat.Hist., XXI, 153 şi ca garant pentru cărţile sale de medicină XXI— .XX! VII.

581 Gramatic şi poet, cea 320 î.e.n., profesorul lui Zeno-dot, Hermesianax şi Theocrit, autorul unor Cuvinte neregulate^şi al unor poeme ca Demetra, Hermes, poezii de dragoste închinate unei anumite Battis elegii, Telephos, Paig-nia, Epigramata etc.

362 ţJran în Cos ţe vremea lui strabon, instalat probabil după Actium, vezi Aelianos, Historiae Variae, I, 29. Presupus a fi acelaşi cu Curtius Nikias, gramaticul.

Sec. III sau II î.e.n. filosof peripatetic, discipol si urmaş al lui Ariston din Alexandria; (orig. Keos). Corespunde probabil acelui „cunoscut al lui Critolaos" la Sextus kmpincus, Adversus mathematicos, II, 61 (687-B) sau „dis-ckpol al lui Critolaos" la Quintilian, 'îl, 15 19, citat şi în Philodemos, Retorica, I>ui îi aparţine definiţia retoricii lui Aristotel (Retorica, 3, 9). " «-^{4} Cîntăre^{t} din lîră, necunoscut din altă parte.

*™ Regiunea oraşului Myndos din Caria; vezi nota 350. Azi Kavo Arkiala, promontoriu al Cariei, lîngă Myndos.

Promontoriu al Cariei, între Myndos si Halicarnas, Iiagă satul Kadi-Kalesi de azi.

[388] Vezi nota 350.

[389] Azi ruine aproape de satul Goverdcinlik, oraş al Ca riei la Golful Issos (Mendeliah).

[370] Azi Paşa Limani, port şi insulă a Cariei, patria lui Skylax.

[371] Vezi nota 360 la cartea a XII-a.

[872] Artemis Kindyas, cu epitetul provenit de la satul ca-rian Kindye de Ungă Bargylia în apropiere de Goverdcinlik de azi. Oraş în ţinutul Mylasa al Cariei, vecin cu Bargylia, menţionat şi de Herodot V, 118.

[373] Oraş în ţinutul Mylasa al Cariei, vecin cu Bargylia, menţionat şd de Herodot V, 118.

[374] In Caria, epicurean, profesorul lui Demetrios Lacon. Bargulia, lingă actuala Warwulieh, pen. Assarlîk.

[375] Demetrios Lacon, sec. II î.e.n., filosof epicureic, prie tenul lui Zenon din Sidon. Se păstrează cîteva fragmente din lucrarea lui de etică, Despre trufie. S-a preocupat şi de matematici.

[378] Azi Assem-Kalessi, insulă a Mării Egee cu un oraş omonim, lîngă coasta Cariei.

[377] Supranumit Cronos, cea 350—300 î.e.n., filosof dialec tician megaric, inventatorul sofismelor: Voalatul, încorno ratul şi Dominatorul, fundînd un determinism absolut al lucrurilor pe baze pur logice. Vezi G. A. Brutean, Prelo-gismul, sofismul şi paradoxul, „Probleme de filosofie" 1959, rar. 1, pp. 67—80.

[378] Apollonios Cronos, din Cyrene (sec. IV-—III î.e.n.), fi losof dialetician, discipolul lui Eubulides şi profesorul lui Diodoros supranumit Cronos. Vezi Diogenes Laertios, VII, III.

[379] Azi ruine la poalele muntelui Latmos (Monte di Pa-lacio), pe calea de la Bafi la Cişme, în Caria. Heracleia Cariei, azi ruinele de lîngă lacul Baffi, oraş ionic. Euromos, oraş al Cariei nu departe de Milet, cu urmele unui templu la NV de Alabanda. Chalketores, oraş al Cariei, în apro piere de Milet, neidentificat.

[380] Oraş cârlan vestit prin carierele sale de marmoră, si tuat lîngă actualul Pecin, la S de Milas. Templul Iui Zeus Osogoas şi templul lui Zeus Labraundeus din Mylasa con stituiau podoabe ale artei arhitectonice ioniene.

[381] Labraunda (aceeaşi cu Labranda altor autori), azi Iahi, sat al Cariei la N de Mylasa, într-o regiune mun toasă mai sus de Alabanda. Vestit pentru templul lui Zeus Stratios. Vezi şi Herodot, V, 119.

[382] Euthydemos din Mylasa, în 51 î.e.n. împreună cu Cicero în Efes (Cic, Ad Familiares, XIII, 56, 1).

[383] Hybreas din Mylasa, vezi nota 513, la cartea a XIII-a.

[384] Vezi nota 512 la cartea a XIII-a.

[383] In gr. âyopaîoi, înseamnă „oameni cu preocupări în piaţă", adică negustorii, zilierii, avocaţii şi vagabonzii. Aici se referă probabil la avocaţi.

[333] Quintius Atius Labienus, fiul lui Titus Labienus, partizan al lui Brutus şi Cassius. In Asia Mică a venit în 41 î.e.n. împotriva lui Antonius cu care s-a ciocnit în iarna anului 42,41 î.e.n.

[387] Zenon din Laodieeia Frigiei, tatăl lui Polemon I, din Pont.

383 Azi Eski-Hissar, oraş situat în centrul Cariei, la E de Mylasa, numit astfel după Stratonike, fiica lui Demetrios Poliorketul. Oraşul a mai purtat si numele de Adrianopo-lis.

[389] Azi Lakena, în Caria, cu un templu al Hecatei sau Hecataion, vestit, care avea 8x13 coloane, datînd de ia sfîrşitul sec. II î.e.n.

[380] Epitetul înseamnă „cu sabie de aur" şi este menţionat şi de Homer pe lingă Apollon, vezi Iliada, V, 509,

[391] Carian din strămoşi, menţionat şi de Diogenes Laertios, VI, 101, unul din cei mai renumiţi sofişti, profesor de de clamaţie şi de retorică în plină activitate pe Ia 79—77 î.e.n. Aticist apreciat de Cicero.

[392] Cicero, Brutus, 91.

[333] Xenocles din Cholargos, arhitect, a terminat Teleste-rion din Eleusis, început de Coroibos; vezi Plutarh, Pericle, 13.

[394] Poziţie necunoscută încă de pe vremea lui Strabon.

[393] Vezi nota 322.

[399] In XIV 2, 13.

[307] Menecles şi Hierocles, sfîrşitul sec. II, începutul sec. I î.e.n. Cicero îi citează pe amîndoi în De oratore, II, 95, Dionys din Halicarnas, Despre vechii retori, 447 B, Ia ei face aluzie prin expresia xaptx&i TI x_ax6v , un defect carian"..

[398] Apollonios din Alabanda, în Caria, sec. II—I î.e.n., fiul lui Molon, elevul lui Menecles, a fost profesor de reto rică în Rhodos, unde 1-a audiat şi Cicero (78 î.e.n.). Molon,. tatăl precedentului, mai puţin celebru.

[399] Rege şi legislator al Cretei din mileniul II î.e.n. Personaj semilegendar, considerat fiul lui Zeus şi al Euro pei, soţul Pasiphaei, tatăl Minotaurului, al Andromedei şi Phaedrei. A condus cu înţelepciune ţara, fapt pentru care tradiţia îl pune printre judecătorii din infern. Istoricii îl consideră primul făuritor al unei thalassocraţii în Medite-rana.

[400] Vezi Anacreon, fr. 28 Bergk III, Alceu, fr. 22 Bergk III.

[401] Erou homeric, şef al carienilor în războiul troian; vezi Iliada, II, 867, trad. Murnu, 856.

[402] Istorii, I, 3.

[405] Homer, Odiseea, I, 344, trad. Murnu, 466 si urm.

[404] Odiseea, XV, 80.

[405] £>j_n Atena, gramatic, sec. II î.e.n., elevul lui Aristar-chos. A studiat la Atena pînă prin 146 î.e.n., apoi la Alexan-

dria şi din nou Ia Atena. A scris Chronica (4 cărţi), în tri-metru iambic, relatînd evenimentele de la căderea Troiei pînă la 144/3; Despre zei (24 cărţi), lucrarea principală, cuprinzînd temele principale ale religiei greceşti. Fragmente si comentarii: FGr.Hist. 244.

406 Apollodoros, fr. 177 M I.

407 lliada, XI, 286.

408 lliada, V, 222.

409 £>$_m$ Theangela, în Caria, autor de Carica sau „Reali tăţi cariene", puţin cunoscut. Pentru locul citat fr. 2 M IV.

410 Termenul solecisme, greşeli de limbă, provine de la numele oraşului Soloi din Cilicia, unde locuiau mulţi străini care vorbeau greşit greaca.

411 Artemidoros, fr. 101 Stiehle.

412 Artemidoros, fr. 125 Stiehle.

413 Oraş al Ciliciei, a cărui populaţie a fost strămutată de pe ţărmul Frigiei în Seleucia.

414 Azi Ilgun, oraş al Frigiei maritime, la hotarul cu Lycaonia. Vezi şi Xenophon, Anabasis, I, 2, 14.

413 Oraş al Frigiei Mari. Presupus la S de lacul Thym-bras; corespunde actualului Akşeher.

416 Azi ruine lîngă Chan, sat al Lycaoniei la hotarul cu Cappadocia.

417 Azi Ladik, oraş al Lycaoniei, Asia Mică.

418 Vezi nota 48 la cartea a XII-a. Mazaca, cu epitetul Caesarea, oraş al Cappadociei, azi Kaisarieh.

419 Soandos şi Sadacora, oraşe ale Cappadociei, situate pe drumul ee duce de la Coropassos la Mazaca, poziţie in certă.

420 Oraş al Cappadociei, situat pe drumul ce duce de la Mazaca la fortăreaţa Tomisa, fiind aceeaşi cu Herpa, azi Pinarbasi, la 80 km E de Kayseri.

42> Polybios, istorii, XXXIV, 13.

422 Azi Samisat sau Şamişad, oraş metropolă a Commagenei, regiune a Syriei, pe Eufrat, patria lui Lucian.

423 Soloi sau Pompeiopolis, azi Mesetlii sau Metzlu, oraş al Ciliciei fundat de atenieni sau rhodieni, la mare, patria lui Chrysipp, Philemon, Arătos. Locuitorii oraşului, în majoritate neeleni, vorbeau prost greaca, de unde denumirea soloikismos „solecism" dată greşelilor de limbă.

424 Munte, vezi nota 265.

425 Side, azi Eski Antaîya, oraş al Pamphiliei, între rîuri'le Melas si Eurymedon. Vezi A. M. Manşei, Die Ruinen von Side, „Dt. Archâol. Inst. Abt. Istanbul," Berlin, 1963.

426, Locuitorii Lyciei, regi ane a Asiei Mici, mărginită în S de Mediterana, în N de Caria, Frigia, Pisida.

427 Artemidoros, fr. 136 b Stiehle. Pentru oraşele pomenite de acesta, vezi paragraful următor, cap. 3, 6—7 şi notele corespunzătoare.

428 Servilius Vatia Isauricus, cea 134—44 î.e.n., consul roman 79 î.eji.; în 78'77 î.e.n. proconsul în Cilicia, în care

răstimp a luptat pe mare şi pe uscat cu piraţii mării după care i s-a acordat un triumf în 74 şi titlul de Isaurieus.

[429] In 67—66 î.e.n., Cn. Pompeius Magnus este investit cu o comandă extraordinară pentru distrugerea piraţilor Mediteranei, sarcină îndeplinită cu succes în cîteva luni.

[430] Azi ruine lîngă satul Karanostasi, oraş al Lyciei unde a adunat Pompeius piraţii rămaşi în viaţă după nimicirea bandelor acestora.

[431] Azi Meis, orăşel în partea de SV a Lyciei, cu un port la gura rîului Glau-eos azi portul Macri.

[432] Promontoriu pe coasta de SV a Lyciei între oraşele Telmessos N, An'tieragos S.

[433] Este vorba de Eumenos II şi de războiul contra lui Antiochos III din 188 î.e.n. după care Eumenos a primit de la romani Asia Mică ipînă la Taurus.

[434] Munte al Lyciei, ramificaţie a muntelui Taurus de vest.

[435] Oraş al Lyciei, poziţie incertă, probabil în locul actua lului Levisi. V. A. Forbiger, Handbuch der alten Geoqraphie, II, p. 259, nota 35, c.

[436] Munte al Lyciei cu 8 vîrfuri şi un oraş omonim, lin gă actualul Yedi-Burun, corespunzând actualului Efta-Kavi.

[437] Azi Kullechimari, vale a Lyciei, de care mitologia leagă himera, un monstru cu trei capete, de leu, de capră, şi de şarpe sau, după altă versiune, cu trup de capră, cap de leu, coadă de şarpe, ucis de Bellerophon.

[438] Oraş al Lyciei la poalele muntelui Cragos, azi Yedi Burun. Neidentificat.

[439] Fiul lui Lycaon, şef peste lycieni în războiul troian; vezi Homer, lliada, II, 827; IV, 88.

[440] Homer, Odiseea, XIX, 518, trad. Murnu, 678 şi urm.

[441] Odinioară Sirbis, azi Sirbes, rîu al Lyciei.

[442] „Oraşul Xanthilor" sau Xanthos, ci7Â Eksenide, oraş al Lyciei pe rîul Xanthos, cucerit şi ruinat de Cyrus în 564 î.e.n. Este patria filosofului neoplatonician Proclos.

[443] Azi ruine lîngă Kalamaki, oraş al Lyciei, vezi şi Herodot, I, 182. Pataros, întemeietorul, personaj legendar. Tem plul lui Apollon de la Patara conţinea oracolul zeului, cu reşedinţa vara la Delfi, iarna la Patara.

[444] Ptolemaios Philadelphul, rege al Egiptului, (285—246 î.e.n.), căsătorit cu Arsinoe I, fiica lui Lysimachos, pe care o repudiază în 278 î.e.n-, căsătorindu-se cu sora sa bună, Arsinoe II. In cinstea acesteia schimbă numele Patarei în acela de Arsinoe.

[445] Oraş situat pe ţărmul mării, azi gr. Myra, în turcă Dembre.

[446] Rîu pe coasta de S a Lyciei; vezi si Quintus din Smyrna, 8, 103.

[447] Azi ruine mai sus de Gap Fineka, oraş al Lyciei.

[448] Insulă cu oraş omonim la ţărmul Lyciei, azi Castel Rosso.

[449] Kisthene, vezi nota 266 la cartea a XIII-a.

[450] Oraş al Lyciei, corespunde probabil ruinelor de Ungă satul Saaret, la 8 km NV de Andiffalo; Antiphellos, azi Andiffalo; Chimaira, vale a Lyciei, numită şi azi Kullechi-mari.

[451] Promontoriul Sfînt al Lyciei, azi Kîrlangic.

[452] Vezi nota 264.

[453] Vezi nota 107 la cartea a XVII-a.

[454] Azi Satalieh, oraş al Pamphyliei pe coasta de SV a Mării Negre.

[435] Crambysa, oraş al Lyciei în apropiere de Olympos, în faţa insulei omonime, azi Karabusa. Olympos, azi Ak-Dagh sau lanar-dagh, munte ai Lyciei în apropierea Pro-montorului Sfînt. Olympos, oraş în acest munte, azi ruine iîngă actualul Deliktaş.

[456] Ţărm în E Lyciei şi V Pamphyliei, în apropierea unei fortăreţe omonime, azi Korghos.

[457] Azi ruine aproape de Tekrova, oraş al Lyciei în afa ra confederaţiei lyciene, la poalele munţilor Soyimi. Vezi şi Herodot, II, 178; Thucydides, II, 69.

[m] Munţi ai Lyciei, azi Guldere-dagh, ramificaţii ale Taurului de Vest.

[159] Azi ruine pe o platformă naturală, la vest de Guîli'ik-dagh. Planul şi descrierea arheologică la G. E. Bean, Turkey's Southern Shore. An Archeologieal Guide, Londra, 1968, pp. 119—137.

[460] Climax (ten. Sollum „scară", de unde Solyma, o ra mură a lui), munte al Lyciei în apropierea ţărmului, azi Ekder; vezi şi Caliisthenes Olynthicul, fr 25 M din Istoria lui Alexandru.

[461] Homer Iliada, VI, 184, trad. Murnu, 184.

[462] Vezi şi Herodot I, 173. Personaj legendar, fiul lui Pandion, Sarpedon, şeful lycienilor la Troia; vezi Homer, Iliada, II, 876, de la care; Capul Sarpedon, azi Cap Daci sau Gremia, a! Thraciei.

[463] în XII, 8, 5.

[464] Azi Duden-Su, cras al Pamphiliei.

[465] Antalya, oraş al Pamphiîiei.

[466] Attalos II Philadelphul, în 150 î.e.n., ajuns definitiv sub romani în 79 î.e.n.

[467] Vezi nota 321 la cartea a XIII-a.

[468] Fr. 26 M din Istoria lui Alexandru.

[469] Azi Ak-Su, rîu al Pamphyliei, curge prin oraşul Perge.

[470] Azi Murtan, oraş al Pamphyliei, cu un templu al Artemidei Pergaia ce datează din 80—79 î.e.n.

[471] Oraş al Pamphyliei presupus undeva în NV, azi pro babil ruinele din nord de Legelahkoi, vezi A. Forbiger, Handbuch, II, p. 270, nota 72.

[472] Azi Kapri, lac al Pamphyliei.

[473] Azi Kapri-Su, rîu al Pamphyliei pe el se află oraşul Aspendos.

[474] Vezi nota 417 la ra-tea a XII-a.

[475] Oraş al Pamphyliei aproape de Aspendos (azi ruine lingă Balke Su), probabil ruinele de la Kesme şi Kiiidşa-kioi.

[478] Kibyraţii Mici, locuitorii Kibyriei Mici, azi ruine lingă Kar^ha-Su, între Eski-Adalia şi Kara Burun, pe ţărmul Pamphyliei.

[477] Azi Manauget, rîu al Pamphyliei.

[478] Oraş al Pamphyliei probabil pe locul aşezării Alara de azi.

[479] Azi Alaia, fortăreaţă în Cilicia Aspră.

[480] Istorii, VII, 91.

[481] Callinos, fr. 8 ti) Bergk II.

432 vezi nota 149. „Grota lui Mopsos" se afla pe coasta de est a muntelui Corakion, o prelungire de est a lui Ker-caphos, azi Billik Dagh, la vest de Hales (azi Avygi-Ceai). Grota are 3—4 m înălţime, 20 m adîncime şi o vatră care se înalţă. în fundul grotei se află un izvor cu apă de băut. Aici se afla oracolul lui Mopsos.

[483] Personaj semilegendar, profet, contemporan cu Calchas, statornicit în Pamphylia, numită odinioară Mopsopia; oraşul Mopsuestia poartă de asemenea numele său.

[484] General al lui Alexandru I Balaş, a aşezat pe tron pe Antiochos VI, fiul lui Balaş, împotriva lui Demetrios II, apoi 1-a ucis în 142—141 sau 136—135 î.eji. şi i-a uzurpat domnia. Ucis la rîndul său de Antiochos VII. E. Marioti, Diodotos Tryphon et la piraterie, Acta Antiqua Academiae Scientiarum Hungaricae, Budapesta, X, 1962, pp. 187—194, face un studiu, în legătură cu pasajul XIV, 5, 2, din Strabon, asupra felului în care relaţiile cu piraţii se integrează în ansamblul concepţiilor politice ale lui Diodotos Tryphon, concepţii al căror factor esenţial este efortul centralizator desfăşurat contra oraşelor comerciale de pe litoralul Syriei care aspirau la autonomie.

[485] Antiochos VII, Sidetes, rege al Syriei (139—129 î.e.n.), fiul lui Demetrios Soter.

[486] $j_{n\ ac}$elaşi an, 146 î.e.n.

[487] Fratele lui Scipio Africanus, consul în 190 î.e.n., în vingător al lui Antioch cel Mare la Magnesia.

[488] General al lui Alexandru cel Mare, născut pe la 358/354 î.e.n., întemeietorul dinastiei Seleuciziior.

[489] Arsinoe a Ciliciei, oraş presupus în apropiere de ac tualul Gokhta-Kalesi. în unele manuscrise, după Corakesion, figurează Aunesis. Hamaxia, azi ruinele dintre Alaja şi Iumik-koi, oraş al Ciliciei.

[490] Fortăreaţă a Ciliciei, poziţie incertă.

[491] Azi Sclinti, oraş al Ciliciei la NE de Antiochia, îa gura rîului cu acelaşi nume.

[492] Ramificaţie a muntelui Taurus; vezi A. Forbiger, Handbuch der alten Geographie, II, p. 251, nota 1.

[493] Azi Charadro, fortăreaţă a Ciliciei.

[494] Ramificaţie a muntelui Taurus central, la izvoarele rîului Selinunt (azi Goksu), în Cilicia.

[485] Ţănn prăpăstios al Ciliciei, acelaşi cu Makistos de lîngă actuala Mophriţa.

[496] Azi Anamur, promontoriu al Ciliciei, lîngă actualul Persend.

[497] Azi Cap Cormaehite, promontoriu în N Ciprului.

[498] Oraş al Ciliciei, azi Anamur Kalessi, in faţa oraşului Lapados din Cyprus şi în faţa insulei Nagidusa.

[499] Aceeaşi cu Melainai, oraş al Ciliciei aproape de Kelenderis.

[500] Azi -Kilandria, oraş al Ciliciei.

[501] Artemidoros, fr. 94 Stiehle.

[302] în Cilicia, corespunde oraşului actual Silifke, întemeiat de Seleucos Nicator.

[503] Azi Gok-su, rîu al Ciliciei.

[504] Promontoriu al Ciliciei la S de gura rîului Calyeadnos (azi Gok-su).

[505] Promontoriu al Ciliciei aproape de Calyeadnos, mai la V de celălalt promontoriu cilician omonim.

5oc Fn_0sof .peripatetic (din a doua jum. a sec. I î.e.n.), autorul lucrării IIspî (xyjxavTjjxâ-rwv. Xenarchos din Seleucia (sec. I î.e.n.), filosof peripatetic, profesor al lui Strabon. A trăit la Alexandria, Atena şi Roma, bucurîndu-se de prietenia Iui Augustus.

[507] Vezi nota 524 la cartea a XIII-a.

[508] Euripide, Hecuba, I.

sos Greţos, doxograf din sec I î.e.n. profesorul lui Au-gustus şi prieten al lui Maecena. Din lucrarea sa de istorie <a filosofici s-au păstrat fragmente la Stobaios şi Eusebios. Vezi C. Wachsmuth—O. Hense, Stobaiosausgabe, Berliner Philologische Waehenschrift, Berlin, 1884—1912.

[510] Stinca Poikile (Pestriţa"), în Cilicia, peste care se trece pe trepte tăiate în stîneă, în drumul spre Seleucia, nu departe de rîul actual Gok-Su.

[311] Insulă la ţărmul Ciliciei, între Seleucia, Calyeadnos şi Corycos, menţionată şi de Stephanos Byzantunul, azi Karabusa.

[512] Promontoriu al Pamphyliei (mai degrabă al Ciliciei) şi peşteră omonimă, în sudul centrul al Ciliciei, azi Koraka sau Kurko.

5n peştera Ciliciei descrisă de Callisthebes, fr. 30 M.

[5,4] Archelaos Philopatris (Sisines), rege al Cappadociei (vezi nota 12 la cartea a XII-a).

[515] Amyntas, stăpîn în Cilicia Traeheia din 36 î.e.n.

[516] Antonius dăruise Cleopatrei Cyprul, în 37 î.e.n., o parte din Coilesyria, din Cilicia şi Creta.

[517] Azi Lamas, rîu şi sat la hotarul dintre Cilicia As pră şi Cappadocia.

[318] Oraş şi munte al Lyciei, ramificaţie a muntelui Tau-rus de Vest, numit şi Phoinicus. Muntele se cheamă azi Ianar-Dagh, iar ruinele oraşului se văd la Deliktaş.

[518] Zeniketas, şef de piraţi ascuns în muntele Olympos al Ciliciei, înfrînt de Servilius Isauricus (sec. I. î.e.n.).

[520] vezi nota 423.

[521] Filosof stoic (cea 281—208 î.e.n.), şeful şcolii stoice după Cleanthes, autorul multor cărţi, după informaţia lui Diogenes Laertioe, VII, 180, cuprinzând lucrări de logică, parte de etică.

[522] Poet comic din Soloi, în Cilfcia, cea 320—223 î;e.n., autorul a 80 de piese din care nu se păstrează decît frag mente.

[523] Contemporan cu Callimach (prima jumătate a sec. III î.e.n.), originar din Soloi, a studiat la Atena, a petre cut un timp la Pella, la curtea lui Antigonos G'onatas, precum şi la Antiochos I al Syriei. A compus un poem cu teme de astronomie, Fenomenele.

[524] Alt promontoriu al Ciliciei, între Soloi şi Anchiale, mai la E de promontoriul Zephyrion de lîngă Calycadnos. Azi, capul Zafra.

[525] Azi Akkiali, oraş al Ciliciei la NE de Tarsos.

[526] Sardanapallos, acelaşi cu Aşurbanipal, rege assyrian, 668—cea 631 î.e.n., fiul cel mai mic al lui AJsarhaddon.

[527] Aristobulos din Cassandrea, istoric care 1-a urmat pe Alexandru în India, a scris opera Faptele lui Alexandru. Aici fr. 6 M.

[528] Tragic atenian din 523—520 î.e.n., autor a 160 ide drame, după Suidas; a primit 13 premii la concursurile tragice. Vezi fr. 3 şi Dubner şi Anthologia Palatină, II, p. 662 nr. 27.

[529] Fortăreaţă a Ciliciei mai sus de Anchiale, puţin cu noscută.

[530] Eumenes, unul din generalii lui Alexandru cel Mare, născut la Cardia în Chersonesul Thracic.

[531] Antigonos Cyclopul, căruia îi reveniseră, Ia împărţirea imperiului lui Alexandru, Pamphylia, Lycia şi Frigia de Sus, atacă şi biruie pe Eumenes în 320 î.e.n. la Orkinion, în Cappadocia, îl asediază la Nora (319), îl prinde şi ucide în 315 î.e.n.

[532] Oraş al Ciliciei, cu un templu al lui Zeus, întemeiat de eroul homeric Aias al lui Teucros. Neidentificat.

[533] Azi Karasu, rîu al Ciliciei, curge prin Tarsos. La văr sarea sa este situată Regma.

[534] Istmul dintre Amisos, la Marea Neagră, şi Tarsos, la Marea Mediterană, reprezintă marginea continentală spre E a peninsulei Asia Mică, corespunzînd distanţei celei mai scurte dintre cele două mări.

[535] în II, 1, 1.

[536] Tarsos, azi Tarso, oraş al Ciliciei, aproape de vărsa rea rîului Kydnos. Fundată de eleni, după altă tradiţie, de

'" Filosof stoic, ' ™ , n n. ŞCOlil *** d* filosof te. conducerea şcolii ' ™eTsec I î^T't din ^"«a *a atinge problemele centrale ale fL r"" In lucrâr»e sale, ceîe Despre „orbire, Sre ffirSSÎ** ? P rintre oare fmtfn. Xrchedew MW probab, w 'f™*foat*, Despre de-leuca (sec. n leil)' ffi^t^Dtogew din Se-diseipol de-al hi pă™ •*•? e In SVF m- 262—264 Nertor Ca atare, nu i a wf ,OS. In plină înflorire pe la 92 îe^ Să^^S^ Acada em^ul Pr0feSOrUl 1Ui a ™*^ciZZ^

^^^^r7ic7i 5 s rrf -•>« —

nios, Despre Oce™ t; T apWome a lucrării lui Poseido-W *<* oS S/siS^ O"** ca^Sor •don, este disciraolni i ■ -D rarnimit Cannanites, fiul lui San-: .Vuto/^Segi U a'Sf ^Tf P rofeS0rJ! 1- Augustul

II al MacedSnfei^r^SnSr^ V* «**■ de Phi"P
Vesta prin victoria din 4fTe n° i d f ?a A Df«na. la KavaUa)
«supra Iui Bnitus slaJl^f a lui Anf onius şi Octavian
541 filosof acadUte Sesorui^11 JUi C, lulius Caesar
«ora lui Augustus nrohahr 'i U1 M«C6llus al Octaviei

043 Necunoscut ri;^ ii* ' T rad Mu rau, 233.
Polul lui EpLu , d al S g"m,tf oPe T S *" Tarsos, <"**-
epoca. Postalexandri^I Vezf sî nw' "^Y de ***** din
11B—119. "*- ve2i Şi Diogenes Laertios, X, 26, 97,

544 Gramatic din se.c T î <,,, DCuplrld u-se cu predilecţie
de lexicografie. A adunat w» e r1x io ^Z11 S Poeţilor buc o'ki.
Vezi U. V. Wiiamowit o Tea o%«c7iz c fe c dar griechischen
Bukgltker, 1906 p 124

Tarsos", unde probab" a Sk ? ^J " spune "dn
I i.e.n. A elaborat CtomwntaW?* ™ • de grama «că sec
(după Suidas) din ~s Muoa s"CG Dr^desdinMa"°s
Pleiada Alexandrină Hr^*^11»' P oet tragic din
546 Vezi XII 2 4 e-CKer «riech, Tragodien, III, 1267)
547 In XII, 2 4
548 Fr. 136 Stiehle.
^Mo ZiSoT a62iaCarteaaXI1^ fet la templul îu? ASH î?^" al ^ophonului.
pro-Alcmeon şi Man to Set în^031"^ ^P^chos, f ufîui Mopsos Undează 'după
legLdf°n dm , Ê*tolia- Wetaâ cu
551 în XIV 1 27 gendă, oraşul Mal1os din Cilicia.

[552] Oraş al Ciliciei în apropiere de rîul Pyramos; poziţie incertă, probabil prin apropierea portului cilician Ma-garsos atestat de Lyeophron din Chalkis, 439.

55a vezi nota 34, la cartea I, voi. I.

[554] Fiul lui Parmenion, prefectul cavaleriei aliaţilor în oastea lui .Atexandru cel Mare, condamnat la moarte de acesta şi ucis cu pietre pentru că ar fi pus la cale un com plot împotriva sa. Vezi şi Arrian, Anabasis, III 26 1 si urm. Philotas şi Parmenion s-au împotrivit politicii mace donene de expansiune în Orient.

[555] Hesiod, fr. 186 Lehrs (184 H).

[556] Aigaiai sau Aigai, azi Aias, oraş al Ciliciei cu sta ţiune navală.

[557] Azi Demir Kapu, în Cilicia.

[558] Amanos, vezi nota 32 la cartea a XII-a

[559] Rege al cilicieniior care, în 31 î.e.n., a luptat la Actium de partea lui Antonius.

[5G0] Azi Jusler, oraş al Ciliciei, vezi Plutarh, Alexandru,

[561] Rîu al Ciliciei, prin apropiere de Issos, unde Alexandru cel Mare îl birui pe Darios III (333 î.e.n) Vezi Plutarh Alexandru, 20.

[562] Oraş al Syriei pe coasta golfului Issos, la N de mun tele Pieri a.

[563] Oraş al Syriei la Golful Issos, aproape de actualul okaniderun.

[564] Alexandria, azi Alexandretta; Nicopolis, dispărut fără urmă; Mopsuestia, azi Missis sau Messis, toate oraşe ale Ciliciei la Golful Issos.

[565] Aluzie la Porţile Amanide, la hotarul dintre Cilicia Şi Syria, în muntele Amanos.

[5es] Seleucia din Pieria, în Syria, azi ruinele de la Kepse a fost întemeiată în 300 î.e.n. de Seleucos I Nicator ca port al Antiochiei pe Orontes.

[567] Orontes, azi Aasi sau Ahssy, rîu al Syriei

[568] Vezi nota 248 la cartea a XII-a; mai este una în Lycia, vezi Homer, Iliada, VI, 201.

[569] Apollodoros, fr. 122 M I.

[570] In XII, 3, 24—25.

[571] In XII, 3, 20.

[572] Apollodoros, fr. 178 M I.

[573] Apollodoros, fr. 122 M. I.

[574] Ephoros, fr. 80 M I.

[575] Apollodoros, fr. 178 M I.

[57G] Populaţie a Cariei; numele este cu o anumită semni-VII 108"[Cei] înţelepţi» P[revăzăto]ri". Vezi Homer, Odiseea, f[77] Homer, Iliada, II, 856; V, 39.

[578] Homer, Odiseea, XI, 122, trad- Murnu, 165 şi urm.

[579] Aici Strabon greşeşte: atenienii şi ionienii au într-ade văr aceeaşi origine, dar eolienii constituie triburi deosebite

de dorieni şi au coborit în locurile Eladei anterior dorie-nilor (pe la 2000 î.e.n., dorienii prin 1200—1100 î.e.n.).

[580] Bphoros, fr. 80 M I.

[581] Apollodoros, fr. 122 M 1.

[582] Callisthenes, fr. 29 M din Istoria lui Alexandru.

[583] Xanthos, fr. 5 M I.

[584] Iliada, II, 862, trad. Murnu, 851.

[585] Iliada, III, 187.

[586] Iliada, III, 188, trad. Murnu 187.

[387] Euphorion, fiul lui Eshil, tragic atenian, a repurtat 4 victorii dramatice. Nu s-a păstrat opera lui. Vezi Eshil. fr. 345 Ahrens.

[588] Alexandros Etolianul, fiul lui Satyros, gramatic şi poet tragic, unul din poeții Pleiadei; a trăit la curtea lui Antigonos Gonatas, în floare prin 280—276 î.e.n. Fragmentele păstrate, editate de J. U. Powel, Collect. Alexandr., 121—130. Despre poet, vezi Bruno-Snell, TGF 101, pp. 278—279.

[589] In XII, 4, 5.

[590] în II, 5, 21.

[591] Marea Carpathică (Carpathium Mare), parte a Mării Egee dintre insulele Carpathos şi Bhodos.

[592] Azi Baffa, oraş pe coasta de SV a Cyprului, cu port şi un templu al Afroditei; vezi Homer, Odiseea, VIII, 363.

[593] Cleides, „Cheile", două insulițe lînga coasta de NE a Ciprului, în fața capului Sf. Andrei.

[594] Acamas, azi Cap Aghios. Epiphanio, promontoriu ai Cyprului.

[595] In XIV, 5, 3.

[596] Azi Lapitho sau Lapta, oraş al Cyprului, colonie laconiană în fața oraşului Nagidos din Cypru. Aphrodision, azi ruine Ungă Bergaano, pe coasta nordică a Cyprului.

[597] Azi Porto Constanza, oraş pe coasta de E a Cyprului.

[598] Coasta Aheilor, lîngă actuala laluşsa, loc în NE Cyprului.

[589] Oraş în NE Cyprului în fața promontoriului Sarpedor. al Ciliciei; azi ruinele Karpass.

[600] Azi Ioannis Carpasiu şi ii Poro, insule lîngă coasta de NE a Cyprului.

[601] Munte în SE Cyprului, cu templul Afroditei Acraia, în NE insulei, între Amathus şi Curias, azi muntele Stavrovuni sau St. Cruce.

[602] Aristos din Salamina Cyprului (eca 200—150 î.e.n.), istoriograf cu puțin mai vîrstnic decît Polemon, după unele păreri (Vossius), acelaşi cu Aristos Academicul, pe care Cicero, Brutus, 97, îl numeşte „oaspetele şi prietenul" său. Arrian, fr. 3, îl consideră acelaşi cu Asclepiades din Myrlea, gramatic din timpul lui Pompeius sau cu Asclepiades din Cypru.

[603] Oraş şi port al Ciprului probabil pe locul actualei Famagosta, corespunzînid ruinelor Arselia. Dintre cele două

oraşe cipriote cu acest nume, unul, cel de pe coasta N, s-a numit înainte Marion.

[604] Port al Ciprului, probabil azi Lucola. Vezi A. Forbiger, Handbuch der alten Geographie, III, p. 1048, nota 16.

[605] Promontoriu în SE Ciprului, numit mai tîrziu Ki(3°<; •rfjc rpotiaţ, apoi, de italieni, Capo della Greca, azi Capul Greco.

[60,i] Azi Chiti, oraş al Ciprului, patria lui Zenon stoicul şi al medicului Apollonios.

[607] Zenon din Kition, vezi nota 153 la cartea I, voi. I.

[608] Medic empiric din sec. I î.e.n. A scris un comentariu la lucrarea lui Hippocrates, IIspl SpOpaiv „Despre articu laţii". V. J. Kollesch — F. Kudlien, Bemerkungen zum Ilepl fip8pwv — Kommentar der Apollonios von Kition, Hermes, 89, 1961, pp. 322—332.

[609] Azi Beirut, oraş al Feniciei.

[610] Amathus, (Amathunt), azi Eski Limassol, oraş înteme iat de fenicieni pe coasta sudică a Ciprului, vestit pentru templul Afroditei venerată aici.

[811] Oraş al Ciprului, neidentificat.

[512] Azi Capo Gavata sau Gatte, promontoriu în SV Ciprului.

eu Promontoriu şi localitate pe coasta de SE a Cyprului, azi Capul Pila.

[614] Azi Episcopi, oraş al Cyprului, pe ţărmul sudic, la promontoriul Curias.

[615] Poet epigramist din a 2-a jum. a sec. III î.e.n:, unul din poeţii ionic-alexandrini şi prieten al lui Asclepiades.

[616] Probabil azi Tera; Boosura, azi probabil Bisur; Palai-paphos, azi Kukla sau Konuklia, oraşe ale Ciprului.

[617] Zephyria sau Zephyrion, promontoriu în SV Ciprului.

[618] Alt oraş al Ciprului, probabil azi n6Xi? TOU X?UC°X°V S-ar putea să fie si unul si acelaşi cu cel anterior (v. nota 603).

[619] Hierokepia şi Hierokepis, oraş în V Ciprului; neidenti ficat.

[620] Soloi, apoi Aipta, azi Solia sau ruine lîngă Pendeia, oraş al Ciprului între promontoriile Acamas şi Crommyon, pe coasta de N a insulei.

[621] Stasanor, un comandant din oastea lui Alexandru cel Mare, probabil fiul lui Pasicrates din Soloi (Plutarh, Alex., 29) şi fratele trierarhului Nicooles. După moartea lui Alexandru, lui i-au revenit, la împărţirea imperiului, satrapiile Aria şi Drangiana.

[622] Oraş al Ciprului, azi Limna.

[623] Vezi nota 521 la cartea I voi. I. Aici fr. 3 M II.

[624] Eratosthenes, I B 18 (5—12) Berger.

[623] Oraş al Ciprului, menţionat şi de Nonnos, XIII, 445; Lyeophron, 514. Vezi nota 63, la cartea a Vi-a, voi. II. [e2S] Eratosthenes, p. 240 şi urm. Berger.

[627] Ptoleineii stăpînesc Ciprul de la moartea lui Alexandru cel Mare pînă la sfîrşitul Ptolemeilor, cu mici intervale de independenţă (in 107—89 si 58 î.e.n.).
[628] Ptolemaios din Cipru (80—58 î.e.n.), fratele lui Ptolemaios XII Auletes.
[628] P. de fapt App. Claudius Pulcher, pretor roman în 57 î.e.n., consul în 54. Legatus al cumnatului său Lucullus, în E.
tai) i'robabil este Marcus Porcius Cato Uticensis, 95—46 î.e.n., tribun al plebei 62, pretor 54 î.e.n.
[631] Ciprul este inclus în Provincia Cilicia din 58 î.e.n.; ca Provincie de sine stătătoare în frunte cu un legatus al lui Augustus după Actium (31 î.e.n.); din 22 î.e.n. devine Provincie senatorială.
[632] Vezi nota 516.

Cartea A XV-A

[1] Apollodoros, fr. 6 M IV.
[2] Bactriana, regiune a Persiei care atingea munţii Paropamisazi şi Indusul, învecinîndu-se la N cu Sogdiana, ia E cu Sciţia.
[3] Vezi nota 488 la cartea a XlV-a.
[4] Regele Bactriei, în timpuri imemorabile, întemeieto rul Bactrei, numită şi Eucratidia, azi Baktra, în actualul Afganistan.
[5] Hydaspes, azi Gelam, rîu al Indiei. Hypanis, greşeală de copist, probabil în loc de Hypasis, azi Sutledge, afluent al Indus ui ui în Pendgeab.
[6] Meropis sau Meropida din Cos, alt nume pentru oraşul Cos din insulă, dat după Merops, regele legendar al insulei.
[7] Poros II, nepotul lui Poros I, rege în regiunea Indiei numită Gandaris, cuprinsă între Akesines şi Hyarotis, azi Pendjab.
[8] Pandion, rege indian care a trimis o solie la Caesar Augustus; neitientificat, poate este Poros.
[9] Sofist indian din secta gymnosophyştilor, 1-a însoţit pe Alexandru cel Mare în expediţia sa în India; bolnav, îşi pune capăt zilelor la Pasargadai la 83 ani. Diodor îl nu meşte Caranos, poate Kalyana în indiană; locuia în Taxila, la poalele Caucazului (= Paropamisos).
[10] Nearchos, fr. 23 M din Paraplus. Vezi şi XV, 2. 4.
[11] Regiune a Ariei mărginită în S de Marea Erythree, în E de Indus, care o desparte de India, la N de Arachosia şi Drangiana, în V de Carmania.
[12] Megasthenes, fr. 20 M II.
[13] Este vorba de expediţia lui Alexandru cel Mare în India, 327—324 î.e.n.

[14] Vezi nota 418 la cartea I, voi. I.

[15] Vezi nota 688 cartea I, voi. ,1.

[10] Nabucodonosor II, zis şi Nabopalassar II, rege al Babylonului şi al Ninivei, 605—562 î.e.n. Bate pe Nechao, regele Egiptului la Kirkesion, cucereşte Ierusalimul, recucereşte Tyrul după 13 ani de asediu, apoi Egiptul. Informaţia lui Megasthenes despre expediţia lui Nabucodonosor în Mediterana pînă la Coloanele lui Heracles (Gibraltar) nu poate fi verosimilă.

[17] Regele sciţilor ou regatul în regiunea Olbiei, din vre mea lui Darius al lui Hystaspes (sec. VI î.e.n.), vezi şi Herodot, IV, 76.

[18] Numiţi şi sydrakii şi oxidrakii, indieni angajaţi mer cenari la perşi.

[19] Despre această ultimă expediţie a lui Cyrus I vezi Herodot, I, 204—208.

[20] Fr. 20 M II.

[21] Euripide, Bachantele, 16.

[22] Sofocle, fr. 347 Ahrens, din tragedia Triptolemos, pier dută.

[23] Munte legendar al Indiei, în care a fost crescut zeul Dionysos, de unde epitetul său: Dionysos Merotrophes.

[24] Lycurg edonianul, personaj legendar, vezi lliada, VI, 132, trad. Murnu, 132/3.

[25] Popor fictiv, plăsmuire a poeţilor, sau poate, mai de grabă, locuitorii Nysei. Fiind însă mai multe oraşe cu acest nume, determinarea este vagă.

[26] Vezi nota 106.

[27] Azi Renas, stîncă şi fortificaţie pe Indus, în India,, asediată de Heracles fără succes, cucerită de Alexandru cel Mare.

[28] Populaţie a Indiei, menţionată şi de Nonnos, 26, 218. Strabon combate aici părerea falsă că sibeii, după îmbrăcă minte şi unele obiceiuri, ar putea fi urmaşii lui Heracles.

[29] Vezi nota. 475 la cartea a II-a si nota 34 la cartea a XV-a.

[30] Vezi nota 324.

[31] In II, 1, 2 şi urm.

[32] Regiune vastă a Asiei, formată din ţinuturile Araeho- sia în NE, Drangiana central, Aria N, Parţia NV, Carmanla SV, Gedrosia SSE. Se mărgineşte la E cu India prin Indus, la S cu Marea Erythree, la V cu Persia, Paraiiakene, Media, la N eu Hyrcania, Margiana, Baotriana.

[33] Eratosthenes, p. 18.1 şi urm., Berger.

[34] Paropamisos sau Paropamisus, azi Hindukuş, lanţ de munţi ai Asiei între Bactriana în N, India la E, Arachosia în S. Este partea de NE a Arianei. Emodos, partea indiană a lanţului antic de munţi Taurus, azi jumătatea apuseană a munţilor Himalaia. Imaos, jumătatea răsăriteană a mun ţilor Himalaia.

[33] Pali(m)bothra, capitala regilor indieni Sandracottos, menţionată de Megasthenes care a vizitat-o prin 303—292 î.e,n. Situată la confluenţa Gangelui cu Son, corespunde actualei Pataliputra, ruine, în apropiere de Patna. Oraşul avusese forma unui paralelogram, împrejmuit cu zid de lemn.

'■"' Megasthenes, fr. 3 M II.

[37] Patrocles, fr. 3 M II.

[38] Coniaci şi coliaci, populaţie în extremitatea sudică a Indiei.

[39] Ctesias, fr. 310—312 Susemihl.. .

[40] Onesicritos, fr. 11 M.

[41] Nearchos, fr. 1 M din Paraplus.

[42] La Megasthenes, fr. 5 (Indica).

[43] In II, 1, 3.

[44] Strabon confundă aici Himalaia cu Caucazul.

[45] Patalene este Delta Indusului, deci teritoriul dintre cele două guri ale Indusului.

[46] Onesicritos, fr. 12 M.

[47] Taprobana, în indiană Tambapanni sau Tamrapanni, actuala insulă Ceylon. P. Paris, Note sur deux passages de Strabon et de Plinius, în „Journal Asiatique", CCXXXIX, Paris 1951, pp. 13—27, după care pasajele Strabon, Geo grafia, XV, 1, 15 şi Plinius, „Nat.Hist.", VI, 24, privitor la condiţiile traversării coastelor Indiei Ia Taprobana, tre buiesc apropiate pentru a lămuri istoria şi geografia por nind de la arta nautică. Ambii s-au înşelat şi comentatorii pe urmele lor, deoarece au confundat datele navale şi geo grafice proprii Ceylonului cu alte date privind ţinuturi mai depărtate, ca Sumatra, Madagascar şi Africa orientală.

[48] Onesicritos, fr. 13 M.

[49] Nearchos, fr. 3 M din Paraplus.

[50] Herodot, Istorii, II 5.

[51] Nearchos, fr. 3 M.

[52] Aristobulos, fr. 29 M.

[5i] Prin vânturile periodice ale Indiei, Strabon înţelege Musonii, care bat vara dinspre ocean spre continent şi Antimusonii (sau musonii de iarnă), care bat iarna dinspre continent spre ocean.

[54] Arcturus, cea mai strălucitoare stea din constelaţia Boarul, din emisfera boreală.

[55] Aristobulos, fr. 29 M.

[56] Neam indian aşezat între Indus şi Cophes, „Kabul".

[57] Personaj necunoscut. Teritoriul lui între Cophes (Kabul) şi Indus (Sind).

[58] Taxila, numele grec al oraşului indian Takşasila, azi sat. ruine şi muzeu în NV Pakistanului.

[59] Constelaţia Cîinelui (Mare) este o constelaţie a emisfe rei australe, care posedă steaua cea mai strălucitoare de pe cer, Sirius. Răsăritul ei are loc după solstiţiul de vară. Apune pe la mijlocul lui septembrie.

[60] Nearchos, fr. 4 M din Paraplus. Vezi şi fr. 29 Aristobulos.
[61] Chennab, rîu al Indiei, se varsă în Indus, după ce primeşte mai întîi afluenţii Hydraotes şi Hydaspes. Un alt afluent al său este Hyarotis, azi Ravi.
[62] Fr. 29 M.
[63] Fr. 29 M.
[64] Probabil acelaşi cu filosoful pythagoreic, autorul lucrării IIepî(*pt0|iŞv, scrisă în dialectul doric, dată necunoscută. [te] Fr. 14 M. [86] Fr. 29 M I.
[67] Fr. 29 M I.
[68] Fr. 16 M.
[69] Fr. 9 M II.
[70] Eratosthenes, III A 8 (10—13) si III B 5 (14—22); III B 7 (13—16) Berger.
[71] Nearchos, fr. 8 M, din Paraplus.
[72] Teritoriul lui Musicanos, lîngă Patalena, este considerat cel mai sudic ţinut al Indiei. In capătul sudic al acestuia a fost situată Arore, ale cărei «ruine se văd în apropiere de Bukkur.
[73] Fr. 15 M.
[74] Probabil este vorba de baobab.
[75] Aristobulos, fr. 30 M., Plinius, VII, 2, 21, p. 6.
[76] Azi Ravi, rîu al Indiei, afluent al rîului Akesines „Chenab".
[77] Fr. 30 M, Nearchos, fr. 11, Onesicritos, fr. 15.
[78] Fr. 15 M.
[79] Fr. 15 M.
[80] Aristotel, Istoria animalelor, 10, 2.
[81] Fr. 17 M.
[82] Fr. 29 M.
[83] Fr. 17 M.
[!"'] Theodectes din Phaselis, în Lyeia, poet tragic, cea 377—336 î.e.n., discipolul lui Isoorafes, Fr. 17 Snell, si Onesicritos FGrHist. 134 F 22.
[85] Fr. 17 M.
[86] Fr. 5 M din Paraplus.
[87] Homer, Odiseia, II, 157.
[88] Darius III Codomarws, ultimul rege al perşilor (336—330 î.e.n.). Alexandru cel Mare pătrunde în statele lui Darius, îl biruie la Ipsos (333) şi la Gaugamela (331) şi-i i-a toată Asia Mică. Darius fugind în Media este ucis pe drum de satrapul Bessos în 330 î.e.n.
[89] Azi Kabul, rîu al Indiei în care se varsă Choaspes (Attok).
[90] Oraş al Indiei la confluenţa nurilor Choaspes cu Cophes (azi Kabul), neidentificat.
[91] Oraş al Indiei pe Choaspes, poate pe rîul Găuri de azi; neidentificat.

[93] Bandobene şi Gandaritis, regiuni în NV Indiei udate <de Choaspes (Kara-Su şi Abzat).

[94] Masoya sau Massaga sau Masşaka, capitala teritoriului lui Assacanos, între Cophes (Kabul) şi Indus, în India, la E de Guraios (Panjeora) în actuala regiune Chat-dara. [95] Oraş al Indiei, pe Indus, pe unde Alexandru cel Mare a traversat fluviul. Numele oraşului include numele indian Puşkalavati „oraşul lotusului", [az] { Mir-Zigărat.

[83] Rege în Pendjab cu reşedinţa în Taxila, pe vremea lui Alexandru cel Mare şi aliatul acestuia împotriva lui Poros în bătălia de pe Hydaspes.

[86] Prinţ în Caşmir, născut în 325 î.e.n. La început s-a ţinut neutru între Alexandru cel Mare şi Poros, apoi i-a trimis lui Alexandru daruri, supunîndu-i-se. Vezi One-si-critos, fr. 70 M.

[97] Fr. 7 M. Abisares, probabil numele unui şef de trib indian, devenit toponim. Regiunea lui, greu de determinat.

[98] Alexandru cel Mare l-a învins pe Poros II pe Hydaspes {Gelam) în 326 î.e.n.

[m] Nicaia de pe Hydaspes, întemeiată de Alexandru cel Mare după victoria asupra lui Poros. Corespunde probabil ruinelor Udinagur de. lîngă satul Darapur pe celălalt mal al râului Behut, în faţa Bucephaliei.

[100] Vezi Cleitarehos, fr. 16 M. Cleitarchos, fiul lui Dinon, originar din Aeolia, filosof din Şcoala Cyrenaică şi istorio graf al istoriei lui Alexandru (Plinius, Nat.Hist. X, 70) din care se păstrează fragmente.

[101] Regiune în NV Indiei.

[102] Sopeithes, rege indian contemporan cu Alexandru cel Mare, în ind. poate Xandraimes. Domeniul său, regiunea nu mită azi Açvapati sau Saulhuti.

[103] Regiune a Indiei cu oraşul Gandaris, udată de Choaspes „Kerka", afluent al Tigrului. Reşedinţa lui Poros. In assyriană se numea Ukmu.

[1-M] Fr. 18 M.

105 Personaj necunoscut

[m] Malli, neam de indieni, menţionaţi si de Plutarh, Alexandru, 63. Sydracii sau oxidracii, neam de indieni consideraţi de greci urmaşii lui Bacchus. Poziţia lor geografică este presupusă între Gange şi Hyphasis.

[108] Sabos, căpetenie beduină în Ararene, Arabia Felix, undeva pe Indus.

tos Oraş pe teritoriul lui Sabos, ân India, vezi şi Arrian Anabasis, 6, 16, 3. Numele acestui oraş poate fi apropiat de arab. Sehwan Sadus(t)ăn, Shărusăn; poate corespunde actualului Sindhu-vanax „Pădurea Sindhu-i[U]i [sau] a Indului".

[109] Şef indian al cărui teritoriu se pj-esupune a fi fost actualul Larkham, pe cursul inferior de vest al Indusului

[110] Fr. 31 M. Vezi şi Arrian, VI, 17, 4.

[111] Fr. 6 M, din Paraplus. Vezi şi Aristobulos fr. 31.

[112] Fr. 19 M. Vezi şi fr. 21 Aristobulos.

[113] Oraş în Patalene, în Delta Indusului, corespunde pro babil actualului Puttelipur.
[114] Fr. 20 M.
[115] Neam de indieni menţionaţi şi de Pausanias 6, 26, 6; Lucian, Macr. 5.
[110] Aphamioţi, o categorie de sclavi în Creta, menţionaţi şi de Athenaios, 263. Hiloţii, sclavi lacedemonieni.
[117] Locotenent apreciat al lui Alexandru cel Mare. După moartea regelui, el obţine comandamentul Macedoniei şi al Epirului; îl însoţeşte pe Antipatros la bătălia de la Crannon (322 î.e.n.), contribuie la distrugerea lui Perdieeas, moare în bătălia contra lui Eumenes.
ns Fluviu al Indiei, cunoscut în Europa mai întîi prin descrierea lui Megasthenes, 290 î.e.n., apoi a lui Ctesias.
[119] Fr. 18 M II.
[120] Azi Son, afluent al Gangelui, la confluenţa cărora se afla oraşul Palibothra.
[121] Neam indian aşezat în NE Indiei, pe cursul inferior al Gangelui. La ei se afla Palibothra, capitala lui Sandrocottos.
[122] Paliboihros, după numele capitalei sale Palibothra (vezi nota 35 cartea XV). Regele indian Sandrocottos (Ciandragupta) 321 î.e.n.—297 î.e.n., se chema deci şi Palibothros.
[123] Nume generic al părţilor după întemeietorul imperiu lui part, Arsakes (255—254 î.e.n.).
[124] Fr. 18 M II si Fr. 10 M II.
[125] Fr. 25 M II.
[126] Fr. 10 M II.
[127] Azi Silă sau Sailodă, rîu de munte al Indiei în re giunea actuală TJttara Kuru, menţionat sub forma Silian.
[128] Fr. 36 şi 19 M II.
[129] Vezi informaţia la Megasthenes, fr. 37 M II.
[130] Fr. 21 M.
[131] Fr. 16 M din Paraplus.
[132] Fr. 12 M din Paraplus.
[133] Fr. 39 M II, v. şi Nearchos, fr. 12.
[134] Neam de indieni munteni, aşezaţi la NE.
[135] jp$_{r}$_ 15 jyj$_{i}$,-jin paraplus.
[136] Fr. 32 M.
[137] 9 coţi + 1 palmă = 4,068 m.
[138] Fr. 12 M.
[133] Fr. 32 M.
[140] Fr. 36 M II.
[141] Fr. 27 M II.

[112] Sandrocottos (Ciandragupta), întemeietorul dinastiei Maurya, 321 î.e.n. punînd capăt dinastiei Ninda din Ma-gadha pe Gange, care avea capitala Pataliputra. In câţiva ani şi-a întins dominaţia pînă la Indus. Poros, care domnea peste indienii de N, este ucis. Un conflict cu Seleucos

I Nicator, care, din 311, îşi avea graniţa pe Indus, s-a încheiat printr-o căsătorie în 304 î.e.n.

[143] Fr. 20 M la Onesicritos.

»[4] Fr. 20 M. H5 Fr 13

M U

[14]« Fr. 13 M II.

»' Fr. 30 M II.

[14S] Iliada, III, 6.

[149] Vezi Megasthenes, fr. 30 M II. Enotoceţii (gr. evMToxotTai) populaţie fabuloasă a Indiei, mari, încît le pot servi ca aşternut.

»o Hyperboreii, nume dat de greci populaţiilor nordice, considerând „boreale" regiunile din N Thraciei, apoi ceva mai spre miazănoapte în jurul munţilor Rhipei. Vezi despre ei, Herodot, IV, 32—36; Pindar, Pythica, 10, 47.

[151] Fr. 30 M II.

[152] Fr. 11 a M III, profesor de retorică din Alexandria, din lucrările căruia se păstrează fragmente la C. Miiller FHG III, 317, si F. Jacoby F, Gr. HM. nr. 88.

isa Fr 40 M n.

«[4] Fr. 40 M II.

[155] Acelaşi fragment, vezi nota precedentă.

[159] Fr. 40' M II.

«7 Fr. 40 M II.

[158] Toate aceste ştiri atestă cît de veche este yoga în India.

[159] Fr. 34 M.

[169] Fr. 10 M.

[161] Nota 9 la cartea XV-a, Onesicritos, fr. 33 M, Nearchos fr. 37.

[162] Filosof indian contemporan cu Alexandru cel Mare, numit şi Dandanis, ale cărui concepţii se confundă cu te zele şcolii cinice. Menţionat şi de Arrian, Anabasis, VII, 2, 2 şi urm.

[163] Fr. 10 M.

[194] Fr. 7 M din Paraplus şi fr. 44 Aristobulos şi fr. 10 Onesicritos.

[165] Fr. 42 M II.

[196] Zeus Ombrios, acelaşi cu Juppiter Pluvius al ro manilor. Vezi nota 223 la cartea a V-a, voi. II. Aici fr. 17 M.

[197] Cleitarhos, fr. 17 M.

[198] Artemidoros la Callisthenes, fr. 46, Ps Callisthenes, III. 7, 9, 10. >

[198] Identificat cu actualul Frayag (Allahăbăd) sau Anupsahr. .

[170] Oidanes, mai corect Iomanes (Plinius, Nat. Hist., VI, 63) afluent al Gangelui. Pare să fie acelaşi cu Diamuna lui Ptolemaios, VII, 1, 30, azi Jumna, ser. Yâmună, şi cu Iobares la Arrian, Indica, VII, 5.

[171] Istoriograf grec dintr-o familie de vază a orasuHi născut pe la 64 î.e.n. Profesor al copiilor Cllopatrei si Antomus Sfetnic si om de încredere, istoTicdTclrte s filosof anstotehc. A scris: Istoria lumii vechi IU %? de la începuturi pmă la sfîrsitul sec I î en azi fZ„ mente. Pentru locul citat, vezi nr 91 M III

[172] * AZ) Antekieh sit uată la 27 hm E de' Alep pe Oronte Şi Capitala îTrfTV^ ' S**^^ fiundat ia 300 Le.n de Antigonos, numită Antigon(e)ia, Tapoş Cidenta de

[173] Vezi nota 7.

[174] Nieolaos din Damasc, fr 91 M m

[175] "o Ba.?ose - a^asi cu Barygaza, azi' Broaci sau Baroci oraş pe ţărmul central-vestic al Indiei

[176] ™ Termenul ^riaTw folosit de Eratosthenes si Strabon pentru a desemna o regiune a Iranului oriental ar reflecta tradiţii locale; el corespunde iran. S-wana „reşedinţa arienilor" spune G. Gnoli 'A0J+ Posml

[177] Arbii, indieni, primii locuitori ai Arianei, aşezaţi între rîurile Indus şi Arbis.

[178] Arbis sau Arabis sau Arabius, azi Purally, rîu al Gedrosiei.

[179] Oritanii sau oritaii, neam al Arianei, situaţi la apus de ichthyophagi, în SE Gedrosiei, învecinaţi cu troglodyţii acesteia.

[180] Fr. 20 M din Paraplus.

[181] Ichthyophagii Gedrosiei, aşezaţi la Golful Arabic, în tre Oriţi şi Cannania (azi Kerman).

[182] yezj nota 12

[183] F, i9 yi^ (jin Paraplus.

[184] Pleiada sau „Cloşca cu pui", circa 120 stele, 7 vizibile, din constelaţia Taurului.

[185] Arachoţi, locuitorii Aracliosiei, în Ariana, mărginită la N de Paropamisos, la E de Ind, la V de drangiani. Era o satrapie de E a imperiului persan, numindu-se astfel după rîul Araklotos care o străbate; drangiani, locuitori ai Drangianei, regiune la V de Arachosia.

[186] Ptolemaios Lagos (sec. IV î.e.n.) 1-a însoţit pe Alexandru în Orient; este viitorul Ptolemaios I Sother şi diadohul care moşteneşte Egiptul la moartea lui Alexandru. Pentru locul citat, vezi fr. 19 M.

[187] Oriţi sau Ori, probabil aceiaşi cu Oritaii.

[188] Eratosthenes, III A 26 (p. 34, 13—35, 5); III B 5 (14—22); III B 19 (p. 29, 23—30, 3) Berger.

[189] Alexandria Ariei, azi Herat, oraş întemeiat de Alexandru cel Mare în sec. IV î.e.n. la 133 km S de Bagdad, în turcă, şi Mesclied Aii sau Imam Aii.

[190] Ortospana, oraș al Arianei, la trifurcația unui drum ce vine din Bactra, în apropiere de Paropamisadai, co respunde probabil actualului Kabul.

[191] Oraș al Drangianei, în această regiune centrală a Arianei, presupus la N de lacul actual Maşkel din SV Pakistanului.

[192] Azi Bukhara, regiune a Asiei între Iaxartes şi Oxos.

[193] L. Skurzak, La trăite syro-indien de paix en 305 selon Strabon et Appien d'"Alexandrie, Eos, LIV, Wroclaw, 1964, p. 225—229, susține că mărturiile lui Strabon XV § 724 şi Appian, Istoria Rom., XI, 55, despre căsătoriile mixte sînt corecte. Sandrocottos, fonmă elenizată a nume lui indian Ciandragupta, rege indian din sec. IV î.e.n., întemeietorul dinastiei indiene Maurya.

[194] Bactra, odinioară Zariaspa, azi Balk, capitala Bac trianei, regiune a Persiei.

[195] Populație iraniană peste care s-au suprapus elemente scite, aşezată în Parthia, regiune de NV a Arianei. Ei au întemeiat o mare împărăție în SE Mării Oaspice. dez voltată după 250 î.e.n. cu influență asupra teritoriilor din tre Amu-Daria, Eufrat, Marea Caspică. In secolul II î.e.n., după destrămarea regatului seleueid, ei întemeiază un re gat de tip oriental.

[196] Satrap al Bactrianei şi Sogdianei sub Darius III, s-a luptat cu Alexandru cel Mare la Gaugamela, apoi 1-a ucis pe Darius III, marele rege, în 330 î.e.n.; un frate de-al lui Darius îl ucide în torturi.

[197] Informația la Ptolemaios, fr. 10 M.

[198] Vezi nota 554 la cartea a XlV-a.

[199] Azi Hamadan, capitala Mediei, despre a cărei în temeiere relatează Herodot, I, 96 şi urm. A fost reşedința de vară a regilor ahemenizi şi, mai tîrziu, a regilor părți, şi vistieria mai multor regi.

[200] Populație a Asiei numită astfel de Cyrus („binefăcă tori"), vecini cu Drangiana, în Aria.

[201] Adrapsa, aceeaşi cu Darapsa, cu Drepsa lui Ptole maios, 6, 12, azi Anderab, oraș al Bactrianei.

[202] Chaarena sau Choarena, regiune în E Ariei, ocupată de părți, vecină cu NV Indiei.

[203] Nearchos, fr. 25 M din Paraplus.

[204] Fr. 25 M.

[205] Fr. 25 M.

[20C] Fr. 27 M.

[207] Regiune a Assyriei, la E de Elymais. Vezi si nota 254.

[208] Fr. 26 M, din Paraplus.

[209] Locuitorii Carmaniei, regiune în SV Ariei, între Ge drosia la E, Persia la V, Golful Persic la S.

[210] Acelaşi cu Oratis la Plinius, Nat. Hist., VI 136; co respunde azi rîurilor Şaspi şi Hindian. La geografii arabi,

Oroatis se cheamă Arragan. Informații la Nearchos, fr. 32 M.

[211] Eratosthenes, I B 14 (6—14); III B 25 (6—2.1) Berger.

[212] Azi ruinele Tachti Djamşid, oraş persan, cel mai mare şi mai frumos după Susa, întemeiat de Barius I între 518—515 î.e.n., dezvoltat de Xerxes I şi Artaxerxes I şi III; capitala ahemenidă.

[213] Peteischorei, trib persan, necunoscut din altă parte. Achemenizi, familie persană din tribul Pasargazilor, din care fac parte şi Darius şi Cyrus. Aici e denumit în tregul trib. Magii sînt mai degrabă o clasă socială decît un trib, sînt oameni învățați adeseori sfetnicii regilor.

[211] Kyrții, nomazi şi. tîlhari din Atropatene (Media) şi Persida. Mardii sau amardii. nomazi şi tîlhari de lîngă Marea Caspieă, între hyrcani şi anariaci, care au pătruns şi în Atropatene şi în Pensia.

[215] Oraş la SE de actualul Dizful (Chuzistăn), ale cărui începuturi pînă la anul 4 000 î.e.n. Capitală a regatu lui elamic, a fost distrusă în 645—640 de Aşşurbanipal. Reconstruită de regii Achemenizi, începând cu Cyrus; Herodot, V, 49. A fost cucerită şi de Alexandru cel Marei

[216] Erou legendar, fiul lui Laomedon, soțul Aurorei, tatăl eroului homeric Memnon. Cetățuia oraşului Susa a fost numită Memnonion, după Memnon, fiul fundato rului.

[217] Eschil, Perşii, 17, 118.

[213] Azi Beldeh, oraş pe țărmul aradienilor, în Syria, în apropiere de rîul Badan, azi Nahr-es-Sin sau Nahr el-Melek. Date despre ruinele cetății feniciene Pal tos oferă J. P. Rey-Coquais, Notes de geographie syrienne antique, Melanges de l'Universite Saint Joseph, Beyruth, XLI, 1965, pp. 209—237.

[219] Născut în oraşul Iulis, 556 mort în 467/6, la Agrigent, poet liric, eu o vastă activitate poetică. Memnon şi Europa sînt titlurile păstrate de ditirambi.

[220] Din Larisa, istoriograf şi probabil participant la ex pediția lui Alexandru cel Mare în Orient, autorul unei Istorii în 8 cărți, citată de urmaşi pentru geografia regiuni lor Mării Caspice şi a Persiei, FGr.Hist., 128 Pentru locul citat, vezi fr. 3 M.

[221] Azi ruinele Tasa sau Darabgerd, capitala Persiei, în apropierea rîului Kyros. Aici este şi mormântul lui Cyrus.

[222] Regiune şi oraş ale Persiei. S-a încercat identificarea oraşului cu actualul Darab şi cu Kabadan de lîngă Firu-zabad.

[223] Oraş şi dumbravă la țărmul maritim al Persiei, unde se .aflau palatele regale; azi Taug sau Tauag, în regiunea Gran.

[221] Vezi Anghelos S. Vlahos, Călători la Suza, Bucureşti, 1976.

[225] Azi Kerka şi Abzal, principalul rîu al Susianei, trece prin Susa, se varsă în Golful Persic.

[226] Uxii, .populaţie persană, vecină cu susianii şi cu elymaii.

[227] Polyeleitos, fr. 2 M.

[228] Azi Karun, afluent al Tigrului, confluenţa la actualul oraş Abadan, aproape de revărsare. Regii perşilor consumau apă numai din acest rîu.

[229] Fr. 35 M din Paraplus.

[230] Susida sau Susiana, regiune a vechiului imperiu persan, la înfundătura Golfului Persic.

[231] Tigrul, fluviul care izvorăşte din versantul sudic al munţilor Taurus, Ungă Diarbek, se uneşte cu Eufratul ce-i vine din dreapta, fanmind Pasitigris sau Sat-el-Arab, apoi se varsă în Golful Persic. Nu ştim la care lac se referă aici Strabon. In dreapta Tigrului, comunicînd cu fluviul, există un lac înainte de a se uni cu Eufratul.

[232] Textul este corupt. Unele manuscrise dau aici distanţa de 600 stadii (111 km).

[233] Susiana, de fapt Aiginis, din laguna Dur Iakin, de la confluenţa Choaspelui (Kărkhă) cu Eulaios (Karun), la 800 de stadii de Susa, nu la 500 cum spune Strabon. Aginis Siau Agine, azi Bit Iakin.

[234] Fr. 28 M.

[235] Trecători ce duc din Susida în Persida.

[233] Azi Dizful, rîu ce se varsă în Pasitigris şi, astfei, în Golful Persic.

[237] Kyros, azi Abi-Şur, rîu al Persiei.

[238] Azi Kor-Bandemir, rîu al Persiei, pe care 1-a traversat Alexandru la Persepolis (azi ruine la 80 km N de Siraz).

233 J^J.; Murgheb, rîu ce vine din Media, trece pe la Persepolis si se varsă în Araxes. [240] Fr'. 37 M. [2]« Fr. 37 M.

[242] Este vorba de Kyros cel Mare, regele perşilor, 559—529 î.e.n., făuritorul marelui imperiu persan. Palat şi mormînt la Pasargadai. Vezi Onesicritos, fr. 26 M.

[243] Fr. 31 M.

[244] Fr. 31 M.

[245] Vezi nota 602, la cartea a XlV-a. Pentru locul citat, vezi fr. 1 M.

[246] Astyages regele mezilor, fiul lui Kyaxares, bunicul lui Cyrus I, biruit de acesta în 550 (Herodot I, 125—128).

[247] Babylon, capitala Babyloniei, pe Eufrat, la S de Bagdad, în original Babili. Azi ruine numeroase lîngâ co lina Bâbil.

[248] Fr. 36 M din Paraplus.

[249] Aceeaşi cu Apolloniatis din vremea lui Strabon, regiune bogată a Assyriei, între Babylon şi Susida, la E de Tigru, udate de Sillas. Vezi Polybios V, 43.

[230] Locuitorii regiunii Elymais sau Elymaia, în Assyria, vecini cu perşii, susienii şi babylonienii.

[251] Locuitorii Paraitakenei, o regiune a Iranului actual. A. M. Piemontese, Paretakenoi e Paraitakene. Note etimologiche, in „Rivista degli Studi Orientali", Roma, 1969, pp. 109—142, face un examen critic al probelor referitoare la originea etnicului napai-caxYjvoî din acest pasaj şi propune o nouă etimologie care ar face aluzie la rolul militar jucat de această regiune a Iranului.

[252] Vezi obiceiuri persane la Herodot, I, 131—139.

[233] Divinitate veche persană subordonată lui Ormuzd şi confundată de greci şi de romani cu Soarele. Este personificarea lui Ormuzd ca principiu generator şi zeu al fecundităţii care perpetuează lumea.

[254] Omanos, divinitate persană din tovărăşia Anaitidei (vezi nota 202 la cartea a Xl-a).

[255] vezi Polycrates, fr. 4 M.

[236] Vezi nota 8 la cartea a XIII-a.

[237] In regiunea oraşului Chalybon, azi Helbun, din Wâdi Helbun, la N de Damasc, Syria. Vezi şi Ptol., V, 15, 17.

[238] Aproximativ 0,27 litri.

[233] Ninos sau Ninive, assyr. Ninuwa, ruine la N de Moşul, la 1,5 km E de Tigru. S-au găsit două mari grupuri de ruine, numite Nebi Junus şi Kujundşik.

2BO p$_{er}$şii $_{au}$ distrus puterea mezilor sub Cyrus cel Mare (559—530 î.e.n.) şi Regatul Med al bunicului acestuia, Astyages.

[2ti] Evenimente încheiate prin 547 î.e.n.

[262] Aluzie la Războaiele medice (485—465/64 î.e.n.).

[263] în vremea lui Alexandru cel Mare (334—330 î.e.n.) care le-a restrîns dominaţia între vechile graniţe.

[284] Este Cambyses II (529—522 î.e.n.) şi nu Cambyes I, fiul lui Cyrus I, care a făurit perşilor o mare împărăţie.

265 vezi Herodot, III, 64 şi inscripţia de la Behistun.

2C6 vezi despre acest complot, Herodot, III, 71—79; 84—88.

[267] ji$_{rseSt}$ fj$_{u}$i $_{ce}$l jnai tînăr al lui Artaxerxes III, rege al Persiei, urcat la tron, după moartea tatălui său (338 î.e.n.), de către vizirul Bagoas.

[268] Vezi nota 88.

[269] Adică în primul sfert al veacului I e.n.

Cartea A XVI-A

[1] Aturia, regiune a Assyriei cu oraşul Ninos.

[2] Ninos, metropola Assyriei, aceeaşi cu Ninive, pe malul sting al Tigrului, la 400 km N de Babylon, Azi ruine la Khorsabad, 20 km NE de Mossul. Apolloniatis, aceeaşi cu

Sitakene, în Babylonia, vecină cu Media. Elymais, regiune în E Assyriei, la E de Tigru, între Media la N, Susiana, S. Paraitakenii, locuitorii Paraitakenei, în Assyria, la E de Elymais, mărginită la N de Media, la S de Persia. Chalo-nitis, regiune în E Assyriei, despărțită prin muntele Zagrion de Media.

[3] Zagron, azi Djebel-dagh, ramificație a muntelui Taurus, desparte Media de Babylonia.

[4] Dolomene, regiune a Assyriei, poziție incertă. Calachene, regiune assyriană cuprinzînd eîmpia cu orașul Ninos, probabil corespunde regiunii de azi Holwan. Chazene, __ regiune assyriană; poziție incertă. Adiabene, regiune assyriană.

[5] Gordyai, locuitorii Gordyaiei sau Gorduenei, regiune a Assiriei vecină cu Babylonia. Mygdoni, locuitorii Mygdoniei, din Assyria.

[6] Nisibis sau Antiochia Mygdoniei, azi Nissibin sau Nissabin, oraș în N Mesopotarniei, la hotarul Assyriei cu Armenia, la poalele muntelui Masion (Karadja-Dagh).

[7] Thapsacos, oraș, azi ruinele El Hammâm de lîngă Rakka.

[8] Adică syrienii din Syria, nu din Assyria.

[9] Leucosyri se numesc cappadocii, cînd cei de lîngă Taurus, cînd cei de Lîngă Pont.

[10] Amanos, vezi nota 33 la cartea a XII-a.

[11] Ninos, Rege assyrian, vezi nota 262 la cartea a XV-a. Aturia, regiune a Assyriei.

[12] Sem;ramis(-ida), numele grec pentru regina assyriană Sammuramat, rnama lui Adadnirăris III. Viața ei, cunoscută prin Ctesias (la Diod. 2, 4—20 și Herodot, I, 184) este probabil învăluită în legendă.

[13] Ultimul rege assyrian, despre care circulă 2 versiuni:
1. Comandant legendar al mezilor și distrugătorul Ninivei, identificat cu Phraortes dintr-o neînțelegere a lui Ctesias;
2. un comandant din oastea lui Artaxerxes Mnemon, de prin 401 î.e.n. (Xenofon, Anabasis, I, 7, 12; VII, 8, 25).

[14] Azi Erbil, oraș al Babyloniei pe teritoriul Atunci, în Kurdastan, întemeiat de Arbelos.

[15] Cîmpie întinsă a Assyriei la E de Tigru, aproape de Arbela (azi Erbil), unde Alexandru cel Mare îl biruie pe Darius III, regele perșilor (331 î.e.n.). Izvorul lui Strabon pentru acest pasaj este Aristobulos, fr. 11 M, la Arrian.

[16] Întemeietorul Arbelei, necunoscut din altă surea.

[17] Azi Karaciok-Dagh, sau parte a acestuia, între Arbela (Erbil) și rîul Capros (Zabatus minor), în Babylonia.

[18] Capros sau Zabatus minor sau Zab, azi Dijala, rîu al Assyriei, afluent al Tigrului.

[19] Artakene, oraș al Ariei, poziție incertă. Deoarece textul pare corupt, s-a presupus Adiabene, regiune a Assyriei, vecină cu Babylonia. Pentru Adiabene, vezi nota 417 la cartea a XI-a.

[20] Azi Kerkuh sau poate Allin Kopru, oraș al Assyriei pe drumql de la Arbella la Babylon.

[21] Capitala lui Darius al lui Hystapes, situată pe calea ce duce de la Arbela la Babylon. Corespunde probabil ruinelor de la Eski Kifri aproape de Tel Saran, la V de Tigru.

[22] Azi probabil Cemon-Kiupressi, la sud de Sadraea, în Persia.

[23] Capitala Chaldeei şi a Babyloniei, pe Eufrat, în apropi erea oraşului actual Hilleh. Perimetrul oraşului depăşea 40 lom şi era împrejmuit cu zid foarte înalt şi lat pentru 2 care cu fi'n, avînd 250 turnuri şi 100 de (porţi de aramă. Podoabele oraşului erau minunatele parcuri, grădina suspendată, tem plul lui Belus şi numeroase palate.

2* Grădina suspendată din Babylon a fost făurită prin 570 î.e.n. sub Nabucodonosor II, de Semiramida. (Vezi Kaulen, Assyrien und Babylohien, 1899, p. 79 şi urm).

[25] Bege al Assyriei la începutul mileniului II î.e.n. tatăl lui Ninos şi cuceritorul Babyloniei. Xerxes, la întoarcerea din Grecia, i-a răvăşit mormîntul, aflat la Babylon, probabil în căutare de comori.

[2]s întemeiată în 312 î.e.n. de Seleucos I Nicator drept capitală a regatului său. Situată în Mesopotamia în punctul în care Tigrul şi Eufratul sînt cel mai apropiate şi unde cele 2 fluvii au fost legate printr-un canal. Număra 600 000 locuitori şi constituia un centru al elenismului în Mesopotamia. Azi probabil ruinele Selukie de la Kepse.

[27] Kidenă, Naburianu şi Sudinu, filosofi şi astronomi chalideeni necunoscuţi din altă sursă.

[28] Astronom babylonian din prima jumătate a sec. II î.e.n. A susţinut teoria heliocentrică. A făcut importante observaţii asupra periodicităţii mareelor şi a dependen ţei lor de fazele lunii.

[29] Azi Birs Niimrud, oraş al Babyloniei, consacrat lui Apollon şi Artemidei.

[30] Este vorba de arabii din vecinătatea babylonieniior, deci aşezaţi în NE Arabiei Fericite.

[31] Sat şi tîrg pe Tigrii, lîngă zidul Semiramidei; în cercări de localizare la A. Forbiger, Handbuch der alten Geographie, II, p. 614.

[32] Fr. 41 M.

[33] Azi Deir, oraş celebru al Palmyrenei pe ţărmul drept al Eufratului, la V de Kirkesion.

[34] Neam de bandiţi în regiunea Elymaei, a Assyriei de E, vecini cu Media Magna.

[35] Fr. 41 M.

se Eratosthenes, I B 11 (3—8), I B 12 (8—12) Berger.

[37] Rhinocorura sau Rhinocolura, oraş al Feniciei La fron tiera cu Egiptul, pe ţărmul de SE al Mediteranei. Cores punde oraşului El Ariş.

[38] Azi Djebel Okrab, munte în NV Arabiei, S Femcici.

[M] Azi Djebel, munte al Syriei, care începe de la riul Orontes, trece pe lîngă Antiochia Syriei şi se termină nu departe de Tyr. Din versantul oriental al Libanului

se desprinde Antilibanul, azi Djebel-el-Chaik, care înaintează spre S paralel cu Libanul şi se prelungeşte pînă la Marea Moartă.

[40] Polycleitos din Lorissa, fr. 1 M.

[41] Munţi ai cossailor mărginesc Media spre SE; ei se află deci la E de Tigru.

[42] Vezi nota 199 la cartea a XV-a.

[43] Strabon descrie Armenia în cartea XI, 14, §, 527 şi urm.

[44] Fr. 62 si 63 M III.

[45] In XVI, I, 5.

[46] Fr. 62 M III.

[47] Vezi Andre Parrot, Archeologie Mesopotamienne, Pa ris, 1946. Săpături Ia Babylon a efectuat o misiune ar heologică germană condusă de B. Koldewey, între 1896—1914. Rezultatele ei sînt înfăţişate în Das wiedere-stehende Babylon, ed. III, 1925.

[48] Azi Al Madain, sat mare în apropiere de Seleucia de pe Tigru, Assyria.

[48] Diogenes din Seleucia, zis Babylonianul, filosof stoic, discipolul Ini Chrysippos şi urmaşul lui Zenon din Tars la conducerea şcolii stoice (156/155 î.e.n.). Lucrarea sa Despre arta vorbirii cuprinde teoriile lingvistice stoice care au exercitat o anumită influenţă asupra gramaticii.

[50] Oraş al Syriei în Sitakene, nu departe de Seleucia, patria istoricului Apollodoros (vezi nota 378 la cartea a Il-a, voi. I).

[51] Vezi nota 253 la cartea a XV-a.

[52] Vezi nota 152 la cartea a XIII-a. A încercat să je fuiască templul lui Belos din Elymais, dar a fost ucis (186 î.e.n.).

[53] Partul, singular figurat pentru părţii care năvălesc dinspre NE spre SV în regiunea cossailor, aşezaţi între Elymais V, Paraitakene E, Media N, Susiana S.

[54] Azara (sau Zara), oraş al Elymaiei cu un templu al Artemidei. Vistieria sanctuarului, cam 10 000 de talanţi, a fost jefuită de un rege part. Locul este identificat cu Azar, între Ahvâz şi Râm-Hormuz. Mai există o Azara în Armenia, XI, 14, 3.

[55] Seleucia de pe Hedyphon, numită odinioară Soloke, oraş al Susidei sau al Elymaei. Rîul Hedyphon corespunde actualului Djerrahi. Oraşul Seleucia de pe el ar fi ruinele Mandjarik sau din actuala Mansi, de la confluenţa rîurWor Djerrahi cu Zard. A mai fost identificat cu Abi-Zard din aceleaşi împrejurimi.

[56] Azi Masabadan, lîngă muntele Puşti Kub şi lingă rîurile Kuka, regiune a Elymaei, în Assyria.

[57] Regiune a Elymaei, in E Assyriei. ,

[58] Regiune a Elymaei, în E Assyriei. .

[58] Sapagenii, locuitorii regiunii Sapagene a Assyriei, vecină cu Elyrriaia.

[60] pe vremea lui Augustus, Eufratul era graniţa de E a imperiului roman, vecin cu părţii.

[61] Tigranes, vezi nota 386 la cartea a Xl-a.

[62] In XI, 14, 1—16.

[63] Aceiaşi cu adiabenii, locuitorii regiunii assyriene Adiabene, aflată în munţii Zagron, parte care se numeşte si azi Zakho.

[64] Eratosthenes, I B 6 (p. 141, 7—'142, 8); III B 30 (16—25); vezi şi H. Berger, Eratosthenes, p. 261.

[65] Izvorăşte din munţii Armeniei de S, aproape de Dia-din sub numele de Murad, se uneşte cu braţul Erzerum ce-i vine din NE, traversează Erzerum, trece printre Diar-bekir si Sivas, traversează regiunea Bagdadului şi a Bassorei, se uneşte cu Tigrul la Korna.

[66] Thopitis sau Arsene, lac în Armenia, străbătut de Tigru. Azi Marea Wan sau Vaspurakan în districtul Tosp.

[67] Regiune în NE Syriei, vecină cu NV Mesopotamiei; oraş principal, Samosata, patria lui Lucian.

[68] Aceeaşi cu Nisibis, în Mesopotamia.

[69] Azi Karadja Dagh, munte al Armeniei, ramificaţie a muntelui Taurus, mai sus de Nisibis şi de Triganokerta.

[70] Vezi nota 308 la cartea a Xl-a.

[71] Azi Harran, oraş al Mygdoniei (Assyria).

[72] Oraş al mygdonilor, în Mesopotamia, corespunde ac tualului Nakka.

[73] Chordiraza, oraş al Mygdoniei, în N Assyriei, azi pro babil ruinele de pe calea dintre Edessa (Urfah) şi Samosata, aproape de Ordez. Sinnaca, oraş al Mygdoniei, în nordul Assyriei, unde a căzut M. Licinius Crassus (115—53, cost 70, 55 î.e.n.) în războiul cu părţii; vezi şi Plutarh, Crassus, 29.

[74] M. Crassus, triumvirul este M. Licinius Crassus Dives* cea 115—53 î.e.n., consul în 70 şi 55 î.e.n. La sfîrşitul anu lui 60 î.e.n. formează cu Caesar şi Pompeius primul Triumvirat. Moare în 53 î.e.n. la Sinnaca, într-un război cu părţii.

[75] Comandant part al regelui Orodes II, a învins în 53 î.e.n. pe Crassus la Carrhai şi l-a ucis prin vicleşug la Sinnaca.

[76] Populaţie de, pe Tigru numită mai tîrziu gordyei.

[77] Sareisa şi Satalca, ambele cu poziţie incertă; Pinaca, azi Finik, oraşe earduee în Gordyana din S Armeniei, N Mesopotamiei.

[78] „Armeanul", probabil Tigranes I, regele armenilor (95—55 î.e.n.).

[79] Regiunea Assyriei dintre Tigru şi Eufrat, cucerită de Lucullus şi Pompeius (67—65 ten.), dar, fiind mereu dis putată de părţi, împăraţii au renunţat temporar la ea, so cotind Eufratul hotarul de E al imperiului. Traian a cu cerit-o şi a pierd ut-o iar. Marcus Aurelius a recuperat o

parte de peste Eufrat; Septimius Seve rus a completat cucerirea pînă la Tigru.

[80] Se pare că romanii au dăruit celui de al doilea fiu al lui Tigranes I, numit la fel Tigranes, regiunea Sophene din SV Armeniei şi nordul Mesopotamiei.

[81] Amomon, lat. cissus vitiginea, arbust indian.

[82] Personaj legendar.

[83] Nota 5 la cartea a XVI-a.

[84] Acelaşi cu Bălicha, Balissos, Beles la alţi autori an tici, azi Balich, rîu între Tigru şi Eufrat.

[85] Regiune a Mesopotamiei udată de rîul Aborras (Kabur).

[86] Azi Kabur, rîu al Mesopotamiei, afluent al Eufratului.

[87] Arabi cu corturi în Mesopotamia, necunoscuţi.

[88] Numită în vechime şi Edessa şi Hierapolis, azi Mambuk, oraş al Syriei.

[89] Numele grecesc al zeiţei syriene iar'ala, zeiţă a fer tilităţii şi divinitate protectoare, adorată împreună cu Hadad (Baal) în Syria şi Mesopotamia. Cultul ei constînd din temple, oracole, procesiuni, făclii, animale, căderi în extaz, s-a răspîndit şi la greci (din sec. III î.e.n.), la ro mani (I),.în Egipt etc.

[30] Oraş al Mesopotamiei la hotarul cu Babylonia, situat pe un canal; probabil este vorba de canalul Nahr Isa sau Saklawiyah lîngă care, pe o colină, sînt ruinele unei aşezări.

[81] Prinţ arsacid, fiul şi părtaşul la domnie al lui Orodes II, în 38 î.e.n. împotrivmdu-se romanilor.

[92] Phraates IV, regele părţilor, 37—2 î.eji., fiul, ucigaşul şi. urmaşul lui Orodes II. încheie alianţă cu Augustus şi-i înapoiază trofeele de la Carrhai, în 20 î.e.n. In 10 a tri mis la Roma familia sa.

[93] Consul suffectus în 31 î.e.n., quaestor al lui Antonius în războiul cu părţii, în 36 Le.n. Ca proconsul al Asiei (35) a prins si ucis pe Sextus Pompeius. A fost legatus al Syriei în cea 13/12—9 î.e.n.

[M] Fiii lui Phraates IV, ostateci la Roma; vezi Phraates IV, nota 92 la cartea a XVI-a.

[93] Vezi nota 123 la cartea a XV-a. J. Wolski, The decay of the Iranian empire of the Seleucids and the chronology of the Parthian beginnigs, Berytus, Copenhaga, XII, 1956— 1957, pp. 35—52: critica strînsă a izvoarelor Strabon, Iustin, Arrian, Syncellus, care trebuie considerate ca aparţinînd la două grupuri diferite, permite stabilirea cronologiei următoare: începutul erei arsacide, 247; revolta lui Ahdra-goras, 245; Diodot rege, 239; invazia Pârtiei de către Ar-sacos, 238, toate î.e.n.

[m] Este vorba de Seleucia din Pieria; vezi nota 566 la cartea a XlV-a.

[97] Iudei, populaţie a Iudeii, cu centrul la Ierusalim. Idumei, neam de nabatei, izgoniţi din patrie şi amestecaţi apoi cu iudeii. Gazai, locuitorii oraşului fenician Gaza

(Azzah). Azoți, locuitorii orașului fenician Azotos (Asdod sau Esdod), toate nearnuri syriene.

[1,s] Oraș în Commagene a Syriei; vezi nota 422 la cartea a XlV-a.

[89] La Zeugma de pe Eufrat, a fost alipită de Pompeius Commagenei în 63 î.e.n.

[100] Fiica lui Ptolemaios VIII, căsătorită pe rînd cu fra tele său Ptolemaios IX (115—107), cu cumnatul său Anti- ochos VIII (103) şi cu fratele său vitreg, Antioehos IX. Moare în 95 î.e.n. Tigranes I, regele Armeniei (95—55 î.e.n.).

[101] Cea mai roditoare regiune a Syriei, numită şi Tetra- polis, fiind formată din 4 oraşe: Antiochia, Seleucia, Apa- •meea, Laodiceia. Edm. Frezouils, Sur Ies divisions de la Seleucide (referitor la Strabon XVI, 2), Melanges de Science Religieuse, XXXVII, Liille, 1960—61, pp. 223—234. arată că textul lui Strabon nu autorizează a se face din Kyrrhestica un teritoriu exterior Seleuciei, de asemenea nu se poate invoca pentru a identifica capitalele satrapiilor cu oraşele tetrapolisUTui.

[102] Vezi nota 172 la cartea a XV-a.

[103] Descrierea ei în XVI, 2, 10 si nota 320, la cartea a XlV-a.

[104] Poseidonios, fr. 59 M III.

ins xextui este corupt, unele manuscrise adaugă, după Mesopotamia, şi Commagene şi Parapotamia.

[106] Vezi nota 172 la cartea a XV-a.

[107] Ofițer al lui Alexandru cel Mare şi satrap al Frigiei Mari (oca 382—301 î.e.n.). După moartea lui Alexandru, în dorința de-a cuceri toată Asia Mică, îl ucide pe Eumenes, rege al Paflagoniei şi al Cappadociei, bate pe Ptolemaios, Seleucos, Lysimachos şi Cassandros şi ia titlul de rege al Asiei (306 î.ejn.). Este biruit de aceştia la Ipsos (301 î.e.n.).

[108] Fiul lui Antioehos II si al Laodicei şi rege al Syriei, 2K—225 î.e.n.

tos piui lui Antioch cel Mare, rege al Syriei (175—164 î.e.n.). G. Downey, Strabon and Antioch. Notes on his method, TAPhA, 1941, pp. 85—95, oferă un examen critic asupra fundării şi dezvoltării lui Antioch în XVI, 2, 4.

[110] Hansman, Charax and the Karkheh, „Iranica antiqua", Leiden, VII, 1967, pp. 21—58, oferă rezultatul cercetărilor topografice asupra Alexandriei de pe Tigru, devenit ulterior Antiochia, asupra statului fundat de Hyspasines, numit Mesene la Strabon, Characene, la Plinius B; numele ritu rilor din Khuzistan în epoca helenistică; Charax ar fi de situat la Djebel Khayabir.

i» In XVI, I, 25.

[112] Muntele Cation al Syriei, aflat în apropierea Seleuciei şi Antiochiei, era vestit pentru cultul lui Zeus Casios, cinstit aici, căruia şi împăratul Traian i-a oferit ofranda din capturii făcute în Dacia (vezi Anthologia Palatină, VI, 332).

[lll] Azi Bet-el-mâ, suburbie a Antiochi«i de pe Orontes.

[114] Azi Nahr-el-Asy, rîu al Syriei, izvorăşte din Liban, aproape de Paradeisos, curge printre Apameea şi Antiochia şi se varsă în Mediterana aproape de Seleucia. Orontes zis Typhon se numeşte si constructorul unui pod peste acest rîu..

[115] în XII; 3, 27; XIII, 4, 6.

[116] Beroia, azi Haleb sau Aleppo, oraş al Syriei. Heracleia,, fortăreaţă a Syriei, poziţie incertă, probabil lîngă actualul Ahctera. Coincide probabil cu Hierapolis a lui Ptolemaios; în acest caz, corespunde ruinelor de la Meinta Burdce.

[117] Fiul lui Heracleon, tiran în vestitele cetăţi syriene-Bambyke, Beroia şi Heracleia. In 90 î.e.n., tiran în Beroia era Straton. Dionysios trebuie să fie ceva mai tânăr.

ii8 Kyrrhestica, regiune a Syriei, cu oraşul Gindaros, azi Gindaris.

na p Ventidius Bassus, consul suffectus în 43 î.e.n., Ixomo novus din Asculum — Pieenum, praefectus fabrum în Gallia, numit de Caesar. După moartea lui Caesar, urmează pe Antonius. La Gindaros ucide pe Pacoros I, prinţ Arsacid, fiul coregentului lui Orodes II.

[120] Azi Bagras.

[121] Azi pasul Beylan, lîngă Pagrai, azi Bagras, în Syria.

[122] Arkeuthos, azi Kara-Su, rîuleţ prin cîmpia Antiochiei Syriei de pe Orontes. Labotas, azi Asuad de lîngă Abul-fedam, rîuleţ prin aceeaşi cîmpie.

[123] Pe teritoriul Antiochiei; poziţie incertă.

[124] Azi Nahr Afrin, rîu al Syriei, afluent al OronteluL

[125] Vezi nota 449 la cartea a XIII-a, Ptolemaios VI Philometor, rege al Egiptului (180—164; 163—145). La început aliat al lui Ptolemaios VI Philometor, dar trădîndu-1, Alexandros fu biruit de acesta pe rîul Oinoparas, azi Nahr Afrin, afluent al Orontelui, în 145 î.e.n.

[126] Colină a Syriei pe cîmpul Antiochiei.

[127] phranicates, comandant part în lupta de la Trapezon, necunoscut din altă parte. Ventidius Bassus, consul suffectus în 43 î.e.n., originar din Asculum în Picenurn.

[128] Rhesos, acelaşi cu Rhoites, rîu al Troadei, identificat de unii cu actualul Karatli Ceai.

[129] în gr. "TăaTo? TioTa^oî, numele vechi al Seleuciei din Pieria, tetrapolis în Syria, vezi nota 566 la cartea a XlV-a.

[130] în 64 î.e.n., Pompeius sileşte pe Tigranes I, regele Ar meniei (95—55 î.e.n.), să capituleze şi să renunţe la Syria, pe care acela o cucerise în 86 î.e.n.

[131] Anticasion, munte în Syria, opus muntelui Casion de lîngă Seleucia.

[132] Azi Posseda, oraş al Syriei lîngă Seleucia, la ţărmul mării, pe promontoriul omonim, azi Ras-el-Buseit.

[133] Azi Latakieh, unul din cele 4 oraşe seleucide, înteme iate de Seleucos Nicator.

[134] Vezi nota 203 la cartea a XlV-a.

133 vezi nota 320 la cartea a XlV-a. I se spunea şi Pella, după capitala Macedoniei.

[130] Vezi nota 395 la cartea a VH-a, voi. II. Pella Iudeii, la E de Iordan, în dreptul Cesareei de la mare, corespun-zînd actualului Hirbet Fahil din Iordania.

[137] General al lui Alexandros I Balaş, tutorele fiului acestuia, numit Antiochos VI, pe care îl ucide şi-i uzurpă tronul, 142—141 î.e.n. sau 139—138 î.e.n.; ucis la rîndul său de Antiochos VII, 136—135 î.e.n.

as Fortăreaţă pe teritoriul Apameei dia Syria, patria lui Tryphon. Azi probabil fortăreaţa Massyad din muntele cu acelaşi nume.

[139] Larisa, azi ruinele Seidciar; Megara, poziţie incertă; Apollonia, azi poate ruinele de la Ielomboh. Toate, oraşe ale Syriei, vecine cu Apameea Syriei.

[140] A fost ofiţer şi sfetnic al lui Sextus Caesar. în 47 î.e.n., cînd Sextus a fost chemat în Africa pentru a da ajutor lui Caesar contra fiilor lui Pompeius, Caecilius Bassus şi-a atras trupele de partea sa şi ele şi-au ucis comandanţii.

[141] Fortăreaţă a Syriei, lingă lacul Apameei Syriei, cores punde poate actualei Sehgur. Mai există o aşezare Lysias în Iudeea (XVI, 2, 40) neidentificată, şi alta în Frigia, azi probabil ruinele de la Kirk-Hinn şi Imbasardşi-Hinn de îngă Ghosrev-Paşa.

[142] Arethusa, azi Restan, fortăreaţă în vecinătatea Apameei-Syriei.

[143] Dinast în Hemesa (Hosms) şi la Arethusa Syriei, sec. I Le.n.

[144] Heliupolis, azi Balbek; Chalkis, azi ruinele Andşar din podişul Bekaa, oraşe ale Syriei.

[145] Tetrarh în Chalkis, a domnit cea 85—40 î.e.n., asupra itureîlor, adică în Antiliban şi cîmipia Massya cu capitala Chalkis.

[146] Cîmpie a Syriei, începe de lîngă Laodiceia de la poalele Libanului şi se întinde pînă în regiunea Damasculului.

[147] Neam de tîlhari syrieni care populează munţii situaţi mai sus de cîrnpia Massya.

[148] Acelaşi cu Alcandonios de la Cassius Dio, rege al rhambailor nomazi pe 'lîngă Eufrat; la început prieten cu romanii dar jignit, se angajează mercenar la Caecilius Bassus.

na vezi Studiul introductiv, voi. I. p. 119 şi urm.

[150] Regiune în NV Arabici Fericite, vecină cu regiunea Aparoeei Syriei. Chalkidica, regiune a Syriei, cu capitala Chalkis, azi ruine lîngă Kinnesrin.

[151] Emir arab al unei regiuni din Arabia cultivată, ală turi de Sempsigeramos, secolul I î.e.n.

[132] Şef arab numit probabil cu numele capitalei sale. Presupusa Themela poate fi aceeaşi cu Theleda din tabla Peutinger, situată între Apameea Syriei şi Occaraba, azi Okarebe.

[103] Vezi nota 132 la cartea a XVI-a; Heracleion. în Syria,

probabil azi Deir Mar-Semaan, pe vîrful muntelui Amynli. Gabala, oraş maritim al Syriei, acelaşi cu actualul Djeblah,

154 yezj notă 150 la cartea a XVI-a, apoi nume extins asupra tuturor fenicienilor.

155 Balanaia, în evul mediu Valania, azi Banias. Cărnos, staţiunea navală a aradailor, zisă şi Antarados, apoi Tartos sau Tarlosa, azi probabil ruinele Carnun, lingă Nahr Bos sau Banias. Oraşe ale Syriei pe coasta aradailor.

156 Azi Ruăd, oraş fenician foarte vechi, zidit pe o insulă în apropierea coastei.

157 Enydra, loc al Syriei la mare, poziţie incertă. Probabil Strabon redă prin acest toponim Ain el Hye arab (Serpentium fons). Marathos, vechi oraş fenician al Syriei, la S de precedentul, probabil acelaşi cu Tartus, în faţa insulei Arados, de lîngă coasta Fenieiei.

158 Oraş al Syriei, identificată cu actuala Sumra, cu Yamura şi cu Simohea. Ultima pare mai verosimil a fi Simyra antichităţii.

159 Oj-aş a,| Syriei la mare, în apropiere de rîul Eleutheros. Corespunde probabil ruinelor de lîngă rîul Bl-Barid, numite Burgi Hakmone el-Ychudy. Regiunea se numeşte şi azi Ortosa.

160 Azi Nahr el-Kebir, rîu al Syriei, după unii autori,, hotar al Seleucizilor spre Fenicia şi Coile Syria.

161 Azi Şaidă, oraş fenician la S de Beirut.

162 Rege al Syriei în 246—225 î.e.n. Antiochos Hierax, fratele precedentului, şi coregent al acestuia cu reşedinţa la Sardes. S-a învrăjbit însă cu fratele său şi într-unui din războaie (240—239 î.e.n.) 1-a învins pe Seleucos la Ankyra, ajutat de Seleucos Galatul, dar a suferit la rîndul său mai multe înfrfngeri; a fost silit să părăsească definitiv Asia Mică.

163 Azi Tarablus, oraş şi port al Feniciei între Byblos şi Arados, probabil un nou oraş creat din Tyr, Sidom şi Arados.

164 Munte si promontoriu prin care se termină muntele Liban aproape de Tripolis. Aici se afla o fortăreaţă populată de tîlhari pe care a distrus-o M. Pompeius. Corespunde actualelor Ras-eei-Ciakah, Cap Pondico, Cap Madore, lingă Edrision Ras Hadciar. Fortăreaţa se cheamă Nephrin.

165 Azi ruinele Keniset el-Amid de lîngă satul şi pro montoriul Enfeh. Distrus de cutremure împreună cu Berytus.

iee Doi masivi din apropierea Damascului, la care se termină Antilibanul. Regiunea însăşi se cheamă Thrachoni-tis, în Syria.

167 Rîu care străbate de la N la S Coile Syria, respectiv Palestina, izvorăşte din Hermon, traversează lacul Gennesareth şi se varsă în Marea Moartă.

168 Acelaşi cu Marea Tiberiadei, lac al Palestinei, traver sat de la N la S de rîul Iordan.

[169] Azi Barrada, rîu al Coile Syriei, izvorăşte lingă Da masc şi se ramifică în rîuleţe.
[170] Cimpie a Coile Syriei, lingă şesul Massyas.
[171] Poseidonios, fr. 60 M III.
[172] Azi Balbek, oraş al Syriei nu departe de Apameea.
[173] De unde începe muntele Massyas, identificată cu rui nele de lingă Djussi el Djedede, în Syria.
[174] Sinna, loc fortificat al itureilor în Liban, folosit de tîlhari, probabil în actualul Djebel Sannin. Borrhama, for tăreaţă a itureilor, în Liban, poziţie incertă.
[175] Botrys, azi Batrun; Gigartos, probabil azi Gharsus, locuri întărite la poalele Libanului, în apropiere de Byblos.
[176] In 67—66 î.e.n.
[177] Byblos, azi Gybel, oraş al Feniciei nu departe de mare. Vezi M. Dunand, Fouilles de Byblos, I, 1937; II, 1958. Pen tru Berytos, vezi nota 609 cartea XlV-a.
[178] Primul rege al Cyprului şi fundatorul cultului Afroditei Paphia. Vezi Homer, Iliada, II, 20.
[179] Azi Nabr-el-Ibrahim, rîu ce curge între Byblos şi Berytos, la origine oraşe feniciene.
[150] Vezi nota 460 la cartea a XlV-a.
[181] Probabil 'lîngă actualul Suk Michael, pe rîul Lycos, oraş al Feniciei dincolo de rîul Adonis „Nahr Ibrahim". [1S2] Azi Nahr-el-Kelb, rîu al Coile Syriei.
[183] vezi nota 317 la cartea a IV-a, voi. I. La Berytos, sînt încartiruite legiunile a III-a şi a IV-a, creînd Colonia Iulia Augusta Felix Berytus, între 17/16—13 î.e.n.
[184] Oraş al Coile Syriei, nu departe ide izvoarele Orontelui: poate este vorba numai de un parc.
[185] Lîngă Massya, în Syria; J. P. Rey-Coquais, Notes de geographie syrienne antique, Melanges de l'Universite Saint Joseph, Beyruth, XL, 1964, pp. 287—312, identifică „Valea regală" cu valea în care se află fortăreaţa Brochoi, cu lacul înconjurat de trestii aromate despre care vorbeşte Theophrast în Istoria Plantelor, IX, 7, 1—2.
[186] Damascos, azi Damask, unul dintre cele mai mari şi mai frumoase oraşe ale Syriei. Origini foarte vechi, mii. II ea cetate a arameilor, integrată în ludeea de regele David şi independentă sub Solomon. Colinele Trachones care o domină se desprind din muntele Antiliban.
[187] Şeful tîlharilor cilicieni nimiciţi de Pompeius în 67 î.e.n.
[188] Azi Ghazzah, oraş mare al Palestinei, la SV de Ascalon, la N de Raphia, aproape de mare.
[188] Rîu al Feniciei. trecînd prin Sidon, corespunde rîu-lui actual Nahr ed Damur, nume ce se apropie mai mult de toponimul Damuras ateştat de Polybios, V, 68, 9.
[190] Dumbrava lui Asclepios, situată în Fenicia, între Si don şi Berytus. Leontopolis sau Oraşul Leilor, situat în aceleaşi părţi, probabil pe nu! Damur.
[191] Azi Ştir, oraş fenician situat la 75 km SV de Beirut

pe o insulă, pe care Alexandru cel Mare, cînd a asediat oraşul în 332 î.e.n., a legat-o printr-un dig de continent si de Palaityros „Uschu".

[192] Sidon la Homer, Odiseea, XV, 425.

[193] Poseidonios, fr. 61 M III. Fenicienii sint consideraţi, de asemenea, inventatorii scrierii alfabetice şi transmiţătorii caracterelor literilor către popoarele europene, în primul rînd elen.

[191] Mochos din Sidon, anterior războiului troian; necunoscut din altă sursă.

[193] Boethos din Sidon, filosof stoic, elevul lui Diogenes din Seleucia, autorul cîtorva lucrări de filosofie a naturii. El a lansat teoria care consideră Cosmosul un Organism viu. Diodotos, filosof peripatetic contemporan cu Strabon şi frate al lui Boethos.

[196] Filosof stoic, din sec. I î.e.n. Profesor al lui M. Porcius Cato Uticensis prin 44 î.e..n.

[197] Sec. I î.e.n., cu puţin anterior lui Strabon, autorul unui Tablou al filosofilor care purced de la Zenon şi scrierile lor şi al unei lucrări Despre Zenon. Vezi şi Porphyrios, Vita Pythag. 2, precum şi E Klebs, Die Erzählungen von Apollonios aus Tyrus, 1899.

[198] Oraş al Feniciei între Sidon, Tyr şi Sarepta (Sarfand), corespunde probabil ruinelor de la Birket el Till, la 3 km N de Sarepta.

[199] Oraş al Feniciei la S de Tyr, corespunzînd probabil ruinelor de la Ras-el-Ain.

[200] Oraş al Feniciei; vezi nota 512 la cartea a Ii-a, voi. I.

[201] Strateg syrian; informaţii numai la Strabon, se pare.

[202] Ake apoi Ptolemais, azi Akka, oraş al Feniciei.

[203] Fortăreaţă în Iudeea şi port la ţărmul fenician numit apoi Caesarea, azi Kaisarieb.

[204] Azi El-Karmel, munte la ţărmul Feniciei în stăpînirea iudeilor.

[205] In gr. Sycaminon polis, între muntele Carmelon (azi Kalamun) şi Turnul lui Straton, identificat cu Altit şi cu Haifa din Fenicia. Oraşul boarilor, în gr. Bucolonpolis, azi Dandoyreh, oraş al Feniciei, situat între Oraşul crocodililor şi Oraşul sycaminilor, necunoscut din altă parte; Plinius, NH, 5, 17, notează în acest loc oraşul Dorus, azi Dandura sau Tantura. Oraşul crocodililor, în gr. Crocodeilon polis, în lat. Crocodilopolis, în Egiptul Mijlociu. Vezi şi Herodot. II, 148, Oraşul crocodililor, al Feniciei, la ţărmul mării, între Oraşul bouarilor şi Turnul lui Straton. Plinius, o, 17, 75. menţionează în acest loc un oraş şi un rfu omonime. Rîul ar fi Karadja şi de la el spre S, un altul mai mare, Serka, la gura căruia Ptolemeu notează oraşul Sapphura, cu care s-ar putea identifica Oraşul crocodililor.

[208] Azi Jaffa, oraş la ţărmul Feniciei (Coile Syriei), port al iudeilor la Mediterana, la 55 km NV de Ierusalim.

[207] Ierusalimul, Hierosolyma, în greacă, capitala iudeilor, întemeiat în mii. III î.e.n., la izvoarele Kedronului. egal depărtat de Mediterana şi de lacul Gennesareth. După re latarea lui Flavius losephus, incinta oraşului a^ea o circumferinţă de 33 stadii (6,105 km), era triplu încins cu zid prevăzut ou 13 porţi. Construit pe mai multe coline dis puse în formă de amfiteatru (mai importantă, Sionj; la S se găsea valea Hinnon şi cartierul Maspa, la E valea Iosaphat şi muntele Moriah, pe care se ridica templul mă reţ construit de. Solomon, devenit centrul religios şi cultu ral al ţării.

[208] Aceeaşi cu Iebna sau Ibnah, sat al iudeilor vecin cu Iope.

[209] Oraş pe ţărmul Feniciei, pe care şi l-au însuşit iu deii, acelaşi cu Gadara, se pare, v. nota 212 cartea XVI.

[210] Azi Asdod sau Esdod, oraş al Feniciei. Ascalon, azi Askulan, oraş al Feniciei, patria filosofului Antiochos (vezi nota 212 la cartea a XVI-a).

[211] Elevul şi urmaşul lui Philon din Larisa, întemeie torul celei de-a 5-a Academii. în 79—78 a fost audiat de Cicero. Bl încearcă să concilieze filosofia vechii Academii cu filosofia stoică. Frag. G. Luck, Der Akademiker Anti ochos, 1953.

[212] Oraş al Feniciei, între Iope şi Azotos, revendicat de iudei, unul din oraşele Pentapolisului Philistenilor, pro babil identic cu Gazer, în locul actualului Om Keis.

[213] Cea 110—40/35 î.e.n., filosof epicurean şi profesor, elevul lui Zenon din Sidon. împreună cu Siron deschide o şcoală epicureică la Neapolis, printre discipolii căreia se numără şi Vergilius.

[214] Meleagros din Gadara, Syria, mijlocul sec. II î.e.n. A petrecut o vreme în Tyr scriind poezii erotice, apoi la Cos, unde s-a preocupat de filosofie.

[215] La origine, sclav fenician, apoi eliberat. Trăieşte (sec. III î.e.n.) la Sinope praeticînd filosofia cinică şi dînd bani cu credit. Este autorul unui nou gen literar, satira menippee, un amestec burlesc de proză şi versuri, animate de o vervă îndrăzneaţă şi spirituală ca la Lucian de mai tîrziu. Opera pierdută.

[218] Theodoros din Gadara, în Coilesyria, profesor de re torică, reprezentant al aticismului (sfîrşitul sec. I î.e.n.); în Rhodos, numără şi pe Tiberius printre discipolii săi.

[217] Azi Akaba-Uah, cel mai retras punct al golfului Arabic, nu departe de Heroonpolis.

2i8 oraş fortificat al Iudeii sau al Coile Syriei, la hotarul eu Egiptul, pe ţărmul Mediteranei, între Gaza şi Rhinocolura. Este vorbă de al patrulea război syrian din 217 Len.

[219] Azi Sebaket Barduil, lagună vecină cu Mediterana în Egiptul de Jos la E de Delta Nilului.

[220] Loc al Egiptului de Jos unde s-a format odinioară lacul Sirbonis „laguna Sebaket Barduir'.

[221] Pompeius Magnus, după înlrmgerea de la Pharsalos 48 î.e.n., se refugiază în Egipt la Cleopatra VII, dar co-regentul şi fratele acesteia, Ptolemaios XIII, îl ucide prin viclesug. Este îngropat pe o colină a muntelui Casion.

[222] Loc al Feniciei pe calea ce duce de la muntele Casion la Pelusion, în istmul Arabic. La Plinius, 6, 29, se numeşte Gerrun.

[223] Sat al Egiptului între Gerra şi Pelusion, în Egiptul de Jos; poziție incertă.

[224] Artemidoros, fr. 68 b. Stiehl-e.

[223] Melainai de lîngă Kelenderis, în Cilicia.

226 Aceiaşi cu iduimeii, nomazi arabi, populînd regiunea din jurul oraşului Petra şi extinzîndu-şi acțiunile piratereşti în deserturile dintre Syria şi Eufrat.

[fil7] Galileia, regiune în N Iudeii sau Palestinei, mărginită de Antiliban care o desparte de Fenieia. Hierocuntul sau Ierichonul, regiune a Iudeii cu relief de podiş. Philadelphia Iudeii, azi Amman, numită în vechime şi Rabbath-Ammon. Samaria, vechi oraş al Iudeii, capitala regatului lui Israel.

[228] Rege al Iudeii (37—4 î.e.n.) ajuns, cu sprijinul lui Antonius, în locul asmonianului Antigonos II.

[229] Moise, conducător şi legislator al poporului evreu din mii. II î.e.n.

[230] Versiunea lui Strabon este diferită de cea din Biblie; potrivit Bibliei, Moise n-a apucat să intre în Canaan, ci a murit pe muntele Nebo la E de Marea Moartă.

[231] Dodona, azi Mițikeli, oraş în Epir, vestit prin templul şi oracolul lui Zeus străvechi; vezi Homer, lliada, II, 750. Pentru versul ce urmează vezi de asemenea Homer, lliada, XIV, 328.

[232] Euripide, Fenicienele, 36, mai jos, ibidem, 34.

[233] Odiseea, XIX, 179.

[234] Minos, II, p. 319.

[235] Lycurg, legislatorul spartan, aprox. sec. IX î.e.n. Vezi Xenofon, Sfatul Lacedemonian.

[238] Tiresias, profet grec; vezi Homer, Odiseea, X, 494 şi urni., trad. Murnu, 674 şi urm.

[237] Vezi nota 127 la cartea a IX-a voi II.

[238] Trophonios şi fratele său Agamelos, eroi legendari, consideraţi arhitecţi de valoare, făuritorii templului de la Deîfi.

[239] Vezi nota 332 la cartea a X-a, voi. II. Pentru Zamolxis, vezi nota 109 la cartea a VH-a şi informația lui Strabon din VII 3, 5. Musaios, poet, filosof şi mitograf semilegendar, tovarăş nedespărțit al lui Orfeu, amândoi de origine tracă.

[240] în legătură cu Burebista, vezi VII, 3, 11 şi nota 166 Ia cartea a VII-a; pentru Deceneu, vezi VII, 3, 5, voi. II.

[241] Preot la bosporani, necunoscut din alt izvor.

[242] Alexandros Iannai, rege al Iudeii (103—77 î.e.n.), a purtat războaie cu Seleucizii şi Ptolameii şi un război civil contra fariseilor. Fiul şi urmaşul său, Hyroanos II. care a domnit împreună cu mama sa Alexandra, a fost detronat de fratele său Aristobulos II în 67 î.e.n. în 63 î.e.n. e învins de Pompeius Magnus.

[243] Threx şi Taurus, fortăreţe ale Iudeei în Hiericus „Ierichon", distruse de Pompeius, identificate cu ruinele fortăreţelor de pe calea Akaba ce duce de la Ierusalim la Ierichon, dacă nu cumva corespund ruinelor de lîngă Ain-es-Sultan.

[244] Alexandrion, Hyrcanion, Machairus, azi ruine Mkauer; Lysias, azi Beit-Haran, fortăreţe iudaice distruse de Pompeius Magnus. Parte, fără urmă.

[245] Scythopolis, probabil Beth San (Beisan), fortăreaţă a iudeilor.

[248] Hiericus, cîmpie a Iudeii, azi Richa.

[247] Strabon descrie aici lacul egiptean Sirbonis deşi con textul, fiind vorba de Iudeia, este mai potrivit pentru Marea Moartă; pare să fie o greşeală de copist.

[248] Poseidonios, fr. 63 M III.

[249] Sau illyrică; vezi nota 298 la cartea a VI-a, voi. II.

[250] Moasada, aceeaşi cu Masada lui Flavius Iosephus, azi ruinele Sebbe, la apus de Marea Moartă.

[231] Sodoma, oraş al Iudeii, în N pe lacul Asphaltites, odinioară, metropola a 13 localităţi de lîngă acest lac, a dispărut într-un cataclism.

[252] Eratosthenes, I B 14 (6—14) si I B 15 (p. 145, 15—147, 9), Berger.

[253] Oraş al Iudeei, situat pe ţărmul apusean al lacului Genezareth, azi ruine la actualul Kerak (vezi A. Forbiger, Handbuch, II, p. 715).

[254] Hyrcanos II, a fost reînscăunat de Pompeius în 63 î.e.n. ca preot suprem al statelor iudaice fără titlu de rege, iar în 47 î.e.n., numit de Caesar drept şef al poporului său.

[255] Salome, sau „Dansatoarea", fiica lui Herodes-Philipp şi al Herodiadei, nepoata lui Herodes Antipa, din Iudeea. De numele ei se leagă tăierea capului lui Ioan Botezăto rul (32 î.e.n.). Berenice, fiica lui Herodes Agrippa I.

[256] Seminţie celtă a Galliei, vezi IV, 1, 11; 3, 4; 6, 4, voi. I. La ei a fost exilat de către împăratul Augustus fiul lui Herodes cel Mare, regele iudeilor (37—4 î.e.n.). Acest fiu, numit Herodes Archelaos, a urmat tatălui său la tronul Iudeei, în 3 î.e.n., dar, omorînd 3 000 de supuşi a fost exilat de Augustus la Vindobonum, unde a şi murit în 6 e.n.

[257] în XVI, 1, 21.

2M Regiune a Asiei, mărginită la N de deşertul arabic şi mai sus de Syria, la V de Golful Arabic, la E de Mesopotamia si de golful Persic, în S de Marea Erythree.

[259] Eratosthenes, III, B 25 (6—23) Berger.

[260] Promontoriu al Carmaniei la gura Golfului Persic, deci promontoriu iranian al Strîmtorii Ormuz, numit azi Capul Kuhestek sau Kobistug, în faţa căruia se află insula Ornruz.

[261] Macai, azi Ras Musisendom, promontoriu la gura Golfului Persic.

[262] Oraş la gura Eufratului şi deci la ţărmul din înfundătura Golfului Persic, în Babilonia. A fost capitala Chaldeii; neidentificat.

[263] In XV, 2, 14.

[264] Androsthenes din Thasos şi din Amphipolis, însoţitor al lui Nearchos, trimis de Alexandru cel Mare să cerceteze coastele Arabiei (324/323 î.e.n.), a scris un Periplu al Indiei, din care se păstrează cîteva fragmente. Vezi F Gr Hist. 711. Vezi şi H. Strasburger, Atexanderszug durch die Gedrosische Wiiste, Hermes 80, 1952, pp. 461—463. Aici Fr. 2 M, la Arrian.

[265] Eratosthenes, III B 25 (6—23) Berger.

[266] Vezi nota 104 la cartea a XlV-a.

[267] Oraş al Arabiei la Golful Persic, identificat cu oraşul de azi El-Katif sau cu And jar.

[268] Aristobulos, fr. 43 M.

2w Tyros sau Tylos, azi Bahrain sau Saimak; Arados, azi Arad, insule în Golful Persic a căror populaţie a întemeiat oraşele feniciene Tyr şi Arados.

[270] Istoriograf menţionat de Nearchos, fr. 29, p. 69, M, vezi nota 30 la cartea a Ii-a voi. I.

[271] Ogyris, azi Gerun, insulă în Golful Persic la sud de Carmania. Fr. 29 M. încercări de identificare la A. Forbiger, Handbuch der alten Geographie, II, p. 554, nota 43.

[272] Fiul lui Perseu, personaj legendar, eponimul Mării Erythree. Mormântul lui, o movilă în insula Ogyris „Kişern" sau „Gerun".

[273] vezi Nearchos, fr. 29 M. Vezi şi Arrian, Indica, cartea 37.

[274] Eratosthenes, III, B 25 (6—23) Berger.

[273] Nearchos, fr. 29 M din Paraplus.

2G Vezi Nearchos, fr. 29 M.

[277] Oaracta, Aoracta sau Doracta, azi Kişm sau Bsişrne insulă a Golfului Persic, avînd pe Mazenas ca şef pe vremea lui Alexandru cel Mare.

[278] Nearchos, fr. 29 M.

[279] 2 cotyle = cu 0,54 litri.

[280] Maikene, aceeaşi, se pare, cu Massike a lui Plinius, 5, 21, regiune a Arabiei, vecină cu Babylonia.

[231] Eratosthenes, I A 8 (19—22); III B 46 (3—8) Berger. Vezi şi Poseidonios, fr. 89 M III.

282 Capitala nabateilor si a sabeilor la E de Wodi-el-Araba, între Marea Moartă şi Marea Roşie, în plină înflo- rar |3 ln sec - I î-e.n. Vezi descrierea ei în XIV, 4, 21 si urm.

Populaţii arabe din deşertul Arabiei. Corespund cnablaşilor şi agrilor lui Dionysios Periegetul 956 Regiunea lor se numeşte în cărtile sfinte Chavvilah, azi Ben Kaled.

ZI Arabi ai Arabiei Felix . aşezaţi la Marea Roşie. Oraş al Arabiei, capitala mmeilor. Poziţie incertă, azi probabil El-Karn.

1S' 421 Marib - oraş al sabeilor în Arabia.

Neam de arabi, aşezat la strîmtoarea Golfului Arabic, P0 286 a o U m regiunea ocupată azi de Beni Kahtan.

Oraş arab, capitala cattabanilor, undeva în SV Arabiei S' probabl1 lîn £a Sus a de astăzi.

Sabata, apoi Saba, azi Sava, oraş al chatrainoliţilor, ne f™ arab în sv peninsulei, vecini cu sabeii.

Localitate a Arabiei Fericite la Marea Roşie, neiden-oof 1 ?' mineii > populaţie la Marea Roşie. 291 In XVI, 2, 30.

92 Anaxicrates, autorul unei lucrări de geografie pro-oabd Argolica, contemporan cu Seleucos Nicator. Aici fr.

293 • şi Eratosth ©nes, fr. 3 Berger.

n ' * Azi Ras Bir - Promontoriu şi oraş al Etiopiei la gura Golfului Arabic.

'*>* Sesostris III, regele Egiptului; vezi nota 16 la cartea a XVII-a.

» Eratosthenes, I, B 21 (p. 165, 21-166, 3), Berger. H von Wissmann, Zur Kenntnis von Ostarabien, besonders? Al Qahf, im Altertum, Mouseon, Louvain, LXXX, 1967, pp. 489—512, oferă date istorice si culturale despre Arabia de sud în antichitate.

296 Artemidoros, fr. 125 b Stiehle.

297 Probabil acelaşi cu Okelis, promontoriu al Arabiei, aproape de Bab-el-Mandeb.

298 Oraş al Egiptului la Golful Arabic, opera lui Satyros, numit astfel după Philotera, sora lui Ptolemaios al iHea Pniladelphul.

2w vezi nota 15 la cartea a XVII-a. Sora lui se chema Philotera.

300 Despre Satyros trimis de Ptolemaios II să exploreze rroglodytica nu se cunosc alte date decît cele oferite de Strabon.

301 Oraş al Etiopiei, la Golful Arabic, aproape de Deire şi de actualul Ras-el-Gimşe.

302 Myoshormos, „Portul'soarecelui" zis si Portul Afroditei; vezi nota 382 la cartea a II-a, voi. I.

303 Golf mai mic în vestul marelui Golf Arabic, în Regiunea Thebaida a Egiptului.

3"4 Berenike, azi ruine lîngă actualul Foul-bay (enBl.)., la Golful Acathartos al Egiptului.

[303] Insulă a Golfului Arabic, bogată în topaz, azi probabil Zemorjete sau Zamargat.

[306] portul Salvării, în gr. Cfj? SwxEipa? Xi(irjv , pe ţărmul troglodytic al Golfului Arabic, probabil la actualul Mirza-Fadja sau Fadşa.

[307] Ptolemais Troglodytica, zidită de Eumenes şi Ptolemaios II, pentru vînătoarea de elefanţi, vezi nota 498 la cartea a Ii-a voi. I.

[308] Trimisul regelui egiptean Ptolemaios Philadelphul (308—246 î.e.n.) ca să întemeieze oraşul Ptolemais, azi Tolmeta, pe coasta Cyremaicei.

[309] Astăboras, azi Atbarah, rîu al Etiopiei, afluent al Nilului.

[310] Latomiai, 6 insule în Golful Arabic; poziţie incertă.

[311] Tosuchos, Suchos sau Suche, menţionat în VT (2 Chron. 12, 3) şi de Plinius, Nat.Hist., 6, 29, 34, azi Vork Suchim sau Suakim.

[312] Elaia sau „Măslinetul", port în Golful Arabic. Aici textul pare să fie corupt, fiind omis cuvîntul insulă. Acest port se află în insula Dhalac, vecină cu Alilaios, din ace laşi golf.

[313] Situată lîngă ţărmul libyan, adică african, al Golfu lui Arabic, poziţie incertă.

[314] Port în S Arabiei, populat de sabei, încă de pe la 1100 î.e.n. Regiunea omonimă s-a închegat ca un regat de pe la sfîrşitul sec. V î.e.n. cu capitala Mărib. De aici, spune legenda biblică, regina Saba a plecat în Israel să-l cunoască pe regele Solomon.

[315] Regiune a Etiopiei populată de egiptenii fugari (automoli) din oastea lui Psammetih. Vezi despre ei Herodot, II, 30.

[3W] Azi Chenidi, cea mai mare insulă a Nilului, înconjurată de Nil şi de Astăboras (Atbarah), în Egiptul de sus. Este bine populată, extrem de fertilă cu urmele aceleiaşi civilizaţii ca în restul Egiptului. Cucerită de Raimses III.

[317] Astapos, azi Bahr el-Asrek; Astasobas, azi Bahr el-Abiad, rîuri ale Etiopiei, afluenţi ai Nilului.

[318] Sau „mîncătorii de rădăcini", zişi şi helei sau „mlăştinaşi", populaţie a Etiopiei, vag determinată.

3i9 Neam etiopian vag determinat.

[320] Elaia sau Aliaia, insulă şi port în Golful Arabic, azi probabil insula Dhalac.

[321] Pe ţărmul etiopian al Golfului Arabic; poziţie in certă.

[322] pe ţărmul troglodytic al Golfului Arabic, necunoscute din altă sursă.

[323] Vezi nota 156 la cartea a XlV-a.

[324] Sau Enderta, regiune a Etiopiei sudice, populată de oameni fără veşminte pe ei, vag determinată.

[323] Port la ţărmul troglodytic al Golfului Arabic, poziţie incertă.

[326] Lingă portul Melinos în Golful Arabic, poziție in certă.

[327] Azi Hanfila, pe țărmul Troglodyticei din Golful .Arabic.

[338] Neam sălbatic de etiopieni. Vag determinați.

[329] în gr. Colobon alsos, în Troglodytica, în Somalia de azi.

[330] Oraş pe țărmul apusean al Golfului Arabic la troglodyții etiopieni, același cu Sabat la Ptolemaios, corespunde actualului Massaua sau Massowa.

[331] La țărmul troglodytic (al Somaliei de azi) la Golful Arabic.

[333] Darada sau Darăba, oraş al Etiopiei la Golful Arabic, probabil pe țărmul din dreptul insulei numite azi Darmaba (11° 30° latit. S).

[888] Loc comun pentru mai multe puncte din regiunile •etiopiene propice vînătoarei de elefanți.

[334] C.H. Qldfather, A forgotten emendation of Strabo, XVI, 4, 10, Classical Philology, Chicago, 1935, p. 352—353, propune să citim aici împreună cu Wessling rtp&stirefnx>'w „oamenii își sprijină piciorul de arc".

[335] Sau „mîncătorii de struți", neam etiopian vag deter minat.

[33(] E. S. Mc. Cartney, Two strânge methods of killing birds, „The Classical World", New York, 1929, XXII, 160, precizează că pasajul din Strabon, XVI 4, 11 poate fi înțeles printr-o practică observată de autor în Africa.

[337] Menționați și de Diodor din Sicilia, 3, 29, etiopieni vag determinați.

[338] Etiopieni vag determinați, menționați și de Diodor din Sicilia, 3, 21.

[339] Insula broaştelor țestoase, gr. Chelononnesos; Insula focilor, gr. Phoconnesos, lîngă Ras Mohamed; o altă In sulă a focilor, în partea sudică a Golfului Arabic, men ționată de Strabon în XVI, 4, 14; Insula şoimilor, gr. Hieraconnesos. Toate în Golful Arabic.

[340] în Golful Arabic; neidentificată.

[341] Şef de trib arab contemporan cu Strabon, al cărui domeniu de vînat elefanți se află lîngă Golful Persic. Vag determinat.

[342] Vezi nota 301.

[343] Personaj legendar, servitorul lui Heracles, după care și-au primit numele Insulele Lichade (vezi nota 655 la cartea I, voi. I).

[344] Lunca Isidei, într-o regiune etiopiana a Nilului, pro ducătoare de smirnă. Lunca Nilului, în aceleași părți. Determinare vagă.

[345] Leontos(s)cope sau Observatorul leului sau poate Leontoskope „Tăierea leului", situat în regiunea producă toare de scorțișoară LA Golful Arabic. Portul lui Pythan-

gelos, în aceeaşi regiune, la ţărmul Golfului Arabic. Ambele pe coasta Somaliei de azi.

[346] Cinnamomophora, era presupusă în Etiopia, la ex tremitatea sudică a pămintului populat, latitudine 12°30' S.

[347] Azi Bunder Muriyah, port al regiunii ce produce scorţişoară din Etiopia (ca 48°20' long).

[348] In gr. Apollonos potamia, în Etiopia, lîngă Bunder Muryah de azi.

[349] i$_n$ gţ. Elephas, lîngă Ras Filluk de azi, munte in Cinnamomophora Etiopiei, corespunde Capului Felix sau Djebel Feel.

[330] Port în regiunea producătoare de scorţişoară a Etiopiei, poziţie incertă.

[351] Populaţie fabuloasă a Etiopiei, menţionată si de Es-hil, fr. 603 Mette, şi de Herodot, IV, 191. Fîntîna kyno-kephalilor, loc în Regiunea producătoare de scorţişoară, lîngă actualul Bunder Ululah.

[352] Sau Cornul de Sud, ultimul promontoriu al Etiopiei cunoscut de cei vechi, corespunde capului Bassas sau ca pului Guardafui de astăzi.

[353] Columna sau Altarul lui Pytholaos; Promontoriul lui Pytholaos la ţărmul Etiopiei, în apropiere de două lacuri; Columna sau Altarul lui Lichas; Locul de vânătoare a lui Lichas; Columna sau Altarul Leului; Columna sau Altarul lui Charimortos, toate, în afara gurii Golfului Arabic, aflîndu-se mai spre S de promontoriul Deire, azi Bas Bir, al Etiopiei, care închide golful Arabic împreună cu promontoriul din SV Arabiei Fericite. Notukeras, promon toriu al Cinnamomophorei, ultimul punct sudic cunoscut pe vremea lui Strabon.

[354] Artemidoros, fr. 97 b. Stiehle.

[355] Artemidoros, fr. 98 b. Stiehle.

[356] Un soi de maimuţe cu coadă lungă.

[357] Vezi nota 482 la cartea a Vll-^a, voi. II. Pentru locul citat, v. fr. 12 M III. Vezi si Plinius, Nat. Hist., VII, 45, 30; Aelian, NA, VII 22.

[358] Artemidoros, fr. 68 b Stiehle.

[359] Troglodyţii arabi, aşezaţi la Golful Arabic în dreptul Egiptului şi al Etiopiei.

[360] Neam etiopian sau supus etiopienilor, aşezat mai jos de Meroe, pe lîngă Nil, spre Marea Roşie.

[361] Artemidoros, fr. 125 b Stiehle.

şea Artemidoros, fr. 136 b Stiehle.

[363] Probabil la Golful Arabic.

[364] Neam arab, poziţie incertă.

[365] Azi Tiran, insulă în golful Arabic.

[366] Port al Arabiei cu o insulă. Artemidoros, izvorul lui Strabon în acest pasaj, confundă două porturi. Char-motas este azi Şcer-mud, port fără insulă. Un alt port mai sudic, azi Şerm-Jambo, are o insulă.

w Nomazi arabi, poziție incertă. Mariaba, azi
A,OM vp,r-ini ni mineii, avind capitala »dudud,
368 Arabi vecini cu mineii,----------
„Marib'- in sud-vestul peninsulei Arabia-Felix.
369 Artemidoros, fr. 101 şi 125.
370 Artemidoros, fr. 102 b Stiehle. Muller-Din-
"» Ctesias din Cnidos, vezi fragmentele la »uue
dorf, Paris, 1855. . . „U-Q ŢJJ pp.
w Vezi nota 335 la cartea a XIV-a. Vezi si FHfc», m, P^

>373 Nume de eroi eponimi, personaje legendare.
374 Erytbras, vezi nota 272.
375 Poseidonios, fr. 65 M III. funerara
» Vezi nota 282. G.R.H. Wnght, Strabo ™J1 v™.
custcm» rt P^ra, „Palestine Exploration Quar elyLon dra, CI, 1969,
pp. 113-116, arata ca in Pj^™b*V *}^ 24, ce urmează, printr-o
expresie stereotipa Strabontace aluzie la o practică nabateiana
*. W^f'țSan mortului într-un fel ce amintește de un obicei
L IU1Ul t"« **■■* ■"*»"* 11 CI, iii.
378 Prrfect al Egiptului, 26-24 îen conduce din j^-
177 Athenodoros, fr. 3, Muiller, III. «s prefect al Egiptului,
26—24 „„,.„,., ---..« dinul lui Augustus o expediție m
Arabia Fericita,
î.e.n. Prieten cu Strabon
3™ în 25—24 î.e.n. Deltei Nilu-
380 Oraş în NE Egiptului, pe un canal al ^eiiei
lui, confundat uneori cu oraşul Arsinoe. ^ ia Gol·
3»i Azi Hauran, loc pentru negoț al nabateuor
ful Arabic. , . . _ . .'. „„jpten cu re-
382 Rege nabateu în N Arabiei Fericite, prieien gele
Aretas, contamporan cu Strabon
™ Aceeaşi cu Rhinocorura, vezi nota 37. Nilului·
38< Azi Kuft. oraş pe braţul estic al Deltei ^u
** Aretas IV (9 î.e.n. - 39 e.n.), rege arab al nabatei
lor. contemporan cu Aelius OBUI*. _ . it străbă_
3M Regiune pustie in centrul Arabiei *en
tută de nabateii nomazi. arabi nre-
»7 Rege în regiunea Ararene a nomazilor arabi, pre
supusă prin centrul Arabiei t'elix. suspen-
3«* Urmează o lacună, marcata prin puncte ae bu p
sie, în fraza următoare. h t ora al
38Acelaşi cu Nesca lui Plinius, azi c**
Arabiei cucerit de Aelius Gallus. Negrana
«Azi Beni Abdulla, oraş al Arabiei intre> ™*
(Nedjran) şl Mariaba (Marib). Acelas! cu Athmia .ui
Sius Dio 53, 29. an>pasi cu
m Mariaba, zisă şi Marsiaba rhammamților, acee ,
Mariaba sabeilor.
« Azi Nedjrean, în SV Arabiei Fericite.
393 Neidentificat.
394 Sat al Arabiei; neidentificat.
395 Neidentificat.

[386] Sat al Arabiei la Golful Arabic, aflat pe vremea lui Strabon sub conducerea lui Oboda, regele nabateilor. Localitatea pare să fie aceeaşi cu Nigra, mai jos de Iathrippa la Stephanos Bizantinul.
[387] Obicei existent şi azi în Etiopia.
[308] Costus, plantă aromată, de proveniență indiană, menționată de Strabon, de Diodor din Sicilia, II, 49 şi de alți cîțiva autori greci. Nu este identificată.
[359] Vezi Phitarh, Ospățul celor şapte înțelepți, 4, 4.
[400] Homer, Odiseia, V, 81.
[401] Aici negrii, populație etiopiana, vag determinată.
[402] Este Zenon din Kition. Vezi nota 153 la cartea I, voi. I.
[403] Poseidonios, fr. 86 M III.
[404] Homer, livada, II, 783.
[405] Dariekes sau Dareios, numele mai multor regi per sani. Pharziris, sau Parysatis, mama lui Cyrus cel Tînăr. Atargatis sau Athara, divinitate feminină cinstită în oraşul Bamfoyke.
[400] Ctesias, fr. 310—312 Susemihl.

[1] Eratosthenes, I B 1 (6—9) si I A, B (19—22) si I B 19 (21—26) Berger.
[2] Vezi nota 309 la cartea a XVI-a.
[3] Vezd nota 317 la cartea a XVI-a.
[4] Cea mai mare din insulele Nilului, cu oraş omonim; vezi şi nota 249.
[5] Aceiaşi cu Sernberrites de la Plinius. Vezi si nota 708 la cartea I, voi. I.
[6] Vezi nota 360 la cartea a XVI-a, Blemmyi, populație supusă etiopienilor, aşezată în. insula Meroe şi între Nil şi Marea Roşie, în Egiptul de iSus.
[7] Locuitorii Nubiei, în partea nordică a Etiopiei.
[8] Azi Assuan, oraş al Thebaidei Egiptului de Sus. Aici a fost exilat luvenal. Elephantine, insulă a Nilului şi oraş lîngă actualul Assuan, capitala Egiptului de Sus, la Cataracte. Azi Djeziret el-Sag „insula înflorită".
[0] P. Petronius, consul suff. în 19 e.n., prefect al Egiptului în 25—31. Se înțelege că pe vremea cîrmuirii Egiptului, recolta bogată pe timpul inundațiilor mici se datora irigațiilor.
[10] Timaios, 21 E. începînd cu acest paragraf, Strabon face descrierea Deltei Nilului F. Celoria, Delta as a geo-graphical concept în Greek Literature, Isis, LVII, Washington, 1966, pp. 385—388, examinează referințele din Stra-

bon, Herodot şi Arrian la Delta Nilului, devenită un concept geografic în literatura greacă.

[11] Loc al Egiptului cu un templu al lui Heraeles, la E de oraşul Canobos şi la V gurii Canobioe a Nilului, în deltă. Vezi descrierea Deltei Nilului si la Herodot, II, 15—18.

[12] Nomă a Egiptului de jos, cu oraşul principal Heracleopolis. Vezi nota 194.

[13] Arsinoites, azi Fayum, nomă a Egiptului, memorabilă prin lacul Moeris „Birket et Kerun" si prin labirintul descris de Strabon în XVII, 1, 37, de ' Herodot, II, 148.

[14] Sau Mareotis, azi Birket Mariut, lac al Egiptului de jos are 8 insule, vestite prin producţia unui vin de cali tate. Strabon îl descrie din XVII, 1, 14.

[15] Regie în Egipt între 284—247 î.e.n.

[16] Numele mai multor regi egipteni din dinastia a XII-a, mii. II î.e.n. Cel mai vestit a fost Sesostris al III-lea (1877—1839), care a făcut mari cuceriri în S pînă la a II-a cataractă a Nilului şi în E pînă în Palestina. Tot el a împînzit Egiptul cu' canale legate de Nil (Vezi He rodot, II, 108).

[17] In 525—523 î.e.n.

[18] Poseidonios, fr. 74 M III.

[19] Poseidonios, fr. 6 M.

[20] Callisthenes din Olynthos (sec. IV î.e.n.), discipol al lui Aristotel, istoriograf al faptelor lui Alexandru, autorul lucrărilor Periplus, Makedonica, Thrakica, Hellenica, Is toria lui Alexandru etc. Din ultima se păstrează mai multe fragmente. Aici, fr. 6 M, din Hell, IV.

[21] Filosof naturalist din sec. V î.e.n. Lucrarea sa, azi pierdută, a fost folosită de Poseidonios, prin care cunoaş tem o teorie a lui despre revărsările Nilului şi unele observaţii despre vînturi. Frg. VS I 377.

[22] Odiseia, IV, 481.

[23] Sec. I e.n., autorul unor studii asupra lui Platon şi Aristotel. Ariston din Alexandria, contemporan cu Stra bon, filosof peripatetic, autorul unui comentar asupra Categoriilor lui Aristotel. Lucrarea lor Despre Nil, pier dută, V, fr. 1 M III.

[24] Azi Akabah es Sollum, munte ce se întinde pe ţăr mul Libyei, Cyrenaicei şi al Egiptului.

[25] Adică Cyrenaica, regiune pe coasta de N a Africei între Syrta Mare şi Egipt.

[26] Note critice privind descrierea Alexandriei de către Strabon în pasajul ce urmează oferă A. G. Roos, Lesefriic Txte, IV, Mnemosyne, II, p. 238, Leiden, 1935.

[27] Insuliţă în faţa portului Alexandriei Egiptului, le gată de continent în 285 î.e.n. printr-un dig de cea 13 km, vestită pentru turnul construit aici de Sostratos din Cnidos, în 299/279 î.e.n. spre a lumina intrarea vaselor în port pînă ia mare distanţă, fiind primul far.

[28] înaintează în Mediterana din E ţărmului Alexan driei Egiptului, închizînd cu insula Pharos portul mare al acestui oraş. Azi poartă denumirea de Pharillon.

[29] Arhitect şi inginer din sec. III î.e.n. A construit o haaă originală în Cnidos si farul idin Alexandria în 299—279 î.e.n.

[30] Port al Alexandriei, eu nume semnificativ: „întoar cere bună".

[31] Caesar a purtat război alexandrinilor cînd 1-a ur mărit pe Pompeius în Egipt, după bătălia de la Phar-salos (48 î.e.n.).

[32] Odinioară sat al Egiptului, pe vremea Iui Strabon carţier al Alexandriei.

[33] Azi Iskenderieh, oraş egiptean întemeiat de Alexan dru cel Mare în 332 î.e.n. pe locul aşezării Rhakotis „Ra bd jt", în V Deltei, la mare.

[34] Dicaiarchia sau Puteoli, azi Pozzuoli, la ţărmul Cam paniei, în Italia.

[33] Desfăşurată, avea, probabil, formă de dreptunghi.

[36] Odiseia, XVII, 266.

[37] Muzeul (Musaion) din Alexandria Egiptului, edificiu în care Ptolemeii adunau pe cei mai iluştri învăţaţi pen tru a se dedica studiilor. Fundat de Ptolemaios I. Mw-seionul a fost un gen de Academie, unide s-au distins învăţaţi ca Euclid, Arătos, Eratosthenes, Apollonios din Rhodos, Arhimede etc.

[33] Vezi nota 58.

[39] General de-al lui Alexandru cel Mare; el a făcut împărţirea imperiului lui Alexandru, după moartea aces tuia. In 321 î.eji., a fost biruit şi ucis de soldaţii săi. V. M. J. Fontana, La lotte per la successione di Alessandro Magno dai 323 all 315, Atti Acad. di Scienze Lett. e Arti di Palermo, Ser. 4 a XVIII, 2, 1957—1958, Palermo, 1960.

[40] Philippos III Arridaios; fiul natural al lui Philippos II, şi fratele de tată al lui Alexandru cel Mare. După moartea lui Alexandru, 323 î.e.n. este proclamat rege al Macedoniei.

[41] Sarcofagul lui Alexandru cel Mare, aşezat în Ne cropola regilor din Sîdon, în 330 î.e.n., se află azi la Muzeul din Istanbul (nr. 68). Pe cele patru laturi ale sarcofagului sînt scene de luptă şi vînătoare, iar pe la-tura-capac se află chipul lui Alexandru ca învingător la Ipsos şi ea stăpîn pe vlnătoarea de lei. Ptolemeii l-au strămutat la Alexandria; vezi L. M. Bernhard, Topogra-phie D"Alexandrie, Le tombeau d'Alexaridre et le mauso-lee d'Auguste. „Revue Archeotogique", Paris, 1956, XLVII, pp. 129—156.

[42] Personajul care a furat cosciugul de aur al lui Alexandru, necunoscut din altă sursă.

[43] Turnul Far (Pharos) al Alexandriei a fost construit prin 299—279 î.e.n. de Sostratos din Cnidos, înalt de 130 m.

[44] Insuliță în fața portului Alexandriei din Egipt „opusă Rhodosului".

[45] Promontoriu al golfului de lîngă orașul Heroonpolis. Azi Ras Mohammed.

[46] Casa „de pocăință" construită de Antonius la Alexan dria pentru a trăi retras ca Timon Mizantropul.

[47] Filosof atenian din vremea lui Pericle, devenit le gendar prin caracterul său sarcastic, neprietenesc, care a făcut să fie evitat de oameni.

[48] Templul lui Caesar în Alexandria Egiptului, ridicat cu prilejul victoriei sale asupra lui Poimpeius Magnus, în 48 î.e.n.

[49] Valul-dig dintre orașul Alexandria si insula Pharos, lung de 7 stadii (1,295 km).

[50] Kibotos, portul săpat al Alexandriei Egiptului.

[51] Cartier al Alexandriei Egiptului, care cuprindea mor mintele regilor.

[52] Templul închinat lui Serapis, Isis și Harpocrates, si tuat la marginea cartierului Brucheion al Alexandriei, aproape de Museion; conținea o bibliotecă celebră îmbo gățită de Lagizi. Există un alt Serapeion la Saqqara-Memphis, construit de Amenophis III ca mormlnt pentru zeul Apis. Pînă pe vremea Ptolemailor, aici se depuneau mumiile boului Apis din Memphis, în sarcofage de piatră.

[53] Oraș al Egiptului în apropierea Alexandriei, pe fîșia de pămînt dintre mare și canalul Canobic. Ulterior i s^a zis Iuliopolis, azi Kars sau Kassiera.

[54] în rezumat, cartierele Alexandriei erau: Rhakotis sau cartierul egiptean; Neapolis, cartier grecesc; Brucheion sau cartierul regal; la E de acesta, cartierul iudaic, suburbia Eleusis; Nîcopolis construit de Augustus în E, Necropolis în V. Cartierului regesc: palatul regal, Caesareion; aproape de mare era construit Timoneion, palatul de „pocăință" al lui Antonius, incinta sacră cu mormintele Lagizilor, Sema lui Alexandru cel Mare și mormîntul Cleopătrei. Mai aproape de cartierul portului se afla Museion „Muzeul", o minunată construcție complexă cu un parc închis, por ticuri acoperite și biblioteca. Frumoasă priveliște oferea orașului și Paneion, o construcție artistică destinată tem plului lui Pan, și Serapeion, templul lui Serapis, Isis, Har pocrates.

[55] E. Harrison, Ilavciov, Classicai Review, Oxford, 1935, p. 172, arată că la Strabon, XVII, 1, 10, acest cuvînt nu înseamnă sanctuarul lui Pan, ci locul unui semnal. Noi l-am tradus totuși „sanctuarul lui Pan", ceea ce nu înpietează asupra interpretării de mai sus. J. Lipinska and H. Riad, Trial pits at Kom-El Dikka in Alexandria* Annales du Service des Antiquites d'Egypte, Cairo, LIX,

1966, ,pp. 99—108, arată că sondajele făcute la Kom-el-Dikka, în centrul Alexandriei, scot în lumină faptul că locul a fost ocupat în epoca romană, dar ar părea imposibil să se situeze în acest loc Paneion descris de Strabon.

[56] Antonius se sinucide la Alexandria în august 30 î.e.n.

[57] Domnia Lagiziior în Egipt (323—30 î.e.n.) începe cu Ptolemaios al lui Lagos; generalul lui Alexandru cel Mare, continuă cu descendenții acestuia care-şi iau titlul de regi (din 305/304 î.e.n.) şi se încheie cu Cleopatra cea Mare în anul 30 î.e.n.

[58] Ptolemaios, fiul lui Lagos, este Ptolemeu I Soter, rege în Egipt, 323—234 î.e.n.

[59] Ptolemaios III Euergetul, rege în Egipt, 247—221 î.e.n.

[60] Ptolemaios IV Philopator, rege în Egipt, 221—203 î.e.n.

[61] Ptolemaios V Epiphanes, rege în Egipt, 203—181 î.e.n.

[62] Ptolemaios VI Philometor, rege în Egipt, 181—145 î.e.n.

[63] Ptolemaios VIII, Euergetes II Physcon, rege în Egipt, 145—116 î.e.n.

[m] Ptolemaios IX Laturos, rege în Egipt, 116—80 î.e.n.

[65] Ptolemaios XII Auletes, rege în Egipt, 80—51 î.e.n.

[66] Cleopatra VII, cea Mare, regină a Egiptului, 51—30 î.e.n., fiica lui Ptolemeu XII Auletes, soția şi coregenta fratelui său Ptolemaios XIII Dionysios, 58—55, pe timpul exilului tatălui său şi după moartea lui în 51. In 41—40 devine iubita lui Antonius, cu care se căsătorește în 37. După lupta de la Actium, 31, fuge cu Antonius în Egipt unde se sinucide după moartea lui Antonius (30). Toate datele î.e.n.

[67] Ptolemaios IV Philopator şi Ptolemaios VII, de fapt VIII, Euergetes II şi Ptolemaios XII Auletes au fost, după Strabon, cei mai răi.

[68] Fiica lui Ptolemaios XII, Auletes, regină în răstimpul alungării tatălui ei, este Berenice IV (58—55 î.e.n.).

[w] Vezi notele 278 şi 280 la cartea a XII-a.

[70] General al lui Mithridates învins de Sulla la Chaeronea şi la Orchomenos, în 86 î.e.n.

[71] Tribun al plebei 67, consul 58 î.e.n., guvernator al Syriei 57—55 î.e.n.

[72] Prieten şi discipol al lui Antiochos din Ascalon; în 56 î.e.n. a condus solia la Roma împotriva lui Ptolemaios Auletes.

[73] In 55 este reînscăunat de A. Gabinius.

[74] Cleopatra alungată de regentul Potheinos şi Achillas, în 48 î.e.n.

[75] După înfrîngerea de la Palaipharsalos în 48 î.e.n., Pompeius a fost ucis de oamenii lui Ptolemaios XII.

[76] Cleopatra VII cea Mare readusă pe tronul Egiptului, împreună cu fratele ei, Ptolemeu al XlV-lea, în 47 î.e.n.

[77] Caesar .moare în martie 44 î.e.n. Bătălia de la Philippi, sept/oct. 42 î.e.n., între Octavian şi Antonius, pe de o parte, Brutus şi Cassius, pe de altă parte.

[78] Antonius se întilneste prima oară cu Cleopatra VII la Tarsos, în 41 î.e.n. In 32 se desparte de Octavia oficia, pentru Cleopatra. în 31 are loc lupta de la Actium la care Cleopatra 1-a însoţit pe Antonius.

[79] Egiptul devine provincie romană după 31 î.e.n., con dusă de un praefectus cu 3 legiuni, subordonat direct Ce zarului.

[80] Polybios, Istorii, XXXIV, 2, 7.

[81] Ptolemaios VIII Euergetes, coregent al Egiptului între 170—364.

[82] Odiseea, IV, 483.

[63] Cicero, Brutus, 91.

[84] Vezi nota 24.

[85] Cyrenaica regiunea Cyrenei pe coasta Libyei. Vezi Herodot.

[36] Sau Ammonia, a4 Marsa Berek, mare port la ţărmul Libyei, la V de Alexandria Egiptului.

[87] Azi Sikkeira, promontoriu la ţărmul Libyei între Catabathmon (Akabah es-Sollum) şi Stîncile Tindance (Ichailah).

[88] Lîngă coasta libyană între Paraitonion şi Catabath mon; numite azi Stîncile Ichailah.

[89] Promontoriu al Libyei lîngă actualul Murak Kham. Este acelaşi cu Selinus din Stadiasm.

[90] Probabil actuala Matrou, insulă cu port lingă ţăr mul libyan între promontoriul Drepanon şi Apis.

[81] Sat al Libyei în înfundătura golfului Marsa Labeil.

[92] Promontoriu al Egiptului la V de Alexandria, cores punde actualului Ras el Kanais.

[93] Port al Egiptului la V de Alexandria.

[94] Azi ruine, sat pe coasta Libyei între portul Phoini- cus şi insula Pedonia, la E de Leuke Acte „Ras el Kanais".

[95] Insulă lîngă coasta Egiptului, numită şi Pedonia, men ţionată şi de Ptolemaios, 4, 5, 75.

[96] Sat al Libyei, între insula Pedonia şi promontoriul Derris, lîngă actualul Ras Hamheite.

[97] Port la ţărmul Libyei, corespunzînd probabil actua lului El Heyf, în Marmarica.

[98] Loc pe ţărmul Libyei aproape de portul Derris, po ziţie incertă.

[99] Port la ţărmul Libyei.

[100] Acelaşi cu Chimo la alţi scriitori, lingă actualul Burdaham, loc pe ţărmul libyan între' Leucaspis şi Tapo- seiris.

[101] Azi Abusir, loc al Libyei, puţin retras de la mare între Leucaspis si Plinthine, nu departe de Alexandria.

[102] Sat la V de Alexandria Egiptului, pe aceeaşi limba de pămînt, dintre Mediterana şi lacul Mareotis, pe care se afla şi Alexandria.

[103] în gr. Nikiucome, situat în Libya între Plinthine şi fortăreaţa Chersonesos, neidentificat.

[104] Chersonesul Mic, la Ptolemaios, fortăreață pe țăr mul Libyei, pe promontoriul actual Adjeni.
[105] Cyperus papyrus.
[106] Oraş în Delta Nilului, la E de Alexandria, de care era legai printr-un canal, la "fel şi de fluviu. Schedia ser yea ca loc de agrement locuitorilor Alexandriei. Numele Înseamnă „punte", deoarece aici exista un pod mobil.
[107] Azi Peguați sau ruinele de la Abukir, oraş pe coasta Egiptului, la 22 km de Alexandria, avînd un templu în care era cinstit Ganobos împreună cu alți zei ai Serape-ionului.
[108] Sau Eleusis, oraş al Egiptului de Jos, nu departe de Alexandria, neidentificat.
[109] Promontoriu ai Egiptului creat de gura Canobică a Nilului şi mare, avînd un templu al Afroditei Arsinoe.
[110] Oraş al Egiptului de jos, la V de Alexandria, pe promontoriul Taposeiris „Abusir". în vremurile eroice, aici domnea regele Thonis, care i-a găzduit pe Menelaos şi pe Elena la întoarcerea lor din Troia, vezi Herodot, II, 114—115.
[m] Odiseia, IV, 228.
[112] Sarapis sau Serapis, zeu egiptean al cărui cult este inaugurat la Memphis de Dinastia a XVIII-a. Era zeul principal al Infernului, confundat cu Apis-Osiris, pe care adoratorii îl considerau zeul suprem, dătătorul de sănătate şi de viață. Ptolemaios I 1-a declarat zeu grec şi egiptean. Cultul său s-a răspândit repede în Grecia şi Italia. I s-au ridicat numeroase temple, cele mai vestite, la Memphis-Saqqara şi la Alexandria.
iu vezi nota 11.
[114] Nomă a Egiptului, situată la S de gura Canobică a Nilului.
[115] Artemidoros, fr. 101, 125 b Stienle,
[11S] Gurile Nilului care alcătuiesc Delta, de la apus spre răsărit, se rânduiesc .astfel: Canobică sau Heracleottco, Bol-bitină, Sebennitică, Phatnitică, Mendesiacă, Tanitică, Pelusiacă.
[117] în XVII, 1, 6.
[118] în gr. Agnukeras, promontoriu nisipos la țărmul Egiptului, la E de gura Bolbitină a Nilului.
[159] Era aşezat pe țărm, în regiunea Deltei Nilului, la E de Agnukeras.
[120] Colonie milesiană în Delta Nilului, între gura Bolbi tină şi Sebennitică; neidentificat.
[121] Psammetichos II, regele Egiptului, 595—587 î.eji., este contemporan cu regele med Kyaxares, tatăl lui Astyages, care urmează la tronul Mediei în 585 î.e.n.
[122] Nomă a Egiptului, în Deltă, pe gura Saitică a Nilu lui, avînd oraşul Naucratis, colonie milesiană.
[123] Rege libyan, fiul regelui egiptean Psammetichos. îrt 460 î.e.n., ales rege al Egiptului. Aliat cu atenienii, bate

pe Achaimenes, generalul perşilor. învins de Megabyzos m ■460 si crucificat.

[121] Azi probabil Fuah, oraş al Egiptului de Jos pe braţul Canobic al Nilului, cu port vestit, singurul accesibil străinilor pe timpul faraonilor; patria lui Athenaios.

[125] Lac în Delta Nilului, numit astfel după oraşul Butos, azi Kem Kasir, din apropiere.

[126] Azi Sa, oraş al Egiptului în noma Sebenmtica. vestit si prin templul Athenei, de fapt, al zeiţei Neith-Isis, cu următoarea inscripţie: „Eu simt aceea ce a fost, este şi va fi, si nimeni n-a ridicat încă vălul ce mă acoperă".

[127] Hermupolis, oraş al Egiptului situat într-o insula a Deltei; neidentificat. Primul menţionat din patru oraşe omonime.

[123] Acest oraş a dat numele regilor egipteni din Dinastia Xaită. Azi probabil Sakha. Vezi v. A. Forbiger, Handbuch, II, 797 nota 0.

[129] Hermupolis, al doilea menţionat, oraş m Delta Ni lului, pe Gura Phatnitică, în egipteană, Bach, azi Bakliye aproape de Mendes. Lycupolis, oraş îri Delta Nilului, poz* ti^* inedită

[130] Azi Ei-Tmei si Tell-el-Rub, în NE Deltei Nilului, oraş numit în assyriană, Binţeti. De aici se trage a 29 Dinastie a Egiptului. în Mendes se cinstea cu osebire ţapul.

[131] Pindar, îr. 179 Bergk.

[132] Azi Lydda sau, poate, Tell-el-Debeieh.

[133] Azi Teii el-Jehudije, la NE de Heliopolis, vestit prin templul lui Ramses III şi printr-o lucrare de fortificaţie atribuită hyksoşilor, situat în apropiere de El-Mengalen în noma Leontopolis din Delta Nilului.

[134] Azi Busyr, sau Abusir, oraş al Deltei Nilului m noma Busirites.

[135] Oraş al Egiptului, în Deltă, azi Mehallet-el-Kebir.

w« Odiseia, IV, 483.

[137] Azi Atrieb sau Trieb, ruine, fost oraş al Egiptului în noma Athribites din Deltă.

[138] Nomă egipteană în insula Prosopitis de la enna Ni lului. Vezi Herodot, II, 41 şi 165.

[139] Corespunde oraşului Atarbechis al lui Herodot II, 41, avînd un templu al Afroditei. Următorul oraş ai Afroditei, menţionat de Strabon citeva rînduri mai jos, se alia în apropiere de Leontopolis, în faţa actualului sat El Mengaleh.

[140] Azi Harbeit. Vezi şi Herodot, II, 166.

[141] Azi Sjani sau San, oraş al Egiptului presupus pe malul stîng al Nilului, în apropiere de Hermapolis. Mai exis'tă un Tanis în noma 'thebană (XVII, 1, 41), neiden tificat.

[142] Este istmul în care a fost tăiat canalul Suez.

[143] Poseidonios, fr. 89 M III.

[144] Chabriucome, „Satul lui • Chabrias", în Egiptul de jos, aproape de Memphis.
[145] Hermupolis, al treilea oraş cu acest nume, Parva, egipt. Timeen-Hor „Oraşul lui Horus", azi Damanlmr, pe marele Canal.
[146] Oraş şi regiune ale Egiptului de Jos. Oraşul a fost identificat cu Andropolis menţionat de scriitorii târzii.
[147] Mai sus de Gynaiconpolis, pe partea dreaptă a Ni lului.
[148] în egipteană Hapis, boul care reprezintă, în religia egipteană, încarnarea lui Osiris.
[149] Azi ruine la Saqqara.
i5o i[n] egipteană Ein Râ, „Casa lui Râ", adică „Oraşul Soarelui" situat la 12 km NE de Cairo. în vechime, vestit centru cultural şi religios. Mneuis este Apis, la Heliopolis.
[151] Oraş al Egiptului de jos. A mai existat un alt oraş omonim şi port al Cyrenaioei, unul identificat cu actualul Tobruk.
[152] Azi Chabbas-el-Ameyr, oraş în Deltă, vezi si Herodot, II, 97.
[153] în egipt. Ousirei, zeu egiptean născut din el însuşi, soţul Isidei, tatăl lui Or sau Horus, divinitate bună.
[154] Insulă a Nilului cu oraş omonim, azi Geziret-el Heif sau El Birbe, locuit în comun de etiopieni şi egipteni, mai sus de cataracta mică a Nilului, la S de Syene şi Elephantine.
[155] Seth, zeul Umbrei, ucide pe Osiris şi pe Horus. Noaptea, Isis îl caută, se lamentează pînă se răzbună. Asi milată în mitologia greacă cu Io (vacă) şi cu Decnetra. Seth este asimilat cu Typhon, monstrul, fiul Gaiei şi al Infernului.
[15e] Artemidoros, fr. 101, 125, 136 b Stiehle.
[157] Lîngă lacul Mareotis, în regiunea Deltei.
[158] Azi Ardcerud, aproape de Suez, oraş ai Egiptului spre Golful Arabic la, N de lacul Amar.
[159] Canalul menţionat aici de Strabon a fost început — spune Herodot, II, 158 — de Necos, fiul lui Psammetichos, de Sesostris. Canalul a fost continuat şi apoi abandonat de Darius al lui Hystaspes, fapt atestat de o inscripţie tri lingvă găsită între Suez si lacurile Amare.
[160] în I, 2, 20; I, 3, 8.
[161] Situat în Egipt, la înfundătura Golfului Arabic, co respunde ruinelor de lîngă Abu-Key-cheid.
[162] Sat al Egiptului de jos, greşit aşezat de Strabon în acest loc.
[163] în Egipt, la începutul canalului ce leagă estul Deltei de Marea Roşie.
[164] Azi Tel Bustak, oraş al Egiptului în noma Bubastites.
[165] t[n] egipteană Ein Râ, „Casa iui Râ", azi Aton, si tuat la 12 km NE de Cairo, aproape de vîrfui Deltei. în vechime a fost un centru cultural şi religios vestit.

[166] Fărădelegile lui Cambyses în Egipt sînt relatate cu lux de amănunte de Herodot, III, 14—16; 27—30.

[157] în gr. Diospolis Magna, capitala Egiptului de Sus spre Nil,* măreţul oraş cu „100 de porţi" şi ruine pe o suprafaţă imensă, pe care s-au format 5 localităţi; Med-Amud, Karnak, Luksor, la dreapta Nilului, Medinet-Abu şi Gurnu, la stingă Nilului. Dintre măreţele monumente ale Thebei se disting azi, la stînga Nilului, uriaşul palat al lui Ramses Meiamun, zis Memnonion, eu statui colos, una a lui Memnon, mormîntul lui Osymandias, templul lui Athor, marele Syrinx eu lungi galerii subterane la dreapta Nilului, palatul lui Amenophis III, aleea celor 600 de sfinxi, lungă de peste 2 km, palatul din Karnak şi, în general, numeroase obeliscuri, statui. La V de Medinet Abu se văd mormintele regilor din Dinastiile 18—19—20.

[168] B. von de Walle, Le temple egyptien d'apres Strabon XVII, 1, 28, Hommages â W. Donna, Latomus. XXVIII, Bruxelles, 61, 1957, confruntând aserţiunile lui Strabon cu datele arheologiei, arată că, viziunea templului egiptean intră bine în perspectiva gîndirii şi esteticii greceşti.

[169] Anubis sau Anup, zeu egiptean cu cap de şacal, con siderat fratele sau fiul lui Osiris, născut de Nefta. Este un zeu al Infernului, care prezidează amurgul în natură şi în viaţa omului; el conduce sufletele în Infern. Vezi şi Diodor din Sicilia, I, 18, 87. Cinstit la Kynopolis.

[170] Preot egiptean din Diospoiis contemporan cu Strabon, necunoscut din altă sursă.

[171] Plafon în jurul anului 370 î.e.n. împreună cu Eudoxos, au zăbovit 16 luni, după alte izvoare, nu 13 ani cit spune Strabon.

[172] Azi el Arkas, oraş al Egiptului, în noma Letopolites.

[173] Nomă a Egiptului de jos, în care se afla satul Ker-kesura (el Arkas) şi Observatorul lui Eudoxos.

[174] Azi Babul, fortăreaţă a Egiptului construită de baby-lonieni.

[173] Capitala Egiptului în Imperiul Mijlociu (în special sub Dinastia 18 şi sub Tutaneamon). închinat zeului Phtah. Regii Vechiului Imperiu l-au destinat cultului morţilor; la 8 km NE de Memphis se află faimoasele piramide. Temple măreţe, ca templul lui Phtah şi templele zeilor străini, Astarte, Baal-Saplion, împodobeau oraşul. Ahmed Badawi, Memphis als zweite Landeshauptstadt in Neuen Reich, 1948.

[176] Staulul acestui bou-zeu se afla lingă templul lui Phtah (Hephaistos, la Herodot, II, 153).

[177] Templul Afroditei din Memphis numit şi al „Afroditei celei străine" este socotit de Herodot, II, 112, templul Elenei, fiica lui Tindar. în fapt se pare că este Afrodita fenicienilor, numită Astarte.

[178] Vezi nota 52.

Piramidele, monumente funerare gigantice întîlnite in. mai multe părţi ale Egiptului, celebre fiind cele de la <-riza sau Giseh, lîngă fostul Memiphis. Aveau formă pătrată la bază şi se înălţau restrîngîndu-se într-un vlrf sau o mica platformă. O poartă relativ strimtă, totdeauna mai sus de la sol, ducea în încăperile piramidei, mai multe la număr, în care se aflau mumia faraonului, sau mumiile animalelor sacre. Cele mai vestite: piramida lui Keops, cea mai mare, înaltă de 146,59 m, perimetrul bazei de 230,3 m, piramida lui Kephren, de 143,5 m înălţime şi 215,25 m perimetrul bazei; piramida lui Mykerinos, cu înălţimea de 66,5 m şi cu perimetrul bazei de 108 4 m loate trei se află la Gizeh. Vezi I. E. S. Edwards, The Pyramides of Egypt, 1961.

[180] După Herodot, II, 134, este aceeaşi ca piramida lui Mykerinos. Pentru Rhodopis, vezi Herodot, II 134—135

[181] Sappho, fir. 138, Bergk III.

[182] 2 X[ezi amănunte] la Herodot, II, 134 si urm

[183] oraş al Egiptului în dreapta Nilului, nu departe de Memphis.

Azi Dachur, oraş egiptean în Thebaida.

[183] Situat imai sus de Memphis, în dreapta Nilului, spre Arabia; poziţie incertă. Vaca albă sfîntă cinstită aici reprezintă zeiţa egipteană Hathor, socotită cînd ca zeiţă Nut (cerul), cînd ca Isis, fiica acesteia.

[186] Vezi nota 12.

[187] Vezi nota 13.

[188] Vezi nota 557 la cartea I.

[189] Era situat în oaza Sivah a Libyei. Ruinele lui se mai văd şi astăzi. Oracolul său a fost vestit pînă în sec. I e.n. L-a vizitat si Alexandru cel Mare.

[190] In I, 3, 4.

[191] Menţionat aici de Strabon şi anterior descris de Herodot, II, 148, este templul funerar al iui Amenemhet de la Hawara.

[182] I(smandes), sau Osymandias, acelaşi cu Memnon, eroul troian, fiul Aurorei şi al lui Tithan, fratele lui Priam, rege în Egipt. în cinstea lui, egiptenii au ridicat monumentele zise Memnoniene la Susa, Ecbatana, Theba.. Dintre acestea, vestit este colosul din Theba, care emite anumite sunete la răsăritul soarelui, fapt confirmat si de Strabon. Pare să fie acelaşi cu Amenophis III.

[193] Arsinoe, fost Crocodilopolis, azi Medinet el-Fayum, oraş al Egiptului în apropierea Thebei.

[194] Corespunde actualului Hnais sau Ahinas.

[195] Azi Samallus, oraş al Egiptului la S de Heracleopolis. A mai fost identificat cu El-Dis sau El-Geis de lîngă Beni-Mohammed-el-Kisur.

[196] Vezi nota 169.

[197] Situat lîngă actualul Beneseh, pe partea apuseană

a canalului Bahr Yuseph. Oxyrynchul pare să fie Acipenser Linn.

[198] Locuitorii oraşului Hermupolis Magna, al patrulea cu acest nume, în Egipt. Chmunu, coptă Şmun, azi Asmu-nen, în Egiptul de Sus.

[199] Locuitorii oraşului Babylon din Egipt, azi ruinele Babul.

[200] Azi Bahr Jusu, lîngă oraşul Hermopolis Magna.

[201] Azi Tauneh, loc al Egiptului Mijlociu.

[202] Azi Synt, oraş al Thebaidei Egiptului.

[203] Oraşul Afroditei menţionat în acest loc pare să fie cel din Heptanomis, corespunzînd actualului Atfieh sau Atfyh.

[204] Oraş vechi al Thebaidei Egiptului, presupus pe ma lul drept cu puţin mai la S de Afroditopolis de pe malul Sfcîng. Ii corespunde azi Akhmyn, Achmin sau Schmin, în vreme ce Afroditopolis de pe celălalt mal corespunde ac tualului Annebis sau poate Tahtah sau Satfeh.

[20]~' Cel mai mare oraş din noma Thebană a Egiptului, situat pe Nil la N de Theba; este Ptolemais Hermii, azi Psoi sau Menşieh.

[2M] Azi Arabat şi Matfun, oraş ajuns sat, în noma Thebaidă, a Egiptului mijlociu, lîngă • actuala Beljana.

[207] Vezi nota 78 la cartea a XIII-a.

[208] Oazele egiptene erau trei la număr, prima la Abydos; a doua, în dreptul lacului Moeris; a treia, aproape de Ora colul lui Ammon.

[208] Vezi nota 189. Despre întemeierea lui, vezi Herodot, II, 54.

[210] Callisthenes, fr. 36 M din Istoria lui Alexandru.

8" 36 XIV, IX, 3, 2, 3, 5—10. Despre Branchizi, vezi nota 37 la cartea a XIV-a.

[212] Iliada I, 528.

[213] Callisthenes, fr. 36 M, 14, XII.

[214] Vezi nota 14 cartea a XVI-a. Oracolul, creat post eventum, se referă la victoria repurtată de Alexandru cel Mare în împrejurimile acestui oraş, pe Gaugamela, asupra iui Darius, ultimul rege persan, în 331 î.e.n.

[215] Callisthenes, fr. 36 M.

[216] Diospolis cel mic, (Diospolis Parva), azi Hov sau Hou, oraş al Egiptului la sud de Abydos egiptean.

[247] Oraş al Egiptului la N de Theba, avînd un templu al Afroditei şi un sanctuar al Isidei. Azi Tenthori sau Denderah.

[218] Locuri în care solul emana gaze, lîngă oraşul egiotean Tentyra.

[219] Vezi nota 384 la cartea a XVI-a.

[220] Ptolemaios Philadelphul, vezi nota 15 la cartea a XVII-a.

[221] Vezi nota 302 cartea a XVI-a.

[222] Sau Apollinopolis Parva, azi Kus Barkir.

[223] Vezi nota 167.
[224] Hcmer, Iliada, IX, 383 şi urm., trad., Murim, 378 şi urm.
[225] Iliada, IX, 381.
[226] Vezi nota 223.
[227] Fecioare, preotese închinate lui Zeus.jal căror nume provine de la Pallas Athena, zeița fecioară.
[228] Azi Erment, oraş al Thebaidei, în Egipt.
[229] jn gn Crocodilonpolis, oraş al Egiptului în noma Thebaidă, azi ruinele de la Embeshanda.
[230] Azi Tachta, oraş al Egiptului în noma Thebană, si tuat mai sus de Oraşul crocodililor. Probabil este acelaşi cu Asphynis, azi Asfun.
[231] Azi Esneh sau Asna, oraş în noma Thebană a Egiptu tul, în care se cinsteşte Athena şi pisica de Nil, zisă latos.
[232] Oraş si templu în Thebaidă Egiptului, azi ruine la El-Kab.
[233] Oraş al Egiptului în Thebaidă, corespunde actualu lui Kuim el-Ahmar.
[234] Azi Edfu sau Atbo, în Thebaidă Egiptului, la S de Hieraconpolis.
[235] Vezi nota 8.
[236] Zeu egiptean, unul dintre zeii supremi, principiul creator şi binefăcător. Imaginat ca un bărbat cu chipul livid, cu sceptru, cu penaj măreț pe cap, din gură ieşin du-i oul primitiv din care provine tot ce există. Avea un templu la Canopos si altul la Syene.
[237] Vezi nota 153.
[238] Borne de hotar prezente pe drumurile publice şi la răscruci. Erau formate dintr-un soclu dreptunghiular, ia mijlocul căruia se contura un organ sexual masculin. în părțile laterale superioare, două ieşituri lăsau impresia brațelor. Soclul se arcuia schițînd un bust pe care se înălța capul, la origine al unui zeu bărbos (Zeus, Hermes, Dionysos), iar din secolul IV î.e.n., efigia unui filosof.
[239] Vezi Ilerodot, Istorii, II, 28.
[240] Situați pe țărmul Golfului Arabic. Blemmyu şi megabarii, populații mici şi paşnice, supuse etiopienilor, aşezate între Egipt si Meroe, Nil şi Marea Roşie.
[241] Primul prefect' al Egiptului (31—30 î.e.n.), după în frângerea lui Antonius, exilat pentru uneltiri contra lui Augustus în 30, vezi si nota 160.
[242] în XVI, 4, 22—24.
[243] Oraş al Etiopiei, pe Nil, cel mai apropiat de hotarul Egiptului, azi ruinele de la Dakkeh sau Dekkeh.
[244] Regina etiopiana din timpul lui Augustus, face in cursiune în Egipt, cea 20 î.e.n., jefuind localitățile pînă la Elephantine. învinsă de romani.
[245] Oraş fortificat al Etiopiei, situat pe Nil, între Cata racta mică N, Cataracta mare S, menționată de Ptolemaios, 4, 7, 19 (Primis), azi ruine la I-Brim.

[246] Oraş al Etiopiei, pe Nil, la 3 zile depărtare de Golful Arabic, reşedinţa reginei Candake. Cucerită de comandan tul roman Petronius în 22 î.e.n. dar părăsită apoi. Azi probabil ruinele de la Ebsarnbol în apropiere de Ibrim.

[247] Vezi III, 3, 8 şi III, 4, voi. I. Augustus a supus pe cantabri între 29—16 î.e.n., deci Strabon se referă aici la anul 16 î.e.n.

[248] în XVI, 4, 8 si XVII, 1, 2, dar si în primele două cărţi (I, 2, 25, 27; I, 2, 26; II, 2, 3, 7—8), în care Strabon dezvoltă trei teorii despre actuala aşezare a etiopienilor homerici; vezi în această privinţă J. Y. Nadeau, Ethiopians, Classical Quarterly, Oxford, XX, 1970, pp. 339—349.

[249] Oraş, capitala regatului Etiopiei în insula Meroe pe aceeaşi paralelă, spune Strabon, pe care se află Sudul Indiei, la 700 stadii (oca. 13 km) depărtare de Nil. Azi, ruinele de la Assur nu departe de Şendi.

[250] Aceeaşi descriere a insulei Meroe la Diodor din Sicilia, I, 33.

[251] Vezi nota 309 la cartea a XVI-a; Astapos şi Astasobas, v. nota 317 cartea XVI. Confluenţa acestor rîuri, în XVII, 1, 2, este fixată de Strabon la nordul Meroei. ceea ce a determinat pe editori să noteze cu steluţă acest loc, socotind textul corupt.

[252] în XVII, 1, 2. Urmează enumerarea copacilor, dintre care persea, necunoscut azi, poate dispărut.

[253] Lac al Etiopiei, cu o insulă populată, situat la iz voarele Nilului, pe Astasobas, corespunzînd lacului actual Ţana, sau Dembea.

[254] F$_{ruc}$tui sicomor, inexistent azi, se folosea în tehnica murnifierii.

[255] Lepidotul sau Acipenser Linn. Variolul sau lăţosul sau Perca Nlcolitica. Alabes sau Silurus anguillaris Linn.

[256] Corakinos, peşte probabil negru ca şi corbul, cum spune numele menţionat şi de Aristofan, Lysistrata, 560. Phagros, în fr. pagre, peşte carnivor; vezi Aristotel, Isto ria Animalelor, 8, 13, 19. Porcul de Nil este menţionat şi de Athenaios, 312 b. Aceste animale şi altele enumerate în continuare sînt azi numai parţial cunoscute.

[257] Nicandros din Colophon, poet didactic de la sfîrşitul sec. III. î.e.n., autorul poemelor Theriaca (958 versuri păstrate), în care se vorbeşte despre muşcătura animalelor sălbatice şi remediile lor, şi Alexipharmaca (630 vers), „oontraotrăvuri". Aici se citează Theriaca, 168.

[238] Istorii, II, 36.

[259] Cakes, „cakele" sau pîinişcare egiptene, un hapax legomenon. După Dindorf, acelaşi cu kystalleis, la fel de puţin cunoscut.

[260] în gr. colkina, cukinos, sau cuki, ar fi palmierul de cocos; vezi Theophrast, Istoria plantelor, 4, 2; Plinius, 13, 9, 18 şi Periplus maris Erythraei, 19.

[261] In XVI, 2, 34.
[262] Aristobulos, fr. 33 M.
[263] In II, 3, 4—5; II 5, 33.
2M Neam libyan aşezat între nasamoni şi Cyrenaica, pe coasta de N.
[2K] Azi Akabah es Sollum la ţărmul Lifoyei.
[266] în I, 4, 2.
[267] Sau maurii sau mauritanii, populaţie aşezată în NV Libyei de la rîul Molochath pînă la Coloanele lui Heracles şi Oceanul Atlantic.
[258] Sau Dyris, un lanţ muntos în NV Africei, ale cărui vlrfuri se cheamă azi Djebel Tubkal (Maroc), Djebel Chelia (Algeria), Djebel Chambi (Tunisia).
[2m] Azi Cap Spartei, promontoriu muntos al Mauritaniei, ramură a muntelui Atlas.
[270] Acelaşi cu Lynx la Artemidoros, cu Lixos la Erato sthenes, oraş al Libyei, acelaşi cu Tingis din III, 1, 8, azi Tanger.
[271] Artemidoros, fr. 26 b Stiehle.
[272] Golf ia coasta Mauritaniei la S de rîul Lixos „Wadi sau Khos".
[273] Mare neam libyan; vezi nota 482 la cartea a Ii-a voi. I.
[274] Autorul unui Periplu al Libyei menţionat şi de Markianos din Heracleea (Epit. Peripl. Menipp. 2, GGM, I, 565, 31). Originar din Cyrene. A fost izvor de bază pentru Eratosthenes în descrierea coloniilor libyene ale fenici enilor la Ocean. Vezi H. Berger, Die geograph. Fragmente des Eratosthenes, 93, 4, 208; Erdkide, 399. Probabil este acelaşi cu Apellas Cyrenianul. Vezi şi Plutarh, Demetrios, 4; Iustinus, 17, 7.
[273] In I, 1, 5, şi III, 2, 13.
276 N_{eam} de etiopieni ducea, în general, viaţă de troglodyţi. Nigriţii, populaţie a Africii situată spre coasta de vest a Libyei.
[277] în gr. aron, probabil Arum esculentum; anghinare, în gr. dracontion, probabil Arum dracunculus Linn.
[278] Poseidonios, fr. 66 M III.
[273] Hypsicrates (FHG, III, § 493 şi urm.), aparţine, la fel ca Theophanes, numeroşilor istoriografi greci care ridică în slavă pe romani (sec. I. î.e.n.). Fragmentele din Hypsicrates citate de Strabon se referă la asediul Alexandriei de către Caesar, în 47 î.e.n., şi la Asandros care a învins pe Mithridates în 476 î.e.n.
[280] Regele Mauritaniei, fiul lui Bocchos, a risipit tru pele regelui numid larbas, pe cînd acesta era urmărit de Pompeius în 81 î.e.n.
[281] Azi A(r)zilla, oraş pe coasta oceanică a Mauritaniei, Tinx este probabil Tingis, azi Tanger, oraş al Mauritaniei, imediat în exteriorul Coloanelor lui Heracles (Gibraltar).

[282] Abila sau Abilyx (III, 5, 5) azi Djebel-el-Mina, munte mauritan la Gibraltar (vezi nota 545 la cartea a IlI-a, voi. I). Partea lui mai proeminentă este azi Capul Queta.

[283] Sau Morfil sau Podor, la coasta de NV a Africei, în faţa gurii rîului Gambia. Dacă Strabon se referă însă la Colina Elephas, aceasta corespunde actualului Djebel Fel sau Capul Felix.

[284] Azi Mulucha sau Malva, rîu al Libyei de N, venea din Atlas, curgea spre N trecînd pe la Herpis şi Calaa şi se vărsa în Mediterana între mauritani şi masaisyli.

[285] v$_{ez}$j $_{nffta}$ 547 ^ $_{ca}$rtea a IlI-a voi. I.

[286] vezi III, 4, 6, întemeiată de Hasdrubal, primul fiu al lui Hamilcar Barca, prin 229 î.e.n.

[287] vezi nota 384 la cartea a IX-a voi. II.

[288] p$_{e}$ columna lui Traian, maurii lui Lusius Quietus, care atacă munţii lui Decebal, în scena LXIV, au părul frezat astfel.

[288] Neam libyan, aşezat între rîul Molochath şi promontoriul Treton, vecini cu rnauritanii şi cu masylienii.

[290] Cirta (gr. Kirta), azi Constantine, oraş al masylilor, capitala regelui Masinissa şi a urmaşilor lui.

[291] Vezi nota 280, Bocehos, rege al Mauritaniei, duşman al romanilor. învins de 2 ori de Marius, încheie alianţă cu romanii, consimţind să-şi predea ginerele lui SuUa (106 î.e.n.), ca recompensă primi pămîntul massasylienilor.

[292] Iuba II, regele Numidiei şi al Mauritaniei, 25 î.e.n. —23 e.n., fiul lui Iuba I. După înfrîngerea şi moartea tatălui său, prizonier la Roma unde Caesar l-a crescut cu grijă. Augustus îl căsătoreşte cu Cleopatra, fiica lui Antonius şi a celebrei Cleopatra, şi îl aşază rege în pa tria strămoşilor dăruindu-i şi Mauribania şi o parte din teritoriul getulilor.

[283] Quiritus Caecilius Metellus Scipio, nepotul lui Scipio Nasiea, adoptat de Qu. Caecilius Metellus; consul în 52 î.e.n.; în războiul civil, îmbrăţişează partida lui Pompeius, al cărui ginere era. După Pharsalos, trecu în Africa spre a-şi uni forţele cu ale lui Iuba şi Cato.

[294] Ptolemaios, fiul lui Iuba II şi al Cleopatrei Selene, fiica lui Antonius şi a Cleopatrei VII cea Mare. S-a năs cut în 36 î.e.n.

[295] Artemidoros, fr. 76 şi 77 b Stiehle.

[296] Istoric roman care a scris despre Mauritania în ge nul mitografilor. Numele Gabinius este o corectură; ma nuscrisele oferă în acest loc numele Tanuseius.

[297] Mormîntul lui Antaios, lîngă Lynx în Libya, de do meniul legendei.

[298] Este acelaşi, Sertorius, menţionat de Strabon în III, 4, 5—6, 10 si 13; vezi si nota 347 la cartea a IlI-a, voi. I.

[299] Azi Seba Rus, promontoriu al coastei libyene la apus de Carthagina, marcînd hotarul dintre masaisyli şi masyli.

[300] Reşedinţa regelui Syphax, oraş al masaisylilor, azi ruine în apropiere de Tafna între Tlemsen şi Raşgun.

[301] Siphax sau Syphax, gr. Sotpa?, regele masaisylilor sau al numiziior occidentali, aliatul romanilor în al II-lea război punic, biruit însă, de două ori, de Masinissa. Atras de Hasdrubal care-i dă în căsătorie fiica, pe frumoasa Sophonisfoe, Syphax trece de partea carthaginezilor, în pe rioada în care Masinissa îi părăseşte pe carthaginezi pen tru romani (204 î.e.n.). Bătut şi prins de Masinissa, lîngă Kirta, el îşi pierde statele şi soţia. Dus la Roma pentru a împodobi alaiul triumfal al lui Scipio, moare puţin înainte de ceremonial.

[302] Masanasses sau Masinissa, regele numiziior după 240 î.e.n., la început aliat al cartaginezilor, apoi (din 206) aliat fidel al romanilor în luptele contra lui Syphax (203) şi la Zama (202). Ca recompensă primeşte de la romani te ritoriile lui Syphax.

[303] Micypsa, regele numiziior (148—118 î.e.n.), fiul lui Masinissa, domnind în alintă cu romanii.

[304] Iuba I, regele Nurnidiei, cea 50—46 î.e.n., prieten al lui Pompeius Magnus.

[313] Zama, numele a două oraşe ale Afrieei proconsulare;
1. Zama Minor, azi Jama, pe teritoriul lui Ouled Aoun, cea 60 km de la Pont-du-Fahs din Tunisia; azi ruine.
2. Zama Regia, azi localizarea incertă, probabil în apro piere de Maktar al Tunisiei. Aici a învins Scipio Aemi-lianus pe Hannibal în 202 î.e.n.

[306] In gr. OeSv 6piidq$_i$ azi Mera el-Kebir, port al Libyei la coasta masaisylilor.

[307] Poseidonios, fr. 73 M III.

3os Artemidoros, fr. 110 Stiehle.

[309] Poseidonis, fr. 73 M III.

3io vezi Callisthenes din Olynth, fr. (35) M din Istoria lui Alexandru.

[311] Este vorba de rubine, cele luminoase, şi de gra-nate, cele cartagineze.

[312] în I, 3, 4.

[313] lol, azi Cercel, oraş libyan al massaisylilor, numit Caesareea de către tatăl lui Ptolemaios şi al fiicei lui Antonius.

[314] Azi Budcia, sau Budcea, port al masaisylilor pe coasta mediteraneană a Libyei, la graniţa dintre domeniul lui Iuba şi cel al romanilor.

[315] Populaţie a Africii de nord, în Numidia, de la pro montoriul Treton, spre est. Dar regiunea vizată de Strabon aici pare să fie cea a massaisylilor.

[316] Iugurtha, regele numiziior şi al getulilor, a trăit între anii 160—104 î.e.n. După moartea tatălui său, Mas-

tanabai, el a fost crescut de Micypsa, unchiul său, pe care îl moşteneşte. Mare duşman al romanilor, care îl atacă şi biruie în războaiele conduse de Q. Caecilius şi Marius.

[3:7] Adarbal, acelaşi cu Adherbal, fiul lui Micypsa. El a fost ucis la Cirta, nu în Utica. Vezi Sallustius, Iugurtha, 25—26.

[313] Este vorba, de bătălia de la Thapsos pe coasta Li~ byei, din anul 46 î.e.n., cînd Caesar învinge definitiv pe partizanii lui Pompeius Magnus.

[319] Tisiaus, nume corupt probabil de la Tisdros cores pund e lui Thysdros, la Ptolemaios, şi lui Tusdra, la Hirtius, azi El Edcen.

[3-°] Vaga sau Uacca, oraş numid, azi Banj ah sau Bed-şah. Thala, azi El Cheme, oraşe la apus de ţărmul vestic al Syrtei Mari distruse de Caesar.

[321] Azi Gafsa, oraş al Numidiei, vistieria lui Iugartha.

[322] Oraş al Libyei distrus de Caesar. Probabil acelaşi cu Seggo, aproape de Zama, sau cu actualul Kaf din. NV de Zama.

[323] Azi Monastir, oraş al Numidiei la N de Thapsos, pe coasta de V a Syrtei Mici. Aici a suferit Q. C. Metellus Scipio prima înfrângere din partea oştilor lui Cae sar, în 46 î.e.n., în războiul civil.

[324] Oraş al Libyei pe malul sting al Syrtei Mici, dis trus odată cu Carthagina.

[325] Azi Damas, oraş al Libyei în E Byzacenei, celebru prin victoria decisivă a lui Caesar asupra lui Metellus Scipio, Petreius şi Iuba, aliaţii lui Pompeius în 46 î.e.n.

[326] Azi Mehedia, oraş pe ţărmul libyan în. V Syrtei Mici. Acholla, azi El-Alia, ceva mai la S de preceden tul.

[327] Vezi Karkenah, insulă şi oraş la începutul Syrtei Mari, la coasta Libyei. Caesar a cucerit-o în timpul răz boiului civil.

[328] Thena, Thenae, azi Taineh, oraş al Libyei în Syrta Mică.

[320] Apoi Taphrura, oraş al Libyei, pe coasta apuseană a Syrtei Mici. Despre acţiunile lui Scipio în Africa; vezi nota 293.

[330] Urmaşii lui Masinissa au fost fiii săi, Adherbal şi Hiempsal, care au fost ucişi de vărul lor, Iugurtha, rămas astfel singurul moştenitor.

[331] Azi Bizerta şi Bona, două insulite la coasta Libyei, una aproape de Utica, cealaltă, de promontoriul Treton.

[332] Azi Abu-Sater sau Buşater, oraş în Tunisia la gura rîului Bagrada „Qued Medjerda", în Golful Tunis. Co lonie feniciană, după distrugerea Carthaginei (146 î.e.n.), portul principal al provinciei romane Africa Proconsulară.

mus GroT?pri^în_apr0piere de Utica> închizînd dinspre
apus Golful Carthagmei; azi Capul Farinus sau Ras Se
ni^4l^ H_erm?ion, azi ^ Addar, golf cu un oraş omo-
^5^oo^ libyană a Carthagmei. ras omo

cei 4em3 colon!e_fen!c!ană pe coasta nordică a Afri-
ani fdS ^ fa 8H Le Timp de 200
am a depins de Tyr, apoi independentă. In sec VII—VI
Sut îTSafc colonii în Sicilia Sardinia s ania
flirt ç.1 ™ tate CU greCii Din sec ln intra în con-
între Idi R^'- Ca^e o distrug în 146 Len- Azi ruine 33? p dl Bon Said>
Malga si Duar-êl-Sat •
întinderi"i^8 Cartha Sin«. un complex închis pe o
35Tanft ™ "*** Şi pOTt se afla Ten W
339 nnSU:ă Şi P0rt în Golful Cartbaginei. 5fiR p B9Pri Tersiune:a legendei
redate de Timaios, FGr. Hist
?ta WFenS ^ VerglliUS, Ma IV, este o ****
3« p^o™ Punice (264-241; 218-201; 149-146 î.e.n.).
Ptoulm Aolr ?PIo AemiZicmus Africanus II, fiul Ini
Snsul în M8 UB, ^^ dl ™ fiu al mareluiP &*Pi°-de ne fat. «ILT?'?2?
Carthaginii . cucereşte şi o rade • Panuntului în 146 î.e.n
fost firtit^ Cart Maein?' după distrugerea oraşului, a
'«cSftti^6 Nmnidia şi provincia romană Africa.
Carthaainn «L^dJs*rus ln 146 î-e-n- de Aemiîius Paulus.

a M. Renard, Bruxelles, 1962, II, pp 767-776 omma Se
ginei. ^ ŒPantelJaria de az i- i«S"lâ în golful Cartha-
Sicnia AZi Dshiamur sau Zerahra, insulă între Africa şi
golfu)i ora Ca a r\h^S SitU3t Pe o StînCă, aproa Pe de ţărmul
Si T™ta ^ - ^«Punde actualului Moraisah.
348 H oraş m Saliui Cartha Sinei.
344) dfS'VHnna Pro m0nt oriUl Hermaia **«* ^ta InlSSS Sau
i e P«s/Magnat oraş pe coasta Libyei.
ârtha^ina Me^ar Magne , a^vts de romani odată cu nwM no% - ntlonat şi de
Thucydides, VII, 50 Corespunde localităţii Nabal de azi.
Promontoriu la coasta Libyei, în NV Syrtei Mici a^i
se ^urneşte Capul Afclibia, Kalibîa sau fi '
r™ ™_^**"* S3U »Scutul". colină în formă de scut si oraş K^™h. PC
promontoriul Ta Ph«is; Clipea, azi ruine £

[352] Tiranul Siiciliei, vezi nota 75 la cartea a VI-a, voi. I. Evenimentele relatate aici s-au petrecut în 310—305 î.e.n.

[353] Cossuros, aceeaşi insulă cu Cossitra, {vezi nota 344).

[354] Azi Malta, insulă între coasta Libyei şi Sicilia.

[355] Lat. Adrumetum, Susa, oraş al Libyei cu staţiune navală.

[356] Insulițe lîngă coasta Libyei, în apropiere de Thapsos, probabil cele numite azi Conilleras.

[357] Vezi nota 325.

[358] Azi Lampadosa, insuliță în largul mării Mediterane în dreptul oraşului libyan, Thapsos.

[359] Ammon Balithon, azi Ras Kabudia, promontoriu al Libyei.

[360] Vezi nota 328.

[361] Azi Gerba, insulă lingă Kerkinna, lingă coasta Libyei.

[362] Azi Golful Gabes, la ţărmul Tunisiei.

[363] Vezi nota 271 cartea I, voi. I.

[364] Odiseia, IX, 84.

[365] Lac şi oraş, azi Biban, pe ţărmul Syrtei Mici. ase Acelaşi ou Sabrata sau Tripoli, azi Tripoli, oraş şi port pe coasta nordică a Libyei, între cele două Syrte.

[366] vezi nota 61 la cartea a VI-a, voi. II.

[367] Azi Ouad Myner Grin, rîu la ţărmul Libyei.

[368] Azi Cap Masrata, promontoriu al Libyei, la începutul Syrtei Mari.

[369] Libofenicienii sau „fenicienii continentului libyan" nu pot fi alţii decît punii şi teritoriul lor se întindea de la Carthagina spre S.

[370] Neam libyan; vezi nota 481 la cartea a Ii-a, voi. I.

[371] Golful Sidra, la coasta nordică a Africei.

[372] Azi Zaffran sau Isa, loc de acostare în Syrta Mare, aproape de actuala Mahadda.

[373] Azi Kasr Safran, la Syrta Mare, marchează hota rul dintre regiunea Carthaginei si cea a Cyrenaicei.

[374] Cucerită de Alexandru cel' Mare în 332/331 î.e.n., ajunge, după moartea acestuia, în posesia Ptolemailor. Ul timul, Ptolemaios Apion, în 96 î.e.n., cedează Cyrene roma nilor.

[375] Azi Medinet Sultan, loc pentru negoţ la Syrta Mare, folosită de carthaginezi.

[376] (Arae Philaenorum), loc pe ţărmul Syrtei Mari; vezi nota 558 la cartea a Hl-a, voi. I.

[377] Lingă actualul Sibkah Muktar, fortăreaţă în înfundă tura Syrtei Mari.

[378] Neam libyan aşezat mai la S de Cyrenaica.

[379] Pseudopenias, promontoriul libyan din estul Syrtei Mari, cu oraşul Berenike, azi Benghazi, în Cyrenaica.

[380] Azi Faroun sau El Ludeah, lac al Libyei, lingă ora şul Berenike al Cyrenaicei. In mijlocul lui, o insulă cu templul Afroditei. Grecii credeau că pe ţărmul acestuia s-a născut zeiţa Athena. Se află între Syrte.

382 182 La ţărmul Jib-Va n al Cyrenaicei în Syrta Mare în P7 varsă rîul se La^n sau Lethaios, rîu de domeniul fabulei sau dispărut. T .

383 Acelaşi cu ^e-naios; vezi nota 220 la cartea a XTV a ™ Azi Ras -T^onas, mic promontoriu creat eS Syrtei Mari cu I^ephalai „Cap Masrata". e g^a

385 Ichthys, azi -Ketakdo, promontoriu al Elidei în Pelopones. Chelona^38. azi Cap Tornese, promontoriu al Elidei în Pelopones-

386 Azi Zante, "na «"n insulele ionice; vezi nota 26 la cartea a VUI-a, V°i- H.

387 Vezi nota 6^1 la cartea a XlV-a.

388 Taucheira s&u Arsinoe, în Cyrenaica, la V e de rwn.. astăzi Tochira. V^S ^ Herodot, IV, 171. cyrene,

388 Acelaşi cu -"olemaios din timpul lui Strabon o-a<i al Libyei în activa regiune Barquah. Azi ruinele de la Merdsich

[illegible] la ţărmul Libvei in NV de ^JUIle-

*« Port al Cyr|°ei (Susa) la ţărmul ţihva n al Medite-ranei. Azi Marza •^■"•a.

392 Pe coasta <** Na Africei, între E Egiptului şi N Syrtei Mari, întesata m sec. VII î.e.n. Battos I înte meietorul ei, îşi Ince P e domnia în Cyrene, în aniil 63? î.e.n., Arkesilaos, t^maşul său, în 600, iar Battos al Il-lea în 584 după tr^itia greacă. Vezi despre întemeierea Cyrenei Herodot, J^ A-t —„" A ? ru mele de la Grenneh

393 Callimach, &P: 271 = Hesychius.

391 Azi Kavo I<ri0> Promontoriu în V Cretei

395 Fiul lui Po^"™, 08 *05 din Thera, întemeietorul Cyrenei pe coasta lib.y ana. fa porunca unui oracol din Delfi în a Ii-a jumătate a «»• VII î.e.n. Vezi Herodot, IV, 150 , — si urm.

396 Callimach, I^n către Apollon, II, 65 si 96 Cahen

397 înalt demnit*1" macedonean la curtea lui Alexandru cel Mare, primise £e ^ rege guvernămîntul Babylonului şi paza vistieriei. tn «mpui expediţiei lui Alexandru în India, el măreşte opozitele, fură averile încredinţa™ d fugi la Atena, ap<? J m Creta, unde este ucis de Thibron

398 In 74 î.e.n. Cyrene devine provincie romană avînd în frunte un ^^e&Zl' ,f ost este unita fa aceeaşi provincie cu Creta, avînd în frunte un praetor.

399 Filosof hedorJJ st ^n Cyrene (cea 435—350 îen) ini ţiatorul scolii cyreJ^^110^ Elev al lui Socrates Plafon si Antisthenes, el a propovăduit măsura în toate, a comide rat plăcerea, o ,.mi^care domoală", drept scop al vieţii' iar fericirea, suma tutU ror plăcerilor particulare. Doctrina' Ini prezentată de Diog^es Laertios, II, 87-93, viaţa, II, 65-86

400 Fiica lui Ari^PP 08 Socraticul, urmaşa tatălui său la conducerea şcoli 1 cyrenaice, după 350 te.n.

[401] Filosof cirenaic, fiul Aretei şi nepotul lui Aristippos Socraticul, discipolul mamei sale şi profesor, la rîndul său, al lui Theodoros Ateul cel poreclit de Stilpon „Zeul" (pentru a-l pune în încurcătură). Vezi Diog. Laert., II, 83, 86.

«os Filosof cyrenaic, (oca 330—270 î.e.n.), întemeietorul şcolii Annikereilor, care erau un fel de hedonişti mai moderaţi.

[403] Callimach, ep. XXI, 2 Cahen.

[404] y_{ez}i studiul introductiv, p. 102, voi. I.

[405] Cea 214—129 î.e.n., întemeietorul Academiei Noi sau celei de a Ul-a Academii, unul din reprezentanţii de seamă ai scepticismului academic grecesc.

[406] Supranumit Cronos, filosof din şcoala megarică, dis cipolul lui Eubuiides, (vezi Diogenes Laertios, II, III). Porecla de Cronos trece şi asupra elevului său Diodorcs din Cyrene.

[407] Vezi nota 377 la cartea a XlV-a.

[408] po^ ^ ţâtniul Cyrenaicei, pe coasta de N a Libyei, poziţie incertă; Zephyrion, după locuri cu acelaşi nume pe ţărmul Cyrenaic, între Naustathmon şi Chersones, aici pro babil actualul Cap Derue.

[409] Vezi nota 98.

[410] Chersonesul Libyei, numit Chersonesul Mare de Ptolemaios, este cel de îngă actualul Ras-el-Tin sau Ras Raxatin.

[411] De fapt Matalon, oraş al Cretei, servind de port ora şului Gortyna. \

[412] Sat pe ţărmul cyrenaic al Libyei; neidentificat.

[413] Promontoriu al Marmaricei, acelaşi cu Ardania lui Ptolemaios 4, 5, 2, probabil şi azi Ardanis.

[414] Chersonesul Cretei, aproape de actualul Cap Hagios Saranta, în SE Cretei.

[415] Port al Libyei, în apropiere de Panormos, azi Marsa Sollum şi de Catabathmon, azi Alcabah es Sollum. Marele port corespunde probabil actualului Batraka sau Patriarcha.

[416] Azi Kasr. Aidabiah, loc al Libyei puţin mai la S de portul Plynos, la hotarul apusean al Egiptului de Jos.

[417] Teritoriul producător de silf iu se afla în Cyrenaica; silîiul se exporta clandestin din Cyrene în locul zis Charax, azi Medinet Sultan, al Syrtei Mari.

[418] în VI, 4, 3.

[419] Adică afară de Dacia. Strabon scrie într-o vreme cînd cucerirea Daciei era încă departe.

[420] Populaţie necivilizată a Pontului, între ahei şi he-niochi. Heniochii, populaţie a Pontului, stabilită între ahei şi Pityunt (Pityus, azi Piţunda). Neamuri prădătoare.

[421] Octavianus, devenit Augustus din 27 î.e.n., a obţinut treptat diferite funcţii de bază în stat ajungînd conducă torul suprem al imperiului. După această dată are loc împărţirea administrativă a imperiului în provincii impe-

riale
poruL[au]t ..caesariene" şi provincii senatoriale sau ale po-tatea-[1, In]
[apt] Senatul le administra, dar tot de autori-422 Pipăratului ţinea
seama.
(■cons»[ithynia şi] Pontul formau o provincie senatorială 423jară)
ca şi „Asia".
«pirul era provincie imperială.

INDICE

Aarassos, oraş al Pisidiei, XII, 7, 2.
Aba, fiica tiranului Zenophanes, XIV, 5, 10.
Abaeitis, a Brigiei, XII, 13, 11 ; locuitorii, XIII, 4, 4.
Abdera, oraş al Thraciei, colonie a teilor, XIV, I, 30; în apropierea lui locuiesc sinţii sau saii sau sapaeii, XII, 3, 20 ; în el, templul lui Iasou, XI, 14, 13.
Abeacos, rege al sirakilor, XI, 5, 8.
Abii, XV, 3, 26.
Abile, munte al Mauritaniei la strîmtoarea Herculeus, aceeaşi cu Abilyx, din Metagonion Numi-diei, XVII, 3, 6.
Abisaros, regiune în India, XV, 1, 28.
Abonitichos, orăşel al Paflagoniei, XII, 3, 10.
Abonos, v. Zidul lui Abonos.
Aborake, capitala sinzilor la mare, XI, 2, 10. Aborrhas, afluent al Eufratului, XVI, 2, 27. Abos, parte a muntelui Taurus, în Armenia, XI, 14, 14; aici izvoarele Eufratului şi Araxului, XI, 14, 2. Abrettene, parte a Mysiei, XII, 8, 9; XII, 8,11; Zeus Abrettenos, XII, 8, 9. Abrotonon, oraş situat între cele două Syrte, XVII, 3, 18. Abydos, colonie milesiană în Troada, XIII, 1, 4-6; XIII, 1, 7-8; XIII, 1, 12 ; XIII, 1, 18 şi 20 ; XIII, 1 22-24; XIV, 1, 6; XIV, 5, 28.
Abydos, oraş mare al Thebaidei în Egipt, XVII, 1, 42 şi 44.
Academicii, filosofi, XVII, 3, 22
Acamas, atenian, întemeietorul oraşului Soloi din Cipru, XIV, 6, 3
Acamas, promontoriu al Ciprului, XIV, 6, 1 şi 2; XIV, 6, 3. Acanthos, oraş al Egiptului, XVII, 1, 35.
Acathartos, golf la coasta Troglo-dyticei, XVI, 4, 5.
Acatharthoi, v. Necuraţi.
Achaia, XVII, 3, 25 ; oraş în Bosforul Cimmerian, XI, 2, 12; al Asiei, XI, 10, 1.
Achaia, oraş al Ariei, XI, 21, 1.
Achaicaros, preot la bosporani, XVI, 2, 39.
Achaeion, loc în Troada pe ţărmul din faţa insulei Tenedos, XIII, 1, 32; XIII, 1, 46 şi 47.
Achaios, fiul lui Antiochis, XIII, 4, 2. Achaios, tatăl Antiochidei, soţia lui Attalos, XIII, 4, 2. Acharaca, sat al nysailor în Caria, XII, 8, 17; XIV, 2, 44; XIV, 2, 47.
Achardeos, rîu ce izvorăşte din Caucaz şi se varsă în lacul Maeo-tis, XI, 5, 8.
Achilleion, sat al Troadei cu mor-mîntul lui Ahile, XIII, 1, 32; XIII, 1, 39; XIII, 1, 46.
Achilleios, sat la gurile Maeotidei cu un templu al lui Ahile, XI, 2, 6.
Acholla, oraş carthaginez, XVII, 3, 12.
Acra, promontoriu al panticapeilor, la începutul Bosforului, XI, 2, 8.
Acraia, epitet al Afroditei, XIV, 6, 3.
Acridophagi, sau „mîncători de lăcuste", etiopieni, XVI, 4, 12.

Actaios, epitet al lui Apollon, XIII,

Actium, XVII, i, 9.

Ada, fiica lui' Hecatomnos, regină a dariei, XIV, 2, 17. Ada fiica lui' Pixodaros, sotia satrapului Hecatomnos, XIV, 2 17 Adada, oraş al Pisici, XII, 7, 2. Adai, oraş al Eolidei între K ţ promontoriul Hydra, XIII,

Adăpătoarea kynokephalilor, loc în Unnamomophora, XVI, 4, 14.

Adarbal, vezi Adherbal. Adeimantos, din Lampsacos, XIII,

Adherbal, prieten al romanilor, ucis în Mtlia la Vtica> XVIIj 3>

Adrabene, regiune a Assyrieii XI('*. U~ XVI, 1, i; frecventată de armeni, XI, 4, 8; seş în mare Parte XVI, j, 19; Vecină cu Babyloma, XVI, 1, 8; XVI, 1, 19. Adiatoris lui Domnecl xn 3> 6; XII, 3, 35

Adobogionis, concubina lui Mithridates, XIII, 4 3 Adon, armeanul, 'sau

Ador, XI, 14,

legendar, XVI, 2, XVI, 2, 19.

Ador, prefectul Xmăretei Artagerm regiune a Mysiei, XIII 1, 62; 60-61; XIII, 1,66-68.

Adrammyttenos, sau IdaioSj lf wtre promontoriul Lectos si Calaa 51; XIII, 1. 66 si 68

Adramyttion, oraş al Mysiei, întemeiat şi stăpînit odinioară de Wtem, Xm, 1, 2; XIII, 1, 4; 5 > 44; XIII, 1, 51; XIII, ... , 66; regiune» Iu,, Adramyttene, XIII 1, 62; locuitorii, XIII, 1, 60 şi 66-67. Adrapsa vezi Darapsa.

Adrasteia, zeiţa Nemesis, XIII, 1, 13; muntele ei lîngă Cyzic, XII, 8, 11. Adrasteia, şi Cîmpia Adrasteiei, în Troada, regiune si oraş udat de Granicus, XII, 4,6;' XIII, 1, 7; XIII, 1, 10; XIII, 1, 11; XIII, 1, 13. Adrastos, regent în Mysia, fiul lui Merops Percosius, XIII, 1, 10; XIII, 1, 13. Adrumetum sau Adrymes, oraş al Ljbyei, XV, 3, 16. Aelius Gallus, prietenul lui Strabon, XVI, 4, 22-24; XVII, 1, 29; XVII, 1, 46; XVII, 1, 53. Aeneas, prinţul troian, XII, 4, 6; XIII, 1, 27; XIII, 1, 33; XIII, 1, 52 şi 53. Aenobarbus Domitius, XIV, 1, 42. Afrodita, zeiţă, XI, 2, 10; XV, 3, 13; XVI, 1, 20; XVII, 1, 20; XVII, 1, 22; XVII, 1, 44; XVII, 3, 20; Acraia, XIV, 6, 3; Paphia, XIV, 6, 3; Arsinoe, XVII, 1, 16; Elena, XVII, 1, 32; Apaturos, XI, 2, 10; Aphrodision, sanctuarul ei, XIII, 1, 51; XVI, 1, 20. Agamemnon, XIII, 1, 3; XIII, 1, 48; XIV, 1, 20; XIV, 1, 25. Agapenor, XIV, 6, 3. Agatharcliides, din Cnidos, filosof peripatetic si istoric, XIV, 2, 15; XV, 4, 20. ' Agatliocleia, XVII, 1, 11. Agathocles, fiul lui Lysimachos, XIII, 4, I. Agathocles, tatăl lui Lysimachos, XIII, 4, 1. Agathocles, tiranul Siciliei, XVII, 3, 16. Agdistis, sau Rhea, la frigieni, XII, 6, 3. Aginis, sat lîngă Susa, XV, 3, 5. Agnukeras, v. Promontoriul Agnukeras. Agradates, sau Cyrus, XV, 3, 6.

Agrai, neam al desertului arabic, XVI, 4, 2.
Agri, neam de la lacul Maeotis, XI, 2, 11.
Agtippa, XIII, 1, 19 ; XVI, 2, 19.
Ahaia, Pontică, XI, 2, 12.
Aheii, pontici, XI, 2, 1 ; XI, 2, 12 şi 13 ; XI, 2, 14 ; XVII, 3, 21.
Aheilor, v. Portul Aheilor şi Ţărmul Aheilor.
Ahemenizi, neam pers, familie domnitoare, XV, 3, 1.
Ahile, v. Portul lui Aliile, Valul lui Ahile, Satul lui Ahile.
Aiacizi, în insula Salamina, XIII, 1, 27.
Aias, fiul lui Telamon, XIII, 1, 30 şi 32.
Aias, locrianul, regele opunţilor, XIII, 1, 40.
Aias, fiul lui Teucros, XIV, 5, 10.
Aiga, promontoriu al Mysiei, XIII, 1, 68.
Aigai, oraş al Eolidei, XIII, 3, 5. Aigaiai, oraş al Ciliciei, cu o staţiune navală, XIV, 5, 18. Aigeiros, sat al Methymnei, XIII, 2, 2.
Aigesta, zisă şi Egesta sau Segesta, oraş al Siciliei, XIII, 1, 53.
Aigialos, ţărm si sat al Paflagoniei, XII, 3, 5 ; XII, 3, 8 ; XII, 3, 10.
Aigimuros, insulă, XVII, 3, 16.
Aigyptios, port al Tyrului, XVI, 2, 23.
Aigyptos, la Homer, Nilul, XV, 1, 16.
Ailan(a), în Golful Ailanitic, XVI, 2, 30; XVI, 4, 4.
Ailanit, sau locuitor din Ailana, XVI, 2, 30.
Ailanitic, v. Golful Ailanitic.
Ailanites, golf, XVI, 2, 30; XVI, 4, 4; XVI, 4, 18; XVII, 1, 35.
Ainesippeia, insulă şi port lîngă ţărmul libyan, XVII, 1, 14.
Ainesisphyra, promontoriu libyan, XVII, 1, 14.
Ainiana, oraş în Vitia, între Caucaz şi Marea Caspică, XI, 7, 1.
Ainiani, locuitori ai regiunii Vitia. la Marea Caspică, XI, 7, 1 ; XI, 14, H. . .
Ainiates, cuvînt paflagoman m Cappadocia, XII, 3, 25.
Ainios, rîu al Tfoadei, XIII, 1, 44,
Aipvtos, fiul lui Neleus, XIV, 1 â.
Aischines, retor milesian, XIV 1, 1.
Aisepos, XII, 3, 23 ; XII, 4, 5-6i; XII, 8. 11; XIII, 1, 2; XIII, 1 7-8; XIH. 1, 23; XIII, 1, 28; XIII, 1,43; XIII, 1, 45.
Aisyetes, mormîntul lui pe cimpul troian, XIII, 1. 34; XIII, 1,37.
Aix, promontoriu al Troadei, XIII. 1, 68. .
Ake, oraş al Fefliciei, numit ulterior Ptolemais, XVI, 2, 25. Akesines, rîu al Indiei, XV, 1, iU XV, 1, 25; XV, 1, 27; XV, 1. 29; XV, 1, 45. Akila, promontoriu al Arabiei, avînd în faţă Dira, XVI, 4, 5.
AkiUsena, provincie a Armemei Mari, XI, 4, 8 ; XI, 12, 3 ; XI, 14, 2; XI, 14, 12; XII, 3, 28.
Akisena,' provincie a Armeniei, XI, 14, 5.
Alabanda, oraş canan, XIII, 1. 10 • XIV, 2, 29; locuitori am ■ • ■'. XIV, 2, 13.
Alazia, oraş în Mysia, XII, 3, 21.
Alazoni, sciţi, XII, 3, 21 şi alizoni, XII, 3, 22. Alazonia, sau Alazonion, sat pe nul Aisepos, XII. 3, 23; XIII, 1,45.
Alazonios, rîu al Iberiei asiatice, XI, 3, 2 şi 5. Albani, populaţie situată între ca-dusi şi caspi. XI, 4, 1 ; XI. 4, 5^8- XI 4, 8; XI, 5, 1; XI, 6, 2;'XI,'8, 8; XI, 14, 9. Albania, XI, 2, 15 ; XI, 3, 5 ; XI, 4 2 ■ XI 4, 5 ; XI, 4, 8; XI, 5, 1'; XI, 7, 3. Alceu, poetul din Lesbos XIII, 1 38 f XIII. 1, 51; XIII, 2, 3 şi 4 ; XIV, 2, 27.
Alchaidamnos, rege nomad, XVI, 2, 10.

Alcman, poetul, XII, 8, 21. Aleion, cîmp al Ciliciei, XIV, 5, 17. Aleos, rege al Arcadiei, XIII, 1, 69. Alexandreion, dumbrava lui Alexandru, lîngă Teios, XIV, 1, 31. Alexandria, Ariei, XI, 10, 1 ; XV, 2, 8.
AWapriria oraş al Egiptului întemeiat de Alexandru cel Mare, XIV, 1, 23; XIV, 5, 13; XIV, 6, 3 ; XVI, 2, 25 ; XVI, 4, 24 ; XVII, 1, 7-8; XVII, 1, 9-10; XVII, 1, 13; XVII, 1, 14-16; XVII, 1, 51; XVII, 1, 54; XVII, 3, 1; locuitorii, XVII, 1, 6-7; XVII, 1, 11-12; XVII 1, 14; XVII, 1, 53.
Alexandria, oraş în Golful Issicos, XIV, 5, 19. Alexandria Troas, XIII, 1, 2; XIII, 1, 26; XIII, 1, 33; XIII, 1, 37; XIII, 1, 47. Alexandria, munte mai sus de Antandros, în Troada, XIII, 1, 51.
Alexandria, jocuri ionice, XIV, 1,31.
Alexandrion, fortăreaţă iudaică, XVI, 2, 40. Alexandros, fiul lui Antiochos, XIII, 4, 2. Alexandros, etoiianul, XII, 4, 8; XIV, 1, 41. Alexandros, istoric, XVI,. 4, 4. Alexandros, regele iudeilor, XVI, 2, 40.
Alexandios, Lychnos, retor, XIV, 1, 25.
Alexandros, Philalethes, XII, 8, 20.
Alexandros, fiul lui Priam, XIII, 1, 33.
Alexandru Bala, XVI, 2, 8.
Alexandru cel Mare, passim în Indica (XV, 1, 1-73); XI, 5, 4 ; XI, 6, 4; XI, 8, 9; XI, 11, 3-4; XI, 11, 6; XI, 13, 6; XI, 14, 12; XII, 6, 5; XII, 7, 3; XIII, 1, 11; XIII, 1, 26-27; XIV, 1, 7; XIV, 1, 22-23; XIV, 1, 31; XIV, 2, 17; XIV, 4, 9; XIV, 5, 17; XIV, 5, 19; XIV, 6, 3; XV, 1, 3-5; XV, 1, 8; XV, 1, 25; XV, 1, 26; XV, 1, 28-29; XV, 1, 30-35; XV, 1, 61 ; XV, 1, 63; XV, 1, 65; XV, 1, 68; XV, 2, 3-5; XV, 2, 7; XV, 2, 9-10; XV, 3, 6-7; XV, 3, 10; XVI, 1, 4-5; XVI, 1, 9; XVI, 1, 11 ; XVI, 1, 15; XVI, 1, 21; XVI, 2, 8; XVI, 2, 10; XVI, 2, 23; XVI, 2, 30; XVI, 4, 27; XVII, 1, 6; XVII, 1, 8; XVII, 1, 43.
Alinda, oraş al Cariei, XIV, 2, 17.
Alizoni, XII, 3, 20, 21 şi 22; halizoni, XII, 3, 24; Alazonia, XII, 3, 23.
Aloba sau Alope, v. Alybe.
Allobrigi, XVI, 2, 46.
Alope, v. Alybe.
Alopekia, insulă în Maeotida, XI, 2, 3. Altarele Philainilor, în Syrta Mare, XVII, 3, 20. Altes, rege leleg în Troada, XIII, 1, 7; XIII, 2, 2. Althaimenes, fiul lui Kîssos, XIV, 2, 6.
Alyattes-, tatăl lui Croesus, rege lydian, XIV, 5, 28.
Alybe, localitate menţionată de Homer, XI, 3, 21 ; XIII, 1, 45; aceeaşi cu Chalybe, XII, 3, 19, 20 şi 23; şi cu Alope, XII, 3, 22 şi 23; XIII, 1, 45; Alybi, locuitorii, XII, 3, 21.
Amanide, v. Porţile Amanide.
Amanos, şi Amanon, munte, ramificaţie din Taurus, XI, 12, 2; XII, 2, 2; XIV, 5, 18; XVI, 1, 2; XVI, 2, 8.
Amardi sau mardi, sau, locuitori la Marea Caspică, XI, 7, 1 ; XI, 8, 1 ; XI, 8, 8; XI, 13, 3 ; şi marzi XI, 13, 6. Amasia, oraş fortăreaţă a Pontului, XII, 3, 15; XII, 3, 30; XII, 3, 38 şi 39.
Amastriana, regiunea oraşului Amastris, XII, 3, 10. Amastris, soţia lui Dionysios Heracleotul, XII, 3, 10.

Aniastris, oraş al Paflagoniei, XJI» 3, 1; XII,'3, 8; XII, 3, 10. Amathus, oraş cipriot, XIV, 6, 3. Amazoane, XI, 5, 1—2; XI, 5, 3-4 ; XII, 3, 9 ; XII, 3, 14 ; XII, 3, 21 ; XII, 3, 24 ; XII, 8, 8. Amazoane, în loc de Alizoni, XII, 3, 22; XII, 8, 6. Amblada, oraş al Pisidiei, XII, 7, 2. Ameria, oraş în Pont, XII, 3, 31. Amisene, regiunea oraşului Amisos, XII, 3, 16. Amisos, oraş al Pontului, XII, 3, 8; XII, 3, 14; XII, 3, 16 si 17; XII, 3, 25; XIV, 3, 1; XIV, 5, 11; locuitorii, XII, 3, 9; XII, 3, 13. Ammon, promontoriu la ţărmul Carthagmei, XVIII, 3, 16; XVII, 3, 19; XVII, 3, 23; oracolul, XVII, i, 5; XVII, 1, 42-43; XVII, 3, 19; XVII, 3, 23; santuarul, XVII, 1, 14; XVII, 1, 35; XVII, 3, 11. Ammonia, oraş al Libyei, XVII, 1, 14. Amnias, rîu al Paflagoniei, XII, 3, 40. Amorion, oraş al Frigiei Mari, XII, 8, 13. Ampelos, munte în Samos, XIV, 1, 15. Amphiaraos, tatăl lui Alcmeon, XIV, 1, 27. Amphidamas vezi Iphidamas. Amphiloclios, fiul lui Amphiaraos, XIV, 1, 27; XIV, 3, 3; XIV, 5, 16 şi 17. Amphios, fiul lui Merops, fratele lui Adrastos, XIII, 1, 10. Ampliistratos, vizitiul Dioscurilor, XI, 2, 12. Amycteri, populaţie fabuloasă a Indiei, XV, 1, 57. Amyntas, rege galat, XII, 5, 1 ; XII, 6, 1 ; XII, 6, 3; XII, 6, 4; XIV, 5, 6.

Amyzon, oraş al Cariei, XIV, 2, 22.

Anabura, oraş al Pisidiei, XII, 7,2.

Anacharsis, scitul, XV, 1, 22.

Anacreon, din Teios, XIV, 1, 3; XIV, 1, 16; XIV, 1, 30; XIV, 2, 27.

Anadatos, divinitate persană, XI, 8, 4.

Anaitis, zeiţă persană, zisă şi Anaia, XI, 8, 4; XI, 14, 16; 'xil, 3, 37; XV, 3, 15; templul Anai-tidei, XVI, 1, 4.

Anakyndaraxes, tatăl lui Sardana-palos, XIV, 5, 9.

Anariaci, locuitorii oraşului Ana-riake, XI, 6, 1 si urm.; XI, 7, 1; XI, 8, 8.

Anariake, oraş al uiţilor, XI, 7, 1.

Anaxagoras, filosof, discipolul lui Anaximenes, XIV, 1, 36.

Anaxarchos, XIII, 1, 27.

Anaxenor, citared, XIV, 1, 41.

Anaxicrates, scriitor, XVI, 4, 4.

Anaximandros, filosoful, XIV, 1, 7.

Anaximenes, filosoful milesian, XIV, 1, 36.

Anaximenes, din Lampsacos, XIII, 1, 19; XIV, 1, 7.

Anchiale, oraş cilician, XIV, 5, 9.

Andeira, oraş leleg în Troada, XIII, 1, 56; XIII, 1, 65; XIII, 1, 67. Mama Zeilor Andeirene (sau din Andeira), XIII, 1, 67.

Andiros, rîu al Troadei, alluent al Scamandrului, XIII, 1, 44.

Andraimon, din Pylos, întemeietorul Colophonului, XIV, 1, 3.

Andriclos, munte al Ciliciei, XIV, 5, 3.

Androclos, fiul lui Codros, conducătorul coloniei ionice, a întemeiat Ephesul, XIV, 1,3; XIV, 1, 21.

Andromaca, fiul lui Eetion, XIII, 1, 7; soţia lui Hector, XIII, 1, 27.

Andromeda, XVI, 2, 28.

Andronicos, filosof peripatetic din Rodos, XIV, 2, 13.

Andropompus, întemeietorul oraşului Lebedos al Ioniei, XIV, 3, 3.

Androsthenes, din Thasos, însoţitorul lui Nearchos, XVI, 3, 2,

Aneas, templu, XVI, 1, 4.
Anemurion, promontoriu al Ciliciei XIV, 5, 3; XIV, 6, 3.
Anemurion, alt promontoriu al Ciliciei, XIV, 5, 5.
Anhize, XIII, 1, 53.
Ankyra, oraş al Frigiei, XII, 5, 2 ; xii, 8, a'.
Ankyra, oraş si fortăreaţă galată, XII, 5, 2. Annikeris, filosof cyreniaa, XVII, 3, 22. Antaios, mormîntul lui în Libva, XVII, 3, 8. Antandros, oraş al Troadei, XIII, 1, 51; Antandria, XIII, 1, 62; locuitorii, XIII, 1, 65. Antenor, personaj din epoca eroică, XII, 3, 8; XIII, 1, 53.
Antenorizi, în Dardania Troadei, XIII, 1, 33; XIII, 1, 53.
Antliaios, v. Mormîntul lui Antaios.
Anthemis, şi Anthemus, vechiul nume al insulei Samos, XIV, 1, 15.
Anthemusia, regiune a Mesopota-miei, XVI, 1, 27.
Anth.es, rege în Argolida, a întemeiat Haiicarnassul, XIV, 2, 16.
Anticasion, munte al Syriei, XVI, 2, 8.
Anticragos, munte al Lyciei, XIV, 3, 5.
Antigonia, oraş al Troadei, XIII, I, 26; XIII, 1, 33. Antigonia, vechiul nume al Nicaeei Bithynice, XIII, 1, 26; XIII, 1, 33. Vezi şi Alexandria Troas. Antigonia, oraş syrian, XVI, 2, 4. Antigoaos, fiul lui Philipp, XII, 4, 7; XIII, 1, 26; XIII, 1, 33; XIII, 1, 52; XIV, 5, 10; XVI, 2, 4.
Antikeites, rîu ce se varsă în Maeotida, XI, 2, 4; XI, 2, 9. Antikiflolis, oraş pe ţărmul pontic XII, 3, 10. Antiliban, munte al Coelesyriei, XVI, 2, 16. Antilochis, XIII, l, 32.
Antimacaos, poet, XIII, 1, 13.

XVI, 2 7La. i '-f^VI' 2' 4>'

Antiochia de p[illegible] M'eandm Carie,, XIII, 4 ic . ''' ,a5.al XIV, 2, 29 ' ' *' 42 i
Antiochia,' Margfe[illegible]i, XI 10 2

XII, 8 34 • - XII> 6- 4;

Al [illegible]; i lu; Attaios ma^
AntiocS te'te ' ^ 4' 2' hestica XVI 2 T CU Kytt-
^!f^O1 10S' EP^anes, XVI 2 4
Ant.ochos.lilosofdinAscalon^Vi;
Anţidchos, fiul !ui DemetrioSi XIVj

XIII, 4 2; XVI; '' 18 [illegible] Scm N,iCa.

Anţhiocho Sxi So ter, XI,10,2;XII,

Antipatros fim to' sjside Armeniei Mici, XII <? 9S
Antipatros, din Tars, ' ^f^

Antip.tros,^ ^ .^^ Antiphellos, oraş al jycH XIV>

Antiphilos, port al Ar b mul troglodiţii, XVI 4 9
A[illegible] [illegible] [illegible] [

Antirrhodos, insulă în portal Alexandriei, XVII, 1, 9.
Antissa, oraş în Besbos, XIII, 2, 4.
Antitauros, XI, 12, 2; XI, 12, 4; XI, 14, 2; XI, 14, 5; XII, 2, 2 şi 3.
Antonins M., XI, 13, 3 şi 4 ; XI, 14, 15; XII, 2, 11 ; XII, 8, 9; XIII, 1, 30; XIV, 1, 14; XIV, 1, 23; XIV, 1, 41; XIV, 5, 3 ; XIV, 5, 14; XIV, 6, 6; XVI, 2, 28; XVI, 2, 46; XVII, 1, 9; XVII, 3, 7.
Anubis, zeiță, XVII, 1, 28; XVII, 1, 28; XVII, 1, 40. Aornos, stîncă a Indiei la fluviul
Indus, XV, 1, 8. Aorsi, populație a Asiei între Ocean şi Caucaz, XI, 2, 1 ; XI, 5, 8. Apa amară, loc în Cilicia, XIV, 5, 5. Apaisos, vezi Paisos. Apama, fiica lui Artabazos, soția lui Seleucos Nicator, XII, 8, 15; XVI, 2, 4. Apama, soția lui Prusias, XII, 4, 3. Apameia, oraş al Bithyniei, zis Myrlea anterior, XII, 4, 3; locuitorii, XII, 4, 3. Apameia, Kibotos, oraş al Frigiei, XII, 6, 4; XII, 8, 13; XII, 8, 15; XII, 8, 18 şi 19; XIII, 1, 17; XIII, 4, 12; XIV, 2, 29. Apameia, oraş al Mediei, XI, 9, 1 ;
XI, 13, 6. ' Apameia, oraş mare al Syriei, pe Orontes, XVI, 2, 4; XVI, 2, 10;
apameieni, XVI, 2, 11. Apameieni, XII, 4, 3 ; XIII, 4, 17; XIV, 2, 13; XVI, 2, 7; XVI, 2, 10-11 ; XVI, 2, 19. Apasiaci, neam scitic, XI, 8, 8. Apaturon, templul Afroditei Apa-turos la Bosporos, XI, 2, 10; în Phanagoria, XI, 2, 10. Apaturos, vezi Afrodita. Apelles, pictor din Efes, XIV, 1,
25; XIV, 2, 19. Apellicon, din Teios, XIII, 1, 54;
XIV, 1, 30. Aphamioți, sclavi cretani, XV, 1, 34.
Aphnei, populație a Troadei, XIII, 1, 9.
Aphneis, cappadociană, soția lui Pixodoros, regele Cariei, XIV, 2, 17.
Aphnitis, lac al Troadei, XIII, 1, 9.
Aplirodisias, oraş în Magna Pnry-gia, XII, 8, 13; XIII, 4, 15.
Aphrodision, oraş al Cyprului, XIV, 6, 3.
Aphroditeshormos, vezi Myoshor-mos.
Aphroditespolis, vezi Oraşul Afroditei din Bgipt.
Apia, cîmpie mai sus de cîmpul Thebei, XIII, 1, 70.
Apis, boul, zeul egiptean, XVII, 1, 22; XVII, 1, 31.
Apis, sat al Bibyei, XVII, 1, 14.
Apobathra, loc lîngă Sestos, XIII, I, 22.
Apoicos, atenian, a colonizat insula Teos, XIV, 1, 3.
Apollodor, din Artemita, autorul lucrării Parthica, Vezi şi Eucra-tidas. XI, 7, 3; XI, 9', 1 ; XI, II, 1 ; XI, 12, 7; XI, 13, 6; XV, 1, 3.
Apollodor, gramatic atenian, autorul „Catalogului Corăbiilor", XII, 3, 24 si urm. ; XII, 3, 27; XIV, 2, 28; XIV, 5, 22; XIV, 5, 23-28; XIV, 5, 29.
Apollodor, din Pergam, retor, autor, XIII, 4, 3; secta apollodo-reică, XIII, 4, 3.
Apollon, cultul lui în Cataonia, XII, 2, 6; la alazoni, XII, 3, 22; la Kelainai, XII, 8, 15; Hecatos, XIII, 2, 5 ; prieten cu Branchos, XIV, 1, 5; tatăl lui Mopsos, XIV, 5, 16; în Cilicia, XIV, 5, 17; la oracolul Bran-cbiazilor, XVII, 1, 43; în cîm-pia Adrastos, XIII, 1, 13; Thym-braios, XIII, 1, 35; Smintneus în Tenedos, XIII, I, 46; în Chrysa Troadei, statuia lui, opera lui Scopas, XIII, 1, 48 şi 63; Killaios, XIII, 1, 62 ; Erythibios în Rodos, XIII, 1, 64; Prono

pion, XIII, 1, 64 ; Gryneus, XIII, 2, 5 ; XIII, 3, 5 ; în insula Pordoselene, XIII, 2, 5; Larissaios, în 1/inissa lîngă Efes, XIII, 2, 2; Didyrnaios, la Milet, XIV, 1, 5; Ulios, la Milet şi Delos, XIV, 1, 6 ; dumbrava lui la Chios, XIV, 1, 35 ; între Clazomenai şi Smyrna, XIV, 1, 36; în Lycia, XIV, 3, 6; în Cypru, XIV, 6, 3; în Babylonia, XVI, 1, 7; în Syria, XVI, 2, 6; în Golful Persic, XVI, 3, 2; în Egipt, XVII, 1, 42; Hermonthios, XVII, 1, 47. Vezi şi Delfi.

Apollonia, tîrg al Cyrenei, XVII, 3, 20-22.

Apollonia, oraş ilir în Epir, XVI, 2, 43.

Apollonia, oraş al I<ydiei, XIII, 4, 4.

Apollonia, Pontică, XII, 3, 3. Apollonia, de pe Ryndacos, aproape de lacul Apolloniatis al Mysiei, XII, 8, 10. Apollonia, oraş al Syriei, XVI, 2, 10. Apolloniafs), oraş al Frigiei Mari, XII, 6, 4; XII, 8, 13. Apolloniatis, regiune a Babyloniei, XI, 13, 6; XV, 3, 12; XVI, 1, 1.

Apolloniatis, regiune a Babyloniei, XI, 13, 6; XV, 3, 12; regiune a Aturiei, XVI, 1, 1. Apolloniatis, lac al Mysiei, XII, 8, 10; XII, 8, 11. Apollonides, istoric, XI, 13, 2; XI, 4, 4. Apollonion, v. Apollonium.

Apollonios, Cronos, din Cyrene, profesor, XIV, 2, 21 ; XVII, 3, 22. Apollonios, din Kition, XIV, 16, 3.

Apollonios, Malacos, din Alabanda, XIV, 2, 13; XIV, 2, 26. Apollonios, Mys, medic din Erythrai, XIV, I, 34.

Apollonios, din Nysaia, stoic, XIV, 2, 48.

Apollonios, din Rodos, XIV, 2, 13.

Apollonios, din Tyr, XVI, 2, 24.

Apollonis, femeie din Kyzic, XIII, 4, 4; soţia lui Attalos I, XIII, 4, 2.

Apollonis, oraş al Lydiei, XIII, 4, 4; XIV, 1, 38.

Apollonium, promontoriu al Car-thaginei, XVII, 3, 13.

Apollononnesoi, aceleaşi cu Hecatonnesoi, XIII, 2, 5.

ApoUonopolis, în Thebaida Egiptului, XVII, I, 47.

ApoUonopolis, oraş egiptean, XVII, 1, 45-46.

Apollonospotamia, regiune a Etiopiei ce produce scorţişoară, XVI, 4, 14.

Appaiţi, zişi şi Kerkiţi, între Phar-nakia şi Trapezunt, XII, 3, 18.

Aquilius (M), XIV, 1, 38.

Arabi, aceiaşi cu arambii, XVI, 4, 27; dominaţii arabe spre Syria, XVI, 2, 11; arabi corturari, XVI, 1,8; XVI, 3, 1 ; arabi meseni lîngă babylonieni, XVI, 1, 8; Ararena, regiunea lor, XVI, 4, 24; myimecoleoni, XVI, 4, 15 ; arme, XVI, 4, 23 şi 24; succesiunea la tron, XVI, 4, 3; meşteşuguri, fel de viaţă, XVI, 4, 25; administraţia, XVI, 4, 24; comerţul, XVI, 3, 3; XVI, 4, 24; XVII, 1, 45.

Arabia, descrierea lui Eratosthenes, XVI, 1, 12; XVI, 4, 2; Fericită, XVI, 4, 2-XVI, 4, 5; o latură a acesteia, XVI, 3, 1 ; regiunile producătoare de scorţişoară, XVI, 4, 25; ţărmul ei apusean, după Artemidoros, XVI, 4, 18 şi urm.; neamurile ei, XVII, 1, 21 ; Pelu-sion la hotarul ei, XVII, 1, 21 şi 24; rîu al ei cu aur, XVI, 4, 38; mine de aur, XVI, 4, 18; animale domestice, XVI, 4, 2; bolnavi, XVI, 4, 24; expediţia lui Alexandru în A., XVI, 1, 11 ; XVI, 4, 27 ; a lui Aelius Gallus, XVI, 4, 15, 22-24 şi 53. Vezi şi XVI, 1, 12.

Arabic, v. Golful Arabic.

Arachoisia, parte a Ariauei, XI 10, 1.
Arachoţi, locuitori ai Arachosiei, XVI, 2, 5; XVI, 2, 8; locuitori ai oraşului Arachoisia, XI, 8, 8 şi 9.
Arados, insulă şi oraş fenician, XVI, 2, 13; istoria aradienilor, XVI, 2, 14-15; alte oraşe ale insulei, XVI, 2, 12; ogor, XVI, 2, 12; colonie în Golful Persic, XVI, 3, 4; aradieni strecuraţi în Coile Syria, XVI, 2, 16; XVI, 4, 27.
Aragos, rîu al Iberiei, afluent al rîului Kyros, XI, 3. 2; la confluenţa acestora, oraşul Seusa-mora, XI, 3, 5.
Arambi, aceiaşi cu arabii, XVI, 4, 27.
Aramei, aceiaşi cu syrienii şi cu arimii lui Homer, XVI, 4, 27.
Araphaenides, v. Halai.
Ararene, regiune a arabilor nomazi, XVI, 4, 24.
Arătos, poet din Soloi, XIV, 5, 8.
Araxene, regiune a Armeniei, XI, 7, 2.
Araxenon, cîmpie udată de Araxes, XI, 14, 3-4; XI, 14, 13; cu oraşul Artaxata, XI, 14, 6.
Araxes, (Aras), rîu al Armeniei, XI, 1, 5; XI, 14, 13; coboară din muntele Abos, XI, 14, 2; cursul lui, XI, 14, 3 — 4; afluent al rîului Kyros, XI, 4, 2; desparte Armenia de Atropatena, XI, 13, 3; pe malurile lui, oraşele Arxata si Artaxata, XI, 14, 6.
Araxes, (Bend-emir sau Kurab), rîu al Persiei, XV, 3, 6.
Araxes, (Iaxartes), rîu ce desparte pe bacteriani de sciţi, XI, 14, 13 ; inundă regiunea massageţilor, XI, 8, 6; se varsă în Marea Hyrcaniei sau în Ocean, XI, 8, 6.
Arbakes, ultimul rege assyrian, XVI, 1, 2.
Arbela, oraş al Babyloniei, XVI, 1, 3; întemeiat de Arbelos, XVI, 1, 3; vecinătăţile sale, XVI, 1, 4; lupta de la Arbela, XVI, 1, 3; regiunea din jur, XVI, 1, 4.
Arbelene, regiune în jur de Arbela, XVI, 1, 3-4.
Arbelos, athmoniamil, XVI, 1, 3. Arbii, neam al Arianei, XV, 2, 1. Arbis, rîu ce desparte pe arbi de oritai, XV, 2, 1. Arcadia, XII, 8, 4; XIII, 1, 3; XIII, 1, 53.
Arcaios, v. si Ascaios, XII, 8, 14. Archaianax, din Mytilene, XIII, 1, 38. Archedemos, filosof stoic din Tars, XIV, 5, 14.
Arclielaos, tatăl lui Archelaos, XII, 3, 34; XVII, 1, 11.
Arclielaos, fiul lui Archelaos, pontif de Comana, XII, 3, 34; XVII, 1, 11.
Archelaos, fizician, discipolul lui Anaxagoras, XIV, 1, 36.
Archelaos, rege al Cappadociei, XII, 1, 2 şi 4 ; XII, 2, 7; XII, 2, 10; XII, 3, 34; XIV, 5, 6; XVII, 1, 11; ultimul rege al Cappadociei şi Armeniei, XII, 3, 29; soţul Pythodoridei, XII, 3, 29.
Archelaos, al lui Penthilos, XIII, 1, 3. Archiloch, poet din Păros, XII, 3, 20; XIV, 1, 40. Arconnesos, sau Aspis, insulă între Teos şi Lebedos, XIV, 1, 29.
Arconnesos, insulă aproape de Halicarnas, XIV, 2, 16. Arcton, Muntele Urşilor, în Kyzicos, XII, 8, 11. Arcturus, XV, 1, 17-18.
Ardania, sau Ardanis, promontoriu al Libyei, XVII, 3, 22. Areînos, tatăl lui Mithropastes, prefect al Frigiei, XVI, 3, 5.
Areios, prietenul lui Xenarchos din Seleucia, XIV, 5, 4.

Areios, rîu al Ariei, XI, î, 5; XI, 10, 1.
Ares, zeul războiului, XII, 8, 5; XV, 2, 14. Aretas, rege arab vizitat de Aelius Gallus, XVI, 4, 24. Arete, fiica lui Aristippos Socraticul din scoală cyrenaică, XVII, 3, 22. Aretlmsa, fortăreață a lui Sampsikeramos, XVI, 2, 10—11.
Argaios, munte al Cappadociei, lîngă orașul Mazaca, XII, 2, 7. Arganthonion, munte al Bitnyniei, XII, 4, 3.
Argennon, promontoriu al Ioniei, XIV, 1, 33. Argieni, întemeiază Tralles în Caria, XIV, 1, 42 ; Aspendos în Pamphylia, XIV, 4, 2. Arginussai, trei insule în fața promontoriului asiatic Aiga, XIII, 1, 68; XIII, 2, 2.
Argonauți, au întemeiat templul Dindymeneî în Cyzic, XII, 8, 11 ; Argonaitticele lui Apollonios din Rodos, XIV, 2, 13. Argos, oraș al Argolidei din Pelo-pones, XIV, 5, 16; argian, XIV, 2, 6.
Argos, fortăreață a Cappadociei lîngă Taurus, XII, 2, 6.
Argyria, sat al Troadei, XII, 3, 23; XIII, 1, 45.
Aria, regiune a Asiei, parte a Atianei, XI, 8, 2; XV, 2, 8; locuitorii, ari, XI, 8, 3; XI, 8, 8; XI, 10, 1; XV, 2, 9.
Ariana, regiune a Asiei, XV, 2, 1 ; XV, 2, 8; locuitorii, XV, 2, 1 ; Alexandru și Seleucos Nicator, aici, XV, 1, 10; XV, 2, 9 —10 ; regi ai Bactrei o ocupă, XI, 11, 1.
Ariarathes, tatăl Stratonicei și socrul lui Attalos, XIII, 4, 2; cucerește Cataonia si Melitene, XII, 1, 2; XII, 2, 8.
Aridaios, personaj din suita familiei lui Alexandru, XVII, 1, 8.
Arima și Arimi, munți ai Ciliciei, XIII, 4, 6. Arimaspi, cîntați de Aristeas din Proconnes, XI, 6, 2. Arimei, v și aramei, XVI, 4, 27. Arimi, populație felurit localizată în Lydia, Cilicia, Syria, Mysia, XII, 8, 19; XIII, 4, 6; XVI, 2, 7; XVI, 4, 27.
Arirnus, rege în Catakecaumene, XIII, 4, 11.
Arnaios, XII, 3, 23.
Ariobarzanes, rege cappadocian, XII, 2, 11. Arion, citared din Methymne, XIII, 2, 4. Arios, prieten al lui Augustus, XIV, 5, 4. Arios, rîu al Ariei, XI, 1,5; XI, 10, 1.
Arisba, oraș în Lesbos, XIII, 1, 21. Arisba, oraș al Troadei, XIII, 1, 20 ; XIV,' 1, 6. Arisbos, rîu al Tliracîei, afluent al Hebrului, XIII, 1, 21. Aristarchos, gramatic, XIII, 1, 55: din Nysa, XIV, 2, 48. Aristeas, din Proconnesos, XIII, 1, 16; XIV, 1, 18. Aristippos, Socraticul, fiul Aretei, din Cyrene, zis „Methrodidactos", „Elevul mamei", XVII, 3, 22.
Aristobulos, fiul lui Alexandros, fratele lui Hyrcanos, XVI, 2, 40. Aristobulos, istoric, scrie despre Hyrcania, XI, 7, 2; despre Polytimetos din Sogdiana, XI, 11, 5; despre monumentul lui Sardanapallos, XIV, 5, 9 ; despre ploile Indiei, XV, 1, 17; feno mene indiene comparate cu cele etiopiene, XV, 1, 19; despre inundațiile Indiei, XV, 1, 18 despre flora Indiei, XV, 1, 8 XV, 1, 21 ; despre ploi, XV, 1 24; despre gurile rîului Indus XV, 1, 33; despre fauna Indiei XV, 1, 45; despre Brahmani XV, 1, 61 ; instituții în regatul

lui Taxilas, XV, 1, 62; despre mormîntul lui Cyrus, XV, 3, 7; Alexandru aici, XVI, 1, 11; negoțul gerrhailor, XVI, 3, 3; despre pești pe Nil în sus, XVII, 2, 5.
Aristocles, gramatic din Rodos, XIV, 2, 13.
Aristodemos, din Nysa, gramatic, profesorul lui Strabon, XIV, 1, 48.
Aristodemos, din Nysa, alt gramatic, vărul precedentului, XIV, 1, 48.
Aristofan, este citat (Pacea, 1148), XIII, 2, 6.
Ariston, din Cos, XIV, 2, 19.
Ariston, filosof peripatetic din Keos, XIV, 2, 19; XVII, 1, 5.
Aristonicos, rege în Pergam, XIV, 1, 38. Aristopatra, mama lui Cassandros, XV, 1, 35.
Aristos, istoric din Salamina Cypru-lui, XIV, 6, 3; XV, 3, 8.
Aristotel, filosoful, XIII, 1, 36; XIII, 1, 54; XIII, 1, 57 și urm.; XIII, 2, 4; XV, 1, 22 (citat: Istoria anim., 10, 2) ; XV, 1, 38; XVII, 1, 5.
Ariusia, regiune a Chiosului, XIV, 1, 35.
Arkesilaos, filosof academic din Pitane, XIII, 1, 67. Arkeuthos, rîuleț al Syriei, XVI, 2, 8.
Armene, sat al Sinopei, XII, 3, 10..
Armenia Mare, descrisă în XI, 14, 1 și urm.; așezare, XI, 12, 1 ; XI, 12, 4; XI, 13, 3 ; hotare, XI, 4, 1 ; XI, 14, 1 ; relieful, XI, 4, 1 ; XI, 14, 4; trecătoare din Armenia în Iberia, XI, 3, 5; rîuri, XI, 2, 17; XI, 3, 2; XI, 14, 2; XII, 3, 15; Araxes, hotar spre Atropatene, XI, 13, 3; animale, XI, 5, 6; XI, 14, 4; lacuri, XI, 14, 8; cai, XI, 13, 7; XI, 14, 9; mine, XI, 14, 9; vopsele, XI, 14, 9; avuții, XI, 14, 10; regiuni, XI, 7, 2; XI, 7, 4; XVI, 1, 26; orașe și fortărețe, XI, 14, 6; străbătută de eroi colonizatori, XI, 4, 8; istorici, despre ea, XI, 14, 12, și urm. ; ocupanți, XI, 14, 15; prefecți, XI, 14, 5; XI, 14, 15 ; rudele regilor ei, XI, 13, 1 ; regi: Polemon, Pytho-doris, XII, 3, 29.
Armenia Mică, XI, 14, 1 ; XII, 3, 1 ; XII, 3, 18; XIV, 5, 24 ; istoria ei, XII, 3, 28; parcursă de Eufrat, XII, 3, 28; vecinătăți, XII, 3, 37 ; Nicopolis, oraș întemeiat aici de Pompeius, XII, 3, 28.
Armenii, XI, 3, 5 ; XI, 13, 2 ; XVI, 1, 19; nesupuși de part), XVI, 1, 19 ; regele lor Artavasdes, XI, 13, 4 (v. si Tigranes) ; moravuri, XI, 13,'9; XI, 14, 16. V. și Armenia.
Armenion, oraș al The&saliei, patria lui Armenos, argonaut, XI, 4, 8; XI, 14, 12.
Armenos, Thessalianul, argonaut,, colonizator al Armeniei, XI, 4, 8; XI, 14, 12.
Aroma, loc al Cariei, XIV, 2, 47-
Aromate, v. Regiunea aromatelor.
Arrechi, neam al Maeotidei, XI, 2, 11.
Arsacizi, regi părți, XVI, 1, 28..
Arsakes, rege part, XI, 8, 8; XI, 9, 2; XI, 9, 3.
Arsakes, fiul lui Pharnakes, în Pont, XII, 3, 38.
Arsakes, scit, XI, 8, 8; XI, 9, 2-
Arsakia, oraș al Mediei, același cu Rhagai, XI, 13, 6.
Arsene, lac al Armeniei, străbătut de Tigru, XI, 14, 8.
Arses, pers ucis de Bagoas eunucul, XV, 3, 24.
Arsinoe, sora ei, soția lui Ptolemeu II, XIII, 4, 1 ; XIV, 1, 21.
Arsinoe, sora Cleopatrei, XIV, 6, 6.
Arsinoe, oraș al Ciliciei, XIV, 5, 3.

Arsinoe, două oraşe ale Cyprului, avînd şi port, XIV, 6, 3. Arsinoe, rmme temporar al Efesului, XIV, 1, 21. Arsinoe, oraş şi port al Egiptului, zis şi Cleopatris, la înfundătura Golfului Arabic, XVII, 1, 25 si 26. Arsinoe, oraş al Egiptului, fost Crocodeilopolis, XVII, 1, 38; locuitorii, XVII, 1, 39. Arsinoe, oraş al Etiopiei la ţărmul troglodytic, XVI, 4, 5; ' XVI, 4, 14. Arsinoe, nume temporar al Patarei din Lycia, XIV, 3, 6. Arsinoe, sau Taucheira, oraş al Cytenaicei, XVII, 3, 20. Arsinoites, sat şi nomă a Egiptului, XVII, 1, 4; XVII, î, 35-39. Arsites, tatăl lui Mithropastes, sau Areines, XVI, 3, 5. Artabazos, tatăl Apamei, XII, 8, 15. Artacaena, oraş al Ariei, XI, 10, 1. Artagerai, fortăreaţă a Armeniei, pe Eufrat, XI, 14, 6. Artake. insulă lîngă Cyzic, XII, 8, 11. Artake, munte în Cyzic, XII, 8, 11. Artake, oraş în Cyzic, XIII, 1, 4; colonie milesiană, XIV, 1, 6. Artakene, regiune a Assyriei, udată de Lycos, XVI, 1, 4. Artanes, şef armean, XI, 14, 15. Artavasdes, fiul lui Tigranes, XI, 14, 10; rege armean care i-a înşelat pe romani, XI, 13, 4; cavaleria lui, XI, 14, 9. Artaxata, aceeaşi cu Artaxiasata, XI, 14, 3; XI, 14, 5-6. Artaxerxes II, XIV, 2, 15. Artaxias, prefect al lui Antioch cel Mare apoi rege, XI, 14, 5 şi 6; XI, 14, 15. Artaxiasata, v. Artaxata. Artemidoros, geograful din Efes, vorbeşte de ţărmul pontic, XI, 2, 14; de oraşele Pisidiei, XII, 7, 2; de Mysia Olympică, XII, 8, 1 ; de ţărmul Kymei, XIII, 3, 5; de templul Artemidei din Efes, XIV, 1, 22 ; despre oraşele şi căile din Caria pînă la Eufrat şi pînă în India, XIV, 2, 29; sistemul urban lycian, XIV, 3, 3; despre Kelenderis, hotar între Pamphylia şi Cilicia, XIV, 5, 3; distanţa de la Pyramos la Soloi, XIV, 5, 16; despre lacul Selinusia, XIV, 1, 26; de Gange şi Oidanes ale Indiei, XI, 1, 72 ; distanţe de la Melaina Ciliciei pînă la Pelusion, XV, 5, 3 şi XVI, 2, 33; despre originea numelui Mării Erythree, XVI, 4, 20; despre Golful Arabic şi ţărmul pînă la Cinnainomophora, XVI, 4, 5 ; numele nomei egiptene Menelaites, XVII, 1, 18; distante în Egipt, XVII, 1, 26; în controversă cu Eratosthenes, XVII, 3, 2 şi 8; despre lotofagi, XVII, 3, 8; despre rîurile Eibyei, XVII, 3, 9. Concetăţenii i-au ridicat o statuie în templu, XIV, 1, 26.

Artemidoros, din Cnidos, fiul lui Theopompos, XIV, 2, 15.

Artemidoros, gramatic din Tars, XIV, 5, 15.

Artemis, zeiţă, XIV, 1, 6; oracolul ei şi al lui Apollon Actaios pe Cîmpul Adrasteiei, XIII, 1, 13; templul Artemidei Astyrene la Astyra, în Mysia, XIII, 1, 51 ; XIII, 1, 65; templul A. Kindyas, în Caria, XIV, 2, 20; al A. Coloene, XIII, 4, 5; templul A. din Efes, XIV, 1, 22; acelaşi templu în portul Panormos, XIV, 1, 20; templul A. Leucophryene, în Magnesia de pe Meandru, XIV, 1, 40 ; templul A. Munychia la Pigela, XIV, 1, 20; al A. Perasia din Castabala Cappado-ciei, XII, 2, 7; al A. Pergaia, XIV, 4, 2; al A. Sarpedonia, în Cilicia, XIV, 5, 19; al A. Tauropolis în Icaria, XIV, 1,

19; oracolul ei în Golful Persic, XVI, 3, 2; cultul A. Tauropolis
, la Comana, XII, 2, 3; A. Tauro-polios, XIV, 1, 19; templul ei pe promontoriul Artemision de pe ţărmul continental al Rodosului, XIV, 2, 2; templul ei la elymai, XIV, 1, 18; templul ei şi al lui Apollon, la Daphne în Syria, XVI, 2, 6; insula ei pe ţărmul Ioniei, XIV, 1, 29; templul ei şi al lui Apollon în Borsippa Babyloniei, XVI, 1, 7.
Artemisia, sora si soţia lui Mausolos, XIV, 2, 16-17. '
Artemision, promontoriu al Cariei, XIV, 2, 2.
Artemita, oraş aproape de Seleucia, XI, 12, 7; XVI, 1, 17.
Artis, teritoriu pe care s-a clădit oraşul ionic I,ebedos, XIV, 1, 3.
Arxata, oraş armean pe Araxes, XI, 14, 6.'
Asandros, rege bosporan, XI, 2, 11; XIII, 4, 3.
Asca, oraş al Arabiei cucerit de Aelius Gallus, XVI, 4, 24.
Ascaios, XII, 3, 31.
Ascalon, oraş fenician, patria filosofului Antiochos, XVI, 2, 29.
Ascania, lac al Bithyniei, XII, 3, 42; XII, 4, 5-8.
Ascania, regiune şi mlaştină a Bithyniei sau a Mysiei, XII, 4, 7 şi 8; XIV, 5, 29.
Ascania, regiune a Frigiei, XII, 3, 23; si lac, XII, 4, 5; XIV, 5, 29.
Ascania, sat al Mysiei, XIV, 5, 29. Ascanios, rîu al Mysiei, XIV, 5, 29. Ascanios, rîu al Bithyniei, XII, 4, 8; XIV, 5, 29.
Ascanios, şef al frigienilor şi al mysilor, XII, 4, 5. Ascanius, fiul lui Aeneas, XIII, 1, 52; XIII, 1, 53. Asclepiades, medic din Prusa, XII, 4, 9.
Asclepios, v. Esculap.
Ascra, oraş al Beoţiei, XIII, 4, fi.
Asdrubal, carthaginezul, XVII, 3, 14.
Asia, de dincoace şi de dincolo de Taurus, XI, 1, 1 ; legiunile ei de dincolo de Taurus, XI, 1, 4-7; numele ei, XII, 1, 3; XIII, 4, 8; provincie roman;", XIII, 4, 2 ; mărimea Asiei Mari, XVII, 3, 1 ; toată cutreierată de Sesostris, XVI, 4, 4 ; sciţi asiatici, XI, 8, 2.
Asiarchi, la tralliani, XIV, 1, 42.
Asion, cîmpie pe Caystru, XIII, 4, 8; XIV, 2, 45. Asioni, şi esioni, XIII, 4, 8. Asios, fiul lui Dymas, fratele Hecu- bei, XIII, 1, 21. Asios, erou, XIV, 1, 45. . Asios, Hyrtakidul, principe al Troa- dei, XIII, 1, 7; XIII, 1, 20.
Aspaneus, XII, 1, 51. Aspendos, oraş al Pamphvliei pe Eurymedon,' XII, 7, 1 ; XIX, 4, 2. Aspionos, regiunea lui în Bactriana, XI, 11, 2. Aspis, sau Arconnesos, insulă a Ioniei, XIV, 1, 29. Aspis, colină pe promontoriul Ta- phitis din Mbya, XV, 3, 16.
Aspis, loc în Syrta Mare, XVII, 3, 20. Aspordenon, munte lîngă Pergaiu, XIII, 3, 6. Asporene, epitet al Mamei Zeilor, XIII, 2, 6. Asporenon, v. Aspordenon, XIII, 2, 6.
Aspurgiani, neam de maeoţi între Phanagorea şi Gorgipia, XI, 2, 11 ; XII, 3, 29.
Assacanos, regiunea lui ... între Cophe şi Indus, XV, 1, 17 ; XV, 1, 27.
Assos, oraş eoh'c în Asia, XIII, 1, 58; poziţia lui, XIII, 1, 51; XIII, 1, 57; populat de lelegi, XIII, 1, 56; patria filosofului Cleanthes, XIII, 1, 57; Aristotel

la Assos, XIII, 1, 57; v. şi XIII, 1, 2; XIII, 2, 2; XV, 3, 22.
Assyria, XVI, 1, 12 ; capitale, XIV, 5, 9; XVI, 1, 16; XVI, 1, 20.
Assyrieni, XVI, 1, 1—2; trei neamuri în mlaştini, XVI, 1, 20; obiceiuri, XVI, 1, 20; îmbrăcăminte, înmormîntarea, XVI, 1, 20; trei colegii de magistraţi, XVI, 1, 20: scriere assyriană, XIV, 5, 9. Astaboras, rîu al Etiopiei, afluent aJ Nilului, XVI, 4, 8; XVII, I, 2; XVII, 2, 2. Astacos, oraş al Bithyniei la Golful
Astakenos, XII, 4, 2. Astakeni, populaţie a Indiei între
Cophe şi Indus, XV, 1, 27.
Astakenos, golf, al Bithyniei, XII, 4, 2-3.
Astapus, rîu al Etiopiei, XVI, 4, 8; XVII, 1, 2; XVII, 2, 2.
Astasobas, rîu al Etiopiei, XVI, 4, 8; XVII, 1, 2; XVII, 2, 2.
Astyages, regele mezilor, XI, 13, 5; XV, 3, 8. Astypalaia, oraş în Cos, XIV, 2, 19. Astypalaia, promontoriu al Cariei,
XIV, 2, 20. Astypaleeni, XIII, 1, 42. Astyra, sat al jlysiei Ia Golful Adramyttenos, XIII, 1, 51; XIII, 1, 65; XIII, 1, 67. Astyra, oraş al Troadei distrus,
XIII, 1, 23; XIV, 5, 28. Atabyrios, Zeus, XIV, 2, 12. Atabyris, munte în Rodos, XIV,
2, 12. Atargatis, zeiţă, aceeaşi cu Athara, XVI, 1, 27; XVI, 4, 27. Atarneus, oraş al Eolidei, XIII, 1,51; reşedinţa tiranului Hermias XIII, 1,'57 şi 67; deşert, XIII, 1, . 2; XIV, 5, 28; locuitorii „atarniti", XIII, 1,60; v. si XIII, 1, 69; XVII, 3, 5. Atena, metropola Atticel, unde şi-a dat foc Zarmanos filosoful, XV, 1, 4; XV, 1, 73.

Atemem, XII, 3, 14; XII, 4 2-
Via** 3, s.-xiv,i,3:
Ateporix, rege galat, XII, 3 37
Athenaion,^^ XIV , <.
Athenatos! fiul lui Attalos, XIII,
Athenaios, ffl osof peripateti(, ^
Athenodoros, Cananites, fiul Sandon di» Tars, ^ £ £
Athenodo^'cordylion, stoic din
Athos, XIV, 1 '23
Attribis, oraş 'eg;ptean_ xvn, ,
At 1 hr 5es no»'ă a Egiptului, XVII,
Athrula/oraş arabi' Xvi, 4 24
Ath vmbrados A«««m" bros şi H ydre l OSi XVI T1^ Athymbros, prefect W, T A ' 6'
Cariei, XIV f ^^^^^na
Atlanric^marea^.'.M^ exterioa.
Atlas, munte alManrifa,,;.,: . . «* Dyris, Xvil 3 T ' ^ ^ ne Pafe ,f ^- Şi Atr <W«. 'si regiu-
neaMedie, xi 5. 6.:'xi.i2. Populatia ei, x m 'â . ' *' XI ' li'7
Atrop atia, v. At
Attale,a, oraş al î>amplly Iiei) ^
^lor^xiTl 81/11 Per «aM1- ist° «a **■ *. »;

au obţinut

Frigia Helespontică, XII, 4, 3 : stăpîneau Skepsis, XIII, 1, 54 ; şi Selimisia, XIV, 1, 26; au închinat un templu Artemidei Pessinuntia, XII, 5, 3; alte acţiuni, XIII, 1, 14.
Attalos, fratele lui Philetairos şi Bumenes, XIII, 4, 2; tatăl lui Attalos, I, XIII, 4, 2.
Attalos I, fiul lui Attalos şi al Antiochidei, primul rege attalic în Pergam, XIII, 1, 44; XIII, I, 70; XIII, 4, 2.
Attalos II, Philadelphul, fiul lui Attalos I şi al Apollonidei, şi tutore al lui Attalos III, administrează 21 ani treburile din Pergam, XIII, 4, 2; XIV, 1, 24; XIV, 4, 1 ; politica sa externă, XIV, 1, 2; internă, XIV, 4, 1 ; colonizări, XIV, 4, 1 ; alte acţiuni, XIV, 1, 24 şi 29.
Attalos III, Philometor, fiul lui Eumenes II şi al Stratonicei, XIII, 3, 2 ; rege în Pergam, XIII, 3, 2; urmaşul său, Aristonicos, XIV, 1, 38.
Attaşi, neam de sacai, XI, 8, 8.
Attea, oraş al Eolidei, XIII, 1, 51.
Attica, XV, 3, 22.
Aturia, regiune a Assyriei, XVI, 1, 1 şi 2; XVI, 1, 3.
Auasis, v. Oază.
Auge, fiica lui Aleas, mama lui Telephos, XIII, 1, 69.
Augila, loc similar cu Ammon, mai sus de Cyrenaica, XVII, 3, 23.
Augustus, Caesar, împăratul, a subjugat pe cantabri, XVII, 1, 53 — 54; Atropatene îi caută prietenia, XI, 13, 2 ; a eliberat Ami-sos, XII, 3, 14; numeşte pe Dyteutos pontif de Comana, XII, 3, 35; Cleon tîlharul intră în slujba lui, XII, 8, 9; numeşte pe Polemon rege în Pont, XII, 8, 16; redă rhoitenilor statuia lui Aias, XIII, 1, 30; numeşte pe M. Pompeius procurator al Asiei, XIII, 2, 3; a studiat retorica cu Apollodoros din Peigam, XIII, 4, 3; a returnat samienilor statuile luate de Antonius, XIV, 1, 14 ; a abrogat dreptul de azil templului din Efes, XIV, 1, 23 ; a dedicat tatălui său statuia Afroditei din Cos, XIV, 2, 19; prieten cu Xenarchos, filosoful peripatetic, XIV, 5, 4 ; conjuraţia lui Murena, XIV, 5, 4 ; profesorul lui, Athenodoros din Tars, XIV, 5, 14; sora, Oetavia, XIV, 5, !4; solii lui Poros, XV, 1,4; XV, 1, 73 ; relaţiile cu Phraates IV", XVI, 1, 28; cu Herodes, XVI, 2, 46; a trimis pe Aelius Gallus contra arabilor, XVI, 4, 22 ; 1-a numit prefect al Egiptului, XVII, 1, 53; a desemnat un şef Muzeului din Alexandria, XVII, 1, 8; a dat lui Iuba stăpînirea lui Bocchos, XVII, 3, 7 ; a constituit provinciile romane. XVII, 3, 25. V. şi XVI, 4, 22; XVII, 1, 11.
Autolycos, hot şi argonaut, la Sinope, XII,'3, 11. Autolycos, statuie, opera lui Sthenis, în Sinope, XII, 3, 11. Autotnala, fortăreaţă în înfundătura Syrtei Mari,' XVII, 3, 20. Axenos Pontos, v. Pontul Euxin. Azamora, fortăreaţă a Cataoniei, XII, 2, 6. Azanitis, regiune a Frlgiei, XII, 8, 11. Azara, oraş al Armeniei, XI, 14, 3. Azara, templul Artemidei la elymai, XVI, 1, 18. Azaritia, izvor al Bithyniei, XII, 4, 2. Azotos, oraş al Iudeei, XVI, 2, 29; locuitorii, XVI, 2, 2. Azotos, oraş al Feniciei, XVI, 2, 29; din Azotos, XVI, 2, 2.

8

Babanomon, oraş, munte sau regiune pe teritoriul Amaseiei, XII, 3, 39.

Babylon, (azi ruinele Babuin, fortăreață egipteană, XVI, 1, 21 ; XVII, 1, 40; întemeiat de baby-lonienii Mesopotamiei, XVII, 1, 30.
Babylon, XV, 3, 5 şi 11 ; XVI, 1, 2 şi 5; XVI, 1, 9; XVI, 1, 13; XVI, l, 17; XVI, 1, 22; XVI, 4, 2; odinioară, metropola Assyriei, XVI, 1, 16; descrierea lui, XVI, 1, 5; edificiu, XVI,), 5; rezervat filosofilor chaldeeni, XVI, 1, 6; Alexandru îl cinsteşte mai presus de Susa, XV, 3', 10; Homer nu-l menționează XV, 3, 23; distrugerea lui, XVI, 1, 5.
Babylonia, XVI, 1, 6; XVI, 1, 8; despărțită prin Zagros de Media, XI, 12, 4; Adiabene, parte a ei, XVI, 1, 19, la fel, Sitakene şi Apolloniatis, XV, 3, 12; vecinii de est şi nord, XVI, 1, 18; regiunile din sus de ea, XI, 12, 4; XVI, i, l_2; produsele, XIII, 2, 3; XV, 1, 18; XV, 3, 11 şi 18; XVI, 1, 13-14; XVI, 1, 15; XVll, 1, 51 ; războaiele purtate cu. elymaii şi cossaii, XI, 13, 5; XVI, 1, 18; ajutați de fratele hu Alceu, XIII, 2, 3 ; întemeiază Babylonul în Egipt, XVII, 1, 30; supusă de părți, XVI, 1, 18-19; obiceiuri, XVI, 1, 20; bărbați vestiți, XVI, 1, 16.
Babylonieni, XVII, 1, 30; poartă războaie cu elymaii şi cossaii, XI, 13, 6; XVI, 1, 18; ajută pe fratele lui Alceu, XIII, 2, 3; au întemeiat Babylonul din Egipt, XVI, 1, 19 ; supuşi pârtilor, XVI, 1, 19; femeile lor, XVI, 1, 20; oameni vestiți, XVI, 1, 16.
Babyrsa, fortăreață armeană, XI, 14, 6.
Bacchai, o tragedie a lui Euripide, XV, 1, 7.
Bacchides, prefect al Sinopei, XII, 3, 11.
Bacchus, v. Dionysos.
Bacchylides, poetul, XIII, 1, 70.
Bactra, capitala Bactrianei, XI, 8, 9; XI, 11, 2-3; XV, 2, 8; XV, 3, 7.
Bactria(na), XI, 11, 1 ; regiuni de hotar, XV, 2, 9; notar, Oxos spre Sogdiana, XI, 8, 8; mas-sageți şi arachoți pe Oxos, XI, 8, 8; regiunea sa de lîngă Paro-pamisos, XI, 8, 8; produse, XV, 1, 18; orașe, XI, 11, 2; XV, 2, 10; obiceiuri, XI, 11, 3; ocupată de sacai, XI, 8, 4; de aici fuge Spitamenes şi Bessos, XI, 8, 8; orașe întemeiate aici de Alexandru, XI, 11, 4; răz vrătită de Euthydemos, XI, 9, 2 ; stăpînită de regii greci, XV, 1,3; XI, 11, 1—2; ocupată de sciți, XI, 8, 2; de părți, XI, 9, 2; Arsakes, din Bactriana, XI, 9, 3; ocupă Pârtia, XV, 1, 26. Vezi şi XV, 1, 26; XV, 2, 8-9.
Bactrieni, locuitorii Bactrianei, XI, 8, 8; XI, 9, 3; XI, 11, 2-3; XI, 14, 13; XV, 2, 8.
Badas, rîu al Syriei, XV, 3, 2.
Baetis, rîu al Iberiei, XVII, 3, 25.
Bagadania, cîmpie a Cappadociei, XII, 2, 10.
Bagas, cuvînt paflagon în Cappadocia, XII, 3, 25. Bagoas, eunuc persan, XI, 3, 24. Bagradas, rîu al Libyei lîngă Utica, XVII, 3, 13. Balanaia, oraş al Syriei la țărmul aradilor, XVI, 2, 12. Balbura, unul din orașele tetrapolisulni cibyratic, XIII, 4, 17.
Balithon, v. Ammon. Bambyke, sau Hierapolis sau Edessa, oraş al Syriei, XVI, 1, 27; XVI, 2', 7.
Bamonitis, regiune a Cappadociei, XII, 3, 25. Bandobene, regiune a Indiei pe Choaspes, XV, 1, 26. Barca, oraş al Cyrenaicei, XVII, 3, 20-21. Bargasa, oraş al Cariei, XIV, 2, 15. Bargosa, oraş al Indiei, XV, 1, 73-

Bargylia, oraş al Cariei, XIII, 1 59; XIV, '2, 20. Baris, sau Abaris, zeiţă armeană, aceeaşi cu Azaris, XI, 14, 14. Easgoidariza, fortăreaţă, XII, 3, 28, în estul Pontului sau vestul Armeniei Mici. Basileios, rîu între Eufrat si Tigru, XVI, 1, 27. Basoropeda, regiune a Armeniei, XI, 14, 5. Bassus Caeciluis, cu 2 cohorte răscoală Apameea, XVI, 2, 10; aliaţii lui, XVI, 2, 10. Bata, sat si port la ţărmul Pontului, XI, 2,' 14. Batieia, sau Myrina, XII, 8, 6; XIII, 1, 34; XIII, 3, 6. Baton, din Sinope, autor de Per- sica, XII, 3, 11. Battos, întemeietorul Cyrenei, XVII, 3, 21. Bebryci, traci, XII, 3, 3; XII, 3, 4; XII, 3, 27; XIII, 1, 8; XIV, 5, 23. Bellerophon(tes), regele solymilor; XII, 8, 5-6; XIII, 4, 16; XIV, 3, 10; Valul lui B, XIII, 4, 16. Belos, tatăl lui Thronios, templul lui la elymai, XVI, 1, 18; moi-mîntul lui, XVI, 1, 5. Berekynţi, neam vechi frigian, XII, 8, 21 ;' XIV, 5, 29; kerbesieni, XII, 8, 21. Berenice, fiica Salomei, XVI, 2, 46. Berenike, oraş al Cyrenaicei, XVII, 3, 20 şi 21. Berenike, oraş egiptean, la Golful Arabic, XVI, 4, 5 ; XVII, 1, 45. Berenike, de lingă Sabai, oraş al Etiopiei în Golful Arabic, XVI, 4, 10. Bermion, munte al Macedoniei, XIV, 4, 28. Beroia, oraş al Syriei, XVI, 2, 7. Berytos, oraş fenician, XIV, 6, 3; XVI, 2, 18-19; XVI, 2, 22. Besbicos, insulă a Propontidei, XII 8, 11. Bessos, pers, XI, 8, 8; XI, 11, 6; XV, 2, 10 ; ucigaşul lui Darius III, XV, 1, 26. Bias, imul din cei şapte înţelepţi, din Priene, XVI, 1, 12. Biasas, cuvînt paflagon în Cap- padocia, XII, 3, 25. Billaros, constructorul unei sfere la Sinope, XII, 3, 11. Bithyni, locuitori ai Bithyniei, traci, XII, 3, 2-3; bărbaţi celebri, XII, 3, 9 ; XII, 4, 9 ; regi bithyni, XII, 4, 2; hotarele lor, XII, 4, 4 ; XIV, 5, 23; V si XII, 3, 7 ; XII, 4, 10; XII, 5, 1 ; XII, 8, 1 ; XII, 8, 8; XII, 8, 10; XIV, 5, 23. Bithvnia, regiune a Asiei, XII, 3, 1 ;' XII, 3, 7 ; XII cap. 4 ; hotare, XII, 4, 4-5 ; XII, 4, 7-8 ; de la Heracleea la Chalkedon, XII, 3, 2; XII, 3, 9 ; XII, 3, 12 ; parte ocupată de galaţi, XII, 5, 1 ; cucerită de Mithridates Eupator, XII, 3, 40; eliberată de Pompeius, XII, 3, 1 ; adău- gîndu-i şi Pontica, XII, 3, 6; Pimbria ucis în Bithynia, XIII, 1, 27 ; bărbaţi celebri din Bithynia, XII, 4, 9; V si XII, 8, 1; XIII, 4, 4; XVII,' 3, 25. Bithynion, oraş al Bithyniei, XII, 4,"7. Bizanţ, XII, 3, 2 ; XII, 4, 1 ; XII, 14, '8; XIII, 1, 6; XIV, 2, 14; XIV, 4, 22 ; locuitorii, XII, 3, 11; XII, 8, 11. Blaene, regiune a Paflagoniei, XII, 3, 40. Blaudos, oraş al Mysiei, XII, 6, 2. Blemmyii, şi megabari, locuitori între Marea Roşie, Nil şi Meroe, XVII, 1, 2; XVII, 1, '53. Blukion, fortăreaţă a tolistobo- gilor, XII, 6, 2. Bocehos, rege mauritan, XVII, 3, 7. Boethos, filosof din Sidon, XVI, 2, 24. Boethos, poet slab din Tars, XIV, 5, 14.

Bogos, cel bătrîn, rege maiiritan, XVII, 3, 5. Bogos, cel tînăr, rege mauritan, prieten cu Antonius, ucis de Agrippa, XVII, 3, 7. Boibeis, şi Boibe, lac vecin cu Larisa Thesaliei, XI, 4, 8; XI, 14, 12. Bolbitină, gură a Nilului, XVII, 1, 18. Bonones, fiul lui Phraates, IV, XVI, 1, 28. Boosura, promontoriu al Ciprului, XIV, 6, 3. Boreion, promontoriu al Cyrenaicei la Syrta Mare, XVII, 3, 20. Borrama, fortăreaţă în Liban, a iturailor, XVI, 2, 18. Borsippa, oraş al Babyloniei, XVI, 1, 7. Borsippeni, sectă a astronomilor chaldeeni, XVI, 1, 6. Borysthenes, rtn scitic, XI, 2, 9; XII, 3, 21. Bosforul Cimmerian, XI, 2, 1 ; XI, 2, 5 ; XI, 2, 7-8; XI, 2, 10; XI, 2, 12-13; XI, 5, 8; XII, 3, 14; XII, 3, 26; XIII, 4, 3. Bosforul Mysian, acelaşi cu Bosforul Thracie, XII, 4, 8. Bosporani, XI, 2, 10; XI, 2, 11; XVI, 2, 39. Botrys, loc fortificat sub Liban, XVI, 2, 18. Boxos, pers, XVI, 4, 20. Brahmani, filosofi infieni, XV, 1, 59; XV, 1, 61 şi 63-65; XV, I, 66 şi urm. Branhizi, preoţi la Didyme, XI, II, 4; XIV, 1, 5; XVII, 1, 43. Branchos, preotul din fruntea templului din Didyme, XIV, 1, 5. Briseis, XIII, 1, 7. Briula, sat al Cariei, XIV, 2, 47. Brygi, frigieni, XII, 3, 20. Bubastită, nomă egipteană, XVII, 1, 27. Bubastos, oraş egiptean, XVII, 1, 27. Bubon, unul din oraşele tetrapolisului Kybiratis, XIII, 4, 17. Bucefal, calul lui Alexandru cel Mare, XV, 3, 29. Bucolonpolis, sau Oraşul boarilor, din Egipt, XVI, 2, 27. Bukephalia, oraş indian, XV, 1, 29. Burebista sau Boerebista, regele dacilor, XVI, 2, 39. Busiris, rege egiptean legendar, XVII, 1, 19. Busiris, oraş în Delta Nilului, XVII, 1, 19. Busirită, nomă a Egiptului, XVII, 1, 19. Butica, lac în regiunea Deltei Nilului, XVII, 1, 18. Butos, oraş egiptean în Deltă, XVII, 1,' 18. Byblos, oraş fenician, XVI, 2, 18. Byblos, capitala Kinyriei în Egipt, XVI, 2, 18. Byrebista v. Burebista. Byrsa, cetătuia Carthaginei, XVII, 3, 14, şi' 15. Byzeri, locuitori mai sus de Trapezunt, XII, 3, 18.

C

Cabali, XIII, 4, 16. Cabalis, regiune a Frigiei, XIII, 4, 14 si 15; XIII, 4, 17; locuitorii, XIII, 4, 16. Caballa, oraş armean, XI, 14, 9. Cabeira, oraş în Pont, XII, 3,. 30-31. Cadena, orăşel în Cappadocia, XII,. 2, 6. Cadme, oraş acelaşi cu Priene, XIV, 1, 12. Cadmos, munte al Frigiei, XII, 8, 16. Cadmos, nu ce izvorăşte din muntele omonim al Frigiei, XII, 8, 16. Cadmus, şeful fenicienilor sosiţi în Beoţia, XIV, 5, 28. Cadoi, oraş în Frigia Epictetă, XII, 8, 12. Cadusii, neam nomad şi tîlhar, XI, 7, 1 ; XI, 8, 1 ; XI, 8, 8 ; XI, 13, 3-4; XI, 13, 6.

Caesar, C. Iulius „Divinul", XIII, 1, 27; XIII, 4, 3; XIV, 1, 37 şi 42 ; XIV, 2, 15 si 19; XIV, 5, 14; XVII, 1, 6;' XVII, 1, 11 ; XVII, 3, 7 ; XVII, 3, 12 şi 15. Caesarea, anterior Iol, oraş al massaisylilor în Eibya, XVII, 3, 12. Caicos, rîu al Mysiei, XII, 8, 3; XII, 8, 12; XIII, 1, 2-3; XIII, 1, 51; XIII, 1, 67-68; XIII, 1, 69-70; XIII, 4, 2; XV, 1, 16. Câini, neam trac cu regele Diegulis, XIII, 4, 2. Cainon, loc în Pont, XII, 3, 31. Calachene, regiune a Assyriei, XI, 4, 8; XI, 14, 12; XVI, 1, 1. Calanos, filosof indian, XV, 1, 4; XV, 1, 64; XV, 1, 66; XV, 1, 68. Calbis, rîu pe ţărmul continental al rodienilor, XIV, 2, 2. Calchas, profetul, XII, 7, 3; XIV, 1, 27; XIV, 5, 3; XIV, 5, 16. Cale Pauke, sau „Pinul Frumos" în Troada, XIII, 1, 44. Callatis, Mangalia de azi, XII, 3, 6. Callias, din I^esbos, XIII, 2, 4. Callicolone, mormînt aproape de Simois la Troia, XIII, 1, 35. Calliman, poetul, XIV, 1, 18; XIV, 2, 16; XVII, 1, 28; XVII, 3, 21 şi 22. Callinicos, v. Seleucos. Callinos, poetul elegiac, XIII, 1, 48; XIII, 4, 8; XIV, 1,4; XIV, 1, 40; XIV, 4, 3. Callipizi, sciţi, XII, 3, 21. Callipolis, oraş în Chersonesul Thracic, XIII, ' 1, 18. Caliisthe, primul nume al insulei Thera din Marea Egee, XVII, 3, 21. Callisthenes, istoriograf, XI, 11, 4; XI, 14, 13; XII, 3, 5 ; XIII, 1, 13; XIII, 1, 27 ; XIII, 4, 6 şi 8; XIV, 1, 7; XIV, 4, 1; XIV, 5, 28; XVII, 1, 5; XVII, 1, 43. Callydion, fortăreaţă a Mysiei, XII, 8, 9. Calpas, rîu al Bithyniei, XII, 3, 7. Calybonian, vin syriaa, XV, 3, 22. Calycadnos, rîu al Ciliciei, XIII, 4, 6; XIV, 5, 4-5. Calydna, insulă, aceeaşi cu Tenedos după unii, XIII, 1, 46. Calydnai, insuliţe lingă Tenedos, XIII, 1, 46. Calyuda, oraş pe ţărmul continental al Rodosului, XIV, 2, 2. Cambyses, rege pers, XV, 3, 24; XVII, 1, 5; XVII, 1, 27; XVII. 1, 46; XVII, 1, 54. Cambysene, regiune nordică a Armeniei, XI, 4, 1 şi 5 ; XI, 14, 4. Cameiros, oraş iu Rodos, XIV, 2, 6; XIV, 2, 8; XIV, 2, 12. Camisa, fortăreaţă în regiunea Camisena. Asia Mică, XII, 3, 37. Camisene, regiune în Asia Mică, între Pont, Armenia Minor şi Laviansene, XII, 3, 37; aici, izvoarele fluviului Halvs, XII, 3, 12; v şi XI, 14, 4.' Canai, orăşel în Eolida, XIII, 1, 68. Canaia, regiunea oraşului Canai în Eolida, XIII, 1, 68. Cananites, poreclă purtată de Athe-nodoros din Tars, XIV, 5, 14. Candake, regină a Etiopiei, XVII, 1, 54. Cane si Canai, promontoriu al Eolid'ei, XIII, 1, 2 : XIII, 1, 6; XIII, 1, 51; XIII, 1, 68; XIII, 2, 1-2. Canidius, XI, 3, 5. Canobică, gură a Nilului, aceeaşi cu gura Heracleotică, XVII, 1,2; XVII, 1, 4; XVII, 1, 16 şi 18. Canobică, „Poarta Canobică", un canal al Egiptului, XVII, 1, 16 şi 18. Canobică, poartă a Alexandriei, XVII, 1, 10; XVII, 1, 16. Canobism, fel de viaţă plin de distracţii pe gura Canobică a Nilului! XVII, 1, 16. Canobos, cîrmaciul lui Menelaos, XVII, 1, 17.

Canobos, oraş al Egiptului XIV 3, 8; XVII, 1, 4; XVII 1 16-18. Cantabri, XVII, 1, 54. Cantharion, promontoriu al insulei Samos, XIV, 1, 19. Capitoliu, colină a Romei XII 3 31 ; XIV, 1, 14. Cappadocia, regiune a Asiei Mici XI, 1, 7; XI, 12, 2 si 4- Xl' 13, 8; XI, 14, 1; XI, 14 15- XII, 1, 1-2 şi 4; XII, 2, 1- XII, 2, 3 ; XII, 2, 5 ; XII 2 7 ■ XII, 2, 9-11; XII, 3, 12 —13 XII, 3, 25; XII, 3, 32- Xil' 3, 39; XII, 3, 42 ; XII, 5 2 si 4 ■ XII, 6, 1; XIV, 2, 29- XIV 5, 24 şi 27; XV, 3, 15 • XVI \ 13. ' ' Cappadocieni, locuitori Cappadociei, XI, 1, 4; XI 8 4- XI, 12, 2-3; XI, 14,'2 • 'xil' 1, 2-3; XII, 2, 1; XII,'2, 5- XII, 2, 8; XII, 2, 11; XII, 3' 2; XII, 3, 5; XII, 3 8-9- XII, 3, 14 ; XII, 3, 25 ; 'xil 3' 27; XII, 6, 1 ; XIV 1 38 • XIV, 2, 29; XIV, 5, 1 •'xiV 5, 23-24; XIV, 5, 27 •' XVl' 1, 2; XVII, 1, 11. Capria, mlaştină a Panrohyliei XIV 4, 1. >.•.'* Capros, rîu al Assyriei, XVI, 1, 4, Capros, rîu al Frigiei Mari' XII 8, 16. Capsa, oraş al Numidiei XVII 3, 12. Capyai, localitate în Arcadia XIII 1, 53. Capys, eponimul localităţii arcadiene Capyai, XIII, 1/ 53. Caralis, lac al Lycaoniei, XII, 6, 1. Carambis, promontoriu al Paflagoniei, XI, 2, 14 ; XII, 3, 10—11. Carana, oraş în Pont, XII, 3, 37, Caranitis, regiune în Pont XI 14, 5; XII, 3, 37. Carcathiokerta, capitala lui Sophenes, XI, 14, 2. Cardaci, perşi, XV, 3, 18. Carduci, aceiaşi cu gordyaii, XVI, 1, 24. Carenitis, regiune a Armeniei, XI, 14, 5. Caresene, regiune a Troadei, XIII, 1, 44; XIII, 1, 45. Caresos, rîu al Troadei, XII, 3, 27; XIII, I, 44-45. Caresos, oraş al Troadei, XIII, 1, 45. Caria, regiune a Asiei, XI, 12, 2; XII, 3, 40; XII, 7, 2; XIII, 1, 58-59; XIII, 4, 15; XIV, 1, 1-3; XIV, 1, 8; XIV, 2, 1 - XIV, 2, 29. Carieni, XII, 1, 3; XII, 8, 5 şi 7; XIII, 1, 58-59; XIII, 4, 12 si 14; XIV, 1, 1-3; XIV, 1, i5; XIV, 1, 21; XIV, 1, 38; XIV, 1, 42; XIV, 2, 1 ; XIV, 2, 3; XIV, 2, 14; XIV, 2, 17; XIV, 2, 23-XIV, 2, 28; XIV, 3, 3. Cariatai, oraş al Eactrianei, XI, 11, 14. Carmalas, rîu al Cataoniei, XII, 2, 6; al Sargarausenei, XII, 2, 6; barat la Herpa, XII, 2, 8. Carmania, regiune a Asiei Mici, XI, 10, 1; XV, 1, 58; XV, 2, 1 ; XV, 2, 5; XV, 2, 7-9; XV, 2, 11 ; XV, 2, 14 ; XV, 3, 1 ; XV, 3, 6; XVI, 1, 5; XVI, 1, 17; XVI, 3, 2. Carmelos, munte pe coasta Feniciei, XVI, 2, 27-28. Carmylessos, oraş al Lyciei, XIV, 3, 5. Carna sau Carnana, oraş al Arabiei, XVI, 4, 2. Carneades, Cyreneul, filosof acedemic, XVII, 3, 22. Cărnos, staţiune navală a aradeilor, XVI, 2, 12. Carpasia, oraş al Cyprului, XIV, 6, 3. Carpasiai, insule lîngă Cypru, XIV, 6, 3. Carrhai, oraş al Mygdoniei, XVI, 1, 23. Carta, oraş al Hyrcaniei, XI, 7, 2.

Carthagina, oraş al Libyei în Syrta Mare, XIV, 5, 2 ; XVII, 3, 10; XVII, 3, 13-16; XVII, 3, 18-20.
Carthaginezi, XII, 8, 11 ; XVII, 1, 19 ; XVII, 3, 1 ; XVII, 3, 13-16; XVII, 3, 18; XVII, 3, 20; regiunea lor, Carchedonia, XVII, 3, 12.
Carthagina Nouă, oraş al Hispaniei, XVII, 3, 6. Carura, sat la hotarul Frigiei cu Caria, XII, 8, 16-17 "si 20; XIII, 4, 15 ; XIV, 2, 29. ' Caryanda, port si insulă a Cariei, XIV, 2, 20. Casandra, XIII, 1, 40. Casiana, fortăreaţă a Syriei pe teritoriul Apameei, XVI, 2, 10. Casion, munte în Coile Syria,XVI, 1, 12; XVI, 2, 5; XVI, 2, 8. Casion, munte aproape de Pelusion, Egipt, XVI, 1, 12; XVI, 2, 26; XVI, 2, 28 şi 32. Caspiana, regiune a albanilor, XI, 4, 5; XI, 14, 5. Caspica, v. Marea Caspică. Caspieni, populaţie vecină cu Marea Caspică, între albani si viţii, XI, 2, 15; XI, 4, 5; XI, 5, 8; XI, 8, 8; XI, 11, 3; XI, 11, 8. Caspion, munte, acelaşi cu Stro-bilos al lui Arrian, XI, 8, 9. Poate acelaşi cu un masiv din Caucazi, XI, 2, 15. Caspion, nume dat de localnici muntelui Caucaz, XI, 2, 15. Cassius asediază Seleucia, XVI, 2, 9. Castabala, oraş al Ciliciei, XII, 1, 4; XII, 2, 7. Castel Nou, în Pont, XII, 3, 31. Castor Saocondarios, ginerele lui Deiotaica, XII, 5, 3. Castor, tatăl lui Deiotaros, XII, 3, 41. Casystes, port al Ioniei sub muntele Carycon, XIV, 1, 32. Catabatlimos, trecătoare montană la hotarul dintre Cyrenaica şi Egipt, XVII, 1, 5; XVII 1 13; XVII, 3, 1; XVII, 3, 22. Catakecaumene, sau „Pîrjohta'^sau Repunea bîntuită de arşiţa , m Asia Mică, în Mysia sau Maeo-ma, XII, 8, 12 ; XII, 8, 18 şi 19 ; XIII, 4, 11; XIV, 1, 15.
Catanaia, regiune a Catanei in Sicilia, XII, 4, 11.
Cataon, epitet al lui Apollon, tem plul lui, XII, 2, 6.
Cataoni, locuitorii Cataomei, m Cappadocia, XI, 14, 5; XII, 1, 2; XII, 2, 3-4; XII, 2, 6; XIV,' 5, 24.
Cataonia, XII, 1, 2; XII, 1, *J XII, 2, 2 ; XII, 2, 4 ; XIV, a, 16-
Cataractă, a Nilului, XVII, 1, 3; XVII, 1, 49; a Eufratului, XVI,' 1, 9- » .
Catarhactes, rîu al PampbyUei, XIV, 4, 1. Catennei, locuitori ai Pisidiei, Xii, 7, 1. -
Cathaia, regiune a Indiei, XV, 1, 30 Cato'Marcus, XI, 9, 1 ; XIV, 5, 14 ; XIV, 6, 6; XVII, 3, 20. Catocas, porecla retorului Menipp, XIV, 2, 25. Cattabani, neam indian la strim-torile Golfului Arabic, XVI, 4, Z. Cattabania, XVI, 4, 4. Caucaz, munţii Caucaz, XI -, 1-2-XI, 2, 12; XI, 2, 14-16; XI, 2, 19; XI, 3, 2; XI, 3, 5; XI 4 1; XI, 5, 1; XI, 5, 5; XI 5,6-8; XI, 11, 8; XI, 14, 1; XV, 1, 8. Caucazi, aceiaşi cu Paropanusos (sistemul Himalaia), XI, a, ■». XI 5, 8; XI, 8,1; XV, 1,11-13; XV 1, 56; XV, 2, 9.
Cauconi, ai Elidei, XII, 3, 9 ; XII,
Cauconi, populaţie a /aflagoniei, XII 3, 2; XII, 3, 4-5; XIV, 5 23; XIV, 5, 28.
Caunos, oraş pe ţărmul continental al Rodosului, XIV, 2, --3, locuitorii, XIV, 2, 3.

Caustrios, erou, XIV, 2, 45.
Caustros, rîu al Ioniei, XII, 3, 4 ; XIII, 4, 7; XIV, 1, 26; XIV, 2, 45; XV, 1, 16; cîmpia Caustrului în Lydia, XIII, 3, 2; XIII, 4, 5 şi 7; XIII, 4, 13; XV, 1, 6.
Chaalla, sat în Arabia, XVI, 4, 24.
Chaarene, regiune sub părţi aproape de India, XV, 2, 11.
Chabraca, fortăreaţă în regiunea Sidene a Pontului, XII, 3, 16.
Chabrias, satul lui ... în Fgipt, XVII, 1, 22; „valul" lui XVI, 2, 33. Chairemon, preot diospolitan arogant, XVII, 1, 29.
Chaldei, neam în Babylonia, XVI, 1, 6 şi 8; XVI, 3, 1 si 3 ; XVI, 4, 1. Chaldei, aceiaşi cu Chalybii, în Pont, XII, 3, 18-20; XII, 3, 28-29. V. şi Chalybi. Chaldei, filosofi babylonieni, XVI, 1, 6; XVI, 2, 39; XVII, 1, 29.
Chalkedon, oraş al Bithyniei, XII, 3, 2; XII; 3, 7; XII, 3, 11 si 17; XII, 4, 2; XIII, 1, 55.
Chalketor(es) oraş al Cariei, XIV, 1, 8; XIV, 2, 22.
Chalkia, insulă în Marea Carpathică, XIV, 2, 12.
Chalkideis, loc în lonia, XIV, 1, 31. Clialkidike, regiune a Syriei, XVI, 2, 11.
Chalkis, oraş al Syriei, XVI, 2, 10 ; XVI, 2, 18. Chalonitis, regiune a Assyriei, XI, 14, 8; XVI, 1, 1. Chalybe, oraş în Pont, XII, 3, 20 şi 23. V. şi Alybe. Chalybi, aceiaşi cu chaldeii pontici, XI, 14, 5'; XII, 3, 19-20; XIV, 5, 24. Chamaikoiţi, populaţie „care se culcă pe jos", la nord de Caucaz, XI, 5, 7. Chamamene, prefectură a Cappadociei, XII, 1, 4; XII, 2, 10. Chanes, riu al Iberiei sau al Armeniei, XI, 3, 2.
Charadrus, fortăreaţă în Cilieia, XIV, 5, 3. Charax, loc la Syrta Mare, XVII, 3, 20.
Charaxos, fratele poetesei Safo, XVII, 1, 33. Chares, din I,indos, sculptor, autor al colosului din Rodos reprezentînd Soarele, XIV, 2, 5. Chares, rîu al Pontului, XI, 2, 18. Charimortos, columna sau altarul lui pe ţărmul Etiopiei, XVI, 4, 15.
Charmothas, port al Arabiei la Golful Arabic, XVI, 4, 18. Charon, istoriograf din Lampsacos, XIII, 1, 4; XIII, 1, 19.
Charonion, aproape de satul Thymbrion al Cariei; la pi. Charonia, XII, 8, 17; XIV, 1, 11; XIV, 1, 44.
Chatramotiţi neam al Arabiei Fericite, XVI, 4, 2 şi 4.
Chatramotitis, XVI, 4, 4.
Chaulotai, XVI, 4, 2.
Chazene, pămînt al Assyriei, XVI, 1, 1.
Cheirocrates, arhitect, XIV, 1, 23.
Chelidonia, oraş al Frigiei, XIV, 2, 29.
Chelidoniai, trei insule la ţărmul Lyciei şi Pamphyliei, XI, 12, 2 ; XIV, 2, 1 ; XIV, 3, 8; XIV, 5, 22; XIV, 6, 2.
Chelonatas, promontoriu al F'lidei, XVII, 3, 20. Chelonophagi, „mîncători de broaşte ţestoase", neam de etiopieni, XVI, 4, 14. Chersiphron, primul arhitect al templului Artemidei din Ephes, XIV, 1, 22.
Chersonesos, alt nume al Apameei din Syria, XVI, 2, 10. Chersonesos, al Cretei, XVII, 3, 22. Chersonesos, oraş în Chersonesul Tauric, XII, 3, 6. Chersones, egiptean, fortăreaţă aproape de Alexandria, XVII, 1, 14.

Chersones, Sinopei, XII, 3, 11 ; în Teos, XIV, 1, 30.
Chersones, Thracic, XIII, 1, 18; XIII, 1, 22; XIII, 1, 28.
Chersonesos, cel mare, loc pe ţărmul Cyrenaicei, XVII, 3, 22.
Chersonesos, fortăreaţă pe ţărmul Libyei, XVII, 1, 14.
Chersonesul Tauric sau Scitic XII, 3, 6.
Chiliocomon, cîmpie în Pont în apropierea Amaseiei, XII, 3, 39.
Chirnaira, vale a Lyciei, XIV, 3, 5 şi 7.
Chios, insulă, aceeaşi cu Pityussa, XIII, 1, 18; XIII, 1, 41; XIV, 1, 3; XIV, 1, 15; XIV, 1, 35; XIV, 1,61; locuitorii, XIII, 3, 3; XIV, 1, 33; XIV, 1, 35; XIV, 1, 61.
Chirocrates, v. Dinocrates. Choarene, aceeaşi cu Chorene, XV, 2, 11.
Choaspes, rîu al Indiei, afluent al rîului Cophes, XV, 1, 26. Choaspes, rîu persan, XV, 3, 4. Choinikides, peşteri lîngă Sinope în Pont, XII, 3, 11. Choirilos, poet tragic, XIV, 5, 9. Chonia, regiunea a Italiei, XIV, 2, 10. Chorasmli, neam de-al sacailor, XI, 9, 8. Chordiraza, oraş situat probabil între Edessa şi Samosata XVI, 1, 23.
Chorene, parte a Mediei apoi a Pârtiei, XI, 9, 1. Chorzene, regiune nordică a Armeniei, XI, 14, 4; XI, 14, 5.
Chrysa, oraş al Troadei, veche, XIII, 1, 47-48; XIII, 1, 61-65 ; nouă, XIII, 1, 47 ; XIII, 1, 62-63. Chrysaoric, v. Sistemul Chrysaoric. Chryseis, eroină troiană capturată de greci în oraşul Chryse din Thebe, XIII, 1, 7 ; XIII, 1, 61. Chrysippos, filosoful stoic din Soloi, XIII, 1, 57; XIV, 5, 8. Chrysopolis, sat în Bithvnia, XII, 4, 2.
Chrysorrhoas, rîu în Coilesyria, XVI, 2, 16. Chytrion, localitate în Ionia, în apropiere de Clazonienai, XIV, 1, 36.
Cicero, despre retorul Menipp, XIV, 2, 25; despre Egipt, XVII, 1, 13. Cilicia, XIV, 1, 27 ; XIV, 4, 3 şi 6; XIV, 5, 1-2; XIV, 5, 6-8; XIV, 5, 18—20; Aspră sau Tra-cheia, XIV, 4, 2; XIV, 5, 1-2; XIV, 5, 6 si 8; XIV, 5, 10; XIV, 6, 1-3. Cilicia, una din prefecturile Cappa-dociei, XII, 1, 4; XII, 2, 9. Cilician, v. Porţile Ciliciene ; Tarus Cilician; Marea Cilicianâ; Ţărmul Cilician. Cilicieni, homerici, în Trofda, XII, 8, 4; XIII, 1, 7; XIII, 1, 49; XIII, 1, 51; XIII, 1, 58; XIII, 1, 60; XIII, 1, 63; XIII, 1, 70; XIII, 3, 1-2, XIII, 4, 6; XIV, 4, 1 ; XIV, 4, 21 ; XIV, 4, 23-24; cilicienii Ciliciei, XI, 1, 4; XII, 2, 8; XII, 6, 3-4; XII, 8, 4; XIV, 5, 2-3 : XIV, 5, 19 si 21 ; XIV, 6, 6; XVI, 1, 1. V. si XII, 2, 2 si 4 ; XII, 6, 1 ; XII, 7, 3; XIV, 3, 1-2; XIV, 5, 3-4; XVI, 2, 14.
Cimmerieni, aceiaşi cu cimbrii, XI, 2, 5 ; XI, 2,, ' 8 ; XI, 8, 4 ; XII, 3, 8; XII, 3, 24; XII, 3, 26; XII, 8, 7 ; XIII, 4, 8 ; XIV, 1, 40.
Cîmpia Tabenă, XIII, 4, 13. Cîmpia Troiană, XIII, 1, 24; XIII, 1, 33-36; XIII, 3, 6. Cîmpul lui Cyrus, în Lydia, XIII, 4, 5; XIII, 4, 13. Cîmpul Thebei, în Troada, XIII, 1, 8 ; XIV, 5, 28. Cipru, insulă, XIV, 6, 1-6; XVII, 1, 5. Clarios, epitet al lui Apollor., cinstit la sanctuarul si oracolul din Colophon, XIV, I,' 27. Claros, oraş al Ioniei, XIV, 1, 27 ; XIV, 4, 3.

C1 p!e dh US (P) Pulcher, tribun * vn, e:' *'mis să cucerească Ciprul,

^azomenai, 0ras al Ioniei, XIV, *. d; XIV, i, 36; locuitorii, XI, 4: XIV, 1, 31; XIV, 1, 36.

-anactizi, tirani în Mitylene, XIII,

C'Si!' i?5 în Troada lîn§ă
Cle os. XIII, 1, 44.

Cl
«ţnthes, faOSof stoic, XIII, 1,

a> uo ua insule în apropiere de
CkSPrUi XIV- 6- 2-4

^«tarchog, istoriograf, despre Alexandru şi 0 amazoană, XI, 5, 4 ; v spre fastul indian, XV, 1, 69 ; "v'- Şi XI, l 5
C1',o bu] os. anul' din cei şapte în-2 f} 1' on ginar din Lindos, XIV,

eochares, sau Cleophanes, retor dm Myrlea, XII, 4, 9.
xiv Chos, pugil din Ma cnesia §-

Cleon, şef de tîlhari, XII, 8, 8-9. ^Po t/a> re§ina Egiptului, XII, |T, 34; XIV, 5, 3; XIV, 5, 6; î , A d' 10; XIV, 6, 6; XVII,
CVn, 1?~U; XVII-> 3 7.
Cleo î ra, Seleuc, XVI 2 3 t, pa s> «aş vecin cu Arsinoe, » Egipt, XVI, 4, 23; XVII, 1, ^ — 26.
cleophanes.
eh tetor, acelaşi cu Cleo-
n;e are \. XII, 4, 9.
•- es, fiui lui Doros, personai
..?en r, XIH 3
Cli - »• -
-i"" ^ muate ÎQtre «urile Lycos î' Adonis, XVI, 2, 19.
Ctaax, munte în Lycia, XIV, 3, 9.
XT°v oraş al Cari^, XIV, 1, 15 ; AV, 2, 6; XIV, 2, 15; XVII, *• 6; XVIII, 1, 30. Cnopos, fiul lui CodroSj întemeie- tor nl Erytnrei, XIV) x, 3.
I «îs, Zeu egiptean, cu templu ^ msula Elephantine, XVII, 1,

CoWalos, XII, 3, 10.

Codros, fiul lui Melanthos, personaj legendar, XIII, 1, 44 ; XIV, 1, 3; XIV, 2, 6.
Coilesyria, Syria sau Syria depre-sionară, XVI, 2, 4; XVI, 2, 16;
XVI, 2, 21 ; XVI, 3, 1. V. şi Syria.
Colchici, munţi, XI, 14, 1.
Colchida, regiune la Pontul Euxin XI, 1, 5; XI, 2, 1 ; XI, 2, 14
XI, 2, 15-18; XI, 3, 2 şi 4
XII, 3, 18; XII, 3, 28.
Colchidieni, XI, 2, 14 ; XI, 2, 17-18; XI, 4, 8; XI, 5, 6. Coliaci, populaţie la capătul Indiei,
v. Coniaci. Coloanele lui Heracles, Gibraltarul,
XVII, 3, 6.
Colobi, etiopieni mutilaţi, XVI, 4, 10; XVI, 4, 13. Coloe, lac, acelaşi cu Gygaia, XIII,
4, 5; XIII, 4, 7 V. şi Gygaia. Coloe, epitet al Artemidei, V. Ar-
temis. Colonai, localitate pe teritoriul
Erythreei, XIII, 1, 19. Colonai, localitate în Focida, XIII,
1, 19. Colonai, colonie milesiană pe teritoriul oraşului Lampsacos, XIII,
1, 19. Colonai, localitate a Thessaliei,
XIII, I, 19.
Colonai, oraş al Troadei la mare, XIII, 1, '19; XIII, 1, 46-47;
XIII, 1, 62. Colophon, oraş al Ioniei, XIV, 1,
3-4; XIV,'l, 27; XIV, 1, 28-29. Colossai, oraş al Frigiei Mari, XII, 8, 13; locuitorii, XII, 8, 16.

Columna sau Altarul Leului, în regiunea etiopică în afara Golfului Arabic, XVI, 4, 15.

Comana, oraş în Cappadocia superioară, XI, 12, 2; XII, 2, 3 şi 5; XII, 3, 32-33.

Comana, oraş în Pont, XII, 3, 15; XII, 3, 33-37; XII, 8, 9; XVII, 1, 11.

iComisene, provincie a Armeniei Mari, XI, 14, 4. .Comisene, parte a Mediei, apoi a .: Pârtiei, XI, 9, 1. .Commagene, parte a Syriei, apoi provincie, XI, 12, 2-3; XI, 14, 1 ; XII, 2, 1; XIV, 1, 29; XVI, 1, 22; XVI, 1, 23; XVI, . 2, 3; XVI, 2, 8. Coniaci, neam de indieni, XV, 1, 11 ; XV, 1, 14. Aceiaşi cu coliacii. Conisalos, zeu atic asemănător cu
Priap, XIII, 1, 12. Conon, altarele lui pe ţărmul tro-. gloditic în Golful Arabic, XVI,
4, 9. Cophes, rfu al Indiei, XV, 1, 26-27. Copratas, rîu al Susianei cu revărsarea în Golful Persic, XV, 3, 6. Coptos, oraş egiptean şi arab, XVI, 4, 24; XVII, 1, 44-45. Corakesion, munte cilician, XIV,
4, 2 ; XIV, 5, 2-3. Corakion, munte ionian între Colo-
phon şi Eebedos, XIV, 1, 29. Corakios, regiunea lui ... în Tro-
glodytica Etiopiei, XVI, 4, 9. Coralis, mlaştină a Eycaoniei, XII,
6, 1. Coraos, castelul şi locul de vînătoaie al lui Coraos, la portul Melinos în Golful Arabic, XVI, 4, 9. Corassiai, insule în Marea Egee, XIV,
1, 13. Corbiana, regiune a Elymaei, XVI,
1, 18. Core, zeiţa Persephona, XIV, 1, 44. Coressos, munte lîngă Ephes, XIV, 1, 4; XIV, 1, 21. Corint, oraş grec în istmul de Corint, XII, 3, 36; XIII, 1, 12; XVII, 3, 15. Corjscos, din Skepsis, tatăl aristotelicului Neleus, XIII, 1, 54. Cornelius Gallus, prefect al Egiptului numit de Caesar, XVII, 1, 53. Cornopion, v. Heracles. Corocondame, sat al Asiei aproape de gura Bosforului Cimmerian, XI, 2, 8-9; XI, 2, 14. Corocondamitis, lac lîngă oraşul Corocondame, XI, 2, 9—10. Coropassos, sat al Lycaoniei la hotarul Cappadociei, XII, 6, 1 ; XIV, 2, 29. Coros, numele vechi al rîului Kyros,
în Iberia, XI, 3, 2. Corsica, XIV, 2, 10 ; XVII, 3, 25. Corsura, insulă şi oraş la gura Golfului Carthag'inei, XVII, 3, 16. Corycos, promontoriu al Cretei, XVII, 3, 22 ; promontoriu al Caliciei, XIV, 5, 5 şi 6. Corycos, munte si promontoriu al Ioniei, XIV, i, 32. Corycos, oraş al Lyciei, XIV, 4, 1 ;
XIV, 5, 6'. Corycos, ţărm al Eyciei, XIV, 6, 3. Corycos, fortăreaţă a Pamplivliei, XIV, 5, 7. Corykian, tîlhar cilician în muntele . Corycos, XIV, 1, 32. Corykion, peşteră a Ciliciei, XIII, 4, 6; XIV, 5, 5; XIV, 6, 3. Coryphantis, sat al mitylenienilor,
XIII, 1, 51.
Cos, insulă a Mării Icarice, XII, 8, 6; XIV, 1, 15; XIV, 2, 6;
XIV, 2, 6 şi 10 ; XIV, 2, 18-19. Coskinia, sat al Cariei, XIII, 1,
10; XIV, 2, 47. Cossai, neam de tîlhari lîngă elymai,
XI, 12, 4; XI, 13, 6; XVI,
1, 11 şi 13; XVI, 1, 17-18.
V. şi Munţii Cossai. Cossaia, regiune a Asiei vecină cu
Persida, XVI, 1, 13; XVI, 1, 17. Cossura, insulă la coasta Eibyei, XVII, 3, 16; aceeaşi cu Corsura. Cossura, oraş în insula Ccssura, XVII, 3, 16; aceeaşi cu Corsura. Cossuros, insulă, aceeaşi cu Cossura, XVII, 3, 16. Cotes, promontoriu al Mauritariiei,
XVII, 3, 2 ; XVII, 3, 6. Cothon, insuliţa în apropiere de
Carthagina, XVII, 3, 14-15. Cotiaion, oraş al Prigiei Epictete,
XII, 8, 12.
Cotylos, colină a Idei în Troada, XIII, 1, 43.

Cotyoros, sau Cotyora, oraş al Pontului, XII, 3, 17.
Cotys, principe al sapailor, XII, 3, 29.
Cragos, stîncă a Ciliciei, XIV, 5, 3.
Cragos, oraş al Lyciei, XIV, 3, 5.
Cragos, stîncă a Ciliciei, XIV, 5, 3.
Crambusa, insulă lîngă Cilicia, XIV, 5, 5.
Crambusa, insulă lîngă ţărmul Lyciei, XIV, 3, 8.
Crassus M., triumvir, XVI, 1, 23 şi 28.
Crassus P., consul roman, în războiul contra lui Aristonicos, a căzut lingă Leucai, XIV, 1, 38.
Crateros, trimisul lui Alexandru înaintea sa în Orient, XV, 1, 35; XV, 2, 4-5; XV, 2, 11.
Crates, din Mallos, în Syria, XIII, 1, 55; XIV, 5, 16.
Cratippos, fiii săi au oropsit pe locuitorii oraşului Tralles în războiul mithrid'atic, XIV, 1, 42.
Cremaste, v. Larissa Cremaste.
Cremna, fortăreaţă a Pisidiei, XII, 6, 4-5; XII, 7, 2.
Creophagi, etiopieni, XVI, 4, 9; XVI, 4, 13 şi 14.
Creophylos, din Samos, personaj sernilegendar, contemporan şi prieten cu Homer, XIV, 1, 18.
Creta, insulă în sud-estul Medite-ranei, XII, 8, 5; XIII, 1, 48; XIV, 2, 3 şi 6; XIV, 2, 7 ; XIV, 3, 10; XVII, 3, 21-22; locuitorii, cretani, XII, 3, 4; XII, 8,5; XIV, 1, 11; XV, 1, 34.
Crinagoras, retor din Mytilene, XIII, 2, 3.
Criumetopon, promontoriu al Cretei, XVII, 3, 21 ; promontoriu al Chersonesului Tauric, XI, 2, 14; XII, 3, 10.
Crobialos, v. Aigialos.
Crocodeilonpolis, acelaşi eu Arsinoe, oraş al Egiptului de jos, XVII, 1, 38.
Crocodeilonpolis, oraş maritim fenician, sau în ludeea, XVI, 2, 27.
Crocodeilonpolis, oraş în Thebaida Egiptului, XVII, 1, 47. Croesus, regele Lydiei, XII, 1, 3; XII, 4, 3; XIII, 1, 25; XIII, 1, 42; XIII, 4, 5 şi 8; XIV, 1, 21; XIV, 5, 28; XV, 3, 23.
Crorwnyon, promontoriu al Cypru-lui, XIV, 5, 3; XIV, 6, 3. Cromna, sat cu populaţia transferată în Amastris, XII, 3, 5; XII, 3, 10. Cronos, Saturn, XIV, 2, 7.
Cronos, porecla a doi bărbaţi, v. Apollomos şi Diodoros. Ctesias, din Cnidos, XI, 7, 3; XIV, 2, 15; XV, I, 12; XVI, 4, 20; XVI, 4, 27. Ctesiphon, sat lîngă Seleucia, XVI, 1, 16. Culupene, regiune în Pont, lîngă Armenia, XII, 3, 37. Cureţi, XIV, 1, 20. Curias, promontoriu al Ciprului, XIV, 6, 3. Curion, oraş în Cipru, XIV, 6, 3. Cyrenaica, XVII, 1,5 şi 13 ; XVII, 1, 44; XVII, 3, 20; XVII, 3, 22-23; XVII, 3, 25.
Cyrenaici, XI, 13, 7, XVII, 1, 5; XVII, 3, 21; filosofi cyrenaici, XVII, 3, 22; filosofia cyrenaica, XVII, 3, 22.
Cyrene, oraş al Libyei, XVII, 3, 8; XVII, 3, 20-21.
Cyrus, regele perşilor, XI, 1,4; XI, 6, 2; XI, 8, 5-6; XIII, 4, 8; XV, 1, 5-6; XV, 2, 5; XV. 2, 10; XV, 3, 6-8; XV, 3, 24.

Daes, din Colonai, în Troada, istoriograf, XIII, 1, 62.
Dai, sciţii, xantii sau parienii numiţi astfel, XI, 7, 1 ; XI, 8, 2; XI, 9, 2; XI, 11, 3.
Daidala, munte şi oraş ale Eyciei, XIV, 2, 2; XIV, 3, 2 şi 4.
Daidalos, tatăl lui Icar, XIV, 1, 19.

Damasc, oraş vestit al Syriei, XVI, 2, 16; XVI, 2, 20; regiunea sa, Damaskene, XVI, 2, 16; XVI, 2, 20; locuitorii, XVI, 2, 20.
Damasos, colonizator atenian al Teosului, XIV, 1, 3.
Damasos, Scombros, orator din Tralles, XIV, 1, 42.
Damastes, istoriograf fără valoare, XIII, 1, 4; XIV, 6, 4. Danai, împotriva Troiei, XII, 8, 7. Danaide, XII, 8, 18; XIV, 2, 8; XIV, 2, 11.
Danala, fortăreaţă a troienilor, XII, 5, 2. Dandari, neam de rnaeoţi, XI, 2, 11.
Daphitas, gramatic crucificat, XIV, 1, 39. Daphne, orăşel syrian, XVI, 2, 6.
Daphne, sat în părţile Antiochiei, XV, 1, 73; XVI, 2, 4.
Daphmis, lac pe coasta etiopiana, XVI, 4, 14.
Darada, oraş al Etiopiei la Golful Arabic, XVI, 4, 10.
Darapsa, oraş al Bactrianei zis şi Adrapsa, XI, 11, 2; XV, 2, 10.
Dardania, parte a Troadei, XII, 4, 6; XIII, 1, 24-25; XIII, 1, 33, XIII, I, 44; XIII, 1, 50; oraş în Troada, XIII, 1, 24; locuitorii, dardani, XIII, 1, 7 şi 24; XIII, 1, 51; XIV, 2, 28.
Dardanis, promontoriu al Troadei, XIII, 1, 11; XIII, 1, 28.
Dardanos, fratele lui Iasion, colonizatorul Dardaniei, XIII, 1, 24; XIII, 1, 28.
Dardanos, oraş al Troadei, XIII, 1, 11; XIII, 1, 22; XIII, 1, 2S; XIII, 1, 39.
Dariekes, acelaşi cu Darius, XVI, 4, 27.
Darius, regele perşilor, fiul lui Hystaspes, XIV, 1, 7 ; XIV, 1, 17; XV, 3, 8; XV, 3, 21 şi 24 ; XVI, 1,3-4; XVI, 4, 27 ; XVII, 1, 25.
Darius III, ultimul rege persan, XII, 3, 10; XIII, 1, 11; XIV, 5, 19; XV, 1, 26; XV, 3, 9; XV, 3, 24; XVI, 1, 3; XVII, 1, 43.
Daskylion, oraş al Mysiei, XII, 8, 10; XIII, 1, 3. Daskylitis, lac al Mysiei, XII, 3, 22; XII, 8, 10-11; XIII, 1, 9; v. şi Aphnitis. Dasmenda, fortăreaţă în Cappadocia, XII, 3, 10. Dastarcon, fortăreaţă a Cataoniei, XII, 2, 6. Dasteira, loc în Akilisene, XII, 3, 28. Daunieni, XIV, 2, 10. Dazitnonitis, regiune în Pont, XII, 3, 15. Debai, seminţie arabă la Golful Arabic, XVI, 4, 18. Deceneu, preot al geţilor, XVI, 2, 39. Deimachos, scriitor mincinos, XV, 1, 12. Deiotaros, rege galat, XII, 3, 13; XII, 5, 1-3. Deiotaros, Philadelphul, fiul lui Castor, XII, 3, 41. Deirc, promontoriu al Etiopiei şi oraş la gura Golfului Arabic, XVI, 4, 4-5; XVI, 4, 13 — 14.
Delii, XIV, 1, 40.
Delieni, XIV, 1, 6.
Dellios, istoriograf, prieten al lui Antonius, XI, 13, 3.
Delos, XIV, 5, 2.
Delta, regiune a Egiptului, la revărsarea Nilului, XV, 1, 33; XVII, 1, 3; XVII, 1, 4; XVII, 1, 6; XVII, 1, 18; XVII, 1, 26; XVII, I, 24; XVII, 1, 51.
Delta, sat în Delta Nilului, XVII, 1, 4. Delta, aceeaşi cu insula Patalene a Indiei, XV, 1, 33. Demetra, zeiţă, XIV, 1, 3. Demetrias, oraş al Assyriei, XVI, 1, 4. Demetrios, fiul lui Euthydemos, rege al Bactrei, XI, 11, 1. Demetrios, Dacon, discipolul lui Protarchos. XIV, 2, 20.

Demetrios, fiul lui Rathenos, matematician, XII, 3, 16.
Demetrios, fiul lui Seleucos, XIII, 4, 2,
Demetrios, Skepsios, XII, 3, 20— 23; XIII, 1, 36; XIII, 1, 39; XIII, 1, 44; XIII, 1, 45; XIII, 1, 50-51; XIII, 1, 53; XIII, 1, 55; XIII, 1, 58; XIII, 4, 6; XIV, 5, 28.
Demetrios, Stîncile lui . . ., XVI, 4, 9. Democoon, fiul lui Priam, XIII, 1, 7. Democrit, filosoful, XV, 1, 38.
Derbe, oraş al Lycaoniei, XII, 1, 4; XII, 6, 3. Derbetes, v. Antipatros.
Derbici, vecini cu hyrcanii, XI, 8, 8; XI, 11, 8. Derdai, neam de munteni indieni, XV, 1, 44.
Derris, port la ţărmul I4hyei, XVII, 1, 14. Dexiphanes, tatăl lui Sostratros, XVII, 1, 6. Dia, insulă în Golful Arabic, XVI, 4, 18. Diacopene, regiune în Pont, XII, 3, 39. Dicauarchia, XVII, 1, 7.
Didona, regina Carthaginei, XVII, 3, 15. Didyraaios, şi Didymeus, epitet al lui Apollon cinstit la Didyme, Ionia, XI, 11, 4; XIV, 1, 5; XVII, 1, 43. Diegylis¡ rege trac al câinilor, XIII, 4, 2. Dindymene, Thea, XII, 6, 3; XII, 8, 11; XIII, 4, 5; XIV, 1, 40.
Dindymon, munte în Kvzocos, XII, 8, 11. Dindymon, munte lîngă Pessinunt, XII, 6, 3. Dinocrates, arhitectul templului Artemidei din Ephes, XIV, 1, 23, acelaşi cu Cheirocrates din alte ediţii. Diodoros, pretor în Adramyttene, XII, 1, 66.
Diodoros, dialecticianul, Cronos, XIV, 2, 21 ; XVII, 3, 22.
Diodoros, prieten cu Strabon, retor si poet din Sardes, XIII, 4, 9.
Diodoros, gramatic din îars, XIV, 5, 15.
Diodoros, Zonas, orator, retor din Sardes, XIII, 4, 9. Diodotos, fratele lui Boethos din Sidon, XVI, 2, 24. Diodotos, Tryphon, XI, 9, 3 ; XIV, 5, 2; XVI, 2, 10; XVI, 2, 19.
Diogenes', din Sinope, filosof cinic, XII, 3, 11 ; XV, 1, 65. Diogenes, din Seleucia, filosof stoic, XVI, 1, 16.
Diogenes, filosof din Tars, XIV, 5, 15. Dion, Academicianul, ucis la Roma, XVII, 1, 11.
Dionysides, poet tragic, XIV, 5, 15.
Dionysios, dialecticianul din Bithynia, XII, 4, 9. Dionysios, din Chalkis, XII, 4, 8. Dionysios, fiul lui Heracleon, tiran în Seleucida Syriei, XVI, 2, 7.
Dionysios, istoric din Halicarnas, XIV, 2, 16. Dionysios, tiranul Heracleei, XII, 3, 10. Dionysios, din Pergam, cu porecla Atticos, filosof, istoric si orator, XIII, 4, 3.
Dionysios, Thrax, gramatic alexandrin din Rodos, XIV, 2, 13.
Dionysocles, orator din Tralleis, XIV, 1, 42.
Dionysodoros, matematician din Amisos, XII, 3, 16.
Dionysos Bacchus, zeul, XIII, 4, 11 ; doicile lui, XV, 1,7; expediţia lui în India, XV, 1, 6; XV, 1,7; i se consacră Kysa, munte al Indiei, XV, 1,7; ur maşii săi, sydracii, XV, 1, 8; XV, 1, 33; cinstit în India, XV, 1, 58; concursuri bacchice la Lebedos, XIV, 1, 29; templul său în Rodos, XIV, 2, 5; conventus în Ionia, XIV, 1, 29;

V. şi XI, 5, 5 ; XIII, 1, 12 ; XV,'1, 6-9; XVI, 1, 11. Diophanes, retor din Mytilene, XIII, 2, 3. Dios, tatăl poetului Hesiod, XIII, 3, 6.
Dioscuri, XI, 2, 12.
Dioscurias, oraş în înfundătura răsăriteană a Pontului Euxin, XI, 2, 14 şi 16; XI, 2, 19; XI, 5, 6.
Diospolis, acelaşi cu oraşul Cabeira din Pont, XII, 3, 31.' Diospolis, oraş în Delta Egiptului, XVII, 1, 19. Diospolis, cel Mic, oraş egiptean la sud de Abydos, XVII, 1, 44. Diospolis, numele ulterior al Thebei Egiptului, XVII, 1, 27; XVII, 1, 46.
Dioptrephes, sofist din Antiochia de pe Meandru, XIII, 4, 15; XIV, 2, 24. Diphilos, poet comic din Sinope, XII, 3, 11. Dodona, oraş al Epirului, XVI, 2, 38.
Doidalsos, cel care a restaurat Astacos, XII, 4, 2. Dokimia, sat al Frigiei, XII, 8, 14. Dolabella, cel care a ucis pe Trebo-nius la Smyrna, XIV, 1, 37 ; XVI, 2, 9. Dolioni, de lîngă Kyzic, XII, 4, 4 ; XII, 8, 10; XIV, 5, 23; XIV, 5, 29. Dolionis, XII, 8, 11; XIV, 5, 29. Dolomeue, regiune a Assyriei, XVI, 1, 1. Domanitis, regiune a Paflagoniei, XII, 3, 40. Domitius Ahenobarbus, ucigaşul lui Menodoros din Tralles, XIV, 1, 42.
Domnecleios, tetrarh galat, tatăl lui Adiatorix, XII, 3, 6.
Doracta, insulă în Golful Persic, XVI, 3, 7.
Doricha, prietena lui Charaxos, fratele poetesei Sappho, XVII, 1, 33.
Dorieni, XIV, 2, 6; XIV, 2, 27-28 ; XIV, 5, 26.
Doros, tatăl lui Arclvelaos din viţa lui Agamemnon, XIII, i. a. Dorylaion, oraş în Frigia Epicteta,
DoŞlâo!,' Hui Ini Philetairos din pYieten cu Mithrydates Euergetul, XII, 3, 33.
Dosci, neam de maeoţi, XI, °, ^ Dracanon, promontoriu şi oraş, m insula Icaria, XIV, 1, W-
Drangiana, XI, IU, i , f-■ • Draniiani, locuitori airegiun u Drangiana de Ungă Ana, XV, A o, XV, 2, 9-10. Drecanon, cap al insulei Cos, XIV, 2, 19 Dre'panon, promontoriu al insulei Icaria, XIV, 1, 15. Drepanon, promontoriu al Ubyei, în Marmanca, XVII, l, i*> Dromos, v. AcHUeios Dromos sau Cursa lui Ahile. Drynemeton, loc în Galatia, Xli,
Drţopi, „barbari" în Pelopones, XIII, 1. [8]- +K^ii1
Dumbrava lui Eumenes, pe ţărmul toglodytic al Golfului Arabic, XVI, 4, 10.
Dymas, tatăl lui Asios, XIII, 1, 21.
Dvme oraş al Achaiei, XIV, 3, 6.
Dyris, numele „barDar ~*.i,, -hnrbar" al muntelui Atlas, XVII, 3 2. Dyteutos, fiul lui Adiatorix pontif în Conrana, XII, 3, 35 şi 37.
i; xi, îs, i.a.i»,',^ U 14; XV, 2, 10; XV, 3, 9, XVI 1, 13; XVI, 1, 16. Ecregma, loc pe nude a erupt lacul
Sirbonis, XVI, 2, --Slu Edessa, oraş al Syriei acelaşi cu Bambyke, XVI, 1, 27.

Edoni, neam trac, XV, 1 7. Eetion, tatăl Andromacăi XIII 1, 7; XIII, 1, 60; XIII, 3, li
Egertios, colonizatorul Cliiosnlui XIV, 1, 3. Egipt şi egiptean, XI, 2, 17 • XIV 6, 6; XV, 1, 13-16; XV l' 18-22 şi 25; XVI, 2 24-30- XVI, 2, 31-35; XVI, 4 3-4- XVII, 1, 1-3; XVII, 1' 4_6: XVII, 1, 7-8; XVII, 1 11J 13; XVII, 1, 15-18; XVII 1 19-20; XVII, 1, 21-23- XVII' 1, 24-31; XVII, 1, 32-35- XVII, 1, 36-40; XVII 1 41J 42; XVII, 1, 43-44; XVII 1 45-46; XVII, 1, 47-49- XVII' 1, 50-51; XVII, 1, 52-54- XVII, 2, 1-2; XVII, 2 5- XVII, 3, 1; XVII, 3, 2ll24'
Egiptean, v. Portul Egiptean şi Zidul egiptean. Egiptenilor, v. Satul egiptenilor. Egra, sat al Arabiei, XVI, 4, 24. Eisadici, populaţie în Caucaz ' XI 5, 7. '
Elaia, oraş al Eolidei, XIII 1 51 şi 67; XIII, 3, 5. ' '
Elaia, port la Golful Arabic XVI 4, 8-9.
Elaitic, Golful, parte a Golfului Adramyttenos, Asia Mică XIII 1, 2 ; XIII, 1, 51 ; XIII 'l 67-' 68; XIII, 3, 5; XIII, 4, 2.
Elaitis, regiune la nord de muntele Aigai, Asia Mică, XII, 8 2- XIII, 1, 68-70.
Elaiussa, insulă şi oraş ale Ciliciei XII, 1, 4; XII, 2, 7; XIV, 5, 6; insulă aproape de Rodos' XIV, 2, 2 — 3; Elaius(unt), XIV, 2, 14.
Elaius(sa), oraş trac, XIII, 1, 31. Elena, soţia lui Menelaos' răpită de Alexandru, XVII, 1, 16.
Eleni, v. Greci.
Elephantine, insulă a Nilului stă-pînită de etiopieni, XVII 1 3-XVII, 1, 23; XVII, 1, 48-49 '■ XVII, 1, 54.
Elephantophagi, neam de etiopieni, „consumatori de elefanţi", XVI, 4, 10.
Elephas, munte al Mauritaniei, XVII, 3, 6. Elephas, munte în regiunea „Pîr-jolită de arşiţă", pe coasta Etiopiei, XVI, 4, 14. Eleunt, insulă sau loc pe continent în dreptul insulei Rodos, XIV, 2, 14. Eleusis, oraş în Egipt, XVII, 1, 16. Eleussa, v. Elaiussa. Eleussa, insulă lingă ţărmul Eolidei, XIII, 1, 67. Eleussa, acelaşi cu Eleus (Eieimt), oraş în Chersonesul Thracic, XIII, 1, 31. Eleutheros, rîu al Syriei, XVI, 2, 12; XVI, 2, 15. Elpiai, oraş italic acelaşi cu Sala-pia, colonizat de oameni din Rodos şi Cos, XIV, 2, 10. Elpiai, oraş în Daunia, XIV, 2, 10. Elymaia, regiune a Assyriei, XI, 13, 6; XVI, 1, 18; aceeaşi cu Elymaîs, XVI, 1, 17. Elymei, locuitorii regiunii Elymaîs sau Elymaia, în Assyria, XI, 12, 4; XI, 13, 6; XV, 3, 12; XVI, 1, 1; XVI, 1, 8; XVI, 1, 16; XVI, 1, 18. Elymos, troian, XIII, 1, 53. Emiseni, pliylarehi, XVI, 2, 10. Emodon, munte, vezi Emozi. Emozi, munţi în nordul Indiei, socotiţi parte din Taurus, XI, 8, 1; XV, 1, 11; XV, 1, 28-29; XV, 1, 72. Emporicos, Golful, la ţărmul Mauritaniei, XVII, 3, 2-3. Emporion, loc în Syrta Mare, XVII, 3, 17.
Emporion, tîrg în apropiere de Alexandria Egiptului, XVII, 1, 9.
Endera, regiune etiopiana, XVI, 4, 9.
Endymion, tatăl lui Aitolos, personaj legendar, XIV, 1, 8.

Endyra, localitate a Syriei în Se-leucida, XVI, 2, 12.
Enea, sat în Troada, XII, 3, 23.
Enete, oraş al Paflagoniei, XII, 3, 8; XII, 3, 25.
Eneţi, Asiei Mici, XII, 3, 5; XII, 3, 8; XII, 3, 25.
Enetica, XII, 3, 8.
Enotocoiţi, neam indian fabulos, XV, 1, 57.
Enydra, oraş Syrian, XVI, 2, 12.
Enyo, aceeaşi cu zeiţa Artemis, templul ei la Comana, XII, 2, 3.
Eolida, parte a Troadei, XIII, 1, 4; XIII, 1, 8; XIII, 1, 39.
Eolieni, XIII, 1, 3; XIII, 1, 39; XIII, 1, 62; XIII, 1, 64; XIII, 3, 6; XIV, 1, 4; XIV, 2, 6.
Ephes, oraş al Ioniei, XII, 3, 21 ; XIII, 2, 2; XIV, 1, 2-3; XIV, 1, 4-5; XIV, 4, 13; XIV, 1, 15; XIV, 1, 20-22; XIV, 1, 24-26; XIV, 1, 28-29; XIV, 1, 38-40; locuitorii, XII, 2, 10; XIII, 3, 2; XIV, 1, 4; XIV, 1, 20; XIV, 1, 22; XIV, 1, 25; XIV, 1, 38-40.
Ephoros, istoriograful, XII, 3, 10; XII, 3, 21; XIII, 1, 4; XIII, 1, 39; XIII, 3, 6; XIV, 1, 6; XIV, 5, 23-27.
Epictetâ, v. Frigia.
Epicur, fiul lui Neocles, filosoful, XIII, 1, 19; XIV, 1, 18.
Epistrophos, conducătorul alizonilor, XII, 3, 22; XIII, 1, 7; XIII, 1, 61.
Erai, sau Gerai, oraş al teienilor din Ionia, XIV, 1, 32. Erannoboas, rîu în nordul Indiei, XV, 1, 36.
Erasistratei, şcoală de medici la Smyrna, XII, 8, 20.
Erastos, din Skepsis, filosof socratic, XIII, 1, 54.
Eratosthenes, geograful din Cyrene, XI, 2, 15; XI, 6, 1 ; XI, 7, 3-4; XI, 8, 8-9; XI, 14, 7; XIV, 6, 4-5; XV, 1, 7; XV, 1, 10-11; XV, 1, 13-14; XV, 1, 20 ; XV, 2, 8 ; XV, 3, 1 ; XVI, 1, 12; XVI, 1, 15; XVI, 1, 21-22; XVI, 2, 44; XVI, 3, 2-6; XVI, 4, 19; XVII, 1, 1-2; XVII, 1, 19; XVII, 3, 2 ; XVII, 3, 8; XVII, 3, 22.
Eiernbi, neam citat de Homer, XVI, 4, 27. Eressos, oraş în Lesbos, XIII, 2, 4. Eretrieni, din Eubeea, XVI, 1, 25. Erichthonios, personaj legendar, XIII, 1, 48. Erineos, loc aspru lîngă Ilion, XIII, 1, 35. Erytlubios, epitet al lui Apcllon, cinstit astfel ia templul său din Rodos, XIII, 1, 64. Erythinoi, şi Erythrinoi, două insule ale Paflagoniei, XII, 3, 5 ; XII, 3, 10. Erythrai(a), oraş al Ioniei, XIII, 1, 19; XIV, 1, 3; XIV, 1, 31-34 ; XVII, I, 43 ; locuitorii, XIII, 1, 14; XIII, 1, 64; XIV, 1, 31.
Erythras, port ionic la poalele muntelui Corvcon al Ioniei, XIV, 1, 32. Erythras, un persan care a dat nume mării Erythree, personaj legendar, XVI, 3, 5; XVI, 4, 20. Erythree, v. Marea Erythree.
Erythrini, v. Erythini. Eryx, oraş al Siciliei, XIII, 1, 53. Esculap, XII, 5, 3; XVI, 2, 22; templul lui, XIII, 1, 44; XVII, 3, 14. Esgiia, v. Aigua.
Eshil, poetul, XII, 8, 20; XV, 3, 2. Esioni, aceiaşi cu asioneii, au ocupat Sardesul, XIII, 4, 8. Etiopia, XV, 1, 13; XVI, 4, 4; XVI, 4, 19; XVII, 1, 3; XVII, 1, 4; XVII, 1, 40; XVII, 1, 46; XVII, 3, 23.
Etiopian, XV, 1, 24; XVI, 2, 31; XVI, 4, 8 si urm., XVII, 1, 5; XVII, 1, 13; XVII, 1, 49; XVII, 1, 53 ; XVII, 1, 54; XVII, 2, 1 şi 3-4; XVII, 3, 23-24.
Etiopienii apuseni, XVII, 1, 7 — 8; XVII, 3, 5 ; XVII, 3, 19.

gtna, vulcanul Siciliei, XIII, 4, 6. fîtruria, şi etrusc, XVI, 2, 39;
XVII, 1, 43. Eubeeni, locuitorii insulei mari din
estul Beoţiei, XI, 5, 2. Eucarpia, oraş al Frigiei Mari,
XII, 8, 13. Eucratides, rege al Bactrei, XI,
9, 2; XI, 11, 2; XV, 1, 3.
Jîucratidia, oraş al lui Eucratides,
XI, 1, 2.
Eudemos, filosof din Rodos, XIV,
2, 13. Eudoros, autorul unei lucrări despre
Nil, XVII, 1, 5. Eudoxos, filosof şi geograf din
Cnidos, XI, 7, 5; XII, 3, 21 ;
XII, 3, 42; XIII, 1, 4; XIV,
2, 15; XVII, 1, 29-30.
Euenos, rîu al Mysiei, XIII, 1,
67. Euergeţi, populaţie asiatică numită
astfel de Cyrus, XV, 2, 10.
Energetul, v. Mithridates şi Ptole-
meu, Energetul. Eufrat, fluviu al
Asiei, XI, 9, 2
XI 12, 2-3; XI, 14, 1-3
XI, 14, 6-8; XII, 2, 9-10
XII, 3, 1; XII, 3, 28; XIII
1 11 ; XIV, 5, 2; XV, 1, 58
XV, 3, 4-5; XVI, 1, 1 ; XVI
1, 5; XVI, 1, 9; XVI, 1, 13
XVI, 1, 21-23; XVI, 1, 28
XVI, 2, 1 ; XVI, 2, 3; XVI
2 7 ; XVI, 2, 10; XVI, 3, 1-3
XVI, 3, 7; XVI, 4, 1 Eulaios, rîu al Asiei în Susiana, cu apă uşoară pe care o beau regii perşi, XV, 3, 4; XV, 3, 22. Eumaios, XIII, 1, 36. Eumedes, trimisul lui Ptolemeu Philadelful ca să întemeieze Ptole-mais, XVI, 4, 7.
Eumeneia, oraş în Frigia Mare,
XII, 8, 13. Eumenes, fratele lui Attalos şi Philetairos, rege în Pergam,
XIII, 4, 2. Eumenes, II, fiul lui Attalos I şi al Apollonidei, rege în Pergam,
XII, 2, 5; XII, 8, 14; XIII,
4, 2; XIV, 3, 4; XIV, 5, 10.
Eumenes, I, fiul lui Eumenes, XIII, 4, 2. Eumenes, Dumbrava şi Portul lui ... în Troglodytica de la ţărmul Golfului Arabic, XVI, 4, 10;
XVI, 4, 13.
Eunostos, „întoarcere bună", port al
Alexandriei, XVII, 1, 6;
XVII, 1, 10.
Eupator, v. Mitliridates Eupator.
Eupatoria, oraş al Phanaroei în
Pont, XII, 3, 30. Eupliorion, poetul este citat, XII,
4, 8; XIV, 5, 29. Euphrantas, turn la Syfta Mare,
XVII, 3, 20. Eurip, Pyrrhaion, XIII, 2, 2; Egiptului, XVII, 1, 25; lîngă Carthagina, XVII, 3, 14. Euripide, poetul tragic, XI, 2, 17 ; XIII, 1, 69; XIII, 1, 70; XIV, 1, 36; XIV, 5, 4; XV, 1, 7; XVI, 2, 38. Euromos, oraş al Cariei, aproape de Milet, XIV, 1, 8; XIV, 2, 22. Europa, XI, 1, 1 si 4-5; XI, 7, 4; XII, 3, 27 ; XII, 8, 4; XIII, 1, 22; XIII, 1, 27; XIV, 5, 29; XV, 1, 6; XVII, 3, 1 ; XVII, 3, 15 ; XVII, 3, 24; europeeni, XI, 6, 2. Europos, oraş în Media, acelaşi
cu Rhagai, XI, 13, 6.
Eurycleia, statuie, opera lui Thrason, XIV, 1, 23. Eurymedon, rîu al Pampliyliei,
XII, 8, 3; XIV, 4, 2. Eurypvlos, fiul lui Teleplios, XIII, 1,' i; XIII, 1, 69; XIII, 2, 2. Eusebeia, de lîngă Argaios, aceeaşi
cu Mazaca, XII, 2, 7. Eusebeia, de lîngă Taurus, aceeaşi
cu Tyana, XII, 2, 7. Eutliydemos, tatăl lui Demetrios si rege al Bactrei, XI, 9, 2; XI, 11, 1. Euthydemos, orator din Mylasa, XIV, 2, 24.

Insula exilaților egipteni.

Femeia, XI, 14, 15; XIV, 5, 2; XIV, 6, 1 ; XV, 3, 23 ; XVI, 2, 2; XVI, 2, 21-33, XVI, 4, 24; XVII, 1, 21. Fenicieni, XVI, 2, 22-34; XVII, 1, 3; XVII, 3, 2; XVII, 3, 8; XVII, 3, 15. Fenicienii libyeni, în jurul Cartlia-
ginei, XVII, 3, 19. Fimbria, fiul lui Valerius Flaccus, cvestor roman, a aseciat Ilionul,
XIII, 1, 27.
Fîntîna din Àbydos, în Memnonion, XVII, 1, 42; fîntîna Salmakis din Halicarnas, XIV, 2, 16; fîntîna lui Fhrasoii din Eph.es, XIV, 1, 23. V. şi Hippocrene, Sybaris, Inachos, Arethusa, Xilus, Bitumen.
Fortăreața lui Suchos, în Troglodv-
tica, XVI, 4, 8. Frigia, XII, 1, 1; XII, 2, 8 şi
10 ; XII, 3, 7 ; XII, 3, 31 ; XII, 4, 1 şi 3; XII, 4, 5; XII, 4, 10; XII, 5, 2; XII, 5, 4; XII, 5, 28; XII, 8, 1-2; XII, 8, 12-13; XII, 8, 15 şi 17; XII, 8, 21 ; XIII, 4, 12 şi 15 ; XIV, 2, 29; XIV, 5, 16; XIV, 5, 28.
Frigieni, XII, 1, 3; XII, 3, 9; XII, 3, 20 ; XII, 3, 24 ; XII, 4, 1-5; XII, 4, 8; XII, 4, 10; XII, 5, 2; XII, 5, 23; XII, 6, 4; XII, 7, 2; XII, 8, 1-4; XII, 8, 7; XII, 8, 21 ; XIII, 4, 13; XIV, 5, 28-29.

Gabai, loc în Persida cu reşedința regală, XV, 3, 3.
Gabala, oraş al Seleucidei, în Syria, XVI 2, 12.
Gabiane, regiune în Elyma.a, Asia, XVI, 1, 18-
Gabinius, scriitor roman, XVII, ■*,
Gabinius, consuljoman, XII, 3, 34 ; XVI > Tfpniciei sau al locuitorii, XVI, 2, 29.
Gadaris, oraş pe țărmul Fentei şi apoj al Gadarei, XVI, 2, z» , 45 Gadeira, insulă şi oraş al Hispaniei, XVII, 3, 2.
Gadilon, oraş în Pont, XIII, 3,
Gafflonitis, regiune întinsă dela gura rîului Halys spre est piua la Saramene, XIII, i, »•>•
Gaetuli, neam al Libyei XVH, 3 2; XVII, 3, 9; XVII, 3, i» , XVII, 3, 23.
fiilactomiagi, XII, 3, 26.
GSi,aceia^cu$_g$all$_0$recii,locui-
3 3 V2- 3; XII. 3, 37-38 XII, 4, 10; XII, 5, 1-2, XII 8. 1 XIII 1, 27; XIII, 4, 2-3, XIV, 5, 23-26.
Galatia, descriere, XII, 3, <? cap. 5, XII, 4, 10
Galileia, regiune a Iudeii, XVI, 9. %A ■ XVI, 2, 40. Gâîiesion, munte ionian între Ephes şi Coloplion XIV \>n. Galii eunuci, XIII, 4, i<* Gallia sau Celtica, din Europa,
Ga'Tlogra'e'cia, aceeaşi cu Galatia, OS! ^în Frigia Hellespontică,
Gallus.^IeliusGallusşiCornelius Gambaros, şef arab în Syria, XVI,
Gadaris, regiune a Indiei, sub Porus, XV, 1, 30.

Gandaritis, regiune a Indiei udată de Choaspes, XV, 1, 26.
Gange, cel mai mare fluviu al Indiei, XV, 1, 4; XV, 1, 11 şi 13; XV, 1, 35; XV, 1, 69; XV, 1, 72.
Ganges, oraş pe Gange, XV, 1, 72. Gaugra, fortăreaţă şi oraş al Paflagonfci, XII, 3, 41. Ganymedes, fiul lui Priam, răpit de Zeus, XIII, 1, 11. Garamanţi, neam libyan mai sus de gaitnli, XVII, 3, 19; XVII, 3, 23. Garda sau Garnizoana Thebană, în Egipt, XVII, 1, 41. Gareathyra, oraş al Cappadociei, XII, 6, 1.
Gargara, oraş al Troadei, XIII, 1, 5; XIII, 1, 51 ; XIII, 1, 58; XIII, 1, 62; locuitorii, XIII, 1, 51.
Gargarei, neam în Caucazi, XI, 5, 1-2.
Gargaris, oraş în vecini de Andera şi Skepsis, XIII, 1, 56 (poate acelaşi cu Gargara).
Gargaron, pisc al muntelui Ida, XIII, 1, 5.
Garindai, arabi, XVI, 4, 18.
Garrnani, filosofi indieni, XV, 1, 59-60.
Garsabora, v. Garsau(i)ra.
Garsaura, şi Garsauira, oraş al Cappadociei, XII, 2, 6; XII, 2, 10; XII, 6, 1; XIV, 1, 29.
Garsauritis, una din cele 10 prefecturi ale Cappadociei, XII, 1, 4.
Gasys, cuvînt paflagonian în Cappadocia, XII, 3, 25.
Gaugamela, sat al Aturiei, XVI, 1, 3.
Gaza, oraş al Peniciei, XI, 13, 3 (poate Gazaca) ; oraş al Iudeei, XVI, 2, 21; XVI, 2, 30; XVI, 2, 31; XVI, 4, 4; locuitorii, XVI, 2, 2; XVI, 2, 30, şi portul lor, XVI, 2, 30.
Gazaca, reşedinţă de vară a atropotenilor, XI, 13, 3."
Gazakene, regiune a Cappadocie şi a Pontului, XII, 3, 25.
Gazaiidtis, regiune a Capoadociei, XII, 3, 25.
Gazeion, oraş al Pontului, XII, 3, 14.
Gazeîonitis, regiune a Pontului, XII, 3, 13; XII, 3, 25; XII, 3, 38.
Gaziura, fostă capitală a Pontului, apoi pustie, XII, 3, 15.
Gedrosia, regiune a Asiei, XV, 1, 5; XV, 2, 3-4; XV, 2, 7-9; XV, 2, 14; XVI, 1, 20; XVI, 4, 2; locuitorii, XV, 2, 7-9.
Geli, neam scit la Marea Casnică, XI, 5, I ; XI, 7, 1 ; XI, 8, 1.
Genetes, promontoriu şi rîrt al Pontului, XII, 3, 17. Gennesaret, lac între Liban şi Antiliban, XVI, 2, 16; XVI, 2, 44. Geranomachia, sau „lupta pigmeilor cu cocorii", XV, 1, 57. Geres, beoţian, şef colonizator, XIV, 1, 3. Gergitha, oraş al Troadei, XIII, 1, 19; locuitorii transferaţi în Gergitha de la izvoarele Caicului, XIII, 1, 19; XIII, 1, 70.
Gergitha, sat la izvoarele Caicului, XIII, 1, 70. Gergithes, oraş pe cîmpia Cumană, patria lui Gergitliios Kephalon, XIII, 1, 19.
Gergithion, regiune în Tampsakena cu viţă de vie, XIII, 1, 19.
Gergithion, loc în cîmpia Cumană, lîngă Larissa, XIII, 1, 19.
Gergithios, Kephalou, XIII, 1, 19.
Gerrha, oraş al Arabiei la Golful Persic, XVI, 3, 3; locuitorii, XVI, 3, 3; XVI, 4, 4; XVI, 4, 18; XVI, 4, 19.
Gerrha, oraş egiptean la Istmul Arabic, XVI, 2, 33. Gerrhaiidai, oraş ionic al teienilor, XIV, 1, 30.
Geţi, au avut pe Deceneu ca sfetnic al regelui lor Burebista, contemporan cu Caesar, XVI, 2, 39.

HHBB
■^^HJJHIHHIHIHS

Gezatorix, rege al Paflagoniei, XII, 3, 41.
Gigarton, oraş sirian fortificat, sub Liban, XVI, 2, 18. Gindaros, oraş în Kyrrestica, acropolea acesteia, XVI, 2, 8. Glaucos, afluent al rîului Phasis, în Colcaida, XI, 2, 17 ; XI, 3, 4. Glaucos, golf aproape de Daidala rodienilor, la ţărmul Cariei, XIV, 2, 2. Glaukias, tiran în Sidene, XIII, 1, 42. Gogarene, regiune a Armeniei, XI, 14, 4-5. Golful Acathartos, golf mai mic în Golful Arabic, cu oraşul Berenike pe ţărm, XVI, 4, 5.
Golful Ailanitic, cea mai retrasă parte din fundul Golfului Arabic, XVI, 2, 30; XVI, 4, 4; XVI, 4, 17.
Golful Arabic, cu un istm, XVII, 1, 21 ; lungimea laturei de 33, XVI, 4, 4; de V. ibidem; îngustimea gurii, XVI, 4, 4; în golf 6 insule, XVI, 4, 4 ; distanţa de la gura golfului pînă la Cinnamomophora, XVI, 4, 20; canal din Nil la golf, XVII, 1, 25.
Golful Hyrcanic, XI, 8, 6.
Golful Idaios, lîngă muntele Ida al Troadei, XIII, 1, 6; XIII, 1, 49.
Golful Issic, în nord-estul Medite-ranei, XI, 1, 7; XII, 11, 7 ; XII, 1, 3; XII, 2, 2; XII, 2, 7; XIV, 1, 1; XIV, 3, 1 ; XIV, 5, 11; XIV, 5, 19; XIV, 5, 24; XIV, 6, 1 ; XVI, 1, 2.
Golful Persic, XV, 2, 14; XV, 3, 6-7; XVI, 3, 1.
Golful Smyrna, XIV, 1, 36.
Gorbeus, fortăreaţă frigiană, reşedinţa regală a lui Castor Sao-condarios, XII, 5, 3.
Gordion, veche reşedinţă frigiană, pe rîul Sangarios, XII, 5, 3; XII, 8, 9.
Gordios, rege frigian, XII, 5, 3.
Gordos, loc în Troada lîngă Clean-dria, XIII, 1, 44.
Gordyaia, sau Gordyene, regiune armeană, XI, 14, 2; XVI, 1, 8; XVI, 1, 21; XVI, 1, 25; XVI, 2, 5 ; locuitorii, XVI, 1, 1 ; XVI, 1, 24.
Gordyei, populaţie a Mesopotamiei, XI, 14, 8; XI, 14, 14; XVI, 1, 24; munţii lor, XI, 12, 4.
Gordys, fiul lui Triptoiem, XVI, 1, 25; XVI, 2, 5. Gorgipia, oraş al Sindicăi, XI, 2, 10-12. Gorys, oraş al Indiei pe Choaspes, XV, 1, 26. Granicos, rîu al Troadei, XIII, 1, 2; XIII, 1, 3; XIII, 1, 11; XIII, 1, 26; XIII, 1, 43-44. Gras, cel mai mic fiu al lui Penthilos, a condus pe eolieni la Granicos, XIII, 1, 3. Greci, XI, 2, 5; XVII, 1, 29; XVII, 3, 13.
Grion, munte, ramificaţie a muntelui Ivatmion, XIV, 1, 8.
Gura Sebennitică, a Nilului, XVII, 1, 18.
Gurani, populaţie aşezată mai sus de Armenia, XI, 14, 14.
Gryneus, epitet al lui Apollon, XIII, 2, 5.
Grynion, orăşel în Eolida myrinailor, XIII, 3, 5. Gygaia, lac mlăştinos, numit apoi Coloe, aproape de Sardes, XIII, 4, 5-6; V. şi Coloe. Gygas, promontoriu al Troadei aproape de Dardanos, XIII, 1, 22. Gyges, stăpîn pe Troada, îngăduie milesienilor să întemeieze oraşul Abydos, XIII, 1, 22; XIV, 5, 28. Gymnesiai, două insule lîngă Hispania, aceleaşi cu Baleaiidele, XIV, 2, 10.
Gymneţi, etiopieni, XVI, 4, 9.
Gymneţi, sectă de filosofi indieni care obişnuiau să umble dezbrăcaţi, XV, 1, 70.

Gymnosophişti, XVI, 2, 39.
Gynaiconpolis, sau „Oraşul femeilor", în Delta Egiptului, XVII, 1, 22.
Gynaicopolites, XVII, 1, 22.

H

Halesion, cîmpie în Asia Mică, aproape de promontoriul Lecton, XIII, 1, 48.
Halicamas, oraş al Cariei, XIII, 1, 58; XIV 2, 6; XIV, 2, 16-17; locuitorii, XIV, 2, 6.
Halisarna, loc în insula Cos, XIV, 2, 19.
Halizoni, XII, 3, 20; XII, 3, 21 ; XII, 3, 22; XIV, 5, 22-24; XIV, 5, 28.
Halonnesos, insulă a Ioniei, XIV, 1, 33. Halys, rîu al Asiei Mici, XI, 1, 7; XII, 1, 1 ; XII, 2, 8; XII, 3, 2; XII, 3, 9; XII, 3, 12-13; XII, 3, 24-25; XII, 3, 38-40; XII, 8, 4; XIV, 5, 22.
Hamartus, promontoriu la Golful Elaitic, XIII, 3, 5. Hamaxia, oraş al Ciliciei, XIV, 5, 3. Hamayitos, oraş al Troadei, XIII, 1, 47-48; XIII, 1, 51; XIII, 1, 63; XIII, 3, 2; locuitorii, XIII, 1, 51.
Hamaxoicoi, „Cei cu traiul (casa) în căruţă", sciţi nomazi, XI, 2, 1.
Hannibal, marele conducător carthaginez, XI, 14, 6; XII, 4, 3.
Haraiatus, v. Hamartus, XIII, 3, 5. Harmosa, promontoriu al Carmaniei, la gura Golfului Persic, XVI, 3, 2. Harmozica, oraş al Iberiei Asia, XI, 3, 5. Harmozon, promontoriu al Carmauiei, XVI, 3, 2.
Harpagia, loc în Troada de unde a fost răpit Ganymedes, XIII, 1, 11.
Harpalos, comandant în oastea lui Cyrus, XVII, 3, 21. ^Harpasos, rîu al Asiei, XIII, 1, 1, (HasurubaS), întemeietoiul Carthaginei Noi, XVII, 3, 12 şi 14.
Hebros, rîu al Thraciei, XIII, 1, 21. Hecataios, milesianul, XII, 3, 22; XII, 3, 23; XII, 3, 25; XIV, 1, 7-8.
Hecataios, istoric din Teios, XIV, 1, 30. Hecate, divinitate, XIV, 2, 25.
Hecatesion, templul cu statuia Hecatei la Ephes, opera lui Thrason, XIV, 1, 23. Hecatomnos, rege carian, XIV, 2, 17; XIV, 2, 23. Hecatompylos, oraş al pârtilor, XI, 8, 9. Hecatonnesoi, insule între Lesbos şi Asia, XIII, 2, 5. Hecatos, epitet al lui Apollon, XIII, 2, 5.
Hector, tatăl lui Scamandrios, XIII, 1, 7; XIII. 1, 27; XIII, 1, 29; XIII, 1, 33; XIII, 1, 52; XIII, 2, 1 ; XIII, 3, 1.
Hecuba, XIII, 1, 28.
Hedylos, poet citat de Strabon, XIV, 6, 3.
Hedyphon, rîu al Elymaiei, XVI, 1, 18. Hegesianax, şeful gallilor conduşi în Asia, XIII, 1, 27. Hegesias, retor din Magnesia, XIV, 1, 41.
Helei, neam etiopian, acelaşi cu rhizophagii, XVI, 4, 9. Heleia, v. Artemis. Heliazii, personaje legendare, XIV, 2, 8.
Helicon, XIII, 3, 6.
Helicouios, epitet al lui Xeptun, XIV, 1, 20. Heliopolites, nomă a Egiptului, XVII, 1, 27; XVII, 1, 30.

Heliopoliți, sclavi şi săraci îndemnați de Aristonicos la libertate, XIV, ' 1, 38. Helios, sau Soarele, divinitate cinstită în templul său de la Helio-polis, XVII, 1, 27; colosul din Rodos, XIV, 2, 5. Heliupolis, oraş al Egiptului, XVII, 3, 1, 22; XVII, 1, 27-30. Heliupolis, oraş al Syriei, XVI, 2, 10.
' Hellanicos, istoriograf din I,esbos, XI, 16, 3; XII, 3, 21 ; XIII, 1, 42; XIII, 1, 58; XIII, 2, 4. Hellespont, XII, 8, 2; XIII, 1, 5; XIII, 1, 22; XIV, 1, 29. Hellesponți, mysieni, XII, 4, 10. Hellespontia, regiune a Hellespontu-lui, XIII, 1, 19. Helos, oraş, apoi sat, al I/aconiei, locuitorii lui, heiloți, XV, 1, 34. Henete, oraş al Paflagoniei, XII, 3, 25. Heneti, neam paflagonian, XII, 3, 5 ; XII, 3, 8; XII, 3, 25 ; XIII, 1, 53.
Henetica, regiunea heneților sau veneților la Marea Adriatică, XII, 3, 8; XIII, 1, 53. Heniochi, pontici, XI, 2, 1 ; XI, 2, 12-14; XVII, 3, 24.
Heniochia, regiunea heniochilor la Bosforul Cimmerian, XI, 2, 12.
Hephaisteion, templul lui Hephais-tos din Mempliis, XVII, 1, 31.
Heptacomeți, populație de pe crestele muntelui Skydises, XII, 3, 18.
Heptaporos, rîu al Troadei, XII, 3, 27; XIII, 1, 5; XIII, 1, 10; XIII, 1, 44.
Heptastadion, digul dintre Alexandria şi Far, XVII, 1, 6 şi 9.
Hera, XIII, 1, 5; XIV, 1, 20; Heraion sau templul Herei, XIV, 1, 14.
Heracleia, fortăreață în interiorul Syriei, XVI, 2, 7.
Heracleia, oraş syrian la mare, XVI, 2, 7.
Heracleia, sub Latmos, oraş al Ioniei, zis înainte Latmos, XIV, 1, 8. Heracleia, oraş al Cariei, XIV, 2, 22. Heracleia, oraş al Mediei lingă Rhagai, XI, 9, 1. Heracleia, Pontică, XII, 1-2; XII, 3, 4-5; XII, 3, 6-7; XII, 3, 10-11. Heracleia, poem al lui Pisandros din Rodos, XIV, 2, 14; XV, 1, 9. Heracleia, sat al Mytilenei, în Troada eolică, XIII, 1, 51.
Heracleides, medic Herophileu, XIV, 1, 34. Heracleides Herophileul, medic din şcoala Herophileilor din Carura, XII, 8, 20; XIV, 1, 34. Heracleides Ponticul, sau Platonicul, XII, 3, 1; XIII, 1, 48. Heracleion, oraş la țărmul Maeoti-dei, XI, 2, 6. Heracleion, în Kyrrhestica Syriei, XVI, 2, 8.
Heracleion, loc în Egipt, cu templul lui Heracles, XVII, 1,4; XVII, 1, 18. Heracleion, în Pont, XII, 3, 17. Heracleion, templu în Cyrenaica, XVII, 3, 22.
Heracleon, tatăl tiranului Dionysios syrianul, XVI, 2, 7. Heracleon, fiul tiranului Dionysios, XVI, 2, 7. Heracleopolis, cel Mare, în noma Heracleotică a Egiptului, XVII, 1, 39. Heracleoți, din Peninsula Cherso-nesului Tauric, XII, 3, 6; în Egipt, XVII, 1, 39; în Pafla-gonia, XII, 3, 6.
Heracleotică, gură a Nilului, XVII, 1, 4. Heracleotică, nomă a Egiptului, XVII, 1, 4; XVII, 1, 35; XVII, 1, 39.
Heracleotis, regiune ionică în stă-pînirea ephesienilor, XIV, 1, 26; v. şi XII, 3, 7.

Heracles, zeul, XI, 2, 10; XII, 4, 3; XIII, 1, 32; XIII, 1, 64; XIV, 1, 14; XIV, 2. 6; XV, 1, 6; XV, 1, 7-9; XV, 1, 58; XVI, 2, 23; XVII, 1, 18; XVII, 1, 43; XVII, 3, 3.
Heraclit, din Ephes, XIV, 1, 25; XVI, 4, 26.
Heraclit, poet din Halicarnas, XIV, 2, 16.
Heraclizi, dorieni, XIII, 1, 3; XIV, 2, 6. Herrnagoras, retor din Temnos, XIII, 3, 5. Herrnaion şi Hermaia, promontoriu şi oraş la Golful Cartaginei, XVII, 3, 13; XVII, 3, 16.
Hermas, persoană mutilată din naştere, dăruită de Poros lui Augustus, XV, 1, 73.
Henneias, eunuc şi tiran în Atar-neus, XIII, 1, 57; XIII, 1, 67.
Hermes, XVII, 1, 46.
Hermacreon, constructorul altarului lui Apollon din Pergam, XIII, 1, 13.
Hennodoros, din Ephes, legislator al romanilor, XIV, 1, 25.
Hermonassa, oraş în Pont, XII, 3, 17.
Hermonassa, oraş în Bosforul Cimmerian, XI, 2, 10.
Hermontliis, oraş în Thebaida, XVII, 1, 47.
Hermopolis, cel Mare, oraş în Delta Egiptului, XVII, 1, 18; locuitorii, hermopoliţi, XVII, 1, 40. Hermopolis, alt oraş în Delta Egiptului, XVII, 1, 19. Hermopolis, cel Mic, în Egipt, în stînga Nilului, XVII, 1, 18; XVII, 1, 22. Hermopolitană, Paza (de graniţă), XVII, 1, 41. Hermos, rîu al Lydiei, XII, 3, 27 ; XIII, 1, 2-3; XIII, 1, 8; XIII, 3, 5; XIII, 4, 4-5; XIV, 1, 2; XV, 1, 16. Herodes, pontif şi rege al iudeilor, XVI, 2, 34; XVI, 3, 46.
Herodot, istoricul, XI, 7, 3; XI, 14, 13; XII, 1, 3; XII, 2, 4; XII, 3, 9; XII, 3, 21 ; XII, 8, 5; XIII, 1, 59; XIII, 4, 5; XIII, 4, 7; XIV, 2, 16; XIV, 4, 3; XV, 1, 16; XVII, 1, 52; XVII, 2, 5.
Heroonpolis, oraş al Egiptului la Golful Arabic, XVI. 2, 30; XVI, 4, 2; XVI, 4, 4-5; XVII, 1, 21; XVII, 1, 26; XVII, 1, 35; XVII, 3, 20.
Herophilei, v. Şcoala Herophilei-lor.
Herostratos, incendiatorul templului din Ephes, XIV, 1, 22.
Herpa, oraş al Sargarausenei, Cappadocia, XII, 2, 6 şi 8.
Herphai, oraş al Cappadociei, XIV, 2, 29.
Ilerus, turn lîngă Abydos, XIII, 1, 22.
. Hesiod, poetul, XIII, 1, 12; XIII, 3, 6; XIV, 1, 27; XIV, 1, 40; XIV, 5, 17.
Hesione, personaj legendar, XIII, 1, 32.
Hesperide, v. Portul Hesperidelor.
Hesperieni, sau „Apuseni", v. etiopieni.
Hestiaia, Alexandrina, poetă şi scriitoare, XIII, 1, 36.
Hidrieus, fiul lui Hecatomnos, rege al Cariei, XIV, 2, 17.
Hieracon, insulă în Golful Arabic, XVI, 4, 14.
Hieraconpolis, sau oraşul şoimilor, în Thebaida Egiptului, XVII, 1, 47; insulă, XVI, 4, 18.
Hieranesos, XVI, 4, 18.
Hierapolis, sau Bambyke, oraş al Mesopotamiei, XVI, 2, 27.
Hierapolis, oraş al Prigiei, XII, 8, 17; XIII, 4, 14.
Hiericus, sau Ierichonul, XVI, 2, 34; XVI, 2, 40-41; XVI, 4, 21.
Hierokepia, acelaşi cu Hierokepis, oraş în vestul Ciprului, XIV, 6, 3-4.

Hierocles, orator în Alabanda, XIV, 2, 26.
Hieron, din Laodiceea Prigiei, XII, 8, 16.
Hieronyrnos, istoriograf din Rodos, XIV, 2, 13.
Hierosolyma, sau Ierusalimul, capitala iudeilor, XVI, 2, 28; XVI, 2, 34 şi 36; XVI, 2, 40.
Hikesios, şeful Şcolii medicale a Erasistrateilor, XII, 8, 20.
Hiketaon, tatăl lui Melanippos, XIII, 1, 7. Himera, monstru mitologic, XIV,

Hipparchos, matematician din Bithyjiia, XII, 4, 9. Hippaşi, neam de indieni, v. Hypaşi. Hippemolgi, sciţi amestecaţi cu traci. XII, 3, 26. Hippocrates, medic din Cos, XIV,

Hippoi, sau „Caii", patru insule în faţa Ioniei, XIV, 1, 31.
Hipponax, poet din Ephes, XIV, 1, 4; XIV, 1, 12; XIV, 1, 25.
Hippones, două oraşe, unul în Utica, altul aproape de promontoriul Treton, XVII, 3, ÎS.
Hippos, afluent al rîului Phasis, I i/ XI, 2, 17; XI, 3, 4. t V- Hippothoos, şef pelasg în I,arisa ' ' Phriconis, XII, 2, 2.
Histoi, staţiune navală în insula Icaria, XIV, 1, 19.
Holmoi, oraş al Ciliciei, XIV, 5, 4.
Holmoi, localitate în Prigia Paro-reată, XIV, 2, 29.
Homer, XII, 3, 5 ; XII, 3, 10; XII, 3, 23 ; XII, 3, 24-25 ; XII, 4, 5 ; XII, 4, 6; XII, 8, 5-7; XIII, 1, 5-7; XIII, 1, 9 ; XIII, 1, 19-21 ; XIII, 1, 24-25; XIII, 1, 28; XIII, 1, 32-37; XIII, 1, 40-46; XIII, 1, 49-50; XIII, 1, 53; XIII, 1, 58; XIII, 1, 61; XIII, 1, 63; XIII, 1, 69-70; XIII, 2, 3 ; XIII, 3, 1-2 ; XIII, 3, 6; XIII, 4, 6; XIII, 4, 8; XIII, 4, 16; XIV, 1, 6; XIV, 1, 35 şi 37; XIV, 1, 41; XIV, 2, 3; XIV, 2, 6; XIV, 2, 8; XIV, 2, 10; XIV, 2, 28; XIV, 3, 6; XIV, 3, 10; XIV, 5, 14-15; XIV, 5, 24; XIV, 5, 29; XV, 1, 7 ; XV, 1, 25 ; XV, 3, 23; XVI, 2, 38-39; XVI, 4, 27; XVII, 1, 5; XVII, 1, 8; XVII, 1, 12; XVII, 1, 16; XVII, 1, 19; XVII, 1, 43; XVII, 1, 46; XVII, 3, 17.
Homereion, monedă, „homeric", de aramă, la Smyrna, XV, 1, 37.
Homereion, templu la Smyrna, XV, 1, 37.
Homerizi, în Chios, XIV, 1, 35.
Homonadei, pisidieni, XII, 6, 3 şi 5; XII, 7, 1 ; XIV, 5, 1 ; XIV, 5, 24.
Hortensiiis, romanul care a luat în căsătorie pe Marcia, soţia lui Cato, XI, 9, 1.
Hyarotis, rîu al Indiei, XV, 1, 21 ; XV, 1, 27; XV, 1, 30.
Hybreas, orator din llylasa, XIII, 4, 15; XIV, 2, 24.
Hydara, fortăreaţă în Pont, XII, 3, 28. Hydarnes, persvil, XI, 14, 15. Hydaspes, fluviu al Indiei, XV, 1, 3; XV, 1, 17 ; XV, 1, 25 ; XV, 1, 28-29; XV, 1, 32-33; XV, 2, 5.
Hydatos potamoi, v. Rîurile apei.
Hyde, loc al Lydiei lîngâ Tmolos, XIII, 4, 6.
Hydra, promontoriu al Eolidei la Golful Elaitic, XIII, 3, 5.
Hydraci, indieni angajaţi mercenari la perşi, XV, I, 6; v. şi sydraci.
Hydrelos, lacedemonianul, colonizator în Caria, XIV, 2, 46.
Hydromanţi, vraci persani „ghicitori din apă", XVI, 2, 39.
Hylas, tovarăş de-al lui Heracles, personaj legendar, XII, 4, 3.
Hyllos, rîu, acelaşi cu Phrygios, afluent al Hermosului, XII, 3, 27; XIII, 4, 5.

a.

Hylobi, sectă de filosofi g/rmani. India, XV, 1, 60. Hypaipa, oraş al Dydiei, XIII, 4, 7. Hypanis, acelaşi cu actualul Kuban în Sarmaţia' XI, 2, 9-11. Hypanis, rîu al Indiei, XI, 11, 1 ; XV, 1, 17; XV, 1, 27; XV, 1, 32-33; XV, 1, 37. V. şi Hydaspes. Hypaşi, neam indian, XV, 1, 17; XV, 1, 27.
, Hypelaios, izvor la Ephes, XIV, 1, 4; XIV, 1, 21.
Hyperborei, XI, 6, 2; XV, 1, 57.
Hypocremnos, loc lîngă istmul dintre erytreeni si clazomenieni, XIV, 1, 31; XIV, 1, 33; XIV, 1, 36.
Hypsicrates, istoriograf, XI, 5, 1 ; XVII, 3, 5. Acelaşi cu Iphicrates. Hyrcania, regiune a Asiei, XI, 7, 1-3; XI, 7, 5; XI, 8, 1-3; XI, 11, 5-6; hyrcani, XI, 6, 1 ; XI, 8, 1; XI, 8, 8; XI, 9, 1.
Hyrcaniană, cîmoie, îu Lydia, XIII, 4, 13. Hyrcanic, v. Golful Hyrcanic şi Marea Hyrcanică sau Caspică.
Hyrcanion, fortăreaţă iudaică, XVI, 2, 40.
Hyrcanos, fiul lui Alexandros şi fratele lui Aristobulos, rege în Iudeea, XVI, 2, 40.
Hyrcanos, preot suprem la iudei pus de Pompeius, XVI, 3, 46.
Hyrtakides, fiul lui Hyrtacos din Asia, XIII, 1, 7.
Hyspiratis, sau poate Syspiratis, regiune a Armeniei, XI, 14, 9.
Hystaspes, tatăl lui Darius I persanul, XIV, 1, 17; XV, 3, 24; XVI, 1, 3.

lalysos, pictură a lui Protogenes, XVI, 2, 5. lalysos, oraş în Rodos, XIV, 2, 8; XIV, 2, ' 11-12.
Iamblichos, fiul lui Sampsikeramos, XVI, 2, 10. Iamneia, sat al iudeilor, XVI, 2, 28-29. Iason, argonaut si soţ al Medeiei, XI, 2, 18; XI,' 4, 8; XI, 5, 5 ; XI, 13, 10; XI, 14, 12-14; XII, 3, 11.
Iasonia, monumente care amintesc de trecerea lui Iason prin Armenia, Media, Pont etc, XI, 4, 8; XI, 14, 12; Iasonion, XII, 3, 17.
Iasonion, munte al Mediei, XI, 13, 10.
Iasonion, munte în Pont, XII, 3, 17. Iasos, oraş al Cariei într-o insulă, XIV, 2,'21. Iaxartes, rîu al Asiei, azi Sir Daria, XI, 6, 1 ; XI, 7, 4; XI, 8, 2 ; XI, 8, 8-9; XI, 11, 2; XI, 11, 4; XI, 11, 5. Iberi, locuitori ai Iberiei, în Asia, XI, 2, 18; XI, 3, 3; XI, 3, 6; XI, 4, 1; XI, 4, 5; XI, 4, 8; XI, 14, 5. Iberia, reginne a Asiei, XI, 2, 18; XI, 3, 1-2; XI, 3, 4; XI, 14, 15; XV, 1, 57.
Icar, fiul lui Daedal, personaj legendar, XIV, 1, 19.
Icaria şi Icaros, insulă în apropiere de Samos, XIV, 1, 6; XIV, 1, 13; XIV, 1, 15; XIV, 1, 19.
Icarică, v. Marea Icarică.
Icaros, insulă, aceeaşi cu Icaria, XIV, 1, 6; XVI, 3, 2.
Icaros, insulă în Golful Persic, XVI, 3, 2; probabil şi XVI, 3, 7.
Ichthyophagi, etiopieni, la gura Golfului Arabic, XVI, 4, 4; XVI, 4, 13; în regiunea producătoare de mir, XVI, 4, 14; fel de viaţă, XVI, 4, 13; pe ţărmul dintre oritai şi Carmania, XV, 2, 1 ; în Assyria,'XVI, 1, 20.
Ichthys, promontoriu al Elidei, XVII, 3, 20.
Icordon, orăşel în Lycaonia, XII, 6, 1.

Ida, munte al Cretei, XIII I, 48. Ida, munte al Troadei, XII, 8, 8 ; illl, 1. 2; XIII, 1, 5-7; XIII 1, 10; XIII, 1, 24-25; XIII 1, 32-33; XIII, 1, 43; XIII 1 48-49; XIII, 1, 52; XIII l, 66; XIII, 1, 70. Idaia, v. Pădurea Idaia, şi Regiunea Idaia. Idaios, v. Golful Idaios.
Idanthyrsos, scitul, XV, 1, b. Ideessa, oraş în Iberia spre Colchida, XI, 2, 18. Idomeneus, din Lampsacos, prieten al lui Epicur, XIII, 1, 19. Idriei, populaţie a Cariei, XIV, 5, 23.
Idumai, uabatai, XVI, 2, 2; XVI, 2, 34.
Ierusalim, metropola Iudeei, XVI, 2, 28; XVI, 2, 34; XVI, 2, 36; XVI,'2, 40.
Ifigenia, sora lui Oreste, fiu lui Agamemnon, XII, 2, 3. Ikizari, fortăreaţă în Pont, XII, 3, 38-
Ilasaros, rege al arabilor rhamaniti, XVI, 4, 24. Diac! cîmp lingă Ilion, XII, 8, 6. Iliada, poemul homeric, XIII, 1, 36.
Iliocolone, localitate în regiunea oraşului Parion, XIII, 1, 19.
Ilion 'cel Nou, XIII, 1, 25-27; XIII 1, 32; XIII, 1, 34-35; XIII, 1, 39 ; XIII, 1, 40; XIII, 1 42-43.
Ilion cel Vechi, în Troada, XII, 4, 6; XIII, 1,2; XIII, 1,25; XIII, 1 27; XIII, 1, 32; XIII, 1, 35; XIII 1, 38-39; XIII, 1, 41-42; passim XIII, 1, 43-XIII, 3, 5.
Ilioni, locuitorii Ilionului, XIII, 1 7- XIII, 1, 25-27; XIII, l', 32'; XIII, 1, 35 ; XIII, 1, 39-42.
Ilithyia, oraşul ei cu templul in Thebaida, XVII, 1, 47. Ilos, întemeietorul Ilionului, personaj legendar, XIII, 1, 25; XIII, 1, 34.
Imaos, sau ImaiiS, ramificaţie a muntelui Taurus, considerat munte indian, XI, 8, 1; XI, 11, 1 ; XI, 11, 7; SV 1, 11. Irnbiasos, rîu î» Samos, zis şi Parthenios cîndva, XIV, 1, 14. Imbros, fortăreaţa P^e ţărmul continental al roditor, XIV, 2, 3. Inaios, rege egiptean, XVII, 1, 18. India, hotare, 31, [8]> 8 — 9; XI, li, 3-4; XI. 11. 6-7; în general descrisă între X\, 1, 1-XV 1 73' detalii, XV, 1, 1; XV l' 3-4- XV, 1, 6; XV, 1, 10-15; XV, 1, 17; XV, 1, 19-22; XV, 1, 26-27; XV, 1, 30-31 ; XV 1, 37; XV, 1, Ai; XV, 1, 45! XV, 1, 56; XV, 1, 67-68; XV, 2, 1 şi 3 ; XV, — o T 1 . -5TVT. 4. 9 ;
11; XVI, 4, 9;
2, 8-9; XV,
2vVI, 4, Z4.
-O\T 1 <\P. ■ oraşe, XV, 1, ".
7 fifi 67- îmbrăcăminte, XV, 1, 66-67, » ocupaţii, ^V *i^ati"2 IV, 1, 43; XV, f k fi7 «V, 1, 69; XV, 1, 1, 66-67, >L' '-.. 4 si 6&
W' 1U. '^^Peditii fabuloase în Indi». XV 1, '. Cyrus şi SetfU'"mls- *Y'.. \l' YV 9 S- istoria politica, XV,
f\ V xv, 1. 10; xv, 2, 9,-
1 3m 4i^ 5, 8; XI, 7, 3; ?Vi^4^4; Serale, XV 1. Kîuri', XV, 1,23 şi 25; plante, XV, 1, 45.
,. . ' ii i; xv, 1, 5-6,
IBdieni, XI, 1^ • ^ xv, i şi 8-11, >v> 21-25; XV, 19-20; XV, \Zl^j \ 39;
1,3o; 1L XV,' 7. 53-54;
2 4- XV*1» s- '■
j^s, fluviu **• £'9 8-xv;
fhfxv/lXiV, 1-26-28;

XV, 1, 32-33; XV, 1, 35; XV, 1, 45; XV, 2, 8-9.
Insula broaştelor ţestoase, în Golful Arabic, XVI, 4, 14.
Insula Exilaţilor egipteni, XVII, 1, 2.
Insula focilor, în Golful Arabic, XVI, 4, 18.
Insula focilor, alta, situată în partea sudică a Golfului Arabic, spre Etiopia, XVI, 4, 14 ; XVI, 4, 18.
Insula lui Philipp, la Golful Arabic, XVI, 4, 14. Insula lui Straton, la Golful Arabic, XVI, 4, 8. Io, personaj legendar sub chip de vacă, XIV, 5, 12; XVI, 2, 5. Iol, oraş al masaisylilor, apoi Caesarea, XVII, 3, 12. Ion, tragic din Chios, XIV, 1, 35. Ionia, regiune a Asiei Mici, XI, 5, 3; XIII, 1, 2; XIV, 1, 2 ; XIV, 2, 29; XVII, 1, 46.
Ionieni, locuitorii Ioniei, XII, 1, 3 ; XII, 3, 21; XII, 4, 6; XII, 8, 15; XIII, 1, 3; XIII, 3, 3; XIII, 4, 12; XIV, 1,1; XIV, 1, 3-4; XIV, 1, 20; XIV, 1, 31; XIV, 1, 38; XIV, l, 42; XIV, 2, 14; XIV, 2, 26-28.
Iop(p)e, oraş al Feniciei, XVI, 2, 28; XVI, 2, 34.
Iordan, rîu al ludeei, XVI, 2, 16.
Iphicrates, istoric necunoscut, XVI, 3, 5.
Ipoctonos, atribut al lui Heracles la erythreeni, XIII, 1, 64.
Iris, rîu în Pont, XII, 3, 15; XII, 3, 30; XII, 3, 39.
Isandros, fiul lui Bellerophon, v. Peisandros.
Isaura, două sate ale Isauriei, XII, 6, 2-3; XIV, 3, 3.
Isauria si Isaurica, parte a Lycaoniei, XII, 6, 2; Isauricul, XII, 6, 2.
Ischopolis, oraş în Pont, XII, 3, 17. Isinda, sau Isionda, oraş al Pisi-diei, XIII, 4, 17.
Isis, zeiţă, XIV, 6, 3; XVI, 4, 7; XVI, 4, 14; XVII, 1, 23; XVII, 1, 44.
Ismandes, poate acelaşi cu Memnon, constructorul labirintului din Egipt, XVII, 1,37; XVII, 1, 42.
Isocrates, profesor al lui Ephorcs, XIII, 3, 6.
Issos, oraş al Ciliciei, XII, 11, 7; XIV, 3, 1 ; XIV, 5, 11; XIV, 5, 17; XIV, 5, 19; XIV, 5, 22; XIV, 5, 24; XIV, 6, 1 ; XVI, 2, 1.
Istru, Dunărea, XI, 2, 2 ; XI, 6, 2; XII, 3, 26; XII, 8, 1 ; XV, 1, 35; XVII, 3, 24.
Italia, XII, 8, 15; XIII, 1, 53; XIV, 1, 16; XIV, 3, 2. Itaca, insulă în Marea Siciliei, XIV, 1, 15.
Iturai, populaţie a Syriei, XVI, 2, 10; XVI, 2, 18; XVI, 2, 20.
Iuba, regele numizilor, XVII, 3, 7; XVII, 3, 9; XVII, 3, 12; XVII, 3, 25.
Iudeea, regiune a Syriei, XVI, 2, 2; XVI, 2, 21; XVI, 2, 34; XVI, 2, 40; XVI, 3, 1 ; XVI, 4, 21 ; XVII, 1, 21 ; XVII, 1, 51.
Iudei, XVI, 2, 28-29; XVI, 2, 34, ; XVI, 2, 40; XVI, 2, 46 ; XVI, 4,21; XVI, 4, 23; XVII, 1, 15; XVII, 2, 5.
Iugurtha, XVII, 3, 12.
Iuliopolis, oraş frigian sau galat, XII, 8, 9.
Iulius, numele lui Caesar, XIII, 1, 27. Iulos, fiul lui Aeneas şi strămoşul îndepărtat al lui Iulius Caesar, XIII, 1, 27.
Ixia, loc în Rodos, XIV, 2, 12.

Kebrene, oraş în . Troada, XIII, 1, 33; XIII, 1, 47; Kebren, XIII, 1, 52.
Kebrenia, regiune a Troadei, XIII, 1, 33-34; locuitorii, XIII, I,

21; XIII, 1, 33; XIII, 1, 51; kebrenii traci, XIII, 1, 21. Kebriones, fiul nelegitim al lui Priam, XIII, 1, 33. Kelainai, oraş al Frigiei, XII, 8, 18; XIII, 1, 70; XIII, 4, 12. Kelainai, colină a Troadei, XII, 8, 15. Kelaino, una din Danaide, XII, 8, 18. Kelainos, fiul danaidei Kelaino şi al lui Neptun, personaj legendar, XII, 8, 18. Kelenderis, oraş al Ciliciei, XIV, 4, 3; XVI,' 2, 33. Kenchrios, rîu prin Poiana Orty- giei, aproape de Ephes, XIV, 1, 20. Keos, una din Cyclade, locuitorii, XI, 11, 3. Kephalai, promontoriu al Libyei, la începutul Syrtei Mari, XVII, 3, 18; XVII, 3, 20. Kephalon, personaj gergith, XIII, 1, 19. Kepoi, oraş asiatic la Bosforul Cimmerian, XI, 2, 10. Keramiti, locuitorii oraşului Kera- mos din Caria, XIV,' 2, 25. Keramos, oraş al Cariei, XIV, 2, 15. Kerasus, oraş în Pont, XII, 3, 17. Kerauni, munţi, aceiaşi cu Cau- cazii, XI, 4, 1; XI, 5, 1. Kerbesieni, neam frigian, XII, 8, 21. Kercaphos, tatăl lui Lindos, Camei- ros şi Ialysos, întemeietorii oraşelor rodiene omonime, XIV, 2, 8. Kerkesurâ, oraş al Egiptului lingă Observatorul lui Eudoxos, XVII, 1, 30. Kerkeţi, neam pe ţărmul răsăritean al Pontului, XI, 2, 1; XII, 2, 14. Kerkinna, insulă la gura Syrtei Mici, XVII, 2, 12; XVII, 3, 16- 17. Kerkinna, oraş în insula Kerkinna, XVII, 3, 16. Kerkinnitis, insulă lîngă Kerkinna, la ţărmul Libyei, XVII, 3, 16. Kerkiţi, zişi apoi appaiţi, populaţie din sus de Fliarnakia şi Trape-zunt, XII, 3, 18. Kerkopitheci, neam fabulos, mai-muţe- om, în India, XV, 1, 29; XV, 1, 37; XV, 1, 56. Kestros, rîu al Pamphyliei, pe lîngă Perge, XII, 7, 3; XIV, 4, 2. Ketei, supuşi ai lui Eurypylos Telephidul,' la Homer, XIII, 1, 69; XIII, 3, 2; XIV, 5, 23 ; XIV, 5, 28. Keteios, torent al Mysiei, nfluent al Caicului, XIII, 1, 70. Kibotos, port al Alexandriei, XVII, 1, 10. Kibyra, Mică, oraş al Pamphyliei, v. Kibyraţii Mici. Kibyra, Mare, oraş al Frigiei, XIII, 4, 15-17; XIV, 3, 3; locuitorii, kibyraţi, XIII, 4, 17, XIV, 1, 1. Kibyraţii Mici, populaţie pe ţărmul Pamphyliei, XIV, 4, 2. Kibyratis, regiunea Kibyrei, în Frigia, XIII, 4, 14; si Kybyra-tica, XIII, 4, 17. Kidenas, astronom chaldean, XVI, 1, 6. Kilbiană, cîmpie în Lydia, XIII, 4, 13. Killa, localitate în Troada, XIII, 1, 62-63. Killaion, din Lesbos, XIII, 1, 62. Killaios, epitet al lui Apollon, templul lui Apollon Killaios la Colo-nai, Killa, Chryse, XIII, 1, 62-63; XIII, 2, 5. Killaios, colină şi rîu ale Troadei, XIII, 1, 62. ' Killaniană, cîmpie a Frigiei, XIII,. 4, 13. Killos, vizitiul lui Pelops, XIII, 1, 63. Kimiata, fortăreaţă în regiunea Kimiatene a Paflagoniei, XII, 3, 41. Kimiatene, regiune a Paflagoniei, XII, 3, 41. Kimmericon, sat pe ţărmul Mae-otidei, XI, 2, 5.

Kimmerikea, sat pe ţărmul Maeo-tidei, XI, 2, 4, acelaşi cu Kim-mericon, v. acest nume.
Kindye, sat în Caria, XIV, 2, 20; regiunea, Kindyas(-ados), XIV, 2, 20.
Kinnamornophora, regiune a Etiopiei, XVI, 4, 4; XVI, 4, 14; XVI, 4, 20.
Kinolis, oraş pe ţărmul pontic, XII, 3, 10.'
Kinyps, sau (Kinyphos), rîu pe ţărmul Wbyei, XVII, 3, 18.
Kinyras, tiran în Byblos, ucis de Pompeius, XVI, 2, 18.
Kios, oraş al Bithyniei, XII, 3, 42 ; XII, 4, 3.
Kios, tovarăş al lui Heracles, XII, 4, 3.
Kirta, oraş al masylienilor, XVII, 3, 7; XVII, 3, 13. Kissia, mama lui Memnon, la Eshil, XV, 3, 2.
Kissieni, se cheamă susienii, XV, 3, 2.
Kisthene, insulă lîngă I/Jtaa, XIV, 3, 7. Kisthene, oraş pustiu pe ţărmul Bolidei, XIII, 1, 51. Kitiamil, v. Zenon din Kition. Kition, oraş în Cypru, XIV, 6, 3. Kizari, sau Ikizari, oraş capitală îa Phazemoaitis, XII, 3, 38.
Kyaxares, medul, XVII, 1, 18.
Kybela, munte al Erigiei, XII, 5, 3. Kybek, Rhea, XII, 5, 3. Kybelia, sat ionic al peninsulei Erythree, XIV, 1, 33. Kybiosactes, soţul fiicei lui Ptolemeu Auletes, XVII, 1, 11.
Kybistra, localitate în Cataonia, XII, 1, 4; XII, 2, 7.
Kycaos, personaj semilegendar trac, rege la Colonai, XIII, 1, 19; XIII, 1, 46.
Kydippe, mama vitregă a lui Ker-caphos, personaj legendar, XIV, 2, 8.
Kydnos, rîu al Ciliciei, XIV, 5, 10-12.
î, 38 ' xm- 4< 6; xiv,
f*:f. 3; xiâ; f**«:
l^-e.yocuitorii, xiii, f?:
Ky.amolgi^pop^ ^^ Xvnopoli^ îa
Delta ^^
Kynopolis, oraş al Eeintulr ... •<. la sud de Her... leopol..., XVII_
Kynopolites, nomă a Eeiob.i • oraşul Kynopolis, jggfţ* «• Kyaos, oraş ia ...ocri(ia ^«.
Kynossema, sau „Morraîutul Cîi-aelm , promontoriu al oi, nesului Thracic, XIII 1^7°-
Kyaossema, cap la ţărmul V... anei, XIV, 2, 14.
Kyaossema, loc la ţărmul T... wtre teucaspis li ..., XVII, 1, 14
Kyparisson... trecătoare între ^ «cai şi Dialai: xvi »^ Sad-
Kypna, acelaşi cu Ciprui, XIV, Kyra, oraş în Sogdiana, XI, „_
Kyros, rîu ce desparte Iberia rfl Albania, XI, 1, 5, XT 9 ,2 XI, 3,2; XI YYTI K XI,7,3:'xi,8,J.x-f4...J: ...lu pria cimpia fcfet XV,3 6.
Kyrrhestica, regiune a Syriei, XVI,
Kyrrhestis, epitet al Athenei, XVI,
K d2riui A,p plla,salos, tov «aş aeai im Alexandru, XI 14 12
Kyrsuos^storic din Pharsaios? XI.'

Kytoron, oraş al Pontului, XII, 3, 5; XII, 3, 10.
Kytoros, fiul lui Phrixos, XII, 3, 10.
Kyzicos, oraş în peninsula omo-nimă a Propontidei, XII, 4, 4; XII, 8, 10-11 ; XIII, 1, 8; XIII, 1, 13; XIII, 1, 16; XVI, 1, 6; XIV, 2, 5; regiunea Kyzikene, XII, 4, 6; XIII, 1, 2-3 ; XIII, 1, 5; XIII, 1, 11; locuitorii, XII, 8, 10-11; XIII, 1, 4-5; XIII, 1, 9-10; XIII, 1, 12; XIV, 1, 6.
Kyzicos, peninsulă asiatică a Propontidei, XII, 8, 11.

Labienus, prefectul Asiei, XII, 8, 9; XIV, 2, 24. Labirintul Egiptului, XVII, 1, 3; XVII, 1, 37; XVII, 1, 42. Labotas, rîu al Syriei, XVI, 2, 8. Labranda, sat al Cariei, XIV, 2, 23. Lacedeniona, XII, 7, 3; XIV 2 46. Laconia, regiune a Peloponesului, XVII, 3, 20-21. Laconieni, XI, 2, 12; XII, 7 3 ■ XIV, 6, 3. Lacul Moeiris, XVII, 1, 4; XVII, 1, 35; XVII, 1, 37-39. Lade, insulă în fata Miletului, XIV 1, 7. Laertes, fortăreaţă a Ciliciei, XIV 5, 3. Lagina, loc în ţinutul Stratoniceei din Caria, XIV, 2, 25 şi 29. Laius sau Lainos, ţărm potrivit pentru acostări, XIV, 1, 35.
Laketer, promontoriu al insulei Cos, XIV, 2, 19. Lamos, rîu şi sat al Ciliciei, XIV, 5, 6.
Lamponia, oraş în Troada, XIII, 1, 58.
Lampsacos, oraş al Troadei, XIII, I, 12; XIII, 1, 17-20; XIV, 1, 10; locuitorii, lampsacitni, XIII, 1, 12, XIII, 1, 18; regiunea Lampsakene, XIII, 1, 20.
Laodiceea, Combusta, sau Catakecaumene, oraş al Lycaoniei, XIV, 2, 29.
Laodiceea, de pe Lycos, oraş în Frigia Mare, XII, 8, 13; XII, 8, 16; XII, 8, 19; XIII, 4, 14; 15; XIV, 2, 29; laodicean, XIV, 2, 24.
Laodiceea, de la mare, unul din oraşele mari ale Seleucidei, în Syria, XVI, 2, 4; XVII, 2, 9 ; XVI, 2, 12.
Laodiceea, zisă Scabiosa, oraş al Iudeei, lîngă Liban, XVI, 2, 18.
Laodiceea, greacă, oraş al Mediei, XI, 13, 6.
Laodikeia, mama lui Seleucos Ni-cator, XVI, 2, 4.
Laomedon, caii lui, XIII, 1, 32.
Laothoe, mama lui Lycaon, personaj legendar, XIII, 2, 1.
Lapathos, oraş al Ciprului, XIV, 6, 3.
Laranda, oraş al Lycaoniei, XII, 6, 3.
Larisa, oraşe cu acest nume în Asia, în cîmpul Caystrului şi lîngă Kyme. Larisa Cremaste, XI, 14, 12; XIII, 3, 4.
Larisa, sat din oraş în cîmpia Caystrului, XII, 2, 2.
Larisa, Ephesului, XIII, 2, 2.
Larisa, oraş al Syriei, XVI, 2, 10.
Larisa, oraş al Troadei, XIII, 1, 47; XIII, 2, 2; regiunea, Lari-saia, XIII, 1, 48.
Larisa, fiica lui Piasos, personaj legendar, XIII, 3, 4.
Larissa, Phriconis, în vecini de Kyme, XIII, 2, 2-5 şi urm.; XIII, 1, 19.
Lariseieni, XIII, 3, 4.
Lathon, rîu ce se varsă în Portul Hesperidelor, XVII, 3, 20. V. şi Lethaios.
Latium, XIII, 1, 53.
Latmicos, golf al Cariei, XIV, 1, 8.

Laţmos, oraş al Cariei numit ulte-
n°r Heracleia, XIV, 1 8 Latmos, colină a Cariei' XIV 1 8 Latomiai, şase insule în golful Arabic, XVI 4 8
Latona, XIV, 1, 20; XVII, 1 18- templul ei, I^toon, XIV 2 3-4; XIV, 3, 6.
Katopolis, oraş al Thebaidei Egip tului XVII, 1, 47: iatopoîu. XVII, 1, 40.
Laviansene, una din cele 10 pre-fecturi ale Cappadociei, Xllf l [4] XII, 2, 10; XII, 3, 37
1 ^T' ora? IU Utitutt» XIJ L
Lebedos, oraş al Ioniei, XIV 1 3 ■ XIV, 1, 29.
Lecton promontoriu al Troadei, XIIJ. 1, 2; XIII, 1, 4; XIII U S; XIII, 1, 6: XIII> xm ,'=46;8XI11, »■ 47-48
XIH. 1, 51 ; XIII, 1, 68. Vigi, neam scit, XI, 5 1 Leimon, loc nu departe de Nysa
Canei, XIV, 2 45 Lelegi,.XII, 7, 3; XII, 8, 4-5;
*«J. 1. 7; XIII, 1, 49-51;
™,1',,,056-- XIII, 1, 58-60;
XIII. 1,58; XIV, 1,4 şi 6; XIV şi 28 XIV, 2,27; XIV, 5, 23 Lemnos, insulă a Mării Bgee XIT 3. 20; XIII, 2, 6
Leonidas, stoic din Rodos, XIV,
Leonnorios, şef galat, XII 5 1
Leonteus din Lainpsacos, prieten al lui %icur, XIII, 1, 19 Leoatopolis, în Delta Nilului, XVII 1, 19; noma Leontopolites, XVII' « 20; XVII, 1 40 Leontonpolis, sau „Oraşul leilor" m Femeia, între Sidon şi Bery-tos, XVI, 2, 22. Lepra acte, acelaşi cu muntele inon, mai sus de Ephes, XIV,
Leptis, sau Neapolis, oraş al Libyei mtre Syrte, XVII 3 18 Leria v. Leros.
Leros, insulă, una din Sporade, în Marea Icarică, XIV, 1, 6.
Lesbocles, retor din Mityfcne XIII 2, 3.
Lesbos, insula, XIII, j 3-XIII, 1, 7; XIII, 1' 21 XIII, 1, 62; XIII, 2 1-2 XIII, 2, 4-6; XIII, 3, i • xiv' 1, 15; XIV, 1, 35; XIV 2 10 XIV, 2, 19; XVII, 1, 33- locuitorii, XIII, 1, 2; XIII 1 38-XIII, 3, 3.
Lethaios, rîu al Cretei, curge prin Gortyna, XIV, 1, 39. Lethaios, rîu al Libyei de NV, acelaşi cu Lathon, XIV, 1, 39. Lethaios, rîu al Magnesiei, XII 3 27; XIV, 1, 39/ Lethaios, afluent al Meandrului XII, 3, 27; XIV, 1, 39. Lethaios, rîu al Thessaliei XIV 1, 39. Lethos, pelasgul, XIII, 2, 2.
Letopolites, nomă a Egiptului XVII, 1, 30. Leucai, oraş al Ioniei, XIV, 1, 38. Leucaspis, port la ţărmul Libyei XVII, I, 14. Lencolla, port al Ciprului, XIV 6, 3. Leuconotos, vîntul de sud-vest XVII, 3, 21. Leucophryene, atribut al Artemi-dei, XIV, 1, 40. Leucophrys, aceeaşi cu Tenedos XIII, I, 46. Leucosyrieni, cappadocieni de lîn-gă Taurus şi de lîngă Pont, XII 3, 5; XII, 3. 9; XII, 3 12 • XII, 3, 25; XII, 3, 27; xVl' 1, 2. Leucotliea, templul ei în regiunea Moschică, XI, 2, 17. Leuke acte, promontoriu al libyei între Paraitonion şi portul Phoi-nicus, XVII, 1, 14. Leuke come, tîrg al nabatailor XVI, 4, 23-24. Leul, divinizat de egiptenii leonto-poliţi, XVII, 1, 40; în alaiurile indienilor, XV, 1, 69; pe Tigru,

XVI, 1, 24; în insula Meroe, XVII, 2, 2 ; în Mauritania, XVII, 3, 4 ; la etiopienii apuseni, XVII, 3, 5.
Liban, munte al Syriei; XVI, 2, 15-16; XVI, 2, 18-19; XVI, 2, 21. Libofenicieni, locuitori al Libyei, XVII, 3, 19. Libya, ţară în nordul Africii, XII, 3, 27; XV, 1, 1; XVI, 2, 22; XVII, 1, 2; XVII, 1, 30; XVII, 1, 35; XVII, 2, 2; XVII, 3, 1-2; XVII, 3, 10; XVII, 3, 13; XVII, 3, 15; XVII, 3, 23-25.
Libyeni, XVI, 2, 35; XVII, 1, 14; XVII, 3, 2-3; XVII, 3, 7 ; XVII, 3, 20; XVII, 3, 23. Liclias, columna sau Altarul din afara Golfului Arabic, XVI, 4, 15. Likymnios, personaj legendar, XIV 2, 6. Lilybaeum, promontoriu al Sici-
liei, XVII, 3, 16; cu oraş omonim, XIII, 1, 53. Ximenia, oraş al Ciprului, XIV, 6, 3. Iiimnai, oraş al Chersonesului Thra-
cic, XIV, 1, 6. Limyra, oraş al Lyciei, XIV, 3, 7. Limyros, rîu al I/yciei, XIV, 3, 7. Lindos, oraş în Rodos, XIII, 1, 48; XIV, 2, 8; XIV, 2, 11 ; XIV, 5, 8. Linon, loc maritim al Troadei, XIII, 1, 15. Linx, c. Lixos. Lithros, munte în Pont, XII, 3, 30. Litoralul cilician, XIV, 5, 3. Litoralul Troian, XIII, 3, 6. Lixos, oraş al Mauritaniei, acelaşi cu Linx sau Trinx, XVII, 3, 2-3; XVII, 3, 6 şi 8. Lochias, promontoriu ai Egiptului în faţa insulei Pharos, XVII, 1, 6; XVII, 1, 9. Locrida, XIII, 1,3; locuitorii, XIII, 1, 68.
Locrieni Epizephyrieni, XVII, 3. 18. Locrienii, Opunţi, XIII, 1, 3; XIII, 1, 40; XIII, 1, 68; XIII, 2, 3.
Lopadussa, insulă în faţa oraşului Thapsos al Africei, XVII, 3, 16.
Loryma, ţărm stîncos în Peraia rodienilor, XIV, 2, 4 ; XIV, 2, 14-15.
Lotophagi, locuitorii aşezaţi mai sus de mauritani, în Africa, XVII, 3, 8; XVII, 3, 17.
Lotophagitis, numele Syrtei Mici, XVII, 3, 17.
Luarea Oiclialiei, poem homeric sau al lui Creophylos, XIV, 1, 18.
Lucullus, Lucius Licinius, generalul roman, comandantul oştirii romane în Asia, XI, 14, 15; XII, 2, 1 ; XII, 3, 11 ; XII, 3, 14; XII, 3, 33; XII, 5, 2 ; XII, 8, 11.
Luna, templul ei la iberi, sacrificii în cinstea ei, XI, 4, 7; în Pont, Albania şi Prigia, XII, 3, 31 ; la Memphis, XVII, 1, 31 ; la perşi, XV, 3, 13.
Lunca lui Apollon, v. Apollonos-potamia.
Lunca Nilului, regiunea producătoare de scorţişoară în Etiopia, XVI, 4, 14.
Lycaon, fiul lui Priam, XIII, 1, 7; XIII, 3, 1.
Lycaonia, regiune a Asiei Mici, XII, 2, 10; XII, 4, 10; XII, 6, 1-2; XII, 6, 4; XIV, 2, 29; XIV, 5, 27 ; parte a ei, Isauria, XII, 6, 2; XII, 6, 4; munţii lycaonici, XII, 2, 5; locuitorii, lycaoni, XII, 1, 3; XII, 6, 1 ; XIV, 5, 23.
Lycia, regiune a Asiei Mici, XI, 12, 2; XII, 4, 6; XII, 5, 7; XII, 8, 5; XIII, 4, 17; XIV, 2, 1; XIV, 3, 1-2; XIV, 3, 5-6; XIV, 5, 16; XV, 1, 1 ; coasta ei, XIV, 3, 1 ; XIV, 5, 22; sis temul lycian, XIV, 3, 2.
Lycieni, XII, 1,3; XII, 8, 4 ; XII, 8, 5; XIII, 1, 7; XIII, 1, 9; XIII, 1, 33; XIII, 4, 8; XIV,

3, 2-4; XIV, 3, 9-10; XIV, 5, 23.
Lycornedes, pontif în Comana, XII, 3, 35.
Lycornedes, rege, fiul lui Pharna-kes, XII, 3, 38.
Lyco(n)polis, în Thebaida Egiptului, XVII, 1, 41 ; locuitorii, lyco-poliţi, XVII, 1, 40.
Lycopolis, oraş în Delta Egiptului, XVII, 1, 19.
Lycos, rîu ce curge din Armenia prin Pont, XI, 14, 7; XII, 3, 15; XII, 3, 30.
Lycos, rîu al Coilesyriei, XVI, 2, 16 şi 19. Lycos, rîu al Prigiei, XII, 8, 16. Lycos, fiul lui Pandion, personaj legendar, XII, 8, 5; XIV, 3, 10. Lycos, acelaşi cu actualul Zab, curgea printre Ninive şi Arbela, XVI, 1, 3.
Lycurg, atenianul, XVI, 2, 38.
Lycurg, orator din Attica, XIII, 1, 41. Lycurg, edonul, XV, 1, 7.
Lydieni, XI, 14, 16; XII, 8, 3; XIII, 1, 65; XIII, 2, 2; XIII, 4, 5-6; XIII, 4, 12 şi 17 ; XIV, 1, 37; XIV, 2, 23; XIV, 5, 24; XIV, 5, 27 şi 29; XV, 3, 23.
Lyâia, XII, 5, 2; XII, 8, 15; XIII, 4, 12; XIV, 5, 16; XIV, 5, 28.
Lykiarches, titlu de conducător lycian, XIV, 3, 3. Lyns:, oraş al Libyei, XVII, 2,10; XVII, 3, 2; XVII, 3, 6; XVII, 3, 8.
Lyrnessis, regiune a Troadei, XIII, 1, 7. Lyrnessos, oraş în Troada, XIII, 1, 7; XIII, 1, 53; XIII, 1, 61.
Lyrnessos, oraş al Famphyliei sau al Lyciei, XIV, 4, 1 ; XIV, 5, 21.
Lysias, oraş în Prigia Mare, XII, 8, 13. Lysias, fortăreaţă a Iudeei, XVI,
Lysimach, fiul lui Agathocles, XII, 4, 2; XII, 4, 7; XIII, 1, 26; XIII, 1, 33; Xin, 1, 44; XIII, 1, 52; XIII, 4, 1; XIV, 1, 21; XIV, 1, 37.
I/ysipp, autorul Colosului lui Heracles, XIII, 1, 19. Lysis, poet, XIV, 1, 41.

M

Ma, divinitate cappodociană cinstită la Comana, XII, 2, 3.
Macai, neam arab la gura Golfului Persic, XVI, 2, 2 şi 4.
Macaris, oraş şi nume al insulei Lesbos, XIII, 1, 7.
Macaros, oraş în Eesbos şi I,esbos însuşi, XIII, 1, 7.
Macars, oraş şi loc menţionat de Homer, v. Macaros.
Macedoni, XI, 7, 2; XI, 11, 5-6 ;XI, 13, 5-6; XI, 14, 15; XII, 3,5; XII, 8, 7; XIII, 4, 4-5 ; XIV, 2, 25 ; XV, 1, 20; XV, 1, 28; XV, 3, 3; XV, 3, 11; XVI, 1, 5; XVI, 1, 18; XVI, 2, 14; XVII, 3, 21; ţara lor, Macedonia, XVII, 1, 8.
Machairus, fortăreaţă a Iudeei, XVI, 2, 40. Macra(s), cîmpie în Coilesyria, XVII, 2, 17— 18. Vezi şi cîmpia Massyas.
Macroni, aceiaşi cu sannii, popula ţie aşezată mai sus de Trapezunt, Pont, XII, 3, 18.
Macropogoni, sau ,,Barbă lungă", populaţie aşezată pe ţărmul Pontului, XI, 2, 1.
Maeoni, populaţie a Asiei Mici, confundaţi cu lydienii, XII, 3, 20; XII, 8, 3; XIII, 1, 8; XIII, 3, 2; XIII, 4, 5-6; XIV, 5, 23-24; XIV, 5, 28.
Maeonia, regiune a Mysiei, alteori nume dat Asiei Mici întregi, XII, 8, 12; XIII, 4, 8.
Maeoţi, populaţie vecină cu lacul Maeotis sau Marea Azov, XI, 2, 1-4; XI, 2, 1 1.

Maeotida, lac, acelaşi cu Marea Azov, XI, 1, 5; XI, 2, 2-3; XI, 2, 6; XI, 2, 8-10; XI, 5, 8; XI, 7, 4; XI, 9, 3; XII, 3,26.
Magarsa, oraş al Ciliciei, XIV, 5, 16. Magi, perşi, XI, 9, 3; XV, 1, 68; XV, 3, 1; XV, 3, 14-15; XV, 3, 19-20; XV, 3, 24; XVI, 2, 39. Magnesia, de pe Meandru, oraş al Cariei, XII, 3, 22; XII, 3, 27; XII, 8, 17-18; XIV, 1, 10-11; XIV, 1, 39; XIV, 1, 42; XIV, 2, 29; locuitorii, magneţi, XII, 8, 14; XIV, 1, 11; XIV, 1, 40-41. Magnesia, de sub Sipylos, oraş al Lydiei, XII, 8, 2; XII, 8, 15; XIII, 3, 5. Magneţi, locuitori ai Magnesiei, thessalice, XIV, 1, 11. Magneţi, Magnesiei de pe Meandru, XII, 8, 14; XIV, 1, 40-41. Magnopolis, apoi Eupatoria, oraş în Pont, XII, 3, 20. Maiandrios, istoric, autorul mi-
graţiei enetilor, XII, 3, 25. Maikene, regiune arabă învecinată cu Babylonia, XVI, 4, 1. Makestos, rîu al Mysiei şi afluent al rîului Ryndacos, XII, 8, 11. Malaos, conducător al unei colonii eolice, XIII, 1, 3. V. şi Cleuas. Malia, promotoriu al insulei Les-
bos, XIII, 2, 2. Malieni, arabi nomazi din Meso-
potamia, XVI, 1, 27. Malii, neam indian, XV, 1, 33. Mallos, oraş al Ciliciei, XIV, 5, 16 şi 18; V. şi XII, 2, 8. Mallotis, regiunea oraşului Mallos, XIV, 5, 17. Malothas, sat arab atins de Aelius Gallus, XVI, 4, 24. Malus, loc al Troadei, XIII, 1, 44. Mama Zeilor, Dindymene, în Kyzic, XII, 8, 11; la Teria în Troada, . XIII, 1, 17 ; Agdistis la Pessinunt, XII, 5, 3; Aspor(d)ene, XIII, 3, 6; la Smyrna, XIV, 1, 37. Mandanis, filosof indian, XV, 1, 64-65; XV, 1, 68. Manes, nume frigian şi paflagonian, XII, 3, 25. Man(l)ms, Aquilius, în fruntea Provinciei Pergam, XIV, 1, 38. Mantiane, lac mare al Armeniei, XI, 14, 8. Vezi Spauta. Mantineia, oraş al Arcadiei, XIII, 1, 53. Manto, fiică a lui Tiresias, mama lui Mopsos, personaj legendar, XIV, 1, 27; XIV, 5, 16. Maracanda, oraş al Sogdianei, XI, 11, 4. Maranlţi, arabi, XVI, 4, 18. Marathesion, oraş ionic, XIV, 1, 20. Maratlios, oraş al Syriei, XVI, 2, 12-13. Marceîlus Marcus, fiul Octaviei, sora lui Augustus, XIV, 5, 14. Marcia, soţia lui Cato, XI, 9, 1. Marea Carpathică, XIV, 6, 1. Marea Caspică sau Hyrcanică, XI, 1, 5; XI, 6, 1 ; XI, 7, 1-4; XI, 8, 1-2; XI, 8, 8; XI, 11, 7. Marea Ciliciană, XI, 1, 7. Marea Egipteană, XIV, 6, 1 ; XVI, 1, 1 ; XVI, 2, 1. Marea Erythree, XI, 1, 5; XI, 14, 7; XVI, 3, 1 ; XVI, 3, 5-6; XVI, 4, 20; XVII, 1, 25-26; XVII, 1, 45. Marea Hyrcanică, XI, 1,7; XI, 6, 1-XI, 8, 1-2; XI, 8, 8; XI, 10, 1; XI, 11, 7. Aceeaşi cu Marea Caspică. Marea Icariei, XIV, 1, 19- Marea Issică, (Golful Issic), XI, 11, 7; XIV, 5, 19. Marea Interioară, Mediterana, XI, 1, 4; XIV, 6, 1; XVII, 1, 35; XVII, 3, 18-19. Marea Libyei, XIV, 6, 1. Marea Pamphyliei, XIV, 3, 9 ; XIV, 6, 1. Mareia, lac, acelaşi cu Mareotis, XVII, 1, 7. Mareotis, sau Mareia, lac al Egiptului, XVII, 1, 4; XVII, 1, 7 ; XVII, 1, 10; XVII, 1, 14 ; XVII

1, 22; vin mareotic XVII 1, 14; XVII, 1, 30. Margiana, regiunea Asiei Mici cu oraşul Antiochia, XI, 10, 1—2; locuitorii, XI, 8, 1. Margos, rîu al Margianei, XI, 10, 1. Mariaba, oraş al Arabiei, în regiunea sabailor, XVI, 4, 2; XVI, 4, 19. Mariandyni, traci, XII, 3, 4 — 5; XII, 3, 9; XII, 3 27- XII 4 1; XIV, 5, 23. Mariandynos, şef mariandyn, XII, 3, 4. Marmarizi, populaţie a Libyei la est de nasamoni, XVII 1 13 ■ XVII, 3, 1 ; XVII, 3, 23. Marmolitis, regiune a Paflaeoniei, XII, 3, 41. Marsiaba, oraş al arabilor rhammaniţi, XVI, 4, 24. Marsyas, rîu al Frigid, XII, 3, 27; XII, 8, 15; XIII, 1, 70. Marsyas, cîmpie a Syriei, aceeaşi cu Massyas, v. Massyas. Marsyas, personaj legendar frieian, XII, 8, 15. Marzi, neam pers şi armean, XI, 6, 1 ; XI, 13, 3; XI, 13, 6; XV, 3, 1. Masaisyli, populaţie a Libyei, XVII, 3, 6-7; XVII, 3, 9; XVII, 3, 11; XVII, 3, 15; XVII, 3, 19-20. Masiani, neam indian, XV, 1, 27. Masinissa, rege al masaisylilor, XVII, 3, 9; XVII, 3 13 • XVII, 3, 15. Masion, munte al Armeniei, XI, 5, 6; XI, 12, 4; XI, 14, 2; XVI, 1, 23. Masoga, oraş în regiunea lui Assacanos a Indiei, V. Massaga. Massabatica, regiune a Mediei sau a FJymaei, XI, 13, 6; XVI, 1, 18. Massaga, sau Massaca, capitala lui Astacanos în India, XV, 1, 27. Massageti, XI, 6, 2- XI 7 2- XI, 8, 6; XI, 8, 8; XV, 1, 6. Massalia, oraş grec în Gallia Narbonensis, XIII, 1,41; XIV, 2, 5 ; XVII, 3, 6; locuitorii, massalioti, XII, 8, 11; XIV, 2, 10. Massyas, sau Marsyas, cîmpie a Syriei, XVI, 2, 10-11; XVI, 2, 18-20. Mastaura, sat al Cariei, XIV, 1, 47. Masthles, şef carian, XIV, 2, 28. Masyli, neam numid în Arfica, XVII, 3, 9; XVII, 3, 12-13. Matiana, parte a Mediei, XI, 7, 2; XI, 13, 2; locuitorii, XI, 8, 8: XI, 14, 13. Mauritani, XVII, 3, 1-2; XVII, 3, 5-7; XVII, 3, 9; XVII, 3, 20. Mauritania, regiune a Africii de nord, XVII, 3, 1-2; XVII, 3, 4; XVII, 3, 8; XVII, 3, 10; XVII, 3, 12. Mausoleu, din Halicarnas, XIV, 2, 16. Mausolos, rege în Halicarnas, soţul Artemisiei, XIII, 1, 59; XIV,'2, 16-17. Mazaca, metropola Cappadociei, XII, 2, 7; XII, 2, 9; XIV, 2, 29; locuitorii, XII, 2, 8-9. Mazenes, şef în insula Doracta din Golful Persic, XVI, 3, 7. Maximus Aemilius, v. Fabius. Meandru, rîu al Cariei şi al Frigiei, vestit prin numeroasele sale cotituri zise „meandre" după numele rîului, XII, 3, 27; XII, 8, 14-17; XII, 8, 19; XIII, 4, 12; XIII, 4, 15; XIV, 1, 10-12; XIV, 1, 42; XIV, 1,47; XIV, 2, 1; XIV, 2, 29; XV, 1, 16. Medeia, XI, 13, 10; XI, 14, 14. Media, regiune a Asiei, XI, 5, 6 ; XI, 7, 2; XI, 9, 1-2; XI, 12, 1; XI, 12, 4-5; XI, 13, 1-2; XI, 13, 5-6; XI, 13, 8-9; XI, 13, 11; XI, 14, 1-2; XI, 14, 9; XI, 14, 15; XV, 3, 6; XVI, 1, 18; locuitorii, mezi, XI, 5, 8; XI, 8, 8; XI, 13, 1 ; XI, 13, 6-9; XI, 13, 11 ; XI, 14, 5; XI, 14, 8; XI, 14, 12; XI,

14, 14; XI, 14, 16; XV, 3, 13; XVI, 1, 19; XVII, 1, 18. Medios, din I,arisa, tovarăş al lui Alexandru cel Mare, istoriograf, XI, 14, 12. Medos, rîu al Mediei, afluent al rîului Araxes, XV, 3, 6. Medos, fiul Medeei, XI, 13, 10. Megabari, populaţie a Africii, aşezată mai jos de Meroe, lîngă Nil, spre Marea Roşie, XVI, 4, 17 ; XVII, 1, 2; XVII, 1, 53. Megabyzi, preoţi ai Arteniidei din Ephes, XIV,' 1, 23. Megalopolis, oraş al Arcadiei, XVI, 1, 5 ; locuitorii, megalopoliti, XVI, 1, 5. Megalopolis, din Pont, XII, 3, 37 ; regiunea lui, Megalopolitis. Megalopolitis, regiune a Pontului sub Pythodoris, XII, 3, 31; XII, 3, 37. Megara, oraş al Megaridei dorice, colonizează Chalkedonul, XVII, 4, 2; şi Astacos, XII, 4, 2; tnegarieni, XII, 4, 2. Megara, oraş al Syriei, XVI, 2, 10. Megasthenes, istoriograf, autor de Indica, XV, 1, 6; XV, 1, 11-12 ; XV, 1, 20; XV, 1, 35-37; XV, 1, 39 şi urm.; XV, 1, 44-45; XV, 1, 53 şi urm.; XV, 1, 56-57; XV, 1, 58-60. Megillos, scriitor despre India, XV, 1, 18. Megiste, oraş şi insulă lîngă I/ycia, XIV, 3, i. Mekestos, rîu al Frigiei, XII, 8, 11. Melaina, epitet al Corcyrei, v. Corcyra. Melaina, promontoriu al insulei Chios, XIV, 1, 35. Melaina, promontoriu al peninsulei Erythreea, XIV, 1, 33. Melainai sau Melania, oraş al Ci-liciei, XIV, 5, 3; XVI, 2, 33. Melainai, sat al Troadei, XIII, 1, 44. Melamphyllos, vechiul nume al insulei Samos, XIV, 1, 15. Slclanchros, srf în Ivesbos, XIII ?., 3. Melania, v. Melainai.
Melanippos, troian, fiul lui Ilike-taon, XIII, 1, 7- .
Melanos, promontoriu al insulei Kyziços, XII, 8, 11. Melanthos, rege al Messeniei, XIV, 1, 3. ' .. _
Melantiene, stînci ale Marii ivgee, XIV, 1, 13. .
Melas, rîu al Cappadociei, XII, -, »■
Melas, rîu al Pamphyîiei, XLV, 4, 2. ' „
Mel'eagride, păsări în insula de lînga Myoshormos, XVI, 4, 5. Meleagru, din Gadara, XVI, 2, 29. Meleagru, „valul lui" . . în regiunea Antiocliiei, XVI, 2, 8. Aleles rîu vecin cu Smyrna, XII, * 3, 27 ; XIV, 1, 37. Melinos, port la Golful Arabic, la ţărmul troglodytic, XVI, 4 9. Melite, insulă a Mediteranei, XV H, 3, 16. Melitene, parte a Cataomei, una din cele 10 provincii ale Cappadociei, XI, 12, 2 ; XI, 14, 2 ; XII, 1, 2; XII, 1, 4; XII, 2, 1 ; XII, 2 5; meliteeni, XI, 14, 2.
Memnon, din Rodos, şef persan, XIII, 1, 57. Memnon, fiul lui Tithon, personaj legendar; mormîntul lui lînga Paltos în Syria, pe rîul Bada, XV 3 2 ; sat si inormînt al lui în Troada, lîngă rîul Aisepos, XIII 1 11; mama lui, Kissia, XV, 3, 2; XVII, 1. 42. V şi Ismandes şi Memnonion. " Memnonion, cetăţuia oraşului Susa, Persia, XV, 3, 2. Memnonion, temple, palate ale lui Memnon, lîngă Ammon in oraşul Abvdos din Thebaida Egiptului, lîngă lacul Moens XVII, I 42-XVII, 1, 46; şi labirintul egiptean sa cheamă Memnonion, XVII, 1, 42. Memphis, capitală a Eşpţului», XVII 1 22; XVII, 1, 24; XVII, 1, 27-28; XVII. 1, 30-31 : XVII,

«Vif/V^; XVII, h
Men Asca'1ı4 2-.43ı XVII, 1.48 ˢ™ C« d;Vmit*te, temple 3, 31. Antlochia-
M,ıPisidiei, XII,
u ^^JT1*, ***•«* loc între C Ş me, XII, 3, 31 • 8, 20 IUra şi
Lao<iiceea, XIî'

JJ j ' reSe al Iiactriei, XI

1, 40 * mend^«WJ, XVII
MXV?f^* Bgiptnlu-
Mendesiaeâ' ™ră J^ »■ 20-
1. 18-20 ului, XVII,
Menecles, oraW
XIV, 2, l°3 fxjV^ 2t labanda, Menecrates,
m^„' A- 26>Xenocrates ^' CıS«P°M tai XII>
S,3- xljT O13ı22-23; Menecrates „JF ™'
3ı 3-
W Arist3arcî^xlv^ı diSCip0lul Menelaites -
V* *■ 48s-I, 18 CS 'aoinăa Egiptului, XVII,
MXVlT'3li^^alCyrellaicei> ^â08ı olaA
aptului, XVII
MT°k£rî Spt01™La-
"K#. tvWa. XVII, „
Menestheus, şei de'cotie, XIII>
"Sg t"? ^ gMa S^ei Mici,

Menippos, din <!+*„+ ■
Catocas, XIV f^eea, zis
Mennaios, tatăl' lj Ptolp
wg«tîDSyria,Şvi to 2 leTouıre~
Menodoros, din Tralles, XIV 1, 42.

Menodotos, tatăl lui Mithridates.
din Pergam, XIII, 4, 3. Menon,
comandant în ' oştirea lui
Alexandru, XI, 14 9 Meonia,
XIII, 4, 8; XIII, 4 11 Mermadalis,
rîu al Asiei Mt£
intre Gela şi Amazoane, XI,
«δ, 1.
Mennodas, rîu ce curge pe la Arna-mne
şi se varsă în Maeotida,

Meroe, soră şi soţie a lui Cambyses,
XVII, 1, 5.
MeXI°una din insulele mari ale •Nilului
de sus, XVI, 4 8 ■ XVII
1. 2; XVII, 2, 2-3. '
Meroe, capitala Etiopiei, XV 1 19:
XVI, 4, 8; XVII 1 '>'■
XVIII, 5; XVII, 1, 53; XVII.'
2. 2-3; XVII, 3, 1. .
Meropis(.ida), aceeaşi cu insula Cos,
XV, 1, 3; XV, 1, 33. Meropizi,
XIII, 1, 7. Merops, Percosianul, XIII 1
7 Meros, munte al Indiei XV ' 1 ' 8
Merotraphes, epitet al lui Bacchus,"
XV, 1, 7.
Meseni, arabi vecini cu Babylonia,
XVI, 1, 8.
Mesogis, munte al Asiei XIII 4 12;
XIII, 4, 14; XIV, 1, 'jg;
Sv!l 4 4 2ı43; ViU mSogiı
Mesopotamia, XI, 12, 4 • XI 14
4-TT2;«XIı 14ı8; xi, 14,' 15;
XII. 2, 9; XV, 1, 58; XVI 1 1; XVI, 1,
13; XVI, 1, 21-^2; XVI, 1, 24; XVI, 1,
26-27; XVI, 2, 3-4; XVI 3 1-
XVI, 4, 19. ' ' '
Messeni, XIV, 1, 3; Nestor Messc-
nianul, XIV, 1, 3. Mesthles, personaj
homeric, XIII 4, 6.
Metagonion, regiune a Numidiei,
XVII, 3, 6 şi 9.
Methymna, oraş în Usbos, XIII
2, 2 ; XIII, 2, 4; locuitorii, me-
tnymnieni, XIII, 1, 21 ; XIII, 1, 58;
regiunea, Methymnaia' XIII, 2, 2.

Metrodoros, din Eampsacos, epicureu, XIII, 1. 19. Metrodoros, din Skepsis, filosof,
XI, 5, 1 ; XIII, 1, 55 ; XVI, 4, 16.
Metroon, templul Mamei Zeilor la
Smyrna, XIV, 1, 37. Metropolis, oraş al Ioniei între
Eplies şi Smyrna, XIV, 1,2;
vin metropolitan, XIV, 1, 15.
Metropolis, oraş în Frigia Mare, XII, 8, 13; XIV, 2, 29.
Midaion, oraş în Frigia Epictetos,
XII, 8, 12! Midas, rege al Frigiei Mari, XII,
5, 3; XII, 8, 1 ; XIV, 5, 28. Mikipsa, regele masaisylilor, XVII,
3, 9; XVII, 3, 13. Milesia, regiunea Miletului, XIV,
1, 8. Milesieni, locuitorii Miletului ionic,
XII, 3, 4; XII, 3, 11; XII, 3, 14; XIII, 1, 12; XIII, 1, 14;
XIII, 1, 19; XIII, 1, 22; XIII, 1, 52; XIV, 1, 2; XIV, 1, 5-6;
XIV, 1, 10; XIV, 1, 42; XIV, 2, 1; XIV, 2, 22; XVII, 1, 18; XVII, 1, 43.
Milet, oraş al Ioniei, XII, 3, 27; XII, 8, 5; XII, 8, 15; XIII, 1, 59; XIV, 1, 3-4; XIV, 1, 6-7; XIV, 1, 9; „Euarea Miletului", drama lui Phrynichos, XIV, 1, 7.
Milet, oraş al Cretei, XII, 8, 5; XIV, 1, 6.
Miletopolis, oraş al Mysiei, XII, 8, 10; XIII, 1, 58; XIV, 5, 29.
Miletopolitis, lac al Mysiei, XII, 8, 11.
Milya(s), regiune a Asiei Mici, XII, 3, 27; XII, 7, 1-2; XII, 8, 5;
XIII, 4, 17; XIV, 3, 9-10.^
Milveni, anterior solymi, XII, o, 27; XIV, 3, 10; XIV, 5, 23. Mimas, munte a peninsulei Erythree, XIII, 1, 64; XIV, 1, 33.
Mimnermos, din Colophon, poet, XIV, 1, 4; XIV, l", 28.
Minei, neam al Arabiei Felix, XVI, 4, 2 ; XVI, 4, 18 ; regiunea lor, Minaia, XVI, 4, 4.
Minos, XII, 8, 5 ; XIV, 2, 27 ; XVI, 2, 38.
Mithra, XV, 3, 12; Sărbătorile zeului Mithra, XI, 14, 9.
Mithridates, Eupator, XI, 1, 6; XI, 2, 13; XI, 2, 18; XII, 3, 1-2; XII, 3, 9; XII, 3, 11 ; XII, 3, 14; XII, 3, 28; XII, 3, 30-31; XII, 3, 34; XII, 3, 40; XII, 8, 11; XII, 8, 16; XII, 8, 18; XIII, 1, 27-28; XIII, 1, 55; XIII, 4, 3; XIII, 4, 9; XIV, 1, 23; XVII, 1, 11. Războaiele cu Mitliridates, XI, 2, 14; XII, 3, 39; XII, 8, 11 ; XIII, 1, 27; XIII, 1, 66; XIV, 1, 42.
Mithridates, Ktistes sau „întemeietorul", XII, 3, 41. Mitliridates, fiul lui Menodotos din Pergam, rege în Bosfor, XI, 2, 17 ; XIII, 4, 3. Mithridation, fortăreaţă a trocurilor,
XII, 5, 2. Mithropastes, fiul lui Arsitas, satrap în Frigia, XVI, 3, 5 ; XVI, 3, 7.
Mitylene, v. Mytilene. Mnasyrion, oraş în Rodos, XIV,
2, 12. Mnevis, bou venerat la Heliopolis în Egipt, XVII, 1, 22; XVII, 1, 27.
Mnoa, la cretani, XII, 3, 4. Moagetes, ultimul tiran al Kibyrei,
XIII, 4, 17. Moaphernes, unchiul lui Strabon, XII, 3, 33, prefect în Colchida, XI, 2, 18. Moasada, loc fortificat din apropierea lacului Sirbonis, în Iudeea,
XVI, 2, 44. Mochos, din Sidon, filosof, XVI,
2, 24. Modra, oraş în Frigia Hellespontică,
XII, 3, 7. Moeris, lac (lagună) la coasta Egiptului. XVII, 1, 4; XVII, 1, 35;
XVII, 1, 37; XVII, 1, 39; XVII, 1, 42.

Moesi, aceiaşi cu mvsii de mai tir zfa, XII, 3, 3 "
Molochath, rîu al Libyei, XVII 3, 6; XVII, 3, 9.
Molon din Alabanda, discipolul retorului Menecles XIV 2 3' XIV, 2, 13; XIV, 2, 26. ' '
Moloşi, XIII, 1 27
Mo^phis, oraş al Egiptului, ,.,.,.;' ' zit> mornemphiti, XVII, l, 22.
Monarit vin AP Î,, *. vjn ae ...., m regiunea Metiene a Cappadociei, XII 2 1
Monumentele celor şapte fraţi,' în Mauntania, XVII 3 6 Mopsos, fiul lui Apollon şi Manto vraci, XIV, i, 27; XIV, 4, 3 '; XIV, 5, 16. Mopsuestia, oraş al Ciliciei, XIV, Î5, 19.
Morene, parte a MysJeci, XII 8 9
Monmene, una din cele zece prefecturi ale Cappadociei, XII 1 4: XII, 2, 6; XII, 2, 10; locuitorii, XII, 5, 4.
Mormîntul lui Antilochos, la Sigeum XIII, 1, 32.
Morzeos, rege paflagonian, XII, 3 41.
Moschica, regiune în Caucaz, XI 2, 17-18. Moschici, neam pontic, XI, 2 14 • XI, 2, 17; XI, 2, 18 Moschici, munţi, parte din Taurus, XI, 2, 1 ; XI, 2, 15; XI, 12, 4 • XI, 14, 1 ; XII, 3, 18.
Moses, Moise, XVI, 2 35 • XVI 2, 39. ' ' '
Mosynici, neam pontic XI 14 5 ■ XII, 3, 18.
Muntele Adrasteiei, în Kyzicos, XII, 8, n. ' '
Muntele troian, în ţgipt XVII 1, 34. '
Munţii Cossai, XI, 13 6- XVI 1, 13. " '
Murena, personalitate romană XIII 1. 17; XIV, 5, 4.
Musaios, poet şi muzician trac, XVI, 2, 39.
Museion, Muzeonul Alexandriei, colegiu al filologilor, XVII, 1, 8.
Musicanos, şeful unei părţi a Indiei, XV, 1, 21 şi 22 ; XV, 1, 33 şi 34.
Muzeul, colegiul filologilor din Alexandria, v. Museion.
Mycle, munte al Ioniei, XIII, 3, 3 ; XIII, 4, 12 ; XIV, 1,3; XIV, 1, 12; XIV, 1, 13-14; XIV, 1, 20.
Mvgdoni, traci emigraţi în Asia, XII, 4, 4; XII, 8, 10; locuitori ai Mesopotamiei, XI, 14, 2 ; XVI, 1, 1; XVI, 1, 23.
Mygdonia şi Mygdonis, parte a Mysiei, XII, 3, 22; XII, 8, 11 ; XIII, 1, 13; parte a Mesopotamiei, XVI, 1, 23.
Mylasa, oraş al Cariei, XIV, 2, 22; XIV, 2, 24; locuitorii, XIV, 2, 23; XIV, 2, 26.
Myndos, oraş al Cariei, XIII, 1, 59 ; XIV, '2, 20 ; Myndia, XIV, 2, 20; myndieni, XIV, 2, 18.
Mynes, sef cilician la Lvrnessos, XIII, 1, 7; XIII, 1, 61 ; XIII, 3, 1.
Myonnesos, oraş al Ioniei, XIV, 1, 29. Myonnesos, insulă lîngă Thessalia, XIII, 2, 5.
Myoshormos, zis şi Portul Afroditei, port mare al Egiptului, XVI, 4, 5; XVI, 4, 24; XVII, 1, 45.
Myra, oraş al luciei, XIV, 3, 3 şi 7.
Myriandros, oraş al Ciliciei la Golful Issicos, XIV, 5, 19. Myrina, amazoană înmormîntată în cîmpia troiană, XII, 8, 6; XIII, 3, 6. Myrina, oraş al Eolidei, XII, 3, 21 ; XII, 8, 6'; XIII, 3, 5 şi 6. Myrleia, oraş al Bithyniei, XII, 3, 22; XII, 4, 3 ; locuitor din. . . XII, 4, 9; XII, 8, 10.
Myrmekion, oraş al taurilor lîngă Panticapaion, XI, 2, 6 şi 8.
Myrmidoni, o dramă a lui Eshil, ' XIII, 1, 70.
Myron, autorul a trei coloşi din Samos, XIV, 1, 14.

Myrsilos, istoric, XIII, 1, 58.
Myrsilos, tiran în Mytilene, XIII, 2, 3.
Mysi, aceiaşi cu moesii la origine, neam trac strămutat în Asia, XII, 3, 3; XII, 3, 20; XII, 4, 3; XII, 4, 4 şi 5; XII, 4, 6 şi 8; XII, 4, 10; XII, 8, 1-2; XII, 8, 3-4; XII, 8-10; XIII, 1, 8; XIII, 1, 69; XIV, 2, 23; XIV, 5, 23 ; XIV, 5, 29.
Mysia, regiune a Asiei Mici, XII, 3, 21; XII, 4, 1; XII, 4, 5; XII, 4, 6; XIII, 1, 65; XIII, 4, 11; XIV, 5, 29; Mysia Abre-tena, XII, 8, 9; XII, 8, 11-12; Mysia Olympene, XII, 8, 1 ; XII, 8, 12.
Mysian, Zeus Abrettenos, XII, 8, 9; Bosforul, XII, 4, 8; Olympul, XII, 4, 3; XII, 8, 1 si 8; XII, 8, 10.
Mysieni, azi Moesi, XII, 3, 3; XII, 3, 26-27; XII, 8, 1.
Mysios, rîu al Mysiei, afluent al Caicului, XIII, 1, 70.
Mytilene, oraş în Eesbos, XI, 2, 2; XIII, 2, 2; XIII, 2, 4; mi-tylenian, XIII, 1, 38-39; XIII, 1, 49; XIII, 1, 51; XIII, 2, 3.
Myus, oraş al Ioniei, XII, 8, 17; XIV, 1, 3; XIV, 1, 10; locuitorii, XIV, 1, 42 şi XIV, 2, 1.

Nabatai, arabi, XVI, 2, 34; XVI, 4, 2; XVI, 4, 18; XVI, 4, 21-23; XVI, 4, 26; XVII, 1, 21.
Nabataia, regiune a Arabiei populată de nabatai, XVI, 4, 18; XVI, 4, 23 ; XVI, 4, 26; XVII, 1, 21.
Nabiani, nomazi între Maeotida şi Caspica, XI, 5, 8.
Nabucodonosor, XV, 1, 6.
Naburiand, astronom chaldean, XVI, 1, 6.
Nacolia, oraş al Frigiei Epictete, XII, 8, 12.
Nagidos, oraş al Ciliciei, XIV, 5, 3; XIV, 6, 3. Nanno, poem al lui Mimnermos, XIV, 1, 3; XIV, 1, 4. Napata, oraş al Etiopiei, XVII, 1, 54. Narthekis, insulă în faţa promontoriului Poseidion al insulei Samos, XIV, 1, 14. Nasamoni, neam libyan, XVII, 3, 20; XVII, 3, 23. Naşterea Athenei, pictură şi templu al Athenei, XIII, 1, 26; XIII, 1, 41; XIII, 1, 59 ; XIV, 1, 4 ; XIV, 1, 14; XIV, 2, 10-11; XIV, 4, 2; XVI, 1, 18; XVI, 2, 7; XVII, 1, 18.
Nauclos, fiul lui Codros, întemeietor de colonii, XIV, 1, 3.
Naucratis, oraş în Delta Nilului, XVII, 1, 18; XVII, 1,23; XVII, 1, 33.
Naustathmon, staţia navală greacă la Troia, XIII, 1, 36.
Neacome, în Troada, XIII, 1, 45.
Neandria, oraş al Troadei, XIII, 1, 47; locuitorii, XIII, 1, 51.
Neapolis, oraş carthaginez pe coasta Syrtei, zis şi Leptis, XVII, 3, 18.
Neapolis, oraş al Carthaginei, XVII, 3, 16.
Neapolis, oraş al ephesienilor, apoi al samienilor, XIV, 1, 20.
Neapolis, oraş în Pont, în regiunea Neapolitis, ' XII, 3, 38.
Neapolitis, numele dat de Pompei satului Phazemon din Pont, XII, 3, 38.
Nearchos, amiralul flotei lui Alexandru cel Mare şi istoric, XI, 13, 6; XV, 1, 5; XV, 1, 12; XV 1, 16; XV, 1, 18; XV, 1, 20;'XV, 1, 25; XV, 1, 33; XV, 1 43 şi 45; XV, 1, 66; XV, 2 1; XV, 2, 4-5; XV, 2,. 11-14 • XV, 3, 5 ; XV, 3, 11 ; XVI, 3, 2; XVI, 3, 5 ; XVI, 3, 7.
Necropolis, cartierul cimitirului din Alexandria, XVII, 1, 10 ; XVII, 1, 14.

Necurați, etiopieni vînători şi consumator! de carne de elefant nomazi, XVI, 4, 10. tuelant.
Negrana.orasaUr'abiei XVI 4 24
Mi]etului, XIV 1 Q. ^emeWorul 1, 6.
Neleus fiul lui Coriscos, din Skepsis discipolul lui Aristotel * Iheophrast, XIII, 1 54 ?
Neocles, tatăl lui Epicur, XIV, 1, Io.
Neonteichos, fortăreață o ir XIII, 3, 3.
Neoptolemos, fim iui Ahile_ xn^
Neoptolemos glosso graf din Parion, 3K r-A-lil, s-al 19 ****■ I« teritoriul Carthagmei, XVII 3 16
Neroassos, oraş al Cappadodei 'a-ceiaşi cu Nora XII 2 5
Nesaia, parte a Hyxcaniei; XI, XI, 13, 7; XI, 14 9 Nestor, eroul homeric, XIV 1 3
XIV, 5, 14.
MJto filosof stoic din Tars, XIV, 14, 14
Nicaia, capitala Bithyniei, XII 4 5; XII, 4,7; XIII, i\ ?0 Alexandru cel Mare XV 1 29
-N.caia fiica lui Antipat'ros şi ia itfl Eysimachos, XII 4 7
Nicandros, autor de Theriaca, XVII,
Nicator, v. Seleucos.
Nicatorion, munte între Arbela si nul Capros, în Assyria, XVI 1 4
Nicomedes, rege al Bithyniei, XII
■ s. 40j XIII 4,2. xiv,'1 sa
Nicomedesi fwl lui Prusias, XIII,
X;..omedia oraş al Bithyniei, XII, XII, 4, 2; XIII, 1, 10.
Nicopolis, oraş în apropiere de Alexandria Egiptului, XVII, 1, 10; XVII, 1, 16.
Nicopolis, oraş al Ciliciei la Golful Issie, XIV, 5, 19.
Nicopolis, oraş al Asiei Mici, XII, 3, 28.
Nigriți, etiopieni, XVII, 3, 3; XVII, 3, 7. Nikephorion, oraş al Mygdoniei, în Mesopotamia, XVI, 1, 23.
Nikephorion, dumbravă la Pergam, XIII, 4, 2. Nikias, tiran în Cos, XIV, 2, 19. Nikiucome, sat al Eibyei, XVII, 1, 14. Nil, fluviul Africii, XV, 1, 16; XV, 1, 22-23 ; XV, 1, 25 ; XV, 1, 45 ; XVI, 4, 8; XVI, 4, 14; XVI, 4, 24; XVII, 1, 1-5; XVII, 1, 7; XVII, 1, 18-19; XVII, 1, 25-26; XVII, 1, 30; XVII, 1, 35; XVII, 1, 40; XVII, 1, 44-45; XVII, 1, 48-49; XVII, 1, 51-52 ; XVII, 2, 2-5 ; XVII, 3, 4.
Ninos, oraş al Aturiei, XVI, 1,1; XVI, 1, 3. Ninos; regele Assyriei, XVI, 1, 2. Ninos, acelaşi cu Ninive, oraş al Assyriei, XV, 3, 23; XVI, 1, 1-3. Niobe, personaj legendar, XII, 8, 2 ; XII, 8, 21. Niphates, munte al Armeniei, XI, 12, 4; XI, 14, 2; XI, 14, Sj
Nisibis, oraş al Mygdoniei, XI, 12, 4; XI, 14, 2; XVI, 1, 1 ; XVI, 1, 23.
Nisyros, insulă smulsă din Cos, XIV, 2, 15 şi 19; oraş omonim în aceeaşi insulă, XIV, 2, 19.
Nitriotes, nomă şi sat în Bgipt, XVII, 1, 23.
Noma Sebennytică, XVII, 1, 19.
Nomazi şi corturari, XVI, 4, 24; XVI, 1, 27; XVI, 2, 11; XVI, 2, 16; XVI, 4, 18; XVI, 4, 24; XVII, 3, 19.
Nomazi septentrionali, sciți XI, 2, 1 ; XI, 5, 8-XI, 7, 1; XI,

8, 1-2; XI, 9, 2; XI, 10, 1; XI, 10, 6; XI, 10, 21; XI, 10, 26; XIII, 1, 22. Nora, ulterior Neroassos, fortăreaţă a Cappadociei, XII, 2, 6. Notion, ţărm al Chiosului, XIV, 1, 35. Notukeras, sau „Cornul Sudului", peninsulă a Etiopiei, XVI, 4, 14. Nubieni, populaţie a Africei de nord, XVII, 1, 2; XVII, 1, 53. Numizi, v. Nomazi. Nymphaion, peşteră sfîntă la gura Orontelui, XVI, 2, 8. Nysa, sau Nyssa, munte al Indiei închinat lui Bacchus şi oraş omonim, XV, 1, 7. Nysa, oraş al Cariei, XIV, 1, 42-46; XIV, 1, 48; XIV, 2, 29; Nysais, regiunea Nysei, XII, 8, 17; XIII, 4, 14; locuitorii, XIV, 1, 42; XIV, 1, 44-46; XIV, 1, 48. Nysai, neam al Indiei, XV, 1, 27. Nyseion, regiune a Thraciei, XV, 1, 7.

O

Oaracta, insulă în Golful Persic, zisă şi Doracta, XVI, 3, 7.

Oază, în Iibya, XVII, 1, 5; XVII, 1, 42; XVII, 3, 23.

Obidiakeni, neam maeot, XI, 2, 11. Obodas, rege nabatean, XVI, 4, 24. Ocean, XI, 11, 7; XV, 1, 25. Ochos, rîu al Asiei, curge prin Bactriana, Nesaia, Hyrcania etc, XI, 7, 3-4; XI, 8, 1; XI, 9, 2; XII, 11, 5. Ochyroma, cetăţuia insulei Rodos, XIV, 2, 12. Octavia, sora lui Augustus, XIV, 5, 14. Odios, şef al alazonilor, XII, 3, 22. Odomantis, regiune a Armeniei, XI, 14, 5. Odrysses, afluent al Rhyndacului. udă Mygdonia, XII, 3, 22. Odyseu, eroul, XIII, 1, 36; XIII, 1, 63; XIV, 5, 14. Ogor troian, XIII, 1, 4. Ogyris, insulă a Mării Erythree, la apus de Carmania, XVI, 3, 5 ; XVI, 3, 7. Oichalia, ,.Luarea Oichaliei", XIV, 1, 18. Oidanes, rîu al Indiei, afluent al Gangelui, XV, 1, 72. Oinoanda, unul din oraşele tetra- polisului Cybiratic, XIII, 4, 17. Oinoe, oraş al Icariei, XIV, 1, 19. Oinone, soţia lui Alexandru Paris, XIII, 1, 33. Oinoparas, rîu al Syriei, XVI, 2, 8. Oitai, locuitorii Oitaiei, regiune a Thessaliei, XIII, 1, 64. Okypozi, ,,iute de picioare", neam indian, XV, 1, 57. Olane, fortăreaţă armeană. în apropiere de Artaxata, XI, 14, 6. Olbe, oraş al Ciliciei, XIV, 5, 10. Olbia, oraş al Pamphyliei, XIV, 3, 8; XIV, 4, 1. Oligasys, cuvînt cappadocian în Paflagonia, XII, 3, 25. Olgassys, munte al Paflau'oniei, XII, 3, 40-41.

Olimp, munte în estul Ciprului, XVI, 6, 3.

Olimp, alt munte al Ciprului, situat între Amathus şi Curias, XIV, 6, 3.

Olimp, oraş şi munte omonim al Lyciei, zis şi Phoinicus, XIV, 3, 8.

Olimp, munte al Macedoniei, XI, 14, 13; XIII, 1, 53.

Olimp, munte al Mvsiei, XII, 4, 3; XII, 4, 5; XII, 4, 6; XII, 4, 10; XII, 8, 3 ; XII, 8, 8; XII, 8, 10.

Olympene, regiune a Mysiei, XII, 8, 12. Olympeni, mysieni, XII,. 4, 10; XII, 8, 8. Olympos, personaj legendar, XII, 8, 15.

Olympos, oraş al Ciliciei, XIV, 3, 3; şi fortăreaţă a lui Zeniketas, XIV, 5, 7.
Omanos, divinitate persană, XI, 8, 4; XV, 3, 15.
Ombrios, „Ploiosul", epitet al lui Zeus, XV, 6, 69.
Onesicritos, istoriograf al lui Alexandru şi cîrmaci în flota sa, XI, 11, 3; XV, 1, 12-13; XV, 1, 15; XV, 1, 18; XV. 1,20-21; XV, 1, 24; XV, 1, 28; XV, 1,30; XV, 1, 33-34; XV, 1,43; XV, 1, 63; XV, 1, 65; XV, 2, 4 ; XV, 2, 14; XV, 3, 5; XV, 3, 7-8.
Ophelas, autor de Periplu al Libyei, XVII, 3, 3. Ophiodes, insulă în Golful Arabic, XVI, 4, 6.
Ophiogenei, neam asemănător cu psyllii I/ibyei, aşezat în Troada, lingă Parion, XIII, 1, 14.
Ophiussa, vechi nume al Rodosului, XIV, 2, 7.
Ophlimos, munte în Pont, XII, 3, 30.
Ophrynion, oraş în Troada, aproape de Dardanon, XIII, 1, 29.
Opici, populaţie veche a Campaniei, XIV, 2, 10.
Opis, sat şi tîrg assyrian pe Tigru şi aproape de Zidul Semiramidei, XI, 14, 8; XVI, 1, 9.
Opistholepria, parte a ţinutului Bphesului conţinînd capul Lep-ren, XIV, 1, 4.
Oracole, instituite în cinstea lui Apollon şi Artemis, pe Cîmpul Adrasteei, XIII, 1, 13; în oraşul Zelia, XIII, 1, 13; în Grunion, XIII, 3, 5; al Artemidei Sarpe-donia în Cilicia, XIV, 5, 19; despre rîul Pyramos, XIV, 5, 16; rînduite teucrilor, XIII, 1, 48.
Oraşul Afroditei, în noma cu acelaşi nume a Egiptului, XVII, 1, 35.
Oraşul Afroditei, din Troada, XVII, 1, 41 ; XVII, 1, 47.
Oraşul Afroditei, oraş al Egiptului în noma Prosopites, XVII, 1, 20.
Oraşul Afroditei, în noma Leon* topolis a Egiptului, XVII, 1' 20.
Oraşul Ilithyiei, în Egipt, XVII, 1, 47.
Oraşul Sebennytic, în Delta Egiptului, XVII, 1, 18.
Oraşul sycaminilor, v. Sycaminon-polis.
Orcaorcoi, oraş tectosag în Galatia, XII, 5, 2; XII, 6, 1; XII, 8, 13.
Orcheni, sectă de astronomi chal-deeni, XVI, 1, 6.
Orchistene, regiune a Armeniei. XI, 14, 4.
Oreiţi, neam al Arianei, XV, 2, 1 ; XV, 2, 7. Poate aceiaşi cu orii.
Oreste, legenda părului său depus îu Comona Cappadociei, XII, 2, 3; XII, 2, 7; întemeietor de colonii, XIII, 1, 3.
Orfeu, poetul şi muzicantul trac, XVI, 2, 39.
Orgas, rîu al Frigiei, XII, 8, 15. Ori, locuitori ai Asiei pe la care a trecut Alexandru cel Mare, XV, 2, 7. Orneai, oraş în Corinthia, XIII, 1, 12.
Ornithonpolis, oraş al Feniciei între Sidon şi Tyr, XVI, 2, 24.
Oroatis, rîu ce desparte Persida de Susida, XV, 3, 1 ; XV, 3, 5.
Orodes, rege part, XV, 1, 36.
Orodes, tatăl lui Pacoros (aluzie sub numele „Partul"), XVI, 1, 28; XVI, 2, 8.
Orontes, ultimul pers ajuns conducător al Armeniei, XI, 14, 15.
Orontes, personaj legendar eponim al rîului Orontes, XVI, 2, 7.
Orontes, rîu al Asiei Mici, azi Nahr-el-Asy, XIV, 5, 3; XVI, 2, 5; XVI, 2, 7-8; XVI, 2, 10; XVI, 2, 19; XVI, 2, 33.
Orthagoras, istoriograf citat în le gătură cu insula Ogyros, XVI, 3, 5.
Orthanes, zeu atenian, XIII, 1, 12.
Orthosia, sat al Cariei, XIV, 2, 47

Orthosia, oraş al Syriei, XVI, 2. 12; XVI, 2, 15; XVI, 2, 21-22; XVI 2 33. Ortospana, XI, 8, 9; XV, 2, 8. Ortygia, doica lui Apollon şi Artemis, XIV, 1, 20. Ortygia, dumbravă lîngă Epaes, XIV, 1, 20. Osiris, zeul egiptean, XVII, l,^. XVII, 1,31; XVII, 1,35; XVII, 1 44.
Osogon, epitet al lui Zeus, XIV, 2 23
Ossa, munte al Thessaliei, rupt din Olimp, XI, 14, 13. Otreus, întemeietorul Otroiei din Bithynia, XII, 4, 7. Otroia, oraş al Bithymei, XII, 4, /. Otryoneus, pețitor al Cassandrei, XIII, 1, 40. Oxos, rîu ce izvorăşte din munții Indiei şi se varsă în Marea Caspică, XI, 6, l;XI, 7, 3; XI 7, 4; XI, 8, 8; XI, 11. 2; XI, U, 5.' Oxos, stînca lui în Sogdiana, XI, 11, 4. Oxyartes, tatăl Roxanei, ajuns socru al lui Alexandru cel Mare, XI, 11, 4. Oxyathres, fratele lui Darius III, XII, 3, 10. Oxydracii, v. Sydracii.
Oxyryncnos, nomă şi oraş omonim al Egiptului, XVII, 1, 40.

Paches, şef atenian, XIII, 1, 29.
Pacoros, fiul regelui part, XVI, 1, 28; XVI, 2, 8. Pactolos, rîu al Lydiei ce izvorăşte din Tmolos, XII, 3, 27 ; XIII, 1, 23; XIII, 4, 5. Pactyes, munte lîngă Ephe3, XIV, 1, 13; XIV, 1, 39. Pădurea Idaia sau a Idei, XIII, 1, 51 ; XIII, 1, 62.
Paflagonia, regiune a Asiei Mici XII, 3, 1 ; XII, 3, 4; XII, 3, 8; XII, 3, 25 ; XII, 3, 41-42 ; locuitorii paflagoni, XII, 1, 3; XII, 3, 1 ; XII, 3, 8; XII, 3, 9-10; XII, 3, 20; XII, 3, 26; XII, 3, 40; XII, 3, 42; XII, 4, 1.
Pagrai, fortăreață a Antiochiei, XVI, 2. 8. Paisos, oraş al Troadei, XIII, 1, 19; XIV, 1, 6; locuitor din ..., XIII, 1, 19.
Paisos, rîu al Troadei, XIII, 1, 19. Palaia, oraş al Ciprului, XIV, 6, 3. Palaia, sat al Mysiei, XIII, 1, 67. Palaibyblos, oraş al Peniciei, XVI, 2, 19. Palaipaphos, oraş al Ciprului, XIV, 6, 3.
Palaipharsalos, sau Pharsalos cel Vechi, oraş al Thessaliei, XVII, 1, 11.
Palaiphatos, istoriograf, XII, 3, 22; XII, 3, 23.
Palaiskepsis, sau Vechiul Skepsis, oraş al Troadei, XIII, 1, 44-45 ; XIII, 1, 51-52.
Palaityros, oraş al Peniciei, XVI, 2, 24.
Palestina, regiune a Syriei, XVI, 4, 18. Palibothra, sau Palimbothra, oraş al Indiei, XV, 1, 11 ; XV, 1, 27 ; XV, 1, 36; XV, 1, 72. olibothros, nume primit de fiecare rege al prasianilor, XV, 1, 36.
Paliuros, sat în Cyrenaica, XVII, 3, 22. Pallene, peninsulă a Macedoniei, XII, 3, 22. Paltos, oraş pe țărmul aradeilor, XV, 3, 2 ; XVI, 2, 12. Pamphylia. regiune a Asiei Mici, XI, 8, 1; XII, 7, 2-3; XIII, 1, 63 ; XIV, 2, 1;; XIV, 3, 8-9 ; XIV, 4, 1-3; XIV, 5, 1-2; XIV, 5, 3; XIV, 5, 16; XIV, 5, 21; XIV, 6, 1-2; XV, 1, 1; pamphylieni, XI, 12, 2; XII, 3, 27; XII, 7, 1; XIV, 1, 1 ; XIV,

Pamportos, v. *aup0rtus

Pandare«a XIV, 3; Homer, Pandaros fini 1 • XII, Pandion legendare

Pangaion m,ir,+ XIV s 2T

Panticapaion, oras a] Tauric, locuitor, XI

Pagos, ora| al a

Paraitonion ora mare, XVII 1 fi

Paralos, î^eidet

Pariana, regiune a oraşului Parion, XIII, 1, 15; XIII, 1, 20; XIII, 1, 48. Parion, oraş în Propontida, XIII, 1, 4; XIII, 1, 13-16; XIII, 1, 19; locuitorii, XIII, 1, 12; XIII, 1, 14. Parieni, locuitori proveniţi din insula Păros, XIII, 1, 14.
Parieni, o ramură de dai zişi xanţi, în Margiana, XI, 9, 3.
Parmenion, ctitorul templului lui Iason la Abdera, XI, 14, 12.
Parmenion, tatăl lui Philotas, XI, 14, 12; XV, 2, 10. Pami, sciţi dai, XI, 7, 1 ; XI, 9, 2; XI, 9, 3. Paropamisazi, XV, 1, 8; XV, 1, 17; XV, 2, 8-10. Paropamisos, parte a muntelui Taurus, XI, 8, 1 ; XI, 8, 8; XV, 1, 11 ; XV, 1, 26; XV, 2, 8-10.
Paroreată, Frigia, parte a Frigiei Mari, din preajma munţilor, XII, 8, 13-14. Păros, una din insulele Ciclade, locuitorii, XIII, 1, 14; Scopas din Păros, XIII, 1, 48. Parrhasi, neam arcadian aşezat la Marea Caspică, XI, 7, 1.
Parrhasios, pictor din Bplies, XIV, 1, 25. Parsii, parte a parrhaşilor, aşezată în regiunea anariacilor la Marea Caspică, XI, 7, 1. Parthenia, vechiul nume al insulei Samos, XIV, 1, 15.
Parthenion, sat şi cap la gura Maeotidei, XI, 2, 6.
Parthenios, rîu al Pontului, XII, 3, 5; XII, 3, 8.
Parthenope, colonie rodiană la opici, XIV, 2, 10. Părţi, XI, 8, 3; XI, 9, 2 ; XI, 13, 1-3; XI, 13, 5; XI, 13, 7; XI, 14, 1 ; XV, 1, 36; XV, 2, 9-11 ; XV, 3, 3; XVI, 1, 16; XVI, 1, 18-19; XVI, 1, 26; XVI, 1, 28; istoria părţilor, XV, 1, 3; războiul cu părţii, XI, 13,

3; XII, 3, 34; XVI, 1, 28; cai părți, XI, 13, 7. Parția, XI, 9, 1-2; XI, 9, 3; XI, 13, 6; XI, 14, 15; XV, 2, 8; XV, 2, 10; XV, 2, 14. Paryadres, parte din Caucaz, XI, 2, 15; XI, 12, 4; XI. 14; 1; XI, 14, 5; XII, 3, 18; XII, 3, 28; XII, 3, 30.
Parysatis, regina persană, numită Pharziris, XVI, 4, 27. Pasargadai, metropolă persană, XV, 3, 3 ; XV, 3, 6-8.
Pasiani, sciți dincolo de Iaxartes, XI, 2, 1. Pasitigris, cursul inferior al Tigrului, XV, 3, 4-6; XV, 3, 7. Păstori de cămile, în extremitatea Persiei, XV, 3, 1. Patala, oraş ionic în regiunea Patalene, XV, 1, 33. Patalene, regiune mlăştinoasă între două guri de rîuri, XI, 11, 1 ; XV, 1, 13; XV, 1, 17; XV, 1, 32-33; XV, 2, 1. Patara, oraş al Lyciei, XIV, 3, 3; ulterior numit Arsinoe, XIV, 3, 6. Pataros, întemeietorul Patarei, XIV, 3, 6. Pateiscliorei, neam persan, XV, 3, 1. Patraeus, sat al Asiei la Bosforul Cimmerian, XI, 2, 8. Patrocles, autor de Indica, XI, 7, 1; XI, 7, 3; XI, 11, 5-6; XV, 1, 11. Patroclos, din Opunt, mormîntul lui la Sigeion, XIII, 1, 32 ; XIII, 3, 2. Paza Tkebană, loc în Egipt, XVII, 1, 41. Pedalion, promontoriu al Ciprului, XIV, 6, 3. Pedasa, oraş al Cariei, XIII, 1, 59; locuitorii, XIII, 1, 59. Pedasis, regiune a Cariei, XIII, 1, 59. Pedasos, oraş pe teritoriul Stratoniceei, Caria, XIII, 1, 59.
Pedasos, oraş al Troadei, XIII, 1, 7; XIII, 1, 50; XIII, 1, 59; XIII, 3, 1.
Pednelissos, oraş pisidian, v. Petnelissos. Pedonia, insulă a Eibyei, XVII, 1, 14. Peion, fortăreaţă tolistobagă, XII, 5, 2.. Peirossos, oraş al Mysiei, XIII, 1, 17. Peirossos, regiune în Cyzic, XIII, 1, 17.
Peisandros, sau Bisandros, fiul lui Bellerophon, XII, 8, 5; XIII, 4, 16.
Peisandros, poet din Rodos, autorul poemului Heracleia, XIV, 2, 13; XV, 1, 9.
Pelasgi, XII, 3, 5; XIII, 3, 2-4; XIV, 2, 27.
Pelinnaion, munte în Chios, XIV, 1, 35.
Pella, nume dat uneori Apameei Syriei, XVI, 2, 10. Pelopones, XIII, 2, 5; războiul peloponesiac, XIII, 1, 39; XIV, 2, 9.
Pelops, rege al Pisatidei, XII, 8, 2; XIII, 1, 63. Peltai, oraş al Prigiei Mari, XII, 8, 13. Peltinon, cîmpie a Frigiei, XIII, 4, 13.
Pelusiacă, gură a Nilului, XIV, 5, 3; XVI, 3, 32-33; XVII, 1, 2; XVII, 1, 4; XVII, 1, 18; XVII, 1, 2i.
Pelusion, oraş al Egiptului, XI, 1, 5; XVI,'2, 21; XVI, 2, 28; XVI, 2, 30; XVI, 2, 33; XVII, 1, 4; XVII, 1, 6; XVII, 1, 11; XVII, 1, 21; XVII, 1, 24.
Penelopa, fiica lui Icarios şi soţia lai Odyseus, XII, 3, 23; XIV, 1, 23. Peneu, rîu al Tliessaliei, XI, 14, 13; XIII, 3, 4. Penthilos, peisonaj din vremea eroilor, XIII, 1, 3.

Perasia, Artemis, cinstită cu acest nume la Castabala, XII 2 7
Percote, oraş m$_{ysian\ al}$ Troadei,' XIII, 1, 7; XIII, 1, 20.
Perdiccas, $_{persoatla}$ care a transferat trupul lui Alexandru din ■Babylon în Egipt, $_{XII}$I, 2, 6-AVII, 1, 8.
Pergara, oraş al Asiei Mici, p$_{e}$ ^'XHI. 1, 54; XIII, $^{P}i_{t}$
fin, 4, 1; XIII, 4, 2; XIII
îin,;4^{X}3^{V}, 5_ 28; ###■*
Pe^rnene^relunea^e^arnului, ^°XI^{S}v!^{1}4^{Pa}2$^{nPh;iieipeKeS}$-Periandros, XIII, i 39 Penele, XIV, 1 îs' Peripatetic^ filosofi' greci, XIII,
*> 54; XIII, 2, 4- XIV <5 4
Periplul cilician, v. şi Litoralul' $_{Pe}$ cilician, XIV, 5, 3. $_{wtoralul}$
XIII, 1 $_{st}$ Ktothene in Eolida,
Perperna (M) comandantul ră$_{?}$-£v l ^ $_{IUS}$ $_{Aristoni}$ «*, Persane
'v, /,$_{Porţile\ Persane>.}$
xTf'e^' 3> I; $_{XV}$ 3 - > 3,
$_{Pe}$ $_{S}$ $_{S}$ ta tii i?I?$_{aCo}$lul lui Ammo« 43 $_{irei}$ $_{XVI}$< ^{4}- 20 -$_{S\ V}$-H. 1.
Perseus, $_{Ie}$gele Macedoniei, XIII,
P«Şi,XI, 6, 2; XI, 7, 2; XI 8 IvXI. 12, 3; XI,' 13 5-19 fi. 13, 11; XI, ,4, 9; XI lY 15-16; XII, 1, 4; XII, 8, 26; XIII, 4, 5; XIV 1 7-
fV'^rVr*/11' »'»' 7 "Wi 1.
fi' '^o; xv, i, 6_V$_{XV}$;
vv $_{;o}$XV, *' 9; XV, ^{2}- 14-
XV, 3, 2-4; XV, 3, 6-8!
xv i \l] $_{XV}$- 3 - ^{15}-i«
XVT ,' i^{9}" $_{XV}$, 3, 23-24
XVI, I, 2; XVI, 1 5. $_{XVT}$
ij^uixvi', *£:
XVI, 1, 25; XVI, 2, 14; XVI, 2, 21 ; XVI, 4, 20; XVI, 3, 2; XVI, 3, 6-7; XVI, 4, 1 ; XVII, 1, 19. Persic, cîntec, XVI, 1, 14.
Persida, sau Persia, XI, 13, 3 ; XI, 13, 7; XV, 1, 58; XV, 2, 1; XV, 3, 1-2; XV, 3, 3-6; XV, 3, 9-10; XV, 3, 12; XVI, 1, 1; XVI, 1, 5; XVI, 1, 17-18; XVI, 4, 25.
Pessinus, sau Pessinunt, oraş al Frigiei Mari, XII, 3, 7; XII, 5, 2; XII, 8, 13.
Petnelissos, oraş al Pamplivliei, XII, 7, 2; XIV, 4, 2.
Petra, oraş principal al nabatai-lor, XVI, 4, 2; XVI, 4, 18; XVI, 4, 21 ; XVI, 4, 23; locui tor din ..., XVI, 4, 21.
Petronius, prefect al Egiptului, XVII, 1, 3; XVII, 1, 53-54.
Peucolaitis, oraş pe Indus, XV, 1, 27.
Phabda, v. şi Phauda, fortăreaţă a Pontului în regiunea Sidenei, XII, 3. 16,
Phacussa, sat al Egiptului la gura - unui canal la Marea Roşie, XVII, 1, 26. Phagroriopolis, oraş al Egiptului,
XVII, 1, 26. Phagroriopolites, nomă a Egiptului, XVII, 1, 26. Phaleros, atenian, întemeietor al oraşului Soloi din Cipru, XIV, 6, 3. Phanagoreia, capitala bosporanilor asiatici, XI, 2, 10; XI, 2, 11. Phanai, port al insulei Chios, XIV, 1, 35. Phanaroia, regiune a Pontului, XII, 3, 15; XII, 3, 30; XII, 3, 32; XII, 3, 37-38.
Phanias, din Eresos, discipolul lui Aristotel, XIII, 2, 4. Phara, oraş al Libyei, pe teritoriul
Carthaginei, XVII, 3, 12. Pharbetites, nomă a Egiptului,
XVII, 1, 20.
Hiaria, v. Pharos.

Pharnakes, unul din ultimii regi bosporani, Men Pharnakes, XI, 2, 11; XI, 2, 17; XI, 5, 8; XII, 3, 11, XII, 3, 14; XII, 3, 38; XIII, 4, 3.
Pharnakia, oraş fortificat al Pontului, XI, 3, 18; XII, 3, 17-19; XII, 3, 30; XIV, 5, 22.
Pharos, insulă în faţa coastei Egiptului, cu turnul „Far", XII, 2, 4; XVII, 1, 6; XVII, 1, 9; XVII, 1, 16; XVII, 1, 19.
Pharos, turnul „Far", opera lui Sostratos din Cnidos, XVII, 1, 6; XVII, 1, 9.
Pharuşi, etiopieni ai Libyei, XVII, 3, 3; XVII, 3, 7.
Pharziris, aceeaşi cu Parysatis, XVI, 4, 27.
Phaselis, oraş al Lyciei, XIV, 3, 1 ; XIV, 3, 9; XIV, 5, 7.
Phasis, oraş al Colchidei, XI, 2, 17; XI, 3, 4; XI, 14, 7; XII, 3, 17.
Phasis, rîu al Colchidei, XI, 2, 17 ; XI, 3, 4; XI, 14, 7; XII, 3, 17.
Phatnitică, gură a Nilului, XVII, 1, 18-19. Phaunitis, regiune medică luată de armeni, XI, 14, 5. Phavene, regiune a Armeniei, XI, 14, 4. Phazemon, oraş al Pontului în regiunea Phazemonitis, XII, 3, 38. Phazemonitis, regiune a Pontului, XII, 3, 25 ; XII, 3, 38 ; locuitorii, phazemoniţi, XII, 3, 38.
Pheidippos, fiul lui Thessalos, şef în Cos, XIV, 2, 6. Phellos, oraş al Lyciei, XIV, 3, 7. Pherai, oraş al Thessaliei, XI, 4, 8-Pherekydes, atenianul, istoriograf, XIV, 1, 3; XIV, 1, 27.
Philadelphia, oraş al Iudeei, XVI, 2, 34; XVI, 2, 40. Philadelphia, oraş al Lvdiei, XII, 8, 18; XIII, 4, 10.
Philadelphul, v. Ptolemeu Philadelphul. Philai, insulă şi oraş ale Nilului, XVII, 1, 23; XVII, 1, 49-50-XVII, 1, 54. Philainos, XVII, 3, 20.
Philetairos, fiul lui Attalos, I XIII, 4, 2.
Philetairos, fratele lui Dorylaos Tacticianul, XII, 3, 33. Philetairos, din Tieion, întemeietorul dinastiei Attalizilor din Pergam, XII, 3, 8; XIII, 4, 1.
Philetas, din Cos, poet şi critic, XIV, 2, 19. Philippoi sau Philippi, oraş al Macedoniei, XIV, 5, 14; XVII, 1, 11. Philippos, fiul lui Amyntas, regele Macedoniei, XVI, 2, 10. Pholippos, fiul lui Demetrios, tatăl lui Perseus şi rege al Macedoniei, XII, 4, 3; XIII, 4, 2. Philippos, autor de Carica „Fapte cariene", XIV, 2, 28. Philippunesos, v. Insula lui Philipp, în Golful Arabic, XVI, 4, 14..
Philodemos, filosof epicurian din Gadara, XVI, 2, 29. Philogenes, şeful unei cete de atenieni care au întemeiat colonia Brythrai, XIV, 1, 3. Philomelion, oraş al Frigiei Mari, XII, 8, 14; XIV, 2, 29. Philon v. Satul lui Philon, în Egipt, XVII, 1, 26. Philopator, v. Ptolemeu Philopator. Philotas, întemeietorul Prienei, în fruntea unei colonii din Theba, XIV, 1, 3; XIV, 1, 12. Philotas, fiul lui Parmenion, XIV, 5, 17; XV, 2, 10.
Philotera, sora lui Ptoletneus II,. XVI, 4, 5.
Philotera, oraş la Golful Arabic, opera lui Satyros. Numele oraşului după al Philoterei, sora lui Ptolemeus, II XVI, 4, 5.
Phoceea, oraş al Ioniei, XIII, 1, 2; XIII, 1, 41 ; XIII, 4, 5;

XIV, 1, 3; XIV, 1, 38; pămîntul phoceenilor, XIII, 3, 5. Phoinicus, munte şi oraş ale I/yciei, zis şi Olympos, XIV, 3, 8. Phoinicus, port al Libyei, XVII, 1 14. Phoinix, munte pe ţărmul continental al Rodosului, în Caria, XIV, 2, 2; XIV, 2, 4. Phoinix, fortăreaţă pe muntele omonim în Caria, XIV, 2, 4. Pholoe, munte al Arcadiei, XIII, 1, 10. Phraates, rege part, XV, 1, 36; XVI, 1, 28. Phranicates, şef part, XVI, 2, 8. Phriconis, v.'Kyme, XIII, 1, 3; XIII, 3, 3. Phrikion, munte în Locrida ; XIII, 1, 3; XIII, 3, 3. Phrixos, personaj mitic, XI, 2, 17-18; XII, 3, 10. Phrixupolis, acelaşi cu Ideesa de mai tîrziu, oraş al Iberiei la hotarul cu Colchida, XI, 2, 18. Phrygios, rîu al Lydiei zis şi Hyllos, XIII, 4, 5. Phryni, neam indian, XI, 11, 1. Phrynichos, poet tragic atenian, XIV, 1, 7. Phrynon, atenian învingător la Jocurile Olimpice, XIII, 1, 38. Phtherion, munte menţionat de Homer, situat mai sus de Latmos sau de Grion din Ionia, XIV, 1, 8. Phtheirophagi, XI, 2, 1 ; XI, 2, 14; XI, 3, 19. Phthia, regiune a Thessaliei, locuitorii phthioţi, XI, 2, 12. Phycus, promontoriu si oraş al Cyrenaicei, XVII, 3,'20. Phylarchi, nume comun, desemnează pe şefii de trib la arabi, XVI, 1, 27-28; XVI, 2, 10-11; XVII, 3, 24. Physcoii, v. Ptolemeu Physcon. Physcos, oraş al Cariei pe ţărmul continental al rodienilor, XIV, 2, 4 ; XIV, 2, 23 ; XIV, 2, 29; XIV, 5, 22. Piasos, şef pelasg în Larisa Phriconis, XIII, 3, 4. Pieria, munte al Syriei lîngă Ama-nos, XVI, 2, 8. Pieria, regiune a Syriei, XIV, 5, 20; XVI, 2, 4. Pimolisa, fortăreaţă în Pont, XII, 3, 39 ; 'XII, 3, 40. Pimolisene, regiune a Pontului, XII, 3, 39; XII, 3, 40. Pimolitis, regiune a Cappadociei, XU, 3, 25. Pinaca, oraş fortificat al gordyai-lor, XVI, 1, 24. Pinara, oraş al Lyciei sub muntele Cragon, XIV, 3, 3; XIV, 3, 5. Pinaros, rîu al Ciliciei pe lîngă Issos, XIV, 5, 19. Pindar, poetul, XII, 3, 9; XIII, 4, 6; XIV, 1, 28; XIV, 1, 35; XIV, 2, 10 ; XV, 1, 57 ; XVII, I, 19. Pioniai, oraş al Troadei, XIII, 1, 56. Piramidele, Egiptului, XVII, 1, 30; XVII, 1, 33-34; XVII, 1, 37. Piraţii Ciliciei, XIV, 3, 3. Pireu, numele dat oraşului Amisos de către coloniştii atenieni, XII, 3, 14. Pireu, sat şi port al Atenei, XII, 3, 14; XIV, 2, 9. Pisidia, regiune a Asiei, XII, 3, 31; XII, 6, 4; XIII, 1, 59; XIV, 3, 8; XIV, 5, 1 ; XIV, 5, 7; locuitorii pisidieni, XI, 1, 4 ; XII, 3, 27 ; XII, 6, 4 ; XII, 7, 1-3; XIII, 4, 16-17; XIV, 4, 17; XIV, 5, 23-24. Pisilis, oraş al Cariei, XIV, 2, 2. Pissuri, neam de dai, XI, 8, 2. Pitagora, din Sarnos, XIV, 1, 16; XV, 1, 65 ; adept al lui Pitagora, XVI, 2, 39 ; filosofie pitagoreică, XV, 1, 65. ' Pitane, oraş eolic, XIII, 1, 2; XIII, 1, 51 ; XIII, 1, 67 ; XIII, 3, 5; locuitorii, XIII, 1, 60.

Pitniscs, loc al Lycaoniei, XII, 6,

Pittacos, unul din cei şapte înţelepţi originar din Mytilene, XIII, A 3; tiran aici, XIII, 2, 3; poarte război contra lui Phrynon, Xlll,

Pitva, oraş al Troadei, XII, 4, 6; XIII. 1.' 10. V. şi WJJ?*'^-

Pityassos, oraş al Pisidiei, Xli, 7 2. Pityeia, aceeaşi cu Pitya, XIII, 1, 44 Pityus, cel Mare, pe ţărmul Colchidei, XI, 2, 14. Pityus, sat al Troadei, Xlll, ',

Pityussa, vechiul nume al insulei Chios, XIII, 1. 18.

Pityussa, vechiul nume al oraşului Lampsacos, Xlll, l, i°-

Pixodaros, fiul lui Hecatomms, din Caria, XIV, 2, 17.

Placos, munte al Troadei la Homer, XIII. 1, 65. , .

Platanistes, alt nume al oraşuIm Makistos în Elida XIV 5 J.

Platou, iilosoiul, XIII, l.„ «■ XIII 1 57 ; XVI, 2, 38; XVII, t 4; XVII, 1, 29; platonici, discipolii lui XII, 3 1-

Pleiade, XV, 1, 17-18, XV, A 10- XVII, 2, 5. Plemyriou, oraş al Indiei, la confluenţa Choaspelui cu Copnes,

Plirîth'ine, oraş pe ţârmul Iibyei, XVII, 1, 14- ,,TV

Plutiades, filosof,dm lars, XIV,

Plutonion, la Hierapolis în Wj, XIII, 4, 14; l[a] Acharaca, Xl\,

Plynos,'port al tibyci lîngă Cata-bathmon, XVII, 3, 22.

Pnigeus, sat pe ţărmul Libyei, XVII, 1, 14- v

Podoabă troiană, XIII, 1, *»•

Poikile petra, loc stîncos al CrUciei peste care trece drumul, tăiat în trepte, spre Seleucia, XIV,

Polemon, filosoful, V™^f,}™ Zenon din Kition şi al hu Arkesi-laos, XIII, 1, 67.

Polemon, fiul lui Zenon retorul, din Laodiceea, XII, 8, !«•.

Polemon, unul din ultirmiregi dm

38' XII, 6, 1. ,

Policime, oraş fortificat în valea Aisopului din Troada, XIII, 1.

Polfon^Saşî' cu Pofcma de mai tîrziu, oraş al Troadei, XIII, 1,

42. Polisma, v. Pohon. Polites, troian, XIII, 1, «• vPolybios, istoricul, XI, 9, J , --

2, 29; XVII, 1, 12.

polycleitcs, istoric, XI, 7 4 * ,

3, 2; XV, 3, 4; XV, 3, Zi ,

XVI, 1, 13. Ţ 3

Polycles, şef al caucomlor, XII, -5,

Pcflycrates, tiran în Samos, XIV,

Polyctaos, autor de Persica ace-teşi cu Polycleitos, se pare, XV,

Po^Vdamas, troian, XIII, 1, 36.

Polydamna, soţia lui Thon egipteanul, XVII, 1, 16. Polydoros, fiul lui Pnam, XIII, l,

Polymedion, loc în Troada, XIII, !, 51; XIII, 1. 69. Polymnastos, muzician dm Colo

Po&$_{g}$f^{IV}popula?ia$_{x}$ aşezată la

PolyptroÎtaT^o^UHepta-

Polytimetos, rîm al[a] So"dianei, XI,

Pompe[5]' bacchice, la indieni, XV,

Po^eiopoli^acelaţcuPompelona si cu Soloi, XIV, A, . 3, 3 ; XIV, 4, 8.

Pompeiopolis, oraş al Paflagoniei, XII, 3, 40-41.
Pompeius Magmis, XI, 1, 6; XI, 3, 5; XI, 4, 5; XI, 5, 1; XI, 8, 4; XI, 14, 10; XII, 3, 1 ; XII, 3, 13; XII, 3, 18; XII, 3, 28 si 30; XII, 3, 31 ; XII, 3, 33; XII, 3, 34; XII, 3, 37-38; XII, 5, 2; XIII, 2, 3; XIV, 1, 7; XIV, 1, 42; XIV, 3, 3; XIV, 5, 8; XVI, 1, 24; XVI, 2, 3; XVI, 2, 8; XVI, 2, 18; XVI, 2, 33; XVI, 2, 40 şi 46.
Pompeius (M), fiul lui Theophanes din Mytilene, procurator al Asiei sub August, XIII, 2, 3.
Pontul, sau Cappadocia Pontică, parte a Cappadociei temporar independentă, XII, 1, 4; XII, 3, 1 ; XII, 3, 6.
Pontul Euxin, XI, 2, 12; XI, 2, 14-16; XI, 6, 2; XI, 7, 3; XI, 8, 4; XII, 1, 3; XII, 3, 2 ; XII, 3, 9-10; XII, 3, 18; XII, 3, 26; XII, 3, 42; XII, 4, 1-2; XIV, 4, 29; XV, 1, 8; XVI, 1, 2; XVI, 3, 2.
Pordalis, nume propriu, XIII, 2, 6. Pordoselene, insulă şi oraş în apropiere de Hecatonnesos, XIII, 2, 5-6. Pornopion, numele unei luni la eolienii Asiei, XIII, 1, 64. Pornopion, epitet al lui Heracles, XIII, 1, 64; al lui Apollon, XIII, 1, 64. Poros, rege indian a cărui regiune se cheamă Gandaris, contemporan cu Cezarul, XV, 1, 30; XV, 1, 73. Poros, rege într-o regiune a Indiei, contemporan cu Alexandru cel Mare, XV, 1, 3-4; XV, 1, 17; XV, 1, 29. Poroselene, XIII, 2, 6 V. şi Pordoselene.
Porticanos, rege într-o regiune a Indiei, XV, 1, 33. Porţile Amâni de, dintre Cilicia şi Syria, XIV. 5, 18; XVI, 2, 8.
Porţile Caspiene, în muntele Sirdara, Xt, 7, 2; XI, 8, 9; XI, 9, 1 ; Xr, 12, 1 şi 4-5; XI, 13, 6-8; XV, 2. 9.
Porţile ciliciene, XII, 2, 7 ; XII, 2, !>; XIV, 5, 3. Porţii; Eydiene, la oraşul Adra-nryttos, XIII, 1, 65. ' Porţile Persane, XV, 3, 6. Porţile Skeie, ale Troiei, XIII, 1, 21 ; XIII, 1, 35. Portul Aheilor, între Myrina şi Grynion, XIII, 1, 32; XIII, 3, 5. Portul Daphnus, în Etiopia, XVI, 4, 14. Portul Egiptean, port al Tyrulni spre Egipt, XVI, 2, 23. Portul Hesperidelor, la Bere.-iike, XVII, 3, 20. Portul lui Menelaos, la ţărmul Lobyei, XVII, 3, 22. Portul Salvării, pe ţărmul troglo-dytic al Golfului Arabic, XVI, 4, 7. Portul zeilor, la ţărmul massaisylilor, XVII, 3, 9. Poseidion, promontoriu al Chiosu-lui, XIV, 1, 33; XIV, 1, 35. Poseidion, promontoriu al Golfului Heroonpolis la înfundătura Golfului Arabic, XVI, 4, 18. Poseidion, promontoriu al mile-sienilor, XIV, 1, 2-3; XIV, 1, 5; XIV, 2, 1 ; XIV, 2, 22. Poseidion, oraş al Syriei în regiunea Seleuciei, XVI, 2, 8; XVI, 2, 12. Poseidion, promontoriu în Samos, XVI, 1, 14. Poseidon, templul lui în Apameea Frigiei, XII, 8, 18; la Samos, XIV, 1, 14 ; la Alexandria Egiptului, XVII, 1, 9; din mînia lui moare Aiax, XIII, 1, 40; sacrificii aduse lui P. Heliconianul la Panionii, XIV, 1, 20. Poseidonios, din Apameea, XI, 1, 5-6; XI, 9, 1; XI, 9, 3; XIII, 1, 67; XIV, 2, 13; XVI, 1, 15; XVI, 2, 4; XVI, 2, 10;

XVI, 2, 17 ; XVI, 2, 24; XVI, 2 43 ; XVI, 4, 27 ; XVII, 1, 5; XVII, 1, 21 '; XVII, 3, 4 ; XVII, 3, 10.
Potamia, regiune a Paflagomei, XII, 3, 41. Potamon, retor în Mitylene, Xlli, 2, 3. Practios, rîu al Troadei, XIII, 1. 4; XIII, 1, 7-8; XIII, 1, 20-21.
Pramni, sectă de filosofi indieni, XV, 1, 70.
Prasieni, sectă de filosofi indieni, XV, 1, 36-37.
Praxandros, personaj legendar, în temeietorul oraşului Lapatnos din Cipru, XIV, 6, 3.
Praxiphanes, din Rodos, XIV, 2, 13.
Praxiteles, sculptorul; operele lui, în templul Artemidei din Epnes, XIV, 1, 23. Premnis, oraş etiopian, XVII, 1, 54. Priam, regele Troiei, XII, 3, 24; XII, 8, 6; XIII, 1, 7; Sil, 1, 32 ; XIV, 5, 28. Priap, zeul, XIII, 1, 12. Priapos, oraş al Troadei, XII, 4, 6; XIII, 'l, 4; XIII, 1, 11-
Priene, oraş al Ioniei, XII, 3, 22 ; XII, '8, 15 ; XII, 8, 17 ; XIV, 1, 3; XIV, 1, 12; locui torii, XIV, 1, 20.
prion, munte lingă Ephes, XIV, 1, 4.
Procles, tatăl lui Eurypontes dm Samos, XIV, 1, 3. Procones, din Procones, Aristeas poetul, XIII, 1, 16.
Proconnesos, insulă veche a rtopontidei, XIII, 1, 12'. 16.
Prometeu, înlănţuit în Caucaz, XI, 5, 5 ; XV, 1, 8. v. şi Paropamisos.
Promontoriul Agnukeras, XVII, 1, 18.
Promontoriul lui Ammon Balitnon XVII, 3, 16.
Promontoriul Saciu, al Lyciei, XIV,
Prophtiasia, în Drangia, XI, 8,,9 ;
Propontida, XII, 1. XII, 8.8.
XIV 2, 14 ; XVII, 3, 25
Prosopites, nomă a Egiptului m Deltă, XVII, 1, 20.
Protarchos, epicureu dm Bargylia,
PrSaeîon,' sanctuar al lui*£• tesilaos în regiunea Sigewn, XIII, 1 31 Pro'togenes, pictor XIV, 2 5
Prusa, oraş al Bithymei, XII, 4, o PrusL fiul lui Zelas, rege al Syniei care 1-a adăpostit pe Hannibal, XII, 4, 3; XIII, 4^1. Prusias, întemeietorul Prusei, XII,
Prtkas,oraşalBi^ynle^ii4,3; prusiem, XII, *, o, -^ -Psammetich, rege m Egipt, XVI 4, 8; XVII, 1, 2; XVII, i, L° >
PsS^acmare în Etiopia, mai sus
&F^£*+ XVII,
fe:S Svit
Pseud^philiPP[08]. din Attalos, XIII,
• V„is lîncă promontoriul [PS]&rlâ Sei [P]Chios, XIV,
Ptlieos[5'] lac al Troadei lingă Dar-
Pt^Sa^ioară B^ca ;oraş şi ptolemais. oraş al 2, 25-26.

Ptolemais, oraş al Pamphyliei, XIV, 4, 2. Ptolemais, oraş mare în Thebaida Egiptului, XVII, 1, 42. Ptolemais, Troglodytică, XVI, 4, 4; XVI, 4, 7. Ptolemei, regi în Egipt, XII, 4, 2; XIV, 6, 6; XVII, 1, 5; XVII, 1, 11; XVII, 1, 25. Ptolemeu I Lagos, XV, 2, 7 ; XVII, 1, 5; XVII, 1, 8; XVII, 1, 11 ; XVII, 1, 18.
Ptolemeu II Philadelphul, XIV, 3, 6; XVI, 4, 5 şi 7; XVII, 1, 5; XVII, 1, 11; XVII, 1, 45. Ptolemeu III Euergetes, XVII, 1, 11-12; XVII, 3, 20. Ptolemeu IV Philopator, XVI, 2, 31 ; XVII, 1, 11. Ptolemeu V Epiphanes, XVII, 1, 11. Ptolemeu VI Philometor, XVI, 2, 8; XVII, 1, 11.
Ptolemeu VII Physcon, XVII, 1, 11-12. Ptolemeu VIII, Lathuros, XVII, 1, 11. Ptolemeu IX Auletes, tatăl Cleopatrei, XII, 3, 34-35; XIV, 6, 6; XVII, 1, 11; XVII, 1, 13.
Ptolemeu X Dionysios, fiul mai mare al lui Auletes, XVII, 1, 11.
Ptolemeu XI, fiul mai mic al lui Auletes, XVII, 1, 11. Ptolemeu Cokkes, Intrusul, XVII, 1, 8. Ptolemeu Keraunos, ucigaşul lui Seleucos Nicator, XIII, 4, 1.
Ptolemeu, fiul lui Iuba iunior şi al fiicei lui Antoniu şi Cleopatra, XVII, 3, 7 ; XVII, 3, 12 ; XVII, 3, 40.
Ptolemeu, fiul lui Mennaios, şeful iturailor, XVI, 2, 10. Ptolemaios, fratele lui Auletes şi rege în Cipru, XIV, 6, 6. Pygela, oraş al Ioniei, XII, 3, 22; XIV, 1, 20. Pygmei, XV, 1, 57; XVII, 2, 1. Pvlai, „Porţi", defileu între Cilicia şi Syria, XIV, 5, 19.
Pvlaimenes, şef cappadocian în răz- "boiul troian, XII, 3, 1 ; XII, 3, 8.
Pylaion, munte în insula Lesbos, XIII, 3, 3.
Pylaios, om din Lesbos în războiul troian, XIII, 3, 2-3. Pylos, trei oraşe cu acest nume în Peloponeş, XIV, 1,3: pylieni, XIV, 1,3; Pvlosul Messenic, XIV, 1, 3.
Pyraitheia, Cappadociei, XV, 3, 15.
Pyraithoi, magi cappadocieni, XV, 3, 15. Pyraraos, rîu al Ciliciei, XII, 2, 4; XIV, 5, 16; XIV, 6, 2. Pyrrha, oraş al Ioniei, XIV, 1, 8-10. Pyrrha, oraş al insulei Lesbos, XIII, 2, 2; XIII, 2, 4. Pyrrha, promontoriu al Mysiei în Troada, XIII, 1, 51. Pythangelos, locul lui de vînătoare lîngă Golful Arabic, XVI, 4, 14-15. Pythia, preoteasa din Delfi, XVI, 2, 38.
Pythodoris, regină în Pont, XI, 3, 18; XII, 3, 29; XII, 3, 31; XII, 3, 37; XIV, 1, 42.
Pythodoros, din Nysa, tatăl Pytho-doridei, XII, 3, 29; XIV, 1, 42.
Pytholaos, columna sau altarul lui la gura Golfului Arabic, XVI, 4, 15.
Pytholaos, promontoriu al lui Pytholaos la ţărmul Etiopiei, XVI, 4, 14.

Q

Quinda, fortăreaţă a Ciliciei mai sus de Anchiale, XIV, 5, 10. Quirinus, S., XII, 6, 4.

R

Războiul troian, XIII, 1, 7.
Regiunea aromatelor, în Arabia, XV, 1, 22; ca în India, XVI, 4, 4; XVI, 4, 14; XVI, 4, 18-19; în Etiopia, XVI, 4, 14-15.

Regiunea Idaia, a muntelui Ida, XIII, 1, 34. Regiunea producătoare de scorțișoară, a Etiopiei, XVI, 4, M şi passim p. urm. Regiunea Tiiebaică, în Troada,
XIII, 1, 7. Rhacotis, cartier al Alexandriei,
XVII, 1, 6. Rhadamanthvs, fratele lui Minos,
XII, 8, 5." Rhagai, oraş al Mediei, XI, 9, 1 ;
XI, 14, 6-7. Rhambei, nomazi între Apamene
şi Eufrat, XVI, 2, 10. Rtiammaniți, arabi cu capitala Mar-
siaba, XVI, 4, 24. Rhaphia, oraş al Iudeei, XVI, 2, 31. Rhathenos, tatăl matematicianului Demetrios din. Amisos, XII, 3, 16. Rhauraris, v. Arauris. Rhecas, unul din vizitii Dioscuri-
lor, XI, 2, 12. Rhegma, loc în Cilicia la gura Kyd-
nosului, XIV, 5, 10. Rhesos, rege trac, XIII, 1, 21. Rhesos, rîu al Troadei, XII, 3, 27 ;
XIII, 1, 5; XIII, 1, 21; XIII, 1, 44.
Rhinocorura, şi Rhinocolura, oraş al Peniciei, XVI, 1, 12; XVI, 2, 31; XVI, 4, 24.
Rhizophagi, „consumatori de rădăcini", etiopieni, XVI, 4, 9.
Rhodaspes, fiul lui Phraates IV, cartea XVI, 1, 28. Rhode, XIV, 2, 10. Rhodieni, XIII, 1, 64; XIII, 4, 2;
XIV, 2, 1; XIV, 2, 3; XIV, 2, 5; XIV, 2, 10; XIV, 2, 12-13; XIV, 2, 29; XIV, 3, 8; XIV, 3, 11 ; XIV, 6, 1.
Rhodios, rîu al Troadei, XII, 3, 27; XIII, 1, 28; XIII, 1, 44; XIV, 5, 2.
Rhodopis, curtezan în Egipt. XVII, 1, 33.
Rhoeites, rîu al Troadei mai tîrziu Rhesos, XIII, 1, 44.
Rhoitakes, rîu al Iberiei şi al Albaniei asiatice, XI, 3, 2.
Rhoiteion, oraş al Troadei, XIII, 1, 30-32; XIII, 1, 34; XIII,
l' 42 Rhombites, maior, rîu al Asiei Mici, afluent al Maeotidei, XI, A _ *• Rhombites, minor, rîu al Asiei Mici, se varsă în Maeotida, XI, J,Ji-Rhosos, oraş al Syriei mGolful Issicos, XIV, 5, 19;XVI, 2 8. Rhoxane, fiica lui Oxyartes, soția lui Alexandru cel Mare, XI, 11, 4 ■ XVII 1, 8. Rhuspinon,' oraş al Africei, XVII,
3 12 Rhyndacos, rîu al Mysiei, XII, 3, 22; XII, 8, 10-11. Rîurile apei, vechiul nume al Se-
leuciei din Pieria, XVI, z o. Rodos, insulă a Mediteranei de est, XII, 8, 6; XIV, 2 1-2; XIV, 2 6-7; XIV 2, 10-11; XIV, ! 13-i4; XIV, 6 1; XVII, , 9; rodieni, XI, 1 3; XIII 1 64; XIII, 4, 2; XIV V^TV XIV 2, 29; XIV, 3, 1-2; XIV, 4 17; XIV, 6, 1 ; ctitoria rodie-nilor,'xiV, 5, 8. Rodos, oraş în insula Rodos dm estul Mediteranei, XII 8, 11 , XIII, 1, 48; XIV, 2, 5-6; XIV,
Ro^os,[1] "oraş al Hispaniei, colonie a insulei omonime, XIV, £, iv. Roma, capitala imperiului roman, XI, 9, 1; XI, 14, 15: XII, A 4; XII, 8, 14; XIII 1,54; XIV 1 26; XIV 5, 4; XVI, f28; ivi, 2, 23; XVI, 2 25;
XVII, 1,27; XVII.3, 15. Romani, XI, 6, 4; XI, 14 15
XII, 1,4; XII, 2, 8-9 XII 2 11- XII, 3, 1; XII, 3, 6
XII 3 , U ; ' X I I 3 37 XIP5 1 ■ XII 6 3; XII, 6, 5 , XII, '3 XII, 8,'11; XII, 8 14;
XIII 1,26-28; XIII 1„54
XIII, 3, 5; XIII 4, 2 XIII, 4, 12; XIV, 1, 25-26; XIV, 9 v XIV 2, 5; XIV, 2, 9, XIV 3 3-4; XIV, 5, 2; XIV 5, 6; XIV, 5, 18; XIV, 6, 6,

XVI, 1, 24; XVI, 1, 28; XVI 2, 10; XVI, 2, 19-20; XVI 2 23; XVI, 2, 39; XVII 1 V XVII, 1, 12-13; XVII'l 43• XVII, 1, 53; XVII, 3, 2- XVII 3, 4; XVII, 3, 7-9; XVII 3' 12; XVII, 3, 15-16; XVII 3 24-25.

Saba, port în Golful Arabic XVI 4, 8.
Sabai, arabi în jurul oraşului Ma-riaba, XVI, 4, 2; XVI 4 19-XVI, 4, 21.
Sabai, oraş pe ţărmul troglodytic al Golfului Arabic, XVI, 4, 10.
Sabaitică, o gură a Nilului'la'ţărmul troglodytic al Golfului Arabic, XVI, 4, 8.
Sabata, oraş al arabilor cliatra-moliţi, XVI, 4, 2.
Sabos, rege al Ararenei, regiune a arabilor nomazi, XVI, 4, 24.
Sabos, rege indian cu regiunea lui în India, cu oraşul Sindomana XV, 1, 33.
Sacai, neam de sciţi, XI 6 2 • XI, 8, 2; XI, 8, 4-5; XI 8* 8-9.
Sacaia, sărbătoare persană XI 8, 4-5. Sacarauli, neam scit, XI, 8, 2.
Sacasene, regiune a Armeniei XI 7, 2; XI, 8, 4; XI, 14, 4. Saccopozi, aceiaşi cu adiabenii XVI, 1, 19.
Sadacora, oraş al Cappadociei, XIV 2, 29. Sadracai, capitala lui Darius al lui Hystaspes, XVI, 1, 4.
Sagalassos, fortăreaţă a ' Pisidiei XII, 6, 4 ; XII, 6, 5; XII, 7, 2'; XIII, 4, 17 ; locuitorii, XII, 7, l'.
Sagapeni, vecini cu elymaii XVI 1, 18. Sagylion, cetăţuie in Pont mai sus de Amisos, XII, 3, 38. Sai, traci, XII, 3, 20.
Saiis, oraş egiptean, XVII, 1, 18; XVII, 1, 23. Saitică, gură a Nilului, XVII, 1, 18 — 20. Saitică, nomă a Egiptului, XVII, 1, 18. Salamis, oraş al Ciprului, XIV, 6, 3. Saldas, port al massaisylilor, XVII, 3, 12. Salmakis, fîntînă la Halicarnas, XIV, 2, 16. Salmydessos, oraş trac pe ţărmul stîncos al Pontului Euxin, XII, 3, 3.
Salome, sora lui Herodes (= Irod), mama Berenicei, XVI, 2, 46. Salon, regiune şi oraş al Bithyniei, XII, o, 7 ; caş salonit, XII, 5, 7. Samareia, oraş al Iudeei, numit apoi Sebaste, XVI, 2, 34. Samariana, oraş al Hyrcaniei, XI, 7, 2. Samia, acelaşi cu Samos. Samos, erou, după care numele insulei Samos, XIV, 1, 15. Samos, insulă ionică în Marea Ica-rică, XII, 3, 27; XIV, 1, 3; XIV, 1, 13-15; XIV, 1, 19-20; XVII, 1, 54; ogor samian, XIV, 1, 12; Strîmtoarea Sami-ană, XIV, 1, 20; locuitorii saurieni, XIV, 1, 15; XIV, 1, 18-20. Samos, oraş al insulei omonime, XIV, 1, 3; XIV, 1, 14. Samosata, capitala Commagenei, oraş al Syriei, XIV, 2, 29 ; XVI, 2, 3. Sampsikeramos, şeful emisenilor, stăpîn pe Arethusa Syriei, XVI, 2, 10-11. Sanaos, oraş al Prigiei Mari, XII, 8, 13. Sandabanes, sau Sandobanes, rîu al Albaniei, afluent al rîului Kyros, XI, 3, 2. Sandalion, fortăreaţă a Pisidiei, XII, 6, 4. Sandon, tatăl lui Athenodoros din Tars, XIV, 5, 14.

Sandrocottos, tatăl lui Allitrocha-de3, poreclit Palibothros, regele prasienilor, XV, 1, 36; XV, 1, 53; XV, 1, 57; XV, 2, 9.
Sandykes, mine în Armenia, XI, 14, 9. Saugarîos, rîu în Bithynia, XII, 3, 7 ; XII, 4, 1 ; XII, 6, 3. Sangla, sat al Frigiei, XII, 3, 7. Sanisene, regiune a Paflagoniei, XII, 3, 41. Sarmi, aceiaşi cu macronii, populaţie a Pontului, mai sus de Trapezunt, XII, 3, 8. Saocondarios, tatăl lui Castor, şef galat, XII, 6, 3. Sapai, traci, XII, 3, 20; Xtl, 3, 29. Saperdes, nume propriu, XIII, 3, 6. Sappho, poetesa din Mytilene, XIII, 1, 68; XIII, 2, 3-4; XVII, 1, 33. Sapra, mlaştină lîngă Astyra în Mysia, XIII, 1, 67. Şapte fraţi, monument în Mauri-tania, XVII, 3, 6. Şapte puţuri, loc în Arabia, XVI, 4, 24. Saramene, regiune în Pont, XII, 3, 13-14. Saraostes, regiune a Indiei la răsărit de Patalene, XI, 11, 1. Sarapana(i), fortăreaţă pe Phasis, XI, 2, 17 ; XI, 3, 4. Sarapari, populaţie tracă situată dincolo de Armenia, XI, 14, 14. Sarapis, zeu cinstit în noma Nitrio-tes a Egiptului, XVII, 1, 17; XVII, 1, 23; Sarapion, templul zeului Sarapis, XVII, 1, 10. Saravena, una din cele 10 prefecturi ale Cappadociei, XII, 1, 4. Sardanapallos, fiul lui Anakynda-raxes, rege assyrian, XIV, 5, 9 ; XVI, 1, 2. Sardes, capitala l/ydiei, XII, 8, 17; XIII, 4, 2; XIII, 4, 4-9; XIV, 1, 40 ; cîmpul său Sardian, XIII, 4, 5; regiunea Sardiană, XIII, 4, 5. Sardinia, insula Mediteranei, XVII, 1, 19; XVII, 3, 25.
Sareisa, oraş al gordyailor, XVI, 1, 24. Sargarausene, una din cele 10 prefecturi ale Cappadociei, XII, 1, 4 ; XII, 2, 6. Sarmaţi sau sauromaţi, XI, 2, 1 ; XI, 2, 15-16; XI, 3, 2; XI, 6, 2; XII, 3, 26. Sarnios, rîu la hotarul Hyrcaniei, XI, 8, 1. Saros, rîu ce curge prin Comana Pontului şi Cilicia, XII, 2, 3. Sarpedon, fratele lui Minos, întemeietorul oraşului Milet din Ionia, XII, 8, 5; XIV, 1, 6; XIV, 3, 10. Sarpedon, şef syrian, XVI, 2, 26. Sarpedon, promontoriu al Ciliciei, XIII, 4, 6; XIV, 5, 4; XIV, 6, 3. Sarpedonia, epitet al Artemidei cinstite în Cilicia, XIV, 5, 19. Satalca, oraş al gordyailor Meso-potamiei, XVI, 1, 24. Satnioeis, acelaşi cu Saphnioeis, torent în Troada, XIII, 1, 50. Satul lui Ahile, la Bosphorul Cimmerian, XI, 2, 6; altul în Troada, XIII, 1, 39, şi 46. Satul egiptenilor, la Catabathmon, XVII, 1, 14. Satul lui Philon, în Egipt, XVII, 1, 26. Satyros, întemeietorul Philoterei, XVI, 4, 5. Satyros, pictură a lui Protogenes, XIV, 2, 5. Satyros, rege în Bospor, XI, 2, 7. Scai, traci, XIII, 1, 21. Scaion Teiclios, sau Zidul Skeian, al Troiei, XIII, 1, 21. Scaios, rîu al Troadei, XIII, 1, 21. Scamandrion, cîmpie troiană, XIII, 1, 34. Scamandrios, fiul lui Hector, XIII, 1, 52-53; XIV, 5, 29. Scamandru, rîu al Siciliei, XIII, 1, 53. Scamandru, rîu al Troadei, XIII, 1, 31; XIII, 1, 33-36; XIII, 1, 43; XIII, 1, 53.

Sc .:t;h.: p^ obabii rîu ai T^M

Scnedia, oraş în Eeintul X» T XVII, ,. 1?6;XVlf Uslx^i;

ScipioAenJliauus, trimis să\ez f ramuri şi oraşe, XIV 5 2 • distruge Carthagina XVII 3 15

^, XI, 7, 4; XI, 8, 1-2- XT XI> îl, 3; XI, 14 13, XTT V

STtatSuiWUlpt T or + dil1 Paros, «tonU l 20- ig r, ' la EPheS- XIV, o' . * "Apollon Sminthens" în Smmtneion din Clirysa, ^„l"

Seabir e. isTrr dat <leP v thod0^ XII 3 3" DiUS)olis,1W ^n Pont,

Sebaste, 'aceeaşi cu Samaria din Iudeea, XVI, 2, 34

St ea i8-Î9' gUrăa Nil »W, XVII,

"xviTf19 110 1 a «*** ^XV^T'lS. 0135 ^ Egi^ Selena, Cleopatra, XVI, 2 3 Seleucia, Assyriei, XI, 12,'3- XI

Seleucia de pe Calycadnos, oraş al Ciliciei, XIV 5 4 5 '

S tS a' XV "t e f a Mes^ta ^^ua T A 801b b^31^ -aei sau al Elymaidei, XVI, 1, 18.

Seleucia, din Pieria, tetrapolis în Syria, XIV, 5, 20; XVI, 2, 4- 5; XVI, 2, 7-8.

Seleucia, Susianei, XVI, 1, 17.

Seleucia, de pe Tigru, oraş metropolă a Syriei, XI, 12, 3; XI, 13, 1 ; XVI, 1, 16-17; XVI, 1, 21 ; XVI, 1, 27.

Seleucida, parte a Syriei, XVI, 2,. 2; XVI, 2, 4; XVI, 2, 12; XVI, 2, 21.

Seleucos Callinicos, rege, XI, 8, 8; XVI, 2, 4; XVI, 2, 14.

Seleucos Chaldeanul, astronom din Seleucia, XVI, 1, 6. Seleucos Nicator, rege al Syriei XI, 13, 6; XII, 8, 15; XIII, 4, 1-2; XIV, 5, 2; XV, 1, 3; XV, 2, 9; XVI, 1, 5; XVI, 2, 4-5; XVI, 2, 10.

Seleulds, regiune prosperă a Svriei, XVI, 2, 2; XVI, 2, 4; XVI, 2 12; XVI, 2, 21.

Selge, oraş al Pisidiei, XII, 7, 2-3; locuitorii, selgei, XII, 7, 1 şi 3.

Selgessos, XII, 6, 5; v. şi Sagalassos.

Selinus, oraş al Ciliciei, XIV, 5, 3; XIV, 6, 2. Selinus, rîu al Siciliei, în faţa insulei Cossuros, XVII, 3, 16. Selinusia, mlaştină la gura Caystrului, XIV, 1, 26. Selleeis, rîu al Elidei, XIII, 1, 10. Selleeis, rîu al Troadei, XIII, 1, 21. Seina, loc în Alexandria Egiptului cu mormîntul lui Alexandru şi al Ptolemeilor, XVII, 1, 8. Sembriţi, „venetici", egipteni aşezaţi la Tenessos în Etiopia, XVI, 4, 8; XVII, 1, 2. Semiramida, soţia lui Ninos, întemeietoarea Babylonului, XI, 14, 8; XII, 2, 6; XII, 3, 37; XV, 1, 5-6; XV, 2, 5; XVI, 1, 2. Serapis, v. Sarapis. Seraspadanes, fiul lui Pliraates al IV-lea, XVI, 1, 28. Seri, populaţie a Indiei, XI, 11, 1 ; XV, 1, 20; XV, 1, 34; XV, 1, 37.

Sertorius, a înmormîntat pe Antaios în Mauretania lîngă Lvnx, XVII, 3, 8.
Servilius Isauricus, comandant roman, XII, 6, 2; XIV, 3, 3; XIV, 5, 7.
Sesamos, sat, apoi cetățuie a orașului Amastris, XII, 3, 10.
Sesostris, faraon al Egiptului, XV, 1, 6; XVI, 4, 4; XVI, 4, 7; XVII, 1, 5; XVII, 1, 25.
Sestos, oraș al Ckersonesului Thra-cic, XIII, 1, 2; XIII, 1, 6; XIII, 1, 20; XIII, 1, 22.
Sethroîtes, nomă a Egiptului, XVII, 1, 24.
Seusamora, fortăreață a Iberiei Caucaziene, XI, 3, 5.
Sibai, neam indian, XV, 1, 8; XV, 1, 33.
Sibylla, din Erythreea, XII, 5, 3; XIV, 1, 34; XVII, 1, 43.
Sicilia, XIII, 1, 53; XVII, 3, 16; XVII, 3, 25. Side, oraș al Pampliyliei, XII, 8, 1 ; XIV, 3, 2; XIV, 4, 2; XIV, 6, 2. Side, fortăreață în Pont, XII, 3, 16. Sidene, regiune în Pont, XII, 3, 14; XII, 3, 16; XII, 3, 18 ; XII, 3, 30.
Sidene, oraș al Troadei, XIII, 1, 11; XIII, 1, 42.
Sidon, oraș al Feniciei, XVI, 2, 15-16; XVI, 2, 22; XVI, 2, 24; locuitorii, XVI, 2, 24; XVI, 4, 27.
Sidonia, insulă cu port la coasta Egiptului, XVII, 1, 14. Sidonii, locuitorii Sidonului, XVI, 2, 24-25; XVI, 4, 27. Siga, oraș al masaisylilor, capitala lui Sophax, XVII, 3, 9. Sigeias, promontoriu al Troadei, XIII, 1, 31. V. și Sigeion.
Sigeion, oraș al Troadei, XIII, 1, 31 ; XIII, 1, 38-39; XIII, 1, 42.
Sigeion, promontoriu al Troadei, XIII, 1, 32 ; XIII, 1, 34; XIII, 1, 36.
Sigerdidos, regiune a lui Saraostes, XI, 11, 1. Sigia, loc în care e situată Alexandria Troadei, XIII, 1, 47. Siginni, neam situat între Marea Caspică și Persida, XI, 11, 8. Sigriana, regiune a Mediei, XI, 13, 8. Sigrion, promontoriu al insulei Lesbos, XIII, ?, 2 și 4. Silakeni, vecini cu elymaii Assyriei, XVI,], 18. Silas, rîu al Indiei, XV, 1, 38. Silii, populație a Etiopiei, v. Sinii. Simbolurilor, v. Portul Simbolurilor, în Chersonesul Tauric. Simi, etiopieni, XVI, 4, 11. Silpbionpherusa, regiune a Libyei, producătoare de sifliu, lîngă Cyrenaica, XVII, 3, 22-23. Simodia, un soi anume de poezii deșuchiate, XIV, 1, 41. Simoeis, rîu al Siciliei, XIII, 1, 53. Simoeis, rîu al Troadei, XIII, 1, 31; XIII, 1, 34-35; XIII, 1, 42; XIII, 1, 53. Simoesion, câmpie udată de rîul Simoeis, în Troada, XIII, 1, 34.
Simon, din Magnesia de pe Meandru, poet liric, autor de „simodii", XIV, 1, 41. Simonides, din Kyzicos, născut în Iulis din Keos, XIII, 2, 6; XV, 1, 57; XV, 3, 2. Simos, medic din Cos, XIV, 2, 19. Simyra, oraș al Syriei, XVI, 2, 12. Sinda, oraș al Pisidiei, XII, 7, 2; XIII, 4, 15. Sindike, regiune de lîngă Bosforul Cimmerian, XI, 2, 1 ; XI, 2, 10; XI, 2, 12. Sindicos, port și oraș la est de Corocondame, XI, 2, 14.
Sindomana, oraș al Indiei sub Sabos, XV, 1, 33. Sinnaca, oraș al Mygdoniei în Babylonia, XVI, 1, 23. Sinnas, loc fortificat în Eiban, adăpost pentru tîlhari, XVI, 2, 18.

Sinope, oraş în Pont, colonie niile-siană, XI, 2, 14; XI, 2 17-XII, 1, 3; XII, 3, 11; XII 3' 14; XII, 3, 26; XII, 3, 40' XIV, 3, 1 ; XIV, 5, 22; XIV 5, 24; sinopic, XII, 2, 10; locuitorii, XII, 3, 10.
Sinopitis, ogorul oraşului Sinope, XII, 3, 12; XII, 3, 40; acelaşi cu Sinopis.
Sinoria, fortăreaţă a Armeniei Mici spre Armenia Mare, XII, 3, 28.
Sinţi, traci, XII, 3, 20.
Sinzi, populaţie de lingă Maeotida, XI, 2, 10-11.
Sipylos, munte al Lydiei, XII 8 2; XII, 8, 18; XIII, 3, 5; XIV 5, 28. Sipylos, oraş al Lydiei, XII, 8, 2.
Siraci, populaţie a Asiei între Ocean şi Caucaz, XI, 2, 1 ; XI, 5, 8; regiunea lor, Sirakene, XI, 5, 2. Sirbis, vechiul nume al rîului Xanthos al Lyciei, XIV, 3, 6. Sirbonis, lac la est de Egipt, XVI 2, 32; XVI, 2, 34; XVI, 2, 42 : XVI, 2, 44.
Sirbonitis, lac la est de Egipt, acelaşi cu Sirbonis, XVII, 1, 35.
Simsimithras, v. Stînca lui Sisi-mithras.
Sisines, rege în Cadena Cappadociei XII, 2, 6.
Sisis, tatăl lui Antipatros, XII 3, 28.
Sistemul Chrysaoric, confederaţie cariană în jurul templului lui Zeus Chiysaoros, XIV, 2, 25.
Sisyrba, amazoană, XIV, 1, 4.
Sisyrbiţi, nume dat unor ephesieni XIV, 1, 4.
Sitakene, regiune roditoare între Babylon si Susida, XI, 13, 6 • XV, 3, 12; XVI, 1, 5; XVI, 1, 17; locuitori, XI, 2, 11.
Sittakeni, neam maeotic, XI, 2, 11.
Skeie, v. Porţile Skeie.
Skenai, oraş al Mesopotamiei, XVI 1, 27.
Skeniţi, sau „corturari", arabi situaţi intre Mesopotamia şi Coilesyria, XVI, 1, 8; XVI, 1, 27-28; XVI, 2, 1 ; XVI, 2, 11; XVI, 3, 1 ; XVI, 4,' 2; XVI, 4, 18.
Skepsis, oraş al Troadei, XII, 3, 23; XIII, î, 43; XIII, 1, 51-56, regiunea sa, Skepsi'a, XIII, 1, 33; XIII, 1, 50.
Skeptuchi, sau „purtători de sceptru", titlu purtat de regii alieilor, zygilor, heniochilor, XI, 2, 13.
Skydises, munte al Pontului şi Armeniei, parte din Taurus, XI, 2, 15; XI, 14, 1; XII, 3, 18.
Skylax, rîu în Pont, afluent al Irisului, XII, 3, 15.
Skylax, vechiul istoriograf din Caryanda, XII, 4, 8; XIII, 1, 4; XIV, 2, 20.
Skythopolis, fortăreaţă iudaică, spre Galileia, XVI, 2, 40.
Smintheus, epitet al lui Apollon, XIII, 1, 46; XIII, 1, 48; XIII, 1, 61-64; XIII, 2, 5.
Sminthia, regiune a Troadei, XIII, 1, 48.
Smmthion, templu în Chrysa, XIII, 1, 48; XIII, 1, 61-63; două la Hamaxitos, XIII, 1, 48; la La-risa Troadei, XIII, 1, 48; în Tindos, XIII, 1, 48; în oraşul Rodos, XIII, 1, 48; pe teritoriul Parionului, XIII, 1, 48.
Smochinul Antiochiei, pe Meandru, XIII, 4, 15; al Hyrcaniei, XI, 7, 2.
Smyrna, amazoană, XII, 3, 21 ; XIV, I, 4.
Smyrna, vechi nume al Ephesului, apoi un cartier al lui, XIV, 1, 4.
Smyrna, Nouă, lîngă Ephes, XI, 5, 4; XII, 3, 21; XII, 3, 27; XII, 8, 20; XIV, 1, 2; XIV, 1, 4; XIV, 1, 15; XIV, 1, 37-38; XIV, 2, 29; locuitorii, XIII, 3, 5; XIV, 1, 4; Golful Smymai, XIV, 1, 36.
Smyrna, Veche, XII, 3, 21 ; XIV, 1, 4.
Soandos, oraş al Cappadociei, XIV, 2, 29.

Soani, neam al Asiei aşezat mai sus de moschi si colchi, XI 2 14; XIV, 2, 19. Soarele, unicul zeu al massageţilor, XI, 8, 6; îl cinstesc albanii,'XI, 4, 7; nabataii, XVI, 4, 26; la perşi soarele e Mithra, XV, 3, '3; îl dispreţuiesc etiopienii, XVII, 2, 3; templul lui la Heliopolis, XVII, 1, 27; colosul Soarelui an Rodos, XIV, 2, 5. Soatra, orăşel al Lycaoniei, XII, 6, 1. Socrate, filosoful atenian, XV, 1, 65; filosofi socratici, XIII, 1, 54. Sodoma, oraş iudaic, centru a 13 oraşe, lîngă lacul Asphaltites, XVI, 2, 44. Sofocle, poetul tragic, XIII 1 53 • XIV, 1, 27; XIV, 5, 16; XIV,' 5. 18; XV, 1, 7. Sogdiana, regiune assyriană, vecină cu India, XI, 8, 1; XI, 8, 8-XI, 11, 2; XI, 11, 4-6; locuitorii sogdiani, XI, 8, 2 • XI 8 8; XI, 11, 2-3; XV, 2, 8. ' Şoimul, cinstit de egipteni, XVII 1, 40; XVII, 1, 47; XVII, 2, 4. Solmissos, munte lîngă Ephes, XIV 1, 20. Soloi, oraş al Ciliciei, XIII 1 10 ■ XIV, 2, 28; XIV, 3, 1 ; XIV 3, 3; XIV, 5, 1; XIV, 5, 3'; XIV, 5, 6; XIV, 5, 8; XIV, 5 10; XIV, 5, 17; XIV, 5, 20. Soloi, oraş al Ciprului, XIV, 6, 3 ; locuitorii, XIV, 6, 3. Soloke, apoi Seleucia, oraş al Ely-^ maidei pe Hedyphon, XVI, 1, 18. Solyma, munţi ai luciei, XIV, 3, 9. Solymi, populaţie a Lyciei, menţionată de Homer, XII, 3, 27 ■ XII, 8, 5; XIII, 4, 16-17; XIV,' 3, 10; XIV, 5, 23; XIV, 5, 28. Solymi, aceiaşi cu cabalii, XIII, 4, 16. Solymos, colină mai sus de Ter-messos în Pisidia, XIII, 4, 16. V şi Solyma. Sopeithes, rege în India, XV 1 30-31. Sophax, rege al inasaisylilor, urmaşul lui Masinissa, XVII, 3, 9. Sopliene, regiune a Armeniei Mari, XI, 12, 3-4; XI, 14, 2; XI, 14, 5 ; XII, 2, 1 ; XII, 3, 28; XIV, 2, 29; locuitorii, sopheni, XI, 14, 12; XI, 14, 15; XII, 2, 1. Sostratos, din Cnidos, autorul „farului" din Pharos, XVII, 1, 6. Sostratos, din Nysa, gramatic, XIV, I, 48. Sotades, autor de versuri deşu-chiate, XIV, 1, 41. Soteira, sau Portul Salvării, XVI, 4, 7, la Golful Arabic. vSpadines, rege al aorsilor, XI, 5, 8. Spauta, lac în Atropatene a Mediei, XI, 13, 2. Spermophagi, etiopieni „consumatori de seminţe", XVI, 4, 9. Spitamenes, şi Bessos, perşi refugiaţi la chorasmi, XI, 8, 8; XI, II, 6. Sporade, insulele Mediteranei de est, XIV, 2, 12. Stadia, vechi nume al Rodosului, XIV, 2, 7. Stasanor, comandant în oastea lui Alexandru cel Marc, XIV, 6, 3. Staţiuni asiatice, XV, 2, 8. Statuia lui Zeus Taurios de aramă, în Galatia, XII, 5, 2 ; a lui Aias lîngă Rhoiteion, XIII, 1, 30; a lui Apollon Smintheus, opera lui Scopas, XIII, 1, 48; a Athenei, Hercules, Zeus, coloşi pe acelaşi postament, opera lui Myron, la Samos, XIV, 1, 14, a lui Autolycos, opera lui Sthenis, la Sinope, XII, 3, 11. Sthenis, sculptor, autorul statuei Autolycos, XII, 3, 11. Stînca lui Ariamazos, XI, 11, 4; v. şi Stînca lui Oxos, în Sogdiana. Stînca Leului, pe ţărmul Etiopiei, XVI, 4, 14. Stînca lui Perseu, pe ţărmul Deltei Nilului, XVII, 1, 18. Stînca lui Sisimitliras, în Bactriana, XI, 11, 4.

Stîncile lui Demetrios, pe ţărmul Golfului Arabic, XVI* 4,' 9.
Stîncile Klazomenilor, la Maeotida, XI, 2, 4. Stîncile Tyndarice, XVII, 1, 14. Stipliane, lac în Phazemonitis, XII, 3, 38. Stomalimne, la gura Scamandrului în Troada, XIII, 1, 30; XIII, 1, 34.
Strabon, autorul Geografiei, familia sa, XI, 2, 18; opera sa istorică, XI, 9, 3; despre Comana Pontică, XII, 2, 3; XII, 3, 36; despre strămoşul său, Dorylaos tacticianul, XII, 3, 33; profesorii săi, XIV, 1, 48; XIV, 5, 4 ; prietenul său, Diodoros, XIII, 4, 9; opere de artă vizionate, XIV, 1, 23; Hermas fără mîini văzut de S., XV, 1, 73; colegi, XVI, 21, 24; pămînt pentru vopsele, XVI, 2, 25; rinocer văzut de S., XVI, 4, 15 ; cosmologia cunoscută, XVII, 1, 36; prietenul său, Gallus Aernilius, XVII, 1, 46; păsări egiptene văzute, XVII, 1, 49 ; ţărmul Cyrenei, văzut de pe mare, XVII, 3, 20; despre rîul Iris, XII, 3, 15.
Stratios, epitet al lui Zeus, cu sensul „Războinicul", la templul din Labraunda, XIV, 2, 23. Stratocles, filosof din Rodos, XIV, 2, 13. Straton, v. Insula Iui Straton şi Turnul lui Straton. Straton, tiran în Amisos, XII, 3, 14. Stratonicos, citared, XIII, 1, 57; XIV, 2, 3.
Stratonike, fiica lui Ariarathes si soţia lui Eumenes II, XIII, 4, 2.
Stratonikeia, oraş al Cariei, XIV, 2, 22 ; XIV, 2, 25; locuitorii, XIII, 1, 59; XIV, 2, 25.
Stratonikeia, de lîngă Taurus, XIV, 2, 25.
Struthophagi, etiopieni, XVI, 4,11. Styx, apă curgătoare la telchini, XIV, 2, 7.
Suclios, fortăreaţa lui Suchos pe ţărmul Troglodyticei, XVI, 4 8
suchos, numele crocodilului sacru ia Arsmoe în Egipt, XVII, 1 38
ouamos, astronom chaldeu, XVI 1, 6.
Sulla, consulul roman, XII 3 34 ■ XIII, 1, 27-28; XIII,' l' 54-' XIV, 2, 9; XVII, 1, li ' ^urena, şef part care ! a prins ; ucis pe Crassus, XVI '1 23 '
Susa oras persan pe Ch; e fV.3, 1-6; XV, 3, 9; XV, 3, 21; XVI, 1, 5; XVI, 1, 17 busida, regiunea oraşului Susa al Imersiei, XV, 1, 18; XV, 3, 2-5 • f^V- 3, 10; XV, 3, 12; XVl' J- J«: XVI, 1, 17-18; XVI,
Susieni, locuitorii Susei si ai Susi-&i, XI, 13, 6; XI, 13, 9; XV, ţ. 2-4; XV, 3, 12; XVI, 1, 8; XVI, 1, 18. XVI, 3, 2.
Syangela, oraş leleg în Caria, XIII,
Sybaris, oraş al Italiei, în jurul căruia s-au stabilit rodienii, XIV, £> 10.
Sycammonpoiis, în Iudeea, XVI,
Sydracai, neam al Indiei, XV 1 [8]; xv, 1, 33.
Syedra, oraş al Ciliciei, XIV 5 3 byene oraş al Egiptului la hotarul cu Etiopia, XVII, 1, 2-3 • XVII h 23; XVII, ^ 48; XVII, 1, 50; XVII, 1, 52; XVII, 1, 54. Syke, v. Portul sub măslin. Syllaios, ghid nabatean, XVI 4 23-24; XVII, 1, 53.
Syllion, oraş al Pamphyliei, XIV 4, 2.
Syloson, tiran în Samcs, XIV 1 17
Symbake, regiune a Atropateuei mede, XI, 13, 2. Syme, insulă aproape de ţărmul Canei, XIV, 2 15 Synaos, v. Sanaos'.
Synnada, oraş al Frigiei, XII, 8 [13] şi 14. V. şi Dokimia.

Synnadică, marmoră de Synnada, XII, 8, 14. Synoria, v. Sinoria. Syria, XVI, 2, 1—46; inferioară, XV, 1, 18; XVI, 1, 13; Coile S., XVI, 2, 2; XVI, 2, 3-5; XVI, 2, 7; XVI, 2, 12-21 ; XVI, 3, I ; v. şi XIII, 4, 6; XV, 3, 22; XVI, i, 27; XVI, 4, 21; XVI, 4, 27.
Syriană, adică Marea Syriană, XII, 2, 2; XVI, 2, 1.
Syrieni, numele syrienilor dintre Babylonia şi Golful Issos, XI, 13, 1 ; XI, 14, 5; XII, 3, 9; XIV, 5, 19; XV, 2, 22-XVI, 1, 3; XVI, 2, 2; XVI, 2, 10-II ; coilesyrieni, XVI, 4, 2.
Syrta Mare, golf la ţărmul libyan, XVII, 3, 20; XVII, 3, 23.
Syrta Mică, sau a lotophagilor, XVII, 3, 17-18 şi 20. Syrte, două golfuri la ţărmul Libyei, XVII, 3, 2; XVII, 3, 16-18; XVII, 3, 20; XVII, 3, 23. Syspiritis, parte a Armeniei, XI, 4, 8; XI, 14, 12.

T

Tabai, oraş al Prigiei Mari, XII, 7, 2; XII, 8, 13. Tabăra lui Cyrus, la 6 zile de Mazaca pe drumul spre Tyana, XII, 2, 9. Tabenon, v. Cîmpia Tabenă. [Tacape], tîrg în Syria Mică, XVII, 3, 17. Tainaron, promontoriu al Laconiei, XIII, 2, 4; XVII, 3, 20. Talabroca, oraş al Hvrcaniei, XI, 7, 2. Talaimenes, tatăl lui Antiphos, XIII, 4, 6. Tamaron, promontoriu al muntelui Imaos la Marea Indiei, XI, 11, 7. Tamassos, oraş al Cyprului, XIV, 6, 5. Tarnna, capitala arabilor cattabani în Arabia Fericită, XVI, 4, 2.
Tamyras, rîu şi dumbravă a lui Aesculap şi Oraş al Leilor între Berytos şi Sidon, în Penicia, XVI, 2,'22.
Tanais, rîul scitic, XI, 2, 1—3; XI, 5, 8; XI, 7, 4; XII, 3, 27. Tanais, tîrg pe rîul Tanais, XI, 2, 3; XI, 2, 11. Tanis, oraş al Egiptului în Deltă, XVII, 1,' 20 ; în Thebaida, XVII, 1, 41; tanitic, XVII, 1, 21. Tanites, nomă a Egiptului, XVII, 1, 20. Taniticon, gură a Nilului, XVII, 1, 18; XVII, 1, 20. Tantalos, frigianul, XII, 8, 2 ; XII, 8, 21 ; XIV, 5, 28. Taoke, dumbravă la ţărmul Persiei, XV, 3, 3. Tape, capitala Hyrcaniei, XI, 7, 2. Taphitis, promontoriu al Libyei, XVII, 3, 16. Taposiris, cel Mic, localitate egipteană situată între Gura Cano-bică a Nilului si mare, XVII, 1, 14; XVII, 1, 16. Taposiris, oraş al Egiptului între Leucaspis şi Plinthine, XVII, 1, 14. Taprobane, insulă, XV, 1, 14 — 15. Tapyri, aşezaţi între hyreani şi ari, în Asia] XI, 8, 8; XI, 9, 1 ; XI, 11, 8; XI, 13, 3. Tapvria, regiunea tapyrilor, în Asia, XI, 11, 2. Tarbassos, oraş al Pisidiei, XII, 7, 2. Tarcondimotos, rege cilician, creat de romani, XIV, 5, 18. Taricheai, oraş al ludeei, XVI, 2, 45. Taricheiai, insulă a Libyei lîngă Thapsos, XVII, 3, 16. Ţărmul aheilor, în Cipru, XIV, 6, 3. Taronitis, regiune în sudul Armeniei, XI, 14, 5. Tarpeţi, neam maeotic, XI, 2, 11. Tarsios, rîu al Mysiei, XIII, 1, 10. Tarsos, oraş al Ciliciei, XIV, 3, 1 ; XIV, 5, 1; XIV, 5, 8-9; XIV, 5, 10-13; XIV, 6, 15-16; XVI, 2, 5; locuitorii, XIV, 5, 14-15. Tatta, lac în Frigia, XII, 5, 4.

Taucheira, sau Arsin ^ Cyrenaicei, XVII, 3, 20-21
Taur, doi munţi pe ţărmul troglo-dytic al Golfului Atabi Cj x g yI
Tauropolion, templul Artemidei în insula Icaria, X IV, 1, 19; ora. colul ei de aici, XVI, 3 2
Ti r ° T S' Măreaţă a Ierichonului, in Iudeea, XVI, 2 40 Taurus, munte al Asiei, XI 1
:~3. XI > 8 > i; xi, 11, 7;'xi,' î?i~6; i XI - K H; XII, 1, 1, X II, 4, 10; X II, 5, 4; XII, 7 1 '« ^T - 6 - 4-5; xii, A. 1-3; XII, 8, 8; XIV 2 1 • XIV, 3,8; XV, in ' •
laurus Cilician, XII, 1, 1; X II, 1, 3; XII, 2, 2; XII, 4, 10.
laurus Pisidian, XII 4 10
Tavion, fortăreaţă si' tîrg al troc-
T- nnlo ol Galatiei, XVII, 5 2;
T% o -^r in Me a Miei, 'XV, ^17; XV, 1,28; XV, 1, 61-
'^XvY^^™ peHydaspes, XV, 1, 28-29; XV, 1 65 learcon, şef etiopian, XV, 1, 6. Tectosag! populaţie a Galliei, XII, a. 1; xii, 5 2
Telamon, fi„l iui' Teneros, XIV,
Telchini, XIV 2 7 — 8 Telchinis, vechi 'nume ' al insulei Rodos, XIV 2 7
'^M^VTI 1111^' Herc^> XII, xiif,X 8,4;Xm^7-8. : ^XIV^s f
omoiltoriu al Lydei,
Telmessos, oraş al Lyciei, XIV, 3, 4 şi 9.
T TI ri011, XIV, 1 5 olotl^torul insulei bamos,
Te T fl e H a 4?? l Tem P sa - ora ? fa»
Italia, XII, 3. 23.
^xîiT'i^6 al Asiei Mici -
Temnos, oraş eolic al Mysfei, XIII, o, o.
Tempe, valea dintre Olymp şi Ossa, în Elada, XI, 14, 13.
Templul Adrasteiei la Kyzicos, XIII, 1, 13; al lui Aesculap la Carthagina, XVII, 3, 14; al Anaitidei, XI, 8, 4-5; XI, 14, 16; al Antei, XVI, 1, 4; al lui Apis la Memphis, XVII, 1, 31 ; al lui Apollon Smintiieus, în Tenedos, XIII, 1, 46; - Thymbraios, la Troia, XIII, 1, 35; — Killaios la Killa, Colonai, Chrysa, XIII, 1, 62; în insula Pordoselene, XIII, 3, 5; - Gryenus XIII, 3, 5 ; — Didymos, XIV, 1, 5; la Patara, XIV, 3, 6; la Daphne, XVI, 2, 6; al Artemidei Tauropolis, în Icaria, XIV, 1, 19; - Munychia, la Pigela, XIV, 1, 20; - Ephesiene, la Panormos, port aproape de Bphes, XIV, 1, 20; la Ephes, XIV, 1, 22; — Leucophryene, la Magnesia, XIV, 1, 40; pe promontoriul Artemision de pe ţărmul continental al Rodosului, XIV, 2, 2; - Perasia, la Castabala, XII, 2, 7; Astyrene, XIII, 1, 65;.- Pergaia, XIII, 4, 2; — Sarpedonia, în Cilicia, XIV, 5, 19; la Daphne, XVI, 2, 6; al Mamei Zeilor Dindymena, în insula Kyzicos, XII, 8, 11 ; în Magnesia de pe Meandru, XIV, 1, 40; al lui Enyo, la Comana, XII, 2, 3; al Hecatei, în Imagina Cariei, XIV, 2, 25; în Heradeion pe ţărmul Iabyei, lingă Paliuros, XVII, 3, 22,; al lui Zeus în Veuasia Cappadociei, XII, 2, 6; — Chrysaoreus lîngă Stratonikeia Cariei, XIV, 2, 25; în Olbisa Ciliciei, XIV, 5, 10; al Afroditei şi Isidei, la Soloi în Cipru, XIV, 6, 3; la Tentyra, XVII, 1, 44; al Latonei, lîngă rîul Xanthos în Lycia, XIV, 3, 6; — Leucothea, în Colchida, XI, 2, 17; - al Eileitliyiei Thebaidei, XVII, 1, 47; al Afroditei sau Selenei „Imnei",

la Memphis, XVII, 1, 31 ; în Albania, XI, 4, 7; al Mantei Zeilor din Pessinunte, XII, 5, 3; - Tereia, în Troada, XIII, 1, 17 ; - Andirene, XIII, 1, 67 ; al lui Men, XII, 3, 31; al Athenei îu Noul Ilion, XIII, 1, 26; - la Ephes, XIV, 1, 4; - la Lindos, XIV, 2, 8; - la Side, XIV, 4, 2; - La Sais, XVII, 1, 18; — în Kyrrhestica, XVI, 2, 7 ; al lui Osiris, la Acan-thos, XVII, 1, 35; - la Abydos, XVII, 1, 44; al lui Serapis, la Canobos, XVII, 1, 17 ; al Soarelui, la Heliopolis, XVII, 1, 27; al Afroditei, în Bosforul Cimmerian, XI, 2, 10; — pe promontoriul Pyrrha, XIII, 1, 51 ; - la Palai-paphos, XIV, 6, 3; - la Soloi în Cipru, XIV, 6, 3 ; - la Memphis, XVII, 1,31; - la Tentyra, XVII, 1, 44 ; — în insula lacului Tritonis, XVII, 3, 20; al lui Hephaistos, la Memphis, XVII, 1, 31.

Tempsa, v. Temesa.

Tenedos, insulă în apropierea ţărmului Troadei, XII, 3, 27 ; XIII, 1, 2; XIII, 1, 46; XIII, 2, 5-6; locuitorii, XIII, 1, 32; XIII, 1, 45-47.

Tenessis, regiune a Etiopiei, XVI, 4, 8. Tennes, fiul lui Kycnos, rege în Tenedos, XIII, 1, 46. Tentyra, oraş al Egiptului, XVII, 1, 44; locuitorii, tentyriţi, XVII, 1, 44. Teos, oraş al Ioniei, XIV, 1, 3; XIV, 1, 18; XIV, 1, 29-30; locuitorii, teieni, XIV, 1, 31.

Tereia, loc al Troadei, XII, 4, 6; XIII, 1, 10; XIII, 1, 17; mun tele din preajmă, XIII, 1, 17.

Teredou, oraş la gura Eufratului în Babylonia, XVI, 3, 2; XVI, 3, 4.

Termerion, promontoriul Cariei, XIV, 2, 18.

Termeron, fortăreaţă a Cariei, mai sus de promontoriul Termerion, XIV, 2, 18.

Terinessos, oraş al Pisidiei, XII, 7, 2; XIII, 4, 16-17; XIV, 3, 9; locuitorii, XIII, 4, 16. Termili, veniţi din Creta în Lycia, se numesc milyeni, apoi solymi, apoi lycieni, XII, 8, 5; XIV, 3, 9; XIV, 5, 23. Terpandru, poet din Lesbos, XIII, 2, 4. Tetrapyrgia, loc din sus de portul Plynos la Catabathmon, în Libia, XVII, 3, 22. Tetrarchiile Galaţiei, XII, 3, 1 ; XII, 3, 27; XÎI, 5, 1. Teucri, locuitori ai Troadei, XIII, 1, 48; XIII, 1, 64. Teucros, fiul lui Telamon, XIV, 5, 10; XIV, 6, 3 ; - Atticul, în Troada, XIII, 1, 48; Olba, oraş întemeiat de T., XIV, 5, 10.' Teutamos, tatăl lui Zethos, XIII, 3, 2.

Teuthrania, regiune a Mysiei, XII, 3, 22; XII, 8, 2; XIII, 1, 69.

Teuthras, rege al Teuthraniei, XII, 8, 2; XII, 8, 4; XIII, 1, 8; XIII, 1, 69.

Thala, oraş al Numidiei, XVII,- 3, 12. ThAes, din Milet, XIV, 1, 7.

Thalestria, regina Amazoanelor, XI, 5, 4. Thapsacos, oraş pe Eufrat, XVI, 1, 21-22 şi passim ; XVI, 3, 3.

Thapsos, oraş al Africei, XVII, 3, 12; XVII, 3, 16. Thasos, insulă a Mediteranei, XIV, 1, 40. Theba, Beoţiei, XIV, 1, 3.

Theba, oraş al Egiptului, XII, 3, 23; XV,' 3, 23; XVII, 1, 27; XVII, 1, 42; XVII, 1, 46-47; locuitorii, XVII, 1, 40. Theba, oraş al Pamphylei sau al Eyciei, XIV, 4, 1; XIV, 5, 21.

Theba, oraş al Troadei, XIII, 1, 7-8; XIII, 1, 13; XIII, 1, 48;

XIII, 1, 61-63; XIII, 1, 65; XIII, 1, 70; XIV, 4, 1. Tliebaică, v. Regiunea Thebaică şi Garda Thebaică. Thebaida, regiune a Egiptului, XV, 1, 19; XVI, 4, 24; XVII, 1, 3; XVII, 1, 5; XVII, 1, 24; XVII, 1, 35; XVII, 1, 41 şi urm.; XVII, 1, 51 - XVII, 1, 53.
Tliemellas, şef arab în Syria, XVI, 2, 11.
Themiskyra, cîmpie a Amazoanelor, în Pont, XI, 2, 15; XI, 5, 2 ; XII, 3, 9; XII, 3, 14-15; XII, 3, 30.
Themisonion, oraş al Frigiei Mari, XII, 8, 13.
Themistocles, XIII, 1, 12; XIV, 1, 10; XIV, 1, 40. Thena, oraş al Libyei la Syrta Mică, XVII, 3, 12; XVII, 3, 16.
Theocritos, sofistul din Chios, XIV, 1, 35.
Theodectes, poet citat, XV, 1, 24.
Theodoros, retor din Gadara, XVI, 2, 29 ; scoală Theodoreilor, XIII, 4, 3.
Theodoros, (sau Diodoros), dialectician supranumit Cronos, XIV, 2, 21.
Theodosios, şi fiii săi matematicieni, din Bithynia, XII, 4, 9.
Theolimen, sau Portul zeilor, oraş al Numidiei, XVII, 3, 9.
Theophanes, istoric din Mytilene, prieten al lui Pompeius, XI, 2, 2 ; XI, 5, 1 ; XI, 14, 4 ; XI, 14, 11 ; XII, 3, 28; XIII, 2, 3.
Theophilos, fiul lui Tibios, XII, 3, 33.
Theophrast, discipolul lui Aristotel, XIII, 1, 54; XIII, 2, 4.
Theopomp, istoric din Chios, XII, 3, 4; XII, 3, 14; XIII, 1, 22; XIII, 4, 12; XIV, 1, 35.
Theopompos, din Cnidos, prietenul lui Caesar, tatăl lui Artemidoros, XIV, 2, 15.
Thera, insulă a Eaconiei în sud-estul Peloponesului, XVII, 3, 21 ; locuitorii, XVII, 3, 21.
Thermodon(t), rîu al Pontului, XI, 14, 7; XI, 5, 4; XII, 3, 15. îliessalia, regiune de nord a Eladei, XI, 14, 12 ; XIII, 3, 3; thes-salieni, XII, 3, 4.
Tlieuprosopon, munte şi promontoriu, XVI, 2, 15; XVI, 2, 18.
îhimbron, regele Cyrenei, XVII, 3, 21. îhoantion, insulă a Rodosului, XIV, 2, 12. îhonis, rege al Egiptului, XVII, 1, 16. îhonis, oraş în Egiptul de Jos, XVII, 1, 16. îhopitis, sau Arsene, lac al Armeniei traversat de Tigru, XI, 14, 8; XVI, 1, 21. Thorax, munte al Lydiei, XIV, 1, 39. Thrason, sculptor, opera sa expusă în templul Artemidei din Ephes, XIV, 1, 23.
Thrasyalkes, din Thasos, fizician, XVII, 1, 5. Threx, fortăreaţă a Iudeei, XVI, 2, 40. îhronoi, promontoriu al Ciprului, XIV, 6, 3. Thurii, oraş în sudul Italiei, XIV, 2, 16. Thyateira, oraş al Mysiei, XIII, 4, 4; XIV, 1, 38. îhymbra, cîmpie lîngă Troia, XIII, 1, 35. îhymbria, sat al Cariei, XIV, 1, 11. Thymbrios, rîu al Troadei, XIII, 1, 35. Thyni, traci, XII, 3, 3 ; coloniştii lor sînt thynii Bithyniei şi Pontului, XII, 3, 3. Thyni, populaţie a Bithyniei, colonişti ai thynilor traci, XII, 3, 3; XII, 3, 27. Thynia, insulă la coasta Bithyniei, XII, 3, 7. Thynias, promontoriu şi regiune ale Thraciei lîngă Apollonia şi Salmydessos, XII, 3, 3.

Thucydides, XIII, 1. [39]• XlV, 2, 28. . ,
T'ianos atribut toponimic al lui Philetairos (din Tios), XJn, 4,

Tibareni, neam pontic Xl, 14, 1 • XII 3, 3 ; XII, 3, 18 . xn, 3 ' 28 ; XII, 3, 29. Tib'erius, împăratul romMa, XII, 1, 4- XII, 8, 18; XIII, 2,, 3; XIII, 4' 8; XVII, 1, 54. Tibîos, nume frecvent la goni, XII, 3, 25. Tibios, rudă după niatnă. B .,, Strabon şi fiul pafla- lui Titiios, xiieo-philos, ucişi de Mithnaat$_{eSi}$ XII, 3, 33. Tieion oraş a lui caucon ia Bithvnia, XII 3, 5; XII, 3, 8; XII, 3, •10;' XII, 4, 7. Tiga, oraş al Mauritamex, XVII, 3,

Tigranes, regele Armeniei, XI, 14, 6- XI 14, 10; XI, 14, 15; XII 2 9; XIII, 1, 55; XVI, 1 19; XVI, 1, 24; XVI, 2, 3; XVI, 2, 8. Ti°ranokerta, oraş al Armeniei, XI, 12, 4; XII, 2, 9; XVI, 1, 23. Tigru fluviul Armeniei şi ai Meso- potamiei, XI, 12, 3-^4; XI, 14, 8' XV, 3, 4-5; XVi, 1, 9; XVI, 1, 13; xv*- L 21.
Timagenes, istoric, XV, ^ 57.
Timaios, istoric, XIII, 1, 39. XIV, 1 22; XIV, 2, 10. Timonion, în Alexandria Egiptului, XVII, 1, 9.
Timonitis, regiune a Paflagoniei, XII, 3, 41. Timostlienes, comandantul flotei lui Ptolemeu II Şi istoric, XIII, 2, 5 ; XVII, 1,2; XVII, 3, 6.
Timotheos, Patrion, din Sinope, XII, 3, 11. Tingis, oraş al Mauritaniei, XVII, 3, 2.
Tiresias, profetul, XlV, 1, 27; XVI,'2, 39.
Tirynth, oraş al Argolidei, XIV, 2, 6. Tisiaus, oraş al Xumidiei, XVII, 3, 12. Tithonos, întemeietorul Susei, XIII, 1, 11 ; XV, 3, 2. Titius, procurator al Syriei, XVI, 1, 28. Tlepolemos, fiul lui Heracles, XIV, 2, 6; XIV, 2, 8. Tlos, oraş al Lyciei, XIV, 3, 3. Tmaros, v. Tomaros. Tmolos, munte Ungă Sardes în Tydia, XII, 3, 27; XIII, 1, 23; XIII 1, 56; XIII, 3, 2; XIII, 4 5; XIII, 4, 6; XIII, 4, 7; XIII, 4, 12; XIV, 2, 45. Tochari, sciţi, XI, 8, 2. Tolistobogi, galaţi, XII, 3, 13; XII, 5, 1-2. Tomisa, fortăreaţă a Cappadociei, XII, 2, 1 ; XIV, 2, 29. Toreaţi, neam meotic, XI, 2, 11. Toreţi, v. Toreaţi. Tosychos, XVI, 4, 8. Tracheia, loc al Ephesulm, Ungă muntele Coressos, XIV, 1, 4. Tracheioţi, locuitorii Ciliciei Aspre, XII, 6, 1 ; XIV, 3, 2; XIV, 5,

Tracheiotis, v. Cilicia Tracheiotis.
Trachones, doi munţi lîngă Damasc, XVI, 2, 16; XVI, 2, 20. Thraci,
Tralli, XIV, 1, 42; scai, XIII, 1, 21; sai; xanthi, XIII, 1 21 ; crebreni, XIII, 1, 21 ; bebryci, XII, 3, 3; bithym şi thyni, XII, 3, 3; mariandyni, mysi şi frigi etc. XI, 5, 2 ; XII, 4, 4 ; XII, 4, 8; sarapari, XI, 14, 14.
Thracia, XIII, 1, 3 ; XIII, 1, 53; XIV, 1, 42; XIV, 5, 28. Tracii kebreni, pe rîul Arisbe, XIII, 1, 21. Tragaiai, insule lîngă Milet, XIV, 1, 8. Tragasaion, ocnă de sare lîngă Hamaxitos din Troada, XIII, 1, 48.

Tralles, oraş în Asia, XIV, 1, 42-43; XIV, 2, 29; trallian, XII, 3, 29; XII, 8, 18; XIV, 1, 42.
Trallii traci, întemeietorii oraşului, XIV, 1, 42-44. Trapezon, colină a Syriei lîngă Antiochia, XVI, 2, 8. Trapezunt, oraş grec în Pont, XI, 2, 14; XI, 2, 18; XII, 3, 17-18.
Trapezusia, ogor al Trapezuntului, XII, 3, 13~. Trarion, localitate a Mysiei, XIII, 1, 52. Trebonius, unul din ucigaşii lui Caesar, ucis şi el de Dolabella, XIV, 1, 37. Treri, populaţie tracă, XI, 8, 4; XII, 3, 24; XII, 8, 7; XIII, 1, 8; XIII, 4, 8; XIV, I, 40.
Treta, oraş al Ciprului, XIV, 6, 3. Treton, promontoriu al Libyei, XVII, 3, 9; XVII, 3, 12; XVII, 3, 13.
Tricca, oraş al Thessaliei, XIV, 1, 39. Trieres, fortăreaţă a Syriei între Tripolis si Theuptosopon, XVI, 2, 15.
Trinx, acelaşi cu Lynx, cu Lixos, oraş al Mauritaniei, XVII, 3, 2 ; XVII, 3, 6.
Tripolis, oraş al Teniciei, XVI, 2, 15-16.
Triptolemos, personaj legendar, colonizator, XIV, 5, 12; XVI, 1, 25; XVI, 2, 5.
Tritonis, lac al Cyrenaicei lîngă Berenike, XVII, 3, 20.
Troada, regiune a Asiei Mici, XII, 4, 6-7; XII, 8, 7-8; XII, 8, 11; XIII, 1, 1-5; XIII, 1, 7-9; XIII, 1, 21-22; XIII, 1, 38; XIII, 1, 48; XIII, 1, 53 ; XIV, 1, 6; XVII, 1, 34.
Trocmi, neam al Galatiei, XII, 3, 39; XII, 5, 1-2.
Trogilion, insulă lîngă promontoriul omonim al Ioniei, XIV, 1, 13.
Trogilion, promontoriu al muntelui Mycale, XIV, 1, 12-14.
Trogitis, mlaştină în Lycaonia, XII, 6, 1.
Troglodyţi, arabi la Golful Arabic, XVI, 4, 17-18; XVI, 4, 22; XVI, 4, 27; XVII, 1, 1-2; XVII, 1, 53; XVII, 3, 7; ia Caucaz, XI, 5, 7.
Troglodytica, regiunea troglodyţi-lor, XV, 1, 25; XVI, 4, 4-5; XVI, 4, 22 ; mărfuri troglodytice, XVII, 1, 13.
Troia, oraş al Bgiptului lîngă muntele Troicon, XVII, 1, 34.
Troia, Troadei, XII, 3, 8; XII, 4, 5-6; XII, 8, 3; XII, 8, 7-8; XIII, 1, 4-5; XIII, 1, 7-8; XIII, 1, 21; XIII, 1, 36; XIII, 1, 39; XIII, 1, 53; XIV, 2, 14; XIV, 4, 3; XIV, 5, 16 şi 21 ; XIV, 5, 23; V. şi Troada şi Ilion.
Troian(ă) v. Muntele Troian, în Egipt, v. Ogor Troian; Titoralul Troian; Cîmpia Troiană.
Troieni, XII, 4, 4; XII, 8, 4; XII, 8, 6-7; XIII, 1, 2-3; XIII, 1, 7; XIII, 1, i.•; XIII, 1, 20-22; XIII, 1, 24; XIII, 1, 35-36; XIII, 1, 45; XIII, 1, 48; XIII, 1, 53; XIII, 3, 2; XIII, 3, 6; XIII, 4, 5; XIV, 5, 22; XIV, 5, 27; XIV, 5, 29.
Troizeni, locuitorii oraşului Troizen din Argoiida, XIV,'2, 16.
Troon, sat al Atticei, XIII, 1, 48.
Trophom'os, fratele lui Agamedes, XVI, 2, 39. Tryphon, v. Diodotos.
Tunis, oraş carthaginez, XVII, 3, 16. Turnul lui Straton, staţiune navală în Fenicia, XVI, 2,' 27. Tyana, oraş al Cappadociei, XII, 2, 6; XII, 2, 8.
Tyanitis, prefectură a Cappadociei, XII, 1, 3; XII, 2, 6.

Typhon, balaur, XVI, 2, 7. Typhon, titan, XII, 8, 19; XIII, 4, 6; XIII, 4, 11; XVII, 1, 23. Typhon, vechiul nume al rîului Orontes, XVI, 2, 7. Typhonia, „typhonii", în Egipt, XVII, 1, 44. Tyr, oraş al Feniciei, XVI, 2, 5; XVI, 2, 15; XVI, 2, 22-26; XVI, 3, 4 ; XVII, 3, 15 ; regiunea lor, Tyria, XVI, 2, 23. Tyrambe, loc pe ţărmul asiatic al Maeotidei, XI, 2, 4. Tyrannion, gramatic din Amisos, XII, 3, 16; XIII, 1, 54. Tyriaion, oraş lycaon al Frigiei, XIV, 2, 29. Tyrieni, locuitorii oraşului Tyr al Feniciei, XVII, 3, 3; XVII, 3, 15. Tyros, insulă a Golfului Persic, XVI, 3, 4; tyrieni, XVI, 4, 27. Tyrtamos, v. Theophrast, XIII, 2, 4.

Uiţi, locuitori pe ţărmul Mării Hyrcanice, XI, 7, 1; XI, 8, 8; regiunea lor, Uitia, XI, 7, 1; XI, 14, 14. Ulios, atribut al lui Apollon, XIV, 1, 6. „Unochilă" sau monommaţi, neam fabulos al Indiei, XV, 1, 57. Utica, oraş al Africii nordice, cel mai mare după Carthagina, XVII, 3, 12-13. Uxi, vecini ai perşilor, XI, 13, 6 ; XV, 3, 4; XV, 3, 6; XV, 3, 12; regiunea lor, Uxia, XV, 3, 6; XVI, 1, 17. Uzita, oraş al Numidiei, XVII, 3, 12.

Vaga, sau Uata, oraş al Numidiei, XVII, 3, 12. Valerius Flaccus, consul roman ucis de Fimbria, XIII, 1, 27. Valul lui Abile, în Mysia, XIII, 1, 65. Valul lui Bellerophon, la solymi, XIII, 4, 16. Valul lui Meleagru, pe teritoriul Antiochiei, XVI, 2, 8. Venasoi sau Venasa, oraş al Cappadociei, XII, 2, 6. Veneţi, locuitori ai Galliei Cisalpine transpadane, provin din henetti Paflagoniei, XII, 3, 8; XIII, 1, 53. Ventidios, conducător part, XVI, 2, 8. Venus v. Afrodita. Vera, capitala Atropatenei, XI, 13, 3. Vînturile, divinităţi la perşi, XV, 3, 13.

X

Xanthos, oraş al I/yciei, XIV, 3, 6. Xanthos, rîu al Lyciei, XIV, 3, 6. Xanthos, Lydianul istoric, autor de Lydiaca, XII, 8, 3; XII, 8, 19; XIII, 4, 9; XIII, 4, 11; XIV, 5, 29. Xanthos, rîu al Troadei, XIII, 1, 21. Xanţi, neam al daailor, XI, 8, 2; XI, 11, 3. Xanţi, neam trac, XIII, 1, 21; XIV, 3, 6. Xanţi, în Lycia, XIV, 3, 6. Xenarchos, din Selen. a, filosof peripatetic, XIV, 5, !. Xenocles, orator din A ii.myttena, XIII, 1, 66; XIV, '.' 25. Xenocrates, filosof din Bithynia, XII, 3, 22; XII, 5, '; XVII, 1, 57.

Xenophanes, fizician şi poet din Colophon, XIV, 1, 28. Xerxene, regiune a Armeniei Mici, XI, 14, 5. Xerxes, regele Persiei, XI, 12, 4 ; XIII, 1, 22; XIV, 1, 5; XIV, 1, 10 ; XVI, 1, 5; XVII, 1, 43. Ximene, regiune a Pontului, XII, 3, 39. Xois, insulă şi oraş la nord de gurile Nilului Sebennitică si Phatnitică, XVII, 1, 19. Xypeteon, sat al Atticei, acelaşi cu Troon, XIII, 1, 48.

Zagriov, acelaşi cu Zagros, munte al Asiei, XI, 12, 4-XI, 13, 8; XVI, 1, 1; XVI, 1, 8; XVI, 1, 17-18.
Zagros, XI, 13, 6 şi 8; XVI, 1, 1 ; XVI, 1, 8; XVI, 1, 17.
Zakynthos, insulă a Mediteranei, XVII, 3, 20.
Zama, reşedinţa lui Iuba I, XVII, 3, 9; XVII, 3, 12. Zamolxis, zeul get, pitagoreic, XVI, 2, 39.
Zardokes, cuvînt paflagon în Cappadocia, XII, 3, 25. Zariadris, rege armean, XI, 14, 5 ; XI, 14, 15. Zariaspa, oraş, acelaşi cu Bactra, XI, 8, 9; XI, 11, 2.
Zariaspa, rîu pe lîngă Bactra, XI, 11, 2.
Zarmanos, sau Zatmanochegas, filosof indian de pe vremea lui Augustus, XV, 1, 73.
Zela, oraş al Pontului, XI, 8, 4; XII, 3, 37.
Zelas, tatăl lui Prusias, XII, 4, 3.
Zeleia, oraş al Troadei, XII, 3, 22; XII, 4, 6; XIII, 1, 5; XIII, 1, 7; XIII, 1, 10; XIII, 1, 13; XIII, 1, 17; XIII, 1, 33; XIII, 1, 44-45.
Zelis, oraş al Mauritaniei, XVII, 3, 6.
Zelitis, regiune a Pontului, XII, 3, 31 ; XII, 3, 37-39.
Zella, oraş al Numidiei, XVII, 3, 12.
Zeniketes, hoţ în Asia Mică, XIV, 5, 7.
Zenodoros, şef de tîlhari în Syria, XVI, 2, 20. Zenodotos, giamatic şi interpret al lui Homer, XII, 3, 8; XII, 3, 25. Zenon, din Kition, filosof stoic, XIII, 1, 57; XIII, 1, 67; XIV, 6, 3; XVI, 2, 24; XVI, 4, 27.
Zenon, din Laodiceea, retor, XII, 8, 16; XIV, 2, 24. Zenophanes, unul din tiranii din Olba, XIV, 5, 10. Zephyra, vechiul nume al Halicarnasului, XIV, 2, 16. Zephyria, promontoriu în apusul Ciprului, XIV, 6, 3. Zephyrion, promontoriu al Cariei lîngă Myndos, XIV, 2, 20.
Zephyrion, promontoriu al Ciliciei, aproape de gura rîului Calycadnos, XIV, 5, 4. Zephyrion, alt promontoriu al Ciliciei între Soloi şi Anchiale, XIV, 5, 9.
Zephyrion, limba de pămînt dintre mare şi Gura Conobică a Nilului, în Egipt, XVII, 1, 16. Zephyrion, două locuri cu acest nume pe ţărmul Cyrenei, XVII, 3, 22. Zephyrion, loc pe ţărmul Iibyei lîngă portul Derris, XVII, 1, 14.
Zeugma, sau Podul de peste Eufrat, din Commagene, lîngă Samosata, punct de reper, XIV, 2, 29; XVI, 1, 22-23; XVI, 2, 1, XVI, 2, 3. Zeugma, Podul de peste Eufrat de la Thapsos, punct de reper, XI, 13, 4; XI, 14, 15; XVI, 1, 1; XVI, 1, 21; XVI, 1, 23; XVI, 2, 1.

Zeus, XI, 4, 7; XII, 2, 5-6; XII, 5, 2; XII, 8, 9; XIV, 1, 14; XIV, 1, 41; XIV, 2, 10 si 12; XIV, 2, 23; XIV, 2, 25; XIV, 5, 10; XIV, 6, 3; XV, 1, 69; XVII, 1, 46-47. Zeuxis, şeful şcolii medicale a Herophileilor, la Carura, XII, 8, 20. Zidul lui Abonos, oraş al Paflagoniei, XII, 3, 10. Zidul egiptean, fortăreaţa Syiiei, XVI, 2, 19. Zidul milesienilor, aşezare milesiană în Delta Egiptului, XVII, 1, 18.
Zidul Skeian, fortăreaţă a Tliraciei, XIII, 1, 21. Zincha, oraş al Numidiei, XVII, 3, 12. Zonas, porecla lui Diodoros din Sardes, XIII, 4, 9. Zuchis, lac şi oraş la Syrta Mică în Uhya, XVII, 3, 18.
Zugi, neam pontic al Asiei, XI, 2, 1; XI, 2, 12-14; XVII, 3, 21.
Zvgopolis, oraş al Pontului, XII, '3, 17.

CUPRINS

Notiță introductivă la cărțile XI-XIV 5
Cartea A XI-A 27
Cartea A XII-A 88
Cartea> XIII-A 155
Cartea A XIV-A 226
Notiță introductivă la cărțile XV-XVII 301
Cartea A XV-A 314
Cartea A XVI-A 383
Cartea A XVII-A 449
Note 523
Indice 695